TORRE
DE
Magia

Incomplete

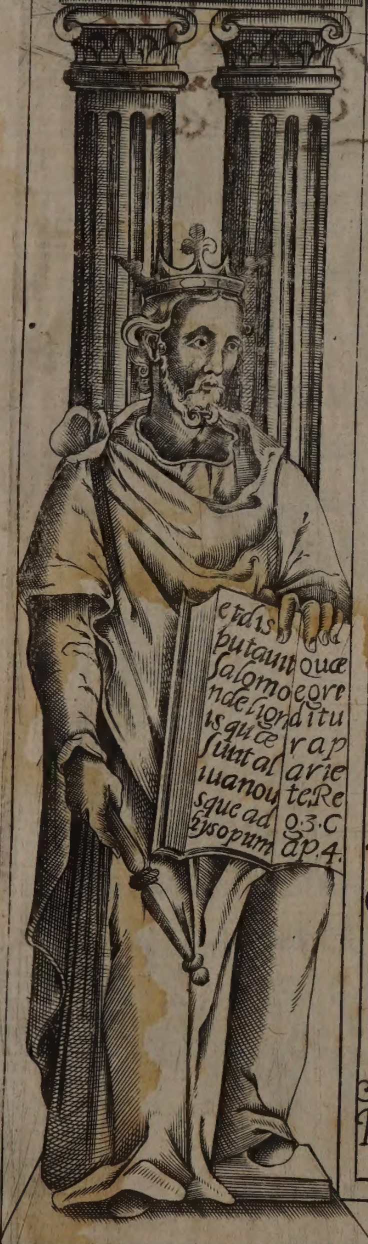

EPITOMES DELICTORVM

IN QVIBVS APERTA, vel occulta inuocatio dæmonis interuenit,

LIBRI IIII.

D.D. PHILIPPI III. Hispaniarum Regis Catholici iussu scripti, ac totius Senatus Regij approbatione, ad petitione D. Fiscalis Vulgati Cum Priuilegio ad an. X.

AVTHORE LICENTIATO Don Francisco Torreblanca Villalpando Cordubens. I.C. Diuini Humaniq; Iuris gloria conspicuo & in Granatense Chancellaria Regis aduocato.

HISPALI.

Apud Ildephonsum Rodriguez Gamarra & Franciscum de Lira Typographos Anno 1618.

fol. 59.

Corregido en el Lib. 3 Cap. 27. nº 15. Segun el Edicto del S.to Tribunal.

Y en el Lib. 2 de Magia Cap. 49 in Append. nº 7.

Por Comis.n del S.to Officio de la Inquisicion

D.or D.n Nicolas Candido Velez de Cosio

S. D. N.

D. PAVLO V. PONT. MAX.

NON temerè secundum Apostolũ, Beatitudini Tuæ gladium datum, & vtriusque Fori tribunal commissum, sed vt Dei minister vindex in iram eis, qui malè agunt. [a] Nam post corruptam naturam, & vitiosos motus licentiùs erumpentes, cùm omnia flagitijs ferueant, in his se magis dehiscit abusus, quę ex pestifera societate hominum & dęmonum emanarunt.[b] quia sub lunari omnia dęmonibus scatent:[c] Quod extirpare conatus, Catholicę veritatis Canones (Christianissimi Regis nostri iussu scriptos) humiliter adfero, humanioribus literis cõmendatos: vt seria, & salsa, quę rarò interse cohęrent, ad vnum conspiciantur: nam laboris est, festiuis seria, & vtilibus conserere dulcia: delectant quippe, & monent:[d] sed tanto muneri indignus athleta (tot viris tacentibus) in publicum venire cogor, vt opera diaboli destruantur, cuius Verbi Dei incarnati, & Beatitudinis Tuę munus est:[e] sic vt à Deo, à Te simul lumen spectat, limam (si opus fuerit) adhibe; nam quidquid dixero, Deo, & Tibi accepta refero. Vale. Matriti XII. Augusti M. DC. XVIII.

Licentiatus don Franciscus Torreblanca Villalpando.

a *Apostol. ad Rom. cap. 13.*

b *D. August. lib. 2. Doctr. Christ. c. 21. & 23.*

c *Psellus lib. de dæmonib.*

d *Horat. in arte poet.*

e *D. Ioan. canon. 1. cap. 3.*

AL EXCELENTISSIMO ſeñor el Cardenal Duque mi ſeñor.

E. I. R. S.

NO ſin cauſa ha pueſto Dios el gouierno deſtos Reynos en manos de V. Excelencia, en quien tanto reſplandece nueſtra ſagrada Religion: [A] pues fue el Reyno, q̃ el Padre eterno dio a Chriſto por mejora de ſu herẽcia, ſegun lo dixo por Dauid:[B] *Poſtula à me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam, & poſſeſionem tuam terminos terræ*: donde comunmente ſe entiende Eſpaña, porq̃ en ella ſe puſieron los vltimos terminos i padrones del mundo.[C] I en lo natural tan iluſtre, que fue la fundadora de Roma cabeça del mundo:[D] ſegun el padre de la antiguedad Virgilio.[E]

Tunc manus Auſoniæ & Gentes venere Sicanæ.

Los quales fueron Eſpañoles, como lo afirman Dionisio Halicarnaſeo:[F] i Strabon,[G] a quien llamaron *Sicanos*, del rio *Sicano*,[H] ſi ya no es *Sicore*, q̃ paſſa junto a Lerida.[I]

Surgit Illerda manu placidis præluditur vndis.
Heſperios inter Sicoris non vltimus amnis.

I conſeruando eſta grandeza deſpues de ſugetada por el Imperio Romano,[K] en vez del tributo, q̃ las demas naciones le pagauan, ſola Eſpaña le daua Emperadores, i Cõſules q̃ le gouernaſſen, ſegun afirma Claudiano.[L]

Sola nouum Latijs vectigal Iberia rebus
Contulit Auguſtos.

I aſsi le dieron de mi patria a Trogo Pompeo por Emperador Romano en el tiẽpo de Antonio Pio,[M] i a L. Anneo Seneca por Conſul en el año DCCCII. de la fundacion de Roma:[N] ſin otros muchos, de que eſtan llenas las hiſtorias:[O] ſino es que ya le baſta à Eſpaña tener a V. Excelencia por hijo en lo natural, ſi bien por padre en lo demas, para competir con todas las naciones. En fe de lo qual auiendo de ſuplicar al Rey nueſtro ſeñor honre eſtos libros cõ ſu amparo, no le hallè mayor que el de V. Excelencia, mientras diſpongo coſas mayores en que lleuar ſu dichoſo nombre por el mundo, cuya eſclarecida perſona guarde nueſtro Señor como puede. De Madrid y Agoſto 12. de 1618.

El Licenciado don Franciſco Torreblanca Villalpando.

A. *Matute in Chriſti proſapia.*
B *Pſalm.* 2.
C. *Luc. de Tuy in Chronic.*
D. *l. Roma D. ad municipal.*
E *Vergil. lib.* 8. *Aeneidos.*
F *Halicarnaſ. lib.* 1.
G. *Strabo lib.* 6.
H. *Thucyd. Græc. lib.* 6.
I. *Lucan. li.* 4. *Pharſa.*
K. *l.* 2 *D. de origin. Iur.*
L. *Claudian. in laudibus geren.*
M. *Chronic. in Vitis Pontif.*
N. *l.* 2. *D. ad S. C Trebellian.*
O. *Liuius, Dion, Strabo, Pompeus, Morales, & alij.*

AL

AL REY NRO S^OR.

Señor.

SI bien la MGAIA en ſus principios fue ciencia diuina, i natural:[A] eſtudio principal de los Reyes:[B] deſpues que hizieron lances en ella la idolatria i ſuperſticion, ſe halla deprauada, de ſuerte q̃ los mayores delitos ſon los ſuyos, como opueſtos a nueſtra ſagrada Religion:[C] i aſsi eſcriuiendo contra ellos eſtos libros cõ autoridad del Conſejo, no podian tener otro amparo que a V. Mageſtad, inmediata perſona de Dios en la tierra:[D] para que como cauſa tan propia ſuya los defienda, ampare, y fauorezca, remunerando en ello eſte pequeño ſeruicio, i los grandes del padre Iuan Baptiſta Villalpando mi tio, dignos de la eſtimacion que dellos hizo el ſeñor Rey don Felipe Segundo (que eſta en el cielo) padre de V. Mageſtad, ſegun lo afirma el Põtifice Clemẽte VIII.[E] que baſtará para animarame a coſas mayores, pues de treinta años eſcriui eſto. La obra es de Dios, el trabajo mio, el prouecho deſtos Reynos, i el amparo de V. Mageſtad, a quien nueſtro Señor guarde con aumento de otros mayores. De Madrid y Agoſto 12. de 1618.

El Licenciado don Franciſco Torreblanca Villalpando.

A. D. Hieronim. Danielem.
B. Guil. Pariſ. p. fin. de Vnibus.
C. Raph. de la Torre tom. 2. de Vitijs oppoſ. reliq. q. 96. Fran. Suarez de relig. li. 2.
D. Prouer. cap. 8.
E. Clemens VIII. in Bulla ad perpetuam rei memoriam. Dat. Romæ ſub annulo piſcatoris die IX. Maij M.DC IIII. inſerta tom. 1. fol. 13.

SACRATISSIMO
Regio Senatui.

MAGIAE damnationem adduco (Potentiſsime Dñe) Celſitudinis Tuę Maieſtate ab iniurijs vindicatam ac Regio Tuo ſplẽdore, atq; approbatione excuſam: non cum anilibus deliramentis, aut idiotorum inſomnis depugnaturus, ſed cum ipſis dæmonibus, quorum ope & conſilio Magi vtuntur: nam vt ait Apoſtolus,[A] *Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus mundi Rectores tenebrarum harum, cõtra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus.* Nã licèt MAGIA principiò conſummata Philophia ſit, circa diuina, & humana, potiſsimũ cognitio de Deo, & immortalitate animę.[B] Postea diuinijs apologijs velatã diabolus protulit MAGIAM ſecundam, reformidanſque ne fortè veritas, cum qua perpetuas gerit inimicitias, ſuũ partum enecaret, illum impudentię, ac timori iunctis connubiali fœdere commendauit:[C] quod extitit in cauſa, vt difficile inter leprã & lepram diſcrimen conſtituatur: quia nonnulla Religionis, & ſanctitatis prætextu, alia naturæ, & artificij vmbraculo patrata dignoſcuntur, quæ prorſus illicita, & damnata fuere, *quia diabolus vel naturæ vim mentitur, vel artificij.*[D] Sic enim incautis venenum auro propinat, & ne in adinuentionibus ſuis capiatur, eius perſcrutationis ſcientiam odibilem reddit: *nam qui malè agit odit lucem:*[E] Cuius ignorantia corrupta paſsim & vbique ſunt, cũ apud Gratianum, ſub Ancyrani Concilij nomine, veras Magorum tranſlationes negatas agnoſcam.[F] Ex quo hæretici eos non eſſe puniendos tumultuant, *Aggripa Paracelſus, Godelmanus, & VVierus:* & ex Catholicis, *Porta, Molitor, & Alciatus:*[G] cùm potuerit Chriſtum Dominum ſuper pinaculum templi Satanas, & in montem excelſum ſeducere:[H] & immenſas machinas ſine fatigatione impellere:[I] Et leges Regni maleficia ad bonum finem permittant:[K] cùm in omnibus pactum interueniat,[L] quòd qualecumque ſit, prohibitũ exiſtit:[M] quia docente Apoſtolo:[N] *Non licet malum facere, vt inde ſequatur bonum,* quę cùm in vtroque iure reperiantur, facile erit dignoſci reliqua ſcripta quot erroribus ſcateant, quot reformationibus egeant: *nam ſi hæc in ligno viridi fiunt, quid fiet in arido?*[O] Perſuadet tamen diabolus non eſſe iudicibus neceſſariam aliam, quàm huiuſmodi, vel ſimilem vitioſam, aut confuſam cognitionem, vt ſic faciliùs veſanis deludat:[P] quia non ſufficit MAGIAE cognitio in communi ad hoc vt reus damnetur, niſi ſpecificè fiat, luceq; clariùs pateſcat:[Q] & cùm Theologi de ſingulis eius ſpeciebus habeant ſinuoſa volumina, non potui non

quin

A. *Apoſto ad Ephe. cap. 6.*

B. *D. Chryſoſ. tom. 2 in Matth. 2. hom. 2.*

C. *Cœl. Calcagn. lib. de Magia amator.*

D. *Franc. Picus lib. 3. Prænot.*

E. *Eraſmus in Adagijs.*

F. *Cap. Epiſcopi 26. q. 5*

G. *Alciat. lib. 8. Parerg. c. 22. & in c. pernicioſa de offic. ordin.*

H. *D. Luc cap. 4.*

I. *D Aug. lib. 3. de Trinit.*

K. *L. 3. tit. 23. p. 7.*

L. *D. Thom. in ſent. 4. d. 34. q. 1. art. 3.*

M. *Apoſtol. Corin. 1. c. 10.*

N. *Apoſt. ad Rom. cap. 3.*

O. *D. Luc. cap. 23.*

P. *Pſal. 73. & 103.*

Q. *L ſciãt. C. de probat. l. ſinguli. C. de accuſat l. qui ſententiam. C. de pœn.*

quin dolerem, apud nos (quibus iudicium est) nec notitiam quidem adesse, cùm ex iusti, atque iniusti cognitione, diuinarum & humanarum omnium scientia dependeat.[R] Et quatenus Christiani MAGIÆ criminis disquisitionem, cognitionem, execrationemque profiteamur, quia docēte D. Ioanne,[S] *In hoc apparuit Filius Dei, vt dissoluat opera diaboli.* Quod me vrget adeò ad opus hoc suscipiendum, vt nullis parcerem sumptibus, nullis conniuerem laboribus in conquirendis, reuoluendisque eius disputationis libris fere omnibus, ex quorū vtilioribus, probabilioribusq; sententijs EPITOMEN edere decreui, vt quos alij diffusione, aut confusione arcebant, veritate allicerem, & breuitate.[T]

vt cito dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles.

Vt sic inquam tot diffusa voluminibus materia percognita, vel modico studio, vel paruo ære comparata omnibus innotescat, & sublatis veterum fabulis, reddatur gratiosa, quæ tot sæculis sub infami nomine delituerant, quia teste Imperatore,[V] *Multò vtilius est pauca idoneè effundere, quàm multis inutilibus audientium animos prægrauare.* Quibus obsoletis nitorem, dubijs fidē, obscuris lumen, fastiditis gratiam adstruere institui: quod si minus assecutus sum, non ego euentum prestiti, sed conatum: *Nā plerique altis, & excelsis adiacent abrupta, tutius perplanum, sed humilius, & depressius iter.*[X] Faxit Deus, vt in Reipublicæ vtilitatē cedat, quā iam hodie Celsitudinis Tuę coruscantem metuit Satanas, tremulus impedire fatiscit, concitat suos, discutit arma, ac tandem *oleum & operam perdit:*[Y] quia hęc est Religionis nostrę potentia, quam aduersus Magos & hæreticos defendendam suscipimus, quòd nec petita ruit, nec iactata mergitur, *quia porta inferi non prævalebunt aduersus eam:*[Z] Mactè animi (Potentissime Domine) & vt has nostras lucubrationes, oppugnatas defendisti, & in aduersarijs ipsis Regia Tua Maiestate approbasti, nunc nobilissimis typis excusas foue, lege, atque tuere, nam vt ait Hispanus noster.†

Hæc si displicui, fuerint solacia nobis,
Hæc fuerint nobis præmia, si placui.

Dat. Matriti ex nostro Musæo XII. Augusti. M. DC. XVIII.

Licentiatus don Franciscus
Torreblanca Villalpando.

R. *l. Iustitia. D. de Iust. & Iur.*
S. *D. Ioan. canonic. 1. cap. 3.*
T. *Hra. in arte poet.*
V. *L. 2. §. contrariū C. de vetere iur. enucl.*
X. *Plin. lib. 9. epist. ad Lupercum.*
Y. *Erasmi in adag. Chil. 1. cent. 4.*
Z. *D. Matth. c. 16.*
† *Mart. lib. epig*

LICENTIA
EPISCOPI CORDVBENSIS
REGII CONFESSORIS, &c.

NOS FR. DON DIDACVS DE Mardones Dei, & Apoſtolicæ Sedis gratia Epiſcopus Cordubenſis, Regisque Confeſſor atque Conſiliarius, &c. licentiam & facultatẽ impertimur dilecto nobis in Chriſto Licentiato don Franciſco Torreblanca Villalpando huius ciuitatis oriundo, atque in Granatenſi Chancellaria Regis Aduocato, vt habito Catholici Regis noſtri priuilegio, typis, quibus maluerit, excudat Opus ſuum inſcriptum *Epitomes delictorum libri, in quibus aperta, vel oculta inuocatio dæmonis interuenit, ad Gratiani Decretum Cauſ. XXVI.* eoquòd illud attentè perlegimus, ac legi mandauimusper doctiſsimos, grauesque viros, & eos quidem ſanctæ Inquiſitionis Conſultores, ac noſtræ Eccleſiæ candidatos: &nihil in eo repertũ eſt, quod Eccleſiæ Catholicæ dogmatibus, aut fidei noſtrę ſynceritati, boniſq; moribus cõtradicat. Omnia enim ſunt laude, atq; cõmendatione digna, quia in hoc cænoſo ſuperſtitionis vado adeò eſtrenuè ſe geſsit, vt omnibus patefactis erroribus, diuina à diabolicis diſcernantur, nihilque ex eis haberi poſsit, quod non ſanctum, pium, atque Catholicum ſit. In quorum fidem pręſentes literas noſtro nomine, ac ſigillo munitas, & per infraſcriptum Secretarium refrendatas concedi mandauimus. Datis Cordubę ex noſtro palatio Epiſcopali XXVIII. Auguſti. M.DC.XII.

F. D. Epiſcopus Cordubenſ.

Mandato Domini mei Epiſcopi.

Licentiatus Velez Calderon.

EL

EL REY.

POR quanto por parte de vos el Licenciado don Franciſcō Torreblanca Villalpando, Abogado de la nueſtra Chancillería, que reſide en la ciudad de Granada, nos fue fecha relaciō auiades venido a nueſtra Corte a imprimir vnos libros, que auiays compueſto ſobre la Cauſa veynte y ſeys del Decreto; que leyſtes en la Vniuerſidad de la dicha ciudad, intitulados, *Epitomes delictorum, in quibus aperta, vel occulta inuocatio dæmonis interuenit.* Y auiēdoſe viſto en el nueſtro Conſejo de Iuſticia, y aprouadolos por nueſtro mandado perſonas de ambas facultades Theologa, y Iuriſta, y los Calificadores del ſanto Oficio, y dadoos licencia, y priuilegio para imprimirlos por diez años, ſobre que auiendo empeçado la dicha impreſsion los lleuaſtes a vueſtra caſa para diſponer algunas coſas mejor, y otras exornarlas con nueuos Autores, en prouecho vniuerſal de la Republica, a que ſe endereçan los dichos libros, tanto por la dificultad de la materia, como por la neceſsidad della, los Alcaldes de nueſtra Caſa y Corte, pretendiendo ſer eſto falſedad os auian hecho cauſa dello, y ſin ſer de ſu iuriſdicion, por ſer de lo reſeruado al dicho nueſtro Conſejo, ni auer nada en perjuyzio de nadie, contra la fe, ni buenas coſtumbres, ni otra coſa ninguna que adnotar, ſino mucho que imitar, y deprender, como era notorio, y lo teſtificauan los dichos cenſores, os auian deſterrado, y lleuado cien ducados, y mandado, que los dichos libros ſe lleuaſſen al nueſtro Fiſcal, para que vieſſe la culpa, deſpues de aueros condenado por ello. Atento lo qual nos ſuplicaſtes mandaſſemos, que en razon dello el dicho nueſtro Fiſcal dieſſe ſu parecer, y hallando ſer tales los dichos libros, que ſe os deuieſſe dexar vſar de vueſtro priuilegio, ſe os dieſſe de nueuo inſerta la razon, o como la nueſtra merced fueſſe. Lo qual viſto por los del dicho nueſtro Conſejo, y lo dicho en razon dello, por el Licenciado Gilimon de la Mota nueſtro Fiſcal, a quien mandamos los vieſſe por auto que proueyeron os mandaron boluer los dichos libros, con las hojas contadas, y rubricadas por Iuan Aluarez del Marmol nueſtro eſcriuano de Camara, para q̄ los trasladaſſedes, y puſieſſedes en limpio, por eſtar muy borrados, y trasladados, los boluieſſedes al oficio del dicho nueſtro eſcriuano de Camara: y auiendoſe os entregado para el dicho efeto, y trasladados, viſtos por los del dicho nueſtro Conſejo, y lo dicho anſi miſmo por el dicho nueſtro Fiſcal, a quien mandamos los vieſſe de nueuo: fue acordado que deuiamos mandar dar eſta nueſtra cedula para vos en la dicha razon, y nos tuuimoslo por bien. Por la qual os damos licencia e facultad, para que por tiempo de diez años contados deſde el dia de la fecha della en adelante, vos, o la perſona que vueſtro

poder ouiere,y no otra alguna, podeys imprimir,y vender los dichos libros,q̃ de suso se ha fecho mencio por su original,q̃ assi aueys escrito por nuestro mandado,*que nueuamente se vio,y aprouò por los del dicho nuestro Consejo*,que van rubricadas las hojas,y margenes del,e firmados al fin del dicho Iuã Aluarez del Marmol nuestro escriuano de Camara,de los que en el nuestro Consejo residen.Con que antes y primero que se vendã los traygais ante ellos con el dicho su original, que assi va trasladado,para q̃ se vea,si la dicha impression està conforme a el, o traygais fe en publica forma,como por corrector por nos nombrado se viò y corrigiò la dicha impression por el dicho original.Y mandamos al Impressor que ansi imprimiere los dichos libros,no imprima el principio y primer pliego dellos,ni entregue mas de vn solo libro con su Original al Autor,o persona à cuya costa lo imprimiere,para efeto de la dicha correcion,y tassa, hasta q̃ antes y primero los dichos libros esten corregidos,y tassados por los del dicho nuestro Consejo,y estando fecho,y no de otra manera,pueda imprimir el dicho principio y primer pliego, y seguidamente ponga esta nuestra cedula,y las dichas aprouaciones,que de los dichos libros se han hecho por nuestro mandado,y la tassa y erratas,so pena de caer e incurrir en las penas contendidas en las leyes,y prematicas destos nuestros Reynos,que sobre ello disponen.Y mandamos,que durante el tiempo de los dichos diezs años,persona alguna sin la dicha vuestra licencia no pueda imprimir,ni vender los dichos libros,so pena que el que los imprimiere,o vendiere,aya perdido,y pierda todos,y qualesquier libros,moldes,y aparejos que de los dichos libros tuuiere,y mas incurra en pena de cinquenta mil marauedis,la qual sea tercia parte para nuestra Camara,y la otra tercia parte para el Iuez que lo sentenciare,y la otra tercia parte para la persona que lo denunciare.Y mandamos a los del dicho nuestro Consejo, Presidente,y Oydores de las nuestras Audiencias,Alcaldes,y Alguaziles de la nuestra casa y Corte,y Chancillerias, y a todos los Corregidores, Assistente,Gouernadores Alcaldes mayores,y ordinarios,y otros juezes e justicias qualesquier de todas las ciudades, villas,y lugares de nuestros Reynos,y señorios,y a cada vno dellos en su juridicion,que os guarden, y cumplan esta nuestra cedula,y contra ella no vayan,ni passen,ni consiẽtan ir,ni passar en manera alguna,so pena de la nuestra merced,y de diez mil marauedis para la nuestra Camara. Dada en Roa a veynte y nueue dias del mes de Nouiembre de mil y seyscientos y quinze años.

YO EL REY.

Por mandado del Rey nuestro señor.

Pedro de Contreras.

APPRO-

APPROBATIO
REGII OLIM FISCALIS FR. Matthæi Valles ex Decreto ordinarij Granatensis.

EPitomes delictorum libros, circa Magiæ vtriusque cognitionem, *Authore Licentiato don Francisco Torreblanca Villalpando Cordub. I.C. in hac Granatensi Chancelleriæ Aduocato*, ex Ordinarij commissione, attentè perlegi: in quibus Author omnia, quæ ad pactum tacitum & expressum cum dæmone pertinent, per tot tantisque voluminibus dispersa, quasi ad epilogum redegit, diuina humanis exornans documentis, abdita quęque, & difficillima: vbi nihil mancum, nihil superfluum repetitur; sed omnia integra, limata, tersa, candida, Catholicæ fidei dogmatibus, sanctorũ Patrum assensu, & receptiori opinione suffulta: ideò nõ solùm typis, sed hominum memoriæ mandandos censeo. Datis Granatę XV. Setemb. M.DC.XII.

Fr. Matthæus Valles
I. Pontificij Doctor.

APPROBATIO
Sanctæ Inquisitionis, Calificatoris ordinarij Decreto

DElictorum libros, in quibus aperta vel occulta inuocatio dæmonis interuenit, *Authore Licentiato don Francisco Torreblanca Villalpando Cordub. I.C. Regiæ huius Granaten. Chãcelleriæ dignissimo Aduocato*, ex domini Ordinarij commissione attentè perlegi: opus, quod nihil fidei habet aduersum, imò Ecclesię Catholicæ, & Christianæ Reipub. est vtilissimum: nam in eo elucet magnum & fœlix authoris ingenium, stupenda eruditio, Latinæ, Græcæque linguæ peritia: varia librorum lectio, & electio rara in eruẽdis & explicandis sapientiæ vtriusque sensibus: ingens facundia, miraque dexteritas, vnà cum modestia, pietate, & religione singulari; ideò cõmuni luci, & erũditorum commercio donandum cẽseo. Datis Granatę in Regio S. Crucis Collegio ordinis Prædicatorũ IIII. Octob. M.DC.XII.

Fr. Thomas de Saauedra
S. Thæologiæ M. & S. Inquisit. Qualificator.

Imprimatur, si placet Domino nostro Regi. Granatę 6. Octob. 1612.

Licentiatus Don Petrus
de Molina Vicarius.

APPRO-

APPROBATIO
REGII SVPREMI SENATVS ex Theologiæ facultate.

MAndato supremi Regij Senatus, eâ quâ potui, ac debui diligentia recognoui *Epitomes delictorum libros, in quibus aperta, vel occulta inuocatio dæmonis internenit, authore don Francisco Torreblanca Villalpando Cordub. in Granatensi Academia publico professore, & sacri Regij Senatus Aduocato*: & in eis nihil, quod Catholicæ fidei sit aduersum inueni, sed potius summā diuinæ, & humanæ sapientiæ, tū cognitionem, tum peritiam mirabilem, eximiam eruditionem, Latinæ, Græcæque linguæ facundiam, variam librorū lectionem, & electionem nō minorem, præcisionem, modestiam, Catholicamque pietatem, quos quia in maximam Reipublicę vtilitatem futuros spero, vt typis mandentur iudico, censeo, & subscribo. Matriti apud S. Philippum nostri Augustiniani ordinis 19. Maij 1613.

Fr. Christophorus de Fonseca
S. Theologiæ Magister.

APPROBATIO
Regij Supremi Senatus ex Iuris prudentiæ facultate.

COmmissione supremi Regij Sanatus doctissimos Epitomes delictorum libros perlegi, *quorum alter Magiā diuinatricē, atq; operatricē alter in criminis punitionē versatur ad Gratiani Dercet. caus. XXVI. Authore Licentiato D. Frācisco Torreblāca Villalpando Iurisconsulto Cordub. & sacri Sanatus Regij Aduocato*, quos quia summa vtriusq; iuris cognitio, diuinarum, & humanarum rerum stupenda eruditio exornat, nihilque fidei aduersum, aut quod authoris ingenio claro non respondeat, existit: vt in Reipublicæ vtilitatem, sapientiæ vtriusque cognitionem, iudicum omnium, Prælatorum, & Aduocatorum adiumentum prælo mandandos censeo. Matriti 15. Iun. 1613.

Ioann. Vedoya Mogrouejo
I. Pontificij Doctor.

Imprimatur cum priuilegio ad decennium. Matriti 22. Iun. 1613.

Loco Rubricæ. †

TASSA

TASSA.

YO Pedro Montemayor del Marmol escriuano de Camara de su Mageſtad doy fe, que auiendoſe pedido por el Licẽciado don Franciſco Torreblãca Villalpãdo Presbytero Abogado de la Chancilleria de Granada, ſe le taſſaſſe vn libro por el cõpueſto, que con licencia de los ſeñores del dicho Real Conſejo fue impreſſo, intitulado, *Epitomes delictorum, in quibus aperta, vel occulta inuocatio dæmonis interuenit*, con ſu Defenſa, ſe mandò lleuar a la ſala del Gouierno, y auiendoſe viſto en ella ſe mandò ſe lleuaſſe al ſeñor Licenciado Pedro de Tapia del dicho Real Conſejo, y de la general Inquiſiciõ, y auiendoſele lleuado el dicho libro, ſe tornò a ver por los ſeñores del dicho Real Conſejo, y taſſaron cada pliego del a quarto marauedis, el qual parece tiene ciento y quarenta y cinco pliegos, ſin principios, ni indices, que al dicho reſpeto monta cada cuerpo del dicho libro diez y ſiete reales y ſeys marauedis, y al dicho precio mandaron ſe vendieſſe, y no a mas, y que eſta taſſa ſe puſieſſe en cada cuerpo del, para que ſe ſupieſſe el precio, porque ſe auia de vender. Y para que dello conſte de pedimiento del dicho Licenciado don Franciſco Torreblanca, di eſta fe en la villa de Madrid a treze de Iulio de 1618.

Pedro Montemayor del Marmol.

ERRATAS.

LIb..c.1.n.2.fol, vanitas, lege vanitatis.& c.?.n.14.fol.6.pater.lege patet.& c.4.n.2.fol.7. vera. lege vero.& c.6.n.2.fol.12.Aehna.lege Aethna.& c.9.n.6.fol.25.parte fecit.lege patefecit.& c.12.n.23.fol.24.domo.lege dono.& lib.2.c.1.n.1.fol.76.ſignificationem.lege ſignificatione,& n.55.adcribit.lege adſcribit.& c.2.n.28.multas.lege multa.& c.5.n.21.fol 84.iuduens.lege induens.& c.29. ſolent.lege ſolem.& c.6.n.16.fol.85.ſpirituales.lege ſpiritualis.& n.22 variæ, lege vanæ.& c.9.n.11.fol.89. execrentis, lege execrantes.& n.35.fol, 90.luceant, lege liceat,& c.10.n.8.fol.91.uatura, lege natura.& lib.3.c.1.fol.1.n.10.talis, lege tali,& infra ſine, lege ſiue.& c.2.n.37.fol.5.præcipit; lege præcepit.& in appẽdice n.4.inimicitas, lege inimicitias,& c.3.n.37.fol.9.potentatum, lege poteſtatum & in appendice n.1.aſſeruit.lege aſſertur.& n.13.alirer, lege aliter.& c.5.n.9.fol.15.inquiſiiores, lege inquiſitores & c.6.n.1.fol.16.inmane, lege immane.& in appendice n.6.fol.19.lahid la hed la Ala Mahumet arazolala, lege le ah illa Alla Mahomet Raſul Alla.& c 8.n.21.fol.21.erant, lege errant.& c.9.n.7.23.competentiæ, lege competentia.& c.10.n.23.fol.26.in piæ, lege impiæ.& c.12.n.25.fol.32. pre, lege per.& lib.4.c.1. n.7.fol.35.neufragantibus, lege naufragantibus.& n.19.fol.66.adulterijs, lege adulterij.& c.3.nu.19.fol.75.e.19.75.ſed, lege ſe.& c.4.4.n.9.fol.79.pottionis, lege portionis.& n.29.confeſtium, lege confeſtium.& c.5.n.4.fol.78.ſecundum, lege ſciendum.& in appendice c.2.n.26.fol.84.tundem, lege tandem.& n.45.fol.86.horem.lege horum.& indefenſione c.1.n.39.ſecnaut, lege ſcuant.& c,3.n.5.eius.lege tuus.

Liber hic inſcriptus Epitomes delictorum, in quibus aperta, vel oculta inuocatio dæmonis internenit, correſpondet ſuo exemplari, demptis his mendis, Datum Matriti die decima ſexta menſis Maij. Anno 1618.

Licentiatus Murcia de la Llana.

LE-

LECTORI S.

SIQVID in re tam varia multiplici elapſum, aut ſicubi lapſus, Eccleſia Catholica,& Romanus Pontifex cenſores ſunto:ſi tamen probè dixero, authori Deo laus, & gloria eſto.

Typographi, correctoresvè, ſi quid, me abſente, peccauerint, nondum liquit videre: cuiuis docto, erudito corrigendi, emendandi fas ſit.

Theologus, Iuriſta, Medicus, Philoſophus, Criticus, hauriat quæ ad ſuam ſpectant, alijs parcat, vitioſis conniueat: quia pluribus intenti, omnia ad vnguem reformare nequimus.

Multa omiſimus, vt nota: alia, quæ parabamus differere, inſolenti cauſa præuēta in aduerſarijs noſtris delituerunt, quarum alia ex Regio iuſſu tranſcripta appendices ſunt, ac duo poſteriores libri; ideò hæc nondum ſuis numeris abſoluta lucem aſpiciunt.

Si quæ tibi videbuntur deeſſe, ſi monueris, curis ſecundis ſupplentur; quæ crediderís errata, ſi ſuggeſſeris, corrigentur; quæ ſuperflua meritò cēſebis, tollentur; cùm cauſam docueris nihil mihi optatius, quam à doctis moneri, doceri, iuuari. Vale, ex noſtro Muſæo XII. Auguſti. M.DC.XVIII.

Licentiatus don Franciſcus
Torreblanca Villalpando.

ELEN-

ELENCHVS TITVLORVM QVI IN VNIVERSIS MAGIAE LIBRIS CONTINENTVR.

EX LIB. I. DE MAGIA Diuinatrice.

Cap. xxviii.

EX LIB. II. DE MAGIA. Operatrice.

Cap.xxx.

EX LIB. III. DE CRIMINIS
punitione in foro exteriori.

Cap. xi.

EX LIB. IIII. DE CRIMINIS punitione in foro interiori.

FINIS.

EPITOMES DELICTORVM IN QVIBVS APERTA, vel occulta inuocatio dæmonis interuenit.

LIBER I.

IN MAGIAM DIVINATRICEM ad Gratiani Decretum Cauſ. XXVI.

D. D. PHILIPPI III. HISPANIARVM REGIS Catholici iuſſu ſcriptus, ac totius Senatus Regij approbatione, ad Fiſcalis inſtantiam vulgatus.

CAP. I. de Diuinationis partibus, & primo de prophetia.

SVMMARIVM.

Operis inſtitutum, & numinis inuocatio, n. 1.
Diuinatio ex primo Adæ lapſu irrepſit in homines, n. 2.
Diuinationis author diabolus eſt, n. 3.
Diuinationis crimina nulla hodie frequentiora, n. 4.
Diuinationis ſcelere, non ſolũ mulierculæ, ſed docti viri faluntur, n. 5.
Diuinatio omnis non eſt prohibita, n. 6.
Diuinatio ſummitur pro ipſamet prophetia, n. 7.
Diuinatio aliquãdo pro ſcientia infuſa, n. 8.
Diuinatio diuina primo exorditur, n. 9.
Iuriſperiti munus in diuinarum, & humanarum cognitione verſatur, n. 10.
Theologia priori ſæculo Iuriſprudentiæ adiuncta, n. 11.
Prophetia nulla naturæ arte comparatur, num. 12.

A

DIVI-

1 DIVI-natio-nis, ſuperſtitionis, vanitas, ac illiciti ſciẽdi curioſitatis & pacti cum dæmone deteſtationem, damnationem, proſcriptionem, prohibitionem, execrationem, atque punitionem (poſt Herculeos labores) aggredimur: non noſtris viribus, neq; ingenio confidentes, ſed omnem ſpem ad ſolam referens ſummæ prouidentiam Trinitatis, vndè, & mũdi totius elementa proceſſerunt, & rerum diſpoſitio in orbe terrarum producta eſt. *l. 1. C. de vetere iure enucleand.*

2 † Quarum quidem abuſus, & nefaria conſuetudo ex primis parẽtibus in hominum mentes inſidioſè ſerpit, putantes ſe diuinos fieri deficiẽtes à Deo, & legis obſeruatione, Sathanæq; ſe emancipantes, atq; credentes, dum ait Geneſ. cap. 3. *Eritis ſicut Dij ſcientes bo-*
3 *num, & malum.* † Qui totius peſtiferæ diuinationis author eſt, vt tradit *D. Auguſtin. lib. 21. ciuit. Dei*: vnde Origen. in Iob lib. 1. *Maleſitia, auguria, diuinationes, phylacteria, & incantationes, diaboli ſunt ſeductiones, dæmonum irriſiones, idolatriæ fex; animarum infatuatio, atq; cordium*
4 *ſcandalum.* † Quæ hodie propter hominum ſcelus, & corruptam naturam nulla ſunt crimina frequentiora, Fran. Pegna ad Eymericum in director. Inquiſitor. part. 2. commentar. 67. *Nulla eſt hodie frequentior diſputatio, quam quæ de ſortilegijs, & diuinationibus ſuſcipitur, ob vanas, & inanium hominum ſuperſtitiones, qui vt deſiderijs ſuis impiè ſatisfaciant, non verentur grauiſſima hæc delicta, & quæ Dei lex acriter deteſtatur perpe-*
5 *tiare.* † Fallunturque non ſolùm muliercula, ſed docti, quandoque, & graues viri ſub naturali, diuino, aut artifitiali velamine, dæmonum meras illuſiones credentes: alij omnia condemnant, inter lepram, & lepram neſcientes diſtinguere, triticum cum zizania erradicantes, contra Domini præceptum *Matthæi capit. 13.* † Nam 6
quædam ſunt à Deo Angelis ſuis reuelata, qui illa hominibus præuia fecerunt, alia ipſis hominibus interna ſuggeſtione oſtenſa, alia per cauſas naturales manifeſtata, quia vt ait Apoſt. ad Roman. capit. 1. *Inuiſibilia ipſius à creatura mundi, per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur.*

¶ Vnde licet regulariter diuinatio in malam partem ſummatur, vt tra- 7
dit *Diuus Thomas ſecunda ſecundæ, quæſt. 95. articul. 1.* Aliquando pro ipſa met inſpiratione, ac diuina prophetia accipitur, *capit. omnes. 38. diſtinctio. cap. eos. 1. quæſtio. 1. cap. prædicatur. 16. quæſtio. 1.*
† Aliquando pro ſcientia infuſa, & na- 8
turali, Prouerbior. cap. 16. *Diuinatio in labijs regis, in iudicio non errauit os eius.* Quare diuinatio diuiditur in *Diuinam*, & *Naturalem*, & *Dæmoniacam*, ſecundum *Franciſcum Picum lib. 1. prænotionis.* † De quibus omnibus diſpu- 9
tationem ſuſcipiens, à diuina erit exordiendum, tum vt excellentiore, tum vt ad damnatam peruenientes eius cognitio facilius ignoteſcat, quia contrariorum eadem eſt diſciplina. *l. Pomponius. §. ſed & his, Digeſtis de procurat. l. 1. Digeſtis de his qui ſunt ſui, pnincipio Inſtit. eod. tit.* † Iuriſperiti enim munus 10
non ſolum in iudicando, & conſulẽdo conſiſtit, vt tenet *Cicer. in orat. pro Muren.* ſed diuinarum, & humanarum omnium cognitione. *l. iuſtitia. §. Iuriſprudentia, Digeſtis de iuſtitia, & iure.* † Ex quo priori ſeculo Theologiam 11
Iuriſprudentiæ iunctam fuiſſe teſtãtur nõ poetæ modo, ſed *Petrus Vaſconcel. ni*

harmonia rub.p.1.cap.1.n.4. quia minus perfecta esset Iurisprudentia si mores corrigeret,diuina autẽ non doceret, vt traddit *Clar.Syluius lib.1.de legib.c.1.*

12 ¶ Diuina autem diuinatio dicitur *prophetia*, quæ nulla naturæ, aut artis causa comparatur;sed solum ex diuina Dei inspiratione infunditur *D. Paul. ad Roman. cap. 2. & Corinth. 1. cap. 12.* non solùm de futuris,vt quæ deChristi aduentu, & peccatorum punitionẽ prædixerunt *Isaias, Hieremias, Ezechiel, Daniel, & alij prophetæ.* Sed de præsentibus, & præteritis, nam eo Samaritana Christum prophetam agnouit, Diuus Ioan. cap.4. *vt video propheta es tu.*

13 † Frequentior tamen prophetia ex futuris dicitur *Damascen. libr. 2. de fide orthodoxa cap. 4.* nam vocatur à voce Greca προφημι, *prophemi*, quæ præfare, prædicere, & vaticinari significat, vt docet *D. Isidor. lib. 7. Ethymol. cap. 8.* † Et in hoc sensu prophetiæ vox

14 duplex est alia per sacerdotes, Numer. cap. 27. *Eleazar sacerdos consulat Dominũ*, alia per prophetas iuxta illud Ioelis cap. 2. *Effundam spiritum meum super omnem carnem, & prophetabunt filij vestri.*

15 † Nam licet prophetæ plerique ijdem fuissent, quod sacerdotes, quo ad hoc manus tamen distinguebantur,vt colligitur ex illo Reg. 1.cap.28. *Consulerat Dominum, & non responderat ei, neque per sacerdotes,neque per prophetas.*

¶ Prophetia autem per sacerdotes

16 fiebat per applicationem Ephod Reg. 1.cap.15. *Applica Ephod.* & hoc duplex, vnum linteum minoribus concesum ordinibus, vt de puero Samuele legitur Reg.1. c. 2. *per accinctus Ephod lineo.*

17 † Alter sacerdotale, quod superhumerale, & pectorale dicebatur *Exod. cap. 28.* eo quod ex humeris aureis cathenullis appensum foret, triplici colore,& gemmarum XII.varietate ornatisimum, vt traddit auunculus meus omnigena eruditione cõspicuus 1 *P.Ioan. Baptista Villalpando in Regio Codice tom.2. de extrema visione Ezech. lib. 2.cap.40.* † Quod aliàs dicebatur *Rationale*,quia more animantis ratione pre- 18 dicti ratiocinabatur,& hac ipsa de causa *Iudicij* elogio addito illũ cohonestabant vocantes *Rationale iudicij*, necnon etiam *Iudicium filiorum Israel*, vt animaduertit *Alfon. Tostatus in Exod. d.cap.28.* †Nam sacerdos rationale in- 19 dutus proponebat Deo hominum dubia, desideria, & negotia: & per *Rationalem*, non tantum Deus propiciabatur, sed etiam significabat hominibus quid fieri velle, vel quid rei successus futurus esset, vt traddit *Ribera lib. 3. de Templ.cap. 12.* † Non quod lapidum splendore tãtum Oraculum illud fun- 20 deretur, vt putat *Suidas*, contemptus, & derisus à *D. August. in Exod. q. 117.* † Sed interna, vel externa quadam cũ Deo locutione, vt de interna non pauca sunt exempla *Reg. 1. cap. 28. Reg. 2. cap. 5. & aliui.* De externa Exod. cap. 33. *loquebaturq; cum Moyse cernentibus vniuersis.* † Quod apud Israelitas ob eius miram certitudinẽ, valdè in præ- 21 tio fuit, & frequentisimum, vt docet *Iosephus*, illius sæculi peritissimus, *libr. 3 antiq. cap 9.* Et postea ob legis violationem cessasse affirmat *Philo Iudæus.* † Licet diu ante Iosephum, & iam in- 22 de à captiuitate Babylonica finem impositum contendant *Thalmudici*, & *Iarrhius, & Elias*, quibus omnibus, & sexcentis alijs Rabbinis recentioribus (qui totius antiquitatis sunt imperitisimi) Iosephi authoritatem præfero.

¶ Hoc Oraculum Hebræi dicunt 23 factum per *Vrim*, & *Thummim*, in Hebræo quidem fonte, vt legitur *Exod. d.cap.28. Leuit.8.* de quorum significatione ambigue loquitur *Divus Aug. vbi supra.d q.117.* Et quid esse potuerit professus

professus est se nescire, *D. Greg. in Pas-*
24 *toral. p. 2. cap. 1.* † Rupertus affirmat
ipsorum lapidum fuisse nomina, quæ
aliàs vocantur *Soham*, *& Milluim*, la-
pides candorum, & plenitudinum, vel
lapides *Onychinos*, vt habetur *Exod. c.*
25 25. † Dumtaxat fieri potuisset, vt hæc
verba rationali infererentur testatur
Radulph. in Leuit. lib. 6. nec aliud sig-
nificari, quam *manifestatio, & veritas*,
affirmat *Tostat. vbi supra* solus *Hugo*,
& Victoria, & ex Patribus *Philo*, vi-
26 dentur hoc certo censuisse. † Nam
cum lapidum fulgor adeò micans es-
set, vt nulla alia voce apud Hæbreos
(qui superlatiuis caruerunt) manifes-
tari posset, dixerunt *Vrim*, quod ip-
27 sum *splendorem* significat. † Et quia de
genere suo perfectissimi, appellarunt
Thummim, per methonymiam, con-
cretum pro abstracto vsurpantes, quæ
ideò Vulgata nostra (ex quadam bre-
ui anacephaleosi) *doctrinam*, *& veri-
tatem* interpretatur, *Exod. d. cap. 28.*
Deuter. 33. Leuit. cap. 8. Esdr. 7.
28 ¶ Prophetia per prophetas cõcipie-
batur, aut per *somnium*, aut per *visionem*,
vt tenet *Pradus apud auunculum meum
vbi supra tom. 1. part. 1. lib. 1. sect. 1.* & pro-
batur Numer. cap. 13. *si quis fuerit inter
vos propheta in visione apparebo ei, aut
29 per somnium loquar ad eum.* † Quare vt
de somnijs suo loco remittamus; de
visione sciendum est, eam non raro
cum *verbo* confundere Græci Patres,
& septuaginta Interpretes, qui sacram
scripturam Græco sunt Interpretati, vt
& ipsa scriptura *visionem* dicit audi-
tam, *Isai. cap. 2. & 3.* Verbum vero *vi-
sum*, vel ostensum *Amòs*, *& Abdias*
30 *vterq; cap. 1.* † Differũt tamẽ, quod *vi-
sio*, est prophetia, qua mens spirituali
oculo cernit obiectum propheticum
ipsi cœlesti lumini repræsentatum: ex
quo Hebræi dicunt prophetas ראה
Roh, videntes, contemplatores, Ecclesiast.

cap. 49. *spiritu magno videt vltima.* Reg.
1. cap. 9. *venite, & eamus ad videndum.*
† Verbum autem, quem Diuus Cy- 31
prian. dixit λόγος *logos*, prophetia est,
qua Spiritus sanctus mentali quadam
locutione prophetam occulta do-
cet, vt apud D. Isai. cap. 8. *summe tibi li-
brum*, & cap. 38. *vade die Ezechiæ.* † Et 32
locutio ista fiebat, vel voce formata
in aere, & audita, vt Abrahamo ne
filium necaret *Genes. cap. 22.* vel ver-
bis in ore prophetæ positis, vt Balaa-
mo *Num. cap. 22.* † Quandoq; iungitur 33
cum exstasi, siue raptu, per eleuatio-
nem, siue abstractionem spiritus à ter-
renis, & sensuum corporeorum func-
tione Ezechiel. cap. 11. *Adduxit me Do-
minus in spiritu.* Reg. 4. cap. 3. *eleuauit me
spiritus.*
¶ Prophetiæ autem definitio non 34
vna traditur à doctoribus quorum
omnes consentiunt in ea, quam refert
Casiodorus in præfat. ad Psalm. cap. 1.
relatus à Mart. del Rio lib. 2. Magic.
*Prophetia est diuina inspiratio rerum à no-
bis procul distantium euenta, immobili ve-
ritate, & maxima cum certitudine, præ-
noscens, atque denuntians.* † Primo enim 35
ponitur *diuina*, vt excludat *Rogerum*,
& Bacconem, qui prophetiam astro-
rum influentijs tribuunt; *Aristotelem*,
& Platonicos, qui corporis humori-
bus referunt; *Auicenam, & Algazelem*,
qui naturali industriæ, studioque ad-
scribunt. † Nam prophetia Sancti spi- 36
ritus donum est, vt docet diuinus Cla-
uiger Diuus Petrus Canonic. 2. cap. 1.
*Non enim voluntate humana alata est pro-
phetia, sed Spiritu sancto inspirante*, cui
assentit Diuus Palus ad Roman. cap. 2.
& Corinth. 1. cap. 12. † Et additur
Inspiratio lata voce, pro quouis influ- 37
xu instinctu, illuminatione; quam
Theologi diuidunt in imaginariam,
& intellectualem, *Suarez in Diuum
Thomam part. 3. q. 30. art. 1. disp. 9. sect. 2.*

38 *Fran. Pic.° lib. 2. prænot. c. 3. & fin.* † Ima-
ginariam dicunt, ſiue ſenſibilem, non
quia non pertingat ad intellectum;
ſed quia primario fit per ſenſibilem, ſi-
ue imaginariam repræſentationem, ex
qua mẽtis cõceptio naſcitur, vt ex olla
accenſa quam vidit Hieremias, ciui-
39 tatis excidium *D. Hierem. cap. 1.* † In-
tellectualem appellant eam, quæ non
ducit originem à ſenſu, vel imagina-
tione, ſed oritur immediatè per lumẽ
infuſum intellectui, vel per ſpecies in-
tellectuales de nouo inditas, vel exiſ-
tentes, ſed diuina virtute ad naturalẽ
aliquam mentis conceptionem for-
mandam applicatas, vt de Moyſe, &
Paulo traddit *D. Thom. p. 1. q. 12. art. 11.
& 2. 2. q. 175. art. 3.*
40 ¶ Solet Deus hanc virtutem me-
diatore Angelo hominibus inſpirare
in aſſumpto ſcilicet corpore, vel appa-
ritione tantum ſpirituali, vt docet *D.
Auguſt. lib. 3. de Trinit. Damaſcen lib. 2. de
41 fide Orthodox.* † Sic Moyſi *in manu me-
diatoris*, data lex *Acta Apoſt. cap. 7.* ſic &
Zachariæ Angelus Domini loqueba-
tur *Zachar. cap. 1.* & D. Ioanni paſsim
42 in *Apocalypſ. cap. 1. & 2.* † Sed ex eo
negandum non eſt poſſe Deum, ſi vel-
lit, ipſum immediate hominis mẽtes
illuſtrare, vt cenſuere *D. Hieron. in
Ezechiel. cap. 2. & Iſai. 6. D. Greg. lib. 18.
Moral. Turrecrem. in proloq. reuelat. S.
43 Brigid.* † Quod quidem donum Deus
aliquando confert hominibus tam vi-
ris, quam fœminis maximè probis, &
ſanctis, vt Eliæ, Iſaiæ, Deboræ, Oldæ,
& quam plurimis alijs, quorum laus
44 eſt in ſacris libris. † Interdum etiam
malis atque improbis, vt Balaamo
Numer. cap. 22. Sauli *Reg. 1. cap. 10.*
45 Caiphæ *D. Ioan. cap. 11.* † Nec non
& Gentilibus, vt *Sibylis*, quorum no-
men non eſt improbabile, deductum
ex Hæbreo קבל *Kibel*, Eſter cap. 4. *re-
cepit acceptauit*: vnde *Kabala* doctrinā

ſignificat cœlitus traditione acceptā,
vt traddit *Perera lib. 1. aduerſus falaces
art. cap. 7.* † Item ignaris, qui ſe mini- 46
me norunt à Deo illuminari, *vt præ-
dicto Caiphæ, & alijs*. Sed tū improprie
prophetiam vocari cenſuit *D. Auguſt.
ſuper Geneſ. lib. 12.* † Aliquando inui- 47
tis, vt Sauli *Reg. 1. cap. 11.* iuxta quo-
rundam interpretationem: ſed ſæpius
ſponte ſpiritum Dei accipiunt, vt do-
cet *Genitricis meæ frater vbi ſup. d. tom.
2. lib. 1. c. 5.*
¶ Dicitur præterea *rerum à nobis* 48
procul diſtantium, vt omnia comprehē-
dat, quæ natura ſua lege ab humana
diſtāt cognitionem: tum *ratione noſtri*,
vt abſtruſiora Dei conſilia, myſteria
fidei, &c. † Tum *ratione modi cognoſcē-* 49
di, veluti cum Helizeus reſciuit, quæ
cum Neamo Ieſi pactus fuerat *Reg. 4.
cap. 5.* & Diuus Petrus, quod inter An-
naniam, & Saphiram conuenerat *Ac-
ta Apoſtolorum cap. 5.* † Tunc *ratione* 50
temporis, vel quia memoria obliuio er-
raſerat, vt quæ de mundi creatione, &
propagatione Moyſes ſcripſerat in *Pen-
thateucon*. Ex quibus omnibus Sama-
ritana Chriſtum prophetam agnouit,
Diuus Ioannis cap. quarto, *vt video
Propheta es tu.* † Tunc *ratione rei*, vt ex 51
futuro nō dum cognita, quæ ſoli Deo
reſeruantur, *Diuus Iſai. cap. 41. & 46.
Daniel cap. 2. Apoſtol. Corinth. 1. cap. 14.
Acta cap. 1.* in quo ſenſu Prophetiæ
vox frequentior eſt, *Diuus Gregor. ad
Ezech. in præfat. Damaſcen. lib. 2. de fid.
cap. 4. Chryſoſt. in Ioan. homil. 8.*
¶ Item dicitur *immobile veritate*, vt
intelligatur de Prophetia abſoluta, 52
quæ vocatur *præſcientia*, cuius effec-
tus ſemper prædictioni reſpōdet, quia
rem contemplat pro vt in ipſo met
Deo exiſtit, qui ſolus immutabilis eſt
Exod.... *Ego Deus, & non mutor.* † Secus 53
aūt in prophetia *cōminationis, vel cōſilij*:
nam quatenus hæc à cauſis ſecundis
dependet,

dependet, quæ sunt mutabiles, cõditionata est, vt apparet in illis *Ionæ c.2. Reg. 4. cap. 20. Isai. c. 38. Hier. 16. Ezech. 18.* secundum *D. Greg. lib. 16. Moral. cap. 2.*
54 *& 6.* † Ponitur similiter, *maxima cum certitudine*, nã quibus diuina fit reuelatio, solẽt à Deo sic mente illustrari, & voluntate affici; & de fide, ac veritate reuelationis cerciores reddi, vt aperte cognoscant Deum esse reuelationis, siue visionis authorem, vt docẽt *D. August. lib 6. Confess. & D. Greg. libr.*
55 *4. Dialogor c. 4.* † Et ita reuelationi diuinæ nõ assentientes puniuntur, vt Zacharias, cui Angelus linguæ vsũ ademit. *D. Luc. cap. 1.* Et illæ qui inobediẽtia discerptus fuit à leone *Reg. 3. cap.*
56 *20.* † Et tandem additur *Prænoscens*, vt quæ profantur sciant se cognoscere, iuxta illud Daniel. cap. 10. *Reuelatum est Danieli verbum verum, intellexitque ser-*
57 *monem.* † Et similiter, *atq; denuntians*; nam prophetia datur ad Ecclesiæ vtilitatem Apost. Corinth. 1. cap. 14. *Qui prophetat loquitur ad ædificationẽ*, vt quæ Deo inspirante sancti cognouerunt ea cæteris annũcient, *Cardinal. Turrecrem.*
58 *in præfat. S. Brigid.* † Quia eius impressio subitaria est similis affectioni transeuntis, ac facile recedentis, vt lumen lucenti in caliginoso *D. Petr. d. Canon. 2. cap. 1.* quæ sæpẽ illos diserit, vt docẽt *Suarez, & Picus vbi sup.*

59 ¶ Et quia legitur Matth. cap. 11. *Omnes prophetæ, & lex vsque ad Ioannẽ*, dubitari solet am post Christi mortẽ hoc donum Ecclesiæ remanserit; & pars affirmatiua invaluit, quia non agit de prophetiæ perduratione, sed de implemento eorum, quæ ex lege, & Prophetis dictæ fuerãt vsq; ad Ioannẽ
60 vt docet ibi *D. Hieron.* † Et ad hoc iuuat quod ipse Dñs fateatur apud eundem Matth. cap. 5. *non veni soluere legem, & prophetas.* Nam hæc fuit phrases communis Euangelistarum scilicet legẽ, & prophetas appellare pro eis, quæ ab illis dicta fuerant, idem Matth. cap. 7. *Hoc enim lex, & Prophetæ*, & cap. 22. *vniuersa lex, & Prophetæ.* † Nam 61
etiam post Christi mortem prophetia in Ecclesia Catholica continuata fuit in Simeone, Anna, Isabela, & Ioanne, *D. Luc. cap. 1. & 2.* & post eos in Agabo *Acta Apostol. cap. 11.* & filiabus Philippi *Marul. lib. 4. cap. 14.* Itẽ in Apocalypsi Ioannis, quod Græcè reuelatio dicitur, quæ ab in eunte Ecclesia frequẽs fuit in electis *Apostol. Corinth. 1 cap. 14.* † Vt sic interim taceã 62
S. Brigidam, S. Catherinam Senẽsem, S. Getrudem, S. Melchiadẽ, & nostro sæculo B. Theresiam de Iesus illustriũ Anachoretarum fundatricem, quæ iã diu in cœla rapiuntur fœlices; nam hoc prophetiæ donum Ecclesiæ semper fuit continuatum, ita vt olim, sic & hodie *D. Paul. Corinth. 1. cap. 12. & ad Ephes. cap. 4.* † Sed quia diabolus di- 63
uinæ gloriæ cupidus hanc persæpè conatur immitare dando petentibus responsa, vel ex antris, vel ex statuis, vel ex hominibus, ad diuinæ prophetiæ imitationem, vide *Auunculũ meum Ioannẽ Baptist. Villalpãdo in Regio Codice* (sic dicto, vel quod D. Philippi II. potentissimi Regis nostri iussu, & sumptibus excusserit, vel Regis Regum opus illustrat) *tom. 1. part. 1. in Ezech. ex cap. 2. & part. 2. ex cap. 27. & tom. 2. de extrema visione Ezech. lib. 1. ex cap. 2. & lib. 3. ex cap. 10. & tom. 3. de vrbe ac temp. lib. 3. cap. 29.*

CAP. II. de Diuinatione naturali.

SVMMARIVM.

Naturalis diuinatio permissa, quia naturam præscrutatur. n. 1.
Naturalia signa quærere licitum est. n. 2.
Naturalis diuinatio circa prudentes. n. 3.
Naturalis diuinatio circa rusticos. n. 4.
Naturalis diuinatio ex Deo pendet. n. 5.
Deus quomodo sit in mundo. n. 6.
Diuinatio naturalis prima ex auibus. n. 7.
Aues præsentiunt aeris motus. n. 8.
Animalium præsagij causa. n 8.
Instinctus naturalis quo bruta operantur. num. 9.
Brutis rationem in esse repræhenditur. nu. 10.
Instinctus naturalis rationem, & prudentiam videtur immitare, n. 11.
Animalia multa ad salutem corporũ inuenerunt, nu. 12.
Auium sagacitatis multa remissiuè. n. 13.
Charadri auis historia repræhenditur. nu. 14.
Animalium sagacitatis plura remissiuè, nu. 15.
Canones prænotionum vnde emanarunt, nu. 16.
Æliani locus correctus, n. 17.
Aues ad inuicem confabulari, error. n. 18.
Voces auium intelligere qui gloriabantur. nu. 19.
Diuinatio ex inanimantibus, n. 20.
Rosæ sub autumno pululantes pestis annuntia. n. 21.
Pappi populnei volitãtes per aerem tempestatem indicant, n. 22.
Terræmotus, maris tumor, fluuiorum insolitæ aluuiones pestis annuntia, n. 23.
Terræmotus causa naturalis, n. 24.
Terræmotus quo pacto habitatores inficit, nu. 25.
Vapor terreus lætalis, nu. 26.
Romæ hiatus in quo Marc. Curius se deiecit, n. 27.
Terræ multa sunt mortifera, n. 28.
Eclypses Solis, & Lunæ naturales quid portendant, n. 29.
Ratio influxus astrorum ad hæc inferiora, n. 30.
Impressiones meteologicæ remissiuè, n. 31.
Naturales præsentiones vltra naturales causas non debemus obseruare, n. 32.
Occisi sanguis ad conspectum occissoris ebullijt, n. 33.
Sanguinis ebullitionis huiusmodi varia causa, num. 34.
Naturaliter sanguis occisi coram occissore ebullit, n. 35.
Lucretius laudatus, n. 36.

DIVINATIO naturalis, ex ipsius met naturæ abditis sũmitur, & sic permissa, quia licitũ est signa naturalia quærere *D. Thom. 2. 2. q. 95. artic. 7. Azor. tom. 1. inst. moral. lib. 9. c. 15. Leonard. lib. 2. de instit. cap. 43. dubitat. 7. numer. 45.* † Quia vt prudentibus dedit Deus ad pluuiæ, & tempestatis causas, cognoscere Tetragonos, Diametros, & congressus solis, & lunę, & aliorum errantium, & fixorũ syderum pluuiarum, & aeris mutationis effectores. † Minus sapientibus dedit signa in circunferentijs solis, & lunæ: Pastoribus in cõcussione vellerum ouium; agricolis in concussione auriũ animaliũ, præsertim iumentorũ ad quas culices humiditatem sentientes fugiunt: nautis in maris tumore: mulierib⁹ in gallinarum speculationem. † Et causas naturales inuestigantibus, ex Alcionis ouorum in cubatione, maris serenitatem, quia non nisi tranquilo mare incubat *Aristot. libr. 1. hist. animal. cap. 8. & lib. 9. c. 14. Frã. Picus libr. 1. prænot. Vvipina lib. de signis.* † Nã quando Deus hanc vniuersitatem creauit eadẽ potentia,

1 (DIVINATIO)
2 († Quia vt prudentibus)
3 († Minus sapientibus)
4 († Et causas)
5 († Nã quando Deus)

tentia, & virtute qua fecit omnia, facultatem etiā singulis propria dedit, qua pervenire possent ad finem rerum vniuersitati debitum; Sapient. cap. 1. *Spiritus Domini repleuit orbem terrarum, & hoc, quod continet omnia scientiam habet vocis.*

6 † Non quod Deus sit in mūdo, vt anima mundi, sicut *Iamblicus Apuleius*, & alij sunt arbitrati, sed vt omniū opifex, & moderator *D. Aug. lib. 4. ciuit. Dei. c. 31. & lib. 7. c. 6. D. Tho. p. 1. q. 2.* Vt sic Vergilius (quem Christianum sine Christo appellat D. Hier. ad Paulin.) lib. 6. AEneid.

Spiritus intus alit, totam infusam per artus
Mens agitat mollem, & magno se corpore miscet.

7 ¶ Et hæc diuinatio primo petitur ex auium motibus, nam cum hæc in aeris regione degant, & plurimum habeant aeris naturæ proprius cœlestium influxus, qui per aerem ad inferiora descendi, prænoscunt, vt docet

8 *Clar. Sylu. lib. 1. de legib. c. 10.* † Vnde eleganter Vergilius, qui simul diuina, & humanā percurrit libro 1. Georgicorum.

Verum vbi tempestas, & cœli motibus humor
Mutabere vias, et Iupiter humid⁹ austris
Densat, erat q; rara modo, & quæ densa relaxat,
Nunc alios, alios dum nubila ventus agebat.
Conijciunt: hinc illi auium concentus in agris,
Et letæ pecudes, & ouantes gutture corui.

8 ¶ Nam & si animalia præsagij sui sint ignara, impetum tamē naturalem sentiunt (mouente phantasia) ad petendū, quæ cōmoda, & fugiendnm, quæ noxa sint futura, quia vt ait D. Hierem. cap. 8. *Miluus in cœlo cognouit tempus suum, turtur, & hirundo, & cyconia custodierunt tempus aduentus sui.* † Nam quid 9 contemptius musculo, aut passerculo, tamen domos ille ruituras, hi aeris contagionem fuga præueniunt, vt docet *Cicer. lib. 1. diuinat.* ex instinctu huiusmodi naturali, quod quasi à Deo Vergil. Georgicor. 4.

Igneus est olis vigor, & cœlestis origo.

¶ Quod quia multi non ita intellexerunt in maximum lapsi sunt errorem, & secum alios atullerunt putātes brutis rationem in esse, vt defendit *Plutarch. lib. quod brutis ratio insit, Galenus in Isagogic. Plin. lib. 10. c. 41. Porphyr. lib. 3. de sacrific.* † Quod falsum, & erroneum est; nisi rationem intelligas, de illis, quæ solerter fiūt ab eis, quæ rationem, & prudētiam videntur immitare, vt docent, non solùm Catholici *Albert. Mag. lib. 3. de Anim. & eius discipulus D. Thom. 1. 2. q. 13. art. 3. conciuis meus Cardinal. D. Fran. Toledo lib. 3. de Anim. q. 7.* Sed etiam Gentiles *Aristoteles lib. 7. historiæ animal. cap. 1. cū alijs ab Andr. Liuauio lib. de contemplat. intellect. cap. 2.* 10 11

† Quemadmodum multa habemus à 12 brutis ad salutem comperta, quæ hāc prudentiā videntur immitare, vt *Dyctamū* herbā ex ceruo percuso ad sagittas expellendas, qua ipse pellit *Plin. lib. 8. c. 27.* ex hirundine *Chelidoniam* herbā ad oculorum maculas luēdas, qua ipsa cœcos oculat pullos *Plin. lib. 25. c. 8.* ex testudine *Bubulam* herbā contra serpentum veneno, qua ipsa læsa purgatur *Plin. d. c. 27.* † Similia de cyconijs, 13 delphine, mergis, & alijs quibus pluuiæ tempestatesq; instātes indicantur, vt traddit *Arist. lib. 9. cap. 31. & 32.* vt de credula matutinis instans vocibus.

Fuscaq; nonunquam cursans per littora cornix.

¶ De charadrio auicula nescio quid 41 commentum adducat *AEli an. in hist. animal. li. 17. c. 12.* quod si icteritiū fixis oculis intueatur salutis, & vitæ esse

inditium, quod si visum auertat indicat ægrotum moriturum, & astipula-
15 tur *Alber. Mag. lib. 23. lit. C.* † Plura alia adducunt de equis *Plin. lib. 8. c. 34.* de elephãte *Lipsius cent. 1. epist. 50.* de leone, vulpe, capra, & alijs *Arist. Plinius, AElian. vbi sup. Alex. ab Alex. lib. 1. Ge-*
16 *nial. cap. 3.* † Ex quibus omnibus emanarum *Canones prænotionũ*, quibus vtũtur Nautæ, Pastores, & Agricolæ, vt apparet ex opere *Antonij Mizaldi*, quod inscribitur *Ephemerides rustico-*
17 *rum.* † Dum tamen apud AElianum illud καλουντουσυνιει, non vertas *loquentes intellexit*, vt interpres, sed *vocãtes intellexit*, scilicet audito Greco nomine, quod ille educator mansueta-
18 rius indiderat. † Nam temisces alio Ethnicorũ errori, nempè quod aues ad inuicem confabularentur, de quo *Cic. in Aratro*, quod adeò apud veteres crebuit, vt se voces bestiarum, concẽtus, & murmurationes auium intelligere gloriarentur *Thyresius, & Melã-*
19 *pus.* † De Apolonio Thyanæo multa huiusmodi refert *Porphyr. lib. 3. περι αποχης*, de alijs *Francisc. Picus libr. 3. Prænot. cap. 3.* nam vt ait Vergil. in Cathalect.

Garrula quid totis resonas mihi noctibus aureis
Nescio quem dicis nunc meminisse mei.

20 ¶ Ex *Inanimantibus* sumitur etiam diuinatio naturalis, vt ex florum pululãtia verem aduentãtem, Cantic. cap. 2. *Flores apparuerunt in terra nostra, tempus*
21 *putationis aduenit.* † Rosæ aut violæ sub autumno iterum pululantes, pestis annuntia sunt, ex naturæ contraria tem-
22 perie, *Plin. lib. 13. cap. 26.* † Lanugines, & pappi populnei volitantes per aerẽ, tempestatem prænuntiant, vt traddit *Conrad. VVipina libr. 1. de sign.* Lantiscus terræ cultus, & officia coloni.

Lantiscus triplici solita grandescere fœtu,
Ter fruges fundẽs, tria tempora monstrat arandi.

¶ Terremotus, maris tumor, fluuiorum insolitæ aluuiones pestis annuntia sunt, testibus *Amniano, & Procopio*, quorum exempla non pauca refert *Simon Maiol. Episcopus Vulturariens. lib. de admirand. natur. coloq. 1. 10. & 11.* † Nã terremotus cũ fiat ab exalatione infra terram detenta, quæ exitum quærens terrã impellit, vnde tumor, ac tremor contingit, vt docet *Conciuis meus Seneca in Natural. qq. lib. 6. cap. 12.* † In aurã erupta vicinũ inficit aer ex mala consteltellatione, quam ex opaca terra traduxit, qua animantia tabo cõsummit, ac necat omne ad quod exalatio, seu vapor attingit, vt de hiatibus terræ (quæ solent terremotibus succedere) traddit *Dion. Xyphilin. in Traian.* † Nam vt ait Seneca vbi sup. lib. 6. cap. 28. *In pluribus Italiæ locis per quadam foramina pestilens exalatur vapor, quem nõ hominẽ ducere, non fera, tutum est; aues quoq; si in illũ incidunt antequam cœlo meliore læniãtur, in ipso volatu cadunt.* † Cuius similis fuit terræ hiatus, quæ Romæ in medio fori apparuit, ex quo tanta lues populo Romano fuit contracta, vt responte Oraculo, non cessaturum malũ, nisi res prętiosa quædam intus eijceretur, Marcus Curius phalerato equo insiliẽs pro salute publica se in hiatu præcipitauit, vt narrant *Tit. Liuius lib. 7. decad. 1. D. August. lib. 5. ciuit. Dei. cap. 18. Ossor. lib. 3. cap. 5.* † Nam cũ terra multa habeat mortifera, vt sunt tot venena, quæ in ea nascuntur, non erit quoq; difficile, has etiam exalationes gignere, quæ tabem adferant. Ita enim Seneca lib. 3. cap. 21. *In quosdam specus, qui despexerint moriuntur.* Vergil. Mar. AEneid. 6.

23 (margin, right, beside "Terremotus")
24 (margin, right, beside "Nã")
25 (margin, right, beside "In aurã")
26 (margin, right, beside "Nam vt")
27 (margin, right, beside "Cuius similis")
28 (margin, right, beside "Nam cũ terra")

Quam super haut illæ poterant impunè volantes
Tẽdere iter pennis, talis se se halit⁹ atris
Faucibus

Faucibus effundens, supera ad conuexa ferebat.

29 ¶ Eclypses Solis, aut Lunæ naturales (quorum alter fit quādo circa nos atq; Solē, Lunarę corpus, quod opacum est, interponitur: alter ex antipositione terræ inter Solem, & Lunam) prænunciant bella, fames, & alia naturæ incommoda, *Aristot. lib.* 1. *Meteor.*
30 † Quia luce vitiata ad vicinum aerem adfert nocumentū, & eius partes contiguæ ex eo contaminatæ ad nos vsq; peruenit; Et idem dicendum de præsagio naturali cæterorum corporum cœlestium, vt doctè animaduertit *Petrus Ciruelo Dorocens. lib.* 1. *&* 2. *de As-*
31 *trolog. Christ.* † De impresionibus meteorologicis, quæ per reflexionem lucis circa vapores, ac exalationes fiunt, quia suo loco differendum est, hic prętermisimus ne de vna re duplex quęstio fiat, aut duobus iudicibus vexetur: sua enim sunt tradenda loco, *Cicer. in*
32 *Orator.* † Quæ omnia, quia causari possunt à malo dæmone, vt huic nobilissimæ hominis speciei deludat, ea præter suas naturales causas nō debemus obseruare, vt docent *Petr. Greg. in syntag. lib.* 34. *cap.* 14. *Petr. Ciruelo vbi sup. lib.*
33 4. *cap.* 1. *& cap.* 3. † Non præter mittam tamen, quod totius diuinationis naturalis captum superare videtur, scilicet, vt sanguis occisi hominis ad demōstrandum occissorem in eius præsentia ebulliat, vt tradunt Iurisperiti *Menoch. de præsumpt. p.* 1. *lib.* 1. *q.* 3. *n.* 9. *& q.* 89. *ex n.* 118. *Mascar. de probat. lib.* 2. *concl.* 867.
34 *n.* 26. † Quod licet alij tribuāt miraculo, vt fuit illa ebullitionis, siuè clamationis sanguinis Abel Genes. cap. 4. *Sanguis Abel clamat ad me.* Alij casu, quod aliquando factum sit, quod ideò non est trahendum ad consequentiam
35 *l. nam ad ea D. de legib.* † In illo semper causam naturalē agnosco, occisi nēpè, & occissoris antypathiam, quæ similes ebullitiones medio aere causantur, vt docent *Leuin. Lemnius lib. de occultis natur. cap.* 7. *Ioan. Langius epist.* 40. *Aristot. lib. de immixt. element. & author lib. de natu. rer. c.* 13. *Vinc. in historia natu. lib.* 4. *cap.* 13. † Nā & in id venit Lucre- 36
tius, non poeta modo, sed philosophus insignis, cuius hæc sunt verba.

Idque petit corpus, mens vnde saucia amore,
Namque homines, plerumque cadunt in vulnus, & illam
Emicat in partem sanguinis, vnde icimur ictu, &c.

CAP. III. de Diuinatione artificiosa.

SVMMARIVM.

ARtificiosa diuinatio, vnde comparetur, num. 1.

Diuinatio artificiosa ex præcedentibus, & subsequentibus colligitur, n. 2.

Artificiosæ diuinationis exempla, n. 3.

Alfonsi Regis Neapolis sententia laudata, num. 4.

Diuinatio metaphorica in iudiciarijs, n. 5.

Diuinatio, & præsumptio in iure idē sunt, num. 6.

Diuinationis iudiciariæ materia remissiuè, num. 7.

Præsumptiones in iure sunt diuinationes, num. 8.

Iuditia sine inditijs institui non possunt, etiam ex mandato Principis, n. 9.

Condēnatur nemo ex inditijs, & præsumptionibus, n. 10.

Præsumptiones etiam plures, & euidentes non probant ad condemnationem, n. 11.

Probationes debēt esse luce clariores, n. 12.

Præsumptiones iuris, & de iure sufficiunt ad condemnationem, n. 13.

Iudex quare teneatur sequi præsumptiones iuris, & de iure, n. 14.

Diuinatione artificiosa Gentiles noui orbis explorationem prædixerunt, n. 15.

ARTI-

1 ARTIFICIOSA
Diuinatio ex natura,
& arte comparatur,
ad alicui⁹ rei occul-
ti indagationem, vel
futuri prænotionem
ex abditis naturæ, aut ſigni alicuius
manifeſtationem, vt traddit *Martinus*
2 *del Rio lib. 1. Magic. diſquiſ.* † Ita quãdo
quę ex præcedentibus, & ſubſequenti-
bus colligitur iuxta illud Prouerb. 16.
Diuinatio in labijs Regis, in iudicio nõ erra
uit os eius. Hoc eſt prudẽtia in occultis,
& perplexis iudiciorum latebris circa
facta ambigua eruẽdis neceſſaria iudi-
3 cij. † Vt fuit illud Salomonis dum ve-
ræ matri filium reſtituit *Reg. 3. cap. 3.*
Et Danielis inquiſitio, qua ſenuum
perfidia detecta Suſanæ vitæ, honori
4 merito reſtituit *Daniel. cap. 13.* † Nec-
non Alfonſi I. Neapolis Regis ſentẽ-
tia, qua ancillæ filium ad libertatem
(ex Hiſpaniæ lege) proclamantem, eo
quod Dominus matrem cõpreſſerat,
artificioſa filij ſubhaſtatione, patri fi-
lium, matri debitam Rex libertatem
aſſeruit; vt narrat *Ant. Panormit. lib. 2.*
de geſtis Alf.

5 ¶ Eſt enim quædã ſicut in medicis
cauſis, ſic & in iudiciarijs diuinatio me
taphorica, qua quæ præterita ſunt, &
quorũ veritas ignoratur ſolerti diſcu-
6 ſione conijciuntur. † Quæ ideò in iure
noſtro appellantur argumenta. *l. 1. l. mi-*
lites. §. oportet. D. de qq. Inditia. *l. abſentem*
D. de pœn. l. ſciant. C. de probat. pręſump-
tiones. *l. diuus. D. de cuſtod. reor.* cõiectu-
ræ. *l. vtrum, & ibi gl. C. de donat. inter. l.*
7 *vnica. C. ſi tabulæ teſtam. extab.* † Quia
earum termini ſunt conuertibiles, vt
docet *Mantica de coniectur. lib. 1. tit. 2.*
de quibus fuſſé egerunt *Alciatus, Me-*
nochius, & Maſcardus, illi in libris de
Præſumptionibus, hic vero de *probationi-*
bus aureo tractatu, & nouiſsimé *Farin.*
tom. 1. p. 2. tit. de indicijs, q. 36.

¶ Præſumptiones, & inditia nihil 8
aliud ſunt quam diuinationes in rebus
dubijs, ex argumentis, & indicijs per
circunſtantias frequenter euidentes
collectæ, vt docent *Maſcard. lib. 1. q. 10.*
n. 8. Mantica d. lib. 1. tit. 2. ex n. 5. † Etſi 9
in omni negocio ad eſſe debeant, aliàs
inquiſitio, proceſſus, & acta nulla fo-
rent, etiam ex mandato Principis *DD.*
in. l. milites. D. de quæſtionibus, & in. l. iuſ-
tiſsimus. C. de offic. rector. cum alijs per Ce-
ned. collect. 34. ad Decretal. n. 3. Decian. to.
2. lib. 6. cap. 21. ex n. 37. Farinac. tom. 1. p.
1. q. 1. ex n. 40. & p. 2. q. 36. ex n. 51. † Ex 10
his nullus debet criminaliter cõdem-
nari. *l. abſentem. D. de pœn. l. qui ſententiã*
D. eod. l. ſinguli. C. de accuſat. cum alijs per
Ant. Gomez variar. 3. cap. 12. n. 25. Maſ-
card. d. lib. 1. cõcl. 459. ex n. 7. & lib. 3. cõcl.
1223. n. 29. † Etiãſi tales præſumptio- 11
nes ſint probabiles, & euidẽtes *Cache-*
ran. conſ. 65. n. 46. Maſcard. lib. 1. cõcl. 459.
nu. 8. & concl. 496. num. 2. & lib. 3. concl.
1167. n. 3. necnõ plures ſimul concur-
rentes *Maſcard. d. concl. 459. num. 9. Me-*
noch. lib. 1. q. 40. num. 10. † Nam in cri- 12
minalibus ad condemnationem pro-
bationes debent eſſe nec dum conclu-
dentes, ſed luce meridiana clariores. *d.*
l. abſentem cum alijs. l. ſciant. C. de probat.
canonizata in *cap. ſciant cuncti 2. q. fin.*
quibus reſpondet de iure regio *l. 2. tit.*
1. p. 7. † Niſi præſumptiones ſint iuris, 13
& de iure, in quibus, quia lex præſu-
mit, & ſuper præſumptionem ſtatuit
firmum ius, eam videtur approbare,
cap. is qui fidem de ſponſal. cap. de illis de
ſponſat, impub. c. per tuas de condit. appoſ.
cap. ſignificauit, de eo qui duxit in matrim.
l. fin. C. ad Macedon. l. antiquæ. C. ad Ve-
leian. † Et ita eam iudex ſequi tenetur, 14
nam ſicut ex tali præſumptione legi
crimẽ pater, ita etiam debet patere iu-
dici, vt tradunt *Boſſ. in pract. tit. de con-*
iectur. ex n. 29. Ant. Gomez. d. cap. 12. nu.
25. Tiraq. de pœnis caſu 27. num. 10. Iul.

Clar.

Clar. §. fin. q. 20. *Mascard. d. lib. 1. concl. 196. num. 4. & lib. 3. concl. 1221. ex nu. 41.*

15 ¶ Ex naturali causa quandoque & congrua rei dispositione summitur artificiosa diuinatio, vt quæ de orbis noui, & Indorum exploratione Gentiles docuerunt, quia totius mundi gyrum nondum reperta compleuerāt, ex quo prædicit alterum orbem fore inueniēdum conciuis meus. L. Annæus Seneca in Medeam.

Venient annis
Sæcula seris, quibus Occeanus
Vincula rerum laxet, & ingens
Pateat tellus, Thyphisq; nouos
Detegat orbes.

CAP. IIII. de Diuinatione monstruosa contra naturam.

SVMMARIVM.

M*Onstra à Deo fiunt quasi in alicuius mali signum, n. 1.*

Monstra ad Haruspicis pagani deferebant, num. 2.

Monstra diuinam iram, & peccatorum punitionem præseferunt, n. 3.

Dei charitas erga nos ita se ostendit, vt nō feriat nisi prius ad moneat, n. 4.

Monstra propriè, quæ dicantur. n. 5.

Monstruosus partus quis sit, n. 6.

Monstruosi partus sceleris præsagium, n. 7.

Deus quia natura est, monstra ex eius ira creduntur emissa, n. 8.

Monstra generantur quandoque vt peccata parentum manifestentur, n. 9.

Mulier à cane pregnata, n. 10.

Infans vrsi modo pilosus, & vnguibus armatus, n. 11.

Imaginatio effuere nō potest, vt fœtus alijs quam suis parentibus assimiletur, n. 12.

Humana forma propter crimina immutatur, n. 13.

Nabuchodonosor propter peccatum de generauit in bouem, n. 14.

Rex ob impudicitiam conuersus in porcum, num. 15.

Homines non solum, sed & bruta ad peccatorum punitionem immutantur, n. 16.

Tritones, Nereades, Syrenæ in alicuius mali signum apparent, n. 17.

Monstrum marinum ante Gaditanam cladem visum, n. 18.

Animalium plerorum in aquis formas referuntur, n. 19.

Monstra marina quando apparent mala indicant, n. 20.

Monstra terrestria, & aerea mali signa, n. 21.

Phantasmata, & spectra cur mala indicēt, num. 22.

MONSTRA licet naturaliter ex abundantia, vel paruitate materiæ cōtingant, vt dicemus *libr. 2. de Magia operatr. cap. 31. num. 6.* quia semper ex diuina dispositione fiunt, quæ nihil perperam facit, quasi in alicuius mali signa semper sūt habenda, nā vt ait Cicer. lib. 1. diuinat. *quia ostendunt, portendunt, prædicunt, ostēta, portenta, monstra, prodigia dicuntur.* 1
† Vnde paganæ religionis Theologi, 2
vt ab imminentibus malis præcauerent, quæ monstra huiusmodi portendunt, ad Haruspices referri iusserunt, vt iudicium inferentes, quæ timenda, quæ præcauenda, qua veræ expianda prædicerent, vt constat ex. l. XII. tabul. PRODIGIA, PORTENTA AD HETRVSCOS, ET HARVSPICES SI SENATVS IVSSERIT REFERVNTO. † Nos autē, vtpotè Ca- 3
tholici non ad Hetruscos, neque Haruspices quorum omnes superstitiosi, & nefari sunt, sed ad sacros scripturarū Interpretes sunt referenda, qui omnes vnani-

Vnanimes testantur, quod hæc monstruosa prodigia quando præter, vel solitum naturæ cursum accidunt diuinæ iræ, & peccatorum punitionem præse ferunt, quemadmodum in AEgypto sub Pharaone Exod. cap. 7. *Et multipli-*
4 *cabo signa, & ostenta mea*, &c. † Nam Dei charitas erga nos ita se ostendit, vt non feriat nisi prius admoneat, Psal. 59 *dedisti metuentibus te signa, vt fugiant à facie arcus*, vnde Manil.

Siuè Deus instētis fati miseratus in orbē
Signa per effectus, cœlique incendia mittit.

5 † Dicitur tamē monstruum ex propria significatione omne, quod fit contra naturam, vt ex Fronto docet *Erasmus in Adagijs*. Vnde Polyphemum monstrum appellat *Vergil. AEneid. 6.* de alio AEneid. 2.

Et monstrum infœlix sacrata sistimus arce.

Et AEneid. 3.

Horrendum dictu video mirabile monstrum.

6 ¶ Hinc monstruosus partus dicitur, quod præter solitū naturæ cursum accidit. l. non sunt liberi. D. de statu homin. *Veluti si mulier mōstruosum aliquid, aut prodigiosū enixa*, Terēt. in Eunuch.

Monstrum est omne contra naturam.

7 ¶ Quæ sanæ ad alicuius criminis detestationem sunt referenda, vt tenet Cardinal. Petr. Damian. lib. de miracul. *Robertus Gallorum rex propinquam sibi copullauit vxorem, ex qua suscepit filium anserinum per omnia collum, & caput habentem, quos virum, & vxorem, & omnes ferè Galliarum Episcopi communi simul excommunicauere sententia: Rex igitur his coarctatus angustijs ad sanum consilium rediens diuertit incestum, inijt legi-*
8 *timum coniugium.* † Nam cum Deus in natura sic, idcirco hæc à Deo per iram emissa sunt, quia vt ait Aristot. libr. de animal. cap. 11. *Natura nihil contra naturam facit*, ex quo merito Stat. Papin. 7. Thebaid.

Nec monstra tenent, quæ plurima necti
Prodigiali canēs certi sors præuia fati
Quippè ferunt diros monitus volucresq; feræque.

¶ Aliquando etiam Deus talia monstra permittit generari, vt parentū peccata manifestentur, & alij terreātur, vt tempore Alexand. VI. Pont. Max. mulier, quæ canem admisserat, caninam progeniem pregnans edidit, cuius criminis causa subiens pœnitentiam, Pōtificem addit, ab eo quæ pro expiatione diplōma obtinuit, vt narrat *Raph. Volaterran. lib. 24. tit. de Vesica.* † Nam 10
licet ex abuso naturæ sexu mulieres ex brutis, & bruta ex hominibus sæpius concipiant, semper id fit ex diuina voluntate, vt crimen agnoscant, & opera eius manifestentur, vt illa, quæ adulterio accusata ob pregnantē ventrem, cui nullus alius adulter fuit 11
quam canis, vt narrat *AElian. lib. 7. c. 18.* † Quod prodigio referendum est, vt tempore Martini. IIII. Pontif. Maximi infans, vrsi modo pilosus, & vnguibus armatus editus est, quam obrē Pontificis iussu Romæ vbique vrsorū imagines obliteratæ sunt, vt narrat 12
Episcopus Maiol. lib. de admirand. natur. colloq. 2. fol. 104. † Putauere enim imaginationem matris in fœtu formando magis, quam parentum formam præstare, quod ego potius, vel iustam Dei punitionem, vel ob animale admissum putarim, quia imaginatio efficere non potest, vt infans alijs, quam suis parentibus assimiletur, *Perera in Genes. cap. 30. Valles de sacra philosoph. c. 11. Mart. del Rio libr. 1. Magicar. cap. 3. quæst. 3.* 13

¶ Et vt infans ob iustam Dei vindictam in vtero immutatur, & à sua naturali forma degeneratus in aliam turpem monstruosum redditur, ita etiā iam

iam natum propter crimina suam formam abicere cogitur, & aliam induere, vt de vxore Loth versa in statua salis, quod aduersus Dei præceptum retro aspiceret narrat sacra paremia *Gen.*
14 *cap....* † De Nabuchodonosor Rege satis vulgata est historia ex iusto Dei iudicio (quod se Deum somniasset) in sui peccati pœnam conuersus fuisse in bouem, & more animantis fœno vescebatur, & sub dio degerat, & homines fugerat, vsque dum pœnitētia correptus diuina voluntate forma restitutus est *Daniel. cap. 4. cap. Nabuchodonosor* 23.
15 *q. 4.* † Simile aliud exemplum habetur apud Metaphrast. 30. Septemb. *Teridates Armeniorum Rex, cum Virgines Ripsimem, & Gaianam nefandis modis ad impudicitiam allicere admitteretur, martyresque efficere, iustitia Dei versus est in insaniam, mutataque eius forma in porcum.*
16 ¶ Neque homines tantum ad peccatorum punitionem solent degenerare, sed bruta etiam in monstruosam formam solent inuerti, quasi in futuri mali signa, vt sub Theodosij senioris imperio, narrat Nicephor. lib. 12. cap. 37. *Tum prodigia insolita visa sunt, quæ*
17 *futura orbi mala perpenderunt.* † Cuiusmodi sunt Tritones, Nereades, Syrenæ, & alia monstra marina, quę in mali alicuius præsagium solent apparere, & ad populorum notitiam deferri, vt ante Lutherum (Christianæ fidei, & religionis nefandissimum Apostatā) marinum monstrum visum est humana facie simul cum monachorum cuculli quadam similitudinem præbentem, vt scribit *Olaus lib. 21. cap. 1.* † Et
18 paulò ante Gaditanam cladam, in Occeano marinum mostrum repertum est, vituli magnitudine, caudā in duas partes vipertitam habētem, quod Regi nostro D. Philippo II. alatum in regia æde ageris affigi iussit, vbi hucusq; expectaculum præbet, quasi in signum illius Regni à quo cladem accepimus, quod à vera religione Apostata dupli-ci graditur via iuxta illud Ecclesiast. cap. 2. *Væ duplici corde, & labijs dolosis, & manibus malefacientibus, & peccatori ingredienti terram duabus vijs.* † Nam 19
licet in aquis plerorum animalium formas referantur, & ea quidem naturaliter; vt testatur *Ælian. libr. 16. cap. 18.* dum in hæc verba, *Leonum, fœminarum, arietum, pantherarum, equorum, effigies in piscibus in Taprobanæ mare cōspici.* † Quando ad humanam notitiam 20
referuntur aliquid mali indicant, vt tenet Episcopus Maiol. colloq. 9. in paruis fol. 457. *Censeo equidem hæc monstra in mari prolata esse, & populis in notitiam referri, vt Deum iratum, sicut cætera in terra monstra ostendunt, cum tanta populi carnis luxuria diffluunt, vt piscium incognitum coitum superare videantur, aut mollitiem aquatilium animantium præferre.* † Non minus quam mostra alia terres- 21
tria (vt diximus) quia eadem ratio in omnibus monstris militat (etiam aereis) quæ per spectrorum apparitionā à dæmone causantur, ideò dicūtur φαντασματα, in *l. ostentum. D. de verbor. significat*, vel φασματα τερατωδες, secundum *Alciat. lib. 2. prætermis.* † Nam cū 22
à dæmonæ fieri nequant nisi permissu Dei per eius apparitionem (qui noster hostis est) ab imminentibus malis cauendum admonet *Petr. Thynæu. lib. 1. de aparitione spirit.* quod nec Gētilibus latuit nā vt ait Vergil. A Eneid. 3.

Sola nouū, dictuque nefas Harpia Celæmo
Prodigiale canit, & tristes denunciat iras.

CAP. V. de Diuinatione meteorologica, & prodigiosa præter naturam.

SVMMARIVM.

1 METEOROLOGICÆ impreßionis (vt ex arte procedamus) dicuntur, quæ fiunt ex vaporibus, & exalationibus ex terrę superficie eleuatis solis, vel syderum potestate, quorum calidi, & humidi,

midi, ex crassitate ad ima pergere im-
pediti in hac infima, vel media aeris
regione detētæ conuertūtur in nubes,
quæ secundum loci naturam resoluū-
tur in aquam,rores,pruinas,niues,grā-
dines, & similia, vt traddit *Aristot.lib.*
2 *1. Meteor. cap. 4.* † Alij autem calidi,
& sicci ex leuitate frequenter ad extre-
mam, & vltimam aeris regionem
perueniunt (quæ calida est) ideò na-
turaliter incensi ad terram redeunt, &
ad mediam aeris regionem peruenie-
tes (quę frigida est) ex antiparistasi,
fortiores fiunt, & exitum procuran-
tes fragores, & tonitrua causant,
maiores, vt à maioribus exalationi-
bus petiti, vt traddit *Aristot. d. cap. 4.*
3 † Nam ex his calidis, & siccis exala-
tionibus, ex tenuioribus fiunt ful-
mina, fulgura, ecnephias, corrusca-
tiones, & aliæ impresiones momen-
taneæ: ex grauibus autem, & oleogi-
nosis fiunt Cometę, faces ignitæ, &
volantes cœli dracones, pro utpoten-
tia materię, vnde tonitrua, & ecne-
phias signa esse pluuiæ subsequuturæ,
tradit *Aristotel. dicto libro primo capite*
4 *quinto.* † Nebula descendens serenita-
tem, ascendens imbres indicat, vt tra-
dit *Franciscus Picus libr. tertio Prænotio.*
cap.2. Niuium copiam anni fertilita-
tem,roris,& pruinæ multitudo sterili-
tatem potius denotāt secundum *VVi-*
5 *pinā lib.1.de sign.c.7.* † Nubes ab Occasu
progredientes pluuias indicant, nisi
Auster impediat secūdū diuinū Oracu
lū apud D.Luc.c.12. *Cū videritis nubē*
Oriētē ab Occasu,statim dicitis nimbus ve-
nit,& ita fit: & cū Auster flantē dicitis,
quia æstas erit,& ita euenit. † Halo, siue
6 circulus,quod circa Solē, aut lunā so-
let apparere: si paulatim euanescat de-
signat serenitatē, si cōdensatur pluuiā
ostendit: si verò ex vna parte incipiat
deficere,& non ex alia,ventum futurū
prenūciat;quia vt ait *Arist.Tūc talis ma-*
teria trāsit ad generationē venti. † Iris dic-
tus vulgò arcus Iunonis, quē veteres
Theumantis filiā dixerunt, hoc est, ad-
mirationis filiā,pluuiæ cessationis sig-
nū est,vel ex eo, quod legitur Gen.c.9.
Cū ob duxero nubibus cœlū,apparebit arcus
meus,& recordabor fœderis,&c. † Causa
tamē (vtpotè diuina) nō traditur à na-
turalibus, colorē tñ diuersitas ea est,
quia causatur à Sole nubē calidam, &
aquosam repercutiēte per obliquū, vn-
dè diuersi colores Verg.in Epig.d Iride.

Cum radijs imbres, & aquarum pendu-
lus humor
Frangitur, apparet quam Græcia nomi-
nat, Iris,
Multo rd insignis vario splēdore colorū.

¶ Stellæ cadentes, & capræ saltantes, 7
& facies ignitæ, & volantes dracones,
quia ab exalationibus fiunt calidis, &
siccis,temporis siccitatem,& sterilita-
tem prænuntiant, quia terra quando
similes exalationes emittit valde sic-
ca,& calida est authore, *Plin.lib.2.c.25.*
† Sunt enim omnes huiusmodi im- 8
presiones è terra tractæ, atq; eleuatæ
solis,reliquorūq; astrorū virtute in va
rias formas efformantur,ita vt si calo-
re plurimo fuerit ditata ad supremam
partē aeris ascendit,etsi illi pars aliqua
crasior, insit inferius cōdēsata, & con-
globata subsistit, tenuior autē ascēdit,
porrecta in longū accéditur, & accēsa
perpēdiculi more manet, atq; inde no
mē accipit, diciturq; ignis perpēdicu-
laris,vt notat *Arist.vbi sup.* † Ad è cō- 8
tra, si crassa pars modica sit, non adeò
dēsatur, aut cōglobatur inferior pars
sed infernè aliqua tenus extēditur su-
periori parte subtili,ac tenui in lōgum
porrecta ardente, qua forma lācea ar-
dens dici consueuit, vt de his tradit
Sim.Maiolus de admirand.natur.colloqu.1
† Fulgura sæpè aduers⁹ casus prenūtiāt, 8
quia referūtur ad Dei irā, quare meri-
tò Verg.inter signa;quæ suæ patriæ de-

pulationi præceſerunt, ita dolens meminit Eclog. 1.

Sæpè malum hoc nobis, ſi mens non læua fuiſſet
De cœlo tactas memini prædicere quercus.

10 ¶ Sed omnium impreſsionum ignitarum admirabilior eſt Cometes, tum ex altitudine loci, tum ex diuturnitate perdurationis, tum diuerſitate formę, & coloris, quæ ſimiliter ab exalationibus calidis, & ſiccis cauſantur, quæ ex ſubtilitate materiæ ad ſuprēmā aeris regionem pervenientes inflammātur, ac diuerſificantur pro exalationis, & planetæ ſub quo fit natura, vt traddũt *Leopold. de Auſtria. & Auguſt. Nimphus*
11 *in Ariſtot. meteor.* † Ex quo primo denotant temporis ſiccitatem, quia vis Cometæ (quæ calida, & ſicca eſt) omnem vaporum, ac exalationum humiditatem abſumit, vt docet *Ariſtot. li. 1.*
12 *meteor. c. 4.* † Secundo cereali, & aliorum terrę fructuum corrupta ſeminaria, inopiam, annonæ prætiũ, & famē, nam nimio calore terra aduſta eius fructus, & arbores langueſcunt, & exicātur, fameſque propterea oritur, quēadmodum extat apud Aratrum.

At, ſi contingerit pluris ardere Cometes,
Inualidas ſeggetes torrebit ſiccior aer.
Namque prorrumpunt naturæ legibus vltro
Experimenta ſoli, ſi iuſtis defuit humor, &c.

13 ¶ Tertio prædicunt peſtem; nam ex hac fructuum corruptione ſequitur lectum peſtilentibus morbis ſubſterni, ſiue victu, ſiue ex aere vapores illi infecti veneno ſitatis veſtigia relinquerunt, nā vt ait Galen. lib. 1. epidemiar. cap. 1. *morborum peſtilentium cauſa, partim à victu, partim ab ſpiritu (cuius attractione viuimus) generatur.* † Nam plantis,
14 & herbis corrupta præbent animantibus paſqua, vt inde morbus in animātibus oriatur, & ex eis ad nos peſtilēs graſetur contagium, nam vt ait Lucr.

Sic, tempeſtiuis ex imbribus: humida tellus,
Vertit ſe primum in frondes, & pabula læta
In pecudes vertunt; pecudes in corpora noſtra.

¶ Quarto preter peſtem alios mor- 15
bos Cometæ prænunciant prouenientes ex aduſtione ſanguinis, vt cauſones, empimiam, emigranam, eriſipilam, tertianas febres, catarrhum, tabardillum, & id genus plura mala, vt traddit *Franc. Roxo. lib. 4. de comet. cap.* 19. 20. & 21. Nam vt ait Manil. de comet.

Nunc grauibus morbis, & lenta corporatabe,
Corripit, exuſtis lætalis flamma medullis:
Lauenteſque rapit populos, totaſque per vrbes,
Publica ſuccenſis peraguntur fata ſepulchris.

¶ Quinto hos effectus, quia ab influē- 16
tia calida, & ſicca prouéniunt præcipuè minantur viliosis, & quibus ardentioris ſunt naturæ, vnde dicitur mortem minare Principibus, Ducibus, & Magnatis, vt docet *Cardan. lib. 1. varietat. & lib. 4. ſubtilitat. Sprenger. in*
Mall. p. 1. q. 4. † Nam ſi fides hiſtoriæ 17
eſt an. 1506. quo Philippus I. Hiſpaniarum rex mortuus fuit Cometa præfulſit in Septentrione prope plauſtrum ſplendida, dēſaque cauda. Et an. 1490. Cometa circa principium Arietis apparuit, & eo ſequenti anno Innocentius Pontif. Max. moritur, & Alfonſus Portugaliæ rex equo delapſus florēte ætate ſine liberis deceſsit, vt ſuorum temporum traddunt *Chronic.*
† Et an. 1558. die 17. Auguſti cometa 18
apparuit in parte Occidentali ad ſecūdam

dam Virginis faciem, triſti admodũ, & lugubri vultu, naturam videlicet Saturninæ: atque ſtatim die 29. Septẽb. ſecuta eſt mors inuictiſsimi D. Caroli V. quod ſimiliter ante mortem Cæſaris dictatoris contingiſſe, narrát *Sueton. in eius vit. cap. 88. Plin. lib. 2. cap. 25. Dion. Caſi. lib. 45. Iul. Obſeq. lib. de pro-*
19 *digijs cap. 128.* † Sexto, quia Regum mortẽ, regnorũ mutationes, & viciſitudines cauſantur cometa, non minus regnorum perturbationes, legum mutationes, potentium caſus, & aliorum inopinatas exaltationes ſignificant, & eo maximè ſi vndecim à ſole ſignis diſtant apparentes in angulo, vt tradit *Ptholomæus aphoriſmo* 100. *& Lud. de Regijs aphoriſ.* 98. *&* 137. Nam vt ait conciuis meus Lucan. lib. 1. Farſal.

Ardentemque pollum flammis cœloque volantes,
Obliquas per inane faces, crimenque timendi
Syderis, & terris minitantem regna Cometæ.

20 ¶ Septimo Cometæ prænunciant rixas, ſeditiones, & bella, nam ex alimẽtis infectis, vel aere, quem (vellimus nolimus) inſpirando trahimus, ſpiritus in corde generatur vitales, in quo iraſcibilis, aut animoſa facultas reſidet, quæ cum ſuaptè natura ad rixas, vindictam, & iras facile moueatur, ſi à ſanguine circunſtante aere, & influxu cœleſti iñ dies, & aſsiduè irritatur, & viſcus, in quo reſidet, aſsiduo horum fotu calidior redditur, facilè fit, vt in rixas, & iras homines prærrumpant, vt traddit *Franc. Roxo tract. de comet.*
21 *lib. 2. cap. 6.* † Quæ quidem Cometæ in genere ſuaptè natura prænunciant, & eo maximè ſi flammæ ſunt, vtpotè, quæ magis habẽt malitiæ, nã ex denſitate vaporis à luce repercuſa, cauſatur rubedo, & nocte maximè ex antipariſtaſi, iuxta illud Vergil. A Eneid. 10.

Non ſecus, ac liquidæ ſi quando nocte Cometæ
Sanguinei lugubræ rubent, &c.

¶ De prodigioſis meteorologicis 22
multa ſunt in ſacris, & humanis litteris, quorum nonnulla ſeruato naturæ curſu, alia præter naturam contingerunt, non apud Gentiles modo, ſed etiã apud ſacros ſcripturarum authores de quibus pleni ſunt *Iulij, & Lycoſthenes libri de prodig.* † Equites per aera diſcur- 23
rentes, haſtas quoque velut cohortes armatas, curſuſq; equorum per ordinẽ digeſtos, ſcutorumque, ac galearum motus, tellorum iactus, ſed & gladios diſtrictos, ac loricatam gentem cœlo viſam memorat ſacer hiſtoricus
Machabæor. lib. 2. cap. 5. † Eaq; viſio dies 24
quadraginta perdurauit, quo tempore Antiochius templum expoliauit, occiſsis triduo octoginta millibus, nam quando hæc prodigia continguunt, Deus quâſi in mali euẽtura ſigna mittit, vt homines à peccato auertantur, & iram Dei metuentes reſipiſcant, quia vt ait tex. in cap. nouerit đ pœnit. diſtinct. 1. *Nouerit enim Deus mutare ſententiam ſi tu noueris emendare delictum.* Quippè vt ait Manil.

Siuè Deus inſtantis fati miſeratus in orbem,
Signa per efectus, cœliq; incendia mittit. 25

¶ Armorum ſtrepitus in aere auditi, & tubæ ſanitus ante Lõgobardorum in Italiam irruptionem ſcribit *Plinius lib. 2. cap. 57.* Sagitta, quæ ſingulos petere videbatur viſa eſt, teſte D. Greg. lib. 4. Dialogorum, capite trigeſimo ſexto. *Ante triennium in peſtilentia, quæ hæc vrbe vehementer depopulauit, & corporali viſu ſagitta cœlũ venire, & ſingulos quoq; ferire videbatur.* † Et vt ea magis in diuinæ vltionis ſigna perpendamus ſub 26
Theodoſij ſenioris imperio, Nicepho. libr. 12. capite trigeſimo ſeptimo. *Tunc prodigia inſolita viſa ſunt, quæ futura orbi ma-*

bi malá perpenderunt, primò namque inopinata, & insolens stella cœlo medie noctis tēpore propè Luciferum refulgēs apparuit.
27 † Altera stella visa dum Alaricus vrbem Romanam occuparet, cui tanta siccitas est subsequuta, vt more insolito multi homines, & animalia interijssent, vt refert *idem Nicephoro libro de-*
28 *cimotertio, capite trigesimo sexto.* † Quos quidē fulgores cometæ speciem fuisse non dubito nam ante Hierosolymitanam cladem supra vrbem astrū stetit gladio similem, vt narrat *Zonaras tomo primo.* Hominis sine capite, apud *Socratem Histor. Ecclesiastic. libro*
29 *sexto capite sexto.* † Vt non minus ante Demethrij Syriæ Regis mortem, & Acaicum bellum Cometes quantus Sol visus est, teste conciue meo *Seneca libro septimo naturalium quæstionum capite decimo quinto.* Et Neronis principatu sex menses fulgores visi, *idem Seneca dicto libro septimo capite vigesimo primo.*
30 † Quia ex varietate formæ, non mutatur natura, cùm Cometes non vnius figurę sint, sed variæ, provt varia exalationis natura, & signi, atq; Planetæ sub quibus fit, vt tradunt *Leopoldus de Austria, & Augustinus Nimphus vbi su-*
31 *pra.* † Vnde nil mirum si in forma stellæ appareat, quim & ex eo stellæ appellantur, venerabilis Beda libro de natura rerum. *Cometæ sunt stellæ flammis crinitæ repente nascentes, regni mutationem, aut pestilentiam, aut bella, aut ven-*
31 *tos, æstus ve portendentes.* † Quæ non solùm fulgores sunt, aut in summa aeris regionis impresſiones, & ad tempus aliquod perdurātes, sed etiam cursum aliarum sydèrum sequentes, vt de dicta cometa, quæ sub Theodosio apparuit scribit *Nicephor.* de alia Constantinopoli, Gaynæ insidias portendentē, & cursum orbicularem habētem tradit *Sozomen. libro octauo, capite quarto.*
32 † Nam stellas in cœlo ad peccatorum punitiones non legi apparere, sed cadere, vt inter alia diuinæ vltionis signa, quæ ad iudicij vniuersalis diē præcedent, sic legitur Matth. cap. 24. *stellæ de cœlo cadent,* & Marc. cap. 13. *stellæ cœli erunt cadentes.* † Quando enim stella 33
noua in cælo apparet, non punitionis, sed mercedis, & salutis signa sunt, & quasi cœlestia gaudij luminaria, quēadmodū de verbi incarnati præsagio, & Christi Natiuitatis signū annunciatum fuerat, Numer. cap. 24. *Orietur stella ex Iacob.* † Quod non mysticè tantū 34
verum etiam ad litteram de prædicta Christi Natiuitate intelligendum est, in qua lucida Magis præfulsit stella, ad cuius nutum eum venerunt adorandum, Matth. cap. 2. *vidimus stellam eius in Oriente*, secundum interpretationē *D. Thom. super Matth. 2.* † Quam nullo 35
modo impresſionē meteorologicam intelligo, sed veram stellam, nouamq; tot sæculis ante pronunciatam per mille quasi, & quingentos annos, & Euangelij veritate confirmatam, quā non apparētem, sed veram, & realem, neq; aliarū sydērū cursum habētē fatetur *D. August. serm. 34. de tēpor.* † Nā si 36
fuisset impresſio meteorologica omnino miraculi vis subtraheretur, quē omnes sancti Patres fatentur. Quamquam haut negem tres soles, qui eadē nocte in Hispania apparuerūt, vt tradit *Luc. de Tui. in Chronic.* fuisse meteorologicos ex naturali ad Paralleli meteorologici impresſionis potestate, vt docet *Titelman. in compend. natural. philosoph. lib. 6. cap. 15.* † Nam absq; vlla mi- 37
raculi ratione eosdem tres soles alijs tēporibꝰ visos testatur *Plin. lib. 2. c. 31.* & plures alios in hæc verba testatur Dio. lib. 47. *plures soles conspecti in Bosphoro, qui à matutino tempore durarūt in Occasū.* Et posterioribus tēporibus tres soles visos VVitembergæ testatur *Surius an. millesimo quinquegentesimo decimo quarto,* idem

38 † Quorum similis fuerunt cœli coruſcationis, quæ eadem nocte paſtoribus aera lucida (fugatis tenebris) reliquerunt D. Luc. cap. 2. & eiuſdem naturæ, columna ignis, quæ Hebræis per deſerta eluxit *Exodi capite decimo tertio.*

39 ¶ Solis autem, & Lunæ eclypſes, quando præter naturæ ordinem fiunt, veluti in AEgypto ſub Pharaone tenebris terra obſcurata, *Exodi capite decimo.* Ad iuſtam Dei iram ſunt referendi, ſiquidem quando totus Sol obumbratur, vt tenebræ huiuſmodi fiant, non eſt naturale, nam Luna, cuius interpoſitione radij Solares impediuntur, longe minor eſt quam Sole, *vt omnes teſtantur Aſtrologi.* † Quare

40 ad hanc prodigioſam operationem ſunt referendi, quemadmodum ſub Alarico, tam magnum Solis deliquium viſum fuit, vt medio diæ ſtellæ refulſerint, teſte *Niceph. lib. decimo tertio, cap. 36.* Quod & poſterioribus ſeculis contingiſſe memorat *Epiſcopus Vulturarienſis Simon Maiolus de admirandis naturæ colloquio primo.* † Et Sci-

41 pione aduerſus Hamnibalem prope Carthaginem, & pugnante, & vincente integer fuit Solis defectus, vt ſcribit *Zonaras tomo ſecundo.* Et Auguſti morte hæc præſagia fuiſſe meminit, *idem Zonaras*, quod ſcilicet totus Sol defecerit, & cœlum latè ardere viſum, & ſtellæ crinitæ ſanguineo colore apparuerint, vt & teſtatur *Nicephorus libr. primo cap. decimo ſeptimo.* † Quod in Chriſti Domini noſtri morte verius putò, vt in ſui creatoris nece, tanquam pulla, quadam veſte induta natura, D. Matth. cap. vigeſimo ſeptimo, *& tenebræ factæ ſunt ſuper vniuerſam terrã.*

42 † Nam illud Solis eclypſis præter naturam fuit, & aduerſus omnem aſtrorum rationem. Quia Paſcha erat, quæ plenilunio celebrabatur, *Diuus Auguſtinus lib. 3. ciuitatis Dei, capit. 15.* quo nullum eclypſem poſſe fieri teſtatur, *Dionyſius in Epiſtola ad Polycarpum prope finem.*

CAP. VI. de Diuinatione Prodigioſa ex reliquis elementis.

SVMMARIVM.

PRODIGIVM vnde dicatur, numero. 1.

Prodigia præter naturam, & ſecundum naturam, nu. 2.

Terremotus diuinæ iræ ſignum eſſe, numer. 3.

Ozias Rex Iudæ lepra, & terremotu percuſus, n. 4.

Terremotus fit capta ab Alarico vrbe, nu. 5.

Terremotus ædifitia diſoluta ſtatim connexa quomodo fiat ignoratur, numero. 6.

Antiochia terremotu concuſa ſub Leone, n. 7.

Terremotus mortem quare afficiat, & in furorem vertat, nu. 8.

Theodoſij tempore, & Herodis regis Iudá terremota, n. 9.

Romæ terremotus in dies XXXVIII. perdurauit, nu. 10.

Antiochia, Amaſea, & totum orbem ſub Iuliano contremuit, n. 11.

Totum orbem contremuere nequit niſi ſucceſſiuè modo hãc regionem, modo illam, nu. 12.

Terra tota contremuit ad IESV Chriſti Domini noſtri mortem, numero. 13.

Terræ hiatus diuinæ iræ ſignum, numero. 14.

Hiatus terræ ſub Honorio multos abſoruit propter crimina, n. 15.

Datham, & Abirō viuos terra absoruit, n. 16.

Ioroboæ regi manus arida facta, eo quod sacerdotem minaretur, n. 17.

Ignes terra emittit in monte Æthneæ, n. 18.

Æthena inter niues emittit ignes, numer. 19.

Ignis terrestris causa, n. 20.

Montes ignitos plures, n. 21.

Vesuuium, Chimæram, Aconocaumam mōtes igniti, n. 22.

Orbis noui montes igniti, n. 23.

Ignibus omnia fervent, n. 24.

Ignes ad Dei vindictam habendi, numero. 25.

Siccitas terræ Deum iratum ostendit, num. 26.

Hispaniæ per septennium non pluit, numer. 27.

Diluuia ad iustam Dei vindictam referūtur, n. 28.

Pluit sanguis, cineres, & lana, numero. 29.

Lapides pluisse, pisces, carnes, lac, frumentū, & hordeum, n. 30.

Mannā, & cothurnices pluit Israeliticis, n. 31.

Pluuiæ præter naturam fiunt per bonos, aut malos angelos, n. 32.

Maris constituit Deus terminum, numer. 33.

Maria egressus diuinam iram ostendunt, n. 34.

Iuliani Apostatæ morte maria egressa Epidauritanis, & Alexandrinis, numer. 35.

Siciliæ maris egressus multas Insulas absoruit, n. 36.

Phrysiæ, & Hedeleriæ terra fluctibus absorta, n. 37.

Iustitia diuina punit peccatores in his, quæ peccarunt, n 38.

Leges ciuiles punit homines in his quæ peccant, n. 39.

Maria feruent ignibus in alicuius criminis detestationem, n. 40.

Ignis à mare missus multas Hispaniæ vrbes absorvit, n. 41.

Ignes è mari in Dei vindictam, numero. 42.

Gelu mare quasata in peccatorum punitionem, n. 43.

PRODIGIVM aliquãdo idem significat, quod mōstrum, portentum, aut ostentum, dictum quasi *prodiciū*, quod porrò dicat, authore *Festo*, nam teste Nonio prodigia sūt Deorū minę, vel iræ, Cic. 6. Verr. *Etenim multa sæpe prodigia vim eius, numenque declarant*, *Vergil. Æneid. 6.* 1

Prodigijs acti cœlestibus ossa piabant. 2
† Nec semper præter naturam causantur, nam quandoque secundum naturam, vt ostenta fiunt, quia ex causis naturalibus comparantur insolito tamē modo, & præter ordinarium cursum, vt traddit *Francastor lib. de prodigijs.*
† Sic enim terremotus diuinæ irę sig- 3
num est, cuius primum audio sub Ozia Hebræorum regę *Amòs cap. 1.* quod fuit circa vrbem conditam; nam etsi tum idolatriæ scelus, tum alia quoque per orbem admitterentur crimina; nunquam tamen terremotu iram suā manifestam fecit Deus, nisi violata
ecclesiastica à Regib⁹ libertate. † Ozias 4
enim Rex ingressus templum ausus est incensum offerre super altare Tymiamatis repugnantibus sacerdotibus, ex quo percusus fuit lepra *Paralipom. 2. cap. 26.* & terremotus secutus, & alia damna, vt traddit *D. Hieron. super Isai.*
c. 7. † Capta ab Alarico vrbe Niceph. 5
lib. 13. c. 36. *Cum in multis terræ locis tanti esset terremotus, laquearia, & tecta ædiū à se ipsis ita magno cum sonitu, & fragore*

dirimi

dirimi visa sunt, vt qui intus in domibus erat, clare oculis cœlum conspiceret, & post eiusmodi rupturam, ita rursus sunt inter se aptè coniuncta, vt nemini tā noui rei
6 *significationem aliquam præberent.* † Quæ sunt adeò admiranda, vt nulla naturæ ratio suppeditari possit, cum & ipse Seneca totius philosophiæ naturalis facile princeps, licet huiusmodi res seuidisse fateatur, nullā reddit rationē, quo ita fiāt *lib. 2. natural. qq. c. 30. & 31.*
7 † Sub Leone Imperatore, ita scribit Euagrius historicus lib. 2. cap. 12. *terremotus mirum in modum Antiochiam concussit, quo tempore multi è populo insanierunt, qui omnem belluinam feritatē induentes, præsagium futuræ calamitatis præbue-*
8 *runt.* † Diximus iam terremotus causam esse spiritum, & venenatā exalationem, ideò non solùm in furorē vertere, verum mortem afficere probabi-
9 mus *sup. cap. 2. ex n. 23.* † Sub Theodosij imperio terremotus magnus omnes fere orbis partes cōcussit, *Niceph. lib. 14. c. 46.* Sub Herode Iudæa motu terræ oppressa triginta hominū millia
10 perierūt, vti tradit *Zonaras to. 1.* † Et licet Roma ab hac clade reseruata dicat *Plin. lib. 2. cap. 84.* tremuisse etiā in dies XXXVIII. traddit *Liuius decad. 4. lib. 5. & decad. 1. lib. 3. & decad. 4. lib. 10.*
11 † Terremotu sub Martino Imp. tota Antiochia corruit *Nicepor. lib. 18. c. 13.* & Amasea tota, excepto templo, *Nissenus in vita S. Greg.* & totum orbem cōtremuisse ad Iuliani Apostatæ mortē narrat *D. Hieron. in vita S. Hilarion.*
12 *& Annian. Marcellin. lib. 26.* † In quo est aduertendum, quod dicunt *totū orbem*, non ita absolutè esse accipiēdum, vt vno motu vbiq; totus terrarum orbis contremat, sed successiue horarū, modo hanc regionem, modo illam: nam secūdum philosophos, terremotus nunquam ducenta millia excedit, vt docet cōciuius meus *Seneca lib. 6. natural. qq. cap. 25.* † Quamquā haut negem in Christi Domini morte, *totam* 13
terram (vt in sui conditoris iniuriam) simul contremuisse, secundum illud Diui Matth. cap. 27. *& terra mota est;* nam (etsi suppreso Christi nomine) Tiberij Imperio, sub quo Christus passus est an. XVIII. fatetur Plinius libr. 2. cap. 84. *Maximus terræ mortalium excedit motus, Tiberij Cæsaris principatu, duodecim vrbes Asiæ vna nocte prostitutas,* quarum nomina recenset *Nicephor. lib. 1. cap. 17.*

¶ Et quia terremotus hiatus accedit, vt ait *Fulgos. lib. 1.* illud similiter 14
diuinæ iræ signum agnosco, nam sub Theodosij Imperio cum Antiochia terremotu quasata esset, terra de hiscens viuos frequenter absoruit *Nicephor. d. lib. 14. c. 46.* † Et Roma sub Alarico capta Honorij Imperatoris tem- 15
pore multis in locis terræ hiatus rupta ob nefaria crimina incolis sepulchrum extemporaneū, expontaneum que facta est, vt idem narrat *Nicephor. lib. 13. cap. 36.* † Quæ absque dubio ad iustam Dei vindictam sunt referen- 16
da cum & Datam, Abirō ob negatam Moysi iurisdictionem, & ob cōtemptum nolentes ad iudicium venire eos viuos terra absoruit cum tabernaculis suis *Numer. cap. 16.* † Vt sic sæculares metuant ecclesiasticam contem- 17
nere iurisdictionem, & eorum malo, discant diuinis iussionibus obedire, nec temere prælatos, viros ecclesiasticos spernant, sed à Deo quasi datam vereātur potestatē, cuius est vindicta, & retributio: eò quippè Ioroboa man^s arida facta est, *Reg. 3. cap. 13.*

¶ Hiatus huiusmodi, non solùm af- 18
flatus pestiferos, sed ignes per sæpè solet emittere, qualiter de mōte AEthna, sic traddit Solin. cap. 10. *In AEthnæ vertice hiatus duo sunt crateras nūcupati, per quos eructatus prærrumpit vapor*

præmiſſu prius fremitu, qui per æſtuantes
cabernarũ latebras longo mugitu intra ter-
ræ viſcera diu voluitur, nec ante flamma-
rum globos attolit, quam interni ſtrepitus
19 *antecedat.* † Plinius lib. 2. cap. 106. *In*
montium miraculis ardet AEthna nocti-
bus ſemper, tantoque æuo ignium materiæ
ſufficit niualis hybernis temporibus egeſtũ-
que cinerem pruinis operiens. Quibus aſ-
tipulatur *D. Aguſt. lib. 3. ciuit. Dei c.* 13.
dum ait *legimus apud Ethnicorum libros*
Aethnæis ignibus ab ipſo montis vertice,
vſque ad litus proximum decurrentibus ita
feruiſſe mare, vt rupes exureretur, & pi-
20 *ces nauium ſolueretur.* † Cuius rei ratio-
nem reddẽs conciuis meus Romano-
rum Imperator Trogus Pompeus lib.
4. *Sicilia eſt terra cauernoſa, & fiſtuloſa,*
quod fit, vt ventorum flatibus pateat, vnde
ignis concipitur. Intrinſecus ſulphur habet,
& bitumẽ, vbi ventus per ſpiramenta ca-
uernarum incubuit diu luctatus concipit
ignem: ſic AEthnæ durat incendium.
21 † Sed non in AEhna modo ſunt ignes,
verum etiam in Islandia ad Heclam
mõtem, quem ignes vna cum lapides
mittere traddit *Surius an.* 1537. cuiuſ-
modi plura de Volcana traddit *Poſsi-*
dius, de alio monte dicto Lypara, qui
nocturnas euomit flammas meminit
Plin. lib. 3. c. 9. de Idæo flammi bome-
22 ro monte *Mela lib. 1. cap. 6.* † Vt ſic inte-
rim taccam Campani Veſuuium *Se-*
nec. lib. 6. cap. 1. Lyciæ Chimæram, *Plin.*
lib. 2. cap. 106. AEthyopiæ Aconocau-
mam *Solin. cap.* 32. & trãs Herculis co-
lumnas quædam nocturnis incendijs
conſpicua, & in Africa Guazeual ex
ampliſsimo hiatu perpetuum ignem
23 vomit, vt traddit *Leo. p. 3.* † Et in nouo
orbe in Mexicano Regno aliud in pro-
uincia Ciapopulam, vt traddit *Petr.*
Albar. ad Cortes. Et in prouincia Quaha
temalla, *Petr. Hiſpal. p. 1. cap.* 23. & in
Regno Terrenate, non ſolùm ignes,
ſed crepitus in modũ bõbardæ *Balth.*
Diaz Ieſ. an. 1556. † Nam omnia igni- 24
bus ferrient, vt homines animaduer-
tant impietatibus puniendis eiuſmo-
di ſupplicia parata, eaque lõge maio-
ra eſſe in ipſis terræ viſceribus, vel
quia ſic ad extremũ diem iudicij Deus
aſſeruat, quo iudicandus eſt ſæculum
per ignem *D. Petr. Canon. 2. c. 3.* † Qua- 25
re huiuſmodi ignes, quaſi Dei vindi-
ces ſemper ſunt habendi, vt timore
perterriti homines à malo deſiſtant;
quia ea mẽte à Deo indctui ſunt in Sy-
nai quando populus vitulum coluerat
Exod. cap. 19. *eratq; mons terribilis*, quia
Dei charitas erga nos ita ſe oſtendit,
vt non feriat niſi prius admoneat, Ma-
nilius.

Ne mirere graues rerum hominumque
ruinas:
Sæpe domi culpa eſt: neſcimus credere
cœlo.

¶ Terræ non minus ſiccitas (quia 26
præter naturam eſt, vt vapores, quos
aqua emittit, in aquam non reſoluan-
tur, ſed exalentur) ſimiliter Deum ira-
tũ prædicit: vt tempore Regis Achab,
quo ob diutinam ſcelerum conſuetu-
dinem ad Heliæ petitione cœlũ clau-
ſum eſt *Reg. 3. cap.* 17. † Non minori 27
clade Hiſpani in peccatorum pœnam
pependimus, cum recẽtibus annis ob
denegatã terræ pluuiam famẽ, & peſ-
tem ſuſtinimus, & non multo antea
toto ſeptennio nunquam pluit, vſque
dũ pœnitentia correpti, orationibus
pluuias conſecuti ſumus, vt narrat
Vincent. hiſtor. lib. 23. cap. 29. † Et è con- 28
tra diluuia aquarum ad Dei vindictã
ſimiliter ſunt referenda, nõ ſolùm vni-
uerſale *Geneſ. cap.* 6. ſed particulares, vt
Deucalionis in Theſalia mille, & quin
gentos annos ante Romam conditã,
vt ſcribit *D. Auguſt. lib. 18. ciuit. Dei cap.*
8. & 10. Ogyrij in Achaia, quod Deu-
calionis præceſsit ſecundum *Oſſorium*
lib. 1. cap. 7. & aliud in AEgypto, de quo

29 *Plato in Timeo.* † Et quod magis captũ superat, quando nubes nõ aquam, sed aliud extraneum, & suæ contrarium naturæ emittunt, vt sanguinem Romę in area Concordiæ *Tit. Liuius lib. 9. decad. 4.* & nostro sæculo idem accidisse tradit *Surius an. 1543.* cineres Constãtinopoli sub Leonis tempore *Niceph. lib. 15. cap. 20.* lanam in Peneste *Iul.*
30 *Obseq. cap. 6.* † lapides Amorrheis *Iosue cap. 10.* quod alijs etiam temporibus accedisse docet *D. Augustin. lib. 3. ciuit. Dei cap. fin. Tit. Liuius lib. 1. ab vrbe cond. decad. 1. & decad. 3. lib. 3. 6. & 9.* pisces quoque pluisse scribit *Plin. libr. 31. cap. 1.* Carnes meminit *idẽ Liuius d. lib. 3. decad. 1.* lac similiter, *idem decad. 3. lib. 7.* frumentũ, & hordeum, & egumina velut pluuiã in Campania *Vin-*
31 *cent. lib. 23. hist. cap. 148.* † Et omnium admirabilior Manna ad populi Israelitici escã in deserto *Exod. cap. 16.* quod omnium escarum sapor habebat *Sapient. cap. 16.* necnon Cothurnices *Numer. cap. 11.* velut pluuiam à vento agitatas, Psalm. 77. *& pluit super eos, sicut pluuiam carnes, & sicut arenas maris volatilia cœli*, quæ iræ diuinæ absq; dubio prænuntiæ fuerunt, quia vt legitur d. Psal. 77. *Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos.*
32 † Nam cum hæc fieri nequeant, nisi mynisterio bonorum, aut malorum angelorum, quia nubes naturaliter, nõ in carnes, aut lapides, nec quid simile resoluuntur, sed in aquã, quotiens illa contingunt diuinæ iræ signum videntur, vt homines metuentes iram Dei à peccatis desistant, & ad meliorem frugem se conuertant Psal. 59. *Dedisti metuentibus te significationem, vt fugiant à facie arcus.*

33 ¶ Similiter maris egressus diuinã irã prænunciat, nã cũ Deus terminũ mari constituisset, Prouerb. c. 8. *Quando circumdabat mari terminum suũ, & legem ponebat aquis, ne transirent fines suos*, & Psal. 32. *Congregans sicut in vtre aquas maris*, & Psal. 103. *terminum constituisti quem præterire non possunt.* † Sic ergo 34
quando contingit illa terminos suos egredere, & quasi accepta à Deo libertate in terrenos sæuire, ac extendi criminum vltionem prænunciant, vt solo naturæ lumine edoctus agnouit *cõciuis meus Seneca lib. 6. naturalq. cap. 26. & lib. 7. cap. 5.* † Nam Iuliani morte 35
tot sceleribus fœdata egressa fuere maria terminos suos apud Epidauritanos, vt narrat *D. Hieron. in vita S. Hilarion.* idemque apud Alexandrinos recenset *Nicephor. lib. 10. cap. 35.* † Alius 36
fuit maris egressus in Sicilia, quo multæ insulæ sunt absortæ, eo quod vitijs degenerarent, *Paulus Diacon. lib. 11. cap. 1.* † Similiter omnis maritima terra 37
Phrisiæ, & Hedeleriæ absorta est, an. 1164. eo quod epulis, & delitijs omnibus operam darent, *Saxo Grammat. in præfat. histor. Danicæ.* † Nã in hoc imit- 38
tantur diuinam iustitiam, quæ sic peccatores in his, quæ peccant solet puniri, quemadmodũ Pharaone tumido, ac elato in rubro mari inexorabili cũ exercitu suo absoruit. *Exod. c. 14.* † Vt 39
sic, & merito leges ciuiles nefarios homines, qui naturæ nexui, & totius beneficij immemores celeratas manus in parentes inferunt, mari (cui nulla fides) proijci iubẽ, §. alia deinde Instit. de public. iudic. *in vicinũ mare proijciatur, vt omnium elemẽtorum vsu viuus carere incipiat, & ei cœlum superstiti, & terra mortuo auferatur.*

¶ Eadem ope diuina, vt feruent 40
maria fluctibus ita quoque feruent igni, ardentque contra aquarum naturã in alicuius criminis detestationem: vt capta Roma sub Alarico maritimi fluctus perinde, ac campi plurimo igni exardescere diu visi sunt, prænuntiumq; id fuit indignatum numen ob

Ioan. Chrysostomũ tyrannica potestate demissum in exilium, vt traddit *Nicephor. lib. 13. cap. 36.*
41 † Hinc illæ diuinæ vltionis in hominum scelera, vt vel ab aquis ignem excutiat, nã in Hispaniam olim è mari ortus fuit ignis, qui in varias fussus regionis, vsque ad Zamoram multa oppida incendio absumpsit, vt narrat *Alph. Venerus Vasæus in chronic. Hispan. an. 939.*
42 † Quare absq; dubitatione credendum est, si flumina ardent, aut maria, scandescere Dei ira: nam ignis sæpius fuit Dei vindex, qui non solùm Sodomam, & Gomorram ob nefaria crimina cõbussit *Genes. cap. 19.* sed vna die ex sectatoribus Datam centum, & quinquaginta millia viros interfecit. *Numer. cap. 16.*
43 † Et vt igne, sic & gelu mare (contra suam naturã) excãdescit, vt tota Regis classis in mare Gottico ex repentino gelu in gentes naues simul, & trirremes circunambitæ sunt, perinde, ac retinaculis, ac repagulis adeò valatæ, vt nulla ratione cum loco moueri non possent, omnes perierunt, vt narrat *Ollaus lib. 11. c. 25. Saxo Grammat. in præfat. Daniæ.*

CAP. VII. de Diuinatione Astronomica, quæ iudiciaria dicitur.

SVMMARIVM.

Astrologiæ opiniones inuicem contrariæ, n. 1.

Astrologia iudiciaria, in quo versetur, n. 2.

Caldæi fuerunt Astrologiæ iudiciariæ authores, n. 3.

Caldæus summitur pro Astrologo, n. 4.

Caldæus pro maleficio, n. 4.

Astrologiæ iudiciariæ partes, n. 5.

Astrologia reuelationis, in quo permissa, n. 6.

Futura naturalia non necessario, sed contingenter, n. 7.

Astrologia naturalis fallit in ijs, quæ de Indorum habitatione prædixerat, n. 8.

Indorum prouinciæ multæ bis in anno fructus ferunt, num. 9.

D. Ludouicus de Gongora laudatus, n. 10.

Astrologia Genethliacum, in quo permissa, n. 11.

Homo nascitur secũdum corpus sub corporibus cœlestibus, n. 12.

Homo ducitur affectione corporali, n. 13.

Astrologia, quæ prædicit futuros euẽtus est falsa, n. 14.

Astrologiæ studium inane, n. 15.

Arbitri libertas non pendet ex astris, num. 16.

Futura contingentia non pendent ex astris, n. 17.

Astrologis nõ est credendum etiam si vera dicant, n. 18.

Astra nullius rei signa sunt, n. 19.

Astrologia electionum quibus casibus permissa, n. 20.

Astrologia electionum quando imponit futuris rebus necessitatem damnatur, vt hæretica, n. 21.

Futura contingentia nulla arte possunt assequi, n. 22.

Homo fututurorum rerum omnino est ignarus, n. 23.

Futurorum causas non assequitur homo, n. 24.

Homo nihil scit de ijs, quæ sunt in cœlo, aut in voluntate humana, n. 25.

Futurorum præscrutandorũ crimina, n. 26.

Futurorum scientia solius Dei est, n. 27.

Futuri scientia Deus hominibus ademit, n. 28.

Futurorum scientia inutilis, & noxia, nu. 29.

Futurorum scientia Angelis est prohibita, num. 30.

Christus quadam ratione dicitur non esse futurorum cognitor, n. 31.

Deo patri sunt futura reseruata, n. 32.

Astrologia imaginum fabricatorum omnino prohibita, n. 33.

Imagines Astrologorum, quo pacto astris respondeant, n.34.

Imagines Astrologorum improbatur Theologi, & Philosophi, n.35.

Imagines cœlestes quas Astrologi dicunt sunt fictitiæ, n.36.

Imaginis fictitijs cum veris nulla est simpatia, n.37.

Sententia de cœli animatione improbatur, nu.38.

Astrologia imaginũ fabricatorũ repugnat philosophiæ, & sacræ Scripturæ authoritate, n.39.

Astrologia imaginum similitudines de speculo, equo, & cythara, n.40.

Responsiones ad obiecta, n.41.

Serpens aereus Moysis, quo pacto à serpentibus morsos sanabat, n.42.

Cœlus quo pacto producit inanimes, mixta, & elementa, n.43.

Cœlestia corpora, quæ sunt necessaria, vt concurrant, n.44.

Cœli quomodo in voluntatem habeant virtutem, n.45.

Cœli, & astra causæ communes, n.46.

Astrologia damnatur iure diuino, n.47.

Astrologia damnatur iure canonico, n.48.

Astrologia damnatur iure communi, n.49.

Astrologia damnatur iure Regio, n. 50.

Astrologiam damnant Patres Orthodoxi, nu.51.

Astrologiam damnant Theologi, n.52.

Astrologiam damnant Iurisperiti, n.53.

Astrologiam damnant Philosophi, n.54.

Astrologiam damnant Historici, n.55.

Astrologiam damnant Medici, n.56.

Astrologiam damnant Poetæ, n.57.

1 ASTROLOGIAE naturalis omissa disputatione, quia ad rẽ nostram non expectat, de iudiciaria erit agendum, nõ vt eam doceant, sed vt eius certitudinis, & fallatiæ canones præscribam, vt eorum (qui absque distinctione licitam asserunt, & eorum, qui nulli casu sustinendam censent) sententiam ad se inuicẽ pugnantium, veluti milites illi, quos ex draconis dentibus natos aiunt, ad concordiam reducã. † Astrologia iudiciaria est illa, quæ ex astrorum cursu, stellarum conformationibus, Planetarum aspectibus, & constellationibus, & aliorum cœli influentia, euenta futura, non solùm necessaria, sed contingentia prædicit tanquam ab astris necessitudine aliqua dependentia, vt traddũt *Picus Mirandulan. lib. 12. aduers. 3. Astrolog. Bened. Perera lib. 3. aduersus fallac. art. q. 2. Thom. Sanchez in Sum. tom. 1. lib. 2. c. 38. ex n.27.* † Cuius primi authores Caldæi fuerunt, vtpotè omniũ mortaliũ antiquiores, vt traddit *Arist. lib. 2. de cœlo tex. 60. & extremo Meteor.* & in principio operis Metaphys. affirmat *AEgyptios omniũ vetustissimos haberi, mathematicæ studia tractare, & collere cœpisse.* † Vnde quasi eorum propriũ munus apud veteres *Caldæus* Astrologum siginificauit, vt *Samaritanus, maleficum,* nã vt ait Aul. Gellius lib. 1. noct. Atticar. cap. 9. *quos Gentilitio vocabulo Caldæos dicere oportet mathematicos appellamus.* † Vnde similiter mathematic⁹ pro malefico *in rub. C. de malefic. & mathemat.* Item, & Caldæus Daniel, cap. 2. *Magi, & malefici, & Caldæi,* qui ideò Astrologis arrogantiores, Iuuenal. Saty. 6.

Caldæis, sed maior erit fiducia, quidquid
Dixerit Astrologus.

¶ Huius Astrologiæ partes quatuor sunt, scilicet *Reuelationis, Genehtiliacũ, Electionum, & Imaginum fabricatorum.* Quarum prima *Reuelationis* dum tractatur ex vniuersalibus commensuratis, immediatisque principijs, & alijs artis regulis potest probabiliter ex stellarum aspectibus, conformationibus, retro-

retrogradationibus, cõſtellationibus,
&oppoſitionib⁹ prædicere cœli eclyp-
ſes, terræ ſterilitatem, annonæ prętiũ,
aeris ſalubritatem, vel corruptionem,
& ſimilia, niſi ſuputatio, vel inſtrumẽ-
6 tum fallant. † Quia eſt ſcientia natu-
ralis ſine qua philoſophus perfectus eſ
ſe nequit, permiſſa non ſolùm, ſed lau-
dabilis; *c. ſi quis Grammaticã 37. diſtinct.*
cap. ex tuarum de ſortileg. quibus aſtipu-
latur de Septimpartito iure l. 1. tit. 23.
part. 7. *Eſta ſegun el fuero de las leyes non*
es defendida vſar a los que ſon Maeſtros, y
7 *la entienden.* † Et ita abſq; periculo po-
teſt futura huiuſmodi, non neceſſario,
ſed contingenter prædicere, cum for-
midinæ oppoſiti, ſecundùm Theolo-
gos (quibus de his iudicium eſt) *Con-*
rad. VVipin. lib. 1. de Fato, & de ſuperſtit.
2. cap. 7. conciuis meus Cardinal. D. Franc.
Toledo in ſumm. lib. 4. c. 15. nu. 6. Maluet.
de ſortileg. c. 1. ex n. 31. Mart. del Rio li. 4.
8 *Magicar. cap. 3. q. 1.* † Dico non certo,
ſed contingenter: cum & ipſa Aſtrolo-
gia naturalis (quæ omnibus alijs cer-
tior eſt) ad ea etiã, quæ præſentia habet
per ſæpè fallat; vt de illis, quæ ſub *Tor-*
rida Zona aſpera, & inculta habitatione
tot ſæculis pronũciauerat ex Lactãtio,
& alijs *D. Auguſt. lib. 16. ciuit. Dei cap.*
9 *9.* † In noui Orbis exprolatione om-
nia irrita, & incaſa fuere, cum omniũ
ſit fertiliſsima, ciui, potuque abnudãs;
ita vt in Hiſpania noua bis, aut ter fruc-
tus terra emittat quotannis, vt ſcrip-
ſit *alumnus Corteſ.* Idemque in Braſi-
la noui Orbis prouincia refert *Ambr.*
Perez Ieſuita an. 1555. quim etiam in
toto illo nouo Orbe arbores nunquã
frõdibus deſtituũtur, ſed perpetuo ve-
rè vireſcunt, vt ſcribit *Ouet. ſumm. cap.*
10 *79. & hiſtor. lib. 9. cap. 16.* † Vt ſic meri-
to totius encyclopediæ laude vn⁹ noſ-
tro æuo clariſsimus conciuis, & ami-
cus noſter D. Ludouic. de Gongora ſic
canit Solit. 1.

Tantos luego Aſtronomicos preſagios
Fruſtrados, tanta nautica doctrina
Debajo, aun de la Zona mas vezina
A el Sol, calmas vencidas y naufragios.

¶ Secunda dicitur *Genethliacum*, quæ 11
dum homini nõ futuros caſus, & euẽ-
ta, ſed propẽſiones naturales rimatur,
aut quid ei Horoſcopus protendat,
prædicit: non neceſſario, ſed diſpoſiti-
uè (quia liberum arbitrium, à nullo aſ-
trorum influxu cogi poteſt) permiſſa
erit ſimiliter, vt docet *D. Thom 2. 2. q.*
26. art. 6. Grilland. de ſortileg. q. 3. n. 13. &
q. 11. n. 22. Franc. Suarez de Relig. lib. 2. c.
11. n. 8, † Nam homo ſecundum cor- 12
pus, quia naſcitur ſub corporibus cœ-
leſtibus, vt docet *Dionyſ. lib. 1. de diuinis*
nom. Etiam ſi ſecũdum intellectum ſit
ſub Angelis *D. Thom. p. 1. q. 19.* & ſecũ-
dum voluntatem ſub Deo, Prouer. c.
11. cor hominis in manu Dei. † Poteſt ſpre- 13
ta Dei inſpiratione ad bonũ, & illumi-
natione boni Angeli, duci affectione
corporali, ad ea quę influẽtia lumina-
ria cæli inclinant, vt tã voluntas, quam
intellectus malitia, & erroribus inuol-
uatur, Sapient. cap. 9. *Corpus, quod cor-*
rumpitur aggrauat animam, & terrena in-
habitatio deprimit ſenſum multa cogitan-
tem. † Alia autem de ſtatu fortunæ, li- 14
berorum, &c. omnino erit falſa, &
prohibita, nam vt ait D. Auguſt. in c.
illud. h. 26. q. 2. *Et ipſi quãvis veram ſtel-*
la um propenſionem dum quiſque naſcitur
conſectentur, & aliquando etiam per veſ-
tigent: tamen quod inde conãtur, vel actio-
nes noſtras, vel actionem euenta prædicere
nimis errãt, & vendunt imperitis homini-
bus miſerabilem ſervitutem. † Nam vt 15
ait D. Hierem. cap. 10. *à ſignis cœli nolite*
timere, vt timent Gentes, quia vanæ ſunt le-
ges eorum, vel ex eo, quod Phaborinus
philoſophus apud Aul. Gell. libr. 14.
noct. Atticar. cap. 1. *Si dicunt proſpera,*
& fallunt, miſer fies fruſtra expectando; ſi
aduerſa dicũt, & mẽtiuntur, miſer fies fruſ-

tra

16 *tra timendo.* † Vt sic merito Spiritus
sanctus huiusmodi diuinis non credē-
dum per Moysis tubā intimauit popu-
lo, etiam si euentus prędictioni respō-
deat, Deuter. cap. 13. *Etiamsi dixerint*
vobis, & ita eueniunt ne credatis eis.
17 † Quia futura cōtingentia ex astris nō
pendent, sed ex diuina Dei prædestina-
tione, cuius homini nulla est cogni-
18 tio, *Apostol. ad Roman. cap.* 11. † Neque
arbitrij libertas astris arctatur, quia in
nostra est dispositione, *Genes. c. 4. Sub*
te erit appetitus tuus, & tu dominaberis
19 *illi.* † Vnde astra nullius rei signa esse
defendit eleganter *Ioan. Picus Mirand.*
tract. aduersus Astrolog. per lib. XII. Vt
sic merito Thomas Morus martyr le-
pide hos Astrologos inuehatur.

Astra tibi Aethereo pandunt se se om-
nia vati.
Omnibus, & quæ sint fata futura monēt
Omnibus ast vx or, quod se tua publicat, inde
Astra licet videant omnia, nulla docēt.

¶ Tertia dicitur *Electionum*, quæ docet
20 quid in singulis rebus consulto, & vti-
liter est faciendum, quid omittēdum,
quando ędificandum, nauigādum, ma-
nendum ve domi; si profiteatur suspi-
tionem cum formidine Christianæ
pietatis, permissa est: vt traddit *Caietan.*
in summ. v. astrorum obseruatio. † Aliàs
21 enim dum certo aliquid, & infabibili-
ter prædicit (vt quæ imponit futuris
rebus necessitatem) tāquam hæretica
damnatur, *in cap. consuluisti.* 2. *q.* 4. *cap.*
sciendum. 26. *q.* 3. *Grilland. de sortileg.*
q. 3. *n.* 13. *& q.* 11. *n.* 16. *Farinac. tom.* 1. *q.*
20. *n.* 111. † Nam futura contingentia
22 nulla naturæ, neque artificij arte asse-
qui possunt, quia vt ait Aristotel. lib. 2.
Periarm. *de futuris contingentibus non est*
determinata veritas, vt sic merito Ver-
gil. A Eneid. 1 c.

Nescia mens hominum fati, sortisque
futuræ.

¶ Vnde merito admonet Sapiēs Pro- 23
uerb. cap. 17. *Ne glorieris in crastinum,*
nescis quid superventura pariet dies, nam
vt ait Ecclesiast. cap. 10. *Ignorant homi-*
nes, quid ante se fuerit, & quid post se
futurus sit, quis poterit indicare? † Futura 24
enim non dum existunt, quod autem
non est, non intelligitur, nisi prout ali-
quo modo est, positum nempè in cau-
sis secūdis, quarū, quia tres sunt, Deus,
cœlū, & voluntas humana, minus ex
eis, cognosci possunt: nam allius quo
ad Dei prædestinatione attinet, cogni-
tio nulla est, vt docet D. Isaias cap. 40.
Quis cognouit sensus Dñi, aut quis consilia-
rius eius fuit? † Quo ad cœlum autem 25
spectat non minus difficultate maxi-
ma implicantur, nam vt ait Sapientiæ
cap. 9. *quæ in prospectu sunt inuenimus cū*
labore, quæ autem in cœlis sunt quis inuesti-
gauit. De voluntate autem humana
Apostol. Corinth. 1. cap. 2. *Nemo nouit,*
quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis.
† Vnde futura huiusmodi cognoscere 26
asserentes Dei potentiam negant, &
liberum arbitrium tollunt, quia id
repugnat dignitati diuinæ gratiæ, quæ
vincit naturam: repugnat diuinæ legi,
quæ talia vetat obseruari: repugnat
nostræ mentis, & consilij dignitate,
qua cunctis rebus summus præstantio-
res, vt docet *Ioan. Picus Mirandul. lib.* 2.
aduersus Astrolog. cap. 5. *& lib.* 4. *cap.* 11.
† Repugnat similiter sacræ Scripturæ 27
authoritate, quæ docet futurorū pręs-
cientiam solius Dei esse D. Isaias cap.
46. *Ego Deus*, &c. *nec similis mei annun-*
cians ab exordio nouissimum, & ab initio,
quæ nondum facta sunt, & cap. 44. *annun-*
ciate nobis, quæ ventura sunt, & sciemus,
quia Dij stis † Quam hominibus prot- 28
sus ademit, *Ecclesiast. c.* 8. monetq; ne-
quis discat Astrologiā, neq; ab astris
sibi timeat, quia vanæ sunt leges infi-
deliū *D. Hiere. c.* 10. sine philosophorū
D. Paul. ad Colos. 2. † Cuius ideò studiū 26
inutilem,

inutilem, & noxium esse docemur ex diuino Oraculo, D. Isai. c. 47. *Ego sum Dominus irrita faciens signa diuinorum, & Ariolos in furorem vertens, conuertens sapientes retrorsum, & scientiam eorum*
30 *stultam faciens.* † Cum non solùm hominibus, sed & Angelis id omnino prohibuerit, vt interrogat⁹ à discipulis de die vniuersalis iudicij, Matth. c. 24. *Dic nobis quando hæc erunt, aut quod signum aduentus tui.* Christus respondit, *de die illa nemo scit, neque Angeli in cœlo, neque Filius* (vt addit D. Marcus cap. 13.)
31 *sed solus Pater.* † Nam licet Christus diem iudicij non ignoret simpliciter, & absolutè, sed solum certa quadam ratione, quia nō à se, neque ex humanitate sciebat, voluit tamen cum illa exageratione loqui ad retūdēdam curiositatem futurorum, vt docet *Franc.*
32 *Suarez lib. 2. de Religion. cap. 7. n. 6.* † Ex quo ipsi Apostoli edocti Iudæis interrogantibus quādo restituri essent regnum Israel: responderunt Acta Apost. c. 1. *Non est vestrum nosse tempora, vel momēta, quæ Pater posuit in sua potestate.*
33 ¶ Quarta, & vltima Astrologiæ iudiciariæ pars dicitur *Imaginum fabricatorum*, quæ prorsus falsa est, inanis, & pernitiosa, atque omni iure detestata, ideòque ab hominum animis exterminanda, quia nulla sunt signa, neque caracteres, quæ per se virtutē posint elargiri, vt docet *D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 2. & contra Gent. lib. 4. cap. 104. & cap.*
34 105. † Nam licet, quę per caracteres, & figuras, ac numeros Astrologi huiusmodi perficiunt, ea produci dicunt à virtute ijs figuris communicata sublimioribus, ex simpatia quadam naturali rerum inter se similium, quatenus hæc figurę ad amusim inuicem comparantur, vt docet *Lud. Dulcius lib. 3.*
35 *de gemmis cap. 6.* † Merum quidem totum hoc Platonicorum figmentum est, natum ex illo Ptholomei aphorismo, *vultus inferiores subiectos esse vultibus cœlestibus*: quod iam diu improbarunt, non Theologi modo, *D. Thom. vbi prox.* sed etiam, & Philosophi *Plutarch. in vita Pericli. Vayrus libr. 2. de Fascin. cap. 11. Codronch. lib. 2. de morb. venefic. cap. 5.* † Quia in cœlo, quas cō- 36
minis cuntur imagines prorsus sunt fictitiæ, quatenus figurę quędam similitudo, & imago picturis illis adscribitur: nominaq; ad placitum imposita stellas inuicem distinguendi causa, vt tradit *Bap. Sibyllan. de peregrin. qq. decad. 1. c. 9.* † Quis enim nescit nullas in cœ- 37
lo esse veras Vrsas, Angues, Sagittarios, Crateras, Naues, & similia, quæ Astrologi huiusmodi obtrudunt? Fictitiæ vero figuræ nulla potest esse efficatia, quia talis est; nec cum vera figura, simpatia, vel amor naturalis: id enim quod non est, quem effectum in eo, quod est, nequit producere, *Aristo. lib. 1. Physicor.* † Vnde prohibitum est 37
Leui. ca. 19. ne figuræ, aut stigmata fiāt; quo intelligitur vetitum esse ne quispiam faciat signa superstitiosa, & imagines Astrologicæ, & nomina ignota, & caractares, & id genus omnia, vt traddit *Episcop. Sinanc. de cath. instit. tit. 63. num. 22.* † Quare eorum obseruatio 38
sapit errori manifesto de cœli animatione, nato ex eisdem Platonicorum delirijs; in quo licet nō Gentiles modo, sed ex Catholicis Patribus nōnulli lapsi fuerint, eorum sententia, vt stolida, falsa, & scandalosa, iam pridem dānata fuit in Concilio Cōnstantinopolitano, & alijs synodis, vt traddunt *Spencæus lib. de animat. cœl. & EcKius lib. de prædestinat.* † Quia nō solùm Chris- 39
tianæ religioni, sed veræ, germanæque philosophiæ repugnat principijs, vt traddunt *D. Thom. vbi sup. Vayrus lib. 2. de facin. cap. 14. Leloyher lib. 1. spectror.* & sapit similiter Idolatriæ damnatæ, Exod. cap. 20. *Non facies tibi scruptile, neque*

neque omnem similitudinem, quæ est in cœ-
40 *lo desuper.* † Neque iuuantur similitu-
dinibus de equo, quod ex opposito pa-
riete causatur: & speculo concauo, in
quo collecti radij oppositum corpus
repercussum inflammāt; & in cythara
eodem modo, quo aliam tensis fidi-
bus, si ferias alteram tintino suo cogit
41 concinere. † Quia in equo cuncta sunt
entia realia, homo loquens, vox reper-
cussa, & paries repercucientis, nec ta-
mē vlla parietis cum homine similitu
do. Et similiter in speculo omnia sunt
re ipsa consistentia. Et in cythara eui-
dens est à parte rei conuenientia, scili-
cet intensionis modus, idem fidium
cōcinitus, & cythararum diuersa pro-
pinquitas, atque similis aeris crispatio,
quæ sonum quasi plectro elicit.

42 ¶ Neque obstat serpentem æreum
Moysis à serpentibus morsos sanasse,
Numer. cap. 21. quia vis illa non fuit illi
data, eo quod ad quadam cœli positu-
rā fabricaretur, vt nebulones isti iocā-
tur, sed à Deo virtus supernaturalis
fuit, vt docet *Franc. Suarez lib. 2. de Reli-
gion. cap. 12. Raph. de la Torre tom. 2. de*
43 *vitijs opposit. relig. q. 96. art. 2.* † Neque
minus obstat cœlos per se res inani-
mes, mixta, & elementa producere,
nec non viuentia imperfecta, quia id
fit per accidens, quando particulares
causæ materiam sic disposuerunt, vt
44 traddit *Cardan. lib. 15. de subtilit.* † Ne-
que etiam obstat cœli astra, quo ad vi-
uentia perfecta habere virtutem simi-
liter, quia cœlestia corpora non aliter
concurrunt, quam quod adiuuando
particularem causam eiusdem speciei,
cui re genita, ex quo dicitur, *Sol, & ho-
mo generant hominem,* vt contra Auice-
nam, & Cœsalpinum defendit *Peripa-*
45 *teticorum schola.* † Neque tandem obs-
tat, quo ad animi affectiones cœlos ha
bere virtutem, quia id fit in directo, eo
quod sequi soleat corporis dispositio-
nes mediante corporis temperie, nā
sēper arbitrij libertes integra manet,
*Ant. Mirādulan. lib. 22. singularis certam.
Franc. Valles de sacra philosoph. cap. 31.*
† Cœlum enim, & astra causæ tantum 46
sunt communes, & vniuersales, quate-
nus conseruant inferiora, ne à contra-
rijs suis dissoluantur: atq; ita particula-
ribus agentibus indirectè tantum, &
mediate suppetias ferunt, vt traddunt
*Veracruz lib. 1. Meteor. Greg. Venetus lib.
3. de harmonia mund. ex ca. 17.*

¶ Vnde omnes huius Astrologiæ 47
partes (exceptis ijs dumtaxat in quibus
licitam asseueramus) omni iure, & au-
thoritate improbātur. Primo enim dā-
nant Ius diuinum *Leuit. cap. 19. Deuter.
cap. 18. D. Isaias cap. 47. Soph. cap. 1. D.
Hierem. cap. 10. Sapient. cap. 9. Reg. 1. cap.
28. Reg. 4. cap. 23.* † Secūdo damnat Ius 48
Canonicum *in cap. illud 6. ca. sed & illud
9. huius. 26. q. 2. cap. consuluisti, cap. scien-
dum, cap. igitur. d. 26. q. 3. cap. non statim,
cap. non licet. d. 26. q. 5. cap. ex tuarum de
sortileg.* † Tertio Ius ciuile. *l. item apud* 49
*Labeonem. §. si quis Astrologos, D. de in iu-
rijs. l. 2. l. nemo haruspex. C. de malefic. &
mathem. l. mathematicos. C. de Episcopal.
aud.* † Quarto damnat Ius Regium. *l.* 50
*2. l. 19. tit. 8. ordinam. l. 1. tit. 27. part. 3. l. 5.
tit. 1. lib. 8. recopil.* vbi non solùm Astro-
logi, sed eis fidem præbentes dāmnā-
tur, *E los que vsan de Astrologia, e aquellos
que les creē, deuen ser reputados por here-
ges.* † Quinto damnant Patres Ortho- 51
doxi, *D. Ambr. lib. 4. Hexamer. cap. 4. D.
Chrysostom. in Matth. 2. D. Augustin lib. 2.
super Genes. ad liter. cap. 17. & lib. 2. doc-
trinæ Christian. ex cap. 21. & lib. 5. ciuit.
Dei fere per tot. & lib. 6. c. 9. & lib. 14. c.
4.* † Sexto Theologi tam veteres *Petr.* 52
*Lambard. Paludan. Gabriel. Maior. Ricar.
& alij in sentent. 4. D. Tho. 2. 2. q. 95. art.
5.* quam recenciores *Ioan. Picus Mirān-
dul. aduersus Astrologos per lib. 12. Franc.
Picus eius nepos lib. 5. Prænoct. Iul. Syren.
lib. 9.*

lib.9.de Fato ex cap.29. Petr. Ciruelo de ſuperſtit.p.2.cap.3.& lib.1. Aſtrolog. Chriſt. c.1. Mich. Medina lib.2. de recta in Deum fide c.2. Mart. del Rio lib.4.c.3. Magicar. q. 1. & libr. 6. Anacephaleoſ. monit.7. Franc. Suarez lib. 2. de Religion. cap. 11. Raph. de la Torre. d.q.96.art.5. Thom. San-
53 *chez in ſum.t.1.lib.2. c.38.ex n.33.* † Septimo damnant Iuriſperiti *Abb. Annan. Ancharran. & alij in d. cap. ex tuarum de ſortileg. Cardinal. Turrecrem. in d. c. illud. Troil. Maluet. de ſortib.p.1. Bald. & Salyc. in ll.2. & 5. de malefic. & math. Grilland. de ſortileg. q.3. ex nu.8. & q.11. ex nu.16. Petr. Leloyher lib. 3. ſpectror. c.9. Iul. Clarus lib.5. receptar. §. hæreſis, n.25. Menoch. de arbitrar. lib. 2. caſ. 388. Dàhauder in Prax. cap.61. n.80. Medices in ſumm. peccat. p. 1. tit. 2. q. 36. & in ſumm. hæreſ. p. 3. cap. de Aſtrolog. Lancellot. Conrad. in templo iudic. lib. 1.c.1.§.3. Proſp. Farina.*
54 *tom. 1. q.20. ex n. 112.* † Octauo damnat Philoſophi, *Plato in Chratyl. & eius diſcipulus, atque antipoda Ariſtot. libr.2. Periarm. & eloquentiæ parens Cicero. lib. 2. diuinat. & Phaborinus apud Aul. Gell.*
55 *lib. 14. noct. Atticar. cap.1.* † Nono dãnant Medici, *Galen. lib. 1. de ſanitate tuend. Franc. Valles de ſacra philoſoph. cap. 31. Leuin. Lemnius epiſtol. ad Polician. lib.*
56 *12. Ioan. Langius epiſt.35.* † Decimo dãnant Hiſtorici, *Cornel. Tacitus lib.2. & lib.17. Annal. Euſeb. lib.6. hiſtoriæ Eccleſiaſt. cap. 6. & cap. 7. Mariana de rebus Hiſpan. lib. 17. cap. 14.* † Vndecimo dã-
57 nant denique Poetæ Iuuenal. Satyra ſexta.

> *Nemo mathematicus genium idemnatus habebit.*

Et paulò poſt.

> *Non enim ſunt ij, aut arte diuini, aut ſcientia,*
> *Sed ſuperſtitioſi vates, impudenteſque Arioli.*

CAP. VIII. de vanitate Aſtrologiæ iudiciariæ.

SVMMARIVM.

Aſtrologiæ vanitas ſecundæ diſputationis cauſa, n.1.

Non opportet verum dicere niſi cauſas falſitatis aſsignemus, n.2.

Viam ferro appetit, qui per contraria tranſit, n.3.

Aſtrologia iudiciaria priori ſæculo in prætio habita, n.4.

Aſtrologorum error, qui ſe ſacræ ſcripturæ locis tuentur, n.5.

Abraham Aſtrologia imbutum, error, n. 6.

Aſtra licet non ſint ſigna, eſſe tamen cauſa futurorum, error, n.7.

Signa ſunt caracteres, quibus futura leguntur, error, n.8.

Signis cœli Deum opera ſua manifeſtaſſe, error, n.9.

Omnia ab aſtrorum influētijs patimur, error, n.10.

Magos, qui Chriſtum adorarunt, fuiſſe Aſtrologos, error, n.11.

Iacob patriarcā fuiſſe Aſtrologum, error, n.12.

Ioſeph narrationis liber approbatus à doctis, n.13.

Aſtrologiæ partem præter eam, quam author traddit falſiſsima, & vana, n. 14.

Aſtrologia, quam author improbat non poteſt coherere cū veritate Chriſtinæ religionis, n.15.

Futura Deus ſibi reſeruauit in diuinitatis prerrogatiuam, n.15.

Aſtrologos Deus ad inſaniam redigit, nu. 16.

Aſtologos Deus in adinuentionibus ſuis ſolet obcæcare, n.17.

Aſtrologiæ iudiciariæ vanitas ex ſacris litteris, n.18.

Aſtrologia iudiciaria non coheret philoſophia naturali, n.19.

Aſtrologia

laudat Cicero, quod astrologiam cõtempserint, nu. 52.

Astrologos non esse credendum, numero. 52.

Ptholomæi de incertitudine iudiciariæ sententia, nu. 53.

Libero stante arbitrio iudiciaria stare non potest, nu. 54.

Impij excusarentur si astrologia iudiciaria vera esset, nu. 55.

Dei inspirationis valet homo respuere, quin astrorum, nu. 56.

Astrologia iudiciaria, nullo pacto necessaria est, nu. 57.

Astrologia inanis, & falsa, numero. 58.

Abraham astrologum non fuisse, numero. 59.

Astra non sunt signa futurorum, numero. 60.

Origines de astrorum scientia reprehensus, nu. 61. & 62.

Astra non sunt causa futurorum, numero. 63.

Iris quomodo sit causa serenitatis, numero. 64.

Astra non posse esse signa futurorum, nume. 65.

Cœlum recedere sicut liber apud Isaiam explicatur, nu. 66.

Hebræi libros scribebant vnico dumtaxat folio, nu. 67.

D. Isaias de cœli complicatione expositus, nu. 68.

Sacra scriptura loqui aliquando per prosopopeiam, nu. 69.

Per methonimiam etiam accipitur, numero. 70.

Per hyperbolem similiter interpretatur, nu. 71.

Per analogiam quandoque admittitur, num. 72.

Cœli militia de astris, & stellis, numero. 73.

Hispani figuratè aloquuntur, numero. 74.

Stellæ pro Angelis summuntur, numero. 75.

ASTROLOGIA iudiciaria licet nil aliud sit quan diuinatio astronomica, de qua in præcedẽti capite actum est, quia non cessant aduersarij, iterum ad eam reddire cogor, nam in hac Matritensi curia in omnium ora sub specie liciti damnatæ artis multa, & ea quidem Hispano sermone, audent propallare, quos vt in adinuentionibus suis capiamus pauca effundam: quia non opportet verum dicere, nisi causas falsitatis assignentur, vt inquit *Aristoteles libro septimo Ethicorũ, Neuizanus in Sylu. libro primo in præfatione, numero quinto, & sexto.* † Primo enim ad sacræ scriptu- 2
ræ loca respondẽdum est, quibus vt ad sacrã anchorã impius pręceptor se cõfugit, ad suos stabiliendos errores, vt eius argumenta debilitata veritas firmissima clarescat: Quia veritas sępius examinata magis exclarescit in lucem, *capite grauem trigesima quinta, quæstione nona, glossa in capite cum Ioannes de fide instrumentorum.* † Nihil enim magis iu- 3
uat ad veritatem enucleandam, quam argumenta contrariorum, neque aliud laude dignius, quam eis satisfacere, nã viam ferro appetit, qui per contraria transit, vt inquit *Baldus in lege præcibus, Codice de impuberum, & alijs substitutionibus, & in lege si pecuniam, Digestis de conditione ob causam.* † Scio enim hanc quam in præcedenti capi- 4
te, & nunc impugnamus Astrologiam priori sęculo magno fuisse in pretio habitam quippe eã laudarunt Democritus, Empedocles, Possidonius, & recentiores Porphyrius, & Aphrosideus, ex illo Ptholomæi aphorismo *vultus inferiores subiectos esse vultibus cœlestib⁹.*

† Sed

5 † Sed quia ſatisfecimus in præcedenti
capite, quo ad impugnationẽ ad loca
ſacrę ſcripturæ veniamus, quibus blaſ-
phemo ore hui⁹ vanitates patrocinare
conantur aduerſarij, de quibus Apoſt.
ad Thim. 1. c. 1. *Conuerſi ſunt in vanilo-
quiũ, volentes eſſe legis Doctores, non intel-
ligentes, neq́; quæ loquuntur,* &c.

6 ¶ Iulianus Apoſtata hæretica veſa-
nia turgidus in libro quẽ edit aduerſus
Chriſtianos hac Aſtrologia inſignem
fuiſſe ſanctiſsimum Patriachã Abra-
hamũ, eaq́; à Dño imbutũ blaſphemo
ore non erubet propalare, ſuumq́; er-
rorem nefariè patrocinatur, Gen. c. 15.
*Eduxit Dominus Abraham foras, & ait
illi, ſuſpice cœlũ, & numera ſtellas, ſi potes;*
7 *ſic erit ſemen tuum.* † Secundo aſtra licet
non ſint cauſæ futurorum, ſunt tamen
ſigna, quibus futura indicantur, Gene.
c. 1. *Et ſint in ſigna: tempora, dies, & annos.*
vt exponit *Euſeb. li. 6. præparat. Euãg. c. 9.*
8 † Tertio ſigna ſunt tãquam caracteres
quibns omnia deſcripta ſunt futura tã-
quam in libro extenſo D. Iſai. cap. 34.
Cœli ſicut libri complicabuntur. Et illud
9 *quæ extendit cœlum ſicut pellem.* † Quartò
per cœli ſignis Deus opera ſua mani-
feſtauit, quæ facturus eſt Pſal. 18. *Cœli
enarrant gloriam Dei.* & Pſal. 67. *Et opera
manũ eius annunciat firmamentũ.* † Quin-
10 to, omnia ab aſtrorum influentijs pa-
timur iuxta illud Iud. c. 5. *De cœlo dimi-
catum eſt contra eos, ſtellæ manentes in or-
dine, & curſu ſuo aduerſus Syſaram pugna-
uerũt.* † Sexto, Magos illos, qui ab Oriẽ-
11 te venerunt Chriſtum adorandum aſ-
trologos fuiſſe conatur perſuadere, *Iu-
lian⁹ vbi ſup.* quod ducti ſtella veniſſẽt,
Matth. c. 2. *Vidimus ſtellam eius in Oriẽte,
venimus adorare eum.* † Septimo, hanc
12 artem fulciuntur ex libro quem citat
Origenes, cui titulus erat *narratio Ioſeph,*
olim apud multos in authoritate, & fi-
de recepto, in quo Iacob patriarca in-
ducitur filios ſuos alloquens in hunc
modum, *legite in tabullis cœli quæcumq́;
contingerim vobis, & filijs veſtris.* † Vt 13
ſic nõ ſolùm ſacris abutentes, ſed apo-
criphis inſaniẽtes fallatias ſuas incau-
tis hominibus perſuadeant; etiam ſi
dictam narrationem Ioſeph; approba-
berint *Plotinus condiſcipulus Origenis lib.
de Fato cap. 6. & Iul. Syren. lib. 9. c. 35.*

¶ Sed his non obſtantibus Aſtro- 14
logiæ huiuſmodi (præter quam in caſi-
bus à nobis in prędecenti capite annu-
meratis) falſiſsima, ſtolidiſsima, ſcan-
daloſa, vana, & hæretica cenſenda eſt,
omni cura cauenda, & à Magiſtratibus
aceruiſsimis pœnis plectenda, vt quæ
imponit futuris rebus neceſsitatem, &
libertatem arbitrij tollit, & merita di-
uinæ gratiæ. † Et ita non poſſe cohære- 15
re cum veritate Chriſtianæ religionis
ex multis probat *Ioan. Picus Mirandula,
lib. 12. aduerſus Aſtrolog.* Nam futura
huiuſmodi ea ſibi in diuinitatis prerro
gatiuã De⁹ reſeruauit Acta Apoſt. c. 1.
*Nõ eſt veſtrum noſſe tempora, & momẽta,
quæ Pater poſuit in ſua poteſtate.* † Qua-
propter Dñs ea præſcrutantes ad inſa- 26
niam ſolet redigere D. Iſaias cap. 44.
*Ego ſum Dominus irrita faciens ſigna di-
uinorum, & ariolos in furorem vertens, cõ-
uertens ſapientes retrorſum, & ſcientiam
eorum ſtultam faciens.* † Siue vt ipſemet
Dominus teſtatur per Iob cap. 5. *Com- 17
præhendam ſapiẽtes in aſtutia eorum,* quia
ſolet Dominus eos in ad inuẽtionibus
ſuis obcæcare, Apoſt. Corint. c. 3. † Et 18
ita apud eundem D. Iſai. c. 47. *Sapientia
tua, & ſcientia tua hæc decœpit te.* Et pau-
lò poſt; *Defeciſti in multitudine conſiliorũ
tuorum: ſtent & ſaluem te Augures cœli,
qui contemplantur ſydera, & ſupputabant
menſes, vt ex eis annuncient ventura tibi.*

¶ Neq́; cohęret philoſophia natu-
rali, quia Aſtrologi huiuſmodi, nec cer 19
to ſciunt omnes aſtrorũ vires deflux⁹,
& effectus, nec ſi eas res ſcirent ſatis id
foret ad certã rerũ futurarũ præſentio-

nem, vnde eos imperitia, & imprudē-
tia arguit Phaborinus philosoph⁹ apud
20 *Aul. Gel. li. 14. noct. Attic. c. 1.* †Et quod
nihil Astrologi huiusmodi de sydérū
doctrina sciāt, patet, quia si eos interro
gamus de cęlorū cōpositione, & natu-
ra, an simplex, vel cōparata ex mate-
ria, & forma, an qualis est rerū omniū
sublunarium, an omnino diuersa; sit
ne cœlū animatū, & an sua vi mouea-
tur, vel intrinsecus ab Angelo, quę prę
sentia sūt, & faciliora scitu, quā ea, quæ
profitētur, eos inueniemus earū omni-
no rudes, atq; ignaros, quare difficilio-
rū scientes, & peritos esse credi nō de-
bet, nā vt ait Ecclesi. c. 10. *Ignorat homo,
quid ante se fuerit, & quid post se futurū sit,*
21 *quis poterit indicare?* † Nihil enim sciūt
de cœli natura, magnitudine, numero
orbiū, & inter eos ordine, differentia,
dignitatib⁹, & varietate motuū, de Af-
trorū numeris, eorūq; inter se magni-
tudine, luce, potestate, atq; effectu, cum
Aristoteles philosophorū omniū faci-
le prīceps ingenue fateetur, se multarū
rerū cœlestiū, nō exquisitā scientiā, sed
opinabilē tantū, & cōiecturatā notitiā
tenere *lib. de cœlo, text. 17. 34. 60. & 61.*
22 † Neq; enim veterib⁹ illis philosophis
sunt anteponēdi, qui rerū naturalium
notitia mortalibus incōprehēsibile lō-
ge alijs claruerunt; cū huius artis fūda-
mēta cum aiunt à Chaldæis accipisse,
quos in explorādis puerorū natalibus
quadringēta septuaginta millia anno-
rū cōsumpsisse iactantur, falsum sit, cū
ab exordio mundi vsq; in præsens non
dū sex millia annorū defluxerint: qui-
nimo à Chaldeæ gētis origine, hoc est,
post euersionē turris Babel, facta nēpè
linguarū diuulsione, nō sunt adhuc qua
tuor millia annorū completi, vt tradit
23 *Pic. Mirand. d. lib. 12. c. 2.* †Neq; cœli fa-
cies, & omniorū signorū cęlestiū posi-
tura, quæ semel fuit, eadē omnino, vel
nunquā, vel nō nisi post immēsa anno-
rū spatia reddire potest; quippè octau⁹
orbis, in qua sunt inerrātes stellæ, non
ante sex & triginta annorū millia cir-
cuitum suū absoluit, vt ex doctissimis
Mathematicis probat *Mirād. vbi prox.*
†Præterea multæ sūt stellæ, quæ vel nō 24
claré, vel nullatenus cernūtur, earū ve-
rò, quę cernūtur paucas habēt Astrolo
gi cognitas, & per multas nec dum ex-
ploratas, vt cōcors est omniū sentētia,
vt fatentur *Ptholomæus, & Albumazar.*
† Quare igitur ex paucis astris (quarū 25
vires norūt) tam cōfidēter prænūciant
futura, cū per aliorū sydérū (quorū nes-
ciūt influxus) aut impediri, aut variari
facilè potuerit? nisi forte astrorū, quæ
latēt ipsis nullas esse vires, nullosq; in
fluxus impudēter, & absurdè mētian-
tur? † Cōstat enim Astrologos nume- 26
rari in octauo celo mille pręter vigin-
ti duas stellas, quarū cum quęlibet ma-
ior sit terra, necesse est in gētē esse earū
vim, & potētiā: sed earū Astrologi, vel
nullā, vel per exiguā notitiā habent, nā
tota eorū ars circa Planetas versatur,
quæ ab alijs impediri posse agnouit
etiā philosophia naturali imbutus cō-
ciuis meus Senec. li. 2. natural. qq. c. 32.
*Quod est illud, quod errorē incutiat peritis
nataluim, quam quod paucis nos syderibus
aßignāt, cum omnia, quæ supra nos sunt par-
tem sibi nostri vendicent.*

¶ Sed dato, quod omnium sydérū 27
potestates caleant (quod impossibile
est) ad earum obseruationē planè er-
rant, nam difficilimum est punctum
tēporis, in quo quisque oritur, vel in
eo ipso puncto aspectum sydérū om-
nium, qui tunc vigent, obseruare: tum
propter nubila, & crassorum vaporū,
tum propter rapidissimam cœlorum
cōuersionem, vt cōstellatio prius trās-
uoluat, quam ab eis propriè annote-
tur: quippè per singula fere momēta
alia, & alia cœli facies, & itidē diuersa
astrorum posititura existit. † Et ita fal- 28
sissima

ſiſsima eſt Aſtrologorũ iactantia, qua
ex aſtris in natiuitate obſeruatis exiſ-
tere alicui prænunciant futurum ſum-
mum Pontificem, vel tot dignitates
cōſecuturum, vel tot filios ſuſcepturũ,
vel tot exitus habiturum; nã licet illa
cœli conſtellatio prędicat, quam ipſi
iactãt, ab eis conſequi non poſſe docēt
B. Baſilius ſuper Geneſ. homil. 6. D. Auguſ.
lib. 5. ciu. Dei li. 2. cap. 2. doctrinæ Chriſt. c.
29 *22. Suarez de Relig. lib. 2. c. 11.* † Nã pũc-
tum illud, quo quis aluo matris fuſus
lucem aſpicit, licet obſtetrix, & paren-
tes, atque cognati ſubtiliſsimé annotē-
tur, & proſpectum habeant, Aſtrolo-
gus illum ad omnem cœli poſituram
illico nequit applicare, quia tot ſtella-
rum formas, ſignorum, & planetarum
conſtellationes, aſpectus, retrograda-
tiones, & conformationes non valet
ſuperare, nam vt ait Sapientia capite
9. quæ in proſpectu ſunt inuenimus cũ labo-
re, quæ autem in cœlis ſunt quis inueſti-
30 *gauit?* † Quinimo ſyderũ vis potentior
eſt in cōceptu hominis, quã in ortu au-
thore Ptholomæo huius artis anteſig-
nano lib. Apotelesm. 3. *cũ principiũ tēpo-*
rale hominis aliquid ſtatuatur, natura qui-
dē, & per ſe illud erit, cum ſemen vtero ge-
nitale admittitur: potentia vero, & ſecun-
dum accidens cum hora partus infans egre-
31 *ditur.* † Vnde Hali nobilis Aſtrologus
eleganter reliquit ſcriptũ lib. Electio.
Efficaciã dicernendi fatum hominis eſſe in
hora conceptionis, ſed quia hæc neſcitur ab
Aſtrologis propterea eos ad horã natiuita-
32 *tis præpoſtere, atq; inſipide cōfugiũt.* † Qui-
bus ego addo totum illud tēpus, quod
intercedit inter conceptionem, & na-
tiuitatem, quo quis in vtero eſt actioni
cœlorum ſubiectus, & reliquum vitæ
tempus, quod poſt ortum incipit dum
virtutes cœleſtes ingſiniores ſunt ef-
fectu, & valentiores ad immutandum
hominem, quã quæ tēpore ortus eius
fuerũt; quippè effectus ille, & defluxus
aſtrorum naſcenti homini impreſſum
neceſſe eſt variari commutata ſæpius
homini corporis tēperie, vel ob alias
potentes conſtellationes, vel ob edu-
cationem, vel ob variã viuendi cōſue-
tudinem, vt colligitur ex *D. Thom. p. 3.*
q. fin. art. 1. † Vnde hanc artem eſſe fal- 33
ſiſsimam ſequentibus rationibus pro-
babo, vt ſic ea omnia, quæ ab eius pro-
feſſoribus iactantur nullatenus eueni-
re credas, neq; ab eis poſſe ſciri; etſi ali
quãdiu acciderint, id nō ex aſtris, ſed
ex Dei voluntate fieri, ad cuius cogni-
tionē ſolent nefariê pacto cũ dæmone
implicari, & ſic quãto errēt manifeſtè
dicat, Deuter. cap. 13. *Etiã ſi dixerint vo-*
bis, & ita euenient ne credatis eis.

¶ Primo enim ad producendos ef- 34
fectus futuros opus eſt præter cauſas
cœleſtes, quæ vt vniuerſales cōcurrũt,
cauſa etiam particularis efficiens, quia
cœlum ſolum per ſe ea non producit,
quippè ex ſententia Ariſtot. *Sol, & ho-*
mo generant hominem, & omnia, quorum
ſi derit alterum prorſus nullos futuros
eſſe effectus probat *Franc. Suarez lib. 2.*
de Relig. cap. 11. n. 6. † Quod experien-
tia probatur; nam ſi cœli aſpectus ſo- 35
lus has, vel illas, qualitates influit?
quare ſemina, quæ vno ſimul puncto
ſeruntur, non tantũ diuerſis, ſed eiſdē
terrarum locis diuerſas qualitates, &
diuerſos effectus, & exitus ſorciantur?
an quando ſydera, vt irridet *Phabori-*
nus in hominibus tantum valeant, in
cęteris autē deficiant? † Neque enim 36
mei ſolius eſt argumentum, nã prius
excogitauerat Eccleſiæ lumē pariter-
que columē, D. Auguſ. lib. 2. in Geneſ.
ad liter. cap. 17. *Multa corpora diuerſarũ*
generum, vel animantium, vel herbarum,
vel arbuſtorum vno ſimul puncto temporis
ſeminantur, vno quoque puncto temporis
innumerabiliter multa naſcantur, non tan-
tum diuerſis, ſed etiam eiſdem terra-
rum loci: tantæ ſunt varietates in progreſ-

sibus, in actibus, & passionibus eorum; vt
verè isti (sicut dicitur) perdāt sydera si ista
considerent.
¶ Secundo, si vera esset huiusmodi
37 Astrologorum doctrina necessè esset
Geminos, qui vno tempore concepti,
& nati sunt similimos omnino fore,
sed experientia rerum magistra cōtra-
rium docet; & probatur Proculum, &
Euristhenem reges Lacedæmoniorū,
eo tempore natos, quib⁹ exitus, & glo-
ria rerum gestarum dispar fuit, vt tra-
38 dit *Cicero lib. 2. diuinat.* † Et vt alios in-
terim taceā Iacob, & Esau eodem con-
cubitu (vt inquit *D. Paul. ad Roman. cap.*
9.) fati, eodemq; tempori nati, disimi-
limi tamen ingenijs, studijs, moribus,
39 & euentibus fuere *Genes. cap. 25.* † Neq;
nodum effugies, si dixeris, quod bre-
uissima illa mora, quæ inter gemino-
rum ortum intercedit, licèt ea nobis
per exigua videatur, in cœlo tamen ob
eius vastitatem, & rapidissimam con-
40 uersionem esse admodum notabilem,
vt proximè dictum est. † Nam si tam ra-
pidissima cœli vertigo est, videāt, quo
delirent in eius prescrutanda constel-
latione, tot mēdatia insectantur, nam
vt ait Phaborinus d. c. 1. *Si tam rapidis-*
simum est momentum quoquisq; nascēs Fa-
tum arripit, quomodo ab eis assequi potest?
41 &c. † Iacob enim proximè natus est
post Esau, manum plantam pedis eius
tenens, per inde ac dicit D. August. lib.
2. in Gene. ad lit. c. 17. *Vnus infans instar*
42 *duorū, vel duplo longior nasceretur.* † Vnde
dixit D. Gregor. super Genes. ho. 10. *Si*
propterea Iacob, & Esau non cēsentur nati
sub eadem cōstellatione, quod non simul nati
sint, sed vnus post alterū: ob eadem profectò
causam iudicandum erit nullum hominem
sub eadē constellatione totum nasci, cum ex
vtero totus simul non prodeat.
43 ¶ Tertiò, vt missos faciam gemi-
nos, quorū interruptus exitus aliquam
Astrologis huiusm odi præbet latebrā,
ā reliquis, qui in toto terrarū orbe nas-
cuntur hominibus facilior quæstio est,
quod licet tot sint, qui sub eadem cœli
positura nascūtur, vix, aut raro in mo-
ribus, dignitatibus, aut vitæ exitu as-
similantur, vt contendit *Phaborinus vbi*
supra d. cap. 1. † Idq; apparet in Amazo- 44
nis, qui vno die omnes vicinis accu-
buebant, & totidem vno die pariebāt,
sed omnes esse eiusdem animi propē-
sionis, stultū est opinare. Et quod vno
die accubuissent, & peperissent, tradūt
D. Clemens S. Petri indiuiduus comes li. 9.
recognit. Plin. lib. 6. cap. 13. Mela lib. 1. c. 2.
Euseb. lib. 6. præparat. Euangel. capite 8.
† Contra tamen multi sunt, qui diuer- 45
sis nati constellationibus similes sunt
animi pasionibus, vitæ exercitijs, dig-
nitatibus, & exitu, vt memorat *Euseb.*
vbi sup. d. cap. 8. in hæc verba; *Apud Indos*
autē, & Bactros multa millia hominū sunt,
qui Brachmanes appellantur; hi nec anima-
tum aliquid comedūt, vinum, aut ceruisiam
non bibunt, ab omni demum malignitate ab-
sunt, soli Deo attendentes. † Et apud nos 46
sub his diebus res notisima est, Sarra-
cenos, quos appellabamus *Moriscos*, ex
Granatēsi prælio per quadraginta plus
minus ve annos inter nos commora-
tos, omnes vna die ab Hispania per-
duelionis reos iustisimè fuisse expul-
sos, quos omnes vna vitæ cōditio, vna
fortuna, & vnus exitus tullit: sed om-
nes sub eadem cœli cōstellatione fuis-
se procreatos, insanum est dicere.
¶ Quartò, si Astrologia ista iudicia- 47
ria vera esset, & certa proculdubio phi
losophiæ pars magna esset, homini-
busq; obtatisima, tum propter finis
excellentiam, & prouidentiam in re-
bus agendis, tum propter nouitatem,
qua & sapientes capiuntur, vt tradit
Aristotel. lib. 1. Metaphys. † At tamen 48
eius doctrina omni tempore à præs-
tantisimis quibusq; philosophis, quin
etiā Astrologis, contempta, proscrip-
ta, dam-

ta,damnatã ; & deriſa fuit , vt elegan-
ter probat *Fran. Valleriolla lib.3.enarrat.*
49 *medic.c.2.*†Pythagoras,Democritus,&
Plato , qui longiſsimis peregrinationi-
bus multa ex Caldæis,& Perſis accepe-
rũt, iudicariã autem Aſtrologiam,vel
didicere negligerunt , vel ſi didiſerunt
certé nũquam ea vſos ſuiſſe ex eorum
50 ſcriptis facilé appatet. † Atiſtoteles,
(quem ex Corduba in Grætiã profec-
tum , Phyloſophiæ cauſa , *Ex Plinio,*
& Luc. de Tui tradit Ferd. Nuñez ad
Ioann. de Mena in Coronat. March. San-
till. copl.37.) cum ſolerti. ſubtiliq; , &
copioſa diſquiſitione rerũ cœleſtium
materiam aliquod libris explicuerit,
nuſquam tamen iſtius Aſtrologiæ,nec
51 verbum vllum fecit. † Neque in libris
Metheorũ , de Patribus, & Problema-
tum,licet multa rerum mirabiliũ cau-
ſarum perquireret, ad nullius quæſtio-
nis enodationẽ iſtius Aſtrologiæ ope-
ra vſus eſt,imo eã expreſsè confutauit,
dum ait lib.1. Periarm. *de futuris con-*
52 *tingẽtibus nõ eſt determinata veritas.*† Eu-
doxum ætate Platonis,Caſandrum, &
Halicarnaſeum ſui temporis Aſtrolo-
gos laudat *Cicer. d. lib.2. diuinat.* quod
totam iſtius Aſtrologiæ rationẽ repu-
52 diarunt. † Auicena lib. fin. primæ Phy-
loſoph. *Aſtrologos,inquit, non eſt creden-*
dum, quia ipſi nec puncta cœleſtia tenent,
neque naturas rerum inferiorum planè ne-
ceſſarias ad faciendũ iudicium de rebus fu-
53 *turis pro ſpectas habent.* † Nã vt ait Ptho-
lomæus huius artis anteſignanus lib.
1.de Iudic.cap.2. *Non eſt putãdum omnia*
ſupernis cauſis directò deriuari neceſsitate
quadam inuiolabili,vt nulla allia vis,quam
ita operentur obſiſtere valeat.
54 ¶ Quinto extante libero arbitrio
hominis , & immortalitate animi noſ-
tri ars iſta nullo modo ſtare poteſt , nã
ſi ea ſtet,illam funditus corruere neceſ-
ſe eſt , quem etiam poſt Adæ lapſum
homini remanſiſſe probarunt *Geneſ.*
cap.4.Deut.30.Ioſ.24.Pſal.26. Sapient.c.
9.Eccleſ.15.Paul ad Rom.7.& Corinth.1.
c.4. † Et ſimiliter impij in flagitijs ſuis 55
excuſarentur, quod Aſtrorum neceſsi-
tudine operarent , quod fuit error Lu-
theri decepti ex illo , Prouerb.c.16. *om-*
nia propter ſemetipſum operatus eſt Do-
minus , etiam impium ad diẽ malũ. † Quia 56
nullo pacto homo á Deo tentatur , vt
docet *D. Iacob cap.1.* neque inſpiratio-
nibus cogitur , parere cũ poſsit illis nõ
aſſentire,D.Luc.c.10. *væ tibi Corozain,*
væ tibi Bethſaida , quia ſi in Tyro , & Sy-
done factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt
in vobis olim in cinere , & cilitio pœniten-
tiã egiſſent. † Neque etiam ſi homo Aſ- 57
trorum neceſsitudine cogeretur(quod
falſum eſt) ſciẽtia iſta eſſet neneſſaria,
nam vt ait conciuis meus Seneca lib.
13.epiſtol. *venio nunc ad illud, qui cœleſ-*
ti doctrina gloriantur,Verg.Geor.1.

Frigida Saturni,quo ſe ſe ſtella receptet,
Quo ſignis cœli Cyllenius erret in or-
bes.

Hoc ſcire quid proderit? vt ſolicitus ſim,cũ
Saturnus , & Mars ex contrario ſtabunt,
aut cum Mercurius veſpertinus facit oc-
caſum vidente Saturno. † Et ita ſcientia, 58
non ſolũ falſiſsima eſt, ſed etiã inanis,
futilis, & ſuperuacua , nam vt ait Pha-
borinus vbi ſup. d. cap. 1. *ſi dicunt proſ-*
pera, & fallunt , miſer fies fruſtra expec-
tando,ſi aduerſa dicunt, & mentiuntur, mi-
ſer fies fruſtra timendo.
¶ Neq; obſtant in contrariũ aduc- 59
ta,nam vt miſſum faciam primum ar-
gumentum, quo Iulianus blaſphemat
diuinum Patriarcam Abraham , hac
Aſtrologia fuiſſe peritiſsimum , eaque
á Domino Deo edoctum , quia neque
ex textu,quem citat, conſtat,neque in-
duci poteſt,cum nõ de Aſtrologia, ſed
de longeua propagatione agat , vt no-
tant *gloſſ.*, & *Patres in illo Geneſis capite*
decimo quinto. † Vnde ad ſecundum 60
venientes non obſtat illud Geneſis

cap. 1. *& sint in signa*, &c. Nam astra,
neque signa sunt, neque causæ futuro-
rũ, vt contra supradictos, & nõnullos
alios mediocriter edoctos defendit *D.*
61 *August.lib.5.ciui.Dei.c.1.* † Nã licet *Ori*
gines super Geneseos libros apertè fa-
teatur, astra esse á Deo posita in cœlo,
vt per varios aspectus, & cõiunctiones
præsignificarent, quæ consequentibus
tẽporibus, tum vniuerse, tũ sigillatim
euẽtura essent, sed non ea efficerẽt, vt
memorat *Euseb.lib.6.præparat.Euãg.c.9.*
62 † Labitur plane Origines, nã si verum
esset, quod ait cõsequẽter Fati necessi-
tatẽ astrueret, quã iã tot sæculis Eccle-
sia reprobauit, vt author est Catholicæ
veritatis armariũ *Angelicus D. Thom.*
63 *lib.3.contra Gent.* † Nam si cœli, & syde-
ra sunt signa omnium rerum subluna-
rium: vel sunt earum rerum causa, vel
sunt effectus, quorũ neuter dici potest,
nec Deus nil eorũ promisit, nec colli-
gi potest dũ ea ad diuidẽdos dies, annos
& tẽpora constituit, vt notat *Perera in*
64 *Gen.lib.1.* † Neq; obstat, quod Iris dici-
tur causa serenitatis, & Cometa sterili
tatis; nã cum ista á superioribus causis
ex corporalibꝰ rebus excitẽtur, possunt
esse signa effectus illius, cuius est cõmu
nis vtriusque causæ, vt diximus *sup.cap.*
65 *5.nu.7.* † Quod secus est in astris, quia
à nullo influxu superiore excitãtur, nisi
à Deo immediatè, vel mediatè Ange-
lo, cuius mẽtis non sunt signa, quia per
illa non solet manifestare, neque cau-
sæ, quia sine illis operatur, vt docet *Sua*
rez de relig.lib.2.cap.11.ex nu.13. Mart.
del Rio lib.4.Magic.cap.2.q.3. Leonar.lib.
2.de instit.cap.43.dub.6.nu.42. Thom.Sã-
chez in sum.to.1.lib.2.c.38.ex nu.33.
66 ¶ Neque obstat tertium fundamẽ-
tum ex D. Isai.cap.34. *cœlum recessit si-*
cut liber, &c. Nam dũ Propheta de die
iudicij agat, sub illis verbis aperte de-
monstrat tantam fore diuinæ iræ vin-
dictã, & demonstrationẽ: tantãq; rerũ
omniũ perturbationẽ, & cõfusionẽ, vt
præ magnitudine mœroris videantur
hominibus cęlestia luminaria restingi,
Stellas de cęlo cadere, motusq; earum
conturbari, & deniq; cęlũ cõplicari, &
recedere, iuxta illud Apoc.c.6. *Et cœlum*
recessit sicut liber inuolutus. † Nã Hebręi 67
libros scribebãt vnico dũtaxat folio, si-
ue mẽbrana oblõga quã circa cylindrũ
cõplicabant, instar lineã telã radio te-
xorio, & quia hi libri videbãtur cęlorũ
referre aliquã similitudinẽ, qui in exe,
seu polo reuolvuntur: sic in summã re-
rũ augustiã dixit eos cõplicari, de qui-
bus aliàs dixerat Ps. 103. *qui extẽdit cœ-*
lũ sicut pellẽ. † Siue vt ait D.Th.& Lyra. 68
cõplicabuntur cœli tanquã liber, hoc est, non
exercebunt vltra Ethnici Astronomantiam
suã, nec posthac ex Astris diuinare audebũt
euenta hominum, quasi legerent in syderibus
descriptos casus, & euentus futuros.
¶ Neq; obstat quartũ Psal. 18. *cœli* 69
enarrant, & Psal. 77. *annuntiat firmamen-*
tũ. Nã multa sunt in sacris literis, quę fi-
guratè intelligũtur, idq; quinq; modis,
aut per *Prosopopæiã*, quia, quæ animata
sunt inanimis tribuũtur, vt mare vide-
re, & fugere *Psal.113.* cęli, & terra audi-
re, & placere *Leuit.c.26.Deut.33.* † Secũ 70
do per *Methonimiã*, in qua cõtinens pro
cõtentu ponitur, vt cũ terra dicitur cor
rupta *Genes.c.6.* vel á Deo iudicãda, *Pa-*
ralip.1.c.16. aut vrbi alicui remissius fu-
turũ, *Matt.c.11.* † Tertio per Hyperbo- 71
lẽ, vt quãdo lapides dicũtur clamaturi,
Leuit.c.19. terra dicitur aspectu Dei tre
mere, vel respõsura interrogãti *Ps.103.*
† Quarto per *Analogiã*, seu methapho- 72
rã, vt cũ Sol dicitur pręesse die, & Luna
noctui, *Genes.c.1.* Luna vocatur Regi-
na cœli, *Hierem.cap.7.* Stellis tribuitur
immunditia, *Iob c.15. & 38.* astra dicũ-
tur laudare Deum, *Psalm.32.* † Quin- 73
to non ex veritate, sed ex hominũ opi-
nione, vt cum dicimus militiam cœli
de Astris, & Stellis *Sophon.cap.1. & alia*

sexcenta

sexcenta vti adnotata Ioann. Ganiuetus in epist. defens. Astrolog.

74 ¶ Neq; obstat quintū argumentum Iudic.c.5. *Stellæ manētes*, &c. quia nō intelligitur de Astris, sed de Angelis qui eo tēpore procellam magnā excitarūt, quo Sysarę populus arma capere nō po-
75 tuisset. † Ideò dicūtur *in ordine, & cursu suo*, propter ordinē militiæ, seu Hierarchiæ, in qua quisq; suū ordinem, & stationē seruat, nā Angeli Stellæ dicuntur Apoc.c.12. *& cauda draconis traxit tertiam partem Stellarum.*

APPENDIX.

1 NON enim assentior ijs, qui omnia prorsus ab Astrorū influentijs prouenire arbitrātur, neq; illis, qui omnimodā illis negant potestatē, sed illis, qui vim quandā naruralem concedūt, per media quasi elementa ad nos vsq; cōmunicatam, quæ potēs est causas naturales alterare, & nos quasi permouere quatenus his materialibus corporibus inhabitamus, vt docent *D. Ioan. Damasce. lib. 2. c. 3. D. August. lib. 4. Ciuit. Dei c. 5. D. Tho. p. 1. q. 115. art. 4. & lib. 3. cōtra Gent. c. 92. Scotus, & alij in Sent. 2. dist. 4.*
2 *q. 3.* † Vtrumque enim vitiosum est, ex Gentilismo, & Hebraismo deribatum: nam illustriū veterū ab initio duo fuerunt de Astrorū scientia opiniones: prima dicentiunt cœlos, & sydera nihil in nobis posse, sed solū Deum omnipotētem, per seipsum agere, secundū Magicū *Ptholomæi aphoris. 5. & 8.* quem sequuntur *Aphrosidæus, Paracelsus, Porphy-*
3 *rius, Mizaldus, & alij Platonici.* † Ex quo negatum est liberū arbitrium, & merita diuinæ gratiæ, nā dicunt nobis inferna spectantibus, res apparēt arbitrariæ, & fortuitæ, sed ad superna spectantib⁹ omnia sunt necessaria, quia non sicut nos, sed sicut ille vult, ita viuimus, facimus, & patimur omnes, & omnia, vt fuit sententia *Ioan. de Hus cōbusti in Concilio Constantiæ, secuta à Mart. Luthero eius discipulo lib. de liber. arbitr. art. 36.*

¶ Altera fuit Stoicorū, qui cœlū in 4
nobis necessitate operari arbitrabātur, et quæcūque ab eo veniebant vitari nō posse crediderunt; quæ quidē cœli virtutes vocata ab illis est *Fatū*, cuius sententię professores sunt *Heraclitus, Empedocles, Posidonius, Aristoteles, & alij com-*
plures. † Quæ adeò huiusmodi erroris 5
macula inter Caldæos, & Babylonicos crebuit, vt debita inefabili, soliq; Deo sacrifitia, & thura (ne dū hæc, verū humanū sanguinē) Soli, & Lunæ, cœlestibusque corporibus offerrent, vt tradit *Philo Iudæus lib. de migrat. Abrahami, fol. 359. & lib. de Abrahamo fol. 312. tom. 1.*
† Quos summus rerū cōditor per Pro- 6
phetas, præsertim per Isaiam (Astrorū cultores eos vocādo) ideo minabatur, quia honorem, & cultnm summo creatori debitum, cœlestibus creaturis tribuebāt, quo respexit *Sophonias c. 1.* dum ait *qui adorant super tecta militia cœli.*

¶ Ex his nati sunt totius iudiciariæ 7
artis Canones, quibus futura, & occulta rimātur, non aliter, quā quod ex stellarū aspectibus, retrogradationibus, & conformationibus quasi certa lege, & gyro dependentia impie conantur persuaderet, quorū deliria, atq; errores iā satis refutamus *duobus capitibus proximē*
præcedētibus. † Restāt nunc tēporū præ- 8
dictiones, quæ *Prognostica* appellamus, nā eo, quod circa rem naturalē videtur versari, non desinūt singulis annis, qui prædictionibus suis orbē ad impleātur nā partē naturalē Astrologiæ, á Doctoribus, & legibus Regni, nec dū à nobis dicūt approbatā, *c. 7. de diuinat. astronom.*
ex n. 6. † Sed quia his nō satis prouisum, 9
dico, quod & si Astrorum ortū, & occasum, motū, naturā, atq; cursum, aspectū, conformationē retrogradationem, ecclyp-

ecclypse, & similia ex Ephemeridũ, & Almagesti obseruationibus cõsequãtur, non propterea pluuias, tẽpestates, morbos, annonæ preciũ, & similia, quæ impudenter prædicũt, possunt assequi, nã licet ex causis naturalibus aliquãdo cognoscuntur, ab alijs naturalibus impediri possunt, vt tradit *Eugubin. lib. 3. de perẽni Phylosoph. cap. 14. cum multis seqq.*

10 † Vnde eos tanquã vanos, & superstitiosos dãnatos tradit *Mart. Olanus in Cõcord. antin. ad ll. Partit. correctæ nu.* 132. *fol.* 271. nam vt ait Apost. ad Galat. 4. *Dies obseruatis, & tẽpora, & menses, & annos: timeo vos ne frustra laboraberim in vobis.*

11 † Et ita merito de Babylonis irridens, qui huius artis fuerunt inuẽtores, postquam vanitatis sectatores, & stultos appellauit *D. Isai. c.* 44. eos augures cœli vocando sic inuehitur, c. 47. *Stent, & saluent te augures cœli, qui contẽplantur sydera, & supputant menses, vt ex eis annuntiẽt ventura tibi.*

12 ¶ Quo ad alia autẽ prognostica medicorũ, agricolarum, & nautarũ, quia circa res naturales tantũ versantur, non debent á peritis contẽni, vt dictum est *sup. c. 2. 3. 4. 5. & 6.* nã vt de medicis testatur eorũ coripheus Hippocrat. lib. 1. de Dięta, aphor. 4. *Astrorum ortus, & Occasus medicus agnoscat oportet, vt mutationes, excessusq; cabere sciat.* 13 † Quod quia minus dictũ videbatur, subdit lib. de aere, & aquis, & loco. *Periculosissima sunt enim ambo solstitia, maximè vero æstiuum; periculosum etiã æquinoctium, vtrũque, magis verò autũmale. Oportet, & Astrorũ exortus cõsidirare, præcipuè Canis, deinde Arcturi, & Pleiadũ Occasum: morbi enim in his maximè diebus, iudicantur, alij perimũt, alij verò definiunt, aut in aliã speciẽ, aliũq; statum trãsmutãtur.* 14 † Neq; propterea asserimus medicorum scientiã ab Astronomis esse petendã, nam idẽ Hippocrates, non Astrorũ in morbis seriẽ, sed ipsam morborũ speciem, vim atq; hominis naturã inspicere medicũ iubet, *lib. 2. de rat. vict. acut. text. 38.* & lib. 3. præsag. tex. 39. *Nihil ex Astris in morborũ curationibus, & dignitatibus petendũ, sed magis ex his, quæ natura constãt theorematib⁹ medendũ.* 15 † Nam vt eleganter ait doctissimus Fran. Valleriolla lib. 3. enarratio. medicar. c. 2. *Cum sæpè videre sit, plerosq; vna eademq; cœli, & Astrorum configuratione in morbum incidere, non pari tamen exitu á morbo liberari: alter enim morte, salute edempta alter, morbo soluitur: celerius vnus, tardius alter, ad morbi iudiciũ properat: quin, & multos diuersis quidẽ temporibus in morbos delapsos, salubri exitu liberari, aut morte raptos occũbere.*

16 ¶ Agricolarum similiter, & nautarum suis non minus finibus continẽtur naturalibus, quos transgredientes, errant plane, ac superstitione implicãtur, plena Gentiliu, & perditorum delirijs, quæ de Mercurio, Marte, Saturno, & similibus tradidere, Sagitarios, Cancros, & Scorpiones, & similiũ plura in cœlo fingentes, atquẽ metuẽtes, imperitis vendunt miserabilẽ seruitutẽ, nam vt ait Propheta, D. Hier. c. 10. *Iuxta vias Gentiũ nolite discedere, & á signis cœli nollite timere, quæ timent Gentes, quia leges eorum vanæ sunt.* 17 † Et similes sunt Planetarijs, & Mathematicis dãnatis à S.D.N. Sixto V. Pontifi. Max. in Bulla cõtra Astrologos edita, ann. 1586. *Tales inprimis sunt Astrologi, olim Mathematici, Genethliaci, & Planetarij vocati, qui vanã, falsamq; syderum, & Astrorum scientiã profitentur.* 18 † Nam sub prædicta Astrorũ obseruatione pactũ cũ diabolo solet inesse, quia nihil magis satagit, quã his vanitatibus homines á Deo ad creaturas abertere, & à cęlestibus curis, ad cœnosa terrenaq; seducere, vel saltẽ á serijs, & grauibus, ad ludrica, & nugatoria, vt docet *D. August. li. 38. qq. c. 79.* 19 † Ideo debent vitari ad occulti, & futurorũ indagationẽ, quã detestamur, nã ad harum

ad horũ neutrũ necessariæ sunt Ephemerides, nec Tabullæ Alphonsinæ, nec Almagestum Ptholomæi, & similium superstitionum, cum meliores agricolæ, peritiores naucleri, atq; præstantiores medici huiusmodi vnquam,

20 vel respiciãt deliria.......† Vnde sub his diebus postquam cõtenta in præcedẽti capite scripserim, ex decreto supremi Senatus S. Generalis Inquisitionis, iam hodie Dei beneficio nulla iudiciariæ artis extãt monumẽta, & rescriptũ est vniuersis Inquisitionibus, vt prognostica huiusmodi comburant, & alijs in omnibus obseruari faciãt Constitutionem prædictam sanctissimi D. N. Sixti V. quæ talis est.

SIXTVS EPISCOPVS seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam.

21 COELI, & terrę creatorDeus, quẽ vnum omnipotẽtem corde credimus ad iustitiam, & ore confitemur ad salutẽ, etsi homini, quem ad imaginem, & similitudinem suam creauit, mentem dederit, quæ non solùm diuino fidei lumine illustrata, mysteria illa cognosceret, quæ humanam intelligentiam superant, sed etiam naturæ suæ vi, magno licet cũ labore, præclara multa inuestigaret, atq; intelligeret, tamen; vt superbum animal homo non altum saperet, sed timeret: & immensam cõditoris sui maiestatem, humi stratus veneraretur, sibi soli eorum, quæ euentura sunt, scientiam, & futurarum rerũ cognitionem reseruauit. Solus enim ipse, cuius oculis omnia nuda, & aperta sunt, & ad intimas hominũ cogitationes penetrat: & consequentes eorũ actiones intuetur, solus ipse, qui vocat ea, quæ non sunt, tãquam ea, quæ sunt, omnia præsentia, & ante oculos posita habet, solus denique omnia, & singula quæcumque totius temporis decursu, & seculorũ ætatibus futura sunt, ab omni æternitate nouit, & admirabili prouidentia disposuit, quæ nõ modo humanæ mentis imbecillitas ignorat, sed nec dæmones ipsi præsentire possunt. Quare idolorum in futuris annuntiandis falsitatem, & imbecillitatem, & eorum, qui eis cultum adhibebãt, vanitatem irridet Spiritus sanctus apud Isaiam illis verbis. Annũtiate quæ vẽtura sunt in futurum, & sciemus, quia Dij estis vos: & in nouo testamẽto Christus Dominus discipulorum suorum de futuris euẽtibus paulò cupidius inquirentium, interrogationem graui illa responsione retudit, qua etiam omnium fidelium suorum curiositatem coercuit. Non est vestrũ scire tempora, vel momẽta, quæ Pater posuit in sua potestate. Nec vero ad futuros euentus, & fortuitos casus prænoscendos (futuris euentibus ex naturalibus causis necessario, vel frequenter prouenietibus, quæ ad diuinationẽ non pertinent, dumtaxat exceptis) vllę sunt veræ artes, aut disciplinæ, sed fallaces, & vanæ improborum hominũ astutia, & dæmonum fraudibus introductæ, ex quorum operatione, consilio, vel auxilio omnis diuinatio dimanat, siue quod expresse ad futura manifestando inuocentur, siue quod ipsi prauitate sua, & odio in genus humanum, occultè, etiam præter hominis intentionem se ingerant, & intrudant vanis inquisitionibus futurorum, vt mentes hominum perniciosis vanitatibus, & fallaci contingentium, prænuntiatione implicentur, & omni impietatis genere deprauentur. Quæ quidem ipsis cognita sunt, non diuinitate aliqua,

aliqua,

aliqua, nec vera futurarum scietia, sed naturę subtilioris acumine, & alijs quibusdam modis, quos hominum obtusior intelligētia ignorat. Quamobrem dubitandum nō est, in huiusmodi futurorum contingētium, & fortuitorum euentuum inquisitione, & præcognitione, diaboli operationem se fallaciter immiscere, vt sua fraude, ac dolis, miseros homines à via salutis auertat, & laqueo damnationis involuat. Quæ cum ita sint, nonnulli hæc fideliter, & religiose, vt debent, non attendentes, sed curiosa sectantes, grauiter Deum offendunt, errantes ipsi, & alios in errorem mittentes: tales imprimis sunt Astrologi olim Mathematici, Genethliaci, & Planetarij vocati, qui vanam, falsamq; syderum, & astrorum scientiam profitentes, diuinæq; dispositionis ordinationem, suo tempore reuelandam præuenire audacissime satagentes hominum natiuitates, seu genituras, ex motu syderum, & astrorum cursu metiuntur, ac iudicant futura, siue etiā præsentia, & præterita occulta, atq; ex puerorum ortu, & natali die, siue quauis alia temporum, & momētorum vanissima obseruatione, & notatione, dę vniuscuiusq; hominis statu, conditione, vitæ cursu, honoribus, diuitijs, sobole, salute, morte, itineribus, certaminibus, inimicitijs, carceribus, cædibꝰ, varijs discriminibus, alijsq; prosperis, & aduersis casibus, & euētibus præcognoscere, iudicare, & affirmare temere præsumūt, nō sine magno periculo erroris, & infidelitatis: cū S. Augustinus præcipuum Ecclesiæ lumen, eum, qui hæc obseruat, qui attendit, qui credit, qui in domum recipit, qui interrogat, Christianam fidem, & baptismum præuaricasse affirmet, vt illos merito Apostolus arguat, atque increpet illis verbis: Dies obseruatis, & menses, & tempora, & annos, timeo vos, ne forte sine causa laborauerim in vobis. Hi igitur leuissimi, & temerarij homines in miserandam animarum suarum ruinā, graue fidelium scandalum, & Christianæ fidei detrimentum futuros rerum euētus, & quęcumq; prospere, vel aduerse obuentura sunt, ac actus humanos, ea deniq;, quæ ex libera hominū volūtate proficiscuntur, astris, syderibusq; ascribūt, eisq; eā facultatē, vim seu virtutē, & efficaciā tribuunt significandi futura, & ad præcognita ita inclinandi, vt sic omnino, nec aliter euentura sint, atq; ob eam causam de ijs rebus omnibus iudicia facere, prognostica, prędictiones, & pręcognitiones sibi assumere, & palàm venditare non dubitant, quibus non pauci rudes, & imperiti, alijq; nimis creduli, & imprudentes tantam fidē præstant, vt ex huiusmodi iudiciorum, & prędictionum pręscripto, aliquid certo esse credant, aut sperent, quorum sane; & mendacium magistrorum temeritas, & infelicium discipulorum credulitas magnopere deploranda est, qui vel diuinis literis admoniti, non intelligunt hominis præstantiam, cui Cœli, & stellæ, & clarissima Cœli sydera, Sol, & Luna, Deo ita disponēte, non imperant, sed inseruiūt, sic enim Moyses populum Dei, vt hūc errorem caueret, pręmonebat. Ne forte eleuatis oculis ad Cœlum, videas Solem, & Lunam, & omnia astra Cœli, & errore deceptus adores ea, & colas, quæ creauit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus, quæ sub Cœlo sunt. Sed quid sydera mirandum est homini seruire? non ne nobilissimæ intelligentiæ Angeli ipsi, omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis? nam rationales oues, ita diligit Deus, vt non solum Episcopos, quemadmodum à S.

Ambro-

Ambroſio ſcriptum eſt, ad tuendum gregem ordinauerit, ſed etiam Angelos deſtinauerit. Plæclaré etiam S. Hieronymus. Magna dignitas animarum, vt vna quæq; habeat ab ortu Natiuitatis in cuſtodiam ſui Angelum delegatum. Quod ſi Angeli homines cuſtodiunt, quid aduerſus Angelorum cuſtodiam, & tutelam aſtra moliri, aut efficere poterunt, quæ cum ipſis Angelis nullo modo ſunt comparanda? Nec ſane hoc loco prætereunda eſt, eximij Eccleſiæ Doctoris, & Beatiſsimi Pontificis Magni Gregorij ſententia, qui Priſcillianiſtas hæreticos vnumquemq; hominem ſub conſtitutionibus ſtellarũ naſci putãtes, magno rerum, & verborum pondere cõfutat. Abſit (inquit) à fidelium cordibus, vt aliquid eſſe fatum dicant, vitã quippe hominũ ſolus hanc conditor, qui creauit adminiſtrat, neq; enim propter ſtellas homo, ſed ſtellæ propter homines factæ ſunt, & ſi ſtella fatum hominis eſſe dicitur; ipſis ſuis miniſterijs ſub eſſe homo perhibetur. Vtinã inſani homines hæc ſaperent, & intelligerent, ac Dei monitis obtemperarent in Leuitico dicentis. Non declinetis ad Magos, nec ab Ariolis aliquid ſciſcitemini, vt polluamini per eos: Neq; enim quæ Chriſtiana, & vera pietas repellit, ac damnat, tanto ſtudio inueſtigarent, ijſdemq; miſere ſe decipi, atq; irretiri paterentur. Sunt etiã inanes quidã homines, & curioſi, vel impij, & irreligioſi, qui futurarũ, &oc cultarũ aliarũ rerũ notitiã adeò anxie habere ſtudẽt, vt ob eadem prænoſcenda, & inueſtiganda in diuinæ legis offenſionẽ multipliciter incurrant. Alij enim Geomantiæ, Hydromantiæ, Aeromantiæ, Pyromantiæ, Onomãtiæ, Chyromantiæ, Necromantiæ, alijſq; ſortilegijs, & ſuperſtitionibus, non ſine dæmonum ſaltem occulta ſocietate, aut tacita pactione, operam dare, ſeu aleis, ac ſortibus illicitis taxillorum, granorum triticeorum, vel fabarum iactu vti non verentur. Alij vero aliquas priſtinæ, & antiquatæ, ac per Crucis victoriã proſtrate Idolatrię reliquias retinẽtes, quibuſdã augurijs, auſpicijs, ſimilibuſve ſignis, & vanis obſeruationibus ad futurorum diuinationem intẽdunt. Alij item ſunt, qui cũ morte fœdus ineũt, & pactum faciunt cum inferno, qui ſimiliter ad occultorum diuinationem ad inueniendos theſauros, vel ad alia facinora perpetranda; etiam expreſſa cum diabolo pactione facta, in manifeſtam ſuarum perniciem animarum; nefarias magicæ artis incantationes, inſtrumenta, & veneficia adhibent, circulos, & diabolicos characteres deſcribunt, dæmones inuocant, aut conſulunt, ab eis reſponſa petunt, aut accipiunt, eis preces, & thuris, aut aliarum rerum ſuffimenta, ſeu fumicationes, aliave ſacrificia offerunt, candelas accendunt, aut rebus ſacris, vel Sacramẽtis, aut Sacramentalibus ſacrilege abutuntur, adorationis, genuflexionis, aut quæuis alia impietatis obſequia præſtant, cultũ, venerationemve tribuunt, aut annulum, vel ſpeculum, aut paruas phyalas, ſibi fabricant, aut fabricari curant ad dæmones in eis alligandos, ſeu includendos, vt putant, ad reſponſa ab ipſis inde petenda, aut habenda. Alij prætereа etiam in corporibus obſeſsis, vel lymphaticis, & phanaticis mulieribus dæmones de futuris, vel occultis rebus, aut factis exquirunt, vt merito ab eis, quos Dominus in Euangelio tacere imperauit, vanas, mendaceſq; referant reſponſiones. Alij quoq; præſtigiatores, frequentius vero mulierculæ quędã ſuperſtitionibus deditę in phyalis, ſeu vaſculis vitreis aqua plenis, vel in ſpeculo accenſis candelis: etiam benedictis ſub nomine Angeli ſancti, &

albi

albi, diabolum omnium malorum ſatorem ſupplices adorantes, vel in vnguibus, aut palma manus, quandoque etiam oleo perunctis eundem omniũ fallaciarum architectum orant, vt ſimiliter futura, vel occulta quæuis per ſpectra,& apparẽtes imagines,ſeu phãtaſticas viſiones ſibi oſtẽdat,aut ab eodem patre mendacij diabolo alijs incantationibus, aut varijs ſuperſtitioſis obſeruationibus,futurorum,& occultorum huiuſmodi veritatem quærunt, & hominibus prædicere contendunt. Quorum omniũ, quos ſupra enumerauimus conſimilis impietas parem exitum habet, nimirum, quod dæmonis præſtigijs,ac dolis,tum qui diuinãt, tum qui diuinationem expetunt illuſi, ac deluſi miſerrime reperiuntur. Itaq; cum futuros euentus in ſeipſis conſiderare, ante quam fiant, ſit Dei proprium,illud neceſſario conſequitur,vt Aſtrologi, & alij prædicti, qui huiuſmodi futura,prænuntiare, aut prænoſcere quocumq; modo, niſi Deo reuelante audent iniuſte, atq; impudenter, quod Dei eſt ſibi aſſumant,& vſurpẽt. Sic fit, vt dum ab eis, quod ſolius eſt Creatoris perperam creaturis tribuitur diuina Mageſtas grauiter lędatur, fidei integritas violetur, & animabus pretioſo Chriſti ſanguine redemptis, peſtis, atq; exitiũ importetur. Et licet iam pridem regulis indicis librorum prohibitorum ex decreto ſacri generalis Triden. Conci. confecti, illud inter cętera conſtitutum fuerit, vt Epiſcopi diligenter prouiderent, ne huiuſmodi Aſtrologiæ iudiciariæ libri, tractatus, & indices legerentur, vel haberentur, qui de futuris contingentibus, ſucceſſibus, fortuitiſve caſibus, aut ijs actionibus, quæ ab humana voluntate pendent certo aliquid euenturũ affirmare audent,permiſsis tamen iudicijs,& naturalibus obſeruationibus, quæ nauigationis,agriculturæ,ſiue medicę artis iuuandæ gratia conſcripta fuiſſent. Libros vero omnes,& ſcripta Geomantiæ,Hydromantię,Chyromantiæ,Necromantiæ,ſiue in quibus continentur ſortilegia,veneficia, auguria, auſpicia, incantationes artis magicæ, prorſus reijci,& aboleri curarent. Non tamen errorum corruptelarum, delictorum, & abuſuum prędictorum extirpationi vſq; adeò prouiſum eſt, quin etiam adhuc in nonnullis locis, & apud plurimos curioſius vigeant,cum valde frequenter detectis diaboli inſidijs diuinationum,ſortilegiorum,& variarum ſuperſtitionũ omnia plena eſſe indies detegantur. Nos igitur,qui pro noſtro paſtoralis officij munere fidei integritatem inviolatã conſeruare debemus, & animarum ſaluti proſpicere,quantũ diuina gratia adiutrice poſſumus, ex paternæ charitatis viſcerib⁹ optamus, damnantes, & reprobantes omne genus diuinationũ, quæ diabolo auctore ad fidelium deceptionem à prædictis curioſis, vel perditis hominibus fieri ſolent. Cupiẽtes præterea ſanctam illã Chriſtianæ Religionis ſimplicitatem, præſertim de ſumma Creatoris Dei poteſtate, ſapientia, & prouidentia ab omni erroris labe integram, atque incorruptam,vt par eſt,retineri. Volẽtes quoq; prędictæ falſę credulitati,ac huiuſmodi illicitarum diuinationum, & ſuperſtitionum, deteſtabili ſtudio, & execrandis flagitijs,atq; impuritatibus occurrere, vt de Chriſtiano populo merito dici poſsit, quod de antiquo Dei populo ſcriptum eſt, non eſt augurium in Iacob, neq; diuinatio in Iſrael: Hac perpetuo valitura conſtitutione, Apoſtolica authoritate ſtatuimus,& mandamus,vt tam contra Aſtrologos,Mathematicos,& alios quoſcumq; dictæ iudiciariæ,Aſtrologiæ artem, præterquam circa agriculturam,

nauigationem, & rem medicã in poſterum exercentes, aut facientes iudicia, & natiuitates hominũ, quibus de futuris contingentibus ſucceſsibus, fortuitiſq; caſibus, aut actionibus, ex humana voluntate pendentibus aliquid euenturum affirmare audent, etiam ſi id ſe non certo affirmare aſſerant, aut proteſtentur, quam cõtra alios vtriuſque ſexus, qui ſupradictas damnatas, vanas, fallaces, & pernicioſas diuinandi artes, ſiue ſcientias exercẽt, profitẽtur, & docent, aut diſcunt, qui ve huiuſmodi illicitas diuinationes, ſortilegia, ſuperſtitiones, veneficia, incantationes, ac præmiſſa deteſtanda ſcelera, & delicta, vt præfertur faciunt, aut in eis ſe quomodolibet intromittunt, cuiuſcumque dignitatis, gradus, & conditionis exiſtant, tam Epiſcopi, & Prælati Superiores, ac alij ordinarij locorum, quàm Inquiſitores hæreticæ prauitatis, vbique gentium deputati, etiã ſi in pleriſque ex his caſibus antea non procedebant, aut procedere non valebant diligentius inquirant, & procedant: atque in eos ſeuerius Canonicis pœnis, & alijs eorum arbitrio animaduertant. Prohibentes omnes, & ſingulos libros, opera, & tractatus huius Iudiciariæ Aſtrologiæ, Geomantiæ, Hydromantiæ, Aeromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chyromãtiæ, Necromãtiæ, artis Magicæ, aut in quibus ſortilegia, veneficia, auguria, auſpicia, execrabiles incantiones, ac ſuperſtiones continentur, ac vt ſupra in memorato indice interdictos ſub cenſuris, & pœnis in eo contentis à quibuſcumque Chriſti fidelibus legi, aut quomodolibet retineri, ſed illos Epiſcopis, & ordinarijs locorum, vel inquiſitoribus prædictis præſentari, & conſignari debere. Et nihilominus eadẽ auctoritate ſtatuimus, & mandamus, vt contra ſcienter legentes, aut retinentes libros, & ſcripta huiuſmodi, ſeu in quibus talia continentur, ſimiliter ijdem Inquiſitores libere, & licite procedant, ac procedere, & pœnis condignis punire, & coercere poſsint. Nõ obſtantibus cõſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrarijs quibuſcumque. Vt autem præſentes noſtræ literæ ad communem omnium notitiam facilius deducantur, iubemus illas in valuis Baſilicarũ ſancti Ioannis Lateranen. & Principis Apoſtolorum de Vrbe, ac in acie Campi Floræ affigi, ſeu appẽdi, eiſque detractis ipſarum exempla, etiam impreſſa eiſdem in locis affixa relinqui. Et inſuper vniuerſis, & ſingulis Venerabilibus Fratribus noſtris Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, locorum ordinarijs, & prælatis, necnõ Inquiſitoribus hęreticę prauitatis vbilibet conſtitutis, per hæc cõmittimus, & in virtute ſanctæ obedientiæ diſtrictæ præcipiendo mandamus, vt per ſe, vel alium, ſeu alios eaſdem præſentes literas, poſtquã eas receperint, ſeu earum notitiam habuerint, in ſuis, & ſingulis parochialibus Eccleſijs, dum in eis populi multitudo ad diuina cõuenerit: deinde vero ſemel in anno, & quoties eis expedire videbitur, vulgari ſermone publicent, aut publicari faciant. Quia vero difficile foret præſentes literas ad ſingula quæque loca, in quib⁹ de eis fides facienda erit deferri. Volumus, vt earum tranſumptis, etiam impreſsis manu Notarij publici ſubſcriptis, ac paruo ſigillo Sanctæ Romanæ, & vniuerſalis Inquiſitionis, aut alicuius Prælati, vel Curiæ Eccleſiaſticæ munitis, eadẽ prorſus fides in iudicio, & extra vbique locorum adhibeatur, quæ eiſdẽ originalibus literis adhiberetur ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominũ liceat hãc paginam noſtrorum ſtatutorum,

man-

mandatorum prohibitionis, iussionis, commissionis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotētis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorū eius se nouerit incursurū. Dat. Romæ apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingētesimo octogesimo sexto, Nonis Ianuarij, Pontificatus nostri anno primo.

H Prodat.

Io. Baptista Canobius.

Anno à Natiuitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo sexto, indictione decima quarta, die vero nona, mēsis Ianuarij, Pontificatus S. D. N. D. Sixti diuina prouidentia Papæ V. anno primo. Retroscriptæ literæ Apostolicæ affixæ, lectæ, & publicatæ fuerunt in valuis, seu portis Sācti Ioannis Lateranen. & Sancti Petri Principis Apostolorum de Vrbe, necnon Cancellariæ Apostolicæ, & aciei Campi Floræ, & per aliquod temporis spatium dimissæ per nos Io. Frelie, & Nicolaum Tagliettum, S. D. N. P. Cursores.

Alex. Parabiachus Mag. Cursorum.

CAP. IX. de Diuinatione Physiognomica.

SVMMARIVM.

Physiognomia detestata, n. 1.
Physiognomia, quæ prohibita, n. 2.
Physiognomia, quæ permissa, n. 3.
Physiognomia naturalis scientia, n. 4.
Pythagoras, & Socrates Physiognomia discipulos cognouisse, n. 5.
Physiognomia probatur scripturæ authoritate, n. 6.
Visu cognoscitur homo, n. 7.
Corporis ex habitudine colliguntur animi passiones, n. 8.
Animæ secuntur sua corpora, n. 9.
Physiognomia petitur ex quadam cum animantibus similitudine, n. 10.
Natura quacuiq; animali indoli dotasset, singulis etiā addidit instrumēta huic indoli aptissima, n. 11.
Cruribus debiles sunt celeres cursu, numer. 12.
Oculis paruis inuidi censentur, n. 13.
Fuscos nimium pertinaces, molicute pauidi, n. 14.
Molli carnes bonæ mentis sunt, n. 15.
Nasu crasu à summo vsque ad deorsum, insensibiles, n. 16.
Nasu obunco emulatores, n. 17.
Cœlum in his inferioribus potestatem habet per mouendi, non tamen astrigendi, num. 18.
Naturalia immutabilia esse quomodo intelligantur, n. 19.
Naturali affectione homo ducitur ad ea, quæ cœli luminaria inclinant, n. 20.
Physiognomiæ canones cerciores Astrologiæ iudiciariæ, n. 21.
Authoris institutū in disputatione de physiognomia, n. 22.
Saturnini, qui sint, n. 22.
Iouiales, qui sint, n. 23.
Martiales, qui sint, n. 24.
Solares, qui sint, n. 25.
Venerei, qui sint. 26.
Mercuriales, qui sint, n. 27.
Lunares, qui sint, n. 28.
Capitis signa, n. 29.
Capillorum signa, n. 30.
Faciei signa, n. 31.
Radicalis figura faciei à quo summatur, n. 32.
Superciliorum signa, n. 33.
Oculorum signa, n. 34.
Nasus signa. n. 35.
Lauiorum signa, n. 36.
Vocis signa, n. 37.

Barbæ signa, n. 38.
Manus signa, n. 39.
Digitorum signa, n. 40.
Pedis signa, n. 41.
Vnguium signa, n. 42.
Natura signati, n. 43.
Facie deformior censetur animo quoq; prauior, n. 44.
Deformitas dæmoni tribuitur, quia pessimo, n. 45.
Pulchritudo bonæ mentis imago, est & figura probitatis, n. 46.
Pulchritudinis ratio cōmendatur in mandandis imperijs, n. 47.
Corporis pulchritudine, animi excellentia dignoscitur, n. 48.
Pulchritudine sponsi virtus eius denotatur, n. 49.
Pulchrum à pollendo dicitur, quod optimū maximumque in suo genere, numero 50.
Herculis pulcher, quasi fortis, n. 51.
Pulchritudo, & fortitudo ad se inuicē ponuntur, n. 52.
Pulchrior præfertur in gemino partu, num. 53.
Pulchior, vt fortior egreditur Esau, num. 54.
Vir prior præsumitur natus in gemino partu, quam mulier, n. 55.
Pulchritudo in signum bonitatis, & fortitudinis, n. 56.

1 PHYSIOGNOMIA, vt quæ pars est Astrologiæ iudiciariæ improbatur à Pico Mirandulano, & alijs peritissimis viris, quos in præcedēti capite retulim⁹, sed quia nō omnes Astrologię partes, detestātur, sed illæ tātū, quæ diuinationē, superstitionē, aut vanitatē cōtinēt, vt docet *Petr. Ciruelo in Apolog. astrologiæ iudiciariæ.* † Illā tū damnatā intelli-
2 go physiognomiā, quæ ex ineptis Gētiliū, Arabum, & AEgyptiorū delirijs, singulas hominis partes ad astra queq; referēs, futuros casus, & cōtingētes diuinatur, qualia continentur in libris *Bart. Cocles in Anastas. physiog. & Luc. Guaitij, & similium impiorū.* † Nō tamē, 3
quæ ex pillorum, & mēbrorū corporis colore, habitudine, & proportione: de tēperiæ, valetudine, quædā etiā de moribus ingenio, & animi affectionibus iudicat, vt videre est apud *Hippocrat. & Galen. lib. 6. physiog. Arist. lib. de naturæ signis ad Polemon. Petr. Mozius lib. de multiplici temp. Conrad. VVipina* (qui omnia ferè ab Arist. & Galen. traddita in cōpēdiū redegit) *lib. de sign. c. 8. 9. & 10.*
† Nā hęc scientia est naturalis, quia ex 4
effectu naturali potest argui à causa ei⁹, vt docet *Arist. lib. 2. physiogn.* † Vt 5
sic merito Pythagoras ex faciei inspectione discipulos admisisset, & reprobasset secundū *Aul. Gell. lib. 1. noct. Atticar. c. 9.* & Socrates cōiectauit Platonē insignē virtute, & doctrina futurū, vt traddit *Iul. Sirenus lib. 6. de Fato c. 39.* † Et comprobatur sacræ scripturæ 6
authoritate, D. Isai. c. 3. *Agnitio vultus eorū respōdet eis,* hoc est, vultus exterior secreta cordis parte fecit, Prouer. c. 13. *Cor hominis immutat faciē illius.* † Vt sic 7
merito, & Prouer. c. 17. *In facie prudentis elucet sapientia oculi stultorū in finibus terræ.* † Nā vt ait Ecclesiast. c. 19. *Ex vi-* 8
su cognoscitur vir, & ab occursu faciei cognoscitur sensatus, amictus corporis, & risus dētium, ac gressus hominis enūciant de illo.
† Vnde rectè argumētatur sapiēs Pro- 9
uerb. c. 6. *homo apostata vir inutilis, graditur ore peruerso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, & prauo corde machinatur,* quia animæ secūtur sua corpora Aristotel. d. lib. 2. de physiogn.

¶ Quare physiognomia naturalis 10
primo petitur, ex quadā cū animātib⁹ similitudine, nā cū Deus naturæ gnar⁹ esset, qua cuiq; animali indoli dotasset,

D set,

set, singulis etiã adidit instrumẽtã, quæ huic indoli forent, quã aptissima. †Nã
11 ferocibus, vt leoni, apro, tauro, vngues, dẽtes, cornua. Timidis, aut fugacibus, vt lepori, ceruo; artus celeri fugæ necessarios. Fortibus araturis, vel onera baiulaturis: toros, gibbũ, dorsi, humerorũq; robur, vt camelo, boui, equo, & reliquis veterinarijs. †Quare cõtẽdit *Arist.*
12 *vbi sup. c. 6* quod crurib⁹ debiles sũt celeres cursu, quia tales cerui: articulatis, & neruosis; robustos, quia tales elephãtos. Dorso ingẽti, colloq; grosso, & carnosso, fortes, quia tales tauros. Facie cõtracta calidi, quia tales vulpes; torua, robusti, quia tales leones, ex quo in sacra pagina faciẽ virorũ robustorũ simile faciei leonis *Paralipo. 1. c. 12.* † Paruis
13 oculis inuidi cẽsẽtur, quia simiæ tales: magnis, stupidi vt boues, & asini. Pillosi circa ventrem, loquaces, quia tales aues; ad tibias luxuriosi; quia tales hirci: parua frõte indeciplinabiles, quia tales sues: nimiũ plana, sagaces, quia tales canes.

14 ¶ Itẽ ex aliorũ hominũ similitudine, vt nimiũ fuscos, pertinaces, quia tales AEthiopas. Molli cute pauidi, ac leues, quia tales mulieres sunt. Oculi nõ nictẽtes, iracũdi, quia irati fixis oculis
15 intuẽtur, *Arist. vbi sup. c. 9.* † Molli carnes bonæ mẽtis sunt, & ingenij, secũdũ *Aristo. lib. 2. de anim.* nã robusti corpore mẽte cõiter sunt ineptissimi, vt idẽ docet *Arist. li. 1. Physicor.* Vnde illos natura esse dños, hos aũt seruos dixit *lib. de*
16 *Physio. c. 4.* † Nasu crassu à sũmo vsq; ad extremũ, insensibiles sunt, vt sues: crassu ad extremũ tantũ, segnes, vt boues: accuto, irascibilis vt canes: rotũdo, & obtusso, magnanimi, vt leones. Quib⁹ aũt incuruus nasus à frõ te mox deducitur, inuerecũdi sunt, vt corui: si protrahitur à fronte, & medio intumet, & ad extremũ tẽdens, vnci speciẽ prebet magnanimũ significat, nã ad aquilã referri cõtẽdit *Arist.* †Nasu obũco emu- 17
latores sũt vt Rhinocerontes: vnde nasus pro emulatione Mart. lib. 1. Epig. 4.

Et pueri nasum Rhinocerontis habent.

Et lib. 5. epigr. 20.

Ioã dudũ tacito rides Germanice, naso.

Et lib. 12. epigr. 90.

Tõgilianus habet nasũ, scio, nõ ego, sed iã
Nil præter nasum Tongilianus habet.

¶ Sũt pleraq; alij physiognomię natu- 18
ralis canones à luminari influẽtia peti ti, quorũ omnes nõ cẽsẽtur improbati, quia cœlũ in his inferiorib⁹ potestatẽ habet permouendi corporis passiones, quib⁹ animus cõcitatur, nõ tñ astringitur, quia liberũ est hominis arbitriũ, vt probãt *Mart. del Rio lib. 4. Magic. c. 3. q. 4. Azor tom. 1. instit. moral tit. 9. c. 16. Leonard. lib. 2. de iustit. c. 43. dub. 7. n. 45. Tho. Sanchez in sum. tom. 1. c. 38. n. 44.*
† Nã licet naturalia immutabilia sint. 19
§. *Sed naturalia Instit. de iure natural.* Sapiẽs animũ in potestate habet, legẽ sibi, quã vult dicit, & quã dixit seruat, vt ait cõciuis me⁹ *Seneca lib. 2. de benefic. c. 18.* † Vt sic, quæ ab hac arte petuntur 20
omnino infalibilia nõ credas, sed quatenus homo ducitur affectione corporali ad ea, quę cęli luminaria inclinãt; quæ solẽt animũ permouere, quia vt legitur Sapiẽt. c. 9. *Corpus, quod corrũpitur agrabat animũ, & terrena in habitatio deprimit sensũ multa cogitantẽ.* † Et ita phy- 21
siognomiæ canones certiores sunt totius Astrologiæ iudiciariæ argumẽtis, quia nec supputatio, nec instrumẽtum fallit: cũ in vna quaq; sua prodeat natura instrumẽta, signi, & planetę sug correspõdentia, vt traddit *Petr. Mozius lib. de multipl. tẽp. Cõrad. VVipin. de sign. c. 10.*
† Sed quia multi ea non sunt assecuti, 22
adeò somnijs suis hanc diuinam, & naturalem artem vitiarunt, vt eã odibilẽ reddidissent, quã ab infami titulo vindicare cupiẽs, naturalia solũ (quæ apud Catholicos, & melioris notę

authores

authores inueni) referre inſtitui, vt cę-
tera, tanquam vana, & ſuperſtitioſa in
ſuis authoribus igni mãdanda relicta
dignoſcantur.
22 ¶ Primo enim, quia *Saturnus* eſt ter-
reus, frigidus, ſiccus, melancholicus,
maſculinus, diurnus, malebol⁹, & ini-
micus naturę humanę, qui eum habẽt
in Oriente tempore cõceptionis, ſunt
terrei coloris, inceſu graues, macilen-
ti, curui, & habent paruos oculos, &
barbam raram, cutem ſiccam, labia
ſpiſa, iũcta ſupercilia; qui cum ambu-
lant declinant oculos, & faciem ad ter-
ram, & ſunt profundi conſilij, ſilentij,
fortis imaginationis, & phãtaſiæ, & ha-
bent tolleratiam laborum, animiq́;
ſtabilitatẽ, & pertinatiã, & ſunt dediti
ad philoſophiã naturalẽ, artes magi-
cas, agriculturã, & populationẽ terra-
23 rũ. † Secũdo, quia *Iouis* eſt aereus, cali-
dus, & humidus, ſanguineus, maſculi-
nus, diurnus, venebol⁹, fortunæ, & na-
turæ humanæ amicus, qui eum habẽt
in Oriente tempore cõceptiones ſunt
faciei mediocris coloris, & habẽt ocu-
los magnos, claros, nares nõ æquales,
& in aliquo dentium facit nigredinẽ,
pupilã oculi latã, barbã criſpam, & dẽ-
ſam, & quandoq́; facit hominẽ caluũ,
pulchræ ſtaturę corporis, nec multũ
pinguẽ: & ſunt veneboli, affabiles, libe
rales, cultores veritatis, iuſtitiæ, honeſ-
tatis, religionis, ſapientiæ, & intelligẽ-
24 tiæ. † Tertio, quia *Mars*, eſt ignus, cali-
dus, & ſiccus, colericus, maſculinus,
nocturnns, atq́; naturæ noſtrę inimic⁹,
qui ſub eo generantur habent faciem
rubicundã, & rotundam, capillos ru-
fos, oculos croceos, vel ignitos, & ac-
cuti viſus; & ſunt iracundi, audaces, ſu-
perbi, inuerecundi, maledici, irriſores,
mendaces, effuſores ſanguinis, oppre-
ſores proximorum, dediti medicinæ,
& ad omnem artificium igneum ad
25 percuciẽda, & domãda metalla. † Quar
to, *Sol* medius Planetarum, quia eſt ca-
lidus, & ſiccus temperatè (quia calor
eius eſt vitalis, nõ adurans ſicut Mars)
maſculinus, diurnus, colericus, vene-
bolus, amicus naturæ, qui ſub eo pro-
creãtur habent faciem ſplendidam, cũ
colore inter croceum, & nigrũ, ideſt,
fuſcum, ſed rubedine tectum, capillos
fuſcos, cũ aliquali rufedine, & aliquã-
do facit hominem caluum, breuem,
criſpum, rectum: & habent ingenij cla-
ritatem, liberalitatem, ſublimitatem,
prudentiam, animi magnitudinem,
appetitũ honoris, & imperij. † Quin- 26
to *Venus*, quia orbẽ ſuum ſub ſole ha-
bet, & eſt parum frigida, & magis hu-
mida, fœmenina, nocturna, parum
diſtans à cõplexionẽ Iouis, qui ſub ea
naſcuntur, ſiue procreantur habent fa-
ciem pulchram, rotũdam, oculis mag-
nis, & nigris, capillis planis, & multis,
barba dẽſa, cũ decẽti ſtatura corporis:
& ſequuntur lætitiã, gaudiũ, ſuauita-
tẽ, amicitiam, appetitũ ciui, & potus,
ac venereorũ actuum. † Sexto *Mer-* 27
curius, quia eſt ſiccus tẽperat⁹ vari⁹ ſe-
cũdũ naturã ſtellarũ, cui adiungitur,
maſculinus, diurnus, venebol⁹ ſua na-
tura, qui ſub eo procreãtur habent fa-
ciem mediocris coloris inter aluũ, &
nigrũ, frontem eleuatam, faciem lon-
gam, & naſum prolixũ, lõgos digitos,
rarã barbam, pulchros oculos, ſed mo-
biles, & claros; & ſunt ingenij ſubtiles,
animi inconſtãtes, atq́; inquieti, nã ſe-
cũdũ varias cõmixtiones aliorũ Plane
tarũ varias facit animorũ qualitates,
nũc bonas, & liberales, nunc malas, &
miſeras. † Septimo *Luna*, quia aquea eſt, 28
phlegmatica, frigida, & humida, fœ-
minea, benigna, & nocturna, qui ſub
ea procreantur habent faciem rotun-
dam, pulchram, fœmineam, aluam,
ſed iunctis ſupercilijs, & oculis nõ pe-
nitus nigris, & cauſat ſignum in facie,
& facit hominem venebolum, & hu-

milem; sed ex commixtione eius cum
alijs Planetis varias aliquando habet
significationes : nam cum Venere sig-
nificat liberalitatem, suauitatem, læti-
tiam, honestatem, deuotionem: cum
Marte, susurrationem, celeritatem, de-
tractionem: cum Saturno odium, tris-
titiam, inuidiam, auaritiam.
29 ¶ Ex quibus artem physiognomiæ
physicam adaptans *Petr. Ciruelo Doro-
censis Theologus, & omnigena eruditione
clarus lib. 3. Astrologiæ iudiciar. cap. 10.*
scriptum reliquit. Caput magnũ (si nõ
ex superfluitate materię) bonitatẽ phã-
tasiæ, aliorumq; interiorum sensuum
fortitudinem ostendit, & hominẽ pru-
dẽtem, ac sapientem, propter sufficiẽ-
tem magnitudinem cellularum cere-
bri; contra tamen paruum caput deno-
tat hominem leuem, fatuum, impru-
dẽtem, ac de talibus dicit Aristoteles,
quod ipsi paruũ dormiũt, somnus enim
breuis inquietũ, ac mobilẽ animũ os-
30 tẽdit. † Capilli grossi, & colore obscu-
ri magnã virtutem cerebri, & fortitu-
dinẽ phantasiæ, complexionẽq; melã-
cholicã, ex cõmixtione Saturni, & Mer
curi demonstrant : si tamẽ sunt grossi,
& clari maximè rubei, colligantiam
Martis, & Mercurij habẽt, ideò robur
animi bellicosi, & iracũdi ex cõplexio-
ne colerica significant : si vero tenues,
& nigri, atq; plani, flegmaticã comple-
xionem ex constellatione Veneris, &
Lunæ ostendunt: si ergo fuerint crispi
siccã cõplexionẽ, & coleram, tempe-
ratã habent ex Mercurio à Ioue fortu-
31 nato. † Facies hominis oblonga inge-
nium subtile, cum astutia tamẽ, & do-
lo, atq; inuerecundiam significat, quia
sæpius procedit ex constellatione Ca-
pricorni, in quo duæ infortunię exal-
tantur: nonunquam vero procedit ex
Virgine, & tunc indiscretionem osten-
dit, & animi vacuitatem. Facies tamẽ
rotunda heuetudinem, & simplicitatẽ
habet maximè ex Tauro, vel Cancro
procedens: si tamẽ ex Ariete, aut ex Li-
bra, malitiã rusticitate admixtã : me-
diocris vero faciei prolongatio, &
pulchritudo bonitatem animi ostẽdit,
cũ ingenio, & liberalitate. † Nã radica- 32
lis figura faciei formatur à signo Oriẽ-
te natiuitatis, sed variatur ex formis
signi, in quo est Luna, quod idem fuit
oriens conceptionis, & signi domini
totius figuræ; præter signa pulchritu-
dinis, & deformitatis, & cutis totius
color, quæ solum variantur ex Plane-
tis, quæ sunt in oriente per præsentiã,
vel aspectum; habita ratione parentũ,
quia causa particularis in pluribus ma-
gis assimilatur sibi effectum, quã vni-
uersalis, vt docet *Aristot. lib. 1. Polyticor.*
† Supercilia si grossa fuerint, & iũcta, 33
ac in nasum descendentia Saturninũ
hominem, ac melancholicum, tristẽ,
imaginatiuum protẽdunt; si autẽ quã-
vis nigra, & iuncta subtiliora fuerint
Veneris, aut Lunæ flegmaticam com-
plexionẽ indicant : si vero rubra, quæ
rarissimè iuncta sunt, colericã demõs-
trant naturam, subtilitatem ingenij, &
iracundiam : si autem eadem subtilia,
& rara articularis figuræ versus fron-
tem fuerint eleuata, arrogantiam, su-
perbiam cũ mẽtis eleuationẽ. † Ocu- 34
lorum magnitudo Venerea est maxi-
mé, cum nigredine: sed cũ nimia cla-
ritate, & lata pupilla ad Iouem perti-
net : oculi mediocres cum decenti co-
lore à Luminarijs fiunt; parui, & nigri
Saturnini sunt: sed parui, & rubei, atq;
ardẽtes ad Martem referuntur; oculi
cõcaui, & profundi aliorum maximè,
vident, & bonitatem ingenij ad lite-
ras aptissimam, cnm rectitudine phã-
tasię significant ex Mercurio: eminen-
tes vero debiliter vident, & animi sim-
plicitatem ostendunt : Puncturæ quæ-
dam in oculis caliditatem, astutiam,
& dolũ habent, maximè si rubeæ fue-

rint, quia proueniunt, ex Mercurio à
Marte infortunato: oculi glauci, &
quasi virides admodum, atque densæ;
fraudem, inuerecundiam, deceptionē
significant, ex Mercurio infortunato.
35 † Nasus rectus, & longus bonum, & li-
beralem animum cū aliquali pruden-
tia, & ingenio: si longus, & curuus sit,
ingenium cum astutia: at contra nasus
breuis, & simius, indiscretionē, & fal-
latiam ostendit: si autē duæ nares sint
inæquales, quia Iouis naturæ, venebo-
36 lentię indicium. † Labia spissa, & aper-
tura oris magna, imprudentē, & inep-
tum hominem reddunt, nescienterq;
loquentem: sed contraria subtilitas la-
biorum, ingeniosum: quia signum est
Mercurij in natiuitate: itē magna oris
aperturagulam, & voracitatem deno-
tat, & è contra oris paruus hiatus mo-
37 destiā, & sobrietatē facit. † Vox grauis,
& sonora viris prudēs, ingeniosus ex
ea ostēditur: accuta, exilisq; puerilem,
ac efœminatum animū indicat: obscu
ra, & rauca, coleram, aut melāncholiā:
rigida, & grossa, iracundiam, & crude-
38 litatem, & modestiā. † Barba densa, &
copiosa in loco debito sita (nisi eius co
lor extraneus) bonā complexionē ex
natura Iouis, aut Veneris declarat: eius
vero raritas, & ramala situatio, signū
est cōplexionis siccæ, ac naturæ Satur-
ninæ, vel Mercurij infortunati: Rufa
barba Martis naturam colericam satis
39 demonstrat. † Manus longa, & benè
proportionata, quæ suo corpore cor-
respondeat, bonitatē ingenij ostendit:
si longa extra debitam proportionem
animum liberalē, & audacē denotat:
si nimis breuis, miserum, astutum, pu-
silanimū: si subtilis, & gracilis, loqua-
cem, & boracem: benè articulatam,
40 fortitudinem. † Digiti subtiles, & ma-
le ad inuicē coherentes adeò, quod aer
trāspareat notabiliter inter eos, signi-
ficat subtilitatem ingenij; & curialita-
tē, cū loquacitate: sed cōtra digiti gros-
si, & nimium adherentes inter quos
aer vix trāspareat heuetē animū, simul
& auarum, cū inuidentia ostendit. Di-
giti autem extēsi, & recti, bonā cōple-
xionē denotant, & subtilitatē ingenij:
curui tamen, & intra versus palmam,
auarū, & cautum hominem faciunt:
reflexi autē ad dorsum manus, simpli-
citatem animi, & parum ingeniū por-
tēdūt. † Pedes vltra proportionē mē- 41
brorū, magni corporis fortitudinem
ostendunt, sed simplicitatem animi, &
naturalem seruitutē: contra pedes par-
ui, & subtiles, ingeniosi sunt, & viuacē
animum significant, cum debilitate
viriū corporis, ideò sunt à natura Do-
mini, vt traddit *Aristot. lib. de Repub.*
† Vngues plani, magni, & speculares,
atque subrubentes, subtilesque, optimā 42
cōplexionē, ingeniū bonum, & libera-
lem animum demonstrant, nam refe-
runtur ad equos, dicūtur *Vngues equini*,
solidi tamē, & curui, quāvis sint specu-
lares, nec multum rubei, melancholi-
cā cōplexionē tēperatā, & ingeniū do-
cile significant, nā referūtur ad mulos,
ideò dicūtur *Vngues mulares*. Parui nec
tersi, miseriam animi ostendūt, & ma-
ximé, si eius color terreus sit propter
malā complexionem, nā referūtur ad
asinos, ideó dicūtur *vngues asinini*,
vnde palidi vngues, & nigri, vel aspe-
ri, malitiā non modicā cōplexionis ha-
bent. † Qui manibus, aut pedibus cō-
tinuè collidendo ludit, & sonat, ac te- 43
rit, inquietus est animi, instar eius, qui
mobiles habet oculos: similiter mo-
noculus, mācus, claudꝰ, gybus, & lumi-
ne læsus á natura, suā secū ferunt mali-
tiam, ideò cauēdum est ab omni ho-
mine à natura signato, nā vt ait Mar-
tial. lib. 12. epigr. 54.

Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumi-
ne læsus,
Rem magnā præstas, Zoile, si bonus es.

 ¶ Vnde

44 ¶ Vnde merito in iure nostro quan-
do plures de crimine sunt suspecti pri-
mum quæstioni subijci debet illi, qui
fecie deformior est, quoniam cẽsetur
animo quoque prauior, vt docet *Bald.
in l.2.num.5.C. quorum.appellat.non resci-
piãt.& in l.nõ ignorat n.12.C. qui accusa-
re non poss. Hipol.Marsil. in l.1.n.4.D.de
quæstionib.Carer. in pract.tract.12.tit. de
inditijs.n.29.latè Menoch.de præsũpt.lib.*
45 *1.q.89.ex.n.130.*†Vt sic merito dæmo-
ni tribuatur, quia pessimo, nõ quod
deformitas præ se ferat, quia spiritus
est, sed quia à Deo deuiauit, quare ap-
pellatus est Sathana, quod Hebræis di-
uertere significat, vt traddit *Oleaster.ad
Genes.26.* Et ita deformis, iuxta illud
Psalm.53.*Corrupti sunt, & abominabiles*
46 *facti sunt in iniquitatibus.* † Nam pul-
chritudo bonæ mentis imago est,& fi-
gura probitatis, vt docet *D.Ambros.lib.
2. de virginib.* ex quo Deo tribuitur,
quia bono, vt optimè notat *D. Ioan.
Bapt. Villalp. genitricis meæ frater*(cuius
eximia corporis pulchritudo eius ani-
mi sanctitatis, præbet specimen) *tom.
2.p.1.ad Ezechiel cap.27.& in Apparat.*
47 *lib.3.de Vrbe,ac templ.cap.4.* † Vt sic me-
rito apud AEthiopas, & Indos in mã-
dandis imperijs pulchritudinis maxi-
mè habere rationem commemorat
Aristot.de Repub.lib.4.& 7. nã solo na-
turæ instinctu apes formosiores eli-
gũt in imperio,*Seneca lib. 1.de Clement.
c.9. Plin. lib.11.c.16.cum alijs per Tiraq.
de primog. cap.3. Cauall. in Pract.q. 248.*
48 † Quia ex pulchritudine corporis ani-
mi excellẽtia dignoscitur, vt ex multis
docet *Iacob Menoch.de arbitrar.cas.226.
num.5.Tiraq.in ll.connuuial.l.2.n.36. nam
vt ait Ouid.lib.6.Fastor.*

*Par animo quoque formam suo respon-
det in illa,*
*Et genus, & facies, ingenitumque si-
mul.*

49 ¶ Vnde in pulchritudine sponsi virtus
eius, ac potentia denotatur Psalm. 44.
*specie tua, & pulchritudine tua intende,
prosperè, procede, & regna*,&c. † Nã pul- 50
chrum à pollendo dicitur, quod opti-
mũ, maximumque in suo genere, quia
in suauitate oculis ostensa animũ ita
sibi deuincit, vt non minus separari
quæat, quam si à fortissimo milité de-
tineretur, vt optimè notat conciuis,&
præceptor meus *P. Mart. de Roa lib. 3.
singular.c. 3.& 4.* † Vt sic merito Her- 51
cules pulcher dictus sit, quasi fortis cũ
minus Herculi deceat, quã pulchritu-
do;& Achiles pulcher, pro forte: & è
contra *Plauto in Pyrgo* de muliere agẽs,
quid nã fortis? id est, *pulchra?* † quia pul- 52
chritudo, & fortitudo ad se inuicẽ po-
nũtur, D.Isai.c.3.*Pulcherrimi viri gladio
cadent, & fortes tui in prælio.* Vbi poste-
rior pars priorẽ interpretatur; Ezech.
c.32.*quo pulchrior est descende?* Hispane,
*por quanto os teneys por mejor, mas fuerte,
y poderoso.* † Vnde in gemino partu ad 53
successionẽ Regni, vel maioratus, quã-
do non costat quis prior natus sit, pul-
chrior præfertur *Alciat. de præsumpt. c.
39.n.4. Menoch.de arbitr.cas.363.num.7.*
† Quia vt potentior videtur prior ma- 54
tris vincula prærumpere, vt contingit
in Iacob,& Esau, vt hic, qui fortior erat
prior exiret Genes. cap. 25. *qui primus
egressus est, rufus erat, & totus in morem
pellis hirsutus.* † Nã ea de causa quando 55
vir,& fœmina nascuntur, prior præsu-
mitur editus vir, quia fortior, vt tenet
*Gloss. in l. idem erit.D.de statu homin.l.si
fuerit. §.fin.D. de rebus dub.* † Est enim 56
pulchritudo à natura data, in signum
bonitatis,& decòris, ac fortitudinis, vt
sic merito de suo AEnea Vergil.lib.6.
cecinerit.

*Ipse ante alios pulcherrimus omnes
Infert se socium AEneas, atque agmi-
na iungit.*

CAP.

CAP. X. de Diuinatione chiromã-tica.

SVMMARIVM.

CHiromantia absolutè damnata, num. 1.
Chiromantiæ quædam licita, n. 2.
Chiromantia diuiditur in physicam, & astrologicam, n. 3.
Chiromantia astrologica damnata, numero 4.
Chiromantiæ damnatæ elementa, qui docuerint, n. 5.
Petrus Ciruelo de chiromantia explicatus, n. 6.
Chiromantia astrologica sustinetur, dum causa physica petitur, n. 7.
Chiromantia astrologica quare prohibita, nu. 8.
Chiromantia, quæ causam naturalem non habet superstitiosa, n. 9.
Authoris institutum in chiromantiæ tractatione, n. 10.
Lineæ manus de quibus iudicium, quinque sunt, n. 11.
Lineæ vitæ, seu cordis genitalis, & naturalis, quæ sint, n. 12.
Lineæ hepatis, & capitis, quæ dicantur, nu. 13.
Iudicium de his manus lineis inferendum, nu. 14.
Linea cordis benè profunda, & non intermissa, & benè colorata, quæ significet, n. 15.
Linea cordis angusta, continuè, & benè colorata, quæ importet, n. 16.
Linearum omnium generale iudicium, nu. 17.
Linea genitalis quibus prædicta, vt virtutem ad generationem indicet, n. 18.
Linea naturalis, quæ habere debeat, vt bonum ingenium ostendat, ac liberalem, n. 19.
Linea hepatis quibus qualitatibus prædicta, vt virtutem stomachi, audatiam, & lætitiam ostendat, n. 20.
Lineæ hepatis alia iudicia, n. 21.
Lineæ hepatis, quæ malam complexionem indicent, n. 22.
Linea capitis quib⁹ præfinita qualitatibus, vt bonitatem complexionis significet, n. 23.
Trianguli in medio palmæ siti qualitates, n. 24.
Angulus primus prope montem indicis, si accutus ingenium ostendit, n. 25.
Anguli primi obtusio malæ complexionis signum, n. 26.
Anguli secundi qualitates, numero. 27. & 28.
Anguli tertij quædam specialia, num. 29.
Chiromantiæ de futuris iudicia temeraria, & prohibita, n. 30.
Gitanos, qui sint, & quam artem profiteãtur, n. 31.
Gitanos à Turcis in Christinæ religionis exploratores missi, n. 32.
Exod. cap. 13. quasi signum in manu, explicatus, n. 33.
Iob cap. 7. qui in manu signat, expositus, nu. 34.

CHIROMANTIA licet absolutè dãnetur ab *Eymerico in director. Inquisit. p. 2. q. 43.* dũ ait, *qui ex manus delineamentis diuinant, & iudicant de effectibus naturalibus, & conditionibus hominis superstitiosi sunt*, quem sequitur *Prancifcus Pegna in Scholis comm. 67.* † Distinguendum est tamen; nam & Petrus Ciruelo, quẽ citat, & alij docti viri, quædam chiromantiæ naturalia præscribunt, quæ licita asserit idẽ *Petr. Ciruelo lib. 3. astrologiæ iudic. cap. 10.* † Nã physiognomiæ pars est, ideò diuiditur, in physicã, & astrologicã; quarũ prima per lineas, & 1 2 3

partes manus ipsam corporis temperiem considerat, & ex ea probabiliter indagatur animę passiones, ideò eam licitam, & laudabilē docuerunt *Arist. lib.1. histor.animal.c.5. & 30. & in Problem.34. sect.10. Conrad. VVipina lib. de*
4 *sign.cap.16.11.& 12.* † Altera vero, quę dicitur Astrologica, palmam manus in certos colliculos, areolas, & lineas diuidit: areolis Planetas singulos, lineis astra quædam præficit: contendens astra, & Planetas ipsis areolis correspōdere, quæ ideò falsa, stollida, vana, scādolosa, damnata, & proscripta est, vt traddūt *Ioan. Salisberiens. lib.2. Polycrat. cap. 27. & VVipina vbi sup. d. cap. 12.*
5 † Cuius quidem artis elemēta docuerūt *Bapt. Cocles* (qui plures chiromātiæ libros edidit) *Ioan. de Indagine, Ioan. Thaisnerus, Mich. Sabonarola, Petr. de Arca, Marull. Saya, Andr. Triscasius, Mich. Scotus, & alij ab Ecclesia proscripti, atque*
6 *damnati.* † Quorum errore etiam non fuit immunis *Petr. Ciruelo. d. cap.10.* dū palmam manus in septem montes diuidit, quemlibet suo Planeta correspōdentem, nisi illa vellis distinctionis causa inducta, quia aliud de tanto viro
7 non est credendum. † Nam licet physiognomia astrologica sustineatur; causa petitur tunc à physico temperamēto, tunc ex syderum potestate, qua talibus signis præditis, talibus correspondeant naturis, eo quod sub tali Planeta, vel signo nascentes ex eius melancholica, phlegmatica, sāguinea, colerica, aut alia natura talibus in corporis membris proportionē sorciatur, quæ sunt qualitati illæ physicæ aptissimæ.
8 † Quod secus est in chiromātia Astrologica, quia in ea nulla est causa naturalis, nec physica, quæ ex cœli influentia possit comparari; quidquid eā defendere conetur *Ant. Viderius lib.7. va-*
9 *riar. lect. cap. 9.* † Nā vel ad primam illam physicam est referendus, vel ad sanos ducēdus tutela propinquos, quia omnis chiromantia, qui causam naturalē nō habet superstitiosa sēper fuit iudicata, vt probat *Mart. del Rio libr.4. Magicar.c.3.q.4.l.2.tit.23.p.7. Ciruelo de superstit.p.2.c.4. Simancas de cathol.instit. tit.21.n.18. Alcozer in summ.cap.14.fol. 46. Ludou. Lopez p.1. instruct.c.41. Tho. Sanchez in summ.tom.1.lib.2.cap.38.n.47.*

¶ Et quia huius chiromantiæ pars
plerique cum aliā confundunt, ita vt 10
dū res se obtulit dicerni nequeat, quia omnes fere, qui de hac arte egerunt ab Ecclesia proscripti sunt, & detestati, vt in hoc cenoso vado præciosa à vilibus separētur, vt in physiognomia fecim⁹ huius tantum artis, quæ permissa sunt referā, vt cætera tāquā illicita abhorreas, & quærere desinas. † Lineæ ma- 11
nus principaliores (de quibus iudiciū fit) quinque sunt, nam de alijs minus principales, quę in manu inueniuntur, quia accidentales sunt ad hoc iudiciū non sunt in consideratione, quia per accidens veniunt, & mutantur, atque vaciantur propter iuuētutē, senectam, maciem, pinguedinem, vel propter diuersa opera, & exercitia, quæ manibus suis homines exercent, ideò de his nō agimus, quia vt ait Aristot. *de his, quæ fiunt per accidens nulla est scientia.*

¶ Et vt ad rem veniamus prima linea est, quæ montem pollicis circun- 12
dat incipiens, quasi à monte indicis, & tendens versus iuncturam manus cū brachio, quę à chiromāticis *linea vitæ* dicitur, & à medicis *linea cordis.* Secunda vero linea pollicis, seu pinguedinis manus, & auricularis digiti loca diuidens, à monte auriculari digiti, versus montem indicis procedit, quæ *linea mensuralis* dicitur communiter, seu *genitalis.* Tertia à principio primæ descēdens per mediam palmam, vsq; ad pollicem manus peruenit, quæ cōmuniter *media naturalis*, siue *cerebri* dicitur.

13 citur. † Quarta linea ab hac tertia ad
primã pollicis, & cum vtraq; earũ an-
gulos faciens locũ medio palmę quæ-
dam triangulo incluſum reliquit, quæ
linea tabullaris cõmuniter dicitur, quã
medici *lineam hepatis*, vel *ſtomachi*, ap-
pellant. Quinta linea vix in omni ma-
nu clara videtur, quæ deſcendit à mõ-
te indicis vſque ad menſalẽ, & ſæpius
eidem copulatur, & dicitur *linea capi-
tis*.

14 ¶ In iudicãdis autem his lineis at-
tendenda eſt earum cuilibet ſubſtan-
tia, colore, & continuatione, vna cum
diſpoſitione membri ſibi adiecti, nam
linea bené, & claré deſcripta, viuaçem
colorem habens, non intermiſſa, nec
groſſa, ideſt, puncturis infecta, ſignifi-
cat bonam complexionem, & virtu-
tem ſui membri, vt traddũt *Ariſtot. &*
15 *VVipina vbi ſup.* † Vnde ſi linea cordis
reperiatur ſatislonga, benè profunda,
& non intermiſſa ab alijs lineis acci-
dentalibus, & benê colorata, eſt ſignũ
ſanitatis in corde, & magnæ virtutis
eius, & multitudinis ſpirituum, & bo-
ni ſanguinis, &c. & ſimiliter ſignificat
16 audatiam, liberalem ingenium ad om-
ne opus. † Si fuerit anguſta, nihilomi-
nus continuè, & benè colorata, ſubti-
le ingenium, & bonum conſilium oſ-
tendit: ſi tamen lata, & pallida, & benê
continua ſignificat detrimentum vir-
tutis in corde, & malam complexio-
nem. Si groſſa, & profunda, & colore
tincta, rude ingenium demonſtrat, ſi
fuerit minus rubea, iracundũ facit ho-
17 minem: ſi liuida melancholicum. † Et
eadem ratio eſt habenda in omnibus
alijs lineis principalibus reſpectu ſuo-
rum membrorum, quia benè forma-
tę, continuæ, & coloratæ, bonam ſigni-
ficat virtutem membri, cui addicun-
tur, ſed contrario modo diſpoſitę de-
bilitatem, aut malitiam complexio-
nis oſtendunt, vt docet *Petr. Ciruelo*
vbi ſupra. d. cap. 10.

¶ Secunda linea, quæ dicitur geni- 18
talis, ſi fuerit longa, lata, profunda, &
continua, oſtendit ſanitatem, & ſuffi-
cientem virtutem in membro illo: ſi
autem contrarias diſpoſitiones habue-
rit, debilitatem, impotentiam, ac vitiũ
oſtendit. † Tertia linea eaſdem ſimiles 19
habens proprietates, ſignum eſt bonæ
complexionis cerebri, & virtutis eius,
ac per inde boni ingenij, prudentis, ac
liberalis animi: nã ſi eſſet adeò breuis,
quod non exiret cõcauum manus, de-
bilitatem cerebri, defectum rationis,
inuidentiam, auaritiam, & miſerum
ingenium oſtẽdit. † Linea autẽ quarta,
quæ eſt vaſis trianguli, quando eſt ſatis 20
longa, & decenter lata, continua, mũ-
da, & benè colorata, ſignificat bonita-
tem virtutis ſtomachi, & hepatis; inſu-
per audatiam, lætitiam, &c. † Si autem
fuerit diſcõtinua, aut pallida, aut malè 21
colorata, eſt ſignum ægritudinis præ-
dicti membri, & debilis virtutis: ſi ve-
ro breuis, & malè apparens eſt ſignum
flegmaticæ cõplexionis. † Si fuerint in
ea puncturæ paruę duritiam vẽtris, & 22
coſtarum dolorem oſtendit; ſi fuerit
minus rubea, maximè verſus lineam
cordis dolorem capitis procedente ex
vitio ſtomachi, vel hepatis oſtentat: ſi
autem dicta rubedo huius lineæ ſit in
alio angulo eius cum tertia linea ſignũ
eſt fœtidi oris, pectoris, & paſsionis
ethicæ, maximè ſi manus hominis ſit
calida, ſicca, & macillenta. † Quando
autem hæc linea fuerit interciſſa mul- 23
tipliciter ab alijs paruis lineis indiciũ
eſt malé complexionis, debilis digeſ-
tionis, & infirmitatis flegmaticæ pro-
ueniens ex inordinatione caloris na-
turalis.

¶ Triãguli autem in medio palmæ
deſcripti regula eſt naturalis, quod quã
to maior fuerit, tãto meliorem animi 24
qualitatem: & quanto minor, tanto

miseriorem animum hominis osten-
dit, vt traddit idem *Ciruelus. d. cap. 10.*
25 † Angulorũ vero eius supræmus pro-
pe montem indicis apparens, si fuerit
accutus ingenij subtilitatem, bonam
cordis, & cerebri virtutem, ac perinde
laudabilem hominis conditionem, &
26 virtuosam vitam demonstrat. † Si fue-
rit obtusus, vel imperfect⁹, adeò quod
lineæ ad angulum non cõcurrant, ma-
lam complexionem, & indebitã ani-
mi inclinationem facit; si esset minus
declinans ad concavum manus exis-
tens ferè inter indicem, & medium
digitos, miserum, & auarum hominẽ
27 significant. † Angulus secundus eiusdẽ
trianguli, & concurrentia linearum
cordis, & hepatis causatus, & ad restric
tam tendens, si fuerit rectus, aut bené
formatus, & boni coloris signum est
sanitatis cordis, boni sanguinis, spiri-
tuum, & virtutis fontis, omnisque bo-
28 næ inclinationis naturalis. † Si fuerit
valdè accutus, animi angustiã, & mi-
seriã facit; si obtusus, heuetudinẽ in-
genij, & rusticitatem, ac pigritiam: si
autem ex illa parte lineę ad angulum
non concurrant, inditium est instabili-
29 tatis, ac vanitatis animi. † Angulus
tertius in medio palmæ existens, quasi
easdẽ habet differentias, easdemq; sig-
nificationes cum præcedente: hoc ad-
dito, quod si nõ fuerit perfectus angu-
lus, nec lineæ in eo benè concurrant
naturalem infirmitatem stomachi, &
hepatis ostendit.
30 ¶ Quibus veræ, & catholicæ chiro-
mantiæ canones absoluuntur, nã alij,
quæ de vitæ succesibus, tã anteactis,
quam futuris conscribitur, dignitati-
bus, fortũnis, liberis, euẽtibus, casibus,
periculis, &c. vt omnino stolida, falsa,
vana, scandalosa, futilis, superstitiosa,
diuinatoria, ac pacti suspecta improba
runt, non solùm Theologi, sed Iurispe-
riti, & medici *D. Tho. 2. 2. q. 96. Nauarr.*
in Manual. cap. 11. n. 31. Did. Perez in. l. 6.
tit. 19. lib. 8. Ordinam. Fran. Valles de sacra
philosop. cap. 32. Mart. del Rio lib. 4. Ma-
gic. cap. 3. q. 5. † Quam hodie solẽt pro- 31
fiteri vxores ex illa colluuiæ perdito-
rum hominum, quos Itali *Cingaros,*
Latini *AEgyptiacos,* nos *Gitanos* appel-
lamus, in quos multa collegit *Cresper.*
lib. de odio Sathan. discur. 12. † Qui cũ si nt 32
à Turcis in Christianę religionis ex-
ploratores ad Hispaniam misi, fingũt
se ex iniunctã sibi pœnitentia (rapinis,
& impositionibus viuendo) per orbẽ
peregrinari, vt traddit idem *Cresper. d.*
discur. 12. Muster. lib. 3. Cosmograph. Phi-
lipp. Camerarius horar. succesiuar. c. 17.
Petr. Gregor. lib. 34. syntagm. cap. 16. n. fin.
† Nec iuuantur ex illo Exod. cap. 13. 33
Et erit quasi signum in manu tua, quia nõ
de chiromantia, sed de festiuitate Azi-
morum agit, cuius obseruatio, vt He-
bræis memorabile fuisset in signũ li-
bertatis ab AEgypto sacer historicus
dixit futurã, *quasi signum in manu*, sũmp-
ta ab eis methaphora, qui vt aliquid re-
cordentur solent digito annulari filũ
alligari, vel annulum indere. † Nec mi- 34
nus eis suffragatur illud Iob cap. 7. *qui*
in manu hominis signat, vt norint omnes
opera sua, quia loquitur de potentia di-
uina, quæ his inferioribus prædicatur:
manus enim pro potentia est, & mag-
nitudine, *Exod. c. 14.* vel de libero arbi-
trio, quod in hominis manu, hoc est, in
potestate positum est, Sapient. cap. 36.
in manibus abscondit lucem, & ita illud
intelligunt *Franc. Suarez lib. 2. de relig.*
cap. 10. ad fin. Raph. de la Torre tom. 2. de
vitijs opp. relig. q. 95. art. 7. disp. 3.

CAP. XI. de Magia diuinatrice absoluta, quæ ad Oraculum expectat:

SVMMARIVM.

Diui-

Diuinus nullus natura nascitur, numero 47.

Ex humore melancholico valet quis varias linguas loqui, n.48.

Phantasiæ vitio potest homo linguam fingere, sed non diuinare, n.49.

Dij gentium dæmonia sunt, n.50.

Diuini, neq; à natura, neq; ab arte fiũt, sed à dæmone, n.51.

Oracula omnia adueniente Christo Domino obmutescerunt, n.52.

Authoris sententia de Oraculorum cessatione, n.53.

Diuinorum responsa à dæmone loco Oraculorum emissa, n.54.

Diuini sunt hæretici, Apostatæ, & pagano deteriores, n.55.

Diuini licet Sacramenta expressè non renuntiauerint pro hæreticis habentur, n. 56.

Diuini, de expressa sunt dæmonis professione pro hæreticis reputãtur, etiam si quærant à dæmone, quæ eius naturæ cohærent, n.57.

Hæretica sunt facta à diuinis licet non respectu operis, saltem respectu operantis, n. 58.

1 DIVINATIO absolutè in malã partem summitur, Numer.cap.5. *Non est augurium in Iacob, nec diuinatio in Israel.* Ecclesiast.cap. 24. *diuinatio erroris, & au-*
2 *guria mendatia.* † Diuiditur in *Oraculũ, & Manganiam*, quæ *furorem, & artem*, appellat *D. August. in cap. igitur. h. 26.*
2 *q. 3.* † Oraculum enim ad id respexit, quo diabolus veram prophetiã conatus est immitari dando petẽtibus responsa, vel ex antris, vel ex statuis, vel
3 ex hominib⁹. † Ex antris, multa extãt literarum monumenta, experientia comprobata eorum, qui non solùm responsa perceperunt, verum ipsi furore correpti alijs responsa darent, vt de illa, quæ Boetiæ fuit traddit ex *Pausania Leonicus in dialogo Trophon.* de antro Delphico, & alijs *Cicer. lib. 1. diuin.*
† Præter illud, quod de antro Hispaniç 4
dicto *Peña Clemesi*, vulgus iocatur, in eo dæmones responsa dare consueuisse; nam illud fuit olim S. Cebriani Ecclesiæ subterraneum in Salmanticensi vrbe, in quo *Clemens Potosi*, eius sacrista, posquam Magicç artis professores ab Hispania expellerentur, quod illic secreto doceret locum fabulæ dedit, *vt accepi à præceptore meo Gabriele Henriquez primariæ iuris ciuilis Salmanticens. Doctore, & nunc Regio Consiliario.*

¶ Ex statuis similiter loquitur Dæ- 5
mon non propriè, nec naturaliter, sed vt in antris solet voce ementita, quia vt ait Regius Vates Psalm. 134. *Simulachra Gẽtium os habent, & non loquũtur, neque est spiritus in ore ipsorum.* † Quare 6
producit sonum in aere humanæ vocis similem ad eũ fermé modũ quoquis tibia, vel fistula, alio vè instrumẽto sonum vocis humanæ exprimit, vel cauæ vales exceptam, ac repercusam vocem articulare admodum reciprocant, vt docet *Alph. Tostatus in Exod. c. 7. q. 15.* † Vnde fit, vt vtatur voce stri- 7
dula, subsibilante, confusa, obscura, debili, pusilla, & quasi ex dolio, vel testa rimosa, vt ex sagarum confessionibus narrat *Nicol. Remig. lib. 2. Dæmonol. c. 8.*
† Nam humanæ voces formantur ex 8
pulmonis respiratione per retractationem aeris corporis viui, quo dæmon caret, quia creatura est spiritualis, vt probat *Nata lib. 3. de Deo.* Et ita in statis, per se voces formare, nequit vt docent *Inquisitores Germaniæ in Mall. p. 2. q. 1. c. 10.* † Ex quo genere fuerunt 9
Oracula, & responsa Iouis Dodonæi, Apollinis, Hammonis, Delphici, Clarij, Delij, Sminthæi, & alia innumera, de quibus plura *Cœl. Calcagn. lib. de Oracul.*

cul. Iul. Syren. lib. 6. de Fato, Petr. Leloyher
11 *lib. 4. spectror.* † Necnon caluaria, seu capita mortuorum Gentilium, in quibus dæmones sæpius locuti sunt, vt de illa Polycriti apud *Plethon lib. 1. Mirabil.* Gabini apud *Plinium senior. lib. 7. c.*
12 5. † Item, & cranium Magi apud *Fran. Picum lib. 7. Prænot. c. 10.* & Alb. Magni caput aereum secundum *D. Thom.* eius discipulus, *lib. 3. contra Gent. c.* 104.
13 † Præter illud capud Traiani Imp. D. Gregorij orationibus ab inferis liberatũ, quod de suo statu, vita, morib⁹ viro Dei interroganti respondit, vt narrant *Ioan. Diacon. in vita Gregor. lib. 2. cap. 44. D. Thom. in Sentent. 4.*
14 ¶ Ex hominibus loquitur dæmon dupliciter, nam vel sola vmbra, & fumo suæ nigredinis hominem obumbrat, & obtegit, illi suggerens quid velit, vt contingit in Obsesis secundum
15 *B. Ildegard. lib. suæ reuelat.* † Vel eorum corporibus dilabitur, in quib⁹, vt olim in statuis idolorum inhabitat, & ita illum Dominus iubet exire, quia intus erat *D. Matth. cap. 5.* & hij dicuntur possessi, vt docet *Sprenger. in Mall. p. 2. q. 1.*
16 *cap. 9.* † Nõ in ipsa anima, sed applicatione tantum, & opræsione per energiam, vnde dicti *Energumeni*. Neque in corpus, vt informet, vel partes eius integret, sed tantum, vt loco, vel instrumento organico vsurus, vt fusè explicat *Episcopus Abulens. in Exod. d. cap. 7.*
17 *q. 16.* † Quibus quia ex imo ventre vox prodire videtur sacra pagina *ventrilocos* appellat, *Acta Apost. cap. 16.* & Pythones *Deuter. cap. 18. Leuit. 20. D. Isai. cap. 8.* à pythone, quem Apollo iaculis
18 confecit *cap. igitur. h. 26. q. 3.* † Siue à πανθανεσθαι, *panthanesthai*, quod à sciscitãdo dictum docet *Cœl. Rodigin. lib. 8. antiq. lect. c. 10.* Vsurpantes nimirum *Pythonẽ* pro dæmone ex imo ventre, vel ex terrę profundo specu aduenientе, & respondente D. Isai. cap. 29. *& erit quasi Pythonis de terra vox tua.* † Nam 19
tales effectus adscribendi sunt dæmoni adsistenti, vel obsistenti hominem, vt probant *Bapt. Codronch lib. 2. de morb. benefic. c. 8. & Fernelius lib. de abditis rer. caus. 1.* † Nam siue in ventre sit, siue ex- 20
tra corpus obumbret, eius linguã mobet, vt non quod vellit homo, sed dæmon voluerit loquatur, quippè diuinã prophetiam imittare pretendit, in qua Deus verba in ore prophetæ ponit, vel ei⁹ linguã, vt calamũ scribẽtis mouet, Psalm. 44. *lingua mea calamus scribe velociter scribentis.* † Hac tamen differen- 21
tia, quod veri prophetę ea, quæ ab Spiritu sancto cognouerũt, maxima cum certitudine, & veritate proferũt, *vt diximus cap. 1.* hij vero ita correpti omnino ignari, nec scencientes quidem mira proferunt, & linguas quas nõ nouerũt loquũtur, quia animã illustrare nequit, *D. Thom. 2. 2. q. 172. art. 5. D. Chrysost. & Theophilat. in ep. 1. ad Corint. 12.* † Ex quo 22
nimirum dicuntur *Diuini*, quasi Deo, seu potius dæmone pleni, vt traddit *D. Isidor. lib. 8. Etymolog. cap. 9.* transumptiué *in cap. igitur. h. 26. q. 3.* † Et eorum 23
furor *Enthusiasmus* à voce Gręca ἔνθεος *entheos*, numine afflatus, vel diuinus, vulgò *endiosado*, melius, *endemoniado*: vnde Ouid. lib. 3. art. poet.

Est Deus in nobis, sunt, & commertia cœli
Sedibus Æthereis spiritus ille venit.

¶ Vnde & *Vates*; à vi mentis dici contẽdit *D. Isidor. lib. 7. Ethymol. cap fin.* quos 24
falsos prophetas appellat *D. Matth. c. 7.* & *pseudo Prophetas*, *cap. 24.* & malos prophetas *D. Paul. ad Tit. cap. 1.* † Tales 25
fuerunt Orpheus, Thyræsias, Sosipatra, Musæus, Atticus, & similes de quibus *Eunap. in vita Ædesij*, *Lactant. lib. 4. Instit. c. 25. Ruffin. lib. 2. Ecclesiast. hist. cap. 4.* † Talis Pythia Delphis, vt trad- 26
dit *Cœl. Rodigin. lib. 13. antiq. lect. cap. 33.* tales fœminæ Dodonides, vt docet

Notal.

Natal. Comes lib.6. Mythrolog. cap. 10. &
puella pythonisa, de qua *Acta Apostol.*
27 *cap.* 16. † Talis Nicostrata mater Euā-
dri, quæ ex furore, vulgò dicebatur
Carmenta, vt traddit *Plutarch. in Romul.*
talis Cassandra filia Priami, vt narrat
Lycophon. in Cassand Verg. AEneid.2.

Sola mihi tales casus Cassandra canebat.

28 ¶ Tales Montani veteres, qui falsas
reuelationes simularunt, vt traddit
Euseb. lib.5. Ecclesiast. hist. cap. 15.16. 17.
& 18. tales Colophonij, Trophonij,
Soractini, & Paredri, de quibus *Pausan.*
29 *in Arch.* † Talia fuere Oracula, & pro-
phetiæ, quibus illusi Messaliani gloria-
bantur apud *Theodoret. lib.4. de hæretic.*
fab. Tales similiter Iuliani Apostatæ,
& sectatorum Marci Magi, vt narrat
30 *Irenæus lib.1. c.* 8. *& cap.* 9. † Tales nos-
tro sæculo Anabaptistarum, apud Cā-
panos, & Magdalenæ de la Cruz, apud
nostros Bęticos Cordubæ, vt traddit
Ribadeneyr. in vita B. Ignatij lib. 5. cap.
31 10. † Tales diuinationes Indorum, qui
sumpto *Cahobæ* semine externuntur, &
mox cessante furore vaticinantur, de
quibus *Petr. Chieza. p.2. histor. Peruanæ*
32 *cap.* 27. † In quorum classe referre non
dubito Sibyllas Manto, Daphnē filiā
Tyresię, Xenocleā, Melessam, & Lāpu-
sā, & aliàs huiusmodi, quibus meminit
Strabo lib. 14. *Geograph.* Nō tamē alias,
quæ specialiter Sibyllæ sunt appellatæ.
33 † Nam licet Gentiles donū tamē pro-
phetiæ obtinere potuerunt, *vt diximus*
*cap.*1. *n.*40. ex quo eorum scripta, vt di-
uina commendat *Lactantius lib.* 1. *cap.*
6. *& lib.*4. *cap.*15. eaque in Virginitatis
meritis tribuit, *D. Hieron. contra Iouin.*
34 † Nā quæ đ Christo nascituro, & redēp
tionis mysterijs prædicarunt, non nisi
diuino lumine assequi potuerūt, nam
ea dæmoni omnino sunt incognita, vt
illi, cui mysteria fidei, & futura cōtin-
gentia sunt denegata, *D. August. lib. de*
natur. dæmon. cap. 5.6. *&* 7.

¶ Arreptitij huiusmodi, tā Obses- 35
si, quam Possessi facile dignoscuntur,
vel ex tumore corporis, oculorū intui-
tu, faucis raucedine, sermone peregri-
no, insolito furore, vt docet *Bapt. Co-*
dronch. lib. 2. *de morb. benefic. cap.*8. † Nā 36
diabolus solet quos corripit variè ve-
xare, vt illis, qui se terra elidebant, &
spumantes voluptabātur, *D. Marc. &*
*Luc. vterque cap.*9. & qui montes habi-
tabāt, & lapidibus se cōcidebāt, *Marc.*
c. 5. † Eosque variè terrere solet, quia 37
se putat sic Deum immitari, cuius prę-
sentia, Exod. cap. 19. *Eratque mons terri-*
bilis, & in aduentu eius Acta. cap. 2.
Et factus est repente de cœlo sonus tanquā
adueniētis spiritus vehemētis. † Ex quod 38
tanquam Dei simia diabolus, cum vi-
deat Zachariam diuina visione lingue
vsum ademptum, *D. Luc. c.* 1. sic quos
corripit linguæ vsum ademit, *D. Luc. c.*
11. & quia Apostoli varijs linguis lo-
quebātur *Acta Apost. cap.* 2. suos varia,
& mira facit loqui *Acta Apost. cap.* 17.
Luc. c. 4. † Nam in his diuinum spiritū 39
conatur immitare, vel ex eo, quod ait
Polychron. in Ezech. cap. 3. *quemadmo-*
dum diuini, & incantatores ad dementiam
vsque procedunt dæmone illis stuporem
ingerente, ita è contrario prophetis sensus
afficitur dum anima spiritus efficatia col-
lustratur. † Quare sic affatos *Lymphatos*, 40
quasi *Nymphatos*, Græci vacant νυμφο-
ληπτας, *Numpholeptas.* Vt visa Cerere
Ceriti, viso quoque Fauno in meridie,
mente attoniti, audito Pane territi, *pani-*
co pauore, dicuntur vexari vario metu.
† Vt non malé de Phæbi Sacerdotisa, 41
siue Sibyla Cumea sic affatur Vergil.
AEneid. lib.6.

Ante fores subito, non vultus, non color
vnus.
Non comptæ mansere comæ, sed pectus
anhelum,
Et rabie fera corda tumēt, maiorq; vi-
deri:

Nec

Nec mortale sonans affata est numine
quando
Iam propiore Dei.

42 ¶ Vnde eos *Fanaticos* appellat *Vlpian. I.C. in l. 1. D. de AEddit. edicto*, non à fando tantum, vt voluit *Petr. Gregor. in Syntag. p. 3. lib. 34. cap. 3. n. 9.* sed à fanis
43 dæmonũ, quibus versabantur. † Quod quia minus intellexit *Barnab. Brisonius lib. 2. selectar. cap. 3.* Fanaticos Cybeles sacerdotes appellat, cum de illis nõ esset dubitatio in morbosos non fuisse referendos, vt de his, de quibus apud I.C. quærebatur, an huiusmodi furorem in seruis deberet emptori renunciari, eo quod non à rabie, sed à numine duceretur, nam vtrumque à phantasiæ vitio proueniunt, ideò adiungit Plaut. in captiu.

Aristophones, quod rabidus, & fanaticus sit.

44 ¶ In quibus causam physicam reddẽdo plerique anxiè laborant peculiarẽ contendentes quandam loci illius è terra exalationem esse, quæ Fanaticos efficit, vt illi quos atra billis exagitat, *Leuin. Lemnius lib. 2. de occultis natur. cap.*
45 *2. Iul. Syren. lib. 9. de Fato.* † Quorum errore delapsus *Laurent. Valla lib. 1. hist.* in Hispania putat esse populos natura diuinos, qui regi Ferdinando plurimũ in expugnatione Granatensi adiuuarunt, quos vocat *Adalitos*, & *Almoga-*
46 *uenos*. † In quo duplici errore dilabitur primo dum putat illos esse populos (quorum à nullo chirographico mẽtio fit) cum sint militiæ officiales, licet eos corruptè appellet, nam exploratores dicuntur *Adalides*: & qui pedestres milites ducunt *Almocadenes*, vt cons-
47 tat ex. *l. 1. & l. 5. tit. 22. p. 2.* † Secundo errat dum hanc diuinandi artem, quasi naturalem genti illi adscribit, cũ nullus natura nascatur diuinus, vt docet
48 *Cicer. lib. 1. Diuinat.* † Nã licet naturaliter ex humore melancholico humores atenuẽtur, vt homo valeat linguas loquere, quas non nouit, vt traddunt *Aristot. in probl. sect. 30. & Auizena lib. 3. fen. 1. tract. 4. cap. 19.* † Nõ sequitur ex 49
eo posse diuinare, quia ex phãtesiæ vitio potest homo linguã fingere, & ex forti imaginatione, quasi propriã loqui, vt *Maniaci*, qui putant se mortuos, & ideò nec volunt bibere, neque edere, quos à *Dijs Manibus* dictos putat *Gilb. Angl. lib. 2. de Mania.* † Et merito 50
quidem, quia Dij Gentium dæmonia sunt, *Psalm. 95. Apostol. Corinth. 1. cap. 10. D. August. lib. 8. ciuit. Dei. cap. 24. cap. qui sine saluatore. h. 26. q. 2.* † Ex quibus satis 51
apparet hos, neque à natura, neque ab arte diuinos, seu mente attonitos nisi à dæmone, vt visa vmbra Creusæ AEneas apud Verg. AEneid. 2.

Obstupui, steteruntq; comæ, & vox faucibus hæsit.

Vt & viso Mercurio AEneid. 4.

At vero AEneas aspectu obmutuit amens.

¶ Sed adueniente Christo Domino 52
nostro, hæc omnia phanaticorum responsa, & Oraculorum ementita diuinitas siluerunt, vt traddunt *D. Athanas. de humanit. verb. in princip. & Euseb. de præparat. Euangel.* Nam à die natiuitatis suæ omnia Oracula omutescerunt *Plin. lib. 30. cap. 1. Plutarch. lib. de tacente pytia Cicer. lib. 2. Diuinat.* † Ad quod 53
ego præter alios cõsidero illud Sapiẽt. cap. 18. *Cum medium silentiũ tenerent omnia.* Vt nõ solùm dictum sit de medio noctris silẽtio, & pace vniuersale, qua omnia in silentio detinebantur, sed quod omnia Oracula silerent, etiam diuina, quia vt testatur Matth. cap. 11. *omnes prophetæ, & lex vsque ad Ioannem.* † At tamen diabolus, quæ in illis prohi- 54
bitus fuit exercere respõsa, in his emittit (ex diuina Dei permissione) in suorũ peccatorũ pœna, vt viui etiam dæmonis furorem experiri incipiant, qui

se ei

ſe ei ita dederunt, vt tanquam ex lapide empta mancipia mali domini cruciati, ex his ad æterna tormenta perueniant.

55 ¶ Et quia ſunt de expreſſa dæmonis profeſsione; ſunt hæretici, ſunt Apoſtatę, ſūt idolatrę, & pagano deteriores; quia dęmonē ipſum colūt, adorant, ſacrificant, fidelitatis, & obediētiæ omagium præſtant, quorum ideò crimen directò opponitur fidei, ex adiuncto, & concomitantia, vt traddit *conciuis meus Cardinalis D. Franc. Tole-*
56 *do in ſum. lib. 4. c. 14.* † Vnde licet ſacramenta expreſſè nō renūciauerint, neq; conculcauerint crucem, neque alia fecerint, quæ facere ſolent hęretici: eo ipſo, quod dæmoni fœderati ſunt pro hæreticis manifeſtis habentur, vt docet alter conciuis meus *Epiſcopus D.*
57 *Iacob. Simanc. in Prax. cap. 11.* † Siue quęrant à dæmone, quæ naturæ eius ſunt conſentanea, vt præſentia, & præterita, ſiue quæ naturæ ei' repugnant, vt ſunt futura contingentia, &c. vt docet *Paul.*
58 *Grilland. de ſort. q. 10. ex n. 2.* † Nam eo ipſo, quod fiunt ab illo, qui eſt de expręſſa dæmonis profeſsione hæretica omnino, & hęreticalia ſunt, licet non reſpectu operis, ſaltem reſpectu operātis, vt docet *idem Grilland. d. q. 10. nu. 4. Menoch. de arbitrar. lib. 2. caſ. 388. num. 4. Oldrald. conſ. 210. Farinac. tom. 1. quæſt. 20. num. 81.*

APPENDIX.

1 SIbyllas donū prophetiæ optinuiſſe diximus *num. 32.* quorum nomē Eolicū eſt á voce *Sios*, quæ ſignificat *Deus:* & voce *Byli*, quod importat *Conſilium:* quare apud Gētiles diaboli prophetices vidētur dicendum, quia Dij Gentium dæmonia ſunt, *Pſalm. 95. cum*
2 *alijs ſuper. num. 51.* † Quod licet de Mānto, Daphne, Caſſandra, Xenoclea, Meliſſa, Lampuſa, & alijs huiuſmodi Gentilium Sibyllis dici poſsit, quas congeſsit *Strabo lib. 14. Geogragh.* vt quę tot Idolorum cultum, ſacrifitia, atq; hominum cœdes ſuaſſerūt, vt videre eſt apud *Tit. Liuium totius antiquitatis Romanæ armarium, Plinium, Sigoniū, & Halicarnaſeum.* † De alijs tamen, quæ ſpe- 3
cialiter Sibyllæ nomen ſunt appellatæ, aliter dicēdum videtur; & maximè de Sibylla Erythrea, quæ eſt quinta in ordine ex illis decē, quas annumerat *Marc. Varro, ſecutus ab Euſebio, & Lactātio.* † Vtpoté, quæ tot de Chriſti aduē- 4
tre, & redemptionis myſterijs carmina prædicauit, in quibus quia nullus falſorum Deorum cultus, ſed deteſtatio, atque ſumma pietas continetur, inter illos, qui pertinet ad ciuitatem Dei, connumerare nō dubitat, *D. Auguſt. lib. 18. ciuit. Dei cap. 23.* † Cu- 5
jus carmina maxima in veneratione habuerunt Gentiles, & cuſtodibus cōſtitutis, illa aſſeruabant in Captolio, *Valer. Max. lib. 1. c. 1.* adeò vt pro eis legēdis Vergilius Mecęnatis familiaritate vteretur, ex eiſque multa in ſua opera cōcinauit, & maximé in Genethliaco carmine, quod Auguſti filio adſcripſit *Eclog. 4.* † Non Polioni, aut 6
alteri' filio, vt in vulgatis typis inſcribitur, nam Vergilius maieſtate accuſaretur, ſi viuente Auguſto, alio quam eius filio ſeculorum inſtaurationem profiteretur; nam licet Auguſtus ex Liuia maſculā prolem nō ſuſciperet, conceptam abortauit, vt narrat *Sueton. in eius vita.* † Quod iuſto Dei iuditio 7
adſcribendum eſt, nam tanta erat Vergili authoritas, & Sibyllini carminis malè intellecti maieſtas, vt ſi puer nat' eſſet pro Deo colleretur: cuius Oraculum non Erythreæ modo Sibyllæ fuit, ſed Erophilis, ſeu Cumeæ, Vergil. d. eccl og. 4.

Vltima

Vltima Cumei venit iam carminis
ætas.
8 ¶ Neq; obstat Gentilem fuisse, vt quę
ad Traiani Superbi tempora vixit, cui
libros suæ prophetiæ vendit magno
prætio, & commendatione, quaprop-
ter maxima cura in Capitolio asserua-
bantur, *Tit. Liuius lib. 1. decad. 5. Plin. lib.*
13. cap. 13. Aul. Gell. lib. 1. cap. 9. Valer. lib.
1. cap. 1. nam multa de Christi aduen-
tu Gẽtilibus fuerunt reuelata, vt docet
9 *D. Thom. 2. 2. q. 2. art. 7.* † Quinimo secũ-
dum alios non Gentilis modo, sed ex
fidelibus fuit, quia dicunt fuisse ex nu-
ribus Noe, quę ingresse sunt in arca,
ad quod credendum plurimum ipsius
met Sibyllę carmẽ conducit dũ de se
fatetur

O gaudia magna,
Quod sortita fui postquam discrimina
mortis
Effugi, iactata meo cum coniuge mul-
tum.

10 ¶ Ex quibus colligitur plurimũ vixis-
se, cũ carmina sua Grecè sint cõscrip-
ta, quod fieri nõ potuit nisi post confu-
sionẽ laui ex turre Babelis, cui diluviũ
præcessit annos D.XXV. nã ante id tẽ-
pus vnus erat omniũ labium, & idio-
11 ma scilicet Hebręũ *Genes. c. 11.* † Neq;
dicẽdũ est fuisse Hebręę scripta, & trãs
lata in Gręcũ, nã in alia lingua, quã in
Gręca adaptari nõ potest valor litera-
rũ, quibus nomẽ IESVS cõparauit ex
ratione Gręcarũ literarũ ad significã-
12 da nomina per numeros. † Aliarũ autẽ
oracula de Christi aduẽtu, & redemp-
tionis mysterijs vulgata, anceps sum,
an post euentum fuerint conficta,
an illa ex Prophetarum lectione di-
dicissent, & nõ propria reuelatione, cũ
Gẽtiles multa ex prophetarũ volumi-
nibus in suos vsus commutassent, Ma-
chab. 1. cap. 3. *Expanderunt libros legis de*
quibus scrutabantur Gentes similitudinem
simulachrorum suorum.

CAP. XII. de Oraculis terra effossis.

SVMMARIVM.

Antiquitati maxima reuerentia, num. 1.
Prophetia vbi est affirmat veritatem Oraculi, n. 2.
Diabolus diuinitate cupidus per sæpè ementitur Oracula, n. 3.
Oraculum sepulchri Anthenoris, n. 4.
Oraculum sepulchri Dedali, quod expoliauit Darius, n. 5.
Oraculum sepulchri Platonis, n. 6.
Oraculum antri Toletani ante Hispaniam cladem, n. 7.
Deus propter summam benignitatem suam reuelat plerasque Regni mutationes, per causas naturales, n. 8.
Regni mutationes per Angelos bonos, quãdoq; reuelantur, n. 9.
Angeli tutelares Regnorum, & Principatum, n. 10.
Sathana plerisque adest inter Angelos bonos, n. 11.
Diabolus ab Angelis bonis (Deo permittẽte) de futuris illuminatur, n. 12.
Diabolus ex prophetarum lectione multa futura cognoscit, n. 13.
Diabolus, quãdoque vera dicit in suis Oraculis, n. 14.
Diabolus mysteria aliqua nostræ fidei, quare cognoscat, n. 15.
Diabolus veritatem prædicat, n. 16.
Oracula terra effossa in turre Turpiana, & in sacro Illipulitano monte impugnata, n. 17.
Pergamenum turris Turpianæ continet prophetiam S. Ioannis Euangelista ex Hebræo, & Græco interpretata, n. 18.
Pergameni huiusmodi idioma satis recentior post Gotthorum, & Vandalorum oppræssiones, n. 19.
Romani, quo tempore Hispaniam dominarunt, & vnde dictum Romance, n. 20.
Hebræi in septuagiuta annis amisserunt,

Linguam Hebræam,& didicerunt Syriacam Arameam,n.21.

Hispaniæ, quo tempore idioma nostrum inductum,n.22.

D.Cecilius, vt prophetiæ dono præditum, sic & linguarum,n.23.

Liber plumbeus, qui adhuc non legitur in aliud tempus reseruatus,n.24.

Linguis nouis loqui signum prophetiæ,n.25.

Lingua futura loqui domum Spiritus sancti,n.26.

Garanad quid significet,n.27.

Episcopus Garnatensis, quare se appellat D.Cecilius,n.28.

Libri plumbei effoßi in monte Illipulitano laudati,n.29.

Arabicè quare scripti sint libri plumbei effoßi in monte Sancto,n.30.

1 SVNT multa terræ effossa varijs caracteribus insignita Oracula, qua multi credunt, nulla alia de causa, quam vetustate sint corrosa, quia maxima est antiquitatis reuerētia.*l.2.§.quæsitum.C.de vetere iure enucl. cum alijs per Aymon Crauet. de antiquit.*
2 *temp.p.1.* † Idque maximé, si aliqua in eis de futuris contingentibus prophetia videtur reuelata, nam cũ id solius Dei sit, oracula pro certa,& indubitata venerantur, D.Isai.c.44.*Annunciatè nobis,quæ ventura sunt,& sciemus,quia Dij*
3 *estis vos.* † Sed cũ id diabolus ementire conetur,non sunt omnia,quę terra effossa sunt Oracula omnino amplectēda, sed examinanda: quia diabolus persæpè diuinitatis cupidus illa emittit,siue quod sic putat Deũ immitari, siue quod vult in eorũ interpretatione, aut expectatione homines torquere: siue deludere, vt à cœlestibus curis ad inania,& futilia seducat,vt traddit *D.Au-*
4 *gust.in.qq....* † Sic constat multa Oracula de futuris à diabolo conficta, & sepulchris Gẽtiliũ effossa, vt Paduæ in sepulchro Anthenoris,quod in monasterio S. Francisci repertũ est tempore Alberti Scaligeri, ensis cernebatur inscripta,quod dũ terrã dominarētur illã, quibus prima nominis litera fuisse, A. magnã cladē passuros,quod experientia postea cōprobauit in Athila Humno, Aguilulpho Gottho, Acciolino tyranno,& asserto Alberto Scaligero, vt narrat *Bern.Scardon.in histor.Patauin*
† In sepulchro Dedali, quod expoliauit Darius, vitrea arca fuit olei plena, 5
quo corpus tangebatur, sed paululum olei in arca deficiens erat in marmore inscriptũ, *quisquis me videat, curet, quod desuit olei adimplere, aliàs sciat se malè habiturum*; quo viso Darius iuuet arcam oleo refici, sed eo magis dilabebatur, quo stupefactus tristis sepulchrũ clausit, & statim secuta est sui exercitus cladis, & ipsius misera mors à proprio filio illata, vt narrat *Ælianus libr.13.de varia histor.Herodot.lib.2.* † Et in Thra- 6
cia in sepulchro antiquissimo (quod nõnulli volũt fuisse Platonis) lamina reperta est, quæ tēpus, quo reperiretur indicauit,& hæc Græcè in ea erãt scripta,quæ Latiné sonãt, *Christus nasciturus est ex Virgine, & in eo credo: tēpore Constãtini,& Irenæ Principũ ò Sol iterũ me videbis*,vt meminit *Paulus Diacon. lib.23. Fulgos.lib.1.c.6.* † Et (si historiæ Auen- 7
tarique fides est,quã fuit interpretatus Michael de Luna) ante miserã Hispaniæ cladem Toleti in antro reperta est tabulla eius miserãdi stragis prænuntia,nã id ex diligētia cõiuratorũ, socordia, & incuria cauēdi, ac pellendi hostē à dæmone potuit cognosci, *vt dicemus infra hoc lib.1.c.fin.n.22.* † Deus enim 8
propter suã benignitatē sũmã reuelat plerũq; futuras regni mutationes, vel signis, vel prodigijs, vel alijs modis, pro vt sapiētię suæ in cõprehēsibili visum

fuerit

fuerit; vt tradunt *Martà de iurisd. p. 1.*
cap. 6. n. 21. Maroto de iure quæsito lib. 3. c.
9 *49. ex. n. 37.* † Aliquãdo etiam per An-
gelos, non solùm custodes; sed etiã tu-
telares, & defensores Principatuum,
atque Regnorum, quorum præsidio
prædicta regna conseruantur, ac pro-
teguntur; nam cuique genti proprium
esse Angelum tutelarem, traddit *D.*
Clem. lib. 2. Recognit. Dionys. lib. de Eccle-
10 *siast. Hierarch. cap. 9.* † Et probatur ex
Daniele cap. 10. *Princeps autem regni*
Persarum restitit mihi viginti, & vno die-
bus, & paulò post, *apparuit Princeps Græ-*
corum veniens, & cap. 12. *consurget Mi-*
chael Princeps magnus, qui stat pro filijs po-
11 *puli tui.* † Et cum negari non possit ple-
rumque inter Angelos bonos addes-
se Sathana; vel ex eo, quod legitur Iob
cap. 1. *cum venissent filij Dei, vt assiste-*
rent coram Domino, affuit inter eos Sa-
12 *thana.* † Similiter quando Deus per-
mittit ab Angelis bonis diabolus illu-
minari, de huiusmodi futuris cercior
redditur, vt docet *D. August. lib. de na-*
tura dæmon cap. 6. & in Genes. ad liter. c.
13 *17.* † Necnõ ex prophetijs per diuinos
prophetas euangelizatis, quæ vt mi-
nus cognita pro sua vẽditat, aut ex re-
rũ experiẽtia, qua quotidie magis pro-
uehitur; atq; addiscit secũdũ *Glos. in c.*
pudor, v. fallere 32. q. 2. Petr. Lombard. in
14 *Sent. 2. dist. 7.* † Et ita apparet in suis
Oraculis de futuris aliquotiens vera
dixisse, nã si semper mentiretur, neu-
tiquam tot homines secum in perdi-
tionem adduceret, neque eius respõsa
venerarentur, nam vt ait Cicero lib. 1.
diuinat. *Si Oraculum Delphis aliquã verã*
non dixisset, neutiquam in tanto pretio fo-
15 *ret.* † Et non solùm futura; sed myste-
ria nostræ fidei ex hac de causa diabo-
lus perpendit, quia sic cõstat in Chris-
to Domino diuinitatem cognouisse,
& suis manifestasse *D. Marc. cap. 1.*
Et erat in Synagogã eorum homo in spiritu
immundo, & exclamauit dicens: Quid no-
bis, & tibi Iesu Nazarene? venisti perderẽ
nos? scio, qui sis sanctus Dei. † Et Pytho- 16
nissa apud Macedones de Paulo; &
Sila prædicauit verã esse eorum doc-
trinã; vt testatur D. Lucas Acta Apost.
cap. 16. *Hæc subsequuta Paulum, & nos*
clamauit, dicens: Isti homines serui Dei ex-
celsi sunt, qui annuntiant vobis viam salu-
tis.

¶ In qua classe nõnulli referre co- 17
nantur prophetias; tam pergameni in
Turpiana turre reperti, quàm librorũ
plumbeorum in cauernis sacri Illipu-
litani montis effosorum, negantes eos
ex D. Iacobo, aut Cecilio, vel Thesi-
phone, vel alio ex suis discipulis scrip-
tos, nec dum translatos; quia perga-
meni idioma satis recentior est eorũ
memoria, & librorum seriem Mahu-
metanos esse affirmare impiè cona-
tur persuadere *Maroto de iure quæsito. d.*
lib. 3. cap. 49. † Quorum neutrum, nec 18
credent pueri, qui nondum ære laban-
tur, nam in dicto pergameno conten-
ta prophetia est S. Ioannis Euangelis-
tæ ex Græco, & Hebræo interpretata
per S. Cecilium primum Episcopum
Garnatensem; & ipsius Chyrographo
subscripta, in cuius fidem asseruatio-
nis, & comprobationis miraculum, &
ipsius prophetię veritas, literarum, &
pergameni vetustas liquido asseuerãt;
vt constat ex iudiciario processu supe-
reorum calificatione facto per illus-
trissimum D. Petrum de Castro Qui-
ñones virum religionis, sanctitatis, ac
literarum omnium gloria vnum nos-
tro æuo clarissimum, tùm Archiepis-
copum Granateñ. nunc Hispaleñ. be-
neméritum Præsulem, vna cum Epis-
copis Guadixense, & Galipolense; &
Abbate de Alcala; ac alijs doctis, &
peritissimis viris corã *Doctorẽ Hierony-*
mũ de Mõtoya, & Licẽciatũ Michaelẽ de
Muru Notarios anno Dñi M. DC. † Nam 19

Videat. Edict. S. Tribun. Inquisitionis Hispaniae anni 1777 super hoc

licet nonnulli (& ij quidem ex doctis)
prædicti pergameni idioma poſterio-
ribus ſæculis poſt Gotthorū, & Van-
dalorum opreſsiones dicant confictū:
veritas arguit,illo ſæculo viguiſſe,quo
à Romanis ſubacti Latinam linguam
exprimere conantes Hiſpani, hoc,
illo vé idiomaté loquebamur ex La-
tino, & Hiſpano cōflato, vnde dictum
20 *Romance* † Nam à tempore,quo primę
cohortes Romanæ in Hiſpaniam ſunt
ingreſſę, vſque adNatiuitatemDomi-
ni noſtri Ieſu Chriſti ſecūdum aliquos
ttecentos,plus minus vé annos, vel vt
alij volunt ann. XXVI. tātum percur-
rerūt,vt exDioneCaſsio,Strabone, &
alijs traddit eruditiſsimus amicus noſ-
ter, *D. Bernard. Aldrete lib. 1. del origen
de la lēg. Eſpañ. cap. 2. & lib. 2. de las antig.*
21 *de Eſpañ. cap....* † Ex quo vſque ad ad-
uentum, D. Iacobi in Hiſpaniam qua-
draginta plus minus vé annis ſunt trā-
ſacti, quo temporeHiſpani ex propria
lingua,& Latina hanc inducere potue-
runt, quemadmodum Hebræi in ſep-
tuaginta annos, quo apud Babyloni-
cos in captiuitate ſunt cōmorati He-
bræam linguam amiſſerunt, & Baby-
lonicam non aſſecuti, induxerunt ſibi
Chaldæim, ſiue Syriacam,vt affirmat
D. Hieron. in prologo Galeato, quo fit vt
tēpore Eſdræ ſub Zorobabele legem
Domini (quæ Hebraicé erat ſcripta)
22 non intelligerent *Eſdr. 2. cap. 8.* † Ita
Hiſpani Romanorum dominatione
in alijs ſeptuaginta annos ex propria,
& Latina lingua hanc tertiā inducere
potuerunt,quę poſtea varijs viciſitudi-
nibus iactata Gotthorū, Vādalorum,
Arabum,& aliorum idiomatibus, vel
ad illam deflecta, vel in aliam inflecti
facile potuiſſet,ſed quæ nā determina-
tè fuiſſet palam profiteor ignorare,
quia illius temporis Hiſpanæ idioma-
tis nullum aliū fidelior teſtimonium,
quàm hoc pergamenum habemus.

† Niſi vellis D. Cecilium, vtpotè pro- 23
phetiæ domo præditum, ſic & lingua-
rum, illoq; ſpiritu vidiſſe futuræ ciui-
tatis augmentum,& Eccleſiæ ſuæ dig-
nitatem, cui ſe Epiſcopum dixit, hoc
autem loquutum tempori acommo-
dato ſermone, quo prophetia eſſet re-
uelanda, illudq; pro ſigno ſuæ verita-
tis dediſſe iuxta illud Apoſtoli Corint.
1. cap. 14. *linguæ in ſignum ſunt.*† Quem- 24
admodum dici poteſt de prophetia li-
bri plumbei, cuius idioma, & litera,
hucuſq; à nullo ſunt cognitæ, nec cog-
noſcentur vſque ad deſtinatum tem-
pus, vt affirmat alter liber plumbeus,
qui vna cum eo repertus eſt in caber-
nis prædicti ſacri Illipulitani montis,
vt teſtatur eleganter aſſertus, *D. Ber-
nard. Aldrete. d. lib. 2. de las antig. de Eſpañ.
cap.* 19. † Nā quemadmodum Apoſ- 25
toli ad Euangeli veritatem ſtabilien-
dam linguis loquebantur nouis,ſic D.
Cecilius ad prophetiæ comprobatio-
nem nouam linguam loquitur, nam
vt prophetia, ſic gratia linguarum do-
num Spiritus ſancti eſt,ſecundū Apoſ-
tol. Corinth. 1. cap. 12. *alij genera lingua-
rum,*&c. quæ minor eſt,quā prophetia.
d. Corint. 1. cap. 14. *volo autem vos loqui
linguis, magis autem prophetare, nam ma-
ior eſt, qui prophetat,*&c. † Nā etſi Apoſ- 26
toli linguis loquebantur nouis, & eæ,
quæ ſuo tempore vigebant, non nega-
tur ideò loqui poſſe illis, quæ poſtea
futuræ eſſēt, nā vt ait Apoſt. d. Corint.
1. c. 14. *qui enim loquitur lingua, nō homi-
nibus loquitur, ſed Deo,* qui tā præterita,
quā futura præſētia habet, Apoſtol. ad
Roman. cap. 14. *vocat ea, quæ non ſunt,
tanquam ea, quæ ſunt.* † Neque obſtat 27
D. Cecilium fruſtra ſe appellari Epiſ-
copum Granatenſem, cum illo ſæ-
culo ciuitas Granata non fuiſſet, ne-
que eius Epiſcopopatus: nam cum D.
Iacobus vna cū ſuis diſcipulis in Hiſ-
paniam veniſſet, miſſus à Beatiſsima

Deige-

Deigenitrice Maria ad sepeliendum trans Bosphorum in Hispaniam prædictum librum, qui adhuc nõ legitur, in locũ vbi mortuum resurgeret, & id fieret in hoc Illipulitano sacro monte, prope antrum, Arabicé dictũ *Garanad*, quod postea Illipula depopulata nouæ huic fundationi propè Daurum nomen dedit, vt traddit prædictus *D. Ber-*
28 *nar. Alderete. d. lib. 2. cap. 24.* † Quod postea D. Cecilius vna cum socijs, & discipulis, alijsque fidelibus nouiter ad fidem Christi conuersis habitans, cum eis præficeretur, qui prædicto antro conuenerant, dicto *Garanad*, meritò Garanatæ nomine vsus est, cui se Episcopum dixit, vel quia Episcopus creatus fuit à D. Petro, quo tempore in Hispaniam mitteretur, vel quia Episcopi appellabantur, qui aliquo cętui Christianorum præerant præsbyteri Acta Apost. cap. 20. *Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.*

29 ¶ De libris autem plumbeis prædictis, qui vna cum Sanctorum Martyrum reliquijs in cabernis præfati mõtis Illipulitani effossi sunt, nihil habeo dicere, quod non sanctum, pium, ac summa veneratione dignum non sit, quippè materiæ, & literarum tot seculis ad seruata diuinitas, à recentiorib⁹ Arabis confixi, neque tot de mysterijs nostræ fidei Oraculis non nisi diuino numini potuerũt innotescere, *vt patet ex dicto iudiciario processu, quem originalem de mandato prædicti Domini Archie-*
30 *piscopi vidi.* † Neque obstat prædictos libros esse Arabicè conscriptos, vt de eorum fide dubitetur, quia D. Cecilius, & D. Thesiphon earum authores, quorum alter dicebatur ante conuersionem Abdenatar, natione Arabes fuerunt, ideò materna lingua hoc thesaurum incompræhensibilem nobis relinquerunt, in quo plura de Trinitatis, & verbi incarnati mysterijs, de beatitudine, & diuina visione, & alijs huiusmodi (quę Mahumetanæ sectę, & erroribus nõ quadrant) cõtinentur, vt multoties prędictus sanctissimus Pręsul pro Christi fide cathaphract⁹ athleta contra laruas, & nugones huiusmodi in arenã descendens verbo, & scripto satisfaciens, calida, quàm merentur perfundit.

CAP. XIII. de arte Cabalistica.

SVMMARIVM.

Cabala significat recipere, acceptare, n. 1.
Cabalæ artis origo secundum Hebræos, nu. 2.
Cabala complectitur vniuersam phylosophiam, n. 3.
Cabala non addiscitur more aliarum scientiarum, n. 4.
Hebræa lingua prima omnium fuit, nume. 5.
Adam simul cum nominibus vires, & officia dedisse, n. 6.
Phylacteria Iudæorum, reprobantur, nume. 7.
Cabalistica ars, vt vana, falsa, & scandalosa damnata, n. 8.
Inanimata ex lingua Hebræa nominatá permoueri, n. 9.
Hebræa lingua post captiuitatem amissa, n. 10.
Esdras nouas literas Hebræis adinuenit, n. 11.
Moyses, & Aaron virtute Dei operati, nõ arte Cabala, n. 12.
Iosuæ, Samuel, Elias, Elisæi, Danielis miracula ex virtute diuina, n. 13.
Nomina nulla sunt, quæ per se valeant operare, n. 14.
Voces exorcismorum, & sacramentorum non compræhenduntur arte Cabala, nu. 15.

Nomina esse radios quosdam earum rerum, quas imittantur, n.16.

Platonicorum error damnatus, n.17.

Nomina quantumvis speciosissima nullam habent virtutem operandi, numero 18.

Nomina, nec naturaliter, nec supernaturaliter vim sortiuntur, n.19.

Nomina in vna lingua producere effectus, quos nequit in alia, n.20.

Vocibus nulla res physica potest imprimi, n. 21.

Ars Cabalistica est diaboli commentum, n. 22.

Nomina scripta, quid mortuum, & omnibus energiæ expertes sunt, n.23.

Verba ore prolata vim habent aerem feriẽdi, n.24.

Nomina, nec sunt substantiæ incorporeæ, nec accidentia, n.25.

Nomina multa sunt nil significantia, num. 26.

Nomina Magorum non sunt superstitionis vacua, n.27.

Nomina multa Magorum dæmonũ sunt, nu. 28.

Psalm. 46. de nominis virtute explicatus, nu.29.

D. Luc. c. 10. nomina scripta in cœlis, quid sit, n.30. & 31.

Ars Cabalistica nititur scripturis barbaris, ac peregrinis, n.32.

Climaterici anni, quare letales, numero 33.

Critici dies ex qua causa pendeant, numer. 34.

Paris, & imparis numeri ratio in partu detestata, n.35.

Homo toto anno, & incerto tempore nascitur, n.36.

Harmonia omnia contineri quomodo intelligatur, nu.37.

Platonicorum sententia de harmonia cœli refutata, n.38.

Musica Orphei feras, & saxa capi, numero 39.

Musica homines, & bruta capiuntur, nõ saxa, n.40.

Lapides varios ab stellarum radijs moueri, n.41.

Lapides solum anima vegetatiua sunt prædití, n.42.

Lapidum quædam natura intrinseca, num. 43.

CABALA dicitur ex voce Hebrea 1
לקח *accepit*, quia recipere, seu acceptare significat, eo quod non scripto, sed quasi per manus hominum deriuatam Hebræi tradiderunt iuxta illud, Psalm. 77 *& patres nostri narrauerunt nobis*, superstitionibus, & mendatijs eam complentes.
† Dicunt enim fuisse traditã Moysi in 2
monte Syna, qua contẽdunt ipsum in Aegypto, & deserto plura perpetrasse, necnõ Iosue, Elias, Elisæus, Isaias, Daniel, & Samuel tot, tantaque fecerunt miracula, per nomina scilicet Hebræa valde significantia, qua si quis bené nosset, & ad vsum acõmodare sciret, omnia ad libitum posse perficire serio affirmãt, vt habetur in libro pestilẽtis doctrina Artabel ארבעתאל *in sept.*
2. † Ex quo Cabala complectitur vni- 3
uersam philosophiam, diuinam, & humanam, necnon naturalem, omniumque rerum doctrinam mysticé, & symbolicè continet, quam ideo defendere curauit *Ioan. Picus Mirandulan. lib. 1. contra Astrolog. & in conclus. Romæ propositis concl. 5. ex qua impugnatus se excusauit in Apolog.* † Cui satis irridet
Petr Ciruelo Dorocens. vir sanê om- 4
niũ literarum cognitionẽ conspicuus in Apolog. Astrologię Christ. nã vt ait Bened. Perera lib. 1. aduers. fallac. art. *licet hæc ars tãtã sapiẽtiã profiteatur, nõ eã*

more

more aliarum diſciplinarum rationibus,
& argumẽtis, diſputationibuſque tractat,
ſed numeris, figuris, ac ſymbolis, ita vt in
ea ſingulæ literæ, figuræ, nomina, elementa,
apices, lineæ, puncta, accẽtus, ac ſpiritus pro
fundiſsimam quandam, & abditiſsimam
ingentium rerum ſignificatricem doctrinam
habent.

5 ¶ Dicunt præterea ad hanc artem
plus prodeſſe linguam Hebræam, quã
aliam quia fuit omnium prima, qua
Adam, & filij eius fuerunt locuti, *D.*
Auguſt. lib. 16. ciuit. Dei, c. 11. & lib. 18. c.
39. nam vt ait D. Hieron. in Sophon.
cap. 3. *linguam Hebraicã omnium lingua-*
6 *rum eſſe matricem.* † Quare teſtatur no-
mina rebus per Adamũ in ipſam lin-
guam impoſita fuiſſet ſecundum
ſuas vniuſcuiuſq; rei vires, atque natu-
ras *Geneſ. cap. 2.* nam ſimul cum nomi-
nibus vires, & officia quædam diſtri-
buit, vt nominata obedirent, vt trad-
7 dit *Ciruel. vbi ſup.* † Cuiuſmodi phy-
lacteria Iudæorum, quæ nominibus, &
caracteribus complectebãtur ad om-
ne bonũ, etiam ſanitatem reſtituendã,
de quibus fit mentio in *cap. non oportet*
h. 26. q. 5. cap. ſi quis ariolos. d. 26. q. 7. Mar-
bodæus lib. de gemmis.

Eſſe phylacterium fixus prohibetur in
auro
Contra nocturnos fortis tutela timores.

8 ¶ Sed hæc fere omnia cum tot, ac tã-
tis ſcateant vanitatibus, & ſuperſtitio-
nibus, necnon mendatijs: hanc artem
tanquam ſtolidam, falſam, vanã, ſcan-
daloſam, ſuperſtitioſam, ac pactis
ſuſpectam in probant *D. Tho. 2. 2. q.*
96. Perera. & del Rio vbi ſup. Ciruel. in d.
Apolog. & tract. de ſuperſtit. p. 3. Suar. de
Relig. lib. 2. de Couar. lib. 2. de falſa proph.
cap. 18. qua mera delirantium in ſom-
nia dixit *VValdenſ. in opere ſacrament.*
9 † Nam incredibile eſt Solem, Lu-
nã, & cætera aſtra, elementa, item &
ſtirpes cum ratione careant, diuinam
illã vim, quæ latet in vocibus Hebrai-
cis ſentire, eaq; ſic affici, & permouẽ-
ri, vt homini pro eius arbitrio pareãt?
† Sed ſto nũc, nouerint illam vim, vel 9
omnes res naturales, vel certé animã-
tes, aut homines, quamvis totã ſuam
ſubſtantiam nomina ſignificantia au-
diant, non permouẽtur. † Quod ſi vim 10
tantum tribuis vocibus, & caracteri-
bus Hebraicæ linguæ, quod omniũ ſit
vetuſtiſsima, certè conſtat alios eſſe
caracteres Hebræos, qui nunc extant,
quam qui olim fuerunt ante captiuita-
tem Babylonicam, quod Beatus Hie-
rony. in prologo Galeato affirmat, *Cer-*
tum eſt, Eſdram poſt captam Hieroſolymã,
& reſtaurationem templi ſub Zorobabele,
alias literas reperiſſe, quibus nunc vtimur,
cum ad illud vſque tempus ijdem Samari-
tanorũ, & Hebræorum caracteres fuiſſent.
† Nam vt ait Cardinal. Bellarmin. in 11
lib. 2 de verbo Dei cap. 15. tom. 1. *Nam,*
& temporibus Eſdræ deſijt in populo Dei
lingua Hebraica eſſe vulgaris. Si quidem in
illis ſeptuaginta annis, quibus Hebræi fue-
runt inter Chaldæos in Babylone obliti ſunt
linguam propriam, & Chaldæicam didi-
cerunt, & deinceps Chaldaica, ſeu Syria-
ca fuit illis materna, quo circa lib. 2. Eſdræ
cap. 8. habemus, quod cum legeretur liber
legis domini vniuerſo populo Nehemias, &
Eſdras, & Leuitæ interpretabantur, quia
alio quim nihil populus intelligebat. † Nec 12
verum eſt in lingua Hebręa reperiri
voces, quæ omnium rerum naturas
exprimant, quod nequeunt in alia:
nec Moyſes, & Aaron per illa ſunt
operati, ſed per mirabile gratiam Dei,
Exod. cap...... † Nec Ioſuę retinuit cur- 13
ſum ſolis per hæc verba, ſed volunta-
te diuina obediente Domino voci ho-
minis *Ioſuæ cap.* 10. Narrantur etiam
in ſcriptura Samuelis, Eliæ, Eſaiæ,
Danielis, & aliorum ſanctorũ miracu-
la, nec tamen vſquam de iſtis Cabaliſ-
ticis myſterijs mentio fit.

14 ¶ Quare dicendū est nulla esse no-
minia, siue mente concepta, siue voce
prolata, quæ naturaliter, & per se hanc
potestatem habeant, vt docent *D. Tho.*
d. 2. 2. q. 96. art. 2. & contra Gent. lib. 4. c.
104. & cap. 105. Leonard. Vayrus lib. 2. de
Fascin. cap. 11. Et si quam habent eā ex
pacto accipiunt, vt de his phylacterijs
Iudæorum habetur *in cap. nec mirum. h.*
15 *26. q. 5.* † Non loquor de exorcismis,
& alijs sacris rebus, nā qui sacramen-
ta instituit Christ⁹ vim eis largiri dig-
natus est; sacramentalibus vero, quæ
ab Apostolica tradditione recipimus,
etiā moralis vis à Deo tribuitur, quia
Apostoli Christi ministri, & dispensa-
tores ministeriorunt sunt, *D. Paul. Co-*
16 *rinth. 1. c. 4. Trident. sess. 2. can. 13.* † Lo-
quor tantum de Cabalisticis vocibus,
nam licet dicant nomina esse radios
quosdam earū rerum, quas significant,
ex diuina eorum impositione, Psalm.
146. *omnibus ijs nomina voca,* & eis qua-
si vitā latere D. Luc. cap. 10. *Gaudete,*
quia nomina vestra scripta sint in cœlis.
17 † Non sunt ferendi, quia alio se miscēt
errori Platonicorum damnato, nō so-
lùm à Theologis *D. Thom. 2. 2. q. 96. art.*
2. & lib. 4. contra Gent. cap. 104. & 105.
Petr. Ciruel. de superstit. p. 3. sed etiam à
Medicis *Hippocrates lib. de sacro morb.*
Galen. lib. 6. & 10. simplic. Codronch. lib. 2.
de morbis benefic. cap. 5. atque philoso-
phis *Theophrast. lib. 9. histor. plantar. Plu-*
tarch. in vita Pericli, Vayrus lib. 2. de Fas-
18 *cin. cap. 11.* † Quia nomina quantum-
vis speciosissima, vt Raphaelis Ga-
brielis, Salomonis, Machabçorum, &
similium vllam habent virtutem ope-
randi, neq; naturalem, neque artificia-
lem, neque supernaturalem, vt traddūt
Scaliger. lib. 16. de subtilit. cap. 349. Lan-
gius epist. 33. Valles de sacra philosoph. c. 3.
19 † De vi naturali nemo vnquā, vel sus-
picatus fuit, supernaturalis si foret, id
gratiæ, vel miraculi foret, quod dici
nequit; quia Deus nil tale promisit,
neque Ecclesiæ suæ reualauit, non solū
quo ad modū gratiæ, vel miraculi, sed
etiā quo ad modū prodigiosum, quod
natura non excedit, sed ratione modi,
vt multæ mirificæ operationes factæ
per bonos, & malos Angelos motu lo-
cali, vel subita naturali agentiū appli-
catione, quia horum nulla potestas in
his reperitur, vt docet *Hierony. in vita*
S. Hilarion.
¶ Neque obstat nomina in vna lin- 20
gua producere effectus, quos nequeit
in alia translata, vt fuit error *Originis*
lib. 1. & lib. 5. contra Cels. quià sinceræ
phylosophiæ repugnat principijs, vt nō
minus, quod de Oratorum periodis
ad Magica ista deliramenta, traddit
Petr. Gregor. lib. 19. Syntagm. cap. 8. † Nec 21
rei sanctæ significatio, nec linguæ dig-
nitas, nec hominis probitas instituen-
tis vllam qualitatem physicam pos-
sunt vocabulis imprimere, vt nugatur
Laurent. Annanias lib. 3. de natura dæmon.
fol. 99. † Vt sic totum hoc commen- 22
tum à diabolo agnoscas, vt sanctissi-
mis, quibusque rebus facilius, & liben-
tius mixtas suos faciat abuti, vt definit
Parisiensis facultas Theolog. art. 9. & 10.
de Mag. † Quia nomina illa, si scripta 23
sunt, quid mortum, & omnibus ener-
giç expers, quæ si quam vim habēt ab
atramenti, vel carthulæ, cui inscripta
sunt temperamento, vt illa accipiant
oportet, & perinde sua propria vi non
operantur. † Ore vero prolata verba 24
vim tantum habent contactu aerém
feriendi, vt animalium reliquorū, quç
innanorum soni: sed sonus non magis
tactum valet immutare, quam color
auditum, vel dulcedo visum, quia non
sunt istorum obiecta, quare verba, si-
ue scripta, siue prolata nihil ad horum
posumt adferre, *vt dicemus infra lib. 2. c.*
22. ex nu. 16. † Nam nomina, nec sunt 25
substantiæ incorporeæ, aut spiritua-
les,

les,nec ſunt accidentia inhærentia ſubiecto, quare vitā, nequid ſimile poſſunt habere;aduenìunt quoque ſeu inducentur rebus, quas ſignificant, atq; denominant, extrinſecè planè, quare neque emanātes à rebus radij ſunt di-
26 cendi. † Multa quoque ſunt nomina nil ſignificantia, multa quid aliud à rei ſignificantia,quim & ipſa illa, quæ naturam rei ſignificant (qualia putantur, quę creaturis Adamus impoſuit) hæc nulla potuerunt à naturis rerum influxum recipere,quia res corporeæ naturaliter efficire non poſſunt in id quod corporis expers eſt, vt ſunt nomina.
27 † Quinimo illa, quæ ad hoc Magi huiuſmodi vtuntur non ſunt omnia ſuperſtitionis vacua, vt in Concilio Romano, quod fuit congregatum ſub Zacharia Pontifice ad damnandos errores Alberti,& Clementis hereticorum lecta vna oratione, in qua continebantur,hæc nomina *ſupplico vos Angelos Vriel,Raguel,Tubuel,Michael, Adimis,Tubuas, Sabaoth,Simiel,* &c. omnia damnata fuere (prętcr illud Michaelis) tanquam Magica, & erroris,& ſuperſtitionis plena, vt habetur apud *Su-*
28 *rium tom. 3. menſe Iun.* † Quia vera ſunt dęmonum nomina, licet illud *Vriel,* reperiatur *Eſdr.4.cap.4.* quia talis liber ab Eccleſia receptus nō eſt,ſed vt apocriphus inferitur Bibliæ *Trident. ſeſſ.4.* ideò nihil inflingit,nam & ibi reperies nomen *Ieremiel*, quod nullius Angeli eſt, vt probat *Nicol. Serarius in Tob. cap. 12. quæſt.10.*

29 ¶ Neque obſtat illud Regi Vatis, *Pſalm.146.* nam ibi Deum cunctarum rerum, ſingulorum etiam Angelorū, & ſtellarum (de quibus agit) naturas noſſe probat, & ſic ea cum lubet proprijs nominibus, hoc eſt, conuenientibus earum naturæ vocare poſſe: ſed ea nomina mortalibus incognita ſunt,
30 nec Magis reuelata. † Nec minus illud *Luc.c.10.* ad hanc magiā iubare poteſt, quia nil aliud eſt *nomina diſcipulorū ſcripta eſſe in cœlo*, quam eſſe in amicorum Dei relata, album, quod aliui dicitur, *inſcripta libro vitæ.* † Quod ſiue acci- 31
pias ſecundum ęternam Dei prædeſtinationem,quæ mutari nequit,ſiue ſecundum præſentem iuſtitiā, quę mutationi obnoxia eſt,ad inditìtia nomina nihil conducunt, quibus Magi huiuſmodi mirifica ſcire, & operare glo-
riātur. † Quæ omninò prohibita ſunt, 32
quia vt plurimum nituntur ſcripturis barbaris,& peregrinis,ſuperſtitionib⁹, & incantationibus plena,multiſque ex Mahumetanorū, & Arabū delirijs, vt de quodam Romano Ramirez Toleti incinerato an.1600. narrat *Mart. del Rio lib.2. Magicar.q.24.*

¶ Neque pro numeris obſtat,quod 33
ipſi extra numerum pſaltantes ex Platonicorum delirijs contendunt: & vt ab Arithmeticis exordiar, dicunt *annum Climatericum* homini eſſe lætalē ex ſeptenario numero; quod falſum eſt, quia id non procedit ex numerorum poteſtate, ſed ab humorum, & cōplexionis,quæ in homine ſunt ratione, & periodo quadā naturali, eo quod Deus vitæ terminum cōſtituiſſet, *Geneſ. cap.*
6. † Neque obſtat *dies criticos*, ex nu- 34
merorum computo morbi eſſe conicctabiles, quia cauſa non à numeris petenda eſt,ſed ex ipſa hominis in corpore tum ſeuiētis poteſtate: nam quidam adeò celeres,& acres ſunt,vt vno quoque die ſubiectum inuadant: alij ſecūdo die: ſunt qui tertio,& qui quarto, vnde febrium differentia, quorum acceſsionum dies medicis coniecturā præbent, quid ſperādum ſit de ęgri valetudine,vt paſsim docet *Hippocrat. & Celſ. lib.4. cap.4.* † Neque ex numero- 35
rum parium,& imparium ratione homo vitalis naſcitur in ſeptimo, & nono menſe, & non in ſexto, & octa-

uo, vt *Pythagoras docuit*, quia non ex numerorum virtute, sed ex seminis cōcoctione fit, vt docent *Ludouic. Mercado lib. 4. de affectionib. mulier. cap. 1. & Peramato lib. de hominis procreat. cap. 8. Fed. Bonauent. tract. de octimestri part. lib. 2. ex cap. 7. & lib. 7. ex num. 27.* nam vt ait Arist. libr. 4. de animal. ortu cap. 6. *cùm corpus ad nutriendam non sufficit par-*
36 *tum emittit.* † Vnde fit, vt homo nascatur in sexto mense *l. in testato. D. de suis, & legit. hæred.* in octauo *Auic. lib. 9. naturæ animal.* in decimo *auth. de restituta, & ea quæ parit. §. fin. collat. 4.* nā vt ait Plin. *lib. 7.* histor. animal. cap. 5. *homo toto anno, & incerto gignitur spatio, alius septimo mense, alius octauo, alius nono vsque ad initia decimi, & vndecimi.*

37 ¶ De musicis numeris aducūt illud aphorismum Platonicorum *Harmonia omnia contineri*: quia Deus omnia in pondere, & mensura constituit, vt traddit *Mizald. lib. de harmon. cœl.* vnde Machrob. *Musica capi omne quod viuit.*
38 † Hoc totum nititur duobus falsis hypothesibus, scilicet esse quandam cōmunem mundi animam harmonijs numeris cōpositam, res singulas peruadentem, quæ musico concentu delectatur: item cœlum, & sydera esse animata rationis compote, vt quæ ira cōcitetur, & voluptate sonora demulceatur, quæ iā pridem ab Ecclesia fuere damnata in Cōcilio Cōstantinopol. & alijs synodis, vt traddit *Espencæus li.*
39 *de animat. cœli.* † Ex quibus alia innumera nata sunt deliramēta, quę de musica Orphei scripsere *Ouid. li. 7. Metamor. Seneca in Hercul. furen. Horat. od. 9. Vergil. lib. 4. Georgic. & lib. 6. Æneid. Manil. in syder.*

At lyra diductꝰ per cœlum cornibꝰ inter
Sydera conspicitur, per quandam cœperat Orpheus.
Omne, quod attingerat cantu Manesque per ipsos
Fecit iterque domuit infernas carmine leges,
Hinc similis honos, similisque potentia causæ,
Tunc syluas, & saxa trahens, tunc sydera ducit,
Et rapit immensum mundi rebolubilis orbem.

¶ Quę enim auditu prædita sunt 40
animalia musicis modulis capi posse haut dubito, vt homines, & bruta: non tamen inanimata, vt saxa, & syluas. Et ita non assentior, quod ab Arionis Delphine ad Megarenses, & Thebanos muros argumentantur *Plutarch. in Sympos. & Solin. cap. 7. Poli histor.* nam capi carmine fera potuit, saxa vero nō potuere † Neque obstat lapides varios 41
ab stellarū radijs moueri, vt *Selenites*, qui non solùm figura, & coloribus Lunam immitatur, sed etiam subsequitur: *Manes*, qui vim quoque motum alijs traddendi, & in alios transferendi accipit. *Pantaura*, qui cæteros lapides trahit. *Andradamas*, qui argentum, æs, & ferrum. † Quarum virtutibus, 42
etsi præditas (eo quod sint anima sensitiua compotes) dixerunt *Philopon. lib. 1. de anim.* mentitur plané, quia solum anima vegetatiua præditæ sunt, vt traddit *Hippocrat. lib. de natura puer.* m
† Operantur tamen ex virtute quada... 43
naturali intrinseca, & materiæ dispositione, quarum specificæ idoneæ sunt, ad summorum influxus recipiendos, vt docent.

CAP.

CAP. XIIII. de arte Notoria.

SVMMARIVM.

A*Rs notoria sine vllo labore omnium scientiam profitetur, n.1.*

Artis notoriæ ritus detestatus, n.2.

Ars notoria diaboli figmentum, n.3.

Ars notoria, vt vana, falsa, & scandolosa damnata, n.4.

Artis notoriæ effectus non est naturalis, n. 5.

Artis notoriæ effectus non est miraculosus, num.6.

Salomon ex diuina voluntate scientiam adquisiuit, n.7.

Scientia artis notoriæ ad scientiam Salomonis referre damnatum n.8.

Miraculum petere non necessarium est tentare Deum, n.9.

Ceremonias, & ritus adhibere præter ab Ecclesia institutos, est ab Ecclesia dissentire, n.10.

Ceremoniæ, & ritus sunt signa diuini honoris, n.11.

Consilia diuina non sunt præscrutanda, num. 12.

Notoriæ arti vacantes solet diabolus per aerem subleuare, & terra elidere, numero 13.

Notoriæ artis studiosi solent à mente deniare, n.14.

1 ARS notoria est illa, quę sine vllo labore, lectione, auditione vè, sine præceptore, aut studio, diuinarũ omnium, & humanarum rerum cognitione breuissimo temporis spatio pollicetur ad similitudinem scientiæ, quæ Salomoni vni⁹ nostris spatio data est *Reg. 3. cap. 3.* quē impudenter, & nefarie dicunt huius artis fuisse authorem, vt apparet, ex *lib. de illa edito, & à Pontifice Pio V. damnato.* † In hac enim discipulus primò 2
confessionē totius vitę maculas eluit, & per septem septimanas continuas quotidie septē Psalmos, & certas præces recitat, ieiunijs, & bonis operibus se exercet, quibus peractis aliæ præcũ concipiendarum formulæ præscribũtur in septē primos noui luni dies recitandæ, ipso sole quotidie oriente, & postremo sibi diem eligit, in quo solus existit in templo, vel in agro, & flexis genibus, manusque ad cœlum sublatis ter primum versiculum hymni, *veni sancte spiritus* pronunciat, quod cum fecerit repentè non minus, quàm Salomoni, Apostoli, & prophetæ omni scientia impletum iri, vt narrat *Petr. Ciruelo in apologia Astrolog. iudi. & tract. de superstit. p.3. cap. 1. Mart. del Rio lib.2. Magicar. q. 24.* † Hoc totū diaboli figmentum est diuini honoris cupidi, cui adorant, cui ieiunant, cui recitant, cui præces effundunt, & scientias procurātes stulti facti sunt, *capit. qui sine saluatores huius 26 q.5.* nam his ritibus diabolus procurat diuinos vsurpare honores, *D. August. lib. 10. ciuit. Dei, cap.9. & cap. 10.* † Et ideo hęc ars, vt vana, 4
stolida, falsa, atque scandalosa, ac pacti suspecta damnata fuit *Parisijs an.* 1320. quàm laté impugnarunt, *D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 1. Alex. de Hales p. 2. quæst. de sortileg. Bapt. Segnius libr. de vero Astud. Christ. cap. 7. Ciruel. & Perera vbi supra Mart. del Rio lib. 1. cap. 4. q. 3. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 15. ex n. 4.* † Nam effec- 5
tus, quod expectatur non est nuturalis actui proporcionatus, quia ingenia humana scientias non comprehendit repente, sed paulatim successu temporis, lectione, doctrina, & experientia, vt docet *Arist. lib. 4. physicor.* † Neque est 6
miraculosus, quia Deus nil tale promisit, nec Ecclesię suæ reuelauit; quare ex occulta, quapiam spiritualis crea-

turæ

turæ operatione: non Angelica, ab An-
gelis bonis, quia illi se adorari nollũt:
ergo diabolica, quia diabolus his va-
nitatibus delectatur.
7 ¶ Neque obstat dicere Salomonẽ
vnius noctis spatio sapientiam omnẽ
acquisisse, *Reg. 3. cap. 3.* quia nullis riti-
bus, neque ceremonijs, neque vllis cõ-
cipiendarum formulis scientiam cõ-
parauit, sed tantum diuina voluntate,
nec quando ille voluit, sed quando illa
sua miseratione dignata fuit eum lo-
quere, vt probat *D. Thom. 1. 2. quæst.* 113.
art. 3. Perera lib. 2. aduersus fallac. art. q.
8 10. † Vnde blasphemare est hanc ad
illam referre, aut artem ad illam cõ-
parandam ementire, quia Deus artę
non flectitur, neque stolidorum homi
num votis acquiescit, vt ad eorum nu-
tum accedat, qui dispersit superbos
9 mente cordis sui, *D. Luc. cap.* 1. † Qui-
nimo petere à Deo, vt infundat scien-
tiam, sicut Salomoni, aut alio electo
viro, est petere, vt miraculum edat
sine necessitate, quo est tentare Deum
prohibitum, *Deut. cap. 6. D. Luc. & D.*
10 *Marc. vterque cap.* 4. † Adhibere oratio-
nes, ritus, ceremonias ad id ad, quod
Ecclesia non instituit, est manifestè
ab Ecclesia dissentire, & pacto se im-
plicare, atque demoni adorationem
submittere, vt probat *Suarez vbi sup. d.*
11 *cap.* 11. † Nam ceremoniæ, & externi
ritus signa sunt adorationis, & diuini
cultus, vt docet *D. August. lib. 10. ciuit.
Dei. cap....* quibus se dęmon promisit
concursurum, D. Thom. d. quęst. 96.
art. 1. *sunt signa pertinentiã ad pactũ quæ-
dam significationum, cum dæmonibus placi-*
12 *ta, atque fœderata.* † Pręterea ceremo-
nijs promittit scientiam supernatura-
lem, quàm Deus absque illis concessit,
olim paucis, hodie ferè nullis, quia
mysteria fidei, & salutis, fide nobis sũt
credenda, nec scrutanda diuina consi-
lia, nam vt legitur Prouer. cap. 25. *sicut
qui multũ comedit, non est ei bonũm; sic, qui
scrutator est maiestatis opprimetur à glo-
ria.* † Et ita huic arti vacantes solent 13
dęmones ex permissione diuina in ae-
rẽ subleuare per turbinẽ, & terra vndi-
que raptatos semiuiuos relinquere,
alios autem vtriusque vitæ iacturam
subire cogit, vt traddit *Circul. d. capit.*
11. † Alios loco sapientiæ solet mente 14
priuare, atque attonitos reddere, vt do-
cet *Lauater. lib. de spectris cap.* 14. quod
non malé agnouerunt Reges nostri
dicentes in. l. 2. tit. 23. part. 7. *de manera,
que algunos dellos mueren, o fincan locos, e
desmemoriados.*

CAP. XV. de arte Paulina.

SVMMARIVM.

ARS Paulina in multis conuenit arti notoriæ, n. 1.

Angeli custodis, vel aliorum ministerio dicunt artem Paulinam comparari, num. 2.

Artis Paulinæ duæ species, n. 3.

Ars Paulina mera impostura est diaboli, vt hominem decipiat. n. 4.

Diabolus quandoq; se transfigurat in Angelum lucis, n. 5.

Ars Paulina de necessario tribuenda est diabolo, n. 6.

Dæmones possunt scientias, & artes docere, si Deus sinat, n. 7.

Dæmonis arte multi philosophi, & Poetæ effecti, n. 8.

A AVLINA ars 1
(quam dicunt D.
Paulo in extasi rap-
to tradditam) spe-
cies quędam est ar-
tis notorię, nam in
multis conuenit, in eo tamen differt,
quod notoriam aiunt fieri per modũ
subite

ſubitę infuſionis, quàm aliter vocant
2 *artem ſpirituũ.* † Quia dicunt ab ſpiritu probenire intus inſpirante, vt quando cumque homo vellit omnium rerum ſcientiam accipere, illa faciat, quæ ipſi tradidere (&nos prætermittimus, quia te non Magum, ſed Catholicum facere decreuimus) & tunc miniſterio Angeli cuſtodis, vel aliorum bonorum illa
3 imbuetur... † Cuius duas traddũt ſpecies, vnam *obſcuram*, quæ fit per viam eleuationis, tranſit⁹, raptus, ſeu extaſis. Alterã *clarã*, quàm dicunt fieri viſibili Anglis forma corporea apparentis, &
4 coloquentis. † Sed hęc ars nihil aliud eſt, quàm mera γοεθεία, *goetheia* mera incantatio, ac impoſtura diaboli, qui vt alijs in rebus in his etiam hominẽ deludit, vt probat *Bapt. Segnius lib. de*
5 *odio Sathan. cap. 8. & cap. 9.* † Nã hi Angeli nihil aliud ſunt, quàm dæmones Paredri, hominum deceptionem, & interitum enixé procurantes, quia nõ eſt ei novum bonorum Angelorum formam aſſumere, quia vt ait D. Paul. Corinth. 1. cap. 11. *Et ipſe Sathanas trãſ-*
6 *figurat ſe in Angelum lucis* † Nam cum ſcientia iſta ſimiliter non acquiratur luce naturæ, nec diuina reuelatione, conſequens eſt, vt eam diſcant à diabolo, qui illis ignaris, nec ſentientibus quidem phãtaſiam mouet; vt hoc vel illud dicant, vt docet *D. Auguſt. lib. 1. de natura dæmon.* † Siquidem dæmones
7 poſſunt artes, & ſcientias hominibus imbuere (ſi Deus ſinat) per loquutionem nempè, & manifeſtationem ſui conceptus: non ſolùm interna ſuggeſtione, ſed apperendo in forma viſibili, vt hominem loquatur, vt agnouit *D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 1.* † Vt de varijs ruſ-
8 ticis conſtat, qui ſubito arte dęmonis phyloſophi, & poetæ proſiluerunt, vt de illo, qui ex gleua exiliente Hetrucis Aruſpiciniam docuit meminit *cap. nec mirũ. h. 26. q. 5.* & alijs *Suidas, et Pauſanias, & Eunapius*, & quib⁹ quaſi irridens Perſius ita canit Satyr. 1.

Nec in bicipiti ſomniaui Parnaſo,
Vt ſic poeta repente prodirem.

CAP. XVI. de Necromantia.

SVMMARIVM.

N*Ecromantia vnde dicatur, numero 1.*

Necromantia mortuorum animas euocat, n. 2.

Platonis error de animarum diuinitate, nu. 3.

Homines ad mortem accedentes diuinare, n. 4.

Animas futura cognoſcere; ad quas euocãdas Grymoriæ ars inſtituta, n. 5.

Leges de caſu dubio non de indubitato ferri debent, n. 6.

Animas nõ eſſe diuinæ eſſentiæ participes, n. 7.

Animæ non poſſunt apparere quando cũq; vellint, n. 8.

Animæ nudatæ ſemel corporis integumento, illud rurſus pro libito induere non valent, n. 9.

Diabolus non poteſt animas, quo velit facere apparere, n. 10.

Grymoriæ ars, ſeu Necromantia omni iure improbata, n. 11.

Dæmon in aſſumptis corporibus mortuorũ animas ementitur, n. 12.

Samuelis apparitio Regi Sauli phantaſtica, n. 13.

Samuelis anima non magico carmine, ſed iuſſu Dei apparuit, n. 14.

Animarum apparitiones ad abſolutam Dei poteſtatem pertinent, n. 15.

Animarum apparitiones, quas dæmon inducit ſpectra ſunt, & phantaſma, num. 16.

Apparitiones animarum à dæmone factæ vmbrã, & phãtaſmata appellãtur, n. 17.

Necro-

Necromantia secunda est idolatria, numer. 18.
Homines facilius credunt alijs hominibus, quam dæmoni, n. 19.
Necromantiæ causa, & origo, n. 30.
Manes mortuorum animæ sunt, quorum exitus incertus, n. 21.
Manes dæmones sunt, qui mortuorum animas ementiebantur, n. 22.
Grymoriæ artis varios ritus, n. 23.
Manibus sanguis offerebatur feruens, num. 24.
Necromantia carmine peracta, n. 25.
Necromantiæ artis duplex institutum, nu. 26.
Necromantiæ cadaber adhibeuatur, & spiritus cantibus cogebatur illum subire, n. 27.
Spiritus, qui in necromantia accifcebatur diabolus fuit, n. 28.
νεκρο μαντεια, quæ sit, n. 29.
Necromantia per sacrificium, n. 30.
νεκρομαντια cadauere adhibito peragebatur, n. 31.
Herbas esse quibus mortui ad vitam reuocantur, error, n. 32.
De priuatione ad habitum nõ est possibilis regressus, n. 33.
Incantatio primo vllulatu, & incondito ferarum sono, n. 34.
Carmine inuocabantur Orcus, Styx, Chaos, Meguera, &c. n. 35.
Lucanus de necromantia explicatus, num. 36.
Spiritus subeundi cadeuerem ritus, numer. 37.
Spiritus respõso dato veniam poscit reddendi, n. 38.
Necromantia periculi plena, n. 39.
Necromantici nõnunquam mente abalienãtur, n. 40.
Necromantici malè pereunt, n. 41.
Exempla eorum, qui ob necromantiã malè perierunt, n. 42.
Alcimi sententia de necromantia, numer. 43.
Dæmonis conatus est fallere, n. 44.
Necromanticis pœna mortis naturalis est, n. 45.
Necromanticis mors æterna, n. 46.
Iure humano, quæ pœna sit necromanticis, n. 47.
Iure regio mortis pœna est in Necromanticos, n. 48.

NECROMAN- 1
tia prima est, & præstãtissima huius Magię diuinatricis pars, quæ ad Manganiam spectat, sic dicta ex Græcis νεκρὸς *necros*, quod mortuũ significat, vel cadauer, & τὴς μαντείας, *tes manteias*, quod dicitur diuinatio, vt docet *D. August. lib. 10. ciuit. Dei cap. 9. cap. nec mirum huius*
26. q. 5. † Cuius quidem institutũ fuit 2
per artem Grymoriæ mortuorũ animas euocare, vt de occultis, vel futuris responsum redderent, vt docent *Petr. Leloyher lib. 4 spectror. cap. 4. Petr. Thyræus lib. 1, de appa it spirit. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppos. relig. q. 95. art.*
3. disp. 3. † Quod habuit originem ex 3
errore Platonis asserentis animas diuini numinis esse participes, & dum in hac vita viuunt corporis grauamine esse sopitas, vt futura agnoscere nequeant, in quo & alij nostri temporis sunt hæretici tuentes se illo, Sapient. cap. 9. *corpus, quod corrumpitur agrauat*
animam, &c. † Ideò dicebant dum ad 4
mortem accedebant (quia animæ expeditiores reddũtur) hominib⁹ cõtingere diuinare, *Ciero lib. 1. Diuinat.* quẽ affati hęretici defendere conãtur alio scripturæ loco Iacob moribundi filios suos alloquentis, Genes. cap. 49. *Congregamini, vt annũcient, quæ ventura sunt*
vobis in nouissimis. † Ita iam à corporis 5
expeditæ grauamine, quasi diuinitate arrepta futura cognoscere, eaque renun-

nunciare facile potuisse, si ad hanc vitam arte aliqua reuocarētur, ad quod Necromantiam, & Grymoriæ canones finxerunt authore diabolo, quibus se Manes ascire, hoc est, mortuorum animas crediderūt Horat. lib. 1. Saty. 8.

Manes alliciunt animas responsa daturas.

6 ¶ Quorū errores, quia iam diu Ecclesia impugnauit, neque erit nobis respōdere, quia non vulgaria, & quæ apud alios sunt agere decreui, sed quæ difficultate aliqua nostri seculi doctos quosq; remoratos, quasi in sirti impingit, quia leges de casu dubio, nō de in-
7 dubitato ferridebent............ †Animę enim non sunt ab æterno, neque diuinæ essentiæ participes, neque quidquā sciunt, quod in corpus nequeant effundere, vt ab eo liberatæ valeant diuinare, vt docent ex Gentilibus *Aristot. lib. 3. de Anim. cap. 4. & in Problem. sect. 30. & in Methaphys. lib. 12. tex. 17.* & ex Catholicis *D. Thom. p. 1. q. 84. art. 3. Petr.*
8 *Thyræus lib. 1. de apparit. spirit.* † Neque in potestatæ est apparere quandoque vellit, quia nullum habent corpus, in quo appareant, neque illud possunt cōparare, neque ex elementis, neque aliunde, nā caret organis corporeis, quæ illi ad mouendum corpus sunt necessarij, quando erat in corpus, vt docet
9 *Soto in Sent. 4. dist. 45. q. 1. art. 4.* † Neque nudatæ semel à corporis integumento illud pro libito rursus inducre valet, quia vt ait Regius vates Psalm. 77. *homo spiritus est vadens, & non reddiens: puluis est, & postquam semel defloruit, dicitur suum locum amplius non recognosce-*
10 *re.* †Neque diabolus eas potest exhibere, nam Beatorum animę in manu Dei sunt, ipsique soli obtemperant: damnatorum autem vt quæ pessimo carcere sunt man cipatæ (sine Dei licētia) nequit diabolus sinere egredi, *D. Thom. p. 1. q. 117. art. 4. Tertulian. lib. de*

anim. cap. fin. † Vnde hanc artem, vt va- 11
nam, fallam, inanem, superstitiosam, mendatij, & periculi plenam omnia iura improbarunt, *Leuit. cap. 10. Deut. 18. Iudic. 12. Isai. 8. Iob 13. Reg. 1. cap. 9. Reg. 4. cap. 1. d cap. nec mirum. h. 26. q. 5. l.*
2. tit. 23. part. 7. † Nam omnes sunt dæ- 12
monum illusiones, qui in assumptis corporibus mortuorum animas emētitur, vt latè probabimus *lib. 2. de Magia operat. cap. 25. de animar. appart.* nam vt in persona dęmonis quidā cecinerat.

Non vero quotiens animas Magus euocat Orco
Illarum assumpta mentimur imagine vultus,
Carminibus, folijs, auibus fumoque ligari
Dicimur: & circunductis in puluere signis,
Sed veluti plerisque alijs ita fallitur isto
Mens hominum.

¶ Neque obstat animam Samuelis 13
prophetæ ad Pythonisæ incantamēta Sauli apparuisse, *Reg. 1. c. 28.* Nā præter quam quod phantasticè fuisse repræsentatam affirmat *D. August. lib. 2. ad qq. Sympliciani respondens ad q. 3. & lib. 3.*
de octo Dulcici quæstionibus, q. 6. † Non 14
magico carmine, sed iussu, ac imperio Dei contingit, vt Sauli curiositatem repræhenderet, & finem suum annunciaret, vt docet *D. Thom. 2. 2. q. 178. art. 5. Petr. Leloyher lib. 4. spectror. c. 1. Perera*
aduersus fallac. art. lib. 1. cap. 11. † Nam 15
animarum apparitiones ad absolutā Dei potestatem pertinent, vt probant *D. August. lib. de cura pro mort. cap. 10. & lib. 3. de Trinit. D. Thom. p. 1. q. 89. art. 8.*
† Ea enim, quę nobis dęmones obtru- 16
dunt spectra sunt, & phantasmata *Tertulin. lib. de anim cap. penult. D. Thom. p. 1. q. 117. art. 4. Guilh. Parisiens part. fin. de vniuers. cap. 24. Suarez in D. Thom. part. 3.*

part.3.q.53. Raph. de la Torre tom.2. de vi-
17 *tijs oppos. relig. q.95. art.3. disp.3.* † Qua ideò dæmonum phantasma appellat *Bart. Spina sacri Palatij magister tract. de strigib. cap.13.* Vmbras *Plin. lib.30. cap.2.* vnde rectè Callimach.

Sunt aliqui Manes, letum non omnia finit,
Luridaque euictos effugit vmbra rogo.

18 ¶ Nam vt ait Tertulian. lib. de Anim. cap. fin. *Necromãtia secunda est idolatria, in qua se dæmones per in de mortuos fingũt, quemadmodum in illa Deos: itaque inuocãtur quidem defuncti, sed dæmones apparent sub eorum obtentu; & sub personis defunctorum delitecens aliquem se ex hominibus*
19 *affirmat.* † Nam sic dæmones facilius homini, quidquid vellint persuadent, nam homines animabus defunctorum, vel parentum, vel amicorum suorum, quos diligunt, & à quibus se diligi non dubitant, libentius, & promptius credunt, quam dæmoni, quem naturaliter abhorrẽt, vel ex illo Genes. 3. *inimicitias ponam inter te, & mulierem, semen tuum, & semini illius.*
20 † De inde ita persuadent hominibus infernum nõ esse carcerem perpetuũ, ex quo nõ liceat aliquando ęgredi, nequeadeò graues, & perpetuas inferni pœnas, vt Christiana veritas fatetur, & animas post mortem habere corpora, & in quam vellint migrare, & alia fidei Catholicæ contraria: necnon quod ipse de illis potestatem habet, & arbitrium, & sic se esse similem altis-
21 tissimo, quod eius conatus. † Sic ergo non ipsum, sed animas voluit inuocare, nam *Manes*, qui in hac arte euocabãtur, mortuorum animæ erant, quarum exitus incertus fuit; nam si certus, & bonas arbitrarentur appellabãt *Lares*, si malas *Laruas*, seu *Lemures*, vt docet *D. August. lib.9. ciuit. Dei. cap.11.*
22 † Ipse tamen in earum inuocatione apparebat, ex quo Manes dæmones fuisse, qui mortuorum animas emencebantur dixerunt *D. August. vbi sup. D. Thom. p.1. q.117. art.4. Alexand. ab Alexan. lib.2. dier. Genial. c.9. & lib.4. cap.19. & lib.5. cap.23. & lib.6. cap.21.*

¶ Ad quod quidem variæ fuerunt 23
ceremonię, & ritus, vt de amico suo Apione huic arti dedito memorat *Cic. in Tusculan. qq.* dum tamen corrigas illud *falso sanguine*, quod in vulgatis coduibus (ex huius artis ignorantia) legitur, reponendo *salso sanguine.*
† Nã his Manibus sanguis offerebatur, 24
non falsus, sed verus, & feruens, quod sale spargebatur, vt mos fuit in alijs sacrificijs sale victimã condire, *Plin. lib. 31. c.7.* quod ab Hebręis mutuasse videtur ex illo Leuit. cap.2. *Quidquid obtuleris sale condies.* † Quod non minus 25
carmine peragebatur, vt de Orpheo huius artis peritissimo Euridicẽ vxorẽ ab inferis reuocante canit Vergilius AEnei.6.

Si potuit Manes accersere coiungis Orpheus
Threicia fretus cythara, fidibusque canoris.

¶ Vnde huius artis institutum duplex 26
fuit, vnum per sacrificium, siue inuocationẽ solam, cuius meminit textus in c. illos 8. huius 26. q.2. *quasi nullum esset sacrificium, & nullæ præces ad aliquem spiritum ob diuinationem dirigerentur.* † Alter fuit mortui alicuius cada- 27
uere adhibito, cuius exubias cantibus, & imprecationibus spiritus subire cogebatur, vt responsum daret iuxta illud D. Isai. cap. 8. *nunc requiret pro viuis à mortuis.* † Loquitur enim prophe- 28
ta secundum vulgarem sententiam, qua cogitabatur mortui spirit⁹ acciri, & respondere, vt eam magis detestetur, aliàs nõ hominis spititum, sed dęmonem esse, qui accifcebatur, non solùm diuinis, sed prophanis Vatibus notum

tum fuit Tibul. lib. 1. Eleg. 2.

Iam ciet infernas magico stridore cateruas.
Iam iubet sparsas lacte referre pedem.

29 ¶ Prima species vocabatur, σκιομαντεία, *sciomanteia*, quā Canidia peregit apud *Horatium saty.* 8. Circes apud *Homer. in Odiss.* Medea apud *Ouid. in Metamor.* Erichtus apud *Lucan. lib. 6. Farsal.* Orpheus
30 apud *Vergil Aeneid.* 6. † Necnon Thyresias, quem in mnemore obscuro, densitate arborum opaco, horrendo, tenebroso, & Hecati sacro, & spectris infesto hanc Magiā peregisse docet conciuis meus Seneca in Oedip.

Vates amictu corpus, & frontem quatit,
Lugubris imos palla perfundit pedes:
Squalore vultu mœstos ingreditur senex:
Mortifera canam, taxus astrinxie comam,
Nigro videntes vellere, atq; atræ boues
Retrahuntur, flamma prædatur dapes,
Viuumque trepidat igne ferale pecus.

31 ¶ Alter modus fuit Thesalicus adhibitis funstiaribus ritibus, ossibus, fibrisque mortuorum, & alijs rebus plené feralibus, & vocatur proprie νεκιομαντια, *neciomantia*, siue νεκρομαντια, *necromantia*, quam alter conciuis meus *Lucanus*, de Erichto excitate animam defuncti militis Romani sic aggreditur lib. 6. Falsal.

Pectora tunc primum ferbenti sanguine supplet,
Vulneribus laxata nouis, taboque medullas
Abluit, & virus large Lunare ministrat:
Huc quidquid fœtu genuit natura sinistro:
Miscetur: non spuma canum, quibus vmbra timori est,
Viscera non lyncis, nō diræ nodus hyænæ
Defuit, & cerui pasti serpente medulla,
Non Arabum volucer serpens, innataque rubris.
Aequoribus custos pretiosæ vipera conchæ:
Aut viuentis adhuc Lybicæ membranā cerastæ,
Aut cinis Eoa positi phenicis in arā.
Quo postquam viles, & habentes nomina pestes,
Contullit, infando saturatas carmine frondes,
Et quibus os dirum nascentibus inspuit herbas
Addit, &c.

¶ Credebant enim veteres quasdam 32
esse herbas, quibus mortui ad vitam rebocarentur, vt docet *Empedocles apud Laertium, capite octauo*: quæmadmodum *Xantius* de herba *Belli* narrat, Tillonem, & Draconem vitę restitutos, quorum neutrum credo, nam minusquam quod de *Cinocephali* herba, quæ in Aegypro vocatur *Osyrites* memorat
Plin. lib. 30. cap. 2. † Omnia enim sunt 33
commentitia, quia nulla naturæ arte suscitari possunt, quæ perierunt; aut de non esse adesse reduci; & ita mihi suspecta sunt. Similiter, quæ de pellicano proprio sanguine pullos mortuos viuificante, & leunculo defuncto voce, & spiritu parentis resuscitante; licet ea grauissimi authores prodierint: quia de priuatione ad habitum non est possibilis regressus, vt docet *Aristot. lib. 5. Physicorum. & lib. 2. de Generatione.*

¶ Sed post herbas sequebatur incan- 34
tatio, duplici videlicet modo: primo vllulatu, incondito ferarum sono, vt Canidia apud Horat. satyra 8.

Cum Sagana maiore vllulante.

¶ Deinde concepto, ac solemni car- 35
mine, quo inuocatur Orcus, Styx, Chaos, Megæra, Pluto, Eumenides, Elysis, Proserpina, Heccatis, Charon, Thesiphone, & iuuentur Cadmeæ gentis Manes liberé pati exire, cæteros

 manere

36 manere.† Vt de Erichto docet Lucan. vbi sup.

Tunc vox Lætheos cunctis pollentior herbis
Ex cantare Deos, confundit murmura primum
Dissona, & humanæ multum discordia linguæ.
Latratus habet illa canum gemitusque luporum,
Quod trepidus bubo, quod strix nocturna queruntur
Quod strident, vlulantque feræ, quod sibilat anguis
Exprimit, ——— *Mox cætera cãtu.*
Explicat Aemonio, penetrantque in Tartara linguæ.

Sed iam vmbra adens, si corpus subi
37 re verebatur:

Verberat immotum viuo serpente cadauer,
Perque cauas terræ, quas egit carmine rimas
Manibus illatrat, regnique silentia rumpit, &c.

38 Et tandem responso dato Erichto veniam poscit redeundi.

Sic posquam fata peregit
Stat vultu mœstus tacito, mortemque poposcit
Carminibus magicis opus est, herbisque cadauer
Vt cadat, & nequeant animam sibi reddere fata.

39 ¶ Periculi plena res tunc ipsi Mago, quem diabolus interdum aufert, & vitæ spectuiq; subtrahit, vt docet *Fran.*
40 *Picus lib.4. Prænot. c. 9.* † Tunc ipsis, qui curiosé consulunt, qui nonunquam mente abalienantur l. 2. tit. 23. par. 7. *De manera que algunos dellos mueren, o fin can locos, o desmemoriados,* quos ideò Lymphatos, Ceritos, & Imaginosos
41 appellat. *Lauater. lib. de spectr.* † Et tandem male pereunt, vt de Saule legitur *Reg. 1. cap. 28.* de Zoroastro Magiæ inuentore, *Plin. lib. 30. cap. 11. & lib. 11.*
cap. 42. De Nũma Pompilio, *Plutarch. in Num.* de Tulo Hostillo, *Tit. Liuius lib. 1. ab vrbe Cond.* de Valeriano, *Niceph. lib. 10. cap. 29.* de Heliogabalo,
Xiphilin in eius vita. † De Orpheo, Mopso, Amphiareo, plura, *Ouidius, Seneca, & Statius,* de Pithagora Samio *Laert. in eius vita,* de Rege quodam nostris 42
temporibus, *Remigius lib. 2. dæmonol. cap. 3.* † Nam vt ait Alcim. lib. 2. carm. 15. 43

Cum tamen eductus inferni sedibus vmbras
Colloquium miscere putat, & nota referre:
Spiritus erroris, qui tunc vocatur in illis
Ne vero multis dicantur singula verbis
Præsenti illussus, damnabitur ille perẽni
Iudicio, quisquis vetitur cognoscere tentat.

Stultus enim, & ex celebratus est, qui 44
dæmonis responsa quærit, cum eius sit fallere connatus *D. Hieronym. in Isai. cap. 41. D. August. lib. 3. Ciuit. Dei, cap....*
Franc. Picus lib. 4. prænot. cap. 9. † Ideò 45
vtrique consultori, & consulenti pœna mortis naturalis iure diuino affingitur, Leuit. cap. 20. *Vir, siue mulier in quibus pythonicus siue diuinationis spiritus fuerit, morte moriatur, lapidibus obruant eos, sanguis eorum sit super eos.* Deuter. cap. 18. *Neque pythones consulat, aut diuinos.* † Et post hanc vitam quia menda-
cia sunt secuti ad æternã mortem sunt 46
damnati, Apocalyps. cap. 21. *Veneficijs, & idolatris, & omnibus mendatibus pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sul-*
phure, quod est mors secunda. † Iure humano deportationis in nobiles, mortis 47
verò in viliores pœna statuitur *l. Prætor ait § aduersus C. de sepulchr. violat. l. qui sepulchrum, C. eod. tit.* † Posteriore
verò iure in vtriusque speciei euocatores á Cõstãtino lætale supplicium sancitur *in l. multi, C. de malef. & mathem.* quibus respondent de iure Regio, *l. 3. tit. 23. p. 7. l. 5. tit. 3. lib. 8. Recopil.* 48

CAP.

CAP. XVII. de Ariolatione ex Idolorum aris.

SVMMARIVM.

ARiolatio omnem diuinationem complectitur, n. 1.

Arioli propiè dicti, qui circa aras Idoloum ob diuinationem versabantur, numero 2.

Arioli absque aspiratione, sunt scribendi, n. 3.

Ariolis primo interuenit idolatria, numer. 4.

Ariolis pœna mortis debet affingi, numer. 5.

Sacrificium exterius inuisibili sacrificij est signum, n. 6.

Angelus sacrificium sibi offerri vetuit Manue, n. 7.

Imago refert similitudinem eius, in cuius memoriam, & honorem fit, numero 8.

Imaginis adoratione cōfertur honos cui addicitur, n. 9.

L. nemo. C. de paganis, de ariolatione explicta, n. 10.

Idolorū simulachra iussit dominus destrui, lucos succindi, & aras comminui, num. 11.

Idolorum aras confrigere, quam meritoiū, n. 12.

Reges Hebræi, qui Idoloer altaria delerum, n. 13.

Serpentem aereum Moysis, Ezechias confregiquia populus ei sacrificabat, num. 14.

Arioli tanquam veri Idolatræ debent occidi, n. 15.

Hebræi ob idolatriam vnadie triginta millia eorum perierunt, n. 16.

Ariolos ignito gladio compescendos, num. 17,

Ariolis, & Idolatris varia est iure præfinita pœna, remissiuè, n. 18.

ARIOLATIO 1
licet omnē diuina-
tionē aliquando cō-
plectatur, iuxta illud
Daniel. c. 2. *præcepit
Rex, vt conuocarentur
Arioli, & Magi.* Leuit. c. 19. *Nō declines
ad Magos, neq; ab Ariolis aliquid sciscite-
mini.* † Nūc tñ accipio Ariolos pro illos 2
tātū, qui circa aras Idolorū diuinabāt,
quorū propriū fuit mun⁹ D. Isidor. li. 8.
ethymolog. c. 9. *Arioli dicūtur, qui circa
Aras Idolorū nefarias præces emittunt, &
funesta sacrificia offerūt: iisq; celebrātibus
dæmonis responsa accipiūt.* † Et ita *Arioli* 3
scribēdi sūt, nō *Harioli*, vt in vulgatis
codicib⁹ legitur, quia ab *Ara* dicitur, nō
ab *hara*, cui⁹ alius sēsus est, nā hara mā-
sionē, porcorū significat, *Cic.* in Pison.
ex hara productenō ex schola, Ouid. Ep. 1
Tertius immundæ fidelis haræ.
Plaut. in Asinar.
At harus in hara, haut ædibus habitat.
† Quare in hāc diuinatione, quo ad pri 4
mū interuenit Idolatria grauior, quā
Ismaelitarū, quia illi aureū vitulū co-
luerunt, ii ipsū dęmonē, cui sacrificia
offerūt fędius, quā vlli olim pagani,
*Grillād. de sortileg. q. 3. Farinac. q. 20. ex n.
81. to. 1.* † Qui ideò sūt idolatræ, hæreti- 5
ci, apostatæ, & pagano deteriores: quia
derelicto proprio creatore Deo, cui se
in baptismo addixerāt ad dæmonē ei⁹
hostē cōfugiūt, quod leges ciuiles pœ-
na mortis multarunt. *l. dessertorem. §. is,
qui ad hostes D. de re milit.* † Nā vt ait D. 6
Aug. li. 10. ciu. Dei cap.... *visibile sacrifi-
ciū exterius, inuisibili sacrificij interioris
est signum, quis enim sacrificare cēsuit, nisi
ille, quē vt Deū sciuit, aut credidit, aut fin-
xit.* † Ex quo Angelus Dñi, cū Manue 7
vir đ stirpe Dam ob filij euāgelizatā di
gnitatē voluisset hędū đ capris saficare
ei in hūc modū allo quitur, Iudic. c. 13.
*Si me cogis nō comedā panes tuos: si autē vis
holocaustum facere offert illud Dño.* † Vt 8

sic merito videas quanto minus offerenda sint dæmoni, aut idolo eius nomine, quia imago refert similitudinē eius, in cuius persona fit, vt docent *Athanas. lib. 4. contra Arrian. Brun. lib. de*
9 *imaginib. cap.* 20. † Nam per adorationē imaginis conferri honorem, cui additur, nihil magis tritū est, atq; vulgatū *cap. perlatum de consecrat. dist. 3. Brun. vbi sup. cap. 19. Episcop. Simanc. de Cathol.*
10 *instit. tit. 33. ex n. 7.* † Quo fit, vt caueatur in. l. nemo. C. de pagan. & sacrific. cor. *absit à seculo nostro infandis execrandisque simulachris honorem pristinū reddi, redimiti sertis templorū impios postes, profanos aris accendi ignes, adoleri in jisdem thura, victima cedi, pateris vina libari, & religionis loco existimari sacrilegium.*

11 ¶ Grauissimum enim est crimen, ideò Dominus iussit Idolorum simulachra destrui, & lucus in quibus collebātur succindi, ne maneat memoria eorum, Exod. cap. 23. *Non adorabis Deos eorū* (scilicet Amorrheorum) *sed destrues eos, & confriges statuas eorū.* & cap. 34. *& aras eorum destrue, & confrige sta-*
12 *tuas, & lucus succinde.* † Et in Deuter. c. 7. *Aras eorum subertite, & confrigite statuas, lucosquè succindite, & sculptilia cōburite,* & cap. 12. *subertite omnia loca, in quibus coluerunt Gētes, quas possessuri stis. Deos suos super montes excelsos, & colles, & subter omnē lignum frondosum, dissipatē aras eorum, & confrigite statuas, & lucos igne cōburite, & idola cōminuite.* † Ex
13 quo merito Dauid Philistæorū idola iussit comburi *Paralip. 1. cap. 14.* & post Manasses, qui Magos, & Maleficos multiplicauit, *Reg. 4. cap. 21.* eius nepos Iosias eorum altaria deuelit, & eorū sacerdotes combussit, Magosque exterminauit *Reg. 4. cap. 22. & 23. Paralipom. 2. cap. 35.* Ionathas Dagō templū
14 succendit *Machabæor. 1. cap. 10.* † Ezechias omnia idolorū altaria dissipauit, & serpentem æneum, quem erexerat Moysis in deserto confregit, quia populus sacrificabat ei, & adolebat incēsum, *Reg. 4. cap. 18. Paralip. 2. cap. 29. Simanc. vbi sup. n. 15. Paramo de origin. S. Inquisit. lib. 1. tit. 3. c. 3. n. 103.*

¶ Arioli autē tāquā veri Idolatræ 15
debent occidi Deuter. c. 18. *qui immolat Dijs occidetur,* nā vt legitur in Apoc. c. 21. *beneficijs, & idolatris, & omnibus mēdacibus pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure, quod est mors secunda.*
† Quod Hebrei proprio damno (quibus per Moysis tuba fuerat intimatū) 16
didiscerūt, qui eo vna die trigintamillia eorum, qui vitulum coluerūt à Leuitis sunt interfecti, *Exod. cap. 32.* Datham, & Abirō igne cōbusti, *Numer. c. 16.* Ex quo ignito gladio compescendos huiusmodi Ariolos, Pontifices, & Imperatores docuerunt, illi in *cap. de Apostat.* ij vero *in. l. 1. & 3. C. eod. tit. l. nemo. C. de malefic. & math. l. nemo. C. de pag.*
& sacrifi. cor. † Vt sic interim taceam, 17
quæ aduersus Ariolos, & Idolatras scripserāt, *Cyprian. Lactant, Cyrillus, & alij Patres super Corint. 8. Sapien. 13. Hierem. 20. Baruch. fin. Clemēs lib. 5. Recognit. Cyprian. de Idolor. vanit. & lib. de exortat. ad martyr. Chrysost. lib. contra Gentil. Lactant. lib. 1. 2. & 3. diuin. Institut. Cyrillus cōtra Iuli. Iustin. mart. in Apolog. 2. pro Christ. & orat. parenet. ad Gent.*

CAP. XVIII. de Aruspicina.

SVMMARIVM.

Aruspices, qui sint, n. 1.

Aruspices ex fibris animalium futura coniectabant, n. 2.

Aruspices dicti ab obseruandis oris in sacrificio, n. 3.

Tages Hetruscis Aruspiciniā docuit, n. 4.

Aruspiciniæ libros Romani ex Hetrusca in propriam linguam commutarunt, n. 5.

Arus-

Aruſpiciniæ olim idolatria interueniebat, non tamen pactum, n. 6.

θυματικὴν *rimabatur ex victima adhuc viua, n. 7.*

Ariolatio implicitam habet idolatriã, nu. 8.

Arioli conſentiunt malitiæ idolatrorum, n. 9.

Seneca de Ariolatione illuſtratus, n. 10.

ἡπατοσκοπία *ſingula mactatæ hoſtiæ membra rimatur, n. 11.*

Vita non eſt in iecore, ſed in corde, n. 12.

Iecur colendum dæmon ſuaſit, quia fomes libidinis, n. 13.

Ariolationis ritus circa corda, & iecora, n. 14.

Homines ſacrificare Idolis in vſu fuit, nu. 15.

Pueri ſacrificabantur apud Romanos, num. 16.

Tartarij pueros conſueuerunt ſacrificare, num. 17.

Chaldæi in honorem Moloch, & Belphegor filios ſacrificabant, n. 18.

Cecropides filios in ſuorum Idolorum cultũ ſacrificabant, n. 19.

πυροσκοπία *circa flammam hoſtiæ verſabatur, n. 20.*

Ignis diuinationis, cuius ritus, n. 21.

Ignis luſtratio, quæ fuit, n. 22.

Luſtrationem ignis ob filiorum bonum omẽ, n. 23.

Pyræ tranſiectiones in honorem Beatorum ſunt reliquiæ veteris paganiſmi, nu. 24.

Pyrarum circũ iectiones, & tranſiectiones ad mali aberruncationem, n. 25.

καπνομαντεία *fumi obſeruatrix fuit, numer. 26.*

Diuinatio ex fumo granorum papaueris, n. 27.

Fumus ſacrificiorum ob diuinationem obſeruatus, n. 28.

Fumus rogi obſeruatus ſimiliter, n. 29.

Daphnomãteia ex fumo lauri incenſi, n. 30.

Verbenas, & thura adolebantur ad hanc diuinationem, n. 31.

σποδονομαντεία *ex cineribus ſacrificij comparata, n. 32.*

Cineres aræ Alphei, & Daphnidis ad diuinationem, n, 33.

οἰνοπομαντεῖα *obſeruabat colorem vtriuſq; laticis in ſacrificio fuſſi, numero. 35. & 36.*

κριτομαντεῖα *ab edulis varijs deſſumpta, nu. 37*

Molas, & libamenta ſacrificiorum obſeruata ad diuinationem, n. 38.

ARVSPICINIA 1
licet cum Ariolatione ſepius confundatur, differt tñ, quod à dęmone immediatê, qui illo intenderãt ſacrificio aſsiſtentes reſponſa accip iũt; hi vero ex mactatis animaliũ fibris cõiectabãt reſpõſa, vt colligitur ex *Cic. lib. 2. Diuinat.* † Vtriuſque mun⁹ circa ido- 2
lorum ſacrificia experiebatur, illi reſponſa accipientes, ij coniectantes, circa aras idolorũ vterque verſatus, ex quo Aruſpicinia ſine aſpiratione debet proferri, ab aris idolorum, quibus intenti diuinationem parabant animalium viſcera introſpicientes, ex quo ait Vergil. A Eneid. 10.

Cui pecudum fibræ, cœli, cui ſydera parent.

Nam licet D. Iſidorus Archiepiſcop⁹ 3
Hiſpal. qui tot ſæculis omni gena eruditione corruſcat, Haruſpiciniam dici contendat ab obſeruãdas in ſacrificio horis, & per conſequens eſſe ſcribendã cum aſpiratione, tãto viro ſua authoritas ſit; niſi vellis à voce Oſca *Haruga*, quæ hoſtiam ſignificat, authore *Donato.* † Hanc artẽ à ruſtico quodã ex gle- 4
uis exiliẽte inuentam putat *Raban. lib. de Magor. præſtig.* ſed veritas arguit Tagem, quendam Aruſpiciniam Hetruſcis docuiſſe, abſque vlla ratione, neque veritate, vt tenet cõciuis me⁹ Luc.

Fibris sit nulla fides, sed conditor artis
Finxerit illa Tages.

5 ¶ Cuius artis elementa, vt Tages dictauit Hetrusci ad artẽ reduxerũt, eiusque libros Romani ex Hetrusca linguã in propriam mutuarunt, vt docet *D. August. lib.20. ciuit. Dei*, transumptiue
6 in *cap. nec mirum. h.26. quæst.5.* † Quam nunc pro tota ἱεροσκοπία, *hieroscopia*, veterum, siue disciplinam diuinandi in sacrificijs Gentilium solitam seruari vsurpo: in qua olim interueniebat sem per Idolatria, non tamen pactum explicitum, hodie fieri potest, vt neutrũ intercedat.

¶ Prima species huius diuinationis
7 dicitur θυματικὴν, *thumaticẽm*, quę rimabatur ex victima adhuc viua, dum producebatur, dum aram sistebat, dum attractabatur, dum vinum ei infundebatur, & ob id dicta *Victimaria*, cuius singula exemplis cõfirmat *Barnab. Brison. lib.1. de formul. populi Roman.*
8 † Quę secum implicitam habet idolatriam: nam licet ipsi non sacrificent, consentiunt facientibus, quia hæc victima dæmoni, vt Deo offerebantur, ad imitationem *Holocausti*, in quo animalia vero Deo fuerunt sacrificata, *Exod.*
9 *cap.29. Leuit. cap.6. & 9.* † Nam quemadmodum offerẽtes Dæmonem propiciare conãtur, ex talis victimæ oblatione, sic ex ea diuinantes credunt dæmonem propiciatum signa dare, ex
10 quibus optata coniectentur, ex sic cõsentiunt eorum malitiæ. † Ad quã quidem speciem spectat illud cõciuis mei Senecæ in Oedip.

Appellite aris candidum tergo bouem
Coruoq; nunquam colla deprensum iugo
Optima sactas victima ante aras stetit.

11 ¶ Secũda dicitur *Extispicinia*, quæ motum, & singula mactatæ hostiæ mẽbra rimatur, & iecur maximè, vnde Grecis dicta ἡπατοσκοπία, *hepatoscopia*, de qua in l. nequis mortaliũ. C. de paganis, & sacrific. eor. *Vt inspectione iecoris extorum, que præsagio vanæ spem promissionis accipiat.* † Putabant enim in iecore esse vi- 12
tam, quia sine iecore viuere non potest, quem ideo colebãt, vt dæmonem vitæ authorem significarent, cum vita non sit in iecore, sed in corde, vt docet *Aristot. lib.3. de corde, & part. cap.4. & 7.*
† Sed hoc modo colendum esse iecur 13
calidus dæmõ persuasit, quia agnouit, quod sit fomes inexplebilis, in quo cupiditates accenduntur, Claudian.

At si cuncta patens nil collatura Cupido
In iecur, & tractus imos compulsa recessit.

¶ Cuius ideo superstitionis satis irri- 14
des *Lucan. lib. de sacrific. & Arnob. lib. contra Gent.* Ritus tamen describit idẽ conciuis meus Seneca vbi sup.

Cor marcet ægrum penitus, ac mersum latet,
Liuentq; venæ, magna pars fibris abest,
Et felle nigrido tabidum spumat iecur,

¶ Sacrificabantur ad hoc non solum bruta, sed & homines vt Heliogabalus 15
monstrum, nõ homo vsus fuit, necnõ Iulianus Apostotata, qui ad hoc grauidarum aluos execabat, vt narrat *Theodoret. lib.3. c.21. & 22.* † Cuius nefandi ritus apud varias nationes fuit cõmu- 16
nis, suo sęculo meminit Iuben. Sat.6.

Pectora pullorum rimatur, & exta catelli,
Interdum pueri.

¶ Et hęc fuit tertia Aruspicinię pars, 17
quę dicebatur, ἀνθρωπομαντεία, *anthropomanteia*, à qua ni fallor Tartarij edocti pueros consueuerunt sacrificari, vt meminit *Cromer. libro. 8. histor. Polon.* quim & Lusitani veteres, vt author est *Strabo lib.3.* † Necnon Chaldæi, qui 18
in honorem Beelphegor filios immolabant, Psalmo. 106. *Et immolaberunt filios suos, & filias suas dæmonibus.* Et in honorem Molochi eosdem filios igne absumebant, *Reg. 4. cap. 20.*

† Item,

19 *Exech. cap. 20.* † Item, & Cecropides, vt videre est apud Vergil. A Eneid. 6.

Cecropides iussi (miserum) septena quotannis
Corpora natorum.

20 ¶ Quarta species appellat πυροσκοπία, *pyroscopia*, qua hostię in ignem proiectę flammæ modum cõsiderabat, vtrũ in vnum coiret pyramidẽ, quod prosperum: an vero diuideretur, quod aduersum; quis ignis color, splendor, ascensus, strepitus; Seneca in Oedip.

Non vna facies mobilis flamma fuit.

21 ¶ Dicebatur ignis diuinatio, quia circa ignem sacrificij versabatur an cito victimam compræhẽderet; quod prosperum: an cito extingueretur, quod infaustum, Seneca vbi supra.

Quid flamma? Largas iã ne comprehẽdit dapes?
Subito refulsit lumen, & subito occidit.

22 ¶ Quinta fuit *ignis lustrationis*, quæ in filiorum consecratione fiebat, siue expiatione, ad stabiliendam eorum fortunam, de qua agit sacra Paremia *Reg. 4. cap. 17. Et consecrauerunt filios suos, &*
23 *filias per ignem.* † Quæ fiebat ex transiectione per ignem, ex qua similiter fœlices illi casus prænunciabant: quam superstitionem damnatã inuenio Deut. cap. 18. *Nec inueniatur in te, qui lustret filium suum; aut filiam ducens per ignem.*
24 † In quo peccant Germani in successione pyrarum, quas piè in honorem D. Ioanni accendunt, dum ad crepitũ, fumũ, flammæ modũ, & similia attendunt; nam sunt reliquię veteris paganismi, vt cẽset *Conrad. VVipin. de diuinat.*
25 *c. 2.* † Necnõ qui pyras huiusmodi definitis vicibus se circumire, & transilire debere putant in futuri mali aberruncationem, vt traddit *Glicas p. 2. Annal. fol. 269.* quod vt hodie, ita olim teste Ouid. lib. 4. Fastor.

Certe ego transilij positas ter in ordine flammas,

¶ Sexta species dicitur καπνομαντεία, 26
Capnomanteia, hoc est *fumi obseruatrix*, & hæc duplex, vt traddit, *Cardan. lib. de*
vera sapient. † Nam vel grana sessami, 27
vel papaueris nigri in ardentes prunas conijciebant, & inde surgentem fumũ notabant, qui si rectus tenderet, quasi virga, prosperum sibi profitebantur, iuxta illud Canticor. 3. *quasi virga fu-*
mi. † Vel sine huiusmodi granis, solum 28
sacrificij fumum obseruabant, quẽadmodum, & Iudæi ex victimarum sacrificio fumum obseruasse docent *Theophylact. in Oseam cap. 4. Pictor. lib. de Ma-*
gia cap. 11. † Inter dum fumum rogi 29
captabãt, vt đ illo Polynicis, & Etheoclis narrat Ouid. in Ibin.

Et noua fraterno veniet concordia fumo,
Quam vetus accensa separat ira pyra. 30

¶ Interdum Lauri rami ad hoc comburebãtur, vt traddit *Rodigin. lib. 5. antiq. lect. capit. 7.* sed id magis pertinet ad *Daphnomanteiam*, ad quam laurus sulphure tinctus incendebatur, Ouid.

Incendens viuos crepitante sulphure lauros.

Aliquãdo vitumine delinebãtur, Vergil. Ecclog. 8.

Et fragiles incende vitumine lauros.

¶ Aliquando etiam non laurus, sed 31
verbenas, & thura ad hoc incendebant Verg. vbi prox.

Verbenasque adole pingues, & mascula thura,

Et ad id aris apponebantur, vt notat Statius.

Thurea nec supra volitante altaria fumo.

¶ Septima dicebatur σποδονομαντεία, 32
spodonomanteia, quæ sumebatur ex cineribus sacrificij, vt videtur factum in ara Apollonis, Ismenij, & aliorum, de quibus *Valer. Maximo lib. 1. cap. 6.* ideò *Sophocles in Oedi. Tyr.* vocauit μαντεῖαν σποδὸν, *manteiam spodon*, hoc est, *cinerem*

33 *diuinatorium.* † Quod tamen dicendũ in cinere Alphei, quem idcirco Moscus vocauit κοριν ὑγραν, *conin heram* docuit *Mart. del Rio in commnnt. ad Senecam*
34 *in Med. v.81.* † De cinere Daphnidis meminit Vergil. d. Ecclog. 8.

Fer cineres Amarylli foras riuoque fluenti
Transque caput iace.

35 ¶ Octaua est Οἰνομαντεία, *Oinomanteia*, quæ considerabat colorem vtriusque laticis in sacrificio fusi, quod Persis maximè in vsu, vnde vini diuinationem eis tribuit *Alexand. Neapolit.*
36 *lib. 5. cap. 13.* † Ad quod spectat illud Didonis apud Vergil. Æneid. 4.

Vidit turicremis cum dona imponeret aris
(Horrendum dictu) latices nigrescere sacros,
Fusaque in obscenum se vertere vina cruorem.

37 ¶ Nona species dicitur Κριτομαντεία, *critomanteia*, cuius species plures sunt partes, quæ ducuntur ab edulibus varijs, vt notant Tostat. & alij ad illud
38 Numer. cap. 11. *frangebat mola.* † Nam in sacrificijs obseruabant molas, & libamenta, & præcipuè triticum, hordeum, far, & ex eo tosto, fresoque factam farinam, & ex eo mox subsecutã victimæ conspersionem, vt notant *Theocrit. in Pharmaceut. Mart. del Rio ad illud Senec. in Oedip.*

Et sparge salsa colla taurorum mola.

CAP. XIX. de Pyromantia.

SVMMARIVM.

Pyromantia vnde dicta, n. 1.
Ignis spheram melioris noctæ authores negarunt, n. 2.
Pyromantiæ inuentor, n. 3.
Fulmina signa diuinæ iræ, n. 4.
Volsinum oppidũ fulmine concrematum, nu. 5.
Tullus Hostillius fulmine ictus perijt, nu. 6.
Borbonius, Mõcata, Dorbinius, & Aurantius fulmine perierunt, n. 7.
Anastasius Imp. fulmine ictus interijt, nu. 8.
Fulmina diuinæ iræ causam referre, numer. 9.
Signa cœlestia licita sunt obseruare, vt in melius vitam instituamus, n. 10.
Timor superstitionis causa fuit, n. 11.
Fulgura nocturna apud Gentiles infausta, n. 12.
Fulgura diurna, & læuo tendentia, fausti ominis, n. 13.
Fulgura sereno cœlo emissa conatus non irriti indicium, n. 14.
Fulgura, & tonitrua naturaliter fieri potest, vt sereno cœlo mittantur, n. 15.
Fulgura sereno cœlo in diuinæ iræ signum, quandoque emissa, n. 16.
Deus nollit consilia sua scrutari, numero 17.
Fulminibus persæpè Deus de peccatorum scelere vindictam sumit, n. 18.
Aaron filij ex violatione præcepti igne cõsumpti, n. 19.
Datham sectatores, & Sodomitæ igne de cœlo perierunt, n. 20.
Elias igne de cœlo seruos Oziæ regis combusit, n. 21.
Sancti viri, quandoque igne de cœlo perierunt, n. 22.
Iob igne de cœlo filios, & pecora amißit, n. 23.
Pyromantiæ incertitudo, n. 24.
Pyromantiã ex sacris literis Gẽtiles emẽtiti sunt, n. 25.
Ecclesiæ standum est vbi defensu S. Scripturæ agitur, n. 26.
Ignes fatui, qui sint remißiuè, n. 27.
Fulmina alia vrunt, alia non vrunt, numer. 28.
Fulmen est ventus accensus, n. 29.

Ful-

Fulmen ab exalatione terrea comburit omne, in quo vadit, n.30.

Fulmina ab exalatione terrea relinquere solent vbi cadunt lapides, & alia corpora solida, n.31.

Fulmina ab exalatione aerea absque fumi vestigio corrumpunt corpora, n.32.

Fulmina exalationis aereæ corpora rara, & peruia absque nocumento transeunt, densa dissoluunt, n.33.

Fulmen aurum in marsupio, & gladium in vagina dissoluunt: marsupio, & vagina illæsis, n.34.

Pyromantiæ variæ species, n.35.

1 PYROMANTIA dicitur à voce Græca πυρὸς *pyros*, quæ ignem significat, eo quod ignem captaretur, & illud maximè, quod de cœlo descendisse cognouerant, quale fulgura, fulmina, & similes ignes elementares, vt tradidit *Orosc. de Couar. lib.2. de fal-*
2 *sa prophet. cap.7.* † Elementares dico, eo quod ex regione aeris superiore in terram descendant: nam ignis spheram propriam nullam esse iam diu meliorisnotæ authores probarunt, *Hierony. Cardan. lib.1 variet. rer. c.2. cognatus meus D. Gasp. Cadillo Villalpãdo maioris Cõplut. Collega in comment ad Arist. de cœlo, Frã. Valles de sacra philosoph. cap. 50.* Nam vt ait Auson. in Gryph.

> *Tres charites, tria fata, triplex vox, trina elementa.*

3 ¶ Cuius quidem artis authorem alij dicunt fuisse *Amphiareum*, alij *Argonautes*, alij *Begoes* nymphã, vt traddit *Seru. ad Æneid. 6.* & eius profeßionis artẽ cõposuit Thirrenos, vt scribit *Diodor. lib. 5. cap. 9.* apud Romanos vsa Tanaquilus testatur *Valer. Max. lib. 1. cap.6.*
4 † Quæ sanè fuit magno in prętio habita, quia fulmina iræ diuinæ signa esse agnouerunt, & ob id suis Augurijs maximè cõmendarunt, vt testatur *Clar. Syluius lib. 1. de legib.* quo spectat vetus illa.l.XII Tab. FVLGVRA, ET OBSTITA PIANTO. † Nam sæpè in Dei 5
iram emissa proprio malo didiscerũt; cum Volsinum Tuscorum oppidum oppulentissimum ob contemptã religionem totum fulmine concrematum meminerit *Plin. lib. 2. cap. 52.* cuiusmodi plura *Eusceb. lib. 5. histor. Eccles. ca. 5. Tertulian. in Apologet. cap. 5. Nicephor. lib. 16. c. 35.* † Tullus Hostillius Tertius 6
Rom. Imp. eo quod se superstitionib⁹ dedisset fulmine ictus perijt, vt narrat *Zonar. tom. 2. D. August. lib. 3. ciuit. Dei c. 15.* † Borbonius, Moncata, Dorbinius, 7
& Aurantius, qui tempore Clemen. VII. Pont. Max. Romã depopularũt à fulmine icti perierunt, vt refert *Surius anno Dñi. 1527.* † Et Anastasius Imp. eo 8
quod Euthychianæ heresis fautor infęlix fulgure percussus miser interijt, vt refert *Zonaras tom. 3.* † In quibus, & 9
in alijs multis similibus (quos paßim inuenies, quia nostri instituti non est omnia prosequere, sed ab alijs prætermissa notare) inuenies fulmina diuinæ iræ causam referre, nam vt ait Statius lib. 7. Thebaid.

> *Infestumq; tonat pater, & mala fulgura mittit.*

¶ Quare si pyromantia his tantum 10
cancellis concluderetur, vt homines iram Dei metuentes ad meliorem vitam se conferrent proculdubio licita esset, quia licitum est huiusmodi signa obseruare, vt in melius vitam nostrã instituam⁹ *Medina lib. 2. de recta in Deũ fide cap. 2. Franc. Picus lib. 6. Prænot. cap. 6. Iul. Syren. lib. 9. de Fato cap. 19. & 20.*
† Sed hunc timorem tot, ac tantis su- 11
perstitionibus inuoluebant, vt non solum vulgares, sed sapiẽtiorum animos alicerent, nam in Codice Theodosiano est. *l. 1. C. de pagan.* & *sacrif.* in hęc

verba, *si quid de palatio nostro, aut cæteris*
operibus publicis degustatum fulgure esse
constiterit, retenta moris veteris obseruan-
tia, quid portendat ab Aruspicibus requi-
12 *ratur.* † Quorũ obseruationes nil aliud,
quam mera delirãtium in somnia cõ-
tinebant: nam si nocturna erant fulgu-
ra, quia ex Ioue infernali putabãt (qui
malus dicitur, hoc est, infœlix, ad dis-
tinctionẽ cœlestis, qui bonus) infaus-
ta erant, vt docet Stat. lib. 9. Thebaid.

Sic vbi nocturnum tonitru malus æthe-
re frangit
Iupiter.

13 ¶ Si diurna autem, & læua prospe-
rũ auspicium, & conati non irriti in-
dicium fuit, Vergil.

Vix ea fatus erat senior, subitoque fra-
gore
Intonuit Læuum.

Et lib. 2. Æneid.

Intonuit Læuum, & cœlo lapsa per vm-
bras,
Stella facem ducens multa cum luce cu-
currit.

14 ¶ Et eo potissimum si fiebant sereno
cœlo, nam cum ad miraculosam Dei
operationem tunc referãtur, pro diui-
no signo (etiam viri Dei) illa aliquan-
do acceperunt, vt narrant *D. Anton. tit.*
6. cap. 14. D. Gregor. lib. 3. Dialogo. cap. 15.
15 † Etiamsi naturaliter fieri possit, vt ful-
gura, & tonitrua sereno cœlo mittan-
tur secundũ conciuẽ meum *L. Annæi*
Seneca lib. 1. natural qq. cap. 1. cui astripu-
latur eius patruus alter conciuis meus
Lucan. in Farsal.

Emicuit cœlo tacitum sine nubibus vllis
Fulmen.

16 ¶ Quæ ideò licet sancti viri ea pro sig-
no diuinæ voluntatis acceperint, no-
bis autem, qui adeò incompertę sanc-
titatis nõ sumus, ea ad id obseruare sa-
nũ non erit, ne pagano errori nos im-
miscentes, incerta quidem, atq; dubia
insectemus, quia etiam fulgura sereno

cœlo in signum mali euentus vidi-
mus post Iuli Cæsaris obitum, Vergil.

Non alias cœlo ceciderunt plura sereno
Fulgura, non diri toties arsere Cometæ.

¶ Cuius varietatis causam nullã aliã 17
agnosco, quam sic Deum voluisse, vt
homines ab hac diuinadi superstitione
arcerẽtur, vt in adinuentionibus suis
impingãt, cũ modo sic, modo illic cõ-
tingisse agnoscant, quia Deus noluit
consilia sua scrutari *Prouerb. cap. 25.*
† Vnde præter quam quod ad signa di-
uinę indignationis fulgura non sunt 18
referenda, vt in melius vitam nostrã
instituamus, ad quod Deus omnibus
naturæ causis admonet, & maximé
fulminibus, & ignibus de cœlo, quibus
persæpê de peccatoribus vindictam
solet assumere, vt in filios Israel *Nume.*
cap. 11. † In filios Aaron ob violatio-
nem præcepti *Leuit. cap. 10.* cuiusmodi 19
apud Lemouicinam vrbem ob Domi-
nici diei violotionem plerosque cœ-
lesti igne consumptos scribit *Greg. Tu-*
ronens. lib. 10. hist. Gallor. cap. 29. † Et
Moyses ex sectatoribus Datham vna 20
die centum, & quinquaginta millia
viros interfecit, *Numer. cap. 16.* & in
nefanda Sodomæ, & Gomorrhæ sce-
lera ignis de cœlo vindictam summit,
ac pœnas repetit *Genes. c. 19.* † Et Elias
seruos Oziæ regis combussit ignede 21
cœlo petito *Reg. 4. c. 1.* & alibi passim,
quia in re plana non est necesse plura
congerere. † Sed ne homines ex eo sibi
artẽ fabricarent video similiter sanc- 22
tos viros igne de cœlo perijsse, vt Si-
meon Stylita sanctissimę vitæ viro,
qui igne de cœlo fuit peremptus, vt
scribit *Sophron. in prato spiritual.* † Et vt
alios interim taceam Diuinus Iob, qui 23
ad sanctitatis, exercitium, & probatio-
nem diuina permissione igne de cœ-
lo filios, & pecora amisit, *Iob. cap. 1.*
neque enim frustra, nam igne purgari,
& probari aurum solet, non absumi,

D. Petr.

D. Petr. canon. 1. capit. 1.

24 ¶ Ex quibus ſatis apparet, quam in certa ſit pyromantia cum modo ſic, modo illic Deus fulminib⁹, & ignibus de cœlo vtatur, & non ſolùm diuerſis, ſed contrarijs caſibus pro vt ſibi conuenire arbitratur, & ita improbata eſt *in cap. igitur, huius 26. q. 3. cap. nec mirum*
25 *d. 26. q. 5.* † Nam licet multi eam ſuadere conentur ex illo Pſalm. 103. *qui tangit montes, & fumigant*, & Pſalm. 143. *tange montes, & fumigabunt*, quibus aſtipulatur Vergil. Ecclog. 1.

De cœlo tactas memini prædicere quercus.

26 Intentionem ſuam minimè probant, nam licet Vergilius phraſem ſcripturę obſeruet, nullatenus Regius Vates in illis ad hāc artem reſpexit, neque vllus ſacer eius Interpres tale protulit, neq; Eccleſia recepit, cui ſtandum eſt vbi de ſenſu ſacræ ſcripturę quæritur, vt traddūt *Origen. in Matth. homil. 29. Iræn. lib. 3. aduerſus hæreſ. cap. 40. & lib. 4. cap.*
27 *43. & 45.* † Sacer enim Vates ad differentiam alterius ignis de cœlo, qui nō vrit, quales ignis fatui, de quibus agendum eſt *lib. 2. de Magia operatr. c. 12. ex n. 39.* vt eius vim proprius exprimeret, de qua agebat, fumigare dixit, non vt impij artem componant, ſed vt ignem vrentem à Deo fieri agnoſcant, vt dixerat d. Pſalm. 103. *& miniſtros tuos ignem vrentem.*

28 ¶ Fulmina enim alia vrunt, alia nō vrunt, quia à cauſa vrente nō proficiſcuntur, ſiue vt ait conciuis meus *L. Annæus Seneca lib. 2. natural. qq. cap. 40. Tria ſunt fulminum genera, aliud terebrat, aliud*
29 *diſcutit, aliud vrit.* † Quare vt omittam, ea quæ non vrunt, quia huic nō eſt locus: ex eis, quæ vrunt duæ ſunt ſpecies, quia vt ait Ariſtot. in Meteor. libr. 2. ſumm. 3. cap. 4. *fulmē eſt ventus accenſus.*
30 † Fulmē enim quādo cauſatur ab exalatione terrea ſubcinerea cōburit omne id in quo vadit: ſicut narrant Peripatetici, quod fulmē, quod cecidit ſuper palatium remāſit locus caſus eius, & per multum tempus aſcendebat ex eo fumus, *vt narrat conciuis me⁹ Auerroes in Ariſtotelis Meteor. lib. 2. ſumm. 3. cap. 4.* † Et quia proueniunt ab exalatione terrea, in locis vbi cadunt, ſolent reperiri lapides, & alia corpora metali ſimilia, vt idem meminit Auerroes ex relatione Auicenæ alteri conciuis vbi ſupra *Narrauit què Auicena, quod aduenit ex terreſtricitate huius exalationes in terris Caſam, & Turch inueniri in locis, in quibus cadunt iſta fulmina corpora ſimilia ferro, & æri, & quod ipſe laborauit liquefacere illud, ſeu accendere, & non potuit. Et in Corduba cecidere lapidem magnū in die ſereno, quem ipſe vidit, & habebat odorem ſulphureum, & quaſi naturam armoniaci.* 31

¶ Alia fulmina proueniunt ab exalatione aerea, quę abſq; fumi veſtigio corrumpunt corpora reſiſtentia, & validiora, in qua vadunt, mollia autem nō diſsipant, de quo authorem habeo eūdem Senec. lib. 2. natural. qq. cap. 53. *fulmina non eodem modo naturam omnem vexant, valentiora, quia reſiſtunt vehemētius diſsipant, cedentia autem ſine iniuria tranſeunt.* † Cuius rei rationem reddēs Titelman. in compend. philoſoph. lib. 6. cap. 11. *corpora rara, & peruia, abſque nocumento pertranſiens, in interiora magis denſa, magiſque reſiſtentia deſæuit, ita intacta veſte hominem cōſumit, illæſis veſtibus.* † Sic ergo gladium in vagina, & aurū in marſupio diſſoluit, vagina, & marſupio illęſsis: & illęſſa matre foetum enecat; vaſſem frangit vino illæſſo, & intacta carne oſſa comminuit: & alia plura, quæ accurate cōgeſsit *Greg. Reiſch in ſua marg. philoſoph. lib. 9. c. 20.* 32 33 34

¶ Fuit ſimiliter alia pyromantiæ ſpecies, quę ex ſacrificijs flamma captabatur, rogi vel pyrę, vt dictum eſt, 34

ſuper

ſupra cap. 8. & ad hoc quandoque grana ſiſami, vel papaueris in igne conijciebantur, indeque fumus exortus cõſiderabant.

CAP. XX. de Aerimantia, Hydromantia, & Geomantia.

SVMMARIVM.

*Diuinatio omnis ex igne, acre, aqua, & terra comparatur, n.*1.
Authoris inſtitutum, circa hanc tractationem, num, 1. & 2.
*Aerimantia per ſpectrorum apparitionem fiebat, n.*3.
*Ἱεροσκοπία quæſit, n.*4.
*Hydromantia fiebat ex aquæ inſpectione, n.*5.
*Hydromantiæ ſpecies, n.*6.
*Stagna fontes, & paludes ob Hydromantiã ſacra, n.*7.
*Ciſterna in templo Aphameno, & pallus in Apolonis Thyrxei oraculum, n.*8.
*Germani recentes natos Rheno fluuio commendant ob Hydromantiam, n.*9.
*Chaldæorum, & Perſarum mos in Hydromantia, n.*10.
Geneſ. cap. 44. *de Hydromantia, negatus, num.*11.
Ioſeph Hydromantiæ deditum negatur, nu. 12.
*Perſæ non eligebant in Regem, niſi quem Magiæ deditum cognouerant, n.*13.
*Aquæ figuræ repræſentabantur in Hydromantia, nu.*14.
*Hydromantia frequens in Africa, num.*15.
*Geomantia ſtyli punctuatione in terra fiebat, n.*16.
*Geomantiæ nulla ratio, nulla veri ſpecies ſubeſt, n.*17.
*Diuinatio omnis infidelem cum dæmone amicitiam continet, n.*18.
*Diuinationes ſuperſtitioſæ ſunt, n.*19.

QVIA vt Varro ait 1
omnis diuinatio cõparatur ex igne, aere, aqua, aut terra: abſoluta ignis diuinatione, ad alias neceſſè eſt deſcẽdere; non vt eas adiſcas, ſed vt deteſteris, quia omnia, quæ in hac parte tradidimus ea mente à nobis ſunt delineata, vt agnoſcas, quibus fallatijs ad decipiẽdos homines dæmon vtatur, non tamẽ, vt eas imitteris, quia ad hoc aliorũ ſcholas debes intrare, nam vt ait Vergil. Ecclog. 2.

Inuenies alios ſi te faſtidit Alexis.

¶ Catholica quippè, vt hucuſque tra- 2
didimus ita erient à nobis vſque ad finem traddenda, ſalua ſemper in omnibus correctiones matris Eccleſiæ, & meli⁹ ſentiẽtis iudicio, quib⁹ parat⁹ ſũ aſſentire, illi ſola authoritate, quia errare non poteſt, *Matth. cap.* 9. & 27. *Luc.* 22. *cap. hæc eſt fides* 24. q. 1. huic vero, dũ cauſam docuerit, quia *null⁹ adictus iurare in verba magiſtri.* † Aeri mantia ex
aere incantato per ſpectrorum appa- 3
ritionem fiebat, vt docet *Pictorius in Epitom. de Mag. cap.* 10. quæ à dęmone cauſabantur: vel in elementari corpore apparendo, vel caſus futuros repręſentando, vt traddit *Pſellus lib. de dæmonib.* † Conſiderandum tamen eſt, quod
ſi attẽdũtur tonitrua, vel fulgura per- 4
tinent ad Augurium, ſi cœli aſpectũ ad Aſtrologiam: ſi ad quædam aerorũ inſolita viſa ad Ἱερατοσκοπίαν *teratoſcopiam*, de qua *Ariſtophon. in nubib.*

¶ Hydromãtia captabatur ex aquę
inſpectione, in qua dæmon futuros ca- 5
ſus, & euentus repræſẽtabat, vt colligitur ex tex in cap. nec mirum. h. 26. q. 5. *Eſt enim Hydromãtia in aquæ inſpectione vmbras dæmonum obſeruare.* † Et hęc fie- 6
bat, vel in aqua æſtiua cõiectis lapilis, & eorũ obſeruatis gyris, vel in vaſcu-

lo

lo aquæ pleno, & annulo filo suspenso ex constitutis ad latera ictibus, vel in olei gutula aquæ infusa à dæmone, casus, & euenta repræsentabantur, vt docent *Mart. del Rio ad Senec. in Traged. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs opposit.*
7 *relig. q. 95. art. 3. disp. 3.* † Ad quod quidē apud veteres stagna, fontes, & palludes sacræ fuere, vt traddunt *Machrob. lib. 5. Saturnal. cap. 19. D. August. lib. 8. ciu-*
8 *uit. Dei cap. fin.* † Talis in AEgypto cisterna in templo Aphameno fuit, de qua plura memorat *Zozimus in vita Aurelian.* necnon Iunonis palludem, & Apollinis Thyrxei oraculum au-
9 thore *Pausania in Arcad.* † Ad quam quidem superstitionem, refert del Rio consuetudinem Germanorum, qua recens natos Rheno fluuio commendant, ea mente, vt si spurijs sint absorvendos: si legitimi, inoxios supernataturos, iuxta illud Claudian.

Et quos nascentes explorat gurgite Rhenus.

10 ¶ Aliquando autem ad hanc artem aqua in pelui, vel scypho infundebatur ibique aurum, gemmas, & res pretiosas infundebant certis caracteribus insignitas, & ex profundo aquæ voces audiebant, frequens apud Chaldæos, &
11 Persas. † Et ita intelligitur *Genes. c. 44.* vbi serui Ioseph eius frates reprehendentes sic dicunt, *scyphus, quem furati estis, ipse est in quo bibit dominus meus, &*
12 *in quo augurari solet.* † Ex quo Iosephū huic arti deditum blasphemat impius *Agrippa*, & eo maximé suadere conatur, quia ipse met Ioseph subdit. d. cap. *44. an ignoratis, quod non sit similis mei in*
13 *augurandi scientia?* † Sed Iosephum Dei virum ea deditum nō credo, sed simulare se ea arte furtum comperisse, vt fratres de illo conuincéret, siue vt Regi adictus, eius artem se profitere ostentauit, quia apud Persas non eligebatur in Regem, nisi qui Magiæ esset deditus, vt narrat *Cicero lib. 1. diuinat.*

† Et non solùm voces nudæ in aqua 14
audiebant, sed figuræ repræsentabantur, quę ad interrogata respondebant, *vt in. d. cap. nec mirum*, quod sumptum est ex *D. Isidor. lib. 8. Ethymol. c. 9.* † Quas 15
quidem figuras impolutos pueros videre, & in Africa frequētem esse, tradit *Leon. in hist. Afric. lib. 3.* & quando in vase lato fiebat dicebatur *Gastromātia*, à voce Τερατοσκοπίαν, quæ amphorā significat.

¶ Geomantia olim in terra styli 16
punctuatione fiebat hodie in abaco, vel tabulla sexdecim figurarū, technica depungit, sexdecim additis punctorū coordinibus, singulis signis respondentibus, quibus futura rimantur, vt docēt *Magus Oliuerius, & Gasp. Peucerus in libris de ipsa editis.* † Qui etsi Lu- 17
theri sint sectatores post longam eius narrationem aperté fatentur totā illi disquisitioni nullam prorsus rationē, nullam veri speciem subesse, de quo multa *Iul. Syren. lib. 9. de Fato cap. 38. Cōrad. VVipin. lib. de diuinat. cap. 5. Franc. Picus lib. 6. Prænot. cap. 3.* cuius extat illud.

Atque frequens bibulam mucro cū pungit arenam.

¶ Omnes sanè artes fallatia, vanitate, 18
superstione, scandalo, ac peccato mortali, & apostasia cōtaminatæ, sunt quātumvis, à pio viro exerceantur, quia omnis diuinatio infidelem cum dæmone amicitiam continet, *D. August. lib. 2. doct. Christ. cap. 22. D. Thom. 2. 2. q. 95. art. 2.* † Et ita sigillatim hęc omnes 19
artes expressè prohibentur *in d. cap. nec mirum. h. 26. q. 5.* nam omnes superstitiosæ secundum Mantuan. in Apolon.

Qui rimatur aquas, & qui considerat ignes,
Qui pluuias, specula, & pelues, nitidasque secures
Inspicit, & temere descripta in puluere signa.

CAP.

CAP. XXI. De Augurio, & Auspitio.

SVMMARIVM.

Augurium, & auspitium circa aues versantu. num. 1.
Augurium fiebat ab his, qui erat de expressa eius professione. num. 2.
Augurium dictum quasi auium garrita. num. 3.
Auspitia dicuntur, quæ iterfacientes obseruant. num. 4.
Auspitia, quasi auium inspicia dicuntur. num. 5.
Augurum collegia ex Romulo. nu. 6.
Augura in prætio habita apud varias nationes. nu. 7.
Auguria pro calatis commitijs. num. 8.
Calatis commitijs testamenta. nu. 9.
Auspitia data pro omnibus veteris Iuris Magistratibus eligendis. nu. 10.
Auspitialis dies Kalendis dictus. nu. 11.
Kalendis ludos publicos, scœnas, salutationes, & bona verba. num. 12.
Kalendarum festiuitas ex Auspitio celebris. num. 13.
Munerum profusiones in Kalendis ex boni auspitij causa. num. 14.
Aguinaldos *apud nos vnde originem habuerint. num. 15.*
Conuiuia ex intentione impendendæ charitatis laudata. num. 16.
Auspitia debent abesse in Christianis festiuitatibus. num. 17.
Augurum summa potestas. num. 18.
L. XII. Tab. de Augurij potestate. n. 19.
Aues cœlorum causas referre crediderunt Gentiles. nu. 20.
Aues non omnes in augurio fuerunt. n. 21.
Pica apud Græcos amantibus fausta, columba Regibus. nu. 22.
Oscines *quæ dicebantur aues. num. 23.*
Aues ad se inuicem confabulari. nu. 24.
Thyresias, & Melampus gloriabantur se voces auium intelligere. num. 25.
Præpetes *aues quæ dicebantur. nu. 26.*
Aues volatu infausta protendentes, canendo bonum augurium. nu, 27.
Bubo cantu infestus, volatu faustus. nu. 28.
Pullorum tripudium. nu. 29.
Auguria omnia redacta ad volatum. n. 30.
Augurij causa apud Romanos religiosissima. nu. 31.
Auium ostenta quam varia. n. 32.
Ostenta è cœli regione designata. nu. 33.
Ostenta quæ appellabantur bruta. nu 34.
Auguria omnia vanitatis, & ineptia damnat Cicero. num. 35.
Iudæi de augurij vanitatis sententia. nu. 36.
Hector Polidamantem de augurio reprehendit. num. 37.
Augurij nomen in malam partem sumitur. num. 38.
Augurium semper prohibitum. nu. 39.
Genes. cap. 44. de augurio aductus, nu. 40.
Iacob quo sensu se augurari dixerit. nu. 41.
Noe ex corbi mora, & columbæ redditu, diluuij statum prædixit. num. 42.
Deus quandoque multa ex causis naturalibus ostendit. num. 43. 44. & 45.
Signa diuina sub peccati reatu debemus obserua e. num. 46.
Signa diuina quæ varijs euentibus prænuntia fuerunt. num. 47.
Campana oppidi de Velilla, *ad quam diuinationis partem referatur. num. 48.*
Augurij damnatione non comprehenduntur signa diuina, neque naturalia. nu. 49.

AVGVRIVM, & Auspicium vterq; circa aues versabatur, eorum volatus, & garritus perscrutando, ex arte quadam, & superstitiosa obseruatione, cuius rit[a], & formulas ostendit *Barnab. Brison. lib. 1. de forn.ul. populi Rom.* 1 † Augurium fiebat ab his, qui 2

qui erant de expressa eius professione, quę ab Hetruscis habuit originem, & apud Romanos in prætio habita, ad quod fuerunt collegia Augurium, de quibus plura *Plin. lib. 7. cap. 56. & lib. 8.*
3 *cap. 28.* † Vnde Auguria dixit *Varro*, quasi *auium garria*, eo quod auium garritus, & volatus obseruent: vel *auigeria*, quod *aues gerant*, vt testatur *D. Isid. lib.*
4 *8. Ethymol. cap. 9.* † Auspicia autem dicuntur, quæ iterfaciẽtes obseruant volatus auium, & voces intendentes aliaque signa rerum, vel obseruationes improuisas hominibus occurrẽtes ferũt, vt docet *D. August. lib. de natura dæmon.*
5 † Quare *Auspitia*, quasi *auium inspitia*, dici contendit *D. Isid. vbi sup. transumptiue in cap. igitur h. 26. quæst. 3.* quandoq; pro fortuna, Vergil. Aeneid. 6.

En hui⁹, nate, auspitijs illa inclyta Roma.

Quandoque pro Imperio, & potestate Vergil. Aeneid. 4.

Paribusq; rogamus auspitijs.

6 ¶ Auguria enim religiosiora fuere, quia & commendauit Romulus, qui collegio Augurum instituit, & ex singulis tribubus Augurem vnum elegi præcepit, vt ex Cicerone, & alijs narrat *Alexan. ab Alex. lib. 5. dier. Genial. cap. 19.*
7 † Vnde Auguria in prætio habi ta, non solum apud Phrygios, hoc est, Troianos, quos huius artis dicit authores *D. Isid. d. cap. 9.* Et Chaldæos á quibus Gręci edoctos illam Hetruscis docuerunt: sed etiam apud Romanos, quibus nihil in auguratio agere licebat, *Cicero*
8 *lib. 1. diuinat.* † Hinc Auguria pro calatis commitijs, quę pro Collegio Pontificum habebantur, aut Regis sacrorum, & Flamminum in augurandorũ causa, vt tradit *Aulo Gel lib. 15. noct. At-*
9 *ticar. cap. 26.* † In quibus non leges modo, arrogationes, emancipationes, sed etiam testamenta solemmni iuris fiebant, vt docet Iustinian. Imper. in principio Instit. de testam. ordin. *sciendum est olim quidẽ duo genera testamentorũ in vsu fuisse, quorum altero in pace vtebantur, quod calatis comitijs appellabant.* † Simi- 10
liter, & Auspitia data pro omnibus veteris Iuris Magistratibus eligendis, maiora pro maioribus secundum officij functionibus, vt docet idẽ *Aulo Gell. lib. 13. noct. Attic. cap 14.* † Quæ quia Ka- 11
lendis fiebãt, ille *dies Auspitialis* dictus fuit: nõ quod Magistratus auspitia sumpsissent modo, sed quod aliquid ex munere delibarent, & leues aliquas, & translatitias causas, dicis causa propositas audirent: vt tradit *Sueton. in Neron.*
† Hinc ludos publicos, scœnas, saluta- 12
tiones, & bona verba, Ouid. lib. 1. Fastor.

Prospera lux oritur, linguis animisque fabete.

Nunc dicenda bono sunt bona verba die.

† Hinc comesationes, coreas, cantus, 13
psaltationes, modultationes, & læta omnia, quasi in principio anni boni fati augurio, vt tradit *D. August. epist. 64. ad Aurelian.* quæ quia ad nos peruenerunt prohibentur in *Concilio Antisiodorensi Can. 1. cap. si quis Kalendas, cap. non obseruetis, cap. non oportet, h. 26. quæst. 7.*
† Hinc munerum profusiones, escu- 14
lenta, & id genus plura, quæ adeò largæ fuerunt, vt lege Cintia de muneribus, moderarentur, quia Ptholomæo viginti talenta pro capita obtulissent. *Ioseph. lib. 12. cap. 4.* † Ex quo apud nos 15
originem habuerunt, *strena* Hispané *Aguinaldos*, quę similiter ex hoc capite prohibentur *in dict. cap. non obseruetis.* Ne populus Christianus superstitioso ritu implicaretur, vt notat conciuis, & præceptor meus *P. Mar. de Roa de die natal. cap. 5. & 6.* † Et eo sensu conuiuia 16
etiam sunt damnata, & alia quæ auspitij causa fuerunt, nisi fiant in honorem Christi, & vt magis charitati impendamus, nam vt ait D. Gregor lib. 2. epist. 37. *Conuiuia, quæ ex intentione im-* 17
pendendæ

570 Aguinaldos

pendendæ charitatis fiunt rectè veſtra fra-
17 *ternitas cõmendauit.* † Dum tamen om-
nis abſit ſuperſtitio, omnis paganæ re-
ligionis dogma, omniſque augurij, aut
ominis obſeruatio, quę in his adeſſe ſo
let, Ouid. lib. 1. Faſtor.

> *Tempora commiſſi naſcentis rebus agendis,*
> *Totus ab auſpitio ne foret annus inerſt.*

18 ¶ Vnde Augurũ ſumma poteſtas fuit, non ſolum in Magiſtratibus eligendis, ſed etiam in legibus condendis, & abrogandis, ita vt ſi Augur ex aliqua ſibi viſa ſuperſtitione pro lege, ſeu contra legem proferet ſententiam, nulla alia expectata cauſa, legem ferebant, vel abrogabat, & calata commitia diſolue bant, & omnia pro liuito moderabant, vt tradit *Clar. Siluius, lib. 1. de legib. cap.* 10. Nam eorum arbitrium ſuper
19 omnes Poteſtates, & Sacerdotes fuit, ex l. XII. Tabul. quam refert *Cicero lib. 2. de legib.* in hunc modum, QVAECVNQVE AVGVR INIVSTA, NEFASTA, VITIOSA, DIRA, DEFIXERIT, IRRITA, INFECTAQVE SVMPTO. † Nam per
20 aues de voluntate Deorum certiorari arbitrabantur, quibus caſus, & euentus hominibus enũciari crediderunt, Stat. lib. 3. Thebaid.

> *Iupiter omnipotens, nam te pernicibus alis*
> *Addere conſilium, volucreſque implere futuri*
> *Omniaque, & cauſas cœlo deferre latentes.*

21 ¶ Sed aues nõ omnes in Augurio fuerunt, ſed quibuſdam, vt docet Plin. *lib. 1. cap.* 13. neque omnibus deſeruiebãt; nam Cygnus ſigna dabat nauigantibus, Vergil.

> *Cygnus in augurijs, nautis gratiſſimus ales,*
> *Hanc optant ſemper, quia nunquam mergitur aquis.*

Pica apud Græcos amantibus fau- 22
ſta, vt teſtatur *Ariſtoph. in auibus*, apud Romanos columba ſolis Regibus auſpicium dabat, quia nunquã ſola volat, Vergil. Aeneid. 6.

> *Maternas agnouit ille aues.*

¶ Ex his, & alijs quædam dicebantur 23
Oſcines, quæ cantu, ſeu garritu putabantur prædicere, quia vt ait Varro lib. 5. de ling. Latin. *Oſcines dicuntur, quod ore faciunt auſpitium: ab ore, & cano.* quales coruus, turdus, cornix, Vergilius Eclog. 1.

> *Sæpe ſiniſtra caua prædixit ab illice cornix.*

¶ Nam putabant veteres ad ſe inuicẽ 24
aues confabulari, vt diximus *ſup. cap. 2. ex num.* 18. ex quo nata fabula Alcoranis, quod Regina Sabbà ex auium vocibus habuiſſet notitiam Salomonis, vt tradit *Horoſ. de Couar. lib. 2. de falſa Proph. cap.* 21. † Ex quo ſimiliter Thy- 25
reſias, & Melampus gloriabãturſe voces auium intelligere, quemadmodum apud Vergil. Aeneid. 3.

> *Qui Tripodas Clarij lauros, qui ſidera ſentis,*
> *Et volucrum linguas, & præpetis omnia pennæ.*

Nam vt ait Stat. lib. 3. Thebaid.

> *Tunc omnia in aſtris.*
> *Conſonat arcana volucris bona murmura lingua.*

¶ Aliæ dicebantur *præpetes*, eo quod 26
volatu ad auguria deſerbirent, nam vt ait Feſt. *antiqui dicebant præpetere, pro ante ire*, quales erant aquila, bubo, turtures, vultures, vt idem tenet *Feſt. in voce alites.* † Quarum differentia in eo fuit, 27
vt ſi illæ aues quæ velatu infauſtũ protendebant, canerent: bonum erat augurium, nam vt ait Amnian. lib. 30. *omnes enim aues oſcines malæ, præpetes bonæ ſunt; vel è contra malæ præpetes, oſcinæ bonæ.* † Vt bubo, qui cantu infeſtus fuit, 28
volatu, & ſitu fauſtus fuit arbitratus,

vt

vt narrat Seruius ad illud, Vergilij
AEneid.4.

Solaq́; culminibus ferale carmine bubo
Sæpè queri, & longus in fretum ducere
voces.

29 ¶ Fuit ſimiliter alia augurij ſpecies
ducta à paſtu, in qua pullus gallinaceus
(ad hoc enutritus) é cauea educebatur,
qui ſi auide cibum arripiebat, ita vt é
roſtro grana exciderent bonũ eſſet au-
guriũ, ſin autem cõtra: aut nollet ede-
re pro infauſto habebatur, vt tradunt
Feſt. Varr. & Cicer. vbi ſup. Arnob. lib. ad-
30 *uerſus Gent. Valer. Max. lib. 1. c. 4.* † Sed
omniũ auguria redacta fuerũt ad vo-
latũ, & ad id Augur ex ſublimi loco il-
la obſeruabat, tã auide, & religioſé, vt
ſi in ſumma illa quiete, quã totus po-
pulus in calatis commitijs tenebatur,
vt narrat *Plutarch. in Numer.* ſi forté mꝰ
exaudiretur irrita omnia fuiſſe, tradit
31 *Plin. lib. 8. c. 57.* † Quod adeò apud po-
pulum Roman. crebuit, vt ex hac ſola
tã leui auſpicij infauſta ſuperſtitione
Fabius, ad Dictaturam accitus, nõ per-
ueniret, & Cai. Flãminius ad Magiſ-
tratũ equitũ vocatus, non pertingeret,
32 vt tradit *Valer. Max. d. lib. 1.* † Quarum
quidẽ auiũ oſtẽta alia dicebãtur *oblati-
ua*, quæ nõ poſcebãtur, alia *imperatiua*,
quæ vẽciẽt optata, & quęſita, vt docẽt
idem Feſt. in voce Puls, & Cic. lib. 1. diui-
33 *nat.* † Ex his quædã è cœli regione de-
ſinata captabantur, & dicebatur *oſten-
tum*, quædam ex tonitruis, & fulgetris
hęc vocabantur *templũ*, vt docet *Varro*
34 *lib. 6. de ling. Latin.* † Quarũ alia *bruta*,
quæ nulla ratione nitebantur, alia *fati-
dica*; & hęc rurſus, vel *peſtifera*, vel *con-
ſiliaria*, vel *auxiliaria*, & huiuſmodi nu-
gaciſsima, vt tradũt Seneca in natural.
qq. Plin. lib. 1. cap. 52. & lib. 28. c. 2. Ser-
uiꝰ, & Aerõ ad illud, Verg. AEneid. 12.

Accipio, agnoſcoq́; diuos.

35 ¶ Quæ omnia vanitatis, & ineptię dã-
nauit, *Cic. lib. 2. diuinat.* lõge prudentior
hac in re, quã *Plato in Phædr. & Xeno-
phon. in Cyripœd.* nã vt ait Deut. cap. 18
*Gẽtes iſtæ quarũ poßidebitis terram augu-
res, & diuinos audiũt, tu autẽ à Domino ali-
ter inſtitutus es.* † Quo reſpexit Heca- 36
tæus Abderita, quæ hiſtoriã Iudæorũ
ſcripſit, dũ iter tenderent ad mare ru-
brũ Augur ſtare iuſiſſet, quovſque auis
(quæ ſtabat) quo tẽderet, cognouiſſent,
vt illic ſe conferrent: miles quidam ſi-
lẽtio arcu tracto auẽ percuſsit, atq́; in-
terfecit, ex quo Augur, & alij exclamã-
tes. *Quis eſt,* inquit, *iſte furor, ò homines,
quomodo enim auis iſta ſui fati inſcia de obi-
tu potuit nos monere?* quod vt prudenter
factũ, & ſcite dictũ memorãt *Ioſeph. li.
1. cõtra Apion. Euſeb. li. 9. præparat. Euãg.
c. 2. Polidor. lib. 3. de prodig.* † Et Hector 37
ille fortiſsimus Polydamãtẽ augurẽ,
quo Seruanij augurijs atrahere cura-
ret, arguit apud Homer. Iliad. 12.

Tuis me cupis accedere vanis
Augurijs, quæ ſperno equidẽ, quia ſtul-
ta videntur,
Seu dextræ expectentur aues Phaeton-
tis ad ortum,
Siue ſiniſtra petant obitum limina ſolis,
Nil rationis habent, cum ſint ratione ca-
rentes.

Vnde Augurij nomẽ ſẽper in malam 38
partẽ accipitur. Num. c. 5. *Non eſt Augu-
riũ in Iacob, nec diuinatio in Iſrael.* Eccle-
ſiaſt. c. 34. *Diuinatio erroris, & Auguria
mẽdacij.* † Ideò ſemper prohibitũ, ac de- 39
teſtatũ *Leuit. c. 18. Deut. 10. Eccleſiaſt. 34.
Hierem. 27. Iſai. 2. Reg. 4. c. 17. & cap. 21.
c. illud, c. ſed & illud, h. 26. q. 2. cap ſi quis
Epiſcopus, c. aliquanti, cap. ſi quis clericus,
cap. Augurijs. d. 29. q. 5.* † Neque obſ- 40
tat in hac arte ſanctiſsimus patriar-
cha Ioſeph ſe peritum profiteri, Ge-
neſ. cap. 44. *An ignoratis, quod non
ſit ſimilis mei in Augurandi ſcientia.*
† Quia vel ex populari ſententia loqui- 41
tur, in qua pro Mago habebatur, vel vt
magis de furto fratres conuinceret,

qui ea arte cõperisse crederent, vel dũ in aula Principis familiaritate ei⁹ vteretur eã se voluit sciẽtiã profiteri, qua ipsi tenebãtur, cũ Reges Persię omnes
42 Magi essent, *Cicero lib. 1. Diuinat.* † Nec minus obstat Noe per coruũ, & colũbã diuinasse, ex primo non cessasse diluuiũ, ex altera terrã apparuisse, *Gene. c. 8. At illa venit ad eum ad vesperam portans ramũ oliuæ virẽtibus folijs in ore suo: intellexitq; Noe, quod cessassent aquæ su-*
43 *per terrã.* † Nã multa Deus causis naturalibus solet ostẽdere, quæ quia diuina sunt non debẽt ad hãc superstitionem referre; quemadmodũ in colũba, quæ super Christũ ascendi in signũ aduẽtus Spiritus sancti, *Matth. c. 3.* quã naturalẽ
44 fuisse docet *D. Tho. p. 3. q. 39. art. 7.* † De altera columba, quæ visa est Angelico Doctori, ac veræ Theologiæ antesignano D. Thoma Aquinati aloquenti, *Sur. tom. 2.* de coruo, qui Eliã pauit, *Reg.*
45 *3. c. 17.* † De alio coruo, qui D. Vicẽtio mortuo astitit, qui volucres, & alias feras volatu graui irruenter arcebat, *Metaphrast. in eius vit.*

46 ¶ Quæ quidem Auguria (si ita dici valent) cũ sint diuina signa, & à Deo tãquã suæ volũtatis nũtia hominibus missa, nõ solũ licita sunt, sed ea sub peccati reatu debem⁹ obseruare, vt tradit *Fran. Suarez de relig. lib. 2.* & huiusmodi est signũ illud, quod Eleazar obseruauit pro vxore ducẽda filio dñi sui, *Ge-*
47 *nes. c. 24.* † Necnon vacarũ mugitus in signũ supplicij Israelitarũ, *Reg. 1. cap. 6.* & manus Regi Balthasari apparẽs, *Daniel. c. 5.* quia Dei charitas erga nos ita se ostẽdit, vt nõ feriat, nisi prius admoneat, Ps. 59. *dedisti metuẽtibus te significa-*
48 *tionẽ, vt fugiãt à facie arcus.* † Nec desũt, qui ad hãc partẽ referre conẽtur cãpanã oppidi *de Velilla*, quæ antequã republica Christiana aliquod dãnũ paciatur nullo pulsante edit sonũ, vt narrat
49 *Leonar. Vayrus lib. 2. de Fascin. c. 14.* † De quibus signis siue augurijs, vtpotè diuinis non loquor, cũ de augurij detestatione agimus, neq; de naturali auiũ præsentione, quia cum hęc pẽdãt à natura nulla artificij, neque vanitatis admixta superstitione, licita sunt, vt alia naturalia, quemadmodum diximus *sup. hoc lib. 1. cap. 2.*

CAP. XXII. de Sortilegio.

SVMMARIVM.

Sortilegium omnem diuinationem complectitur, n. 1.
Sortilegium summitur pro diuinatione, quæ sorte celebratur, n. 2.
Sortilegium habuit originem ex Fortunæ veneratione, n. 3.
Sortes Phæbeiæ, Deliæ, Lyciæ, Anciates, & Delphicæ, n. 4.
Sors pro Fortuna, & pro Oraculo, n. 5.
Sortes, quare prohibitæ fidelibus, n. 6.
Sortes prohibentur omni iure, n. 7.
Omnis diuinatio vertitur in Dei iniuriam, num. 8.
Diuinatio omnis, etiã bono zelo interdicta, quia amicitia dæmonis prohibetur, n. 9.
Sortilegij euentus à Fortuna expectat⁹ cõtinet idolatriam, n. 10.
Sortilegij casus si à Fato attenditur est hæresis, n. 11.
Rota Fortunæ, quibus scateat superstitionibus, n. 12.
Rota Fortunæ damnata, n. 13.
Ars Planetaria Corolo Magno missa, n. 14.
Sortilegij effectus de necessario adscribendus est dæmoni, n. 15.
Talorum, vel Tessararum sortes, n. 16.
Fabarũ sortes in Hispania frequẽtes, n. 17.
Fabarum sortes, vt hodie, ita olim, n. 18.
Sortes varijs ex causis in sacris literis admissæ, n. 19.
Sortes, aut sunt diuinatoriæ, aut diuisoriæ, aut consultoriæ, n. 20.
Consultoriæ sortes tot exigunt conditiones, vt rarus sit earum vsus, n. 21.

Con-

Cõsultoriæ sortes euentum debẽt expectare à solo Deo,n.22.
Consultoriæ sortes à dæmone,astris,vel fortuna nequeunt expectari,n.23.
Consultoriæ sortes adhiberæ debẽt sine vlla superstitione,aut abusu,n.24.
Sortientes debent niti æquali iure,n.25.
Consultoriæ sortes non debent mitti, vt voluntas diuina dignoscatur,n.26.
Consultoriæ sortes mittuntur, quando nullũ aliud suppetit remedium,n.27.
Consultoribus sortibus debet præcedi diuina reuelatio,vt licitæ sint,n.28.
Consultoriæ sortes mittuntur precibus ad Deum fusis,n.29.
Apostoli sortes admisisse,quia ante acceptum Spiritus sanctus adhuc ceremoniali lege vtebantur,n.30.
Apostoli post acceptũ Spiritum sanctũ sortibus vsi non sunt,sed orationibus, n.31.
Sortes ex libro sacro summere est damnatũ, n.32.
Apostolorũ sortes, qua de causa prohibitæ, n.33.
στοιχειωμαντεια quæ nam sit,n.34.
Ludus pastorũ, qua de causa prohibit⁹,n.35.
D. Augustinus,& Christianiss. Reges Frãcorum de libris sacris nomina sumerũt, nu.36.
Sancti viri libros sacros nõ apperunt,vt diuinationem quærãt,sed vt aliquid fructus percipiant,n.37.
Ferdinandi Cortesi de sortiẽdo patrono narratio,n.38.
S. Trinitatis congregationis consuetudo de sorciendo patrono,n.39.
Diuisoriæ sortes ferè semper licitæ,n.40.
Diuisoriæ sortes in iure sæpè mittuntur, n. 41.
Iudicium sortis frequentissimum,n.42.
Iudiciũ sortis sequi debemus in omnib⁹ casib⁹,in quibus,de iure permissũ est,n.43.
Iudicium sortis admissum, quando vertitur dubitum in iure secus in facto,n.44.
Milites in bello capta sorte diuidere consueberunt,n.45.
Sortes admissæ in electionibus sacris, & prophanis,n.46.
Cap. Ecclesia de sortileg. explicatus,numã. 47.
Causa quando absq; sortibus nequit terminari, sortes admittuntur, etiam in rebus Ecclesiasticis,n.48.
Electionibus Ecclesiasticis sortes admissæ, n.49.
Sors Polytica,vnde nata est,n.50.
Athenienses in Areopago coniectis in vrnã sortibus Magistratus eligebãt, n. 51.
Dignitates,& officia sorte diuissæ,n. 52.
Proconsules, Quæstores, Prætores sibi sorciebantur,n.53.
Dij ipsi de imperio sorciebantur,n.54.
Coloniæ sorte diuisæ,n.55.
Regna,& imperia sorte diuisa,n.56.
Tẽpestatis tempore licitum est sortiri, quis è naui eijciatur,n.57.
Mitelis sortiri, quis primus vrbem ingrediatur,n.58.
Sors controuersias diuidit, & inter potentes quoque diiudicat,n.59.
*Lotheriæ contractus,Hispanè,*de la Rifa, *qua de causa permittatur,n.60.*
Contractus forma potest inter partes conueniri,n.61.
Manimonia sorte celebrata,n.62.
Olympios vxorem sibi sorte designat, n.63.
Sotiri vxorem,*pro idẽ quod ducere,n.64.*
Seneca de matrimonio sorciendo commendatus,n.65.

SORTILEGIVM licet omnẽ diuinationẽ cõplectatur, vt traddit *Plin. lib. 8. cap. 4. Paul. Grillan. de sortileg. q. 1. nu. 3. Petr. Gregor. in syntagm. p.3. lib. 34. c.1. n. 11.* 1
† Nũc illud accipio pro diuinatione, quæ sorte tantum celebratur, delusorium sanè, & summe noxium, quia fit absq; dubio dæmonis ministerio, *cap. qui sine salua-* 2

tore.h.26.q.2. D.Thom.2.2.q.95.art.3.
3 † Quod videtur habere originẽ apud Gentes ex veneratione Fortunę Deæ, in cuius templo loco Oraculi fortes mittebantur, vt in templo Præneſtræ traddit *Cicer.lib.2.Diuinat.* ex quo dictę
4 *ſortes Præneſtinæ.* † Cuiuſmodi fuerunt plura alia, vt Phæbeiæ, de quibus meminit *Seneca in Oedip.* Deliæ, Lycię, Anciates, ac Delphicæ, vt apud Horat. in Arte poet.

Et diuina futuri
Sortil gia non diſcrepuit ſententia Delphis.

5 Vnde ſors pro Fortuna in *auth. vt omnes obediant iudic. §. arripiant, collat. 5.* Itẽ, & pro Oraculo, vt traddit Valer. Max. lib. 1. *cuius rei explorandæ gratia legati apud Delphicum Oraculum miſsi retulerint Principi ſortibus,* & pro neceſsitate fatali, Vergil. Æneid. 3.

Hic exitus illum ſorte tullit.

6 Vnde licet ſortib⁹ nihil inſit mali prohibentur tamen fidelibus ne ſub ſpecie diuinationis idolatriæ cultũ irrepat, *c. ij, qui c. ſortes. d.26. q.2. Troil. Maluet.*
7 *tract. de ſortib. q.3.* † Ex quo omni iure prohibẽtur, *cap. ſortilegi. d. 26. q.1. cap. non exemplo, cap. illud, d.26. quæſt.2. cap. ſi quis Epiſcopus, c. non licet, cap. non oportet, cap. aliquãti, cap ſortes. d.26. q.5. cap fin. de ſortileg. l. nullus. l. nemo. l. quicumq;. C. de malefic. & math. l.1. tit.23. p.7. l.6. tit.3. lib.*
8 *8. Recopil.* † Neq; tollerari debent, quia omnis diuinatio infidelẽ cũ dæmone amicitiã cõtinet, *D. Auguſt. lib.2. doctr. Chriſt. c.22.* & ita in iniuriã Dei vertitur, *D. Thom. 2.2. q.95. art. 6. & 7. Petr.*
9 *Greg. in ſyntag. d. lib.34. cap.7. n.5.* † Ideò grauiſsimũ eſt peccatũ, etiam ſi bono zelo exerceantur, *cap.2. de ſortileg.* quia nobis interdicta eſt omnis cũ dæmone amicitia, Apoſtol. Corint. 1. cap. 10.
10 *nolo ſocios vos fieri dæmoniorum.* † Nam ſi effect⁹ à Fortuna Dea expectatur, manifeſtã continet idolatriam, vt traddit *Euſeb. lib.9. præparat. Euang. c.2.* quia vt ait Iuuenal. Satyr. 10.

Te facimus Fortunam Deam cœloque locamus.

Si à Fato euentur expectat cõtinet manifeſtam hæreſim, quia Fatũ eſſe credit, quod tot ſæculis Eccleſia impugnauit, quia nihil aliud eſt hæreſis, quam aliter, quam Eccleſia tenet diſſentire, 11
cap. hæc eſt fides 24. q.1. † Quemadmodũ 12
in rota Fortunæ inuenimus per quoſdã circulos Planetis, Signis, & numeris diſtinctos, cũ de alicuius fato quæritur ſuperſtitioſe inueſtigari, vt dum puer eſſem apud multos vidi, & maximé in vſu eſſe in Fez, narrat *Ioan. Leo in hiſt. Afric. lib. 3.* † Quæ expreſſé quidẽ 13
damnatur *in cap. nõ obſeruetis. h.26. q. 7.* ſub illis verbis, *ſiue qui per quoſdam numeros literarũ, & lunæ, & per Pythagoricã necromantiam, ægrotãtium vitam, vel mortẽ, vel proſperã, vel aduerſã fortunã inquirunt.* † Cuiuſmodi fuit *Ars Planetaria* laminis inſcripta, & Carolo Magno miſſa obtinendæ omni cognitioni 14
ſupernaturali, artium, & ſcientiarum, de qua *Mart. del Rio lib.2. Magicar. cap. 2.* † Nã cũ ſortes huiuſmodi naturaliter nullã habere virtutẽ dignoſcãtur, 15
neq; à Deo ſint inſtitutæ de neceſſario effectus adſcribẽdus eſt dæmoni, cui⁹ pacti ſunt ſigna, ideò ea obſeruare peccatũ eſt mortale, contra religionem, vt docet *Suarez lib.2. de relig. capit. 12.*
† Siue per talos, vel teſſaras tales ſortes experiantur, vt quæ đ fato ſuo quærebũda in ſuũ caput recidere agnouit apud Alciat. embl. 129. 16

At cui iactato malè ceſerat alea talo.

Siue etiã per fabas, vt olim infelix illa Beatriz, qua die à Ferdinando viro ſuo vna cũ Cõmẽdatarijs in adulterio depræhẽſis fuit Cordubæ interfecta, fortunã conſulens mali exitus fabæ nigrę ſigna dederunt, vt in eorum tragedia meminit *Lope de Vega Carpio.* † Nec ſo- 17
lum Hiſ- 18

lum Hispaniæ figmentum est, nã prio-
ri seculo apud Romanos in vsu video,
vt constat ex Ouid.

Et nigras accepit ore fabas,
Aduersusq; iacet: sed dum iacet hæc ego
mitto,
His inquit redimo meq; meosq; fabis.

19 ¶ Sed inuenio sortes varijs de causis
in sacris litteris admissas, *Leuit. cap.* 16.
Nume. 17. 26. & 33. *Iosu.* 7. & 18. *Reg.* 1. *c.*
10. & 14. *Paralip.* 1. *c.* 25. *Esdr.* 2. *cap.* 11.
Prouerb. 16. & 18. *Ezech. c.* 21. *Ion.* 1. *Act.*
20 *Apost.* 1. † Quare distinguendũ est inter
sortes diuinatorias, & consultorias, &
diuisorias, nã primæ nullo modo sunt
licitæ, secundę vero possunt aliquando
permitti, tertię vero semper permittũ-
tur, vt probãt *Mart. del Rio li.* 4. *Magic.*
21 *c.* 4. *Tho. Sanch. in sum. to.* 1. *li.* 2. *c.* 38. *ex nu.*
57. † Quare vt diuinatorias omissas fa-
ciã, quia sẽper prohibitæ; ꝗ Cõsultorijs
sciẽdum est tot exigere cõditiones, vt
raro licitus sit earũ vsus, vt multis re-
latis, tenet *Raph. de la Torre tom.* 2. *de vi-*
tijs oppos. relig. q. 95. *art.* 8 *disp.* 2. & *q.* 97.
22 *art.* 1. † Primo enim attẽdi debet, quod
euentus expectandus est nõ à fortuna,
neq; à Fato, neq; ab astris, neq; à Dæ-
mone, nẽq; ab alia causa naturali, sed à
solo Deo, iuxta illud Ps. 30. *In manu tua*
sortes meæ: quia vt ait Sapiens Prouerb.
c. 16. *Sortes mittuntur in sinu, & à Domino*
23 *tẽperantur.* † Nã si euentus expectatur à
dęmone, secũ habet suã improbationẽ:
si ab astris mortale esset peccatum, si à
fortuna, vel fato, idolatria, vt docent
Veracruz, & Toledo lib. 2. *Physicor. spec.* 5.
24 † Secundo quod adhibeatur simplex
sors, sine vlla superstitione, vel abusu
rerũ sacrarũ, aut sacræ scripturæ, vt do-
cet *D. Aug. in. c.* 3. *h.* 26. *q.* 3. Quarũ abu-
sus mortale est peccatũ, *Suarez de relig.*
25 *li.* 2. *c.* 19. † Tertio, quod illi, qui sorciũ-
tur æquali iure nitantur, aliás enim es-
set iniusta sortitio, & quidẽ grauior si
ꝗ bono publico ageretur, vt docet *Soto*
in. 4. *dist.* 37. † Quarto, quod nõ propter 26
ué, aut superstitiosé iactẽtur, vt volun-
tas diuina dignoscatur, quia hoc illici-
tũ est, *D. Aug. li.* 1. *Doct. Christ. c.* 28. Sed
iusto pietatis zelo, vt lites submoueã-
tur, Prouerb. c. 18. *Cõtradictiones compri*
mit sors, & inter potẽtes quoque diiudicat.
† Quinto, quod nullũ aliud suppetat re- 27
mediũ: quia tunc licitũ est Deũ consu-
lere, & signũ ab eo petere, vt fecerunt
serui Abrahæ pro vxore ducenda filio
dñi sui, *Genes. c.* 24. secũdũ expositionẽ
D. Tho. 2. 2. *q.* 95. *art.* 7. † Idq; maxime 28
si diuina pręcedat reuelatio, vt in furto
Acham, *Iosu. c.* 7. Et in scelere Ionathã,
Reg. 1. *c.* 14. Et ꝗ causa tẽpestatis *Ion. c.* 1.
† Necnon pręcibus ad Deũ fusis, vt A- 29
postoli in electione inter Matthiã, &
Barnabã sortes mittẽtes, Acta Ap. 1. *Et*
orantes dixerunt, tu Dñe, qui corda nosti
omnium, ostende quem elegeris. † Ni vellis 30
Apostolos sortes admisisse, quia ante
acceptũ Spiritũ sanctũ adhuc ceremo-
niali lege vtebantur, quæ sortes inter
alia admisit, vt tradit *Venerabilis Beda*
in illo actor. 1. † Cũ post acceptũ Spiritũ 31
sanctũ amplius sortibus vsi nõ sint, sed
orationibus, vt in electione Diacono-
rũ, & Presbyterorũ, *Acta Ap. c.* 6. & 14.
Quia Deus nõ sorciẽtibus, sed orãtib⁹
cuncta promisit *Matth. c.* 7. *Marc.* 11.
Ioan. 14.

¶ Vnde ergo errare vidẽtur, qui vt ta- 32
les Apostolorũ sortes immittẽtur li-
brũ sacrũ aperiunt, vt ex primo occur-
rentibus sortes accipiãt, vt in c. vnico,
ibi; *Scripturarũ inspectione, h.* 26. q. 1. c.
hi qui. d. 26. q. 2. *de paginis Euãgelicis sor-*
tes legunt. † Quas ideò, quia sanctorũ, & 33
Apostolorũ sortes nefario sacrilegio
vulgus appellat, sub eo nomine nõ vno
Concilio dãnantur, *d. c. vnico, c. non sta-*
tim, c. non exẽplo, h. 26. *q.* 2. *c. aliquanti, cap.*
sortes, c. si quis. clericus d. 26 *q.* 5. † Nam id 34
potius pertinet ad στοιχειωμαντειαν, *stoi-*
cheiomanteian, quã ex versus Homeri,

Musei, Virgilij, vel alterius, veteres habuerunt, vt tradunt *Plato in Critone, Cic. li.1. diuinat. Valer. lib.1. cap.5.* Et Virgili fit mẽtio apud *Esparcian. in vita Adria.*
35 *& apud Lãprid. in vita Alexã. Seuer.* †Ex quibus natus est ludus, qui describitur in δωδεκαέδρῳ *dodecaedro*, & vocatur *ludus pastorũ* ad cognitionẽ matrimonij, furti, dignitatũ, liberorũ, &c. quẽ dũ puer essem ex religioso quodã habuit: sed à prudẽtissimo patre meo D. Michaele Hieronymo Torreblanca reprehẽsus, combusi: de quo vide *Andr. Cesalpin. li. de inuestig. dæmon. c.12.*

36 ¶ Neq; obicias, vel *D. Aug. li.8. confess. c.13.* de libris sacris nomina sũmẽtẽ: vel Christianissimos reges Frãcorũ de simili scripturarũ inspectione solicitos, vt narrat *Gregor. Turonẽs. li.4. hist.*
37 *Francor. c.16. & 20. & lib.5. c.14.* †Quia sancti viri libros sacros nõ aperiunt, vt diuinationẽ quærãt, sed vt aliquid lectionis fructum percipiãt; vt qui libros pios pro sua spirituali consolatione solent legere, vt ex eis, quę se primo offerunt illo die meditanda, & collẽda sũmant, vt vita, moribus, & sanctitate, cõspicua genitrix mea D. Anna de Villalpando se quotidie facere mihi ad-
38 monuit. †Vt de suæ Prouinciæ matronis testatur, *Cæsari. li.8. Miracul. c.56.* & de sorciẽdo patrono Ferdinandũ Cortesiũ ijdẽ fecisse narrat *Fran. Gomera li.*
39 *1. hist. Mexican. c.21.* †Ad quod referre nõ dubito laudabilẽ cõsuetudinẽ, qua in sanctissimæ Trinitatis nobiliũ congregatione singulis mensibus aliquem nobis ex Beatorũ cętu flexis genibus sortimur, cui illo tempore plus cęteris honoris, & obsequij impẽdamus, nam vt ait Ouid. lib.1. Metamorph.

Placuit cœleste præcari
Numen, & auxiliũ per sacras quærere sortes.

40 ¶ Diuisoriæ sortes ferè semper licitæ sunt, nã terra Promissionis per sortem fuit diuisa, *Deut. c.1. Acta Ap.17.* & alibi, Psalm.77. *Et sors diuisit eis terram,* Paralip.1. cap.24. *Dauid sortibus diuisit*
vtramq;. †Et in iure sæpè sortes mittũ- 41
tur, vt de iure dicẽdo. *l. sed cũ ambo, D. de iudic.* de optione plurib⁹ relicta. *l. si duobus. C. cõmun. de legat.* de cautione ab heredibus danda *l. si quæ sunt, D. famil. hercíscund.* de finibus regundis, & cõmuni diuidundo, plura *Petr. Greg. in syntag. d.*
lib.34. c.5. ex nu.1. † Vnde iudiciũ sortis 42
frequentissimũ in iure probant *Ascon. Sigon. li.2. de iudic. c.12. Minsinger. li.4. Obseruat. ca.37.* Et apud nos. l.28. Taur. *En*
tal caso echen suertes. † Quorũ iudicium 43
sequi debemus in his omnib⁹ casibus, qui à iure sunt expressi *DD. in. l. si duob⁹, C. cõmun. de leg. Bart. in. l. meminim⁹. C. quãdo, & quibus quar. li.10. Peralta in. l. si quis seruũ. § si inter duos, n.12. D. de leg.2. Azeued. in. l.12. tit.4. li.5. Recop. n.3.* †Et quã-
do vertitur dubiũ in iure, sec⁹ in facto, 44
gl. in. l.1. C. vti possidet. Ias. in d. l. si duobus, Imol. in. l. huiusmodi. § fi. D. de leg.1. Anto. Gom. in d. l.28. Taur. nu.7. vbi dicit, quod ab hoc iudicio nõ appellatur, quia sors, vel fortuna non habet in mundo superio-
rẽ, *Matienç. in d. l.12. gl.5. n.1.* †Ex quo 45
in bello capta milites sorte diuidere cõ sueuerunt priori seculo, & cruci astantes in Christi vestimẽta misserũt sortes *Matth. c.24. Luc. c.23.* Et apud Maronẽ belli milites AEneid.6.

Clypeum, cristasq; rubentes
Excipiunt sorte.

¶ Itẽ in electionibus non solũ propha- 46
nis, sed etiã sacris, & inter sacros viros sortes admissas comperio, vt in electione Saulis, *Regum.1. c.10.* Sacerdotes *Paralipomenon 1. cap. 24. 25. & 26.* Et in nouo testamẽnto. D. Luc. cap.1. *Sorte exit vt incensum poneret.* Acta Apo-
stol.1. *Cecidit sors super Matthiam.* † Ne- 47
que obstat quod in electionibus Ecclesiasticis sortes non admittantur, *cap. Eccl esia de sortileg.* quia in talib⁹ lectionibus

nibus neceſſaria eſt forma data in *cap. quia propter de elect.* ideo ſortes non ad mittuntur, quia ex illis requiſitis non ſunt, ſiue vt ait tex. in cap. vnico, de eo qui mittit. in poſſeſſ. lib. 6. *ne vitioſus*
48 *pateat ingreßus.* † Quare dum ceſſat præ dicta ratio, & cauſa talis eſt naturæ, quod abſque ſorte nequeat terminari, quia in iure dubitatur, nō negarem ſortes admitti debere, etiam in Eccleſiaſticis, gl. in cap. licet cauſam de probat. *Vbi nullus, vel vterque oſtendit titulum, & omnino ſunt æquales probationes: nec patet, quis ad iudicium prouocauerit ſorte dirimatur.* † Et ita in omni electione ſortes
49 eſſe admiſſas, vbi cauſa aliter terminari nequit tradunt *Suarez de Relig. lib. 2. cap. 12. nu. 9. Azor. tom. 1. inſtit. Moral. lib. 9. cap. 21. Thom. Sanchez in ſumm. tom. 1. lib. 2. cap. 38. ex nu. 58.*
50 ¶ Ex quibus nata eſt ſors polytica, quę reipublicæ dignitates, & officia inter ciues diſtribuit, vt docet *Martinus del Rio lib. 4. Magicar. c. 4. q. 1.* inter æquales videlicet, vt ſit licita. *Suarez 12. Raph. de la Torre. tom. 2. q. 95. art. 8. diſput. 3.*
51 *Maiol. de admirā. nat. t. 2. colloq. 2.* † Quod ex Athenienſibus habuit originē, qui Magiſtratus in Areopago coniectis in vrnam varijs litteris nomina ſortiebantur, vt tradunt Demoſth. & Ariſtophones, & alij relati ab *Aſcon. Sigonio,*
52 *lib. 3. de Repub. Athenienſ.* † Ex quibus apud alias nationes officia, dignitates, & regna ſorte diuiſa, necnon, & Conſulatus. Titus Liuius lib. 7. *Cenſuit igitur ſenatus Conſules ſortiri Prouincias,* cui aſtipulatur, *auth. de conſulibus in princip. Dionyſ. Halicarnaſ lib. 6. antiq. Val. Max.*
53 *lib. 3. cap. 7.* † Item Proconſules ſortiri. *l. emancipati D. de adoptio.* Atque Quæſtores, *l. 1. D. de quæſtor. Cic. pro Muren. & act. 3. in Verr.* necnon Pretores ſorte electi, vt tradit *Sueton. in Cæſar. cap. 18.*
54 *& in Auguſt. 3.* † Nā Dij ipſi de imperio ſortiebantur apud *Homer. Iliad. 15.* & qui Iouē, Neptunum, & Plutonē patris regna ſorte diuidentes inducit, ex quo eius ſimia Vergilius Neptunū ſic ventis aloquentem adduxit AEneid. 1.

Non illi imperium pelagi, ſæuumque tridentem,
Sed mihi ſorte datum.

Hinc coloniæ ſorte diuiſæ, domos, & 55
alia *Alciat. lib. 5. Parerg. cap. 22.* nam vt ait Verg. AEneid. 5.

Interea AEneas vrbem deſignat aratro
Sortiturq; domos.

Hinc Regna, & Imperia ſorte diuiſa 56
tradit *Tiraq. de primogen. cap. . . .* officia, & labores belli, vt apud Grçcos in obſidione Troiana, Verg. AEneid. 2.

Hinc delecta virum ſortiti corpora furtim.

Hinc tempore tempeſtatis licitum eſt 57
ſortiri, quis naui eijciatur, vt *Ion. 1.* & tēpore peſtis ſortiri, quem parochū in vrbe remaneat, vt docet *D. Auguſt. Epiſt. 180 ad Honor. & lib. 1. doct. Chriſt.*
cap. 28. † Item ſi dubitaretur inter mi- 58
lites, quis primus vrbem ingrediatur, vel inter religioſos, quis eſſet apud Indos iturus ad fidei propagationē, nā ſic legitur Apoſtolos diuiſiſſe inter ſe miſsiones per orbem, *D. Cyrill. lib. 5. in Iſai. c. 81. Tertulia. lib. 8. conſt. Clem. cap. 5.*
† Sors enim controuerſias dirimit, & 59
interpotentes quoq; diiudicat, *Prouer. cap. 18.* & loco iudicialis ſententiæ accipitur, Vergil. AEneid. 6.

Ne vero hæc ſine ſorte datæ, ſine iudice ſedes.

Hinc in vſu contractus *Lotheriæ*, Hiſ- 60
panè, *de la Riſa*, in quo merces pluribus contrahentibus ſortitur cui obtingat, licitus ſanè, & permiſſus, vt probat *Franc. Garſia de contractibus lib. 3. cap. 20.* Quidquid aliud videatur ſentire, *Cōrad.*
lib. 3. de contract. q. 71. concl. 2. † Etiam in 61
foro cōſciētiæ, vt tenet *Moliua de Iuſt. & Iur. p. 3. diſput. 509.* quia inter partes poteſt de cōtractus forma conuenire,

62 *l. neque emptio. D. de contrah. empt.* † Cũ in matrimonio (quatenus contracta) sorte celebrata tradit *Tiraq. in l. 3. connubial.* & annuere videtur. *tex. in cap. non licet, huius 26. q. 5.* ibi, *vel coniugia*
63 *sorcianda.* † Vnde Olympias apud *Plau. in Cassin.* vxorem sibi sorte designat, & *Tiberius* (authore Sueton. in eius vita) *quempiam quæstura mouit, quod vxorem pridie sortitione ductã, postridie repudiasset.*
64 † Ex quo natum videtur *sortiri vxorem*, pro *ducere*, vel matrimonio sibi collocare. *l. neque fœmina D. de Senatoribus. l. Si rogatus. §. matrimonij. D. de manumiss. vindict. l. 2. C. quãdo, & quib. quam.*
65 *lib. 10.* † Quibus astipulatur conciuis meus Seneca in Octau. act. 2.

Sortita fratris more Iunonis toros

Necnon Propertius cuius locum non teneo, verba sunt.

Me quoque per talos venerem quærente secundos
Damnosi semper insiluere canes.

CAP. XXIII. De purgatione vulgari Monomachiæ, Crucis, Ignis, & Aquæ.

SVMMARIVM.

Purgationes vulgares quodam sortilegij genus. n. 1.

Purgationes vulgares, appellantur plebeiæ inuentiones. n. 2.

Monomachia à mundi origine habet principium. n. 3.

Monomachia in pretio habita apud omnes nationes. n. 4.

Monomachia apud Palestinos, & Italos in vsu. n. 5.

Monomachia apud Longobardos visitata. num. 6.

Monomachia apud Gallos, & Hispanos recepta. nu. 7.

Ritus Monomachiæ, siue duelli remissiue. num. 8.

Armorum genus apud omnes nationes non idem fuit. nu. 9.

Duelli vsus ad causas tantum criminales Carol. Magnus statuit. n. 10.

Duelli vsus nõ homicidij tantum causa, sed ob aliud quo grauius crimen. nu. 11.

Duelli vsus ad ciuiles causas extensus. num. 12.

Duelli vsus inter Principes pro Regno. num. 13.

Duelli vsus pro Principibus inter priuatos. num. 14.

Duelli vsus pro causa adulterij. num. 15.

Diuino iudicio sæpe contingit, vt quorum causa iusta erant in Monomachia succubuissent. nu. 16.

Monomachiæ, siue duelli purgatio iure sublata. num. 17.

Monomachiæ qua ratione sublata. nu. 18.

Monomachiæ vsus repugnat iure naturæ, & diuinõ. nu. 19.

Monomachiæ vsus repugnat iuri Canonico. num. 20.

Monomachiæ vsus repugnat Iuri Ciuili, num. 21.

Trident. Seß. 25. de Reforma. cap. 19. de Monomachia illustratus. nu. 22.

Purgationes vulgares ex crebra periuria sunt inductæ. nu. 23.

Purgatio per crucem quænam fuit. n. 24.

Crucis purgatio genus fuit sortilegij. n. 25.

Crux purgationis genus fuit armorum. num. 26.

Frisones crucis iudicium susceperunt. n. 27.

Cruce disceptare apud Gallos fuit crucis iudicio contendere. n. 27.

Crucis iudicium non est licitum, quia est Deum tentare. nu. 28.

Purgatio per ignem quænam sit. n. 29.

Purgationis per ignem non fuit præfunctus certus numerus. n. 30.

Richarda de adulterio insimulata ferro candenti crimen luit. n. 31.

Kunigunda candenti ferro pedibus nudis

se

se purgauit. num. 32.

Emna pedibus nudis super ignitos bomeres ad contestandam pudicitiam ambulauit. num. 33.

Pyram ingressi probandæ innocentiæ causa per quam multi. n. 34.

Purgatio per ignem fuit inducta ad imitationem fornacis Babilonis. nu. 35.

Purgatio per ignem iure sublata. nu. 36.

Miraculum petere non necessarium, tentare Deum est. nu. 37.

Purgatio per ignem improbata. n. 38.

Purgatio per aquā calidā, & frigidā. n. 39.

Aquæ purgationem Iudex nō potest admittere. nu. 40.

Iudex vtēs purgatione vulgari peccat mortaliter. nu. 41.

Aquæ purgatio fuit recepta legibus Longobardorum, Saxorum, Frisorum, & aliorum. n. 42.

Aqua non potu, sed manu iniectioni dabatur purganti. nu. 43.

Aquæ frigidæ purgationis, idem quod calidæ ritus. nu. 44.

Authoris sententia de purgatione aquæ frigidæ exemplo illustrata. nu. 45.

Aquæ frigidæ totus mergebatur quisquis erat purgandus. nu. 46.

Poculū Zelotypiæ Moysis quare cesatū. n. 47

Poculo Zelotypiæ vtere grauissimum peccatum. nu. 48.

Numeror. cap. 5. de Poculo Zelotypio illustratus. num. 49.

Aqua coeuntibus dabatur ad animi motus sedandos. num. 50.

Martialis locus de aquæ potatione à nullo explicatus. nu. 51.

Aquæ symbolum luxuriæ. nu. 52.

1 PVRGATIONES vulgares quodam sortilegij gen⁹ sunt ad quas homines descēderunt, ex quadam vulgi vsurpatione, atq; obseruatione superstitiosa,
dānata, atq; prohibita, qua innocentes
se ostendere conabētur, vt tradit *Turre*
cremat. in cap. consuluisti. de purgat. vulg.
† Quas ideo pleneias inuentiones, pe- 2
regrina iudicia, fabricationes inuidiæ,
ac diaboli dolos appellabant Pontifi-
ces, *in cap. consuluisti, cap. Memna. cap.*
in libro namque. 2. q. 5. cap. sententiam san
guinis, ne Cleric. vel Monach. † Quarum 3
prima sit Monomachia, siue duelli di-
ceptatio, quæ priori seculo valde fre-
quens fuit, quia sic homines veritatem
suam cōperiri credebant, per victoriā
Deum manifestantem; quæ á mundi
exordio trahit originē, vel ex illo Ge-
nes. cap. 4. *Dixitque Caim ad Abel, egre*
diamur foras. † Ih omnes nationes pari- 4
ter obseruata, atque in prætio habita
propter crebra periura, vt videre est in
l. antiquis, & in l. fin. tit. 4. lib. 2. ll. Longo-
bard. † Apud Palestinos in vsu constat, 5
ex Goliath probocatione, quem Dauid
supperauit, *Reg. 1. cap. 17.* apud Italos
ex primæ Romanæ Monarchiæ condi
toris Aeneæ inquam & Turni pugna,
de qua *Vergil. Aeneid. 11.* † Post Barba- 6
rorum in Italiam irruptionem apud
Longobardos satis vsus apparet ex *tit.*
qualiter se quisque defend. & in tit. de pur-
gat. rei in ll. Longobard. † Apud Gallos 7
idem probat, *Guido Papa decis. 191. Ho-*
toman. lib. 3. obseruat. cap. 13. Apud nos
Hispanos ex Septimpartito iure. in *tit.*
3.4. & 11. p. 7. & in Foro, ll. lib. 4.
¶ Ritus duelli, seu Monomachia pos- 8
sunt collegi ex *Annalibus Baiorum, lib.*
4. & histor Ticenensi Bernardi Sacci lib. 9.
† Armorum genus nō idem apud om- 9
nes, nam Carolus Magnus voluit, vt
fustibus diceptarent: postea arma re-
gionis admitti placuit: ac tandem cō-
stitutum est, vt rei sit obtio, vt tradunt
Bapt. Susius, & Hieron. Vrrea lib. de duell.
† Quo ad causas tantū criminales Gal- 10
lis duelli vsum Carolus Magnus sta-
tuit, *in l. mentio, tit. 54. legum Francorum.*

11 †Non homicidi tantum causa, vt vo-
luit *Afflict. in Constit. Regn.* sed ob aliud
quoduis graue crimen, vt Iuri commu
ni fuerat statutum, *Alciat. & Horosc. in
l. ex hoc iure, D. de Iust. & Iur. Bald. in cap.
vnico § si quis hominem de pace, Constan.*
12 *Menchac. lib. 1. illust. qq. cap. 40.* † Postea
ad ciuiles quoque causas extensum, vt
apud eosdem met Gallos constat, *ex
eorum. ll. tit. 4. lib. 5.* & apud Moscos, &
Danos tradunt *Olaus lib. 1. cap. 20. &
Saxo lib. 5.*

13 ¶ Inter Principes tantum pro Regno,
vt inter Corbem, & Orsam Hispanos,
tradit *Liuius lib. 38.* inter Petrum, &
Henricum Reges, *Marian. lib. 5. Morales
9. hist. Hisp.* inter Emundum Anglum,
& Canutum Danum Reges, *Polidor.
lib. 7. histor. Anglo.* † Pro Principibus in
14 ter priuatos, vt Charellum, & accusa-
torem Reginæ Gondilbergæ, *Ricius
lib. 3. histor. Neapol.* † Pueri quoque pro
15 vxore Henrici III. contra Gigantem,
Paul. Dian. lib. 4. histor. Longobar. cap. 16.
Burchardi contra Conradum iactan-
tem se cum Regis neptæ concubuisse,
16 *Neucler. gener. 35.* † Sed quia sæpe con-
tingit, multos quorum causa iusta
erat (ex diuino iudicio) in Mono-
machia succubuisse, vt tradunt Inno-
centius III. Pontifex. *in cap. 2. de purg.
vulg.* & Rotharius Rex *in l. 1. tit. de Mo
nomach. in. ll. Longobard.* † Iure optimo
17 sublata est hæc purgatio in *cap. consu-
luisti, cap. Memna. cap. in libro namque. 2.
q. 5. cap. sententiam sanguinis, nec Clerici,*
18 *vel Monach.* † Ne homines vana curiosi
tate decepti consilia Dei audeāt perſ-
crutare *Lancell. Cōrad. in tēplo Iudic. lib.
1. cap. 1. §. 3. & tractat. de duell. in præfat.*
19 † Nam repugnat primo iure naturę, vt
docet *Susius. d. lib. de duelli iniust.* secun-
do iure diuino, quo prohibtū est occi-
dere. *Deuter. cap. 22.* & Deum tentare,
20 *Deuter. cap. 6. Matth. 4.* † Tertio Iure
Canonico, *cap. cum alijs de purgat. vul-
gar. cap. 2. de Clericis pugnant. in duell. cap.
1. de Torneament. cap. Monomachia. 2. q. 4.*
† Quarto Iure Ciuili. *l. 1. C. de gladiato-* 21
ribus. lib. 11. & apud nos *l. fin. tit. 8. lib. 8.
Recopil.* per quam correctæ sunt leges
Fori, & Partitarum supra allegatæ.
Menchac. lib. qq. illust. cap. 12. & 49.
† Quapropter non solum prohibetur, 22
sed domini temporales, qui illud exer-
ceret iudiciū cōsenserint priuātur iuriſ-
dictione, & dominio locorum, in quo
permisserint: & patrini excommuni-
cantur, ac bonorum suorum confisca-
tione perpetua infamia deuinciuntur:
ac ipsi duello contendentes, vt ho-
micidæ puniuntur; & si in ipso confli-
ctu decesserint perpetuo carent Eccle-
siastica sepoltura: & consilium pręben
tes, atque expectatores excommunica
tionis reatu tenentur, vt videre est in
*Concilio Tridentino. Sess. 25. de Reformat.
cap. 19.*

¶ Fuerunt præterea aliæ purgationes 23
vulgares ad ignocentiam ostendendā,
ad quas frequens vulgus deuenit prop-
ter crebra periura, & iurisiurandi con-
temptam religionem, se vt innocentes
ostenderent, secundum *Nauar. in Ma-
nual. cap. 11. ex num. 39.* † Quarum alia 24
fuit per Crucem, de qua mentio fit *in
Constitut. Carol. Magni. lib. 3. fol. 62.* vbi
inuenitur litigantes *Cruce*, aut *fectuo*, vel
fuste diceptare. † Ex quo *Crucem* fuisse 25
genus armorum quidam non apte
voluerunt, quibus non assentior, sed
crucem fuisse genus purgationis per
sortes, quibus se ad crucem aliquam
manus imponens, vel eamample-
ctens quis de crimine expurgabatur.
† Vel genus armorum non ad diceptā 26
dum, sed ad purgandum aductum, vt
de Rege Alphonso de fratris sui nece
in obsidione Zamorensi suspecto ad
crucem, seu arcum ligneum, vulgo *va-
lleston de palo*, se purgāti narrat *Marian.
lib. 15.* † Crucis iudicium etiā Frisones 27
superſti-

ſuperſtitioſe exercebant,vt docet eorũ
lex XIIII. Ritus Gallis cõmunis apud
quos *diſceptare cruce*, nihil aliud fuit,
28 quam *Crucis iudicio* ſtare. †Quod,quia
Deum tentare eſt,non licèt eo vti, niſi
habita prius Dei reuelatione, vt de S.
Arnulpho ex Lotharingiæ Principe
eremita, & Matenſi Epiſcopo narrat
Fulgoſ lib.6 c.9.
29 ¶ Per ignem fuit præterea alia purga-
tio,hoc eſt,per rogum,per prunas, per
ferrum incẽſum, vomeras,ſeu lateres,
vel chirothecas ardentes,quibus inno-
cẽtia probabatur, ſi illæſus quis abiret,
ſim, nocens haberetur, vt tradit *Turre-*
30 *cremat.in cap. Conſuluiſti.2. q.4.* † Huic
iudicio non fuit certus vomerum nu-
merus; vt nec formæ ferri certa ſpe-
cies, vel pondus præfinitum : vt patet
31 ex *Maiolan.t.2.coll.3.*†Richarda Caroli
III. Imperatoris vxor adulterio, inſi-
mulata ferro candenti manu appræ-
henſo crimen diluit, vt narrat *Baior.*
32 *lib 4. Annal.*†Kunigundem Henrici II.
vxor candẽti ferro pedibus nudis cal-
cato ſe expurgaſe confirmat *Fulgoſ.lib.*
33 *8.Miraculor.cap.1.* † Emnam quoque
Angliæ reginam ad conteſtandam pu-
dicitiam nudis pedibus ſuper ignitos
vomeres ambulaſe, ſcribit *Polydor.lib.*
34 *8.hiſt.Angli.*†Qui pyram ingreſsi pro-
bandæ innocentiæ cauſa multos inue-
nio apud *Paul.Æmil.lib.4. hiſt.Frãcor.*
Nicephor. lib.15. cap.23. Crantzius lib.4.
Dan. cap. 24. Sax. lib. 10. Cæſarius lib.9.
Miraculor.c.16.& 17. Villegas in diſput.
35 *hac de re edita poſt SS.Vitas.*† Res quidẽ
olim miraculi plena ad immitationẽ
fornacis Babylonis inducta,in quo Sy-
drach, Miſach, & Abdenago diuino
iudicio illæſi ſeruati ſunt, *Daniel.ca.3.*
36 † Poſtea non iniuria, ſed iure ſublata,
cap.fin.de purgat. vulgar. cap.Cõſuluiſti.2.
q 4. cap.Memna,cap.fin.d.2.q.5. cap.ſen-
tentiam ſanguinis ne cleric. vel Monach.
37 †Nam miraculum petere non neceſſa-
rium tentare Deum eſt, *cap. ſi nulla.23.*
quæſt.fin. Peccatum repugnans fidei, &
religioni, vt probat *D.Thom.2.2.q 79.*
† Vnde merito hãc purgationem, ſiue 38
vulgarem diuinationem, vt vanam,&
ſuperſtitioſam improbarunt, *Abb. in*
cap.licet,ne clerici,vel monach. Ancharra.
in d.cap fin.2.q 5. Nauarr.in Manual.cap.
11.ex n.39. Petr.Gregor.par.3.ſyntag.lib.
38.num.19. Nicol.Remig.lib.3.Dæmonol.
cap.9. Dambauder. in Prax. criminal.cap.
43. Binsfeld.p.2.confeſſ.maleficar.q.1.
¶ Per aquam calidam,vel frigidã fuit 39
præterea alia purgatio, ſiue diuinatio
ad innocentiam comperiendam qua-
rum vterq; prohibentur, *in cap Conſu-*
luiſti, cap Memna, cap.in libro nãq;.2.q.5.
cap.ſententiam ſanguinis, ne cleric.vel mo-
nach.† Quam ideò iudex non valet ad- 40
mittere, & ſpecialiter in hoc Magiæ
crimine, vt tradunt *D.Thom.2.2.q.95.*
artic.8. Nauarr.in Manual. cap.11.Petr.
Gregor.in Syntag.lib.48.c.19. And.Gail.
lib.2.de pace public.cap.7.nu.24. † Aliàs 41
peccauit mortaliter, quia cõtra legem
facit, *D.Auguſ.lib.2.contra Fauſt.D.Th.*
1.2.q.71.art.6. Et in foro ſeculari gra-
uiter eſt puniẽdus,vt qui à recepta ſen-
tentia ſine cauſa dicedit. *l.1. D.de offic.*
quæſtor. cap.1. cap.ne initeris, & vtrobiq;
DD.de Conſtit. Zauall.in Pract.ad proem.
† De calida aqua, ſeu feruente purga- 42
tionem cõſtat fuiſſe receptam legibus
Longobardorum,*l.1.tit.10.*Saxorum,
*l.1.art.39.*Friſiorum *tit.3.*& 14.& alio-
rũ frequens in *cap.nobilis.2.q.4.* †Hanc 43
igitur non ore bibebant, ſed manum
in eam immittebant,vt narrant *Anna-*
les Baior.lib.4. Et exemplo Catholici
Diaconi cum Arriano diſputantis, cõ-
firmat *Gregor. Turonenſ. lib. 1. de gloria*
martyr.cap.81. † De frigida eundẽ puto 44
ritum ſeruatum, videlicet Deum,vt in
feruenti innocentis manum ſeruaſſe
innoxiam, ignis actione prohibita : ſic
in frigida nocentis manum aliquando
ambure-

45 amburebat contrarium aquæ actionẽ tribuens.† Ad quod ita putãdum me- docet exemplum de Gandulphi vxore, quæ se adultera negans in fontem tepidum manum immittit, ad probãdam suam assertionem, cui hæc accidit secũdũ Surium 11. Maij *Ecce autem membris fere omnibus obrigescit, & in digitis, & brachio quovsque aqua pertingit abstracta cute nuda caro cernitur.*
49 † Aliquando in aqua frigida quis totus mergebatur, vt docent *Abb. in cap. licet in fin. ne clerici, vel monach. Afflict. in Const. Neapolit. lib. 2. tit. 31.* ad quod respexit Propert.

Ah nimium faciles, qui tristia carmina cædis
Fluminea posse tolli putatis aqua.

47 ¶ Neque obstat in lege diuina aquæ probationem esse admissam in poculo zelotypiæ, *Numer. cap. 5.* quia id vt ceremoniale veteris legis Euangelij promulgatione cessauit, vt notat doctiss. conciuis, & amicus noster *P. Thomas Sanchez in sum. tom. 1. lib. 2. cap. 34.*
48 *num. 2.* † Id enim miraculo fiebat ceremonias legis veteris obseruãtibus, quod hodie petere peccatũ est grauissimũ, quia est Deum tẽtare, quod opponitur religioni, *D. Thom. 2. 2. q. 97. art. 3. latè Suarez de relig. tom. 1. lib. 1. c.*
49 *2. ex n. 5.* † Et dabatur aqua adulteris huiusmodi, vt in his, quæ peccarunt punirẽtur, vt colligitur. d. Num. cap. 5. *Et dauit aquas amarissimas potu mulieris, in quibus cũ execratione maledicta congesserat, quas cum biberet mulier vterus eius dirrũpebatur, & fœmora putres-*
50 *cebant.* † Aqua enim coeuntibus dabatur ad animi motus sedandos, & lasciuię crimen prætexendum, vt notat *Iustus Lipsius lib. 1. Antiq. lect. capit. 12.* nam vt ait Ouid. lib. 3. Amor. Eleg. 6.

Ne vè suæ possent intactam scire ministræ,
Dedecus hoc sumpta dissimulauit aqua.

Et sic intelligitur locus difficilis à 51 nullo eius interprete hucvsque explicatus apud Martial. lib. 6. Epig. 69.

Non miror, quod potet aquam tua Bassa Catulle,
Sed miror, quod Bassi filia potet aquã.

† Nam aqua symbolum fuit luxuriæ, 52 ideò Babylõ mater fornicationis sedebat super aquas, *Apocalyps. cap. 7.* vnde apud Mart. lib. 14. Epig. 130.

Ingrediere viam cælo licet vsque sereno.
At subitas nusquam scortea desit aquas.

CAP. XXIIII. de Mangania varijs speciebus.

SVMMARIVM.

Mangania quid sit, n. 1.
L. 1. tit. 23. p. 7. l. 6. tit. 3. li. 6. Recop. de varijs Manganiæ speciebus explicatæ ex n. 2.
Ex huius disputationis inscitia, quã plures errores, n 3.
Sternutatio indicat in aduersum aliquid cui sternutat, n 4.
Ominis aberruncatio, n. 5.
Sortilegij varia genera, n. 6.
Hydromantia apud Persas in precio habita, n. 7.
Hydromantia Nactanabus vsus fuit, nõ tamen Ioseph, n. 8.
Chystallomanteia quibus rebus comparatur, n. 9.
Catopromanteia rerum quæsitarum figuras in speculis exhibet, n. 10.
Catopromanteia habuit originem à Pythagora, n. 11.
Diuinatio alia ex ense, gladio, aut ascia, n. 12.
Axiomanteia ex ascia comparabatur, nu. 13.
Imaginum fabricatio ob diuinationem, nu. 14.

Cepha-

MANGANIAM voco ipsam γοηθείαν *goetheiam*, quam Iulianus audet appellare θεουργίαν *theourgiã*, rem pessimã honestioris nominis pallio detegẽs, vt tradit *D. August. lib.10. ciuit. Dei cap.6. Petr. Leloyher lib.4. spectror. cap.5.* † Cuius varias species tradiderunt Regis nostri in *l.1. tit.23. p.7. & in l.6. tit.3. lib.6. Recopil.* in his verbis; *Que catan agueros de aues, o de estornudos, o de palabras, que llaman prouerbios, o echan suertes, o catan en agua, o en cristal, o en espejo, o en espada, o en otra cosa luziente, o fazen fechuras de metal, o de otra cosa qualquiera, o adeuinan en cabeça de ome muerto, o de bestia, o en palma de niño, o de muger virgen.* † In quibus exponendis interpretes perinde se habent, tanquam si in lege non scriberetur, aut ad eos non pertineret expositio: quia non sufficit iudicanti scire nomina tantum diuinationum prohibitarum, nisi sciat qua de re prohibeãtur; aliàs enim naturales auiũ præsentiones damnauit pro augurio; vrbana verba, pro omina; contractus Lotheriæ pro sortilegio; & sic de reliquis, quia scire leges non est verba earum tenere, sed vim, ac potestatem. *l. scire leges, D. de*

(right margin numbers: 1 beside "MANGANIAM", 2 beside "Cuius va-", 3 beside "In qui-")

4 *D. de legib.* † Vnde ad explicationem
deuenientes, vt Auguria omittamus,
quia de illis latè egimus ſup.cap.22. *de
augurio, & auſpitio.* Alia diuinationis
ſpecies, *o de eſtornudos*, captatur, vt
Omē, de quo infra agendum eſt, nam
ſternutatio indicat in aduerſū aliquid
cui ſternutat, cap. illud h.26.q.2. *Reddi-
re ad lectum, ſi quis dum ſe calceat ſternu-
taberit, Propert. lib. 2. eleg. 3.*

*Nunc tibi naſcenti primus (mea vota)
diebus*
Aridus argutum ſternuit omen amor.

5 † *De palabras que llaman prouerbios*, fue-
runt enim apud veteres, quædam ſo-
lemnia verba ad ominis aberrūcatio-
nem, de quibus hic Reges noſtri ege-
runt, nam vt ait Ouid.

*Proſpera lux oritur linguis animiſque
fabete,*
Nunc dicenda bono ſunt bona verba die.

6 † *Echan ſuertes*, ad quod præter ea quæ
diximus *ſup. cap. XXII. de ſortileg* ſciē-
dum eſt ad hoc varium fuiſſe tallorū
ludū, ſeu theſararum ad futura, & oc-
culta cognoſcēda' qui dicebatur ἀστρα-
γαλισμὸς *aſtragaliſmos*, ſeu *talorum ludus*,
quorū alij πέττεια dicebantur, alij κυβεῖα,
de quibus *Simon. Maiol. de admir. natur.
tom. 2. colloq. 2.*

7 ¶ *Catan en agua*, hoc eſt, Hydromantiā
peragūt, de qua ſupra; vel λεκανομαντείαν
lecanomanteiam, quæ apud Perſas fuit in
precio, ad quam impelui aqua plenum
conijciunt precioſos lapillos, auri,
argentique laminas varijs caracteri-
bus inſignitas, & ex peluis fundo reſ-
pōſum audiebant, vt tradunt *Pſell. lib.
de dæmonib. cap fin. & Nicetas lib. 2. An-
nal.*
8 † Qua arte verum Alexandri patrē
AEgyptij regem Nactanabum Magiæ
peritiſsimum coniectaſſe ſcribit *Gly-
cas in Annal p. 2.* Non autē Ioſeph, qui
ad cōſtringendos fratres ſcinyphum,
ad hanc artem habuiſſe iactatur, *Geneſ.
cap. 44.* vt notat *Maiol. vbi ſup.*

† *En criſtal*, quod pertinet ad χρυσταλλο- 9
μαντεῖαν *Chryſtalomanteiā*, quę ex chryſ-
tallis fruſtris annulo incluſis, compa-
ratur, vel etiam nudis, & in cylindrū,
aut obolum conformatis, quibus etiā
ſe finxit dæmon inhabitare. † *En eſpe-* 10
jo, quę vocatur κατοπτρομαντεία, *catoptro-
manteia*, nam rerum quęſitarum figu-
ras in ſpeculis polytis exhibet, vt do-
cet *Pauſan. in Archad.* qua vſum fuiſſe
Iulianum Imperatorem, narrat *Spar-
cian. in Iulian.* † Originem habuit à Py- 11
thagora, qui ſolitus fuit in ſpeculo cō-
cauo inſcribere literas humano ſan-
guine temperatas, & ſpeculum lunæ
oppoſitū diuinare, vt ex Suida, & alijs
meminit *Cæl. Rodigin. lib. 9. cap. 23. Petr.
Leloyher lib. 4. ſpectror.* † Item *en eſpada,* 12
o en otra coſa luziente, qui ad ſimilitudi-
nem catopromātiæ captabatur; in en-
ſe, aut gladio ſtricto varijs ritibus in-
cātato: Aut in aſcia, vel ſecure gagatis
lapide ſuper impoſito, quā igne amo-
to peruri negant, ſi res euentura eſt, vt
narrat *Plin. lib. 36. cap. 19.* † Vel ſola in- 13
cantatione, quam in aſcia, & ſecure pe-
ragebant ad alicuius rei perpetuatio-
nem, & ideo dicebant *Axiomantiam*
ab ipſa *aſcia*, ex quo puto Regium Va-
tem in euenſionem Hieroſolymitanā
his inſtrumentis deiecturam fore euā-
gelizaſſe, vt eorum vanitatem argue-
ret, Pſalm. 73. *in ſecuri, & aſcia deiece-
runt eam*, nam vt ait Mantuan. in Apol.

*Qui pluuias ſpecula, & pelues, nitidaſ-
que ſecures*
Inſpicit, &c.

Facē fechuras de metal, o de otra coſa qual- 14
quiera, quod pertinet ad ſuperſtitionē
illam imaginum fabricatorū, de qua
diximus hoc li. 1. c. 7. ex n. 32. quas in poſ-
ſeſsionem, præſidentium ſpiritum fā-
ciunt, de quibus Ioan. Saliſberienſ. lib.
1. de nugis curial. cap. 11. *Imaginarij ſunt,
qui imagines, quas faciunt, quaſi in poſſeſ-
ſionem præſidentium ſpirituum mittunt, vt*

ab eis

15 *ab eis de rebus dubijs doceantur.* † Simili-
ter *en cabeça de ome muerto, o de beſtia,*
quę pertinet ad κεφαλοιονομαντεῖαν *Cepha-
loionomãteiam,* quæ ex hominis, vel ca-
pri, vel aſsini ſuper prunas aſſo cõpa-
rabatur, vt docet *D. Gregor. lib. 7. epiſt. 7.
& lib. 3. dialogor. cap. 26.* ex quo apud
Ægyptios aſsini caput pro Deo cul-
tum putat, *Maiol. de admirand. nat. tom.*
16 *2. colloq. 3.* † Item *en palma de niño, o de
muger virgen,* ad quam quidem diuina-
tionem palmã manus impoluti pue-
ri, vel fœminæ incorruptę oleo, vel
fulligine illiniebant, & manum ſolem
verſus ob verſo certum, quid ſubmur-
murantes videbant, quę optabant, vt
tradit *Pictorius lib. de Magia cap. 13.*
17 † Aliquando etiam non palmam ma-
nus, ſed vnguines oleo, & fulgine per-
tingebant, quæ ideó dicebatur ονυχο-
μαντεῖα *onichomãteia,* & oleo ſolo ſuper
ſcuto infuſo figuræ à dæmone repræ-
ſentabantur, vt meminit *Suidas in*
18 *Ariſtoph. col. 767.* † Aliquãdo oleo, aut
vitumine lauri ramus tingebatur, &
incendebatur, Verg. Eccgl. 8.

Et fragiles incende vitumine lauros.

Quarum Oraculum non per figuras,
ſed per crepitus fiebat, nam ſi magni,
bonũ ſignum fuit: quo reſpexit Tibul.

*Et laurus vbi ſigna dedit gaudete colo-
ni.*

Contra tamen, ſi vrebatut ſine crepitu
infœlix omen, Propert.

Et tacet extincto lauros aduſta foco.

19 ¶ Sed præter dictas diuinationes tot,
ac tãtas dæmõ excogitauit ad fallẽdos
homines ſuperſtitiones, vt omniũ eo-
rũ ſunt appetitus, atque ingenia, futiles
omnes, atque vaniſsimæ, vt qui prim⁹
noſtris Parentibus ſub vnius arboris
eſũ totius boni, & mali ſcientiam fuit
policitus, Geneſ. cap. 3. *apperientur ocu-
li veſtri, & eritis ſicut Dij ſcientes bonũ,*
20 *& malum.* † Et licet in eis referendis,
& improbandis incaſus labor futurus
eſſet, non eſcuſor, nonnullas alias re-
ferre ad huius artis (quã intẽdo) diſua-
ſionem, vt earum perſpecta vanitate
omnis populus Chriſtianus mecum
diffiteatur: quarũ non omnes, ſed quas
ad intelligentiam ſacræ ſcripturę, aut
iuris enodationem ſunt neceſſariæ de-
lineabo. † *Robdomanteia,* ſiue *Paloman-* 21
teia diuinatio fuit, quæ ex virga fiebat
arboris fructiferi ex parte deſcortizata,
& in ſurcos amputata, & poſtea notis
quibuſdam inſcripta, quam Germanis
tribuit, *Tacitus lib. de eorum morib.* † Quę 22
videtur habere originem ex virgis il-
lis amygdalinis albis, & nigris, quas
Iacob poſſuit in canalibus aquæ, vt in
ipſo calore coitus oues eas concipien-
tes parerent maculoſa, *Geneſ. cap. 30.*
† Quia omnes ſuas artes dæmon inſti- 23
tuit ad aliquam veritatem referre, vt
magis fidem arriperet: licet in illo Ia-
cob non diuinationem, ſed merã na-
turæ operam agnoſcant, *Bened. Perera
in Geneſ. d. cap. 30. Valles de ſacra philo-
loſop. cap. 11. Mart. del Rio lib. 1. Magicar.
cap. 3. q. 3.* † Alia huic ſimilis diuinatio 24
eſt, duorum lignorum æqualium cer-
to præfinitio ritu, vt narrat *Mendoç.
lib. 2. hiſtor. Chinenſ. cap. 4.* Eadem quo-
que apud Philippenſes refert *Ignat. in
Itinerar. cap. 8.* † In ſacris literis inuenio 25
duas huc pertinẽtes diuinationes: pri-
ma ſagittarum, apud Ezech. cap. 21.
*ſtetit enim Rex Babylonis in biuio in capi-
te duarum viarum diuinationem quærens,
commicens ſagittas: interrogauit idola, ex-
ta conſuluit: ad dexteram eius facta eſt di-
uinatio.* † Altera diuinatio eſt ligni, & 26
vaculi apud Oſeã cap. 4. *Populus meus de
ligno interrogauit, & vaculus eius annũcia-
uit ei,* quã apud Æthnicos in vſu, nar-
rat *Herodot. lib. 4. Strabo. 15. Cœl. Rodig.
lib. 7. antiq. lect. cap. 29.* † Rabbini aliam 27
nobis diuinationem Iudæorum ob-
trudunt, nempé per *Ieduim*, animal
quodam nomine ידעה *Iedua*, de quo
dicunt

dicunt fieri mentionē à Moyse, *Exod.*
28 *cap.18.& Leuit.cap.19.* † Humana forma præditum, de quo multas fabulas fingunt, ac tandem, quod ex eius ossibus ore certo ritu gestis, vaticinādi donum natos homines, vt narrat *Moses Sanson F. in præcept. negatiu.38.*

29 ¶ Ad delicta, & furta maximè cōperienda fuit alia diuinatio recepta apud nostros met Iuriscōsultos, nēpè per lācē, & licium, quibus comperta furta tanquam manifesta puniebātur, *ex l. XII. Tab.* quā refert *Aul. Gell. lib. 11. noct. Atticar. cap. 18. §. furtorum Instit. de obligat. quæ ex quasi de lust.*
30 † Cuius similis est alia diuinatio per cribrū forcipiti impositum, & funis alligatum, quod binis digitis comprehenditur, & eleuatur, dum suspecta nomina recitātur, & in cui⁹ nominis prolatione cribrum tremebat is delinquens habebatur. *Theocrit. & Lucian. Horos. de Couar.*
31 *lib.2. de falsa proph. cap. 6.* † Itē fuit alia diuinatio ad furta comperienda, quæ vocabatur κλειδομαντεία *cleidomanteia*, nā in ea clauus æreus cypresino malo infingitur in circulo barbaris literis insculpto, & nescio quibus ad murmuratis verbis, cum Letania, & Psalmis, formidabilem ad Deum orationem mittentes; quo peracto fur oculus amittebat, vt tradit *Mart. del Rio li.*
32 *3. Magicar. p.2. q.4. sect.9.* † Ad furta domestica fuit alia diuinatio appellata κρατομαντεία *cratomāteia*, in qua serui ad sacerdotem ducebantur, qui crustam panis suspectis prębebat, & cui adhęrebat gutturi, pro reo vtiq; habebatur, de qua idem *Mart. del Rio in comment. ad Senec. in Oedip.* quo respexit Mart. lib. 1. Epist. ad Fusc.

Vt quæ sacerdotis fugitiuus liua recuso.

33 ¶ Ad obstetrices aliæ pertinēt diuinationes prima dicitur ὀμφαλομαντεία *omphalomāteia*, quę per nodulos vmbilico, & secundis adherens conijciunt quotiens puerpera sit post modum paritura; nam dicunt hāc arte agnouisse obstretricem in natiuitate Esau, quod post eū nascituras esset Iacob, & ob id alligauit eum filo coccineo, vt ab eo discerneretur, *Genes. cap....* † Secunda sūmitur est membranulla, qua infantis caput nascentis est inuolutum, ex cuius colore rubicundo, vel libido fortunam infantis obstretrices aniculæ ariolantur, de qua vanitate legēdus est, *Leuin. Lēn. li. 2. de occultis natur. c. 8.* 34
† Tertia dicitur *Pardenomanteia*, quæ ad explorādam virginitatē fiebat: & hęc dupliciter concipiebatur, vel tenuem Achatem redactum in pollinē in potu præbebāt, quam quę sumpserit, ni virgo sit, statim cogitur euomere, vt tradit *Guilh. Parisiens. p. fin. de vniuers. c. 32.* 35
† Vel per funiculum collo circundatū, quę res etiam hodie in vsu prauo, & videtur olim respexisse Catull. in nupt. Pelei, & Thedit. 36

Non illa nutrix, orienti luce reuiscens
Hesterno poterit filo circundare collo.

¶ Apud Arithmeticos sunt similiter aliæ diuinationes ex Pythagorea Schola: prima dicitur ἀριθμαντεία *arithmanteia*, quę per valorē literarum futurū victorē cōsiderat, cui⁹ nomē maiores numeros cōtinet, vt docet *Raymund. libr. de Antichrist. capit. 20. cum seqq.* 37
† Quod Chaldæis maximè in vsu fuit, qui literis pro numeris vtebantur: & ita intelligitur *Apocalyp. cap. 13.* vbi nomen Antichristi per numerum 666. significatur: non quod ad hanc Arithmeticam diuinationem Euangelista conducat, sed vt numerorum inuolucris hanc prophetiam contexerit, vt notat *Ribera in Apocalyp. d. cap. 13.* 38
† Secunda dicitur ὀνομαντεία *onomanteia*, quę similiter à Pythagoricis habuit originem, qui literarum elemētis certos, diuinosque tribuebant numeros: numeris 39

meris vim præſagam futuri, occultiq́; ad cœlorũ ſigna eam referamus, cuius deliria detexit *Simon Maiol. de admirand.*
40 *natur. d. colloq. 2.* † Itẽ, & ἀναγραμματισμὸς *anagrammatiſmos*, quæ petitur ex nomine conſulentis per elemẽta nominis diuerſimode collocata, & quaſi per Anagrãmatiſmum fauſtum quid, vel contrarium indicantia, vt *Saul Rex*, lux eras, *Dauid Rex*, Dei Dux eras, *Salomon Rex Indæ*, denoxa leuis amor, *Carolus Magnus*, cumulans agros, *Carolus Quintus*, qui clarus, notus, & *Otho Secundus*, tu decus honos, & alijs multis relatis á
41 *Sim. Maiol. dierũ caniculariũ d. colloq. 2.* † Et Salmãticenſis Academiæ elogium pro Scholis maioribus FELIPE DE AVSTRIA, reſoluto in illud LA FE PIDE SER TVIA. Nec non illud, quod S. D. N. D. Clementi VIII. Pontifici Maximo auunculus meus, ſiue Genitricis meæ frater de nomine interroganti, reſpondit,
42 *Villalpando*, dicens *valida pando.* † Tertia appellatur ἀλεκτρομαντεία *alectromanteia*, qua Alphabetum æqualibus partibus diſtribuitur, & in eis ſingulis granum frumenti imponitur, & oſcẽ gallinaceus ad hoc enutritus introducitur, quigrana comedat, poſtea notantur literæ, quarum primum grana depaſcit, vt tradit *Couarruu. lib. 2. de falſa*
43 *prophet. cap. 11.* † Qua quidem arte vſus fuit Valens Imperator, qui de ſucceſſore quærens, eo quod grana notata fuiſſent θ. ε. ο. δ. hoc eſt TH. E. O. D. omnes Theodoros, Theodotos, Theodoſios, Theodulos occidi iuſsit, vt narrant *Zonaras tom. 3. in Valent. Amnian. lib. 26. hiſtor. Nicephor. lib. 11. cap. 45.*
44 † Sed ſi omnium delirantium artes, (licet hac breuitate) eſſem proſecuturus potius tempus deficeret; quia dæmon pro vnius cuiuſque ingenia varias diuinandi artis finxit, & eas quidem vaniſsimas, quæ vtinam, vt mihi, ſit alijs forent in expertæ: nam ſolum lectione aſsidua percepi, quid in hac re eſſem ad deteſtationem tradi-
titurus. † Vide ſi plura vellis præ- 45
ter *Vvipin. Salisberienſ. vbi ſupr. eundem Salisberienſ. libro ſecundo de nugis curial. cap. vigeſimo octauo. Iul. Syren. lib. 9. de fato, cap. decimo quinto, & decimo ſexto, Micheal. Medina libro ſecundo de recta in Deum fide, Euſebium libro quarto de præparat. Euangel. Franciſcum Picum libro tertio prænot. Petrus Gregorius parte tertia ſintagmat. libro trigeſimo quarto, Couarruuias libro ſecundo de falſa prophetia, Martin. del Rio libro 4. Magicarum diſq. cap. ſecundo, Farinatium tomo primo par. 1. quæſtione vigeſima, Suarez libro ſecundo de Religion, Raphael. de la Torre tomo ſecundo de vitijs oppoſit. Religion. quæſtion. nonageſima quinta, articulo tertio, Simon. Maiolum de admiranda natura. colloquio ſecundo. Thomas Sanchez in ſumma, tomo primo libro ſecundo, cap. trigeſimo nono, & quadrageſimo.*

CAP. XXV. de obſeruatione Somniorum.

SVMMARIVM.

Somniorum non vnum eſt genus, numero 1.

Somniorum varia genera, num. 2.

Somniorum genera ad duo capita reducuntur, numero 3.

Somni definitio, nu. 4.

Somniorum cauſa ad diabolum relata, numero 5.

Somnia nulla dari á Deo negat Ariſtoteles, nu. 6.

Hippocrates de ſomno commendatus, numero 7.

Somnia tribus authoribus referuntur Deo, naturæ, & demoni, num. 8.

1 NON Vnum eſt genus, neque vna ſomniorum ratio, quo circa nec par eſt omnium cauſam approbare, neque improbare; multa quidem ſomnia derident ſacræ literæ, alia damnant, quædam verò commendāt, ac venerantur: ſunt pleraque inania, nec pauca naturalia ex certis naturæ cauſis profecta; ſunt & alia dæmonis caliditate, ac malitia mor-
2 talibus iniecta. † Horum duos tantum priores modos agnouit, *Macbro. lib. 1. de ſomno Scipion*; quos ad quinque capita reuocauit, *Ioan. Saliſberienſ. lib. 2. cap. 17.* videlicet *Inſomnium, ſpectrum, ſomnium, viſum, & oraculum.* Quorum rationem complectens *Artemidorus, lib. 1. cap. 2.* ſub *inſomnio*, ſpectrum, ſub *ſomnio* com-
3 prehendit oraculum. † Quod Homerus fabularum integumentis expræſsit *Odyſſ. 7.* Fingens duas ſomniorum portas, vnam corneam, per quam emittuntur vera, altera eburnea, per quam eduntur falſa, quem Virgilius, eius ſimia imittatus, ita cecinit *AEneid. 6.*

Sunt geminæ ſomnij portæ, quarum altera fertur
Cornea, quia veris facilis dat exitus vmbris,
Altera candenti perfecta nitens elephanto:
Sed falſa ad cœlum mittunt inſomnia Manes.

4 Nam ſpecies primas *inſomnium, & ſpectrum* ἀσημάντους *aſemantous* ſunt, nihilq́; ſignificant, vel præmonent. *Somnium* autem ſtricte ſumptum, vt opponitur *Inſomnio* definit Conrad. vbi ſup. lib. de Inſomn. & lib. de diuinat. cap. 14. *Motum, ac figmentum animæ, multi formæ futurorum malorum, vel bonorum ſignifican-
5 tium.* † Vtriuſque cauſam dæmonibus adſcribit *Plato in Sympoſ.* quos bonos, & malos dixit *Porphyrius*, falſa malis, vera bonis adſcribens. Quos appellat Apuleius *ſalutiferos*, & ante Platonem fuit Empedocles, & Pythagoræ ſententia, quam iam diu impugnauit, *Diu. Auguſtin. lib. 18. Ciuitat. Dei, cap. 20. & 21.* † Sed nulla dari à 6
Deo hominibus ſomnia negat *Ariſtot. lib. de Diuination. ex Somnijs.* Quaſi eius maieſtatis indignum ſit abire lectos dormientium, & concuſare grauatos, quod & fuit Epicuri, quam ſatis improbant *Gregor. Niſen. lib. de Opific. homin. cap. 33. Raphae. de la Torre, tom. 2. de Vitijs oppoſit. relig. quæſt. 96. artic. 5. diſp. 4.*
† Melius tamen *Hippocrates lib. de Inſomn.* ea diuidit in *naturalem, & diuinam*; 7
rē acu tetigit ſi tertium membrum addidiſſet, nempe *dæmoniacam*, non prætermiſſum à *D. Gregor. lib. 8. Moral c. 13. & lib. 4. Dialogor. cap. 48.* † Qui rectiſsi- 8
me ſomnia tribus authoribus adſcribit *Deo, naturæ, & dæmoni*, quam diſtinctionem ſequuntur Medina lib. 2. Pareneſ. Chriſt. cap. 2. Turrecrem. in cap. non obſeruetis, *huius 26. quæſt. 7. Franciſc. Valleſ. de ſacra philoſoph. cap. 32. Rapha. de la Torre, vbi ſup. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 13. ex nu. 6.*

¶ Naturalia ſomnia proficiſcun- 9
tur, vel à cauſa intrinſeca, vel extrinſeca ſomniantis, vt docent *Ariſtotel. lib. de Anima, & lib. de Diuinat. per ſom. Hippocrat. lib. 6. Epidemiar. & lib. de Inſomijs, Galen. lib. 1. de præſag. ex ſomn. & lib. 3. de Locis male affect. cap. 4. Argenterius de Somno, & vigilia lib. 2. Petr. Garſia ad Galenum de Locis male affect. diſp. 3. cap. 2. 3. & 4.* † Quæ quidem ſomnia quatenus 10
naturalia ſunt licitum eſt ea obſeruare, vt tradūnt *D. Thom. 2. 2. quæſt. 95. artic. 6. Gregor. Niſen. dict. lib. de Opific. homin. cap. 13. Caietan. & aliorum, in dict. 2. 2. D. Antoni. Archiepiſ. Florent. part. 2. tit. 12. cap. 1.*

¶ Intrinſeca cauſa ſomniorum 11
naſcitur ab animæ paſsionibus, &

ideo dicitur *Animalis*, quia fit de rebus
quibus cogitatio vigilantis defuit in-
tensa, vt docet *Gregor. Nisen. dict. cap.*
13. *D. Gregor. dict. lib.8. Moral. cap.*13.
12 *Raph. de la Torre, d. art.6. disp.*1. † Cuius-
modi fuit somnium Annibalis A Emi-
liani á Cicerone, vel acurate cōfictum,
vel disertissime narratum, nam vt ait
Eccles. cap.5. *Multa cura secuntur som-
nia.* Claudian.

*Omnia quæ sensu voluuntur vota diur-
no,*
13 *Tempore nocturno reddit amica quies.*

Idque non solum hominibus, sed, &
brutis etiam animantibus, quia quo ad
somnium attinet omibus communis
causa est. *Arist. lib. de anim. cap.*2. *& lib.*
4. *histor. animal cap.*10. *Petr. Garsia in dis-
put. ad Galen. de locis affect. dict. disp.*3.
*cap.*1. Vnde lepide piscator, apud Theo
crit. *Omnis*, inquit, *canis panes somniat, &*
14 *ego pisces.* † Nam multocies somnia in
quiete ad actiones vigilantis comparā-
tur, vt non male docent *Aristoteles, &
Galenus in præcitatis locis.* Vnde recte
in hunc modum eleganter Petronius
Arbitrer.

*Quidquid in luce fuit tenebris agit, oppi-
da vello*
*Qui quatit, & flammis miserandas sæuit
in vrbes,*
*Tela videt, versasque acies, & funera
Regum:*
*Atque exudantes profuso sanguine cam
pos,*
*Qui causas orare solet, legesque fo-
rumque,*
*Et pauido cernit inclusum corde tri-
bunal,*
*Condit auarus opes, defossumque inue-
nit aurum,*
*Seruit amatori meretrix, dat adultera
munus,*
*Et canis in somnis leporis vestigia la-
trat.*

15 ¶ Alia causa *intrinseca* est, quando
potissimum pendet á corpore, & ideo
dicitur *corporalis*, quæ oritur á præsenti
dispositione, ac temperamento corpo-
ris, dum crapula repletum, aut humo-
re aliquo nimis prædominãte, vel alio
vitio phantasia læditur, vt docet *Arist.
Hippocrat. & Galen. vbi sup. D. Thom. dict.
q.*95. *D. Isidor. lib.*3. *sentent. cap.*6. *Sprenger.
in Mall. p.*1. *q.*16. *Petr. Garsia, d. disput.*3.
*cap.*4. † Nam qui sanguine abūdat som- 16
niat rosas puniceas, crocum, hortos,
conuiuia, coreas, complexus, & læta
omnia. Qui flegmam copiosiorem ha-
bent balnea, nauigationes, submersio-
nes, onera grauia, tardam, ac impedi-
tam á noxis fugam. Qui melãcolia ve-
xantur fumos, caligines, tenebras, plan-
ctus, infortunia, & cuncta tristia. Qui
colera dominantur cædes, rixas, in-
cendia, assaltus, & omnia bellica, vt tra-
dunt *Hippocrat 6. Epidem. p.*8. *Maiol. de
admirand. natur. tom.*2. *colloq.*4. † Quibus 17
tamē viscido humore affectę sunt par-
tes cerebri posteriores se comprimi, &
suffocari in somnijs videntur, quē mor-
bum Græci εφιαλτην, *ephialtem*, Latini
incubum, Hispani *la pesadilla*, Galli *la co-
quemara* appellant, de quo plura *Galen.
lib.*6. *de præsag. ex somn.* † Quę causa quā- 18
doque tam vehemens est, & acelerata,
vt quando quis somniat aliquid sibi ac-
cidere, id re vera illi accidat; vt de illo,
quē cum somniasset alterum crus sibi
factum lapideum, mox ea corporis par-
te paralyticum extitisse, refert *Galen.
lib.*1. *epidem. com.*3. *Maiol. vbi sup. d. col-
loq.*4.

¶ Alia causa dicitur *extrinseca* quā- 19
do dormientis cogitatio ab agente
intrinseco mouetur, vt docet *Aristotel.
vbi supr.* Non tamen, vt putat Por-
phyrius ex motionibus, quas ani-
mus ex alia vita, quando venit in cor-
pus attulit: nam id á veritate, & fi-
de alienum est, quia animus homi-
nis corpore antiquior aliunde non
aduenit,

aduenit, neque quando infunditur à
Deo ſecum adfert aliquas ſpecies crea-
tas, vt docet *D. Auguſt. lib. 8. Ciuit. Dei,*
20 *cap. 21. & lib. 9.* † Sed per aerem ambiē-
tem, aut per influxum corporum
cæleſtium, nam cum phantaſia ſit cor-
porea, & organis corporeis immerſa;
poteſt in eam producere varias ſpecies
imaginrias, & maximé quando ſenſus
exteriores ligantur ſomno, vt eſt ſentē-
21 tia *Ariſt. & Galen. vbi ſup.* † Quod non
eſt intelligendum, vt poſsit cælum di-
rectè, & per ſe influere in phantaſia va-
rias imaginarias ſpecies, ſicut in mate-
ria corporali varias formas, quia im-
poſsibile eſt, vt in phantaſia virtute cæ-
li imprimantur nouæ formæ, quando
ſe nſus exteriores illas nondum perce-
pit, vt docet *D. Thom. p. 1. q. 111. artic. 3.*
22 † Et ita impoſsibile eſt, vt ex huiuſmodi
ſomnio tāquā ex puro efectū aliud efe-
ctū futurū cognoſcere, vel naturalē cū
certitudine, vel contingentem ad vtrū-
libet, vel liberum vllo modo, vt ſentit
23 *Caiet. dict. 2. 2. q. 95. art. 6.* † Nam cælum
non eſt immediata cauſa ſomnij, vnde
non per ſe neceſsitat phantaſiā ad hāc,
vel illam appræhenſionem, ſed ſolum
medijs humoribus corporeis, & poten
tijs, & organis, quæ alterat, & mouet;
vnde varia ſomnia oriuntnr, non ex aſ-
pectu cæli, ſed ex varietate materię, &
24 diſpoſitionis eius. † Ex quibus huiuſmo
di ſomnia nō deberi attendi, niſi vt me
lius vitam noſtrā inſtituamus docent
*Medina lib. 2. Pareneſ. cap 2. Turrecrem. in
cap. non obſeruetis h. 26. q. 7. Fran. Picus,
lib. 6. Prænot. cap. 8. Suarez d. lib. 2. cap. 13.
ex nu. 12.*

25 ¶ Quibus de naturalibus ſomnijs
præmiſsis, quæ pendent ex naturalibus
cauſis, debenitur ad alias ſomniorum
ſpecies, quæ pendent à Deo, vel An-
gelis bonis, aut á dæmone concitan-
do, quæ ſunt in corpore humores, ex
quibus animæ paſsiones agitantur, &
ſic ſomnia immittit; & in eis, quæ
vult repræſentat etiam futura, quæ ex
certis naturæ cauſis aliquando ſunt
proventura, vel quæ ipſemet poſtea
facturus eſt. † Sōnia à Deo im mittūtur 26
interdum per modum expreſſæ locu-
tionis, per conceptus aliquarum vo-
cum, quæ ita formantur in phantaſia
dormientis, ac ſi ea per auditum corpo
ris audiret, nam vt ait Dominus Nu-
mer. cap. 12. *Si quis fuerit inter vos Pro-
pheta in viſione apparebo ei, aut per ſom-
nium loquar ad eum.* † Et hæc quādoque 27
adueniunt cum aliqua animi commo-
tione, & horrore, Iob cap. 4. *In horro-
re viſionis nocturnæ,* & cap. 7. *Terrebis
me per ſomnia,* alia pacificé, vt *Geneſ.
cap. 28.* alia cū hortatione, vt *Machab. 2.
cap. 11.*

¶ Aliquando etiam immittuntur 28
ſignificantia per appræhenſiones viſio-
num, quæ ſunt veluti imagines rerum
quarundam ſignificandarum, vt quan-
do in ſomnijs vidit Iacob aſcendentes
mares ſuper oues fœminas, varios, &
maſculoſos, & diuerſorum colorum,
in ſignum, quod pacturum erat cum
Labaam ſocero, *Geneſ. cap. 31.* † Simile 29
D. Pauli ſomnium de Macedone de-
præcantem illud, vt in Macedoniam
peteret, *Acta Apoſt. cap. 16.* & Theo-
doſij quando præuidit coronam Im-
perij ſibi imponi à Meletio Anthio-
chiæ Epiſcopo, vt narrat *Theodoretus
lib. 5. hiſtor. cap. 6. & 7.* † Aliquando 30
etiam oſtenduntur imagines, quæ tan-
tum metaphoricé ſignificant, vt de
ſomnijs Ioſeph manipulorum, Solis,
& Lunæ, & Stellarum, *Geneſ. cap. 37.*
de ſomno pincernæ, & magiſtri piſto-
rum Pharaonis, *Geneſ cap. 40.* & ipſius
Pharaonis ſomnus de ſeptem bobus,
& ſemptem ſpicis, *Geneſ. cap. 41.* & de
ſtatua Nabucodonoſoris, *Daniel. c. 2.* &
de arbore magna, *Daniel c. 4.* & de qua-
tuor vētis, & veſtijs quatuor, *Danie. c. 7.*

H 3 ¶ Quan-

31 ¶ Quando enim fiunt per loquutio-
nem aliquando ipſemet Deus aloqui
videtur, vt Abimalech, *Geneſ. cap.20.*
Abrahamo, *Geneſ cap.28.* Iacobo, *Ge-
neſ.46.* Salomoni, *Reg.3.cap.3.* Interdū
etiam aloquitur Angelus bonus, vt Io-
ſepho diuinæ Mariæ Sponſo, *Matt.c.1.*
32 & tribus Magis, *Matth.cap.2.* † Quæ
quidem ſomnia nihil diferunt á pro-
phetia, niſi quod hæc in ſomnijs illa
autem vigilantibus tribuatur, & ita
prophetia Ezechielis, & Zachariæ ap-
pellatur viſio, *vterque cap.1.* & Danie-
lis, & Ioſeph ſomnium, *Geneſ.cap.28.*
& Daniel cap.4. Cum idem fuiſſet om-
nium inſtitutum, Numer. dict.cap.13.
Ioel c.2. *Senes veſtri ſomnia ſomniabūt, &*
33 *iuuenes veſtri viſiones videbunt.* † Vnde
inter alia Spiritus ſancti dona annume-
rantur ſomnia, apud *eundem Ioel, dict.
cap.2.* nam vt ait D.Iob.cap.33. *Quando
homines dormiunt in lecto tunc aperuit au-
res virorum, & erudiens eos inſtituit diſci-*
34 *plinam.* † Ita in ſomnijs præſignificauit
aliquando Deus, & prædocuit futuros
rerum humanarū euentus, vt Abrahæ,
Geneſ.cap.15. Pharaonis, *Geneſ.cap.41.*
Nabuchodonoſoris, *Daniel cap.2.& 4.*
35 † Scientias ſimiliter in ſomnijs á Deo
datæ ſunt, vt Adamo humani generis
protoplaſto, Geneſ.cap.2. *immiſit ſopo-
rem*, & Regi Salomoni, Reg.3. cap.3.
Igitur euigilauit Salomon, & intellexit quod
36 *eſſet ſomnium.* † Interdum etiam in ſom-
no præfata ſunt diuina myſteria, cuiuſ-
modi fuit ſomnium Iacob de illa miſ-
tica ſcala, *Geneſ. cap.28.* & Danielis de
37 Regno Chriſti, *Daniel cap.7.* † Similiter
arcana philoſophiæ, & medicinæ illuſ-
tria in ſomnis ſunt reuelata, vt Alexā-
dro Magno herbam ad ſagittam vene-
natam expellendam in ſomnis demōſ-
tratam fuiſſe narrat, *Trog. Pomp.* Galeno
ægrotante venam, ex qua ſanguis erat
mittenda, vt *Menopolit.decad 1.c.8.q.3.*
Eulogio difficili loci explicationem,
Diui Auguſtin. lib. de Cura pro mort.
cap.11.
¶ Somnia diabolica ſunt illa, quæ 38
ad horum immitationem diabolus im-
mittit, vel concitando corporis humo-
res, vel applicando phantaſiæ rerum fi-
guras per motum localem, ex quibus
fiat repreſentatio tam propria, quam
ſymbolica, vt docet, *D. Tho.p.1.q.111.
art.3. D. Auguſtin.lib.12. Geneſ. ad liter.*
c.13.& 14. † Qualia fuere ſomnia *Ana-* 39
baptiſtica, & fuere olim *Enthuſiaſmarum*,
& admiranda quædam Gentilium, vt
AEdeſij apud *Eunapium in eius vita*,
Ptholomei apud *Tacit.lib.4. Annal.* Neſ-
tori apud *Zozimum Annal.4.* Odati, &
Zariadri apud *Athenæū lib. 13. Dypnoſ-
ticar. cap. 13.* & aliorum apud *Valer.*
Max.lib.1.cap.7. † Ad quod quidē fue- 40
runt Lectiſternia Gentilium in fano
*AEſculapi, Serapidis, Paſiphaes, Padaly-
ris*, & ſimilium, in quibus dæmones
dormientibus reſponſa dare conſue-
uerunt, vt Regi Latino apud *Virgil.
AEneid.7.* & alijs, innumeris, quibus
reſpexit D. Iſai. cap. 65. *Qui immol. t in
hortis, & ſacrificat ſuper lateres, qui habi-
tant in ſepulchris, & delubris Idolorum
dormiūt.* Eo ſcilicet vt notat ibi D.Hie-
ron. *vt dæmonis reſponſa accipiant.* † De 41
quibus quidem ſomnijs intelligitur il-
lud D. Hierem. cap. 29. *Non attendatis
ad ſomnia veſtra, quæ vos ſomniatis*, &
illud Numer. cap. 22. & Leuitic.c.19.
Neq; obſerbabitis ſomnia, Deuter.18. *Nec
obſeruent ſomnia*, & illud Eccleſiaſt.
cap.1. *Vbi multa ſunt ſomnia plurimæ ſunt
vanitates*, quæ omnia de his diabo-
licis intelliguntur, vt docet *Tertulian.*
lib. de Anim. cap.46. † Et quia diffi- 42
cile eſt horum diſcrimen conſtitue-
re, quia ſæpius Sathanas transfigu-
rat ſe in Angelum lucis. *Apoſtol. Co-
rinthio.2. cap. 11.* Non debemus ſom-
nia vlla obſeruare niſi præcedente di-
uina reuelatione. Eccleſiaſtic. cap.34.
Niſi

Nisi ab altissimo missa fuerit visitatio,
43 *ne des in somnijs cor tuum.* † Nam vt ait Ecclesiast. d. cap. 34. *Multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in eis;* Quemadmodum de Cyro Persarum Rege narrat. *Ant. Sabelicus, lib. 6. ab orbe condit. AEnead. 2.* de Xerxe. *Herodot. lib.* 7. de Onomarcho. *Diodor. Sicul. lib. 16.* de Antigono, & Pompeio. *Plutarch. in Demetr.*

44 ¶ Vnde superstitiosum censendum est consilium *Syreni lib. de Insomnijs,* suadentis, quisq; sibi suis ex somnijs, cum eorum, quæ postea expertus est artem debere componi, quam inutilem, & vanam esse iam pridem sapiens docuerat Ecclesiast. cap. 34. *Quasi qui apprehendit vmbram, & prosequitur vanitatem, sic qui attendit ad visa mendacia.*
45 † Nam quotiens non cōstat, quod somnia sint á Deo, neq; á natura, de necessario debet causa ad dæmonem referri, & ita vt aliæ diuinationes prohibita est huiusmodi obseruatio, *cap. Episcopi, 26. q. 5. D. August. lib. 8. Ciuit. Dei, cap. 16.*
46 † Et continent peccatum manifestum infidelitatis, quando præcedit expressum pactum dęmonis, qui per somnia respondere promisit, vel etiam si postquam quis somnia vidit, & non intellexit recurrit ad dęmonem pro eius interpretatione, sicut fecit Nabuchodonosor. *Danie. cap. 2. & 4.*
47 † Aut si peculiaribus ceremonijs, vel ante somnium, vel in modo ipso dormiendi, vt sibi per somnia reuelentur occulta, quod expectat ad Gentilitios mores, ideo pactum, & infidelitatem continet. *Cel. Rodigin. lib. 27. antiq. lect. c. 14.*
48 † Idem denique vitium est si pactum tacitum intercedat, vt quando quis nihil de Deo cogitans, nec rationem habens ad credendum esse à Deo illis fidem adhibet, nam cum talia signa non sint naturalia, sed ad placitum instituentis, cuius, dæmon prænoscitur, sequitur, qui ea credit, vel dæmonem habere magistrum, & illi fidem adhibere, vt docet *Suarez dict. lib. 2. cap. 13. nu. 20.*

¶ Diuina autem somnia, non solum debemus obseruare, sed eis fidem adhibere sub peccati reatu. *D. Thom. d. q. 95. art. 6. D. August. lib. 12. ad Genes. Lactant. lib. de opific. Dei, cap. 18. Gregor. Nisen. lib. de opific. homin. c. 33. Grilland. de Sortileg. q. 11. ex n. 31.* † Et ratio est, quia Deo loquēti fides est adhibenda etiā si in hoc, vel in illo modo loquatur, d. Num. 13. *Aut per somnium loquar ad eum,* & ita talis credulitas non minus necessaria est quam fides, quando Deum constat locutū. *Vt tradit Suarez vbi prox.* † Quod dignoscitur ex signis traditis á Theologis in præfatis sacræ Scripturæ locis præsertim. *Gerson tract. de probat. Spirit. Perera lib. 1. in Daniel. Mart. del Rio lib. 4. Magicar. cap. 3. q. 6.* Quas viri Dei satis percognitas habent, nam vt ait D. Gregor. lib. 4. Dialogor. cap. 48. *Sancti viri inter illusiones, & reuelationes ipsas visionum voces, & imagines quodam intimo sapore discernunt, vt sciant, quid à bono Spiritu percipiant, & quid ab illusione patiantur.* † Quod inter alia memoriæ digna, quæ à genitrice mea D. Anna de Villalpando adhuc viuens accepi; illud est, quod in his somnijs diuinis (quasi naturę nostrę amicissimis) animus nō turbatur, & semper aliquid suauitatis percipitur, cum interna quadam alacritate, adque vtilitate nostra, vel communi, vel priuata, cum aliqua munitione, vel cohortatione ad bonum, & mali tædio; quæ laté prosequuntur. *Cardinal. Turrecremat. in defens. S. Brigid. in præfat. Gerson in compēd. reuelat. c. 2.* † Nam dum somnia quieta sunt, sine horrore, & ad bonum consulunt, pacem, vel pietatem suadent, vel nos meliores reddunt satis Deum indicant authorem D. Iacob, cap. 3. *Quæ autem de sursum est sapientia* 49 50 51 52 53

H 4 *primum*

primũ quidẽ pudica est; deinde pacifica, modesta, suadibilis, boni cõsulens, plena misericordia, & fructibus bonis. † Etiamsi cum somnio non detur intelligentia, quia regulariter solet Prophetis reseruari, vt de statua, quam in somnijs vidit Nabuchodonosor, cuius interpretatio Danieli reuelatur. Daniel cap. 2. *Est Deus in cælis reuelans mysteria, quæ indicabit tibi.* Et in somno Pharaonis, cuius interpretatio reuelata fuit Iosepho, *Genesis cap.* 41. Nam vt ait D. Paulus Corinth. 1. cap. 2. *Quæ Dei sunt nemo nouit, nisi Spiritus Dei.* † In quo notandum est etiam quando datur interpretatio cum ipso somno, non in ipsiusmet somni calore discerni, vtrum sint á Deo, quia reuelationis iudicium in vigilia perpendendũ est, iusta illud Iacobis, Genesis c. 28. *Verè Deus est in loco isto, & ego nesciebam,* & D. Petri in actis Apost. cap. 12. *Nunc scio verè, quia misit Dominus Angelum suum.*

(margin: 54, 55)

CAP. XXVI. de Ominis vana, & inepta curiositate.

SVMMARIVM.

Omen captatur ex vocibus fortuito, & præter intentionem prolatis. nu. 1.

Omini plurimum tribuerunt Romani, Græci, Ægyptij, & Syri. nu. 2.

Arfil, quod puelæ Hispanæ captant in nocte S. Ioannis. nu. 3.

Omen ex primis vocibus, vt augurium sumebatur. nu. 4.

Omen ex nominis significatione. nu. 5.

Nomina non casu, sed significanter ponebantur. nu. 6.

Genes. c. 27. Reg. 2. cap. 15. & 18. de omine explicati. nu. 7.

Nominibus aliquam diuinitatem inesse veteres sunt arbitrati. nu. 8.

Verbis scriptis, & foro suspensis captabatur omen. nu. 9.

Bona verba dicere in vsu ad ominis aberrũcationem. nu. 10.

Omen ex factis subito enatis, & alijs huiusmodi. nu. 11.

Omen ex brutis sumptum. nu. 12.

Omen ex inanimantibus quandoq; captatum. nu. 13.

Ominis causa incerta. nu. 14.

Ominis inanissimæ obseruationes. n. 15.

Ominosa sunt, si salinum euersum, si vinũ effusum, &c. *nu. 16.*

Ominosum, si membrum aliquod salierit. nu. 17.

Salisatores qui sunt. nu. 18.

Salisatores à cilis oculorum. nu. 19.

Auris sonitus ex alterius recordatione. nu. 20.

Sternutatio ominosa fuit. nu. 21.

Sternutanti bona verba dicere quare in vsu. nu. 22.

Sternutatio matutina prorsus infausta, meridiana firmißimi auspitij. n. 23.

Pedis offensio, non minus ominosa fuit. nu. 24.

Pedis offensionis exempla. nu. 25.

Ominis præscrutatione diabolus anxios vellit homines. nu. 26.

Reddire ad domum si procedens offenderit, ominosum. nu. 27.

Omina varia ab Ecclesia damnata. n. 28.

Caietanus de ominis obseruatione repræhensus. nu. 29.

Omina vanißima sunt, & inepta. n. 30.

Omina non licet attendere, nisi diuina præcedente reuelatione. nu. 31.

Ominis obseruatio apud Principes in precio, nu. 32.

D. Marcus omina præscrutasse negatur. nu. 33.

D. Marcus nõ ex calceo rupto, sed ex Spiritu sancto iter suum expeditum agnouit. nu. 34.

Calceum soluere signum pactionis apud Hæbreos. nu. 35.

Manus prensationis pactionis genus apud Romanos. nu. 36.

Genes.

Genes. cap.24.de ominis obseruatione illustratus.nu.37.
Eleazarus seruus Abrahæ omina diuina præscrutatus.nu.38.
Gedeon pro militibus eligendis, omen diuinum obseruatus.n.39.
Saul ominis diuini signa quærens pro scelere Ionathas. n.40.
Ionathas cum armigero conditionem ponens omina non est præscrutatus.n. 41.
Ionathas signum à Deo, & non ab ominosa obseruatione fuit expectatus.n.42.
Philistei quod signum expectarunt pro arca Domini.nu.43.
Sacerdotes Philistinorum peccarunt in ominis obseruatione.n.44.
Iudith c.8. de ominis obseruatione adductus. nu.45.
Iudith non est omen præscutata. nu. 46.
Iob cap. 1. de ominis obseruatione negatus. nu.47.
Benedicere pro maledicere in sacris literis. n.48.
Iob ominis obseruationem detestatus est. nu. 49.
Hebræi ex Gentilium commertio multa in suos vsus commutarunt.nu.50.
Antiphrasis merum Grāmaticorum figmentum.nu.51.
Nomina simulacra sunt earum rerum quas immitantur.nu.52.
Iob verba Euphomismi causa interpretata.nu.53.
Euphomismus in sacris literis passim. numer.54. & 55.
Soror pro concubina.n.56.
Benedicere pro vale dicere.n.57.

1 OMEN Est illud quod Hispané dicimus *Arfil*, & est Augurij species, sed eo dignius, quod illud ex brutis, hoc est homine, & eius operatione regulariter sumitur, & præsertim ex vocibus fortuito, & præter intentionem prolatis, vt docet
Cicer.lib.1.Diuinat.†Omini plurimum 2
olim Romani tribuerunt teste. *Valer. Max.lib.1.c.5.*Græci,& AEgyptij,vt tradunt *Pausan.in Arcad. & Theophr.in Caracter:* necnō,& Syrij, vt legitur Reg.3. cap.20. *Et viri pro omine acceperunt*, licet eius nominis mentionem in sacris literis fieri negauerit. *D. August.lib.1.*
Retract.† Quod quidē summebatur ex 3
vocibus, & rebus fortuito, & præter intentionem enatis ad futuros casus, & euentus prædiuinandos, non secus, ac nostri sæculi puelæ, quæ in nocte santi Ioannis, vel S.Pauli ad fenestras spectantes primas prætereuntium voces captantur, vt cui nubant coniectentur, vt tradit *Horos.Coua.lib.2.de falsa prophe.*
c.14.† Nam omina, vt Auguria, ex pri- 4
mis actis summebārur, Ouid.lib.1.Fast.

Omina principijs inquiunt inesse solēt.
Ad primam vocem timidas aduertimus aures.
Et primam visam consulit Augur auē.

Aliquando etiam à nominis significa- 5
tione, vt de Cn. Pompeio Magn.scribit Valer. Maxim. vbi sup. *Gubernatorē interrogauit, quod ei nomen esset, qui respō-dit* κακοβασιλέα *vocari, quæ vox spem eius*
quantulumcumq; restabat cōminuit.†Quia 6
nomina multoties non casu, sed significanter ponebantur, vt constat ex illo Abigail ad Dauidem de marito Nabal Carmelo nomine Reg.2.cap.15. *Iuxta*
nomen suum stultus est. † Et Esau de fra- 7
tre Iacob. Genes. cap.27. *Iustè vocatum est nomen eius Iacob, supplantauit me in altera vice.* Et Dauid de Achimaa. Reg.2. cap.18. *Vir bonus est, & bonum portat no-*
men. † Ex quo Gentiles, qui sæpius sa- 8
cram Scripturā sunt contemplati, hanc superstitionem fuerunt ementiti credē tes nominibus aliquid diuinitatis inesse. *Cicer.lib.1.diuinat.* vel nomina propter omina imposita. Ouid.

Nominibus semper omen adesse solet.

9 ¶ Et non solū in verbis, sed in scripturis subito apertis, vel foro suspensis fuit etiam huiusmodi superstitio: & ita lapidē Diogenes cum inuenisset scriptum super domum cuiusdam improbi. *Insignis victoria Herculis hic habitat: nil mali ingrediatur.* Quomodo ingredietur (inquit) Dominus ediū? vt narrant. *Theodoret. lib. 6. de Dei prouident. Simanc.*
10 *de Cathol. instit. tit. 63. num. 26.* † Namq; bona verba dicere semper in vsu fuit ad ominis aberruncationem. Ouid. lib. 1. Fastor.

Prospera lux oritur linguis animisq; fabete,
Nunc dicenda bono sunt bona verba die.

11 Quandoque etiam *Omen*, circa facta subito enata versatur, vt á ciuo primū arrepto. *Ælian. lib. 2. de Varia histor.* á gleua oblata. *Plutarch. in qq. Græcis*, á maculis vngium. *Cardan. lib. 8. Variet. cap. 43.* á barba nata mulieri. *Herodot. lib. 8. Pedasens.* vel immaturis annis viro.
12 *Dubrau. lib. 39.* † Ex brutis quandoque, & id varié: nam apuum examen Bruto infaustum. *Plutarch. in Brut.* Druso vero faustum omen. *Plin. lib. 11. cap. 17.* Muscæ dapibus insidētes Traiani mortem. *Cuspian. in Traian.* Formicæ Midæ diuitias. *Cic. lib. 3. naturæ Deor.* Cimoni
13 mortem. *Plutarch. in Cimon.* † Ex inanimantibus similiter omen captatur, vt scopæ in palatio florentes vilium exaltationem. *Cardan. lib. 5. Variet.* Arbores sponte renascentes, meliora omnia. *Plin. lib. 16. cap. 32.* frumenta in arboribus nata, magnam victoriam. *Plin. lib. 18. cap. 18.* Laurus nascēs fœlicitatem. *Idem Plin. lib. 15. cap. fin.* Exicans mor-
14 tem. *Sueton. in Neron.* † Quorum causa petebatur ex euentibus, ideo vt varia, variū omen fuit, *Petr. Blesens. epist. 56. Ioann. Salisberiens. lib. 1. de Nugis curial, cap. fin. Nausea lib. 2. Mirabil.* sed in certa, nam vt ait Claudian.

Si buxos inflare vellem ferale gemiscūt,
Tympana si quatiam plāctum mihi tympana reddunt,
Ah vereor, nequid portendant omina veri.

¶ Quibus adiunguntur millia inanissimarum obseruationum, vt siquis 15
domo egressus monachū viderit, ominatus est; si virgo occurrerit, sterilis dies: si meretrix, dextera, & plena: vt narrat. *D. Chrysostom. homil. 21. ad popul. Antioch.* † Si salinum euersum, si vinum 16
effusum, si canis vlulauit, si coruus tecto insidens crocitauerit, & alia huiusmodi ominosa apud *Sprenger. in Mall. p. 2. q. 2. cap. 7.* † Si membrum aliquod 17
salierit, *vt in cap. illud. h. 26. q. 2.* ex quo *Salitores*, siue *Salisatores*, huiusmodi ominosos appellat, *text. in cap. igitur ad fi. h. 26. q. 3.* † Qui cum membrorum quod- 18
cumque parte salierint aliquid sibi ex inde prosperum, seu triste significari prædicunt, vt tradit *D. Isidor. lib. 8. Ethimol. cap. 9.* † Siue á cilijs oculorum, vt 19
docet *Cæl. Rodigin. lib. 7. antiq. lect. c. 29.* nam vt ait Plaut. in Pseud. *Nisi quia futurum est, ita supercilium salit.* † Quemad- 20
modum auris sonitus ex alterius recordationis putant euenire, vt de Lesuia narrat Catull.

Sonitus suopte Tintinant aures.

Nam aures consecrabantur memoriæ. Virg. Ecclog. 1.

Cinthius aurem velit, & admonuit.

¶ Sternutatio similiter ominosa fuit, 21
quia indicat in aduersum aliquid, qui sternutat, vt tradit *Herodotus, lib. 6. & Plutarch. in Themistocl.* Vnde illud *redire ad lectum siquis dum se calceat sternutauerit*, quod habetur in *cap. illud h. 26. q. 2.* † Ideo sternutante aliquo, astātes ei bo- 22
na verba dicere semper consueuerunt, vt siquid portenderentur mali, id fausta præcatione aberruncarent, vt docet *Apuleius in Asin. lib. 2. Plin. lib. 28. cap. 2.* † Matutina sternutatio prorsus infaus- 23
ta: meridiana firmissimi auspicij, &

conatus

conatus non irriti inditium fuit, *Arist. in Problem. cap.* 11. *sect.* 3. & ita intelligitur Catull. Epig. 36.

Dextra sternuit approbatione.

Et illud Propert. lib. 2. eleg. 3.

Nunc tibi nascenti primis (mea vota) diebus,

Aridus argutum sternuit omen amor.

24 ¶ Pedis offensio non minus ominosa fuit postquam Romani viderunt infortunia, quæ acciderunt Tyberio Gracho, & filio Cresſi, quorum alter in die qua occiſſus est domo eggrediẽs grauiſsime pedem offendit: alter ad bellum cum Parthis ineundem, quod infaustos exitus habuit, pedem offendens ruit, vt de vtroque traddunt *Plutarch. in Grach. & in Cress. Val. Max. lib.* 1. *c.* 4.

25 † Quod extitit in causa, vt de ſuccesſu belli anxia Laodomia ſcriberet ad Paridem apud Ouid. in Herois.

Cum foribus velles ad Troiam exire paternis,

Pes tuus offenso limine signa dedit:

Vt vidi, ingemui: tacitoq; pectore dixi,

Signa reuersuri sint precor ista viri.

26 Quæ si aliquando vera fuerunt non propterea sunt admittenda, cum poſsit dæmon belli euentus, & inopinatam mortem, vel ex potentia cõiuratorum, aut imperitia cabendi illa allucinare, atque his signis ostendere, vt fidutiam in ipsum homo profiteatur, aut quia fortuito contingunt non sunt attendẽda, vt docent *Azor to.* 1. *Instit. Moral. lib.* 9. *cap.* 22. *q. fin. Thom. Sanchez in summ. to.* 1.

27 *lib.* 2. *cap* 38. *ex num.* 38. † Vnde ſuperstitiosum est illud, *Reddire ad domũ si procedens offenderit*, vt habetur, *in dict. cap. illud h.* 26. *q.* 2. Quia ex Ethnico illo prouenit errore, & ominosa ſuperstitione deducto. *Tibul.* lib. 1. eleg. 3.

O quotiẽs ingressus iter mihi tristia dixi.

Offensum in porta signa dedisse pedẽ,

28 ¶ Abruptio corrigiæ, calceus ruptus, vestis si á ſoricibus roditur, & alia huiuſmodi, quæ ominoſa cenſentur, non minus ſuperstitioſa ſunt, quæ laté in probauit Eccleſiæ lumen, pariterq; columen, *D. August dict. lib.* 20. tranſumptiuè, *in d. c. illud h.* 26. *q.* 2. † Et licet defen- 29
dere conetur, *Caietan. in summ. v. superstitio*, dum ait in hæc verba: *Potest homo absque omni præsagio cabere prudenter ab imminentibus malis dubitando ne præsens occursus, signum sit futuri mali.* † Vanisſi- 30
ma ſunt, inepta, & illicita, vt ex multis docent *Iul. Syren. lib.* 9. *de Fato*, *cap.* 22. *Medina lib.* 2. *de Recta in Deum fid. cap.* 2. *Conrad. Vvipin. lib.* 1. *Diuinat. cap.* 14. *Francisc. Picus lib.* 6. *Prænot. cap.* 5. *Bened. Perera in Genes. cap.* 24. *disp.* 6. † Quia fi- 31
ne diuina præcedente reuelatione nulla omina licet attendere, vt de ſomnijs dictum est, ne portam pandamus ad ominoſam istam ſuperstitionẽ, quam non ſolum Catholici, ſed & Ethnici illicitam iudicarunt, Cic. lib. 1. Diuinat. *Hoc si suscipimus, & pedis offensio nobis, & obruptio corrigiæ, & sternutamenta erunt obseruanda.* † Quasi eis ore pleno irri- 32
deat, cum non ſolum apud plebeios, verum etiam apud Principes in pretio fuiſſet, Virgil. Æneid. lib. 7.

Hinc sceptra accipere, & primos attollere fasces

Regibus omen erat.

¶ Neque obstat, quod D. Marcus 33
Alexandriam petens cum nauẽ eggrederetur, calceum rupit, ex quo euangelizauit iter ſuum fuiſſe expeditum, vt narrat *Petr. Blesens. epist.* 56. † Quia mi- 34
nime Euagelista ad hãc ſuperstitioſam curioſitatem attẽdit, cum & ſi calceus nunquam ruptus fuiſſet, ſui tamen expeditionem itineris per Spiritum ſanctum Dominus reuelarat, vt agnouit, *idem Blesens. vbi prox.* † Non minus quã 35
ſanctus Booz, ex quo natus est Christus Dominus, quia fuit attauus Dauid in pacto propinqui Ruth calceum ſoluit, quia ſignum fœderis Ruth cap. 4. *Dixit*

ergo

go propinquo suo Booz, tolle calceamentum
36 *tuum, quod statim soluit de pede suo.* † Sunt
enim multi ritus ad pacta in cunda se-
cundum varios nationum mores, quæ
tantum sunt signa fœderis, non superſ-
titionis, vt apud Hebræos hæc calcei
ſolutionis, apud Romanos prænſatio-
nis manus, vt notat *Pierius in Hierogli.*
lib.35. quod etiam apud Hebræos pro-
bat Ezech. cap. 17. *Et ecce dedit manum*
ſuam, apud Sidones, vt Dido, apud Virg.
AEneid. 4.
Nec te noſter amor, nec te data dextera quōdā.
37 ¶ Neque minus obſtat, quod Elea-
zarus ſeruus Abrahæ pro vxore ducen-
dā filio domini ſui omen illud præſ-
crutaſſet, Geneſ. cap. 24. *Puella cui ego di*
xero inclina hydriam tuam, & illa reſpon-
derit bibe, quim, & camelis tuis dabo potū:
ipſa eſt quam præparaſti ſeruo tuo Iſaac: &
per hoc intelligam, quod feceris miſericor-
38 *diam cum Domino meo.* † Nam ſatis pro-
babile eſt ſignum illud ab hac arte non
expectaſſe, ſed á Domino Deo, apud
quem nulla eſt vanitas, neque ea pro-
tulit ab hac ſuperſtitione, ſed ab Spi-
ritu ſancto edoctus, vt agnouiſſet ſigno
aliquo quam Dominus in vxorem Do-
mini ſui elexiſſet, *D. Tho. 2.2. q. 95. art. 7.*
39 † Neque etiam ad hanc ſuperſtitioſam
curioſitatem attendit diuinus Gedeon
Dux Hebræorum pro viris idoneis ad
prælium contra Madianitas eligendis,
Iudic, cap. 7. *Qui lingua lambuerint aquas*
ſicut ſolent canes lambere, ſeparanis eos ſeor
ſum; qui autem curuatis genibus biberunt, in
40 *altera parte erunt.* † Neque Saul ad hanc
ominis obſeruationem attendit pro
ſcelere comperiendo Ionathas, Reg. 1.
cap. 14. *Si in me aut in filio meo eſt ini-*
quitas hæc da oſtenſionem. Nam vterque
ſignum à Domino ſunt expectati, vt
notant *Suarez de Relig. lib. 2. cap. 10.*
Raph. de la Torre, to. 2. de vitijs oppoſ. Relig.
41 *q. 95. art. 7. diſp. 3.* † Neq; ipſe Ionathas
ad ſtationem Philiſtinorum pergens
cum armigero conditionem ponens,
ad hanc ſuperſtitionē reſpexit, Reg. 1.
dict. cap. 14. *Si dixerint aſcendite, aſcen-*
damus: quia tradidit illos Dominus in mani-
bus noſtris. † Nam cum Ionathas, neque 42
á Prophetis tunc, neque nunc à Pa-
tribus repræhendatur, credendum eſt
ſignum illud non expectaſſe ab omi-
noſa ſuperſtitione, ſed á Domino Deo,
quod non eſt improbabile, vel ex eis,
quæ ſequuntur. *Non eſt Deo difficile ſal-*
uare, vel in multis, vel in paucis. † Neque 43
obſtat Sacerdotes, & diuinis Philiſti-
norum dediſſe ſignum pro arca Do-
mini, in quo à nullo Propheta ſunt re-
præhenſi, Reg. 1. cap. 6. *Si per viam finiū*
ſuorum contra Bethſanes aſcēderint, ipſe fe-
cit nobis hoc malum grande; ſint autem mi-
nime ſciemus, quia nequaquam. † Nā cum 44
verum Deum non agnouiſſent potue-
runt abſque ſuperſtitione ſignum ab
alio expectare, vt notat *Abulenſ. dict.*
Reg. 6. q. 18. Quinimo nil vetat quim di-
cas Sacerdotes illos peccaſſe, & ſecu-
tos ſuam augurandi conſuetudinem,
vt tradit *Franciſc. Suarez, dict. lib. 2.*
cap. 11.
¶ Neque obſtat illud ſanctæ vi- 45
duæ Iudith cum ad caſtra Holofernis
progrederetur ſuos dixiſſe, Iudicth, c. 8.
Vos autem nolo, vt ſcrutemini actū meum,
quaſi interrogatio aliquid ominis ha-
buiſſet, vt delirat *Cornel. Agrippa.* † Quia 46
hoc eſt mentem eius ſiniſtre interpræ-
tari, quæ id vetuit, ne quis allocutioni-
bus, & ſalutationibus eius vel iter
moraretur, vt & Dominus diſcipulis
admonuit apud D. Luc. cap. 10. *Nemi-*
nem per viā ſalutaberitis, & Eliſeus Su-
nanimiti, Reg. 4. cap. 4. *Si occurrerit tibi*
homo non ſalutes eum. † Nec minus diui- 47
nus Iob ad hāc ominoſam obſeruatio-
nem conducit dum pro filijs orans bo-
na verba pro impijs factis emittere pla
cuerit, Iob cap. 1. *Ne forte peccauerint fi-*
lij mei, & benedixerint Deo in cordibus
ſuis.

48 *suis.*† Nã licet *benedicere* pro *maledicere*, vsurpauerit, vt doctè animaduertit omnigena eruditione clarus amicus meus *P. Ioan. de Pineda in Iob. dict. cap. 1. vers. 6.*
49 *num. 25. & vers. 12. num. 7.* † Id non intelligo ex ominosa ista superstitione dictum, neque diuinum Patriarcham ad eam respexisse, vtpote sibi detestatam, vt apparet apud eumd. *Iob cap. 14.*
50 *& cap. 21.* † Nam licet Hebræi ex Gentilium cõmertio, & maxime Ægyptiorum, cùm quibus quadraginta annos versati sunt multa in suos vsus cõmutassent; vt docent *D. Augustin. lib. 2. Doctr. Christ. cap. 18. D. Hieron. ad Pauli Galat. 3. D. Ambros. lib. 4. de Fid.* illa quæ ad superstitionem conducerant omnino repudiarunt, quia agnouerant ex Psalm. 30. *Odisse Dominum obseruãtes vanitates superuacuæ.*
51 † Neque ex antiphrasiid dictum puto, vt delirat Lyra, quia id merum Grammaticorum figmentum est, vt laté probant *August. Dattus lib. de Antiphras. & in Græcis præceptor meus Franc. Sanc. Brocens. lib. 2. Paradox.*
52 † Nam cũ nomina simulachra sint illius rei, quam immittãtur, vt docet *Plato in Chratil.* Absurdum est, ea per contrarios sensus vsurpare; quia vnico nomini vnica tantum est significatio, vt pulchre animaduertit. *Aul. Gel. lib. 11.*
53 *noct. Atticar. cap. 12.* † Quare dicendum est diuinum Iob nõ ex ominosa superstitione, neq; ex antiphrasis figmẽto *benedicere* posuisse pro *maledicere*, sed Euphomismi causa, quo in pia facta pijs nominibus recensentur, vt benignius percipiantur, ne religiosas aures offendant, vt docet idem amicus noster *P. Ioanñ. de Pineda, vbi sup. vers. 12. num. 2.*
54 † Quod in sacris literis passim reperitur, dum idolatria appellatur ludus, Genes. cap. 21. *Cum vidisset Sarra filium Agar ludentem cum Isaac,* Exod. cap. 32. *Sedit populus manducare, & bibere, & surrexit ludere.*
55 † Vxores appellantur sorores, Canticor. cap. 5. *Soror mea sponsa,* & Canticor. cap. 8. *Soror nostra parua est, & vbera non habet*, secundum expositionẽ *Hieron. Prado apud auunculum meum sibe genitricis meæ fratrem in regio codice, ad Ezech. cap. 16.* Paralip. 1. cap. 2. *Et septimus Dauid, quorum sorores fuerunt Saruia, & Abigail*, quæ inter Dauidis vxores connumerantur *Reg. 1. cap. 25.* † Et ita 56
intelligendus est, text. in l. eum qui, C. de Episcopis, & Cleric. *consortio sororiæ*, quia in profanis literis sororem appellantur cõcubinæ. Mart. lib. 10. epig. 65.

Desine me appellare fratrem,
Ne te Carmenion vocem sororem.

Et lib. 12. epigr. 20.

Quare non habet, Fabule, quæris
Vxorem Themison habet sororem.

Nisi vellis *benedicere*, pro *vale dicere*, di- 57
ctum á Patriarcha, vt notat doctis. conciuis, & præceptor meus *P. Mart. de Roa lib. 1 singular. cap. 9.* iuxta illud Reg. 2. cap. 14. *Cadens Ioab super faciem suam adorauit, & benedixit Regi*, hoc est, *besole las manos, y despidiose del.* † Nã hæc phra- 58
sis valdé frequens est in sacris literis, in hoc sensu, vt apud eundem Iob, dict. cap. 1. *Nisi in faciè benedicat tibi*, & cap. 2. *Benedic Deo, & morere*, Reg. 3. c. 21. *Benedixit Naboth Deum, & Regem.*

CAP. XXVII. de Vana dierum obseruatione.

SVMMARIVM.

V*Ana obseruatio quæ sit. nu. 1.*
D. Thomas Aquinatis laudatus. nu. 2.
Dæmonis conatus in vanis obseruationibus. nu. 3.
Vanæ obseruationes odiosæ apud Deum. nu. 4.
Vana obseruatio habet pactum implicitum. nu. 5.
Diei, aut horæ præfinitio ad vanã obseruationem pertinet, nu. 6.

Fausta,

Fausta, & infausta tempore ad vanam obseruationem pertinent. nu.7.
Herbas colligentes in festo S. Ioannis sunt ominosi.nu.8.
Causa naturalis, aut diuina vbi non est, erit superstitiosa.nu.9.
Naturalis causa se non extendit vltra naturales effectus,nu.10.
Diuina causa non censetur, quæ ab Ecclesia non est recepta.nu.11.
Dies festi in honorem Dei, vel sanctorum sunt liciti.nu.12.
Festi diei cultus non pertinet ad vanam obseruationem.nu.13.
Diei obseruatio ad effectum futurum vana est.nu.14.
Kalendarum obseruatio, & cultus ad vanitatem pertinet.nu.15.
Kalendarum festiuitas quando ad idolatriā expectet, nu.16.
Conuiuia amicitiæ conseruandæ causa laudantur.nu.17.
Conuiuia in honorē Dei sunt meritoria.n.18.
Velas, & nouenas sunt permissæ.n.19.
Comesationes in Ecclesia detestatæ.n.20.
Dies obseruare quam superstitiosum.n.21.
Dies omnes æqualis bonitatis sunt.n.22.
Martis diem ad matrimonia improbare superstitiosum.n.23.
D. Philippus II. matrimonium die Martis contraxit.n.24.
D.Gundisaluus Fernandez de Cordoua religione commendatus.n.25.
Ominosa pro fausta interpretata.n.26.
Dies omnes apud varias nationes fuerunt ominosi.n.27.
Dierum obseruatio ab AEgyptijs emanauit.nu.28.
Dies atri quales sunt.n.29.
Dias aziagos,*vnde dicti.n.30.*
Dies cretionum qui fuerit.n.31.
Fasti,& nefasti dies vnde dicti,n.32.
Dies critici obseruati à chyrurgis, & medicis.n.33.
Dierum criticorum vana obseruatio.nu.34.
Astrorum vis naturalem cursum non impedit.nu.35.
Dies critici ex qua causa pendeant.nu.36.
Dies critici detestati à medicis.n.37.& 38.

VANA Obseruatio 1
censetur quotiēs at-
tenditur aliquid ad
cognoscendum, vel
operādū ad quod mi
nime expectat, vt do
cet totius Theologiæ, atque bonarum
literarū parens verè Angelicus, & ipse
Angelus noui testamenti, cuius appro-
batione scripta diuino ore laudantur
Ecclesiæ veneratione suscipiuntur, fi-
delium suscepta venerantur, *D.Thom.*
Aquinat.2.2.q.96.† Cuius effectus,quia 2
non est naturalis, neque miraculosus á
Deo,quia nil de illo tale promisit,nec
Ecclesiæ suæ reuelauit, consequens est,
vt expectetur à diabolo, qui his vanis,
& inanis rebus oblectatur, *c.illud huius*
26.q.2.Azor to.1.instit.Moral.lib.9.c.26.
† Vt sic homines à Deo ad creaturas 3
abertat, & à celestibus curis ad cœno-
sa,terrenaque seducat, vel saltem á se-
rijs,& grauibus, ad ludrica,& nugato-
rea,vt docet, *D.August.lib.83.qq.c.79.*
† Vnde Regius vates Psal.30.*Beatus vir* 4
cuius est nomen Domini spes eius,& nō respexit in vanitates, & insanias falsas, quia
vt ait pauló post *Odijt Dominus obseruantes vanitates supervacuæ.* † In quo, 5
quia homines hodie magis dilabuntur
propterea,quod putāt licita,quia nullo
pacto videant niti,ignari quod in vanis
obseruationibus persæpe lateat, imo
ipsa obseruatio pactum est,qua promisit
dæmon aditurum,*cap. non licet.h.26.*
quæst.5.

¶ Ad hoc genus pertinent omnes 6
orationes,& deuotiones,quæ certis die
bus præfinitis iuuentur fieri, aut in tali
hora diei,licet in alijs videantur piæ, &
sanctæ, vt tradit *Ciruelo de superstitione,*
part.3.† Item, & qui certis diebus, siue 7
mensibus,

menſibus, ſiue annis nollunt, aut volunt aliquid incohari, eo, quod ſecundum vanam hominum opinionem fauſta, aut infauſta exiſtiment tempora, vt tradit *D. Auguſt. in Enchirid. c. 79.*
8 † Item qui colligunt herbas in feſto S. Ioannis credentes eo die habere virtutem efficatiorem, vel addunt circunſtantias inutiles, aut orationes otioſas, quæ aliquando incantationes eſſe ſolent, cap. non liceat h. 26. q. 5. *Neque in collectionibus herbarum, quæ medicinales ſunt, aliquas obſeruationes, vel incantationes*
9 *liceat attendere.* † Nam cum ad hoc cauſa naturalis non ſubeat, nec diuina, de neceſſario vana, & ſuperſtitioſa eſt cenſenda, *Petr. Gregor. in Syntag. lib. 34. cap. 14. Franciſc. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 2. Raph. de la Torre to. 2. de vitiis opoſ.*
10 *relig. q. 96. art. 3. diſp. 3.* † Quia naturalis ſe non extendit vltra naturales effectus, vt apud agricolas in plantatione, & inſeritione arborum, apud fabros in inciſione lignorum, apud paſtores incõtuſione vellerum, & in prægnatione ouiũ, eo quod ex cœli influentia, Lunæ conformatione: & terræ diſpoſitione meliores in vno, quam in alio euentus experiantur, vt tradit *Petr. Ciruelo Doroceenſ. lib. 4. de Aſtrolog. Chriſt. cap. 1. & 3.*
11 † Diuina autem non eſt, quæ ab Eccleſia non eſt recepta: quæ recipitur, veneratur, vt in diebus feſti, quibus in honorẽ Dei, à ſeruilibus curis vacamus, ſiue die Dominico, qui loco Sabathi, ſuccedit, quo requieuit Dominus ab omni opere, quod patrauerat, *Geneſ. cap. 2.* ſiue alio de præcepto Eccleſiæ, *D. Thom. 2. 2.*
12 *q. 122. art. 4.* † Siue quo alio, quem in honorem Dei, vel ſanctorum, non ſolum Eccleſia, verum Epiſcopus præcepit obſeruari, cap. conquæſtus de ferijs, *cæteriſque ſolemnitatibus, quas ſinguli Epiſcopi in ſuis diocœſis duxerint ſolemniter ve*
13 *nerandas.* † Nam in horum obſeruatione nulla interuenit vanitas, nec ſuperſtitio: imo maximus Dei cultus, ac eximia veneratio, quibus Deo non odioſi, ſed amabiles reddimur, ideo obſeruanda eſſe, ex multis probat *Franc. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 1. 2. 3. & 4. cum ſeqq.*
† Reliqua autẽ dierum obſeruatio quæ 14
vana eſt, vt ex vno die cæteros anni prouentus cõiectare, quemadmodũ ex die Conuerſionis S. Pauli, feſtiuitatis S. Vincentij, Vrbani, & ſimilium, quibus ſuperſtitioſi homines anni caſus diuinantur apud *Burchar. vbi ſup.* ex quo ſuperſtitioſos fecerunt verſos.

Clara dies Pauli bona tempora denotat anni.

¶ Item vanitatis obſeruatores ſunt, 15
qui Kalendas Ianuarij, quaſi in principio anni boni fati augurio obſeruant, aut feſtiuo ritu colunt, vt proſperum ſibi quidquam profiteantur, quia vana cenſetur obſeruatio mixta diuinationis, ac periculo, vt in *Concilio Toletan. 4. Can. 10. & in cap. non obſeruetis, d. 26. q. 7.*
† Si tamen prædictum diem ritu pal 16
ganorum colunt in honorem Iãni, ve Strenæ deæ epulis vacant, aut Strenas mittunt, vel accipiunt, mera eſt idolatria, vt docet *Burchard. in pœnitẽt. lib. 19. cap. de arte Mag. verſ. obſeruaſti Kalendas.*
† Secus tamen ſi animi tantum cauſa, 17
vel amicitiæ conſeruandæ pro conſuetudine Chriſtianorum conuiuentur, nullum eſſet peccatum, vt docet Diu. Gregor. lib. 2. epiſt. 37. *Conuiuia, quæ ex intentione impendẽdæ charitatis fiunt rectè veſtra fraternitas commendauit.* † Quini- 18
mo ſi in honorem Dei fierent, & non habentibus ſubeniatur, mererentur coram Deo, Eſdr. 2. cap. 4. *Ite comedite, & bibite mulſum, & mittite partes his, qui non præparaberunt ſibi, quia ſanctus dies Domini eſt.* † Idem puto dicendum de vigi- 19
lijs, quæ in honorem Sanctorum fiunt, vulgo *Velas*, & nouendiarijs deuotionibus, Hiſpané *Novenas*, dum tamen ab Eccleſia earum epulæ arceantur, vt

deciſum

decisum est in *Concilio Leodicensi, Can.* 28. *& Trid. Sess.* 25. Nam vt ait Apostol. Co rinth. 1. cap. 9. *Nunc quid domos non habetis ad manducandum, & bibendum? vt Ecclesiam Dei contemnitis.* † Nisi id ex nimia fiat deuotione, vel simplicitate, vt sentire videtur, Paulin. in natali S. Fœlic. IX.

Ignoscendum tamen puto talia paruis.
Gaudia, qua ducunt epulis, qua mentibus erit
Irrepsit rudibus, nec tantæ conscia culpæ
Simplicitas pietate caret, male credula sanctos
Perfusis halante mero gaudere sepulchris.

21 ¶ Dies enim obseruare vanæ superstitionis dogma est, plena vanitatis, ac periculi, Christiano cuique semper abhorrenda, vt docet D. Paulus ad Galat. cap. 4. *Dies obseruatis, & tempora, & menses, & annos timeo vos, ne frustra laborauerim in vobis.* † Nam licet dies ex Solis paralelo, & Lunæ mutatione, quo ad res naturales diuersificentur, quo ad externam autem policiam, vel humanam guuernationem attendendi non sunt, quia omnes dies æquali bonitate Deus creauit, quo ad has actiones, & ita aliud tenentes superstitione implicantur, vt docent, *Gl. & PP. in dict. Galat.* 4. *Ciruel. de Superstit. p.* 3. *cap.* 6. *Alcozer in Sum. cap.* 14. *Thom. Sanchez lib.* 2. *cap.* 40. *ex nu.* 1. † Et ita superstitiosi sunt, qui in die Martis Deo belli consecrato matrimonia negant cõtrahẽda ne lites, & bella, & dissensiones suboriantur, damnati in cap. qui æstimaret h. 26. q. 7. *Qui certis diebus, siue mensibus, siue annis nolunt, aut volunt aliquid incohare, eo quod secundum varias doctrinas Gẽtium fausta, aut infausta existiment tempora.* † Et ita vt hanc superstitionem á fidelium animos aberrũcaret Rex noster D. Philippus II. qui iamdiu ad cœla euolauit, matrimonium die Martis contraxit. Et Luculus in Armenia contra Tigranes cum bellũ esset suscepturus admonitus, quod ille dies inter nefastos connumerarẽtur; respondit se ideo extrenue pugnaturum, vt illum diem ab impia acceptione redimeret, vt narrat *Plutarch. in Apoteg.* † Et conciuis meus religione, 25 nobilitate, atque animi virtute clarus, cuius merita, & extrenua facta magni ducis, magnis ex causi nomen dederũt, Augusta diademate dignus D. Gũdisaluus Ferdinandez de Cordoua cum milites aliquibus diebus pugnam capescere contradicerẽt, eorum animos, excitauit dicens, Age, quia non nobis, sed aduersarijs nefastus est dies, vt narrat *Paul. Iobius in eius vita.* † Nã hic strenus 26 Dux omni sæculo commendandus in nil aliud sinceræ fidei, & religionis cultu magis coruscat, quam in huius vanitatis detestationem; & ita cum puluerem tormentarium ignis in vaderet, milites in malum omen accipientes confortauit dicens, state animo, quia hæc sunt luminaria sequentis victoriæ, vt ex Iobio narrat *Couarrub. lib.* 2. *de falsa prophe. cap.* 24.

27 ¶ Apud Rabinos varij fuerunt dies ominosi, scilicet dies Lunæ aliquorum mensium, & ex his alter erat, quia crediderunt in eo natum fuisse *Cain*, apud Athenienses nefastus fuit dies Martis, apud Medos dies Mercurij, apud Phrygios dies Iouis, apud Troianos dies Veneris, apud Persas Saturni, ita vt si omnium nationũm dies computantur, quos pro ominosos habuerunt, omnes omnino anni dies obsceni, & ominosi fuissent, vt tradit *Alex. ab Alex. lib.* 4. *Dier. Genial. cap.* 20. † Quorum om- 28 niũ deliria, ac vanæ superstitionis ineptias ab AEgyptijs sunt atæ, qui totius diuinationis fuerunt authores, vt habetur *in cap. sed & illud h.* 26. *q.* 2. † Apud 29 quos fuerunt aliqui *dies atri*, rebus agendis

agendis infeſti, Græce dicti ἀποφράδας á veteribus deluxa voce, vt docet *Cœl.*
30 *Rodigin.lib.7.antiquit.lect.cap.9.* † Quos ideo appellamus Hiſpané, *dias aziagos,* quaſi A Egyptiacos, quorum fuit mentio, *in d. cap. non obſeruetis, capit. quis æſtimaret huius 26. quæſt.7.* licet eius nominis deribationem dicat ſe neſcire, *Raphael de la Torre, vbi ſupr. d. diſputatio.2.*
31 † Ex quo apud noſtros met Iuris Conſultos, *Dies cretionum* emanarunt, quibus hæreditas adiri non poterat, vt tradit *Petrus Gregor. vbi ſupr. d. capit.34. numer.14.* Quos vt mere ſuperſtitioſos improbat Imperator, *in l. cretionum*
32 *dies, C. de iure deliberand.* † Ad quos quidem reſpexerunt veteres illi *Faſti, & Nefaſti dies* in iure noſtro paſsim, vt notat *Alciatus:* F A S T I, quibus Prætori iuriſdicendi poteſtas fuit, N E F A S T I, quibus ſolemnia illa verba *do, dico, abdico,* intercludebantur, Ouid.lib.6.Faſtor.

Ille nefaſtus erit per quem tria verba ſilentur
Faſtus erit per quem lege licebit agi.

¶ In quorum claſſe referendi ſunt
33 Chyrurgi, qui vt ſanguinem minuant, ſiue vt cucurbitulis corpus euacuent, *Dies Indicos* ſolent attendere, quos *Criticos* appellarunt ex medicis. † In qui-
34 bus Lunæ imaginarios angulos, & aſpectus, & conformationes fingentes, de morbis iudicant, quo pacto ſit medendum, & quæ cuique eueniat ægritudo, quæ vt mera delirantium inſomnia refellit *Conradus Vvipin. lib.3. de ſuperſtit.cap.8.& 9.* † Nam aſtrorum tan-
35 ta vis non eſt, vt naturalem curſum impediat, vel materiæ in diſpoſitionem adaptent, vt cenſent *Galen. lib.2. de dieb. critic. & conciuis meus Auizena libro 4. Fen.2. tract.2. cap.1.* † Quare Dies iſti
36 *Critici* magis pendent ex materiæ diſpoſitione, concoctione, & ſtati morbi temporibus, & ſymptomatibus, quam ex ſyderum influentia, vt paſsim docet *Hippocrat. & Celſ. lib.4. cap.4.* † Et 37
ita merito eos contempſit *Galenus lib. 12. Therapeutic.* & multis eorum patefactis erroribus impugnauit *Ioan. Langius medicus eximius epiſtol.35.* & nullo ex his citato *Mart. del Rio omnium literarum gloria conſpicuus, lib.1. Magicarum cap.3. quæſt.1.* † Et qui iunior iſta defen- 38
derat *Marſil. Ficinus libro de vita cœlitus comparand.* Poſtea palinodiam decantauit, & in noſtram ſententiam profeſſus eſt *lib.12. epiſt. ad Polician.*

CAP. XXVIII. *de ſimulata religione, ſiue de ſuperſtitione.*

SVMMARIVM.

Superſtitio nil aliud eſt quam inanis, ac ſuperfluus timor, numero.1.
Superſtitio vnde dicatur, nu.2. & 3.
Superſtitionis duplex profeſsio, nu.4.
Superſtitio committitur in cultum veri Dei, num.5.
Superſtitionem in vera religione non committi, nu.6.
Peccatum per exceſſum in vera Religione committitur, nu.7.
Miſſæ cum tot numero candelarum, aut alio præfinitu ritu ab Eccleſia non recepto improbantur, nu.8.
Miſſæ vulgò de la luz, *ſunt ſuperſtitioſæ, numero 9.*
Diabolus ſanctiſsimis quibus abutitur, numero 10.
Miſſæ S. Amatoris damnantur, nu.11.
Miſſæ vulgò treintanario reuelado; *& Miſſæ* del Conde *prohibentur, numero 12.*
Mißæ de la Emperatriz, *& Miſſæ* del anima ſola *deteſtantur, nu.13.*
Miſſæ, quæ promittunt euentum ſunt damnatæ,

nātæ, numero 14.
Clerici celebrantes Missas huiusmodi peccāt mortaliter etiā si bono zelo faciāt, n. 15.
Clerici huiusmodi tacitè consentiunt in pacto, nu. 16.
Oblationem facientes ex bonis eleemosyna impetrantis, superstitiosi sunt, nu. 17.
Reliquias sanctorum, vel Euangelia gestantes adiunctis vanis circumstātijs superstiosi, nu. 18.
Orationes in quibus aliquid continetur otiosum, vel extraneum superstitiosæ sunt, nu. 19.
Orationes policentes euenta damnantur, nu. 20.
Rebus sacris vana admiscentes detestantur, nu. 21.
Superstitionis vacua multa ex paganis, numero 22.
Partis affectæ imagines Deo suspendere non est superstitiosum, nu. 23.
Anathematis suspensionis in cultum veri Dei caret superstitione, nu. 24.
Anathema dicitur à suspendere, vel dicare, nu. 25.
L. Annæus Seneca de ritu stipitis tondendi laudatus, nu. 26.
Tabullæ pictæ in honorē Dei appensæ, nu. 27.
Inscriptio adebatur picturis casum enarrās, nu. 28.
Cereos, & hominum simulachra Dijs consecrata, nu. 29.
Oscilla, quæ sint, & qua materia comparata, nu. 30.
Dicationis armorū extra superstitionē. n. 31.
Herculis sagittæ in ara apperisæ, nu. 32.
Herodes spolia barbarorum sacrario affigit, nu. 33.
Vlysses in Hispania spolia belli Mineruæ cōsecrauit, nu. 34.
Manumissi chatenas, & compedes Laribus, & Saturno affigisse, nu. 35.
Captiui compedes suspendere, & milites arma in vsu, nu. 36.
Vestem voti causa Deo suspendere mos fuit, nu. 37.
Vestium, & comarum suspensionis, num. 38.
Coma in honorem Dei suspensa, nu. 39.

SVPERSTITIO 1
nihil aliud est, quam
inanis, ac superfluus
timor, vt docet *D. Thom. 2. 2. quæst. 93.*
seu importuna, ac
inepta religio, vt voluit *Aul. Gel. lib. 10. noct. Attricar.* † Ducta voce á verbo *su-* 2
persto, nam vt ait D. Isidor. lib. 8. Ethimolog. cap. 3. *Superstitiosi dicuntur à senibus, qui multis annis superstites per ætatem delirant.* † Siue vt ait Cicer. lib. 2. 3
naturæ Deor. *Qui totos dies immolabant, vt eorum liberi superstites essent superstitiosi sunt vocati* † Et horum duplex pro- 4
fessio, aut in cultū falsi Dei, hoc est dæmonis, iuxta illud D. Paul in act. Apost. c. 7. *Viri Atheniēses per omnia quasi superstitiosos vos esse video.* † Aut in cultū veri 5
Dei, vt siquis hodie vitulū Deo sacrificaret, vel Sabbatha coleret, aut filios circūcideret, quæ lege Moysi Deo vero statuebantur absq; dubio essent superstitiosi: vt docet *D. Ambros. in Psal. 118.*
† Nā etsi Lactantius Ciceronē reprehē 6
dat, eo quod putauerit superstitionē in vera Religione cōmitti dicens in cultū veri Dei non posse esse excessum, *lib. 4. instit. cap. 28.* † Respuendus est, quia pec- 7
catum per excessum in vera Religione committitur, vt ex multis probat *doctis. Francis. Suarez de relig. lib. 2. cap. 1. & 2.*

¶ Ex quo capite primo damnantur,
qui Missas faciunt celebrari cū tot nu- 8
mero candelarum, aut alio præfinito ritu ab Ecclesia tamen non recepto, vt patet ex sacro Conci. Trident. Sess. 22. in decreto de obseruand. & vitand. in Missæ celebrat. *Quarundam Missarum, & candelarum certum numerum, qui magis à superstitioso cultu, quam à vera religione inuentus est, omnino ab Ecclesia Episcopi remoueant.* † Idem dicendum si tot 9
conti-

continuis diebus, & non interpolatis, aut tali hora scilicet oriente Sole, *como en las Missas de la luz*, aut tot orationibus etiam receptis, sed præter Ecclesiæ vsum admissis, & numero præfinito, aut quid simile, nam vt ait Dominus, Deuter. cap. 12. *Quod præcipio tibi, hoc tantum facito neque addas, quidquam, nec*
10 *minuas.* † Nam licet sanctæ, & piæ videantur, non propterea licita debent censeri, quia diabolus sanctissimis, quibusque rebus abvtitur, vt grauius homines seducat, siue vt ait D. Thom. part. 2. quæst. 1. artic. 4. *Vt sic non solum per apostasiam à fide, verum etiam perfidiæ sacrilegij vitium incurrant, atque ipse creator amplius offendatur, & vt maiori opportunitate plures ruere faciat, cum sacris rebus videant huiusmodi pacta commendari.*

11 ¶ Vnde damnantur, primo Missæ, quæ sub nomine S. Amatoris habentur, & similes in quibus numerus Missarum, & præcum præfinitur, nulla Ecclesiastica sanctione inducto, vt probāt *S. Vincentius Ferrer homil. 2. Dominic. 4. in Aduent. Petr. Ciruelo Dorocens. tract. de superst. part. 3. cap. 11. Mart. del Rio lib. 3. Magicar. disquisit. part. 2. quæst. 4. sect. 7. Raphael de la Torre tomo 2. de vitijs oppos. religion. quæst. 95. & nouissime conciuis meus Thomas Sanchez in summ. tomo 1.*
12 *lib. 2. cap. 11. numer. 1.* † Item, & Missæ, quas appellant, *del treyntanario reuelado*, & alio nomine *Missas del Conde* damnatæ sunt, vt superstitiosæ per *S. Vincentium, & Ciruelum, vbi supr. Caietan. 2. 2. quæst. 96. art. 4. Thomas Sanchez dict. num. 41. ad fin. D. Marti. de Aiala in Concilio Prouincial. Valent. anno. 1566.*
13 *Sess. 3. cap. 6.* † Similiter, & Missæ, quæ dicuntur *de la Emperatriz, de la anima sola*, & aliæ in quibus varia euenta policentur, & cognitionem futurorum, & horæ mortis renunciationem, quia cum hæc nullomodo miraculo tribuantur, quia nil Deus tale promisit, nec causa naturalis, nec artificialis subest: de necessario pacto cū dæmone est tribuendum, vt docent *Caieta in summ. v. incantatio Valent. in Diu. Thom. 2. 2. quæst. 12. disputat. 6. Victoria in relect. de Magia. nu. 16.*

¶ Quare hæc omnes Missæ, & similes, quæ ex simulata religione prouenerunt, ex earum numero, aut orationibus spem, & fiduciam profitentes animas ab inferis liberaturas; aut obtenta consecuturum, vel futura, aut remota cogniturum, tanquam superstitiosæ improbantur varijs Concilijs, Sanctorum doctrinijs, & doctissimorum testimonijs, *Sanct. Vincentius, Delrius, Thomas Sanchez, Ciruelus, & alij vbi supr. D. Christophor. de Rojas Episcopus Obetens. in sua synod. ann. 1553. lib. 3. titul. de celebrat. Miss. constitut. 9. Episcopus D. Didac. Ramirez in synodo Conchens. ann. 1531. titul. de offic. diuin. Episcopus D. Didac. de Alaba in sua synod. ann. 1549. titul. 2. cap. 14. & in Concilio Prouinciali Valent. dict. cap. 6. Alcozer in summ. cap. 14. Suarez de religio. lib. 2.* † Et ita Clerici tales Missas celebrantes, peccant mortaliter, quia cooperantur eorum malitiæ, etiam si bono zelo, & in simplicitate cordis faciant, vt per *Doctores in cap. 2. de sortileg. cap. si quis Episcopus 26. quæst. 5.* † Quia eo ipso, quod faciunt, quod á talibus supertitiosis sunt instituta fieri, tacité consentiunt pacto, saltem inito, cum primo facti authore, qui in vanis huiusmodi circunstantijs decreuit fiduciam collocandam, *secundum D. Augustinum super Genes. 2. ad liter. D. Thom. 2. 2. quæst. 95. artic. 5. & ibi Caietan. artic. 2. Victoria in relect. de Mag. quæst. 6. nu. 28. Suarez lib. 2. de relig. cap. 9. ex nu. 13.* 14 15 16

¶ Secundo damnantur, qui faciunt oblationem ex bonis eleemosyna impetratis, credentes maioris efficatiæ ad effe- 17

ad effectum conſequendum:& qui me-
tiuntur cingulū ægrotantis ad cognoſ-
cendum à quo ſancto ſanitas ſit peten-
da, vt docet *Burchard. in Pœnitent. lib. 19.*
18 *capitul. de arte Magic.* † Aut qui geſtant
reliquias ſanctorum, vel Euangelium
ſancti Ioannis, aut aliquis verſus Pſal-
morum, non ex deuotione tantum,
ſed adiunctis vanis circunſtantijs, vt
docent *Diuus Thom. 2. 2. quæſtion. 95.*
arti. 4. Nauarr. *in Manual. cap. 11. numer.*
19 *35.* † Vel orationes in quibus aliquid
continetur otioſum, vel extraneum,
vel nomen incognitum etiam Dei, vel
alicuius Angeli, vt traddunt *Marti. de*
Ales tractat. 10. de ſuperſtitio. Turre-
cremat. in capit. non obſeruetis huius 26.
20 *quæſt. 7.* † Vel etiam cogniti, ſed ad
id ad quod adhibetur nullam habere
efficatiam dignoſcatur, vel ſi eo poli-
ceatur, non pati aquam, ignes, carce-
res, vel manus iuſtitiæ, quia omnia
iſta ſuperſtitioſa ſunt, vt docent *Pe-*
trus Ciruelo, dict. cap. vndecimo, Raphaël
de la Torre de vitijs oppoſit. religio. tomo
ſecundo, quæſtione nonageſima quinta, diſpu-
21 *tatione 3.* † Aut rebus ſacris vana quæq;
admiſcent, vt qui ante febris acceſsio-
nem manus lauant, & interea certum
ex Pſalmis verſum ſubmurmurant,
vel laborantis manu præhenſa dicunt,
Æque facilis tibi hæc febris fiat, &c.
vel quid ſimile apud *Burchardum, vbi*
ſupr.

22 ¶ Neque ad hanc ſuperſtitionem
refero conſuetudinem eorum, qui vt
ab aliquo euaſere periculum mortis,
vel valetudinis aduerſæ, vel naufragij,
vel quid glorioſum in bello patran-
tur, tabellas rerum geſtarum ſeriem
continentes, aut earum loco veſtes,
quibus ægrotanti fuerant induti, ar-
ma, quibus vel ab hoſtibus ſe occiſum
iri credebant, vel quibus ipſi hoſtes
deuincerant, catenas, & compedes
quibus detenti captiui, affectæ par-
tis imagines, ceſariemque ex vo-
to ad templorum parietes apenpdere
in vſu eſt. † Nam licet ex vano, & 23
ſupertitioſo Deorum cultu originem
habere videatur, nihilominus in ſacris
literis eius vſum approbatum com-
perio in honorem veri Dei, vt Ario-
li conſuluerunt Philiſteis, Regum 1.
capit. 6. *Facietiſque ſimilitudines anorum*
veſtrorum, & ſimilitudines murium, qui
moliti ſunt terram, & dabitis Deo Iſ-
rael gloriam. † Quem quidem morem 24
reſpexiſſe videtur ſancta illa Iudith
in Holophernis victoriam Iudith cap.
final. *Et conopæum, quod ipſa ſubſtulerat*
de cubili Holophernis obtulit in anathema
obliuionis. † Nam anathema fuit, quod 25
Deo dicabatur, conſecrabatur, vel
ſuſpendebatur in facti alicuius memo-
riam, ab ἀναθεῖναι, quod ſuſpendere, vel
dicare ſignificat, vt tradunt *Nauarro*
in Extrauagant. de dat. & promiß. nume-
ro 10. Suarez tomo 5. de cenſur. diſputat. 8.
ſectio. 2. numer. 4. † Quo Deos propi- 26
ciari Gentiles crediderunt, licet con-
ciuis meus Apoſtolica familiaritate
conſpicuus L. Annæus Seneca, quem
ſanctum appellat *Diuus Hieron. libro*
de viris illuſtris, non anathema, ſed
pia voluntate Deum deuinci concla-
mat, epiſtola. 16. *Nec auro, argento-*
que ſuſpenſo, nec in theſauris ſtipe in-
fuſa, ſed pia, & recta voluntate. † De tabul- 27
lis in alicuius euenti memoriam, Ti-
bulus lib. 1. eleg. 3.

Nunc Dea, nunc ſucurre mihi, nam poſſe
mederi.
Picta docent templis multa tabella
tuis;

† Adebatur picturis inſcriptio caſum 28
referens carmine, Propert. libro ſe-
cundo.

Pro quibus obtatis ſacro me carmine
damno
Scribam ego: per magnum eſt ſalua
puella Iouem.

Vel ſo-

Vel soluta oratione titulum, Ouid. Amor. 2. eleg. 13.

Adijciam titulum, seruata Naso Corinna.

29 Cereos, & hominum simulachra Dijs, sed præcipue Saturno, apud antiquos author est Machrobius lib. 1. Saturnal. cap. 11. *Cœpisse Saturno Cereos potius accendere, & in sacellum Ditis aræ Saturni coherens Oscilla quædam pro suis capitibus*

30 *oferre.* † Quæ non Cereæ vt hodie, sed laneæ, vel stipeæ fuerunt, vel ex argilla, vt notant *Festus*, & Varro. ille *lib.* 14. hic vero 6. *de ling. lati.* quæ cuspidi, vel in altum desingebant, Virgil. Georg. 2.

Oscilla ex alta suspendunt mollia pinu.

31 ¶ Dicationis armorum sacra facit mentionem Paremia Machabæor. 1. cap. 6. *Vellamina aurea, loricæ, & scuta, quæ reliquit Alexander Philippi Rex Ma-*

32 *cedo.* † De Hercule sagittas ad Apolinis, & ferramenta quibus equus Troianus compactus fuerat, ad Mineruæ in Metapontinos collocasse scribit

33 *Iustin. lib.* 20. † De Herode Rege spolia barbarorum ad sacrarij orbem affigisse, traddit *Iosephlib.* 15. *antiq. cap.* 15. de alijs plura vterque *Plinius* alter, *lib.* 15. *natur. histor. cap.* 30. alter vero in

34 *Panegyrad. Theodos.* † De nostra Hispania *Strabo. lib.* 3. Is monumenta quædam de Vllysis errore in Minetuæ templo esse commemorat, parmas suspensas, pallustria, rostraque naualia, qua dere diuinus Poeta.

Aere cauo clypeum magni gestamen Abantis

Postibus aduersis figo, & rem carmine signo.

Æneas hæc de Danais victoribus arma.

35 Manumissos cathenas, & compedes Laribus dicasse scribit *Horat. Satyr.* 1. & 5. Saturno autem Martial lib. 3. epig. 29.

Has cum gemina compede dedicat cathenas,

Saturne tibi, Zoilus, priores.

Ex quo captiui diuina mercede redempti, qui ex paganorum seruitute ad hanc auram euolarunt, templis solent cathenas, & compedes quibus reuincti fuerant suspendere. Item, & milites arma quibus hostes profligarunt, vt Laodomia ad Protesilaum, apud Ouid. in Herois epist. 13. 36

Dij precor à nobis omen amouet sinistrum,

Et sua det reduci vir meus arma Ioui

Vestem voti causa ad vitandum immi- 37
nens aliquod periculum Deis dicari solitam testis est Silius.

Fœmineus matres graditur chorus ordine longo,

Iunoni pallam, conceptaque vota dicabant.

Vestium etiam, & comarum Deo di- 38
catarum mentionem facit Statius lib. 12. Thebaid.

Mœstarumque super libamina serta comarum,

Pendent, & vestes mutata sorte relictæ.

Decoma tantum idem Statius in plan- 39
ctu Lycurgi de morte Artemidori filij, lib. 6. Thebed.

Iupiter hanc crimen voti reus ante dicaram,

Et Amphiareus Diti patri sacrificans eundem Stat. lib. 3. Syluar.

Accipe commissum capiti decus.

CAP. XXIX. de signis quibus diuinatio à prophetia dignoscatur.

SVMMARIVM.

D*Iuinatio est falsa prophetia, nu.* 1.
Spiritus probandus an sit à Deo, nu. 2.

Probationis speritus difficultas, nu. 3.
Falsi prophetæ qui dicantur, nu. 4.
Falsi prophetæ non solum ignaros, sed prudentes quosque fallunt, nu. 5.
D. Ignatij de Loiola laudes, num. 6.
Magdalena de la Cruz sanctitatis prætextu multos fefellit, nu. 6.
Monialis Lusitana quibus fallatijs vtebatur, nu. 7.
Ioanna la pucella apud Gallos famosa saga, nu. 8.
Signa falsæ prophetiæ, nu. 9.
Humilitatem præ se ferũt prophete ex Deo, nu. 10.
Falsa prophetia sub prætextu sanctitatis, numero 11.
Arrogantia, & propria præsumptio nõ cohæret veræ prophetiæ, nu. 12.
Falsi prophetæ qui Christi nomine multos decæperunt, nu. 13.
Simon Magus Dei nomine veneratus, numero 14.
Magi, qui se Deos, & prophetas appellarunt, nu. 15.
Prophetia, quæ proprium commodum potius quam aliorum respicit vtilitatem non est à Deo, nu. 16.
Prophetia ex proprio commodo vertitur in diuinationem, nu. 17.
Propheta Balaam ex prophetia pecuniã accipiebat, nu. 18.
Apostoli Simoni Mago offerenti pecunias pro prophetia compescuntur, nu. 19.
Prophetia ad hoc, vt ex Deo sit debet esse conformis vniuersis scripturis, nu. 20.
D. Paulus Euangelicam veritatem ex scriptura comprobauit, nu. 21.
Prophetiæ velamini diabolus satagit fidei fundamenta præbertere, nu. 22.
Montanus Mahomath, Lutherus, & alij falsi prophetæ, nu. 23.
Angelus prædicens contra sacram Scripturam nõn est credendus, nu. 24.
Miracula nõ sunt signa veræ prophetæi, sed fides, nu. 25.
Falsus propheta miracula facit, nu. 26.
Apolonius Thyanæus miracula edit, & quæ videbantur Christi maiora, n. 27.
Falsus propheta etiam in nomine Dei miracula facit, nu. 28.
Propheta verus non est, qui passim, & vbiq; respondit, nu. 29.
Falsus Propheta est, qui omni tempore, & loco respondet, nu. 30.
Falsus propheta est, qui vno tempore magis, quam alio spiritum patitur, nu. 31.
Prophetia, quia ex Deo est, non vbique, & pro libitu habetur, nu. 32.
Iahazieli Spiritus Domini descendit coram Iosaphat, nu. 33.
Manus Domini non est abbreuianda, nu. 34.
Prophetia de rebus futilibus, & inanibus diabolo est referenda, nu. 35.
Prophetia quæ euentui non respondet non censetur à Deo, nu. 36.
Prophetia comminationis certa est secundum præsentem iustitiam, nu. 37.
Prophetia Natham non fuit ex Deo, sed ex mente sua, nu. 38.
Prophetia dicta nescienter dæmoni est referenda, nu. 39.
Prophetia ex Deo maxima cum certitudine infunditur, nu. 40.
Prophetia sine intelligentia manca censetur, nu. 41.
Prophetia magis consistit in intelligentia quam in visione, nu. 42.
Prophetia sine intelligentia datur illis etiam qui non sunt propheta. nu. 43.

DIVINATIO 1
quia falsa prophetia est nõnulla sunt tradenda, quibus dignoscatur, nam Sathana transfigurat se in Angelum lucis, vt docet *Apostol. Corinth. 2. cap. 11.* Et ipsiusmet Christi formã assummit, vt narrãt *Paladius in hist. SS. PP. & Sulpic. Seuer. in vita S. Martin.* † Vnde 2
merito admonet Dñus, apud Marc. cap. 13. *Videte ne quis vos seducat*, & D. Ioan.

& in Apolog. Philoſtrat. in vita Apolon.
28 † Et alij huiuſmodi,qui propterea non
ſunt á Deo, etiam ſi in eius nomine fe-
cerint D. Matth.cap.7. *Domine, Domine,*
non ne in nomine tuo prophetabimus, & in
nomine tuo dæmonia eijcimus,& in nomine
tuo virtutes multas fecimus? & tum confi-
tebor illis,quia non noui vos.

29 ¶ Sexto, falſus propheta cenſendus
eſt,ſi de omnibus quibus interrogatur
reſpondit, & vbique vellit, quaſi pro-
prium ſibi munus exercens,nam vt ait
D. Petr. Canonic.2. cap.1. *Non enim vo-*
luntate humana alata eſt prophetia,ſed Spi-
30 *ritu ſancto inſpirante.* † Aut ſi pro omni
tempore, & omni loco reſpondit,quia
ſatis ſignum euidens eſt illum fuiſſe au-
thorem qui Saulem in medio domus
31 vexabat, *Reg.1.cap.18.* † Aut ſi in vno
tempore magis, quam alio ſuas viſio-
nes,ſiue reuelationes paciantur,quia id
fieri ſolet ex humore melancholico,
quo Auguſtus Cæſar in verè magis,
quam alio tēpore portentoſa videbat,
32 vt narrat *Sueton.in eius vita.* † Quia pro-
phetia cum à voluntate diuinâ pendeat
eam non vbiq;,neq; palam ſolet Deus
conferre, Deuter.cap.13. *Siquis fuerit in-*
ter vos propheta in viſione apparebó ei, aut
33 *per ſomnium loquar ad eum.* † Neque obſ-
tat ſuper Iahazielem Spiritum Domi-
ni deſcendiſſe coram Ioſaphat, & om-
nibus qui cum eo erant in templo, Pa-
ralip.2. cap.20. *Super quem factus eſt Spi-*
34 *ritus Domini in medio turbæ.* † Quia pre-
terquam quod non in domo, ſed in tē-
plo fuit, manus Domini nō eſt abbre-
uianda,vt quibus velit, & quando vel-
lit hoc donum largiatur, D. Paul. Co-
rinth.1. cap.12. *Alij operatio virtutum,*
alij propheiia,alij diſcretio Spiritum, alij ge-
nera linguarum, alij interpretatio ſermo-
num,&c.

35 ¶ Septimo, ſi prophetia ſit de vanis
rebus, & futilibus, aut non neceſſarijs
á diabolo habet originem, qui vanijs, &
futilibus delectatur; non autem à Deo,
quia vt ipſemet teſtatur per D. Iſai.
cap.48. *Ego ſum Dominus docens te vtilia.*
† Aut ſi falſa ſint, & non euenerint, 36
quia tum etiam non eſt à Deo prophe-
tia, Deuteronom. cap.18. *Quod in no-*
mine Domini Propheta prædixerit, &
non euenerit, hoc Dominus non eſt loqu-
tus. † Nam licet veri Prophetæ præ- 37
dicant aliquando, quę non contingunt;
vt in prophetia *Ionas cap.1.* non propte-
rea ſententiam muto, quia Prophetia
fuit comminationis, & ideo certa ſecū-
dum præſentem iuſtitiam, ſed quia ho-
mines dişierunt peccare, deſit Domi-
nus punitionem, nam vt ait in cap. no-
uerit de pœnit. diſt.1. *Nouerit enim Deus*
mutare ſententiam, ſi tu noueris emandare
delictum. † Neque obſtat prophetiam 38
Natám non fuiſſe comminationis, &
tamen non fuiſſe certam, vt legitur,
Reg.2.cap.7. quia illa non fuit à Deo,
ſed ex mente ſua, ideo correptus fuit, vt
docet *D. Hieron. ſuper Ezechiel. ho.1.*

¶ Octauo, quādo neſcienter loquū- 39
tur, dæmoni eſt reuelatio referēda, quia
cum non poſsit ad animæ interiora pe-
netrare loquitur in corpus tantum, &
ſic interrogati neſciunt rationem red-
dere, *vt diximus ſup. cap.11. de diuinatio-*
ne abſoluta. † Secus in prophetia diui- 40
na, quia cum Deus ſit qui loquitur, qui
ad animæ interiora penetrat; *Apoſtol.*
Corinth.1.cap.14. Prophetas ſuos ſolet
de fide, ac veritate certiores reddere
Daniel. cap.10. *Reuelatum eſt Danieli*
verbū verū intellexitq; ſermonem. † Nam 41
licet redēptionis myſterium ab exor-
dio mundi ſit annuntiatum, & ſub legē
ſcripta multi fuerint Prophetæ, qui eū
non intellexerint, vt docet *D. Auguſtin.*
lib.7. Ciuitat. Dei cap.32. Non propterea
deſierunt eſſe Prophetę, quamvis man-
cos prophetas eos appellet *Franciſcus*
Picus lib.2. de Prænot. cap.2. † Quia pro- 42
phetia magis conſiſtit in intelligentia,

quam in visione, Daniel. dict. cap. 10. *Intelligentia opus est in visione*, nam vt ait Amos cap. 3. *Non faciet Dominus Verbum nisi reuelaberit secretum suum ad seruos*
43 *suos prophetas.* † Nam visiones sine intelligentia plerique dantur illis, qui non sunt prophetæ; intelligẽtia autem prophetis, vt manus illius, quam vidit Balthasar, cuius visionis intelligentiã explicauit; *Daniel. cap. 5.* & Iosephvisiones vacarum Pharaonis, *Genes. cap. 41.*

CAP. XXX. de huius artis fallatia, atq; de ijs, quæ dæmon valet reuelare.

SVMMARIVM.

Curiositas reprahenditur, nu. 1.
Diuinatio reprobatur non solum ob curiositatem, sed ob damnum, nu. 2.
Diuinis pœna mortis affingitur, nu. 3.
Diuinationis totius auctor diabolus est, numero 4.
Diabolus hostis mendacissimus, nu. 5.
Diabolus quam plures fefellit, nu. 6.
Diuinationis signa irrita, & stulta sunt, numero 7.
Sapientia huius sæculi stultitia est apud Deum, nu. 8.
Diuinatio tam in secunda, quam prima lege Moysis prohibita, nu. 9.
Sapere plusquam oportet, sapere prohibetur, num. 10.
Leges Partitarum, quæ diuinationẽ permittunt sunt correctæ, nu. 11.
Futurorum scientia nulla est, nu. 12.
Futurorum scientia soli Deo reseruata, numero 13.
Diabolus cognoscere nequit euentus liberos, nu. 14.
Supernaturalia mysteria dæmon cognoscere, non valet, nu, 15.
Futura, quæ pendent ex arbitrij libertate diabolus non cognoscit. nu. 16.
Angelus non cognoscit futura, nu. 17.
Dæmonum prædictiones de futuris falsæ experiuntur, nu. 18.
Diabolus angelico ingenij pollet accumine, nu. 19.
Diabolus diuturna experientia non modica sibi comparauit, nu. 20.
Futura qua arte diabolus prædicat, nu. 21.
Diabolus ex præsentibus coniectutatur futura, nu. 22.
Diabolus sapiẽtia, & rerum experientia lõge alijs hominibus antecellit, nu. 23.
Diabolus substantia est spiritualis plena intelligentiæ, & sapientiæ, nu. 24.
Ezech. cap. 28. de sapientia diaboli illustratus, nu. 25.
Diabolus certo nouit, quæ ex causis naturalibus dependent, quæ ab alijs naturalibus nequeunt impediri, nu. 26.
Diabolus certo nõ nouit, quæ pendẽt ex causis naturalibus, quæ ab alijs impediri possunt, nu. 27.
Futurorum duplex cognitio, nu. 28.
Diabolus in futuris vtitur subdolis, & equiuocis verbis, nu. 29.
Oracula diaboli varia equiuocis verbis prolata, nu. 30.
Diabolus cognoscit præsentia, & præterita, nu. 31.
Diabolus instanti potest multa ex longissimis partibus renunciare, nu. 32.
Apolonius dum Ephesi esset exclamauit, vt præsens expectaculo Romæ interfici Domicianum, nu. 33.
Exempla varia remisiue de remotorũ cognitione ex pacto, nu. 34.
Cogitationes diabolus diuinare nequit, numero 35.
Cogitationes soli Deo reseruantur, numero 36.
Cogitationes diabolus cognoscit, quæ signis exterioribus indicantur, nu. 37.
Cogitationes diabolus non assequitur supernaturaliter, nu. 38.
Cogitationes qua arte diabolus diuinare valleat, nu. 39.

Ioan.epist.4. *Nolite credere omni spiritu,* & Canonicar.1.cap.3. *Probate spiritus*
3 *an sit à Deo.* † Sed si eo quod dixit probate spiritus, dixissent quomodo esset probandus, subsisterem, nam quæ apud alios recte dicta sum non inculco, sed inexplorata, aut minus dicta, siue intellectu difficilia, qualia ista, quæ Herculeis humeris dixit formidanda, *D. Chrysostom. ad Pauli Corinth. 1. hom. 29. & in*
4 *Matt. c. 24.* † Sunt enim falsi prophetæ, qui veritatem supplantare conantur, vel ex eo quod ait Dominus in Euangelio, Matth. cap. 7. *Attendite à falsis prophetis,* cuiusmodi multi annumerantur,
5 ex prophetis Baal, *Reg. 3. cap. 18.* † Et alij innumeri sunt, qui non solum ignaros, sed & prudentes quosque viros solent decipere, vt docent, *D. Augustin. lib. de diuinat. dæmon. Lactãt. lib. 2. diuinar. instit. cap. 17. D. Chrysost. & Theophilat. in Euangel. D. Ioann. ille homil. 18. hic vero, cap. 1.*
6 † Quæ causa fuit vt tempore, quo diuinus Patriarcha ille, tot virorum literis, virtute, & religione coruscantium, pater, atque pastor vigilans D. Ignatius de Loiola illustrissimæ Religionis societatis Iesu fundator inter viuos degeret, Cordubæ in arctissimo Religionis cœnobio diabolus sanctitatis specie suscitauit Magdalenã de la Cruz, quæ per triginta annos non solum cõciues meos (quorum omnes cauti, & perspicaces sunt) verum ipsosmet Principes in spectationem detinuit, quo ipsa tanti sceleris tedio adducta, crimen Inquisitoribus confessa salubrem pœnitentiam obtinuit, vt narrat conciuis meus *Episcopus D. Iacob. Simanc. de Cath. instit. tit. 21. nu. 24. & Petr. Ribade-*
7 *neira in vita B. Ignatij lib. 5. c. 10.* † Et eodem tempore, quod fuit circa annos Domini M. D. XLVI. in antiquissima literis, & armis potente Lusitania altera fœmina non minori sanctitatis, & religionesvellamine á demone delusa, tot fictis miraculis, & reuelationibus se cõmendabit, vt ab omnibus pro sancta haberetur, adeó vt illius Ecclesiæ Prælatum etiam in errorem induxerit, vt illam pro altera D. Chatarina Senensi (quia plagas finxerat) veneraret, vt meminit *Horos. Couarr. lib. 1. de falsa prophetia, cap. 24.* † Et non multo antea in 8
nobilissima Frãcia altera fœmina fuit nomine *Ioanna,* dicta *la pucella,* quæ in suæ fictæ reuelationis testimonium mapam laceratam in omnium oculos redintegrauit, vt narrat *Ioan. Niderius in Formicar. lib. 5. cap. 8.* quæ & alia huiusmodi non sunt dæmoni impossibilia, vt Deo dãte dicemus sequenti *lib. 2. de Magia operatric.*

¶ Primum, enim ad discernendã diuinationem á prophetia multa sunt cõsideranda circa vita, mores, & exercitia prophetę, an sit elati animi, ambitionis, aut proprij cõmodi, vel existimationis aliquid præse ferat, quia hæc non sunt á Deo, vt probant *Cardinal. Turrecrem. in defens. S. Brigid. in prefat. Ioã. Gerson. tract. de probat. spirit. c. 2. Ribadenei. de tribulat. c. fi.* † Nam à Deo illuminatus ex diuino cõsortio humilitatem, modestiam, & propriam despectionem semper prę se fert, D. Ioan. cap. *Discite à me, quia mitis sum.* Cõtra autem diabolus arrogantiam, superbiam, & huiusmodi alia contra charitatem suadet, sine qua nulla est prophetia, D. Paul. Corint. 1. c. 13. *Etiam si habuero prophetiam, & nouerim mysteria omnia, si charitatem non habuero, nihil sum.* † Et ita quantumvis sancti appareãt, dum aliqua ex parte aliquid huiusmodi cernatur fugiẽdi sunt tãquam diaboli sectatores, quia vt ait Dominus per D. Matth. c. 7. *Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouiũ, & intrinsecus autẽ sunt lupi rapaces.*

¶ Secũdo, quãdo prophetia aliquid arrogantiæ prefe fert, qua quis se Dei propheta appellat, aut Deus, aut Christus

I 4 falsus

falsus propheta est, & ideo non est cre-
dendus, vt docet Dñus per Matth. cap.
24. *Si quis vobis dixerit, ecce hic est Chris-*
13 *tus, aut ille nollite credere.* † Sic enim mul
tos decœpit Eum del Estella, qui apud
Gallos se Christum finxit, vt scribit
Guil. Neubrigens. lib. 1. c. 19. & apud His-
panos alius Christi nomine, *Sulpic. Seue-*
14 *rus in vita S. Martin.* † De Simone Mago
notissima res est Romæ tẽpore D. Pe-
tri Principis Apostolorum plures de-
cœpisse Dei nomine, quo se Deũ apud
illos fuit ementitus, vt narrat *Euseb.*
lib. 2. histor. Ecclesiast. Tertulia. in Apologet.
15 † De Theuda falso propheta, hac ambi-
tione elato narrat *Ioseph. lib. 20. antiq.*
cap. 2. de Natham Iudæo. *Idem Ioseph.*
lib. 7. de bello Iudaic. cap. fi. de falso Moy-
se in Creta, *Sozomen. lib. 7. cap. 38.* de alio
falso Moyse tempore Iustini, *Nicephor.*
lib. 17. cap. 6.

16 ¶ Tertio si prophetia magis propriũ
commodum, quam aliorum vtilita-
tem respicit, non dicitur à Deo infusa,
nam vt ait Doctor Gentium D. Paul.
Corinth. 1. cap. 14. *Qui prophetat homini-*
17 *bus loquitur ad edificationem.* † Nam de
malis prophetis dictum est prophetiã
vertisse in diuinationem, quia suam
vtilitatem, & commodum respexerũt,
& pro ea pecunias acceperunt, vt do-
cet *D. Hieron. super Micheam, transumpti-*
18 *ue in cap. nunquam*, 1. q. 1. † Quia de cõ-
sulentibus falsum prophetam Balaam
legitur Numer. cap. 22. *Perrexeruntque*
seniores Moab, & maiores natu Madiam,
habentes diuinationis precium in manibus.
19 † Et ita Apostoli Simoni Mago offe-
renti pecunias pro diuina Dei inspira-
tione, responderunt in Actis Apostol.
cap. 8. *Pecunia tua tecum sit in perditionẽ,*
quoniam cogitasti donum Dei pecunia pos-
sideri.

20 ¶ Quarto, quod prophetia sit confor
mis vniuersis scripturis veteris, & noui
Testamenti, Sanctorum omnium do-
ctrinis, ac fidei conformis, quia vt ait
D. Ioann. Canonic. 2. cap. 3. *Omnis spiri*
tus, qui soluit Iesum à Deo non est. † Et ita 21
in Thessalonica D. Paulus ad proban-
dã Catholicam (quam profitemur) ve-
ritatem ex sacris Scripturis illud osten-
dit Acta Apost. cap. 17. *Et per Sabbatha*
tria disserebat eis de Scripturis adapperiens,
& insinuans, quod Christum oportuit pati.
† Nam ex diuinatione anxie diabolus 22
satagit fidei fundamenta præuertere, &
ita errores suos persæpe prætextu pro-
phetiæ diuulgauit, vt docet *D. August.*
lib. de heresib. cap. 16. † Vt de Montano 23
scribit *Apolinar. Hierosolym.* de Maho-
math, *Illescas in Pontific.* de Luthero, &
Serueto, *Plateol. de heretic. li.* 10. de Mo-
netario, *Lindan. dialog.* 1. de Philomena,
D. Augustin. lib. contra Academ. † Et ita 24
licet Angelus prædicat aliquid, quod
etiam in minimis contradicat Euange-
lio, aut sacris Scripturis; non Angelum,
sed Sathanam iudicabo, nam vt ait
Apostol. ad Galat. cap. 1. *Si Angelus*
euangelizat vobis, præterquam, quod euan-
gelizauimus vobis, anathema sit.

¶ Quinto, dicernitur verus à falso 25
propheta ex ratione fidei: nam licet
miracula faciat, & secreta reuelet,
aut futura, aut alia, quæ Deo sunt reser-
bata, non propterea verus propheta cẽ-
sendus est, teste Apost. ad Roman. c. 12.
Habentes donationem secundum gratiam,
quæ data est nobis, siue prophetiam secundũ
rationem fidei. † Nam hæc omnia etiam 26
falsus propheta præstare solet, de qui-
bus sic testatur Diuus Matth. cap. 24.
surgent pseudo Christi, & pseudo prophetæ,
& dabunt signa magna, & prodigia: & ita
vt in errorem inducant (si fieri pot est) etiam
electi. † Quemadmodum de Apolo- 27
nio Thyanæo legitur tot, ac tantis pro-
digijs doctriuã suam confirmasse, mor-
tuos resurrexisse, & alia huiusmodi,
quæ vera miracula videbãtur, & Chris-
ti maiora, vt tradit *D. Augustin. epist. 5.*
& in

1 CVRIOSITAS sciendi non necessa-
ria, non modo iuuat,
sed valde noxia est,
Prouerbior. cap. 25.
Sicut qui multum co-
medit, non est ei bonum, sic qui scrutator est
2 *maiestatis opprimetur à gloria.* † Sic ergo
omnis diuinatio rectè prohibetur, D.
Hierem. cap. 27. *Nolite audire prophetas*
vestros, & diuinos: non solum ex curio-
sitate, sed est damno, Leuit. cap. 19. *Non*
declines ad Magos, nec ab Ariolis aliquid
3 *sciscitemini, ne polluamini per eos.* † Ex
quo eis pœna mortis affingitur, Le-
uit. cap. 20. *Vir, siue mulier in quibus Py-*
thonicus, aut diuinationis spiritus fuerit;
morte moriatur, lapidibus obruant eos, san-
4 *guis eorum sit super eos.* † Nam totius di-
uinationis author diabolus est, qui
principio mundi statim in idolatriam
ferè totum genus humanum pellexit,
vt tradunt *D. August. lib. 2. doctr. Christ.*
cap. 22. D. Thom. 2. 2. quæst. 95. artic. 2.
5 † Nam cum illa non acquiratur luce
naturæ, nec diuina reuelatione, conse-
quens est, vt eam discant à diabolo hu-
mani generis hoste mendacissimo, D.
Ioan. cap. 8. *Ille homicida erat ab initio, &*
in veritate non stetit: cum loquitur menda-
cium, ex proprijs loquitur, quia mendax est.
6 † Sic constat fefellisse Cressum, & Pyr-
rhum authore *D. Hieron. in Isai. cap. 41.*
Mamphredum teste, *Francisc. Pico lib. 4.*
Prænot. cap. 9. Indos plures, apud *Osorium*
lib. 2. histor. Lusitan. cap. 15. Ferrantem,
& alios, quos refert *Mart. del Rio lib. 4.*
7 *Magicar. cap. 3.* † Vt sic homines in his,
quæ peccarunt puniantur, & in errore
suo obcecentur, D. Isai. cap. 44. *Ego sum*
Dominus irrita faciens signa diuinorum, &
Ariolos in furorem vertens, conuertens sa-
pientes retrorsum, & scientiam eorum stul-
8 *tam faciens.* † Sapientia enim huius sæ-
culi stultitia est apud Deum, *D. Paul.*
Corinthior. 1. cap. 3. nam vt ait Ecclesiast,
cap. 19. *Melior est homo, qui minuitur sa-*
pientia, & deficiens sensu in timore; quam
qui abundat sensu, & transgreditur legem
excelsi. † Et ita meritò in secunda lege 9
Moysi admonemur, Deuteron. cap. 18.
Non inueniatur in te, qui Ariolos sciscite-
tur, nec qui Pythones consulat, nec diuinos,
& Paulo post *Gentes istæ, quarum posside-*
bis terram, augures, & diuinos audiunt,
tu à Domino Deo tuo aliter institutus est.
† Non enim debemus scire plusquam 10
quod oportet sapere, vt ait *Apostolus,*
sed sapere ad sobrietatem, Ecclesiast.
cap. 3. *Altiora te ne quæsieris, & fortiora*
te ne scrutatus fueris, sed quæ præcœpit tibi
Deus, illa cogita semper, & in pluribus ope-
ribus eius ne fueris curiosus, quippe vt
ait Alcim. lib. 2. Carm. 15.

Damnabitur ille peremni
Iudicio, quisquis vetitum cognoscere ten-
tat.

Neque obstat iure Regio diuinationes 11
permitti, & à pœna iniuriarum excusa-
ri licet in diuinando falsum contra ali-
què dixerint diuini. *l. 7. ti. 9. p. 7.* quia nō
solum prædicta lex, sed aliæ etiam le-
ges, quæ de diuinis agunt in dicto Sep-
timpartitito iure *tit. 23. dict. part. 7.* cor-
rectæ sunt meliore iure per *l. 5. 6. & 7.*
tit. 3. de los hereges, y adiuinos, lib. 8. Re-
copi. † Nam futurorum scientia nulla 12
est, vel ipso teste, *Arist. lib. 2. Periarmen.*
Quia quemadmodum se habet res ad
esse, ita se habet ad cognitionem: futu-
ra autem non dū existunt, ergo à nullo
cognosci possunt, nisi à Deo, de quo
scriptum est, per Apostol. ad Roman.
cap. 4. *Vocat ea, quæ non sunt, tanquam ea,*
quæ sunt. † Nam vt ipsemet testatur per 13
Isai. cap. 46. *Ego Deus, &c. nec similis mei*
annuncians ab exordio nouissimum, & ab
initio, quæ nec dum facta sunt; quibus con-
cordat ipsemet *Isai. cap. 41. & cap. 44.*
Daniel. cap. 2. D. Paul. Corinth. 1. cap. 14.
† Quare dæmon cognoscere nequit
euentus liberos, siue exemptos à causa- 14
litate

litate rerum temporalium, aut futuros non necessarios, sed contingentes, vt docent *D. August. lib. 3. de Trinit. & lib. de natura dæmon, D. Thom. 1. 2. quæst. 95. art. 6. & 7. Castro lib. 1. de iusta hæreticor. punit. cap. 14. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 8. Paul. Grilland. de sortileg. quæst. 10. num. 2. & quæst. 11. ex num. 1. Farinac. tom. 1.*
15 *quæst. 20. ex num. 79.* † Non solum supernaturalia mysteria, vt sunt mysteria fidei, gubernationes, & mutationes regnorum, de quibus Acta Apostol. cap. 1. *Non est vestrùm nose tempora, vel momen-*
16 *ta, quæ Pater possuit in sua potestate.* † Sed etiam, quæ pēdent ex arbitrij humani libertate, vt quid cras facturus sim, vel cogitaturus, D. Isai. cap. 44. *Annuntiate nobis, quæ ventura sunt, & sciemus, quia Dij*
17 *stis vos.* † Quia omnia ista, & similia omnino sunt incognita, non solum dæmoni, sed alio quovis Angelo, etiam in gratia existente, D. Matth. ca. 24. *De die illa nemo scit, neque Angeli in cœlo, sed so-*
18 *lus Pater.* † Quare merito, D. Chrysost. in Ioan. homil. 18. *Hoc vel maximè Dei opus est, quod neque dæmones immutari possunt, quamvis maiorem in modum adnitentur, in miraculis enim sæpe sub veritatis vmbra decipi possumus: prædictio futurorum immortalis Dei dumtaxat opus est. Quod si quando dæmones aliquid prædixerint, stultum, & incautum vulgum decœperunt: eorum namq; vaticinia passim falsa deprehēderunt.*

19 ¶ Quæ quia certo non nouit, ea probabiliter tantum, & coniecturam faciens conatur indicare, longe perspicatior, quam omnes homines, quia Angelico ingenij pollet acumine, vt in
20 *cap. nec mirum huius 26. quæst. 5.* † Et diuturna obseruatione experientiam, non modicam sibi comparauit: nouitque rerum omnium naturalium facultates, & hominum inclinationes mediante appetitu sensitiuo, vt docent *D. Augustin. lib. de natura dæmon: cap. 5. & cap. 6. Suarez vbi sup. dict. cap. 8. Damasce. lib. 2. de fide.* † Quare sæpe contingit, 21
vt ad amusim prædicat, quod Deus hunc, vel illum populum sit puniturus: quod talis exercitus gladio, fame, aut peste affligetur: & quod talis á tali sit occidendus, & alia huiusmodi. † Item, 22
quod Princeps de solio sit exturbandus, vel aliqua opręsione affligetur, vel strage periturus; nam id ex diligentia cōiuratorum, socordia, & incuria cabēdi, vel pellendi hostis potest colligi, vt ostendisse docet *Basilatius apud Nicet. lib. 3. Chronic. Petr. Gregor. in syntag. p. 3. lib. 34. cap. 7.* † Nam cum hæc ab alijs 23
hominibus coniecturaté cognosci valeant, multo melius á dæmone, quia sapientia, & rerum experientia longe alijs hominibus antecellit, vt tradunt *D. August. lib. 10. Ciuitat. Dei relatus, in dict. cap. nec mirum, D. Thom. q. 16. de dæmon. art. 5.* † Quia substantia est spiritua- 24
lis plena intelligentiæ, & sapientiæ, *D. Thom. dict. q. 16. art. 6. Dionis. lib. de diuin. nomin. c. 4.* Nā vt ait Ezec. c. 28. *Tu signaculum similitudinis altissimi plenus sapientia, & perfectus decore in delitijs Paradysij Dei fuisti.* † Nam licet propheta de 25
Rege Tyri loquatur, figuraté de Sathana intelligitur secundum *D. Hieron.* vel ex eis, quæ postea sequuntur. *Tu Cherub extentus, & protegens possui te in monte sancto Dei: in medio lapidum ignitorum, ambulasti perfectus in vijs tuis á die conditionis tuæ, donec inuenta est iniquitas in te, peccasti, & eieci te de mōte Dei, & perdidi te.*

¶ In alijs autem, quæ ex causis neces- 26
sarijs dependent, quæ ab alijs naturalibus nequeunt impediri, vt Solis eclypses, astrorum coniunctiones, & similia, non tantum coniectatione, sed certo dæmon prædicere potest, vt rerum naturalium peritissimus, vt tradunt *Grilland. de Sortileg. q. 6. ex nu. 3. Medina lib. 2. de recta in Deum fide, cap. 1. Petr. Binsfeldus in rub. C. de malefic. & mathem. notab.*

10.

10.*Franc. Pegna in director. Inquis.p.2.cō-*
27 *ment.67.* † Nam de illis,quæ ab alijs cau
sis impediri possunt,vt imbres, pluuias,
nimbros,tempestatesque sonantes,non
certo, sed cōiectatione prædicit,præter
illa, quæ nouit (se permittente Deo)
postea facturum, vt eleganter docent
D. August. lib.8. Ciuit. Dei c.23. Eugubin.
lib.3. de peremni phylosophi.c.14. cum seqq.
28 † Futurorum enim duplex estcognitio:
vna quantum est in se ipsius, & natura
sui,quæ soli Deo reseruatur: alia in suis
causis, vel secundum potentiam cau-
sarum, quæ dicitur cognitio coniectu-
ralis, & demonstratiua, quæ dæmoni
non denegatur, vt docet *D. Tho. d.q.16.*
29 *de dæmon. art. 7.* † Sed ne apud cultores
suos pondus authoritatis amittat, in ijs
etiam quæ Deo reseruantur,impié, &
impudenter se inserit, sed æquiuocis,
& subdolis verbis vtitur: vt interpreti-
bus suis signorumq; suorum coniecta-
toribus culpa tributur, quando decipti
fuerent,vel mentiti,vt tradit *D. August.*
lib. de diuinat. dæmon. cap.6. relatus in cap.
sciendum h. 26.q.3. Grillan. de sortileg. q.6.
30 *n.7.* † De quibus varia suppeditant exē-
pla *Cic. lib. de Diuinat. Eusebius lib.4. præ-*
parat. Euang. cap.1. & lib.5. cap.6. & lib.6.
cap.10. Grilland. de sortileg d.q.6 nu.7. vt
in quacumq; parte se res vertat demē-
datio non posit accusari,vt illud.

Aio te Æacidā Romanos vincere posse.

31 ¶ De præsentibus, aut præteritis res
obscura non est posse dæmonem, quæ-
cumque actu exteriori prodita sunt re-
uelare: vel quæ aliena relatione acce-
pit,vel ipso coram gesta sunt, vt secre-
ta furta,res perditas, thesaura olim ef-
fosa, metalla subterranea, & alia hu-
iusmodi, quæ hominum cognitionem
fugiunt,quia dæmonibus nota sunt, vt
docet *D. August. de diuinat. dæmon. cap.3.*
32 *4.5. & 6. cap. nec mirum h.26.q.3.* † Etiam
si in longinquis ac remotis terræ par-
tibus agantur: nam cum non solum
cursus quorumlibet hominum, vel fe-
rarum: verum etiam volatus auium in-
cōparabiliter vincat,potest multa,tam
instanti cognoscere, ac renunciare,vt
ab ignaris putentur multo antea prędi-
cta. *d. cap. sciendum h.26. q.3.* quia vt ait
Tertulian. in Apologet. cap.22. *Dæmo-*
nes momento sunt vbiq;. † Et ita Apolo- 33
nius dum Ephesi esset (ex dęmonis sug-
gestione) exclamauit, vt præsens expe-
ctaculo Romæ interfici Domicianū,vt
narrat *Philostrat. in vita Apolon.* † Aliud 34
exemplū de quodā Iuuene refert *Aul.*
Gel. lib.15. noct. Atticar. cap.18. aliud de
Chariberto, *Arnob. lib.3. Annal. cap.22.*
Aliud sui temporis *Grilland. de sortileg.*
q.6.n.7. plura alia nostri æui, *Nic. Remig.*
li.3. dæmonol. c.14. Medi. Binsfeld. vbi sup.

¶ Excipiuntur tamen cogitationes 35
in animo manentes, nam licet præsen-
tes sint dæmonis non subiacent arbi-
trio,vt docent *D. Hieron. in Matth. cap.9.*
& D. Ambro. in Luc. c.5. † Nam soli Deo 36
reseruantur,qui scrutat renes, & corda,
Sapien. c.1. *Quoniam renum illius testis est*
Deus, & cordis illius scrutator est verus.
Cui astipulātur *D. Hiere. c.17. Reg.3. c.3.*
Paral.2. c.6. D. Matt. c.16. D. Luc. c.6. Acta
Apos. c.1. † Quare illa à dęmone sciri nō 37
possunt,nisi exterioribus signis prodita
sint, quibus illi ignotescant, vt docent
D. August. lib. de natura dæmon. cap.5. D.
Tho.2.2. q.95. c. sciēdum h.26. q.3. † Signis 38
dico exterioribus, quæ ab alijs puris
creaturis agnosci possunt;quia superna-
turaliter illa assequi (vt voluit Agrip-
pa) hęreticū est dicere,vt docēt *Theologi*
Sent.2. dist.5. D. Aug. lib. de natur. dæmo. &
lib.2. Retract. c.30. c. quodam loco h.26. q.3. 39
† Quāquā haut negē posse diabolū phā-
tasmatibus immissis hominū mentes,
ita turbare, vt nil aliud cogitari quæat,
quam quod ab eo suggestū est,vt sic co-
gitationes diuinare videatur, vt docent
D. Aug. & Angelicus Thom. vbi sup. Raph.
de la Torre d.q.95. art.7. disp.1. & 2.

EPITO-

EPITOMES DELICTORVM IN QVIBVS APERTA, vel occulta inuocatio dæmonis interuenit,

LIBER II.

IN MAGIAM OPERATRICEM ad Gratiani Decretum Cauſ. XXVI.

D.D. PHILIPPI III. HISPANIARVM REGIS Catholici iuſſu ſcriptus, ac totius Senatus Regij approbatione, ad petitionem D. Fiſcalis vulgatus.

CAP. I. de Magia diuina, & naturali.

SVMMARIVM.

Virtuies vocabulorũ neceſſariæ ad omne ſtudium, numero 1.
Ethymologia eſt vera nominis definitio, n. 2.
Incorporea non niſi ex efficiente, & fine dari poſſunt, nu. 3.
Magiæ nomen quid ſignificet, nu. 4.
Magia conſummata philoſophia fuit, nu. 5.
Magia cum cæteris ſcientijs Adamo elargita, num. 6.
Magiæ diffinitio ex Pſelo, nu. 7.
Magia ex occultis naturæ, nu. 8.
Echenis piſciculus nauigio adhærens eum ſiſtere cogit, nu. 9.
Torpedo piſcis, quam admirabilis natura, nu. 10. & 11.
Magnes ferro attracto alium attrahendi cõmunicat poteſtatem, nu. 12.
Magnes vis cœleſtis, & cum Aquilone ſympathia, nu. 13.
Petra flammam emittit in Nimphæo, numero 14.
Flammam è petra exiliens oleo infuſo, n. 15.
Calcis miranda quædam, nu. 16.
Asbeſto lapis, qui ſemel accenſus nunquam abſummitur, nu. 17.
Fons alter in Chio hebetem reddit ingenium, alter acuit, nu. 18.
Fons alter in Bœetiæ obliuionem, alter memoriam generat, nu. 18.
Fõs in Cyzico venereos comprimit, ſtimulos & apud Gelonium excitat, nu. 19.
Fontium alia miranda, nu. 20.
Sabina herba caulibus fructicoſa, iumentis venenum, hominibus antidotum, numero 21.
Napellum hominibus venenum, paſſeribus ſaluber-

saluberrima, numero 22.

Ladislaus Neapolitanorũ Rex neapello occisus, nu. 23.

Panis accipitrem necat, quo homo alitur, numero 24.

Rosarum olore scarabeus moritur, quo homo delectatur, nu. 24.

Sardonia herba vescentibus neruos contrahit, nu. 25.

Tarantulæ venenum ad numerum psaltitare cogit, nu. 26.

Fraxinus arbor serpentibus inimica, numero 27.

Arbusculæ in Indico mare vitri modo fragiles, in ignem, vt ferrum in ardescebãt, nu. 28.

Ligna, quæ igne non consumuntur, & quæ aqua non putrescunt, nu. 29.

Ligna putrida nocte lucent, nu. 30.

Pennæ auium, quæ nocte lucent, nu. 31.

Nocticulæ, siue cincindelæ quare nocte luceant, nu. 32.

Indicum animalculum, toto corpore lucet, numero 33.

Vapores varijs formis conformati, numero 34.

Vapores equitum forma, & apud Syrtim maiorem, nu. 35.

Insulæ natitantes in mare, nu. 36.

Arbores eximo mare asurgere in altum, nu. 37.

Ignes inextinguibiles, nu. 38.

Lucerna, quæ in sepulchro Tuliæ multis annis ardens apparuit, nu. 39.

Arbor insulæ Ombrio ante ortum solis à stipite tum à ramis aquam emittit, numero 40.

Palleæ frigore suo niues conseruant, & calore fructus maturant, nu. 41.

Agrigentinum sal liquatur igne, aqua vero induratur, nu. 42.

Dictami herbæ alia peculiaria, nu. 43.

Herbarum alia miranda, nu. 44.

Fel piscis calyonimi cecitatem expellit, numero 45.

Virgarum aspectus fecit, vt oues concipe-rent maculosa, nu. 46.

Aquæ potus facit nigros generare agnos, numero 47.

Bætis fluuius ouium bellera olim deaurabat, nu. 48.

Aurea bellera in Bæti non poeticum modo, sed verum fuit, nu. 49.

Arietes Bætis Talento distractos, nu. 50.

Rubricatis pellibus ad opertorium tabernaculi Hebræi vsi sunt, nu. 51.

Ouium color aureus quodammodo purpuram imittabat, nu. 52.

Magiæ qui fuerint peritissimi, nu. 53.

Salomon magia peritissimus, nu. 54.

Salomoni, quæ falso tribuantur, nu. 55.

Salomon incantationes non scripsit, numero 56.

OPERATRICIS Magiæ tractatione suscipiẽs à nominis significatione est exordiendum, nam qui 1
virtutes vocabulorum ignorant facile παραλογίκαντο, id est, decipiuntur,
vt dicit *Aristotel. lib. 1. Elenchor.* † Qui- 2
nimo, & Ethymologia, & vera diffinitio est secundum *Platonem in Chratil.* quam Aristoteles, *orationem explicãs nominis significationem* præscribit. † Quæ 3
á rei physica ex operatione intellectus concepta nõ distinguitur, nam res quæ incorporeæ sunt, non nisi ex efficiente, & fine dari possunt, vt docet præceptor
meus *Brocens. lib. 1. dialecticor.* † Magiæ 4
enim nomen Persicum est, apud quos *Magos* significant eos, quos apud Græcos *Phylosophos*, apud Latinos *Sapientes*, apud Gallos, *Druydas*, apud AEgyptios *Prophetas*, apud Caballistas *Sacerdotes*, apud Ayssrios *Chaldeos*, apud Indos *Gymnoso-*

Gymnosophistas, vt tradit *Bapt. Porta, lib.*
5 *1. de Magia natural cap. 1.* † Nam Magia
principio cõsummata phylosophia fuit
circa diuina, & humana potissimum
cognitio de Deo, & immortalitate
animi, *Plato Alcibiad. 1. D. Chrys. to. 2. in*
6 *Matth. 2. ho. 2.* † Quæ cũ cæteris sciẽtijs
Adamo elargita est, á quo posteritas
edocta per manus, & orbẽ eam propa-
gauit, vt apparet ex magia Zoroastri,
quæ nũc excusa est, vt tradit *Perer. lib. 1.*
7 *de Mag. c. 2.* † Hanc definiunt Proculos,
& Psellus ille li. de Mag. hic vero de dæ-
mon. *Exactior quædã arcanorũ rerũ cogni-
tio, qua cœlorũ, ac syderũ cursu, & influxu: et
sympathijs, atq; antipathijs rerũ singulariũ
obseruatis suo tẽpore, loco, ac modo, res rebus
applicãtur, & mirifica quædã perficiuntur.*
8 ¶ Multa enim sunt naturæ miracula
incõpertæ adhuc rationis (& vt Plini
verbis vtar) in naturę maiestate penitus
abdita, vt si quis hominum eis occultè
vtatur, Magus vulgò diceretur, aut diui
nus, vt tradit *Victoria in relect. de Magis.*
9 † Vulgaris narratio est de *Echenis* pisci-
culo, vulgò *Remora*, experiẽtia cõproba-
ta, quod si nauigio adhæret, licet ingẽti
cursu, ac incitatissimo feratur, eũ sistere,
ac effrenare cogere *Arist. li. 2. c. 14. Plin.
lib. 9. c. 29. Ælian. lib. 1. c. 27.* nam vt ait
conciuis meus Lucan.

*Pupim detinens Euro tendẽtes rudẽtes
In medijs Echenis aquis.*

10 Arist. lib. 9. c. 37. *Torpedo piscis, quã appe-
tit, afficit ea ipsa, quã in suo corpore continet
facultatẽ torpendi, atq; ita retardata animã-
11 tia præ stupore capit, ijsq; vescitur.* † Addit
Alber. Magnus li. 8. tract. 3. c. 1. & lib. 24.
*Experimẽto, se dedicisse sũmo digito tãgẽ-
ti cuipiã brachio toto per semestri immobili
laborasse, eadẽq; vim stupefaciẽdi inesse ha-
litui, & aure ipsius torpedinis, nã & hastæ
12 contactu idẽ accidit.* † Magnes lapis cuius
virtus tã mira est, vt de illa sola librum
integrũ scripserit, *Ioa. Bapt. Porta*, non so
lũ ferrũ ad se trahit, sed ferro attracto
alio ferro trahendi virtutẽ largitur, vt

scribit *D. Aug. lib. 21. Ciuit. Dei, c. 4.* † Cu 13
ius vis, quia cœlestis est per eius influ-
xũ cõmunicata, vt ait *D. Tho. quodlibet.
12. art. 15.* adeo Aquilonem (cũ quo ha-
bet sympathiam) insequitur, vt si acus
aciẽ in Austrum vertas, protinus illa in
Aquilonẽ inuertit, vt docet *Arist. lib. de
lapidib.* † In Nymphæo exit de petra flã- 14
ma, quæ pluuijs incẽditur: vt narrat *Pli-
nius lib. 2. c. 107.* & ne putes fabulosum
vide in sacris literis ignẽ de petra exiliẽ
tẽ, *Iudic c. 6.* quod naturale putat *Valles
lib. 2. de sacra phylosoph.* † Et de eadẽ pe- 15
tra, Arist. lib. 1. de admirand. c. 34. *In lo-
cis montanis Apolloniatidis iuxtà Atitaniã
(is Nymphæi loc⁹ est) petrã quandã esse aiũt
ex qua ignis emanans nõ cernitur, ad cum in
illa oleũ efunditur è cõtinuo flãma insurgit.*
† Et in calce nõ minus mirãdũ est, quod 16
igne alba fiat, cõtra ei⁹ naturã, qui ligna
amicissima nigerrima redit: itẽ, & asser
uare ignẽ, quę aqua incẽditur, oleo tñex
tinguitur, actione contraria, cuius ideo
miratur *D. Aug. lib. 21. Ciuit. c. 4.* † Et est 17
præterea lapis nomine Asbesto, qui se-
mel accensus nunquã absumitur, teste
eod. Aug. d. li. 12. c. 6. ex quo in sepulchris
Gentiliũ lucernas per multum tempus
duraturus scribit *Solin. c. 21.*
¶ In Insula Chio præterea duo fontes 18
sũt, quorũ altero qui biberit hebetis fit
ingenio, altero subtiliores sensus adipis
cũtur, vt tradit *Pli. li. 31. c. 2.* & in Bœtia
duo alij sunt fõtes, quorũ alter obliuio-
nẽ inducit, alter vero illustrat memo-
riã, vt narrat *Plin. d. c. 2. D. Isidor. lib. 13.
c. 13.* † In Cyzico fons est, cuius aquam 19
potãti venereos stimulos extingit, vt au
thor est *Plin. d. c. 2.* & apud Geloniũ stag
nũ alij duo fons emanant, quorũ alter,
quæ sũpserit mulier ex sterile fœcunda
fit: altero si fœcunda hauserit, vertitur
in sterilẽ, *D. Isidor. d. c. 13. Solin. c. 10. Se-
neca lib. 3. c. 25.* † Fons Gelopis Thraciæ 20
potantibus mortifera est, *Arist. lib. de
admirãd. c. 216.* fons Potinę in vrbe The
bis bibẽtibus efferare cogit, & in rabiẽ

inflãmat, *Ælian.lib.15.c.25.* Lynceſtis
in agro Galeno inebriat, vt vinum, *Plin.*
lib.2.c.103. Senec. Natural.qq.lib.3.c.20.

Lynceſtius amnis,
Quẽquicũq; parũ moderato gutture traxit,
Haut aliter titubat, quam ſi mera vina
bibiſſet.

21 ¶ Plin. lib.16.c.20.& li.24.c.11. *Her-*
ba dicta ſabina, alijs Rododaphnes ſẽpiternæ
fronde roſæ ſimilitudine, caulibus fructicoſa,
iumẽtis, capriſq;, & ouibus venenũ eſt: eadẽ
22 *homini contra ſerpentũ venena remedio.* † E
cõtra vero Napellũ herba homini præ-
ſentaneũ venenũ eſt, paſſeribus vero, ac
turdis ſaluberrima eſca, vt narrat *Dioſ-*
23 *corid.lib.4. Albert.Mag.lib.25.c.2.* † Prop
terea Ladislaus Neapolitanorum Rex
per inſidias phyſici cuiuſdã, cuius filiã
ille ſtruparat, hoc Neapello cũ ipſa mu
liere necatus eſt, vt tradit *Collenut.in cõ-*
24 *pẽd.li.5.* † Accipitrẽ panis necat, quo ho-
mo aliter *D. Aug.lib.2. de morib. Mani-*
chæor.c.8. Roſarũ odore ſcarabe⁹ mori-
tur, quo homo delectatur, *Ariſt. de ad-*
mirand.audit. c.140. Clem.lib.2.Pedagog.
25 *c.8.* † Similia de Sardonia narrat natu-
raliũ præſtãtiſsimus Solin.c.9. *Sardonia*
herba ſi edulio fuerit, veſcentibus neruos cõ-
trahit, rictu ora diducit, vt qui mortẽ oppe-
26 *tunt ridentiũ facie intereant.* † De veneno
Tarantulæ ſeu phalangi Calabri veriſsi
mũ eſt, quod ab eo morſi nõ aliud vitę,
& remedij præſidiũ eſſe, quam ſi certo
muſicæ ſono pſaltitare, & ad numerum
cõpellantur donec cõcidant fatigati, vt
narrat *Alex. ab Alex.lib.2. dierũ Genial.*
27 † Fraxinus arbor adeó ſerpẽtibus inimi
ca eſt, vt ſi frõde eius in gyro claudatur
ignis, & ſerpẽs inducatur: potius in ig-
nẽ quã, vt fraxinũ fugiet, innarrat *Plin.*
li.16.c.13. Vincent.hiſt.nat.lib.20.c.14.
28 ¶ Alexãdri milites in Indico mare ar
buſculas reperere colore bubuli cornu
ramoſas, & cacuminib⁹ rubẽtes, quę cũ
tractarẽtur, vitri modo fragiles erãt, in
igne autẽ, vt ferrũ in ardeſcebãt, vbi fo-
rẽt reſtinctæ, primo colori redebãtut,

Plin.lib.13.c.25. † Sũt pleraq; alia ligna, 29
quæ igne non conſũmũtur, vt tradit *D.*
Hieron.ſup. Leuit. c.27. & alia quæ aqua
nõ putreſcunt, ita vt ſi ex eis naues fiãt,
& mergantur poſt ducentos annos ma
nere incorruptas, *Plin.lib.16.c.41.*
¶ Ligna putrida nocte lucẽt, vt tradit 30
Olaus lib.2.c.14. & expertus ſum cũ ad
Matritẽſem Curiã anno elapſo pergerẽ
in hoſpicio, quod dicitur *del Alcalde*, per
noctans vna cum illuſtr. Comiti de la
Puebla, animi cauſa extra hoſpiciũ pro-
phecti longe vidimus lucẽ ingentẽ ad
quã peruẽti, erat querci trũcus putrid⁹,
qui reliquis in hoſpicio aſtãtibus in ad-
mirationem rapuit. † Solin.c.21. *In ſaltu* 31
Hirciniæ aues gignũtur, quarũ pennæ per obſ
curum emicant, & interlucent quãuis denſa
nox obtegat. Cui ſtipulãtur, *Plin.lib.10.c.*
47. D.Iſidor.lib.12.c.7. Albert.Mag.li.23.
animal. lit.L. † Nocticulæ ſiue cincinde- 32
lę vermi genus nocturnis tẽporibus lu-
cẽ emittũt, quia cũ ſãguine careãt adeó
ignee partes circa digeſtionẽ cõcurrũt,
& ibi lucẽt, vt alter ab altero diſcerna-
tur, *Greg.Reis in ſua marga phyloſop.li.10.*
tract.2.c.10. † Animalculũ Indicũ, ꝗ ge- 33
nere cicindelarũ, ſed maius, inſtar ſcara
bæi, quod & ſi toto corpore luceat, ocu
lis tamen maximè, qui pro corpuſculi
modo ingẽtes tantũ fundit luces, vt ad
eam legere, & ſcribere ſoleant, quem
vocant *Cocuiium*, & micat luce quater-
narũ ſtellarum, cuius ſi quis pinguedine
manus, & faciẽ iniungat, ardens, & for-
midabiles ſpectrũ apparet, vt refert *Per.*
Chiexa p.2.hiſtor.Peru cap.30. † Item va- 34
pores varijs formis conformati, quales
illi, quos Syla vidit hircorum ſimilitu-
dine capitibus apud Epheũ concurrere
de quibus *Plutarch. in Syll.* † Et ſimilia, 35
quæ in equorum, & equitum forma ap
paruerunt *Machab.2 cap.3 & 5.* & alia,
quæ apud Syrtim maiorem ex eadem
cauſa contingere ſcribit *Diodor. Sicul.*
lib.3. Biblioth. & plura alia præter iſta
Raph.de la Torre, tom.2. de vitijs oppoſ. re-
lig.

lig.q.95. & in prælud. disp.3.4.5.6. & 7.
36 ¶ Sunt pleraque aliæ naturæ mira-
cula, quæ si idiotis referantur (qui nihil
credunt, nisi quod vident) omnino fidē
perdunt. Insulæ natitantes in mare, vt
in Italia, & aliui celebrant veteres
scriptores *Arist. lib. de admirand. audit.*
Seneca lib. 3. natural. qq. Plin. senior lib. 2.
natural. hist. c. 95. & iunior lib. 8. epist. 10.
37 † Arboresque inmensas ex imo mare
assurgere in altum multaque proceri-
tate propagari, atque perpetuo seruare
folia narrat *Plin. lib. 13. cap. 25.* quod &
testantur, qui nouum orbem perlustra-
runt *Petr. Martyr. in summ. & Ouetens. in*
38 *histor. Ind. lib. 2. cap. 5.* † Ignes in extin-
guibiles veluti lucerna illa, quæ in se-
pulchro Pallantis ad caput ardebat vl-
tra annos M.DC. quæ nec liquore, nec
aere extingui poterat, vt narrant *Vin-*
cent. li. 25. c. 34. Metropo. li. 4. c. 15. Naucle.
39 *li. 2. decad. 2.* † De alia lucerna, quæ in se-
pulchro Tuliæ maioris menoriæ ardēs
apparuit narrat *Viues ad August. lib. 21.*
Ciuit. Dei cap. 6. & de alijs *Maiol. dierum*
canicul. cap. 22.
40 ¶ Quis enim, vel literis dumtaxat
tinctus philosophicis nescit multas esse
virtutes rerum naturaliū, occultas mi-
rabilium rerum effectrices, quas siquis
bene nosset, & ad vsum acommodare
sciret, haut dubié mira posset efficere.
40 † In Insula *Ombrio*, quā nostri dicūt *del*
hierro, proxima Canariæ arbor est, quæ
quotidie ante ortū solis tū à stipitis tū
à ramis aquam tantam emittit, quæ in
colis, & iumentis sufficit, quia nūquam
ibi pluit, nec vllus aquarum puteus, nec
fluuius, nec lacus est, vt narrant *Petr.*
41 *Martyr, & Ouatens. lib. 2. hist. c. 9.* † Et vt
externa prætermittam (ne minus do-
ctis incredulus sim) notisima res est
de palleis frigore suo niues conseruan-
tibus, & calore fructus maturantibus,
vi contraria *D. Isidor. lib. 17. c. 3.* Nā hæc,
& si vulgaria maxime laudatur *D.*
August. lib. 21. Ciuit. Dei, c. 4. 5. & 6. † De 42
Agrigētino sale, qui liquatur igne, aqua
vero induratur *Plin. lib. 31. c. 7. Solin. c. 10.*
D. Isidor. lib. 14. c. 6. & lib. 16. c. 2. † De 43
dictamo herba, qua ceruus sagittas ex-
pellit, *Valer. Max. lib. 1. c. 8.* de Chelido-
nia, qua hirundo cæcos osculat pullos
Plin. lib. 7. c. 27. † De alijs plura *Arist. d.* 44
lib. de admirand. audit. Albert. Mag. lib. 2.
mineral. tract. 2. c. 1. 11. & 17. Francestor.
lib. de sympath. Mars. Ficinus li. 4. Theolog.
Platon. Bapt. Porta lib. de Mag. natural. Iul.
Siren. lib. 9. de Fato c. 6. Ioā. Lāgius epist. 33.
† De farina qua Eliseus herbarū anari- 45
tudinem submouit *Reg. 4. c. 4.* De felle
piscis, qua Tobias paternam cęcitatem
discutit *Tob. c. 7.* Calonymi videlicet,
quem ad id naturaliter aptum cōme-
morant. *Gale. lib. 10. simplic. Valles de sa-*
cra philosoph. c. 42. † De virgis amygdali- 46
nis in canalibus aquæ positis, in quarū
aspectu oues concipientes pariebāt ma
culosa, *Genes. c. 30.* quod naturaliter fac
tum contendunt *Tostat. & Perera in Ge*
nes. d. c. 30. Valles vbi sup. c. 11. † Nam & 47
sola aquæ virtute id naturaliter fieri po
test, Arist. lib. 3. histor. animal. c. 12. *Sunt*
aquæ multis in locis, quas cum oues biberint,
moxq; inierint, nigros generant agnos, & in
alijs deaurātur Ouid. lib. 15. metamor.

Electro similes faciunt auroque capillos.

Vt sic interint taceam, quæ de Salmaci- 48
dis vnda, de fluuio Scamandro, Xāto,
Epiri fonte, celebrant veteres scripto-
res, in quibus non immoror, an vera
sint, sed quod fieri posset, nam patriæ
meæ fluuius Bætis hac virtute á multis
commendatur, Mart. lib. 12. epig. 100.

Bætis oliuifera crinem reddimitte coronā
Aurea, qui nitidis vellera tingis aquis.

Quod nō poeticum modo putes, nam 49
vt ait D. Ambros. lib. 1. Hexamer. c. 11.
Aurum enim vellus aqua nutrit, & imme-
morati spenimen metalli gignunt litora,
quod ex auri abūdantia factum putat,
idem Mart. lib. 9. epig. 62.

K 2 *Vellera*

Vellera natiuo pallent vbi flaua metallo.

50 Quæ adeò in pretio fuerunt, vt singuli eius arietes Talēto distractos memorat *Strabo*, quod sexaginta minas appendit, singulæ vero centum dragmas, quæ faciunt libram Romonam, & dragmas quatuor, teste *Budeo lib. de asse. Couarrun.*
51 *lib. de collat. numis. c.4. nu.5.* † Et quia ad opertorium Tabernaculi eos Hebræi habera non poterāt rubricatis pelibus vtebantur, Exod. c.36. *Fecit, & opertorium Tabernaculi de pelibus arietum rubri-*
52 *catis.* † Nam rubeus ille color nostrorum arietum quodammodo purpuram immitabat, vt docet idem Mart. lib. 14. epigram. 133. de lacerna Bæticæ.

Non est lana mihi mendax, nec mutor aeno,
Sic placeāt Tyriæ me mea tinxit ouis.

Nam in purpura roseus color inest, Catull.

Tinta tegit roseo cōchylis purpura succo.

Qui est auri color, Vergil. de ortu sol.

Aurea fulgebat roseis aurora capillis.

53 ¶ Huius quidē artis peritissimi fuerunt Moyses, Labaā, Iacob, Daniel, Tobias, & alij quorum laus est in sacris literis, necnō, & Reges, qui venerunt ad Christum adorandum, D. Matth. c. 2.
54 *Ecce Magi ab Oriente venerunt.* † Item, & Salomon, vt colligitur ex illo Reg. 3. c.4 *Et disputauit Salomon de lignis à cedro, quæ est in Lybano, vsque ad hysopum, quæ egreditur à pariete, & disseruit de iumentis, & volatilibus, & reptilibus, & piscibus.*
55 † Vbi nota cum *D. Hiero.* non fieri mētionem de exorcismis, & incantationibus, vt ea quæ de huius vanitatibus, & superstitionibus Salomoni tribuuntur falsa omnino, & commentitia credas: *vt in libro de morborum curat. & lib. Almutem*, quod inscribitur *Clauicula Salomonis*, & alij huiusmodi, quos ei ad
56 scribit *Ioseph. lib. 8. antiq. Iudaic.* † Nam licet Salomon eximia illa eruditione tria millia librorum de Parabolis composuisset, & quinque millia librorū de Cāticis, prĕter alios in numeros de natura rerum, quorum omnia combusta fuere à Nabiozzardan Caldeo: nihil de incantationibus scripsisse, omnes assentiunt Patres, vt docet *Sixt. Senens. & Biblioth. SS. lib. 2. in Salomon.* † Nisi in il- 57
lud referatur tempus, quo se idolatriæ, & omni superstitioni immerserat, vt apparet ex *Reg. 3. c. 11.* vt pluribus adductis contendit *Bapt. Segnius lib. de vero stud. Crhst. c.7.*

CAP. II. de Magia artificiosa.

SVMMARIVM.

Artificiosa magia diuiditur in Mathematicam, & præstigiatoriam, n.1.
Artificiosa Mathematica, quæ sit, nu.2.
Horologia ex Magia artificiosa inuenta, n.3.
Horologium in annulo D. Carolo. V. Imper. oblatum, nu.4.
Horologium memoria dignum in Prangense Vngariæ, nu.5.
Clepsydra D. Carolo V. dono data, nu.6.
Clepsydra apud veteres Romanos, nu.7.
Clepsydræ mira narratio, nu.8.
Auiculæ aureæ cantilantes, & serpentes ex metallo sibilantes, nu.9.
Aues, & serpentes ex metallo quo pacto volent, & sibilentur, nu.10.
Aues ex metallo cantitare in arbore visse, nu.11.
Cantitare aues aureæ possunt ex internis organis, nu.12.
Aer per tenues rimas subens fragitur, & sibilos redit, nu.13.
Aeris sibila cantus immittantur, nu.14.
Alberti Magni statua loquens, qua arte cōfecta, nu.15.
Simulachrū aereum cubitalem super mēsam cytharam pulsans, nu.16.
Archimedis speculum, quo in Syracusana obsidione naues combusit, nu.17.
Specula vstoria à Proculo facta, nu.18.
Amulius machinis quibusdā tonitrua toni-

truis

triuis, & fulgura fulguribꝰ referebat, n. 19
Bombardarum vsus vnde emanauit, nu. 20.
Bombardarum vsus à quo inuentus, & quo tempore reperiretur, nu. 21.
Mulieres, quæ ad ingredientis passos per funiculos pauimento extensos insurgebant; nu. 22.
Statua aerea, quæ in expectãtem sagittas iaculabatur, nu. 23.
Aquila aurea volens per aerem oblata Carolo V. Imp. nu. 24.
Trirremis argentea, quam remiges eiusdem materiæ impellebant, & sistebant, n. 25.
Ducis de Lerma hortus commendatur, n. 26.
Horta varia Hispaniæ memoratu digna, numero 27.
Scurialis S. Laurẽtij templum laudatũ, n. 28.
Salomonis templum illustratum, nu. 29.
Templum S. Laurentij collatum Salomonis, nu. 30.
Scripturæ vsus inter artificia collocatur, nu. 31.
Scripturæ inuentor quis nam fuerit, nu. 32.
Impressoria ars commendatur, nu. 33.
Impressoriæ artis inuentor, nu. 34.
Impressoria ars defenditur, nu. 35.

1 NATVRALIS artificiosam genuit Magiã, quia naturã ars immittatur, vt docet *Fab. lib. 3. Instit.* & hęc duplex Mathematica videlicet, & Præstigiatoria, de
2 qua dicẽdum est *in cap. sequenti.*† Mathematica est, quę Geometricis, Arithmeticis, & alijs Mathematicis principijs nititur, vt sphera illa Archimedis vitrea, quæ omnes cœlestium orbiũ conuersiones suis motibus clarissimè repræsentabat, vt narrat *Cic. lib. 1. Tuscul. q. 7. & li. 2. de natur. Deor.* de qua Claudia.

Iura poli, Regnumque Deorum
Ecce Syracusis transtulit arte senex:
Percurrit propriũ mẽtibus signifer annũ,
Et simulata nouo Cynthia mense reddit.

† Quemadmodũ nostro sæculo hac ar- 3
te ad inuenta sunt horologia, quæ non
solũ horæ obelisco notentur, verũ etiã
aeris sonitu horarũ numerus audiatur,
ex libramẽtis videlicet, ac rotis nõ eo-
dẽ modo tãtũ, sed cõtrario currentibus
peritissimè cõposita, vt tradit *Polid. Ver-
gil. lib. 2. c. 5.* † Augere etiam miracula 4
artificiũ ingenia, vt cũ tot sint rotæ cur-
rentes, & recurrentes cõpertus sit arti-
fex, qui & campanulã, & indicẽ, cæte-
raq; libramẽta omnia in Caroli V. Imp.
annulo digiti colocarit, & cũ his diebus
D. Hiero. Zapata amicũ nostrũ summi
ingenij virũ adirẽ, præfatũ horologiũ,
quod ei ad cõcordandũ aduxerũt, ostẽ-
dit, & rota maior lãticulæ minimæ am
plior nõ erat. † Et quod omniũ vires su- 5
perare videtur, quod in Pręngense Vn-
gariæ habetur horologiũ in turri Præ-
toriana, quod totius anni reuolutionẽ
continet, cũ recto cursu, & Lunę nume
roque certo mensium, atque dierũ, &
assignatione Kalendarij, seu festarũ in-
tegri anni; habens item ortũ, meridiẽ-
que altitudinẽ Solis, & Lunæ solstitia,
æquationes, quãtitates dierũ, ac noctiũ,
incẽsiones, oppositiones, & quadras Lu
næ, cum cœlesti cursu cõgruentes, iux-
ta non solũ motum naturalem, sed vio-
lentum quoque similiter ortũ, & Occa-
sum XII. signorum Zodiaci, vt refert
Grego. Bruin. in Præga. † Aliud horologiũ 6
seu insignem clepsydrã olim D. Caro-
lo V. Imp. dono missam ab Aarõ Per-
sarũ Rege anno Dom. 807. narrat Nau-
cler. gener. 28. *Inter quæ horologiũ ex auri
chalco arte mirifice compositum, in quo duo-
decim horarum cursus ad clepsyndrã verte-
bantur, cum totidem aeris pilulis, quæ ad cõ-
plectionẽ horarũ accedebant, & casu suo su-
biectũ sibi cymbalũ tintinare faciebãt, addi-
tis eiusdem numeri equitibus, qui per duo-
decim fenestras completis horis exibãt.* † Et 7
Clepsydræ non quidẽ res noua, nam in
vsu fuit apud veteres Romanos, quę gu

tilis aquæ horam oſtenderũt cũ é vaſe
leniter deciderent, vt Alexandriæ Cre-
ſipus inuenit authore *Cicer. lib. 2. naturæ*
Deor. Cui ſucceſsit, quod nunc ex mi-
nutis arenis habemus, authore *Polid. lib.*
8 *2. c. 5.* † Acceſsit, & aliud quod non di-
gerit horas, ſed ad quã horã vellis tin-
tinat, atq; motu ſuo aſperrexit dormiẽ-
tes, in quo adcó ingeniũ potuit, vt ictu
mallei é ſilice ignẽ excutiat, vt ſpõgia;
ſeu ſca ibi appoſita ſponte aduratur, &
lignus proximus accẽdatur, vt lumen
explendeſcat, abſq; humano opere, vt
narrat *Simon. Maiol. dierum canicul. c. 23.*
tom. 1.

9 ¶ Ad quam quidẽ Magiæ partem
pertinent Leonis Imperatoris auiculæ
aureæ cantillantes, & Archite colũbæ
ligneæ volantes, de quibus *Aul. Gel. lib.*
10. noct. Atticar. c. 12. atq; ſerpentes ex
metallo ſibillãtes, quas Bœtius á primé
cõflauit, & αὐτόματα *automata* Dedali, de
quibus *Ariſt. lib. 1. animal. & lib. 1. Polyt.*
10 † Nã ita libramentis ſuſpenſum fuerat
ſimulachrũ, & aura ſpiritus incluſa, at-
que occulta concitũ, vt & cantillare, &
volitare facile potuiſſet, vt tradit *Pha-*
borinus, apud Aul. Gel. d. lib. 10. noct. Attic.
c. 12. Caſsiodor. li. 1. Varior. epiſt. penult. Po-
11 *lician. in Panepiſt.* † De cantu enim auiũ
ex artificio Luitprãd. lib. 6. c. 2. *Erat illa*
ornata ſumptuoſiſsimè, ibi aerea in aurata
arbor ante ipſius Imperatoris ſoliũ aſſurge-
bat, expãſis magnum in modum ramis æreis,
atq; inauratis, in his frequentiſsime variarũ
ſpecierum aues arte cõfictæ, quarum ſingulæ
ſpeciei proprias voces, cãtuſq; emittebãt, in-
12 *credibili arte.* † Quod ex internis orga-
nis cõparari poteſt, nam vt ait Epiſco-
pus Maiol. d. to. 1. dierũ canicul. c. 23.
fol. 1066. *Vidimus nos Romæ organa, quæ*
tubas, tympana, hominũque choros referrẽt,
adeo, vt quiſq; pueriles, fœmineas ſimileſque
13 *voces ſimul ſe audire non dubitaret.* † Nam
aer per tenues rimulas ſubẽs frãgitur, &
ſibilos redit vocis humanæ, & cantille-
næ auium ſimiles Clemens Alex. lib. 6.
ſtrom. *In Britãniæ ſyluis cũ moueant ur fo-*
lia per repentinum, & denſum ſpiritus impe-
tum edit ſonum, auium cantui perſimilem.
† Cuius rei rationẽ reddẽs Senec. lib. 2. 14
natural qq. c. 28. *Ventus enim lenis*, inquit,
qui irruit in ſyluis permeat varias arbores
repercuſuſque varijs modis frãgitur ramis,
folijs, atque alijs eiuſmodi obſiſtentibus, cum
igitur erumpat, velut à ciſſuris, & fora-
minibus lenem illum ſonitum ſibillo edit
tantui per ſimilem. † Qua arte intelligo 15
Albertũ Magnum ſtatuã hominis cõſ-
truxiſſe, quæ voces emittebat humanis
verbis ſimiles, quam D. Tho. Aquinatis
eius diſcipulus ſtudioſe ab Alberto miſ-
ſus perterrefactus cõfregit, nã aliud de
tanto viro credi nequit, nec D. Thomæ
factum ſuadet, nam rebus diuinis ma-
gis, quam naturalibus deditus, dũ puer
eſſet factum illud ſtupuit, vt ipſe narrat
lib. 3. contra Gent. c. 104. † Quod artificio 16
plané fieri poteſt ex libramẽtis quibuſ-
dam rotis, atque alijs machinis intro
latentibus, quemadmodum in aula Re-
gis noſtri vidi æreum ſimulacrhũ cu-
bitalem, ea arte á Ioanelo confectum,
vt ſuper mẽſa cytharam pulſeret, pſalle-
ret, & ſuſurraret, qualiter, qui ad nu-
meros tonum applicat.

¶ Archimedis in obſidione Syracu- 17
ſana machinis naues hoſtiles attrahe-
bat, & in altum deductas demittebat,
vt impetu in aquas relapſæ mergeren-
tur, itidẽq; abſque materiali igneo, na-
ues adurebat per ſpeculũ verſus ſolem
ſuſpenſum, in quo radios excipiebat,
aereque ob denſitatem, & leuitatẽ ſpe-
culi ex ijs radijs incenſo effecit, vt ingẽs
flamma recta in naues illata omnes eas
concremaret: vt meminit *Zonaras to. 2.*
in obſidion. Syracuſ. † Proculus ſimiliter 18
ex aere ſpecula vſtoria fabricabit, eaq;
de muro é regione hoſtiliũ nauium ſuſ-
pendit, in qua cum ſolares radij im-
pegiſſent ignem inde fulminis inſtar
erum-

erumpentem clasiarios, ipsasque naues
hostium combusisse, narrat *Idem Zona-*
19 *ras tom. 3. in Anastasio Dicor.* † Amulius
machinis quibusdã tonitrua, tonitruis,
& fulgura fulguribus referebat, ac
fulmina arte iaculabat initio conditæ
Romæ, vnde se pro Deo venditasse scri
20 bit *Idem Zonar. to. 2. in princip.* † Vnde
nonnulli putant bombardarum vsum
emanasse, scilicet ab his fulguribus, &
tonitruis arte confectis, quarum ori-
ginem ad Othonis IIII. tẽpora refert
21 *Nauclerus anno Dom. 1212.* † Licet Poly-
dor. Vergil. lib. 2. cap. 11. ad anno 1330.
referat á Germano quodam inuenta,
sed fieri potuit, vt ipse imperfectiorem
formã redigeret; nam multo antea legi
tur Christophorum Danorum Regem
bombardæ ictu periisse anno 1280. vt
22 refert *Krantius lib. 8. Vandal. cap. 23.* † Vt
sic interim taceam simulachra illa, quæ
Don Hieronymus de Aianza in hac
Matritensi Curia confecit, quæ ad in-
gredientis passos per funiculos paui-
mento extensos insurgebant, & Aquilã
ligneam, quam ex Cœnobio Domnæ
Mariæ de Aragon in omnium ora ver-
sus Regis palatium per aerem misit.
23 ¶ Ad quam quidem Magiæ partem
pertinet globus ille artificiosus, siue ae-
rea statua sic confecta, vt ex occulto lo-
co funiculo, qui intensus fuerat remis-
so, sagittas in spectantem iacularetur,
quo pacto Kennethum Scotorum Re-
gem à Fenestella interemptum, *Maio-*
24 *ris Boethi Scotiæ protestantur annales.* † Et
Architæ, & Boetij similis auorum nos-
trorum sæculo oblata D. Carolo V.
Aquila aura volans per aerem: & Pari-
sis trirremis argentea, quam remiges
eiusdem materiæ, & impellebant, &
sistebant, cuius similis alia D. Philippo
III. Regi nostro, ex ligno confecta Val-
lesoleti oblata est, quam nunc vidi in
armario Regio in hac Matritensi Cu-
25 ria. † Qualia fuerunt etiam Hydraulia
veterum, & hodie in hortis Estensibus
Tiburi admiranda, de quibus Claudia-

Intonat erranti digito, pedibusque tra-
beli,
Vnde laborantes in carmina concitat
vndas.

¶ In qua classe referenda sunt innu- 26
mera alia arte confecta, quæ in hac Ma
tritensi Curia in hortis Regijs cernun-
tur, & in illo maximè, quæ nuper Ex-
cellentisimus Dux de Lerma Regia
Maiestate coruscans ad pratum Sancti
Hieronymi extruxit, quod non solum
peregrinos allicit oculos, verum etiam
assuetos. † Sunt alia Hispaniæ de qui- 27
bus Laurent. Valla lib. 3. *Proxime Valen-*
tiam Hispaniæ horti sunt, non tantum citris
consiti, sed etiam citreis parietibus viuente
materia conclusi, vt dubites horti, ne sint, an
ædes. † Sed inter omnia alia quæ arte 28
humana memorari possunt, tam mul-
tas sunt in Regio S. Laurẽtij Mausoleo,
quod ad Scurialis oppidum Hispanus
noster Salomon D. Philippus II. Reli-
gione sane, & pietate primus industria,
& arte auunculi mei D. Ioannis Baptis-
tæ Villalpando, tum eius seruitio dedi-
ti, postea sanctisimæ Religionis Socie-
tatis Iesu alũni magnis sumptibus ex-
truxit, quæ potius silentio duxi præter-
mittenda, quam rudi calamo pernarrã
da; magna enim silentio venerãda sunt,
vt tradit *Pausan. in Eleacor. 1.* † Sed om- 29
nium admirabilior, vtpote qui Deum
habuit artificem, *Paralip. 1. c. 28. & 29.*
Salomonis templum fuit de cuius fa-
brica, artificio, magnitudine, ac diuitia-
rum potentia ex iussu præfati domini
nostri Regis D. Philippi II. eleganter
scripsit prædictus auunculus meus, siue
Genitricis meæ frater in commenta-
rijs super Prophetam Ezechielem vul-
gó *Codex Regium* nuncupatis, quos tri-
bus Tomis diuisit, ac Regijs sumptibus
Romę nobilisimis typis, ac ęreis lami-
nis euulgauit anno salutis M. DC. III.

K 4 ætatis

ætatis suæ LII. postquam in opere cõficiendo, consumpsit annos XXXVI.
30 † Et quia præfatum S. Laurentij Scurialis Templum si fortunarum copia, quæ Salomoni affluit Regi nostro suppeditaret, non dubito quin Salomoni non solum compararetur, verum etiã superaret: cùm in ijs, quæ facta sunt cœtera mundi miracula vincerit, lõge melius, quàm de Domiciani amphiteatro cecinit Hispanus noster Martia. epig. 1.

Vnum pro cunctis fama loquatur opus.

31 ¶ Sunt plæraque alia innumera arte hominis confecta, quarum omnia si recensere vellem opus immensum efficerem, inter quæ non minimã partem obtinet scriptura, non caracteres modo, sed ipsa scripturæ series, qua animi conceptus exprimuntur, absententia redduntur præsentia, & longo præterita sæculo ex scriptura facile innotescũt, cui admiratur *D. Hieronym. ad Marcel.* dum ait, *scriptorum libri ingeniorum effigies, & vera, & æterna monumenta sunt.*
32 † De inuentore autem constat, Mercurium scribendi artem inuenisse, vt narrat *Euseb. lib. 1. preparat. Euang. c. 6. & 7.* à quo AEgyptij edocti, inter quos versatus Moyses scribendi vsum Hebræis adinuenit, vt narrat *Polidor. Vergil. lib. 2. de inuentor. rer. cap. 7.* deinde ab Hebręis Phœnices, quorũ author Cadmus fuit, didicerũt: nam Cadmũ vetustiorem Moyse tradit *Euseb. d. lib. 2. cap. 2.* & sic Moysem vetustissimum omnium fuisse scriptorem dixit *Iustin. Mart. in Apolog. 2. contra Gent.*
33 † Et scripturæ successit impressoria ars, cuius beneficio omnes scientiæ facile innotescunt, ac paruo ære emuntur, quæ apud veteres magno precio comparabantur, nã vno die ab vno homine (etiam literarum inperito) tot paginæ cuduntur, quanta alter toto anno peritissimus noctu, diuque scribere nequiret.
34 † De cuius origine sic scribit Polidor. Vergil. lib. 2. de inuent. rer. cap. 7. *Ioãnes Vthembergus natione Theutonicus equestri vir dignitate primus omnium in oppido Germaniæ quam Maguntiam vocant, hanc imprimendarum artem excogitauit; decimo sexto deinde anno, qui fuit salutis humanæ 1458. quidam nomine Coradus homo itidem Germanus, Romam primo in Italiam attulit, quam deinde Nicolaus Ienson Gallicus primus mirum in modum illustrauit.*
† Et licet eorum ingenium pleriq; detestentur, eo quod in 35
tanta librorum copia homines desidiosi facti sunt, non propterea ars debet vituperari: nã vt ait Bergomas.

O fælix nostris memoranda impressio sæclis,
Inuentore nitet vtraque lingua tuo.
Desierat quasi, totum quod fundis in orbem,
Nunc paruo doctus quilibet esse potest.

CAP. III. de Magia præstigiatoria.

SVMMARIVM.

PRæstigiatoria Magia, ludrica, & deceptatoria est, nu. 1.
Præstigiatoriæ Magiæ exempla, nu. 2.
Præstiagiatoria Magia fit per meram imposturam, nu. 3.
Magia præstiagiatoria, vsi sunt Sacerdotes Belli, nu. 4.
Magiæ præstiagiatoria quæ pertineãt, nu. 5.
Specula ex Magia præstiagitoriæ confecta, nu. 6.
Magiæ præstigiatoriæ, quæ detestantur, n. 7.

PRAESTIGIAtoria autem Magia, ludrica, & deceptatoria est, quia eius effectus nõ sunt tales qualiter videntur, vt quę à gyrtis, circulatoribus, & funambulis viden- 1

videntur patrata ex agilitate pedum,
vel manuum, cuiuſmodi multas, aut
apud *Luidrand.lib.6.c.4. Sur.to. 2. Maiol*
2 *to.1.dierum canicular.colloq.4.* † Necnon.
per animalia bruta longo vſu edocta,
vt quæ ex capra vidi (dum puer eſſet)
à nebulone quodam in patria mea Cor
duben. publice in theatro patrata, &
quæ de aſino, & camello, narrat *Ioann.*
3 *Leo lib.8.& 9.hiſtor. Afric.* † Interdum
per meram impoſturam, vt Sacerdotes
Serapidis in Alexandriæ templo, qui
per abditos meatus, & cuniculos Ido-
lorum vocem ementire aſſueuerunt, vt
ſcripſerunt *Nicephor.lib.12.cap.26. Petr.*
4 *Gregor.p.3.ſyntagm.lib.34.cap.8.* † Quo-
rum ſimiles fuerunt Sacerdotis Belli,
qui à dracone ciuos deboratos finge-
bant cum ipſi eos denocte ſubducerēt,
ingrediētes per occultas latebras, quo-
rum Daniel conuincit, ac eorum im-
5 poſturam detegit, *Daniel.cap.14.* † Vel
quando ex abditis naturæ alia res, quā
res eſt oſtēditur, vt ignis in cyatho ma-
luatici ad carbones bullientis tactu ac-
cenſæ candelæ ſuccenſus aſtantes ſub
forma tam liuida repreſentantur, vt
Acherontis ſpiritus in humana ſpecie
videatur inuadere, vt narrat *Syluest.*
6 *lib.de ſtrigim.cap.8.punct.1.* † Cuius ſimi-
lia ſunt ſpecula illa, quæ ex aduerſo aſi-
ni capite appenſo, ipſum te habere re-
preſentet, vt apud *Baptiſt. Porta de Ma-
gia natural.lib.4.cap.10.11.& 12. Hiero.
Cardan. lib.de variet. rer. Guil. Pariſienſ.*
7 *part.fin.de vniuerſ.* † Et ſimilium plura,
quæ apud nimium confidentes Princi-
pes nouitij circulatores obtrudūt, quęſi
naturæ vires, aut artificijs ſolertia ex-
cedere videntur, vt pacto dæmoniaco
fœdata deteſtanda, & punienda ſunt,
*Creſpet. lib. de odio Sathan. diſcurſ. 12.
Mart.del Rio lib. 1. Magicar. cap.4. & lib.
6. Anacephaleoſi monit. 5. Raph. de la Torre
to. 2. de vitijs oppoſ.relig. q.95. in præamb.
diſp.5.*

CAP. IIII. de Chryſopæia, ſeu arte conficiendi aurum.

SVMMARIVM.

Chryſopæia vnde dicatur, & à quo inuenta, nu. 1.

Alchimiæ inſtitutum ad meras nugas pertinere, nu. 2.

Aurum verum ex alchimiæ arte factum probatur ex Chimicis, & Iuriſperitis, nu. 3.

Theologi probant aurum ex artis alchimiæ fieri, nu. 4.

Philoſophi docent ex alchimia aurum factum, nu. 5.

Alchimiæ arte aurum factum probatur ratione, nu. 6.

Metalla ex quibus principijs coaleſcant, numero 7.

Quibus ex cauſis generatur ferrum, æs, ſtagnum, argentum, & aurum, nu. 8.

Aurum natura ſemper conatur producere, nu. 9.

Chimici ex metallis vitia ſummouēt, vt medici ex corporibus, nu. 10.

Cayri ex ouis non aliter, quam matris fotu ad ignem pullos eliciunt, nu. 11.

Arnaldus Villanouanus, & alij aurum produxerunt, nu. 12.

Alchimiſtarum artem eſſe veram probatur, nu. 13.

Alchimiæ ars quare damnata cum ſit naturalis, nu. 14.

Dæmonis poteſtati eſt ex quouis metallo aurum producere, nu. 15.

Diabolus ditare homines non curat, ſed decipere, nu. 16.

Alchimiæ ars improbatur experientia, numero 17.

Alchimiæ ars reipublicæ damnoſa, nu. 18.

Alchimiæ ars, vt vanitatis ſectatrix improbatur, nu. 19.

Aurum ex alchimia factum non poteſt vendi pro vero, neq; ad commertia vti n zo.

1 CHRYSOPAEia ars est conficiendi aurum, quā Arabes dicunt *Alchimiam*, á voce Græca Χημεία *Chemeia*, vel AEgyptiaca *Chamia*, á Chadmo Noe filio, à quo AEgyptus vocatur Cam, *Psal.78. & Psalm.105.* huius artis inuentore, vt tradit *Plutarch.in comment.Isidis, & Osyr.*
2 † Cuius quia institutum est, ex quouis metallo aurū producere: ad meras nugas, & præstigias, merosq; iactatorum bombos pertinere arbitrantur, ex medicis conciuis meus *Auerrois lib.1.de generat.* ex Theologis *Tostat. in Exod. c.7.*
3 † Contra tamen aurum verum hac arte factum docent, non solum chimici, *And.Liuauius li.1.Syntax.Licin.lib.1.Chemicor.c.13.* Sed ex nostris *Bald. & Plat. in l.1.C.de Argentar.lib.10. Abb. in cap. ex tuarum de sortileg.Guid.Papa decis.388.*
4 *Hippolit.sing.71.Oldrald.cons.74.* † Et ex Theologis *D.Thom.2.2.q.77.art.2.Perera lib.1.Mag.cap.12.Raph.de la Torre to.2. de vitijs opposit. relig.q.96.art.2.disput.9. Mart.del Rio lib.1.Magicar.cap.5.sect.1.*
5 *2.& 3.* † Probant similiter philosophi *Cardan. lib.1.de subtilit. & lib. de metall. Cœl.Rodig.lib.11.antiq.lect.cap.13.* nam vt alter de suo lapide philosophico gloriatur.

Ipsius, vt tenui proiecta parte per vndas
AEquoris argentum, si viuum tum foret æquor
Omne, vel immensum mare verti posset in aurum.

6 Et probatur ratione, quia ex terræ portione crassa, & viscosa aqua pingua, & aerea commixta cōparatur prima (vt ita loquar) elementaria auri materia, omnium simul metallorū, ac lapidum productitia, vt docent *Plato in Thimeo, Aristot.lib.3.Metheor.ad fin.Albert.lib.3.*
7 *de metall.tit.1.cap.2.* † Ex quibus gignūtur imperfectiora quædam sulphur, videlicet, & argentum viuum, quæ solis calore coalescunt in metalla, vt docēt *Albert. & alij vbi prox.* nam vt ait D. Iob cap. 28. *Et lapis solutus calore in æs vertitur.* † Cuius partes si plus habent 8
terræ admixtionis fit ferrum, aes, aut plūbum; si plus aeri liquidi, stagnum; si plus adsit sulphuris subtilitas, argentum: si maxima, & rubra, aurum vt docent *Liuduius, & Licin.vbi sup.* † Quod 9
semper, vt perfectiorem natura conatur producere, sed cum nequit eo mineralis decoctio pertinere, contenta est aliorum generatione pro modo viribus materiæ proximæ dispositionis, vt docent *Fanianus, Treuisanus, Fallopius, Villanouanus, & alij qui de re metallari libros conscripsere.* † Quorum vitiū Chy- 10
mici natura, & arte (vt morbos medici conantur amouere, vt metalla in aurum perficiantur, disponēdo illa ad ignis calorem solis immitatorem, vt qui ex auro pigmento aurum perficiunt, *Plin.lib.33.histor.natural.cap.4.* † Necnon 11
Cayri, qui solent ad fornacis calorē ex ouibus (non secus ac fotu matris) pullos educere, vt tradit *Iul.Scaliger.contra Cardan.exercit.23.* qui magis ab ouis differunt, quam metalla reliqua ab auro, vt traddūt *Villanouanus, & ilij vbi prox.*
† Vnde artē naturalem, & ex occultis 12
phylosophorum dicunt *Perera, & Delrius vbi sup.* Eaque verum aurum produxisse Arnaldum Villanouanum dixit *Abb.in d.cap.ex tuarum de sortileg.* de Raimundo Lulo tradit *Theatr. vitæ human.vol.20.lib.3.* de Gallo quodam *Cœl.*
Rodigin.d.cap.13. † Nam vt eleganter 13
ait Ant.Mirandulan.in lib.19. singular. certam. sect.7. *Dicimus veram esse Alchimistarum opinionem, quod aurum posit fieri, & ab arte, & à natura, quia transmutare possunt argentum viuum, & alia, quæ ad id requiruntur, ita vt fiat eadem materia sicut non solum à natura, sed etiam ab arte animalia generari posiūt.* † Sed quia hoc 14
ratissime,

rarissime, & cum maxima dificultate factum comperimus, licet artem laudemus, Reipublice necessariam negamus, imo asserimus debere Magistratus eam prohibere, ac ipsis Chimicis perseuerantes punire, nam pro philosophico lapide fortunas suas dilapidatur, & dæmonis aliquando auxilium exposcũt, vt docet *Mart. del Rio, vbi sup.*

15 † Qui licet applicando actiua passiuis, per modum naturalem artificiosæ productionis possit infecta viuentia producere, vt fecerunt Magi Pharaonis, *Exod. cap. 7. 8. & 9.* quarum multo minus est aurum ex metallis elicere.

16 † Præstari illud nollit, ne homines ditentur; nam vt ait Psellus c. de collat. aur. *Nihil eorum, quæ diabolus promittit, ex se præstare illud solet, sed visui tantum*

17 *inania suis cultoribus præbere.* † Quare licet hæc ars physicé defendi possit, moraliter tamen improbatur, & propter ipsam experientiam, quæ in rebus naturalibus maximam vim habet; quia licet multum Chimici huiusmodi laborauerit, & in veri auri affectionem aerrimis studijs, atque incredibili cupiditate incubuerint, nemo tamẽ adhuc fuit præter vnum, aut alterum, quẽ li-

18 quido cõstet verum aurũ effecisse † Ex quo merito dicit Perera, vbi sup d. c. 12. ad fi. *Alchimistas non efficere aurũ, sed absummere: non implere crumenas, sed magis explere: & quia faciũt falsum aurũ falsamq; monetã, atque gemmas pro veris passim vẽditant, ex quo Respublica hominũque societates magnum caperet detrimentũ, prohibẽdi*

19 *sunt.* † Quare eos, vt vanitatis sectatores, ac Reipublicæ noxios damnarunt Pontifices, *in cap. firmissimẽ de hæreticis, & in Extrauagante spondeat, inter*

20 *communes, de crimine falsi.* † Et aurum ea arte confectum, pro auro vero vendi non posse, neque eo vti, ad commertia, neque in antidotis dari, quia non est eiusdem ponderis, neque virtutis, sed apparentis tantum bonitatis affirmat *D. Thom. 2. 2. d. quæst. 77. & in Sent. 2. dist. 7. q. 3. art. 1.*

CAP. V. de Magia dæmoniaca.

SVMMARIVM.

Magia dæmoniaca naturalis, & artificiosa occultatur, n. 1.

Magia dæmoniaca negatur à multis, numero 2.

Magiam dæmoniacam esse probatur, numero 3.

Dæmones esse probatur ex sacris literis, numero 4.

Magiæ dæmoniacæ effectus Deo tribuere, error, nu. 5.

Magiam dæmoniaca pendere ex gratia gratis data, error, nu. 6.

Magiæ dæmoniacæ opiniones refutantur, nu. 7.

Miracula ad diuinæ gloriæ propagationem fiunt, nu. 8.

Spiritus, quibus aer inferior plenum est amicitias nostras quærere, error, nu. 9.

Angeli boni non concurrunt ad scelera patranda, nu. 10.

Angeli boni non patiuntur se adorari, numero 11.

Homines in Angelos bonos potestatem non habent, nu 12.

Homines in dæmones quo pacto potestatem habeant, nu. 13.

Magia dæmoniaca ex prima irrepsit, nu. 14.

Magia dæmoniaca ex filijs Caim originem trahit, nu. 15.

Cham filius Noe post dilubium Magiam dæmoniacam docuit, nu. 16.

Zoroastrum post labij confusionem Magiam dæmoniacam vulgauit, nu. 17.

Zoroaster non vnus fuit, nu. 18.

Zoroaster fuit tempora Nini Assyriorum Regis, nu. 19.

Annorum cõputatio quibus Zoroaster floruit, nu. 20.

Diabolus

Diabolus fuit Magicarum author, numero 21.

Magia secunda tribuitur diabolo, nu. 22.

Magia secunda incantationibus escatet, numero 23.

Magia specialis dicitur Magia secunda, numero 24.

Cham fuit causa ne Magia diluuio perijsset, nu. 25.

Magia specialis in duas partes distinguit Archimagus, nu. 26.

Archimagi error conuincitur, nu. 27.

Magiæ duas species altera Deo, altera diabolo tribuitur, nu. 28.

Magia in bonam, & malam secatur, numero 29.

Magiæ diuisio dedit occasionem Manicheis duos Deos arbitrare, nu. 30.

Libri Magorum prohibiti primæ classis, numero 31.

Libri Magorum prohibiti secundæ classis, nu. 32.

Libri Magorum prohibiti tertiæ classis, numero 33.

Libri Magorum prohibiti quartæ classis, nu. 34.

Libri Magorum prohibiti quintæ classis, nu. 35.

Libri Magorum prohibiti sextæ classis, numero 36.

Libri Almutem, & de morborũ curatione, & alius inscriptus Clauicula Salomonis Arabis Hispaniæ relinquerunt, numero 37.

Magiæ sectatores non viles modo, sed Principes fuere, nu. 38.

Christi aduentu Magicæ delusiones cessarunt, nu. 39.

1 MAGIA dæmoniaca naturali, & artificiosa solet occultari: nam diabolus, vel naturæ vim mentitur, vel artificium, vt docet *Mart. del Rio lib. 1. Magicar. cap. 3. quæst. 4.* † Hanc ore pleno negarunt 2
Democritus, Auerroes, Simplicius, & alij Epicurij, qui vna cum Sadducæis dæmones esse negarunt. † Impia sané, & 3
hæretica sententia, non solum Catholicis in visa *D. August. lib. 11. Ciuit. Dei cap. 6. D. Thom. lib. 3. contra Gent. cap. 104.* sed ipsis Ethnicis, tam Platonicis *Psello, Proculo, Plotino, & Apuleio*, quam Aristotelicis, *Theophrasto, Ammonio, Auicena, & Algazelo.* † Quibus conuenit sacra Paremia dum dæmones esse affir- 4
mat *Leuit. cap. 17. Deuter. 32. Paralyp. 2. cap. 11. Psal. 105. Baruc. 3. Matth. 8. 9. & 12. Marc. 1. 3. 5. Luc. 4. 8. & 9. Acta Apostol. 5. & 19. Ioann 8. & Canonic. 1. cap. 2. Apostol. ad Ephes. 6. & Corinth. 2. cap. 4. D. Petr. 1. Can. 2. Apocal. c. 12.*

¶ Alij pauló nequiores dæmones 5
esse fatentur, sed negant hanc Magiam ab eis emanasse, nam eius effectus tribuunt immediate Deo per Magos huiusmodi operanti: vel Deo per Angelos bonos ea perficiente, *Bodin. lib. dæmonoman. cap. 4. & 5.* † Priores dicunt 6
esse quasdam gratias gratis datas, sicut sunt gratiæ linguarum, & sanitatum apud *Apostol. Corinth. 1. cap. 12.* necnon & prophetia, quæ vt Balaamo, *Numer. cap. 23.* sic & alijs improbis concedi nõ raro solere *Matth. c. 7. Apostol d. Corinth. 1. c. 13.* † Sed hæc mera blasphemia est, 7
magicis artibus tribuere, quod est proprium gratiarum gratis datarum, & cum veris miraculis præstigias cõfundere, torquendo scripturam sacram in sensus alienos, vt docet *D. Paul. ad Timot. 1. cap. 1. & Corinth. 2. cap. 4.* † Quæ si 8
docet Deum aliquando per impios miracula edere, id ad fidei, & gloriæ diuinæ propagationem fit, non tamen ad impiorum consilij probationem, vt tenet *Raph. de la Torre, to. 2. de vitijs oppos. relig. q. 95. in prælud. disp. 2.*

¶ Alij qui dicunt hos esse effectus 9
bonorum Angelorum quos per excel-

lentiam vocant *Spiritus* : contendunt
hunc aerem inferiorem plenum eſſe
ſpiritibus, qui amicitias noſtras collũt,
& neceſsitatibus ſubeniuntur, vt fuit
impoſtura Platonicorum, *Iamblcii, Por-*
10 *phyri, Proculi, & Iuliani Apoſtatæ.* † Nam
boni Angeli dici non poſſunt hi, qui ſe
tanquam Deos iubent á maleficijs ado-
rari, & ſacrificari, & qui concurrunt ad
patranda adulteria, homicidia, furta, &
alia facinora, quæ boni Angeli ſemper
deteſtantur, & abhorrent, vt docet *D.*
11 *Auguſt. lib. 3. de Trinit.* † Verum enim eſt
Angelos bonos ſe non pati adorari, vt
D. Ioan. volẽt id facere cõpeſeuit Ange-
lus, Apoc. cap. 19. *Vide ne feceris, conſer-*
uus enim tuus ſuum, &c. Deum adora, nec
ſacrificari, vt Manue volenti hædum
offerre dixit Angelus Iudic cap. 13. *Si*
me cogis, non comedam panes tuos : ſi autem
vis holocauſtum facere, offert illud Domino.
12 † Prærerea ij ſpiritus à Magis impe-
rantur, & coguntur, quare de bonis in-
telligi nequit, nã homines in Angelos
bonos poteſtatem non habent, vt tra-
dit *Euſeb. lib. 5. de Præparat. Euangel. c. 6.*
13 † Habent ergo in dæmones, vel quia
ſuperior dæmon, cum quo Magus ha-
bet ſocietatem cogit inferiores parere,
vel quia ipſi ſe à ſuis cultoribus cogi ſi-
mulant, vt magis eos in fœdere deti-
neant, vt trademus *in capite ſequent.*
¶ Quæ quidẽ Magia ex prima adul-
14 terata, & corrupta irrepſit, vt docet
Philo. lib. de ſpecial legib. *Ex hoc adul-*
terata, & corrupta deſcendunt, quæ proprio
maxime vocabulo malas artes dicimus, cir-
culatorum, ariolorumque ſtudia, mulierum,
mancipiorumque nequißimorum expactio-
nes, & luſtrationes profitentium, mutatio-
neſque amoris in odium, aut ex aduerſo in
amorem odij, per quaſdam paſsiones amato-
15 *rias, & irritamenta idonea.* † Quam ſanè
ex principio mundi á Caim filio Adæ
originem trahere contendit Caſsian.
Serenus, Abb. collat. 8. cap. 21. *Scientiam*
omninum rerum cœleſtium, & ſublunariũ,
quam Adam à Deo acceperat, tradidiſſe ip-
ſum filio ſuo Seth, cuius ſemen eam ſeruauit
incontaminatam, & donec diuiſum à ſacri-
lega propagine Caim perdurauit eam doctri
nam ad Dei cultum, & ad vtilitatem vitæ
communis exerceuit, cum vero fuiſſet impiæ
generationi permixtum, ad res profanas,
atque noxias, quæ piè didicerat, inſtinctu
dæmonis deuiauit : curioſaſque ex ea ma-
leficiorum artes, atque præſtigias, ac magi-
cas ſuperſtitiones audacter inſtituit. † Poſt 16
diluuium autem Cham filius Noe eam
hominibus docuit D. Clem. lib. 4. Re-
cognit. *Dæmones docuerunt homines, quod*
artibus quibuſdam obedibant mortalibus, ac
veluti ex fornace quadam, & officina mali-
tiæ totum mundum ſubtracto pietatis lumi-
ne, impietatis fumo repleuerunt ; ex quibus,
& alijs cauſis diluuium introductum eſt,
& omnes qui erant ſuper terram deleti ſunt,
excepta Noe familia, qui cum tribus filijs,
eorumque vxoribus ſuperfuit, ex quibus
vnus Cham, nomine quidam ex filijs ſuis,
qui Mezraim appellabatur, à quo Ægyp-
tiorum, Babyloniorum, & Perſarum duci-
tur genus, male compertam magiam tradi-
dit diſciplinam : hunc gentes, quæ tunt fue-
rant Zoroaſtrum appellarunt. † Eſt enim 17
communis omnium ſententia Zoroaſ-
trum fuiſſe Magiæ huiuſmodi autho-
rem, vt Diogenes, Laertius, Diodorus,
Eudoxus, Hermippus, Ariſtoteles tra-
didere, Plin. lib. 30. cap. 1. *Sine dubio in*
Oriẽte orta eſt Magia in Perſidæ à Zoroaſ-
tre, vt inter authores conuenit : Eudoxus Zo
roaſtrum hunc ſex milibus annorũ ante Pla-
tonis mortem fuiſſe prodijt, ſic & Ariſto-
teles, Hermippus, qui de tota ea arte diligen
tiſsimè ſcripſit, & vicies centum millia
verſuum à Zoroaſtre condita indicibus quo-
q; voluminum eius poßitis explanauit, præ-
ceptorem à quo inſtitutus eſt Zoroaſter tra-
dit Azonacem, quinque millibus annorum
priorem bello Troiano. † Contra autem 18
Xantus Lydius, & alij, vt refert Laer-
tius,

tius, multo recentiorem eum faciunt,
hoc est, sexcentis dumtaxat annis ante
Xerxis trãsitum in Græciam, sed illi ni-
mium multos computãt annos: vel il-
los, non quales nostri sunt, sed quales
AEgyptij, & Arcades habuerunt, scili-
cet trimestres, aut Zoroaster, non vnus
fuit, vt tenet *Arnob. lib. 1. contra Gent.*
19 † Constat enim Zoroastrem fuisse tem
pore Nini primi Assyriorum Regis,
quo regnante natus est Abraham, ab
ortu autem Abrahæ vsque ad primam
Olympiadem fluxerunt anni mille cen
tum septingenti, & pauló amplius se-
xaginta, nã qui plures quam cęteri an-
nos Monarchiæ Assyriorum, & Medo-
rum, vsque ad Cyrum attribuerunt, illi
mille trecentos sexaginta, huic trecen-
20 tos quinquaginta assignarunt. † Cœ-
pit autem Cyrus regnare initio, quin-
quagesimæ quintæ Olympiadis: quare
á Nino, & Zoroastre, vsque ad primam
Olympiadem numerantur anni mille
quadringenti nonaginta quatuor. Bel-
lum autem Troianum septem & qua-
dringẽtis annis precessit Olympiades.
Xerxis trãsitus in Græetiam in LXXV.
excessus Platonis, in CVIII Olympia-
21 dis incurrit. † Quare verius mihi vide-
tur sentire diabolum primum Magica
rum artium fuisse authorem, non so-
lum ex Caim post corruptã naturam,
sed etiã in Paradiso (in integra hominis
innocentia) dum formam sibi iuduens
serpentis, vel occulté per verum, &
naturalem serpentem Euam alloquens
blandissimis deceptam promissis om-
nem boni, & mali scientiam policetur,
Genes. cap. 3. *Eritis sicut Dij scientes bo-*
22 *num, & malum.*

¶ Præcipua ergo causa ipse diabo-
lus est, qui humani ingenij ex origi-
nali labe detorta indolis festiui apolo-
gi frondibus velatam protulit hanc Ma
giam secundam quam per omnes mũ-
di ætates, propagauit, ex pestifera illa
societate hominum, & dæmonum,
cap. illud, cap. nec mirum h. 26. q. 5. D. Au-
gust. lib. 2. doctr. Christ. cap. 21. & 23. &
lib. 11. Ciuit. Dei cap. 6. Ioan. Salisberiens.
lib. 1. de nugis curial. cap. 9. † Vt sic horum 23
perfidia Magia diuinis principijs de-
fraudata diaboli altera incãtationibus
suffulta irrepsit, quæ sub præstigiarum
crepundis educata, iam pinnulis præ-
munita in fatuorum arces euolauit, nã
vt ait Cœl. Calcagnius lib. de Magia
amator. *Vanitas olim iuncta miraculo fur-*
tiuo concubitu genuit Magiam secundam
cognomine, reformidansque ne forte, veri-
tas, cũ qua perpetuas gerit inimicitias suum
partum enecaret: illum impudentiæ, ac timo-
ri iunctis connubiali fœdere commendauit.
† Et hęc dicitur absoluté *Magia specialis,* 24
quæ mera est *γουτεια, gouteia,* mera incã-
tatio, atque impostura, fallax inquam,
& nociua, vt satis eius diabolum indi-
cat authorem, qui ante diluuiũ illam
docuit malos illos Gigantes, á quibus
ea Chadmus imbutus, & ab eo eius pos
teri AEgyptij, Chaldæi, Persæ, & alij
subtracto pietatis lumine impietatis
fumo orbẽ repleuerũt. † Siue vt ait Ca- 25
sian. vbi sup. d. c. 21. *Sed quomodo hæc curio*
sa, & malefica doctrina diluuio non perierit,
in causa fuit Cham, vt antiquæ ferunt tra-
ditiones, qui superstitionibus, & sacrilegis
artibus fuit infestus, easque artes cum in ar-
cam, in qua cum Noe patre suo iustissimo, &
sanctis fratribus ingressus erat, inferre non
auderet, diuersorũ metallorum laminis, quæ
scilicet aquarum non corrumperentur iniu-
ria, & durissimis lapidibus, qui vim ignis
non sentirent, insculpsit: quæ diluuio peracto
eadem, quæ ille celauerat curiositate perqui-
rens, sacrilegiorum, ac perpetuæ nequitiæ se-
minarium transmisit in posteros. † Et hanc 26
Magiam specialem Archimagus in duas
species distinguit, *lib. de vanitate scient.*
vna cuius cultores dæmoni sacrificant,
& adorant, quam dicit legibus diuinis,
& humanis vetitam, nefandissimam,
& cunctis

& cunctis ignibus plectēdam. Alteram quam ipse vellet persuadere à pacto cũ dæmonibus immunem esse, dicens, *Inuitos cogi obtemperare virtute quorun-*
27 *dam diuinorum nominum adiuratos.* † Qui licet in priori, vt in arte peritus credē-dus sit: in posteriori vis mētitur, primo dum negat eam fœdere cum dæmonibus niti: nam re vera semper expresso, vel tacito pacto corrumpitur, vt censet *Mart. del Rio lib. 2. Magicar. q. 3.* secundo dum asserit ea dæmones cogi, quia est merum delirium, *vt dicemus cap. seq.*

28 ¶ Duæ enim species sunt Magiæ, quarum altera á Deo ipso Adamo vniuersali omnium parēti, ac protoplasto vna cum cæteris scientijs elargita est: altera á diabolo ad eius emulationem ementita filijs suis, & posteris tradita fuit, quæ pactis, & superstitionibus nititur omni iure detestāda, *cap. illud, cap. qui siue saluatore h. 26. q. 2. cap. Episcopi,*
29 *cap. nec mirum, dict. 26. q. 5.* † Quare Magiam in bonam, & malam secatur, *D. Hieron. in Daniel. cap. 2.* quam *albam, & nigram* appellat *D. Augustin. lib. 12. Ciuit. Dei, cap. 4.* quarum vtranque Persis tribuit *Apuleius Apolog. 1.* qui duos earũ crediderunt authores: alterum bonum *Oromazum*, quem solent putabant, alterum malum *Arimanem*, quem Plutonē dixerunt, vt docet *Plutarch. in comment.*
30 *Isidis, & Osyr.* † Vnde Manichæi delirātes duos Deos esse fatentur, vnum bonum cœli præsidem creatorem omnium incorporalium, & inuisibilium: alterum malignum, creatorem rerum omnium visibilium, & corporalium, asserentes non esse facta hæc à Deo Patre cœlesti, sed à diabolo malo, & Sathana quē ipsi vocant Deũ malignũ, & Principē huius seculi, vt tradit *Nicol. Ey-*
31 *meric. in Director. Inquis. p. 2. q. 13.* † Et quia plerũq; mala, pro bona irrepsit, ne auro venena incautis propinetur: in primis, vt Magos, hæreticos, & dæmoniacos dãno libros *Artis notoriæ, Paulinæ, Caballistæ*, & libros qui de Magia inscribũtur *Adæ, Abeli, Abrahæ, Enoch, Razieli, Tobiæ, Pauli, Hnori, & Cypriani.* † Itē, 32
& *Anselmum Parnensem, Picatricem Hispanum, Cicchum Esculanum, Petrum de Abano, Cornel. Agryppã, Theophras. Paracelsum Apolonium, Thymnæũ, Godelmanũ, Ficardũ, Vuierũ, Melãchthonē, & huiusmodi alios ab Ecclesia proscriptos*, & authorē pestilētis lib. אד ב עהאל *innominatũ.*
† A quorum labe omnino, nõ sunt im- 33
munes lib. *Roberti Perscrutatoris de Magia ceremoniali, & de mysterijs secretor.* Qui ex Agryppa delibuerunt nõ pauca, *Archindus, Rogerius, Bacchinus, & Geber Arabs*, multis scatent superstitiosis. *Raymun. Lullus, & Arnal. Villanouanus*, sunt ipsi quoque in nõnullos hæreseos notati ab *Eymerico in Direct. Inquis. & Marian. de reb. Hisp. lib. 14. cap. 9. & lib.*
15. cap. 4. † Item, *Thomas Bungey lib. de* 34
Magia natural. & eodem titulo alius *Georg. Riplai*, qui post mortem Necromanticus fuit iudicatus. *Hiero. Cardanus lib. de subtilit. & Variet.* miror tandiũ ab Ecclesia expurgati, qui iam lima librorũ tradũtur, caute ideo legēdi, quia passim latet anguis in herba; *Ioa. Baptist. Porta* in specioso libro Magiæ naturalis superstitiosa multa, & illicitæ Magiæ velare nititur, ideo ab eo cabendũ. † *Al-* 35
bertus Magnus trib⁹ libris, de mirab. vanitate, & superstitione refertus est, sed tanto Doctori partus suppositus: scripsere etiam hanc Magiam *Iulian. Chaldæus lib. 4. de dæmonib.* & Francis. Picus testatur se legisse libros Chaldaicè: scriptos *Esdræ, & Melchiar.* Magorum, quorum impijs scriptis vtebantur Gnostici.
† *Antonij Mizaldi liber de Magia natura-* 36
li, supertitiosa à naturalibus non dicernit, *Ioan. Vvecherus*, sine antidoto non est legendus, vt nec *Ponzetus, & Ardoinus Medicina libris de venenis.* Porphyrius alios citat, de quibus hodie tãtum extant

extant Zoroastri χαλδαικὰ, quæ ex Platonicorum scriptis collegit Picus obscuritatis magis, quam vtilitatis.
37 †. Salomonis liber *Almutem*, & lib. *de morborum curatione*, & alius qui ei inscribitur *Claviculæ Salomonis*, suppositi sunt, quos Iudæi, & Arabes in Hispania suis posteris hæreditario iure relinquebant, quibus mirifica operabantur, vt tradit *Pegna in Direct. Inquis. comm. 53.*
38 † Cuius vanitatis sectatores non viles modo, sed Principes, & Magnates erant, nam auorum adhuc memoria est huius Gœtiæ celebres scholas fuisse apud nos Salmanticæ, & apud Italos ad lacum Nursinum, & in Spelæo Visigniano, vt tradit *Annan. lib. 3. de natura dæmon. fol. 104.*
39 † Eorum artes apud nos ex Regum Catholicorum beneficio funditus exterminatæ sunt, & seuirissimis legibus punitæ, nam vt ait Tertulian. lib. de Idolatr. *post Euangelium nusquam inuenies, aut sophistas, aut Chaldæos, aut Incantatores, aut Coniectatores, aut Magos, nisi planè punitus, vbi sapiens? Vbi literator? Vbi conquisitor huius æui? Non ne infatuauit Deus sapientiam huius seculi.*

CAP. VI. de pacti dæmoniaci obligatione.

SVMMARIVM.

Pactum dæmoniacum prohibetur, nu. 1.
D. Isaias. cap. 28. de pactis dæmoniacis interpretatus, nu. 2.
Dæmones libenter cum hominibus pactum inneunt, nu. 3.
Pacti dæmoniaci formula, nu. 4.
Obligatio præscriptis verbis nascitur ex pacto cum dæmone, nu. 5.
Contracta Arithmetica constant proportione, nu. 6.
Obligatio non cadit in dæmonem, numero 7.
Qui contrahit, vel est, vel debet esse non ignarus conditionis eius, nu. 8.
Diabolus spiritus est Angelicus natura sua splendidissimus, nu. 9.
Diabolus adigi non potest, nisi per exorcisticā dignitatem, nu. 10.
Diabolus noster hostis est irreconciliabilis, nu. 11.
Diabolus alligari non potest pacto, numero 12.
Diaboli fides nulla, quia conflatus est ex mendatio, nu. 13.
Diabolus formatus ad illudendos homines, nu. 14.
Diabolus cupidus diuini honoris, nu. 15.
Diabolus qua mente ab homine se cogi simulat, nu. 16.
Naturales res nullæ sunt quibus dæmon cognatur, nu. 17.
Exorcismis Christus virtutem dedit, numero 18.
Philosophi, & Iurisperiti credentes rebus naturalibus dæmones cogi refutantur, numero 19.
Naturales res naturaliter operando in dæmones non agunt, nu. 20.
Res naturales, quæ ad dæmonen cogendū adhibentur ridiculæ sunt, nu. 21.
Verba, quæ ad pacta adhibetur, ridicula, numero 22.
Diabolus simulat se captum, vt te capiat, nu. 23.
Pacti inefficacitatis carmina, nu. 24.
Res naturales in creaturam spiritualem non agunt, nu. 25.
Familiar, *quo pacto cogatur, nu. 26.*
Dæmones non coguntur physica coactione, sed morali, nu. 27.
Dæmones suis superioribus subditi sunt, numero 28.
Dæmones ligantur ab Angelis, & alijs potentioribus dæmonibus, nu. 29.
Doctores explicantur loquentes de coactione dæmonis, nu. 30.
Dæmon coactus alacriter venit in perniciē generis humani, nu. 31.

Dæmon

Dæmon quando pactum frustratur, & quando seruat, nu.32.
Lucanus de coactione dæmonis explicatus, nu.33.

1 DAEMONES, Qui
superiori capite ne-
garunt, hoc pactum
negant similiter, sed
affirmat communis
Theologiæ, & Iuris-
prudentiæ Schola, cum Propheta D.
Isai. cap.28. *Percussimus fœdus cum mor-*
2 *te, & cum inferno fecimus pactum.*† Quod
D. Thomas satis probabili interpreta-
tione Magis acommodat. 2.2. q. 95.
artic. 4. vt & Pontifices Ioann. XXII.
in extrauag. contra Magos, quæ incipit
super specula, & Six. V. in bulla contra
Astrolog. ann. 1591. *Castro de iusta hæret.*
punit. lib.1. cap.14. Grilland. de Sortileg. q.3.
3 † Hoc dæmones libenter cum homini-
bus ineunt, qui Christo Domino ausi
sunt pacti conditionem offerre, Matth.
cap.4. *Hæc omnia tibi dabo si cadens ado-*
4 *raberis me.*† Cōtractus innominati for-
mula *Do, vt facias* de qua in *l. labeo scri-*
bit, l. Iurisgentium, D. de pact. apud Magos
passim recepta, quibus diabolus pro-
mittit *Si te mihi addixeris vlciscar te, di-*
tabo te, &c. vt tradit *Petr. Binsfeld. in con-*
5 *fess. malefic. prælud.6.* † Ex qua præscrip-
tis verbis nascitur obligatio pura, *l. obli-*
gatio. l. naturalis, §. *sed si facio, D. de præs-*
cript. verb. cum alijs per Loriot. de apicib.
6 *iur. tract.* 10. *ex nu.*15.† Aduersus homi-
nem videlicet, non tamen aduersus dę-
monē: nam & si cōtracta Arithmetica
constēt proportione, & vltro citroque
obligationem producant, *l. Labeo, D. de*
7 *verbor. signific.* † In dæmonem cadere,
non potest obligatio, neq; ciuilis, neq;
naturalis, quia nō est pura creatura ani-
ma, & corpore cōstans, vt tradūt *D. Tho.*
2.2. *q.95. conciuis meus Cardinal. Toledo in*
8 *summ. lib.4. c.15.* † Neq; ex hoc homo
quæri potest; nā qui cōtrhit, vel est, vel
debet esse nō ignarus cōditionis eius, cū
quo cōtrahit, *l. penul. D. ad Macedo. l. qui*
cum alio, D. de regul. iur. cum vulgatis.
¶ Cum enim diabolus spiritus sit 9
Angelicus natura sua splendidissimus,
quia naturalia ei lapsu immutata non
sunt, vt docent *Dionys. de diuin. nomin.*
cap.4. D. Thom. p.1. q.63. art.4. & q.64.
art.1.† Eum adigere non possumus per 10
modum imperij, aut compulsiones, nisi
simus à Deo dilegati per exorcistā dig-
nitatem, vt docet *Petr. Thyræus lib. 1. de*
apparit. spirit. cap.15.† Amice autem, & 11
præcario ridiculum est, nam dæmon
aduersarius noster est irreconciliabi-
lis, qui si maluit carere beatitudine
æterna, quam parere Deo, pareuit ergo
homini aduersario? Quem tanquā leo
rugiens quærit, vt deboret, *D. Petr. Ca-*
nonic.1. cap.2.† Aut qua arte illum alli- 12
gare possunt? cum ex pacto illis non
astringatur D. Iob. cap.40. *Nunc quid fe-*
cit tecum pactum, & accipiens eum quasi
seruum sempiternum? Neque vllis vincu-
lis alligari, neque vllis chancellis con-
cludi valent, idem D. Iob. d. cap. 40.
Nunquid eludes ei quasi aui, aut ligauis eum
ancillis tuis? † Aut quare in eius fide ni- 13
teris, qui conflatus est, ex mendatio
D. Ioan. cap.8. *Ille homicida erat ab initio,*
& in virtute non stetit, cum loquitur men-
datiū ex proprijs loquitur, quia mendax est. 14
¶ Nunquid sigillo, imagine, annulo,
caractere, strepitu, susurro, voce ęre fra-
cto nata, aut quid simile alligatū tenes
ei, qui hæc tibi docuit, vt irrideat? *Psal.*
73. siue eludat, Psal. 103. *Draco ille quem*
formasti ad eludēdum ei. † Non enim dæ- 15
mon accedit à Mago accersitus virtu-
te caracterum, & signorum, vt anima-
lia ciuis: sed vt spiritus signis in quan-
tum ei exhibentur in signū diuini ho-
noris, cuius ipse cupidus est, vt docet *D.*
August. lib.21. Ciuit. Dei, cap.6. D. Thom.
p.1. q.115. art.5. † Neque eis astringitur, 16

L quia

quia cum ſit creatura ſpiritualis, omnibus rebus naturalibus ſuperior eſt, & ſi aliquando ſe cogi ſimulat, id facit, vt magis homines in fœdere detineat, vt tradit *Franciſc. Picus lib. 7. Prænoct. cap 4.*
17 † Quia nullæ ſunt res naturales quibus cogi poſſit, vt accedat, fugiat, appareat, veniat, aliquid faciat, vel facere deſinat, quia in eius poteſtate eſt præſtare, aut fallere, vt docet *D. Aug. lib. de natura dæ-*
18 *mon. cap. 3.* † Neque per hoc aſſentior hæreticis exorciſmis, ac rebus ſacris vim eripientibus, nam qui illa inſtituit Chriſtus virtutem dedit ſupernaturalem, vt docet *Petr. Thyræus part. 3.*
19 *de dæmoniac. cap. 43.* † Neque phyloſophis, & Iuriſperitis, qui non admodum perite cēſent his nænijs dæmones compelli virtute ſignorum adiuratos, *Procul. libro de Magia capit. 9. cum alijs per Grilland. de Sortileg. quæſtion. 3. ex nu-*
20 *mero 22.* † Quia ſatis ridiculum eſt putare res poſſe effingi naturales, quæ naturaliter operando dæmonem cogant, qui factus eſt, vt nihil timeat, vt docent *Diuus Iob cap. 40. Diuus Auguſt. lib. 10. Ciuitat. Dei, Conrad. Vvipina lib. 2. de ſuperſtitio. capit. 10. 11. & 12. Valles*
21 *de ſacra phyloſoph. capit. 15. & 18.* † Præterquam, quod res omnes naturales, quæ adhibentur omnes ſunt vanæ, ac ridiculæ, vt radices variæ, vnguium fragmina, accus, pelles, & ſimilia, quæ ſunt apud *Celeſtinam in traged. Caliſti, & Melibeæ, act. 5.* necnon obſeruationes, vt Dido apud Vergil, Æneid. 4.

Vnum exuta pedem, vinclíſque in veſte recincta

22 Et verba, quæ adhiberi ſolet variæ ſunt ſimiliter, & futilia, vt docet Porphyrius epiſt. ad Anebon. quem *citat Euſeb. lib. 5. præpar. Euangel. cap. 6.* in hæc verba, *Tu, inquiunt, qui elimo emerſiſti, qui ſedes in loco, qui nauigio nauigas, qui ſingulis horis formam commutas, & in ſingulis Zodiaci ſignis perambulas.* † Quibus enim, vt ait D. Chryſoſt. relatus à Simanc. de cath. inſt. tit. 63. nu. 31. *Simulat ſe captum, vt te capiat, ſe victum, vt te vincat, ſe tibi ſubditum, vt te ſibi ſubdat, atq; præſtingat.* † Nā 24
vt recte alius in perſona dæmonis cecinerat apud *Simanc. vbi ſup.*

Carminibus, folijs, auibus, fumoque ligari
Dicimur, & circunductis in puluere ſignis.
Sed veluti pleriſque alijs, ita fallitur iſto
Mens hominum.

Quia cum omnibus his non minus per 25
moueri poſſint, quam lapides *D. Tho. in Sent. 4. diſt. 7. art. fin.* quia res naturales in creaturam ſpiritualem non operantur, (licet à dæmone ſint inſtitutæ) falſum eſt eis credi aſtringi, vt poſt alios docet *Bart. Sybillan lib. de peregrin. qq. decad. 3. cap. 8. q. 1.* † Niſi vellis cogi à dæmone 26
ſuperiore *Paredrio*, vel *Serectino*, cum quo Magus ſocietatem inierat, vulgò *Familiar*, vt de Deo Socratis refert *Tyrius ſer. 26.* & de Simone Mago, *D. Clem. lib. 2. Recognit.* & de alijs *Nicol. Remig. lib. 1. dæmonol.* † Non quidē phyſica coa- 27
ctione, ſed morali quatenus volunt ſtare conuentis, vt docet *D. Auguſt. lib. 21. Ciuit. Dei, D. Thom. contra Gent. 4. cap. 90. Victoria in relect. de Magia nu. 27. Valent. 2. 2. diſp. 6. q. 13. Azor tom. 1. inſtit. moral. lib. 9. cap. 26. q. 2. Thom. Sanchez in ſumm. to. 1. lib. 2. cap. 42. nu. 11.* † Nam vt Ange- 28
li boni ſibi ſuperioribus ſponte, & alacriter obtemperant: ſic è contrario cacodæmones ſuperioribus ſuis, vt praua mancipia duris dominis, aut inuecilior tyranno potentiori, non niſi inuiti, & malo domiti obediunt, vt doctrina, & exemplis docet eleganter *Mart. del Rio lib. 2. Magicar. q. 30. ſect. 1. Petr. Binsfeld. in confeſſio. maleficar. prælud. 10.* † Sic 29
legimus enim Aſmodæum (quem cacodæmonem fuiſſe nullus dubitat) ab Archangelo Raphaele ligatum in deſerto

in deserto, D. Tob. cap. 8. & quatuor Angelos (quos malos fuisse spiritus Beda testatur) ligatos ab Angelo in magno Euphratis flumine legimus, *Apocalyp. cap. 9.* & ab Angelo itidem ligatum diabolum chatena per annos mille in
30 abyssum, *Apocalyp. cap. 20.* † Sic intelligendus *Eusebius lib. 5. præpar. Euang. c. 6.* dum fatetur dæmones ab hominibus posse detineri. Sic similiter, & *Victoria lib. de Mag.* cum censet dæmones annulis includi, sic Archimagus dum ait, *Inuitos cogi parere virtute quorundam di-*
31 *uinorum nominum adiuratos.* † Neque per hoc Regnum eius diuiditur, quia vt perniciem humano generi paretur, etsi compulsus alacriter venit, nam vt ait D. Luc. cap. 11. *Si autem Sathanas in se ipsum diuisus est, quomodo stabit Regnum eius:* quo ad malum vnos alijs obtemperare satis demonstrat paulo post *Tum vadit, & assumit septem spiritus ne-*
32 *quiores se.* † Nam pactum frustratur quando maiorem humano generi perniciem sperat: pactum seruat, quando Deus ei permittit, & ipse sperat se sic plures illaqueaturum, vt docet *Crespet. lib. 1. de odio Sathan. discur. 15. Petr. Bins-*
33 *feld. in confess. malefic. prælud. 6.* † Quorum omnium deliria recenset cõciuis meus Lucan. lib. 6. Farsal.

Quis labor hic superis cantus herbasq; sequendi,
Spernendique timor? Cuius commertia pacti
Obstrictos habuere Deos? Parere necesse est,
An iuuat? Ignota tantum pietate merentur,
An tacitis valuere minis? Hoc iuris in omnes
Est illis superos an habeant, hæc carmina centum
Imperiosa Deum: qui mundum cogere quidquam
Cogitur ipse potest.

CAP. VII. *de pacto implicito, & explicito.*

SVMMARIVM.

1 PACTVM Huiusmodi duplex est, expressum, & tacitum, vt docent *D. Thom. 2. 2. quæst. 95. & quæst. 96. Albert. Magnus in Sentent. 2. distin. 7. articul. fin. conciuis meus Cardinal. D. Francisc. de Toledo in summ. lib. 4. c. 15. alter conciuis meus Episcop. Simanc. de Catholic. institut. titul. 36. Grilland. de Sortileg. quæst. 3. num. 2. Mart. Azpilcueta dictus Nauarr. in Manual. cap. 11. num. 25. Francisc. Suarez de relig.*
2 *lib. 2. cap. 8.* † Pactum expressum contrahitur dupliciter, aut expressis, & conceptis verbis á dæmone institutis, aut fit ipso facto, vel actione quando quis facit, illud, quod nouit dæmon pro signo, seu thessara suæ opis, & efficaciæ constituisse, vt docent *Caietan. ad Diuũ Thom. 2. 2. quæst. 95. art. 3. Nauarr. d. c. 11.*
3 *num. 21.* † Expressis, & conceptis verbis fit, aut solemniter, aut simpliciter, qualiter religiosi solent votum solemne profiteri, & alij qui votum simplex emittunt, vt tradit *Grilland. de Sortileg.*
4 *d. quæst. 3. num. 4.* † Simpliciter celebratur ipsi cacodæmoni priuatum apparenti, vel loquenti tantum, & non apparenti, vel Mago eius nomine stipulante, ne pasciscens demonis aspectum reformidet, vel libello simplici diabolo, vel Vicario Mago præsentato, vt ex sagarum confessionibus tradunt *Inquisitores German. in Mall. part. 2. quæst. 1. cap. 2. conciuis meus Cardin. Toledo d. cap. 14. num. 10. Grilland. d. quæst. 3. num. 3. & quæst. 7. num. 28. Suarez d. cap. 8. Farinac.*
5 *tom. 1. quæst. 20. num. 77.* † Solemniter autem celebratur quando nouitius à Magisterulo de nocte per aerem ad conuenticula devehitur, & deducitur ad Sathanam, qui in forma visibili residet specie hirci, vel alterius animalis sedentis in solio regio mirificé ornato more Principum, & ibi astantibus maleficis, & sagis publicè se ei debobet, vt ex iudicialibus cõfessionibus obseruãt hæreticæ prauitatis Inquisitores *Paul. Grilland. d. q. 3. nu. 4. & q. 7. nu. 26. Bernar. Comens. tract. de strigijs, ex nu. 1. Eymeric. in Direct. p. 2. q. 47.* † Postea abnegat bap- 6
tisma, & omnia fidei Sacramenta hæretica atonitus vesania repudiat, quia vt legitur, apud D. Ioan. cap. 8. *Venit diabolus, & tollit verbum de corde ipsorum ne salui fiant.* Hoc est fidem veram eiusque confessionem secundum *Diuum Augustin. lib. 10. Ciuitat. Dei cap. 20.* † Et 7
Deiparæ Mariæ patrocinium blaphemo ore renunciat, & promittit se eius imagines, & Crucem, & beatorum reliquias nefarié solo prosternere, atque pedibus conculcare, vbi primum cedat accasio, nunquamque ad fidem Catholicam reuersurum, neque eius præcepta seruaturum, sed solum ea, quæ per ipsum Principem erunt decernenda, in quibus semper addictum, & obedientẽ esse policetur, & quod venerit ad ludos, & adderit sacrificijs, & solitas cũ alijs præces effundet, & qua poterit alios ad suam perfidiam seducet, vt ex sagarum confessionibus, docent *Idem Grilland. d. q. 7. n. 26. Bodin. lib. 1. dæmonol. c. 4. & 5. Petr. Binsfeld. in confess. malefic. prælud. 6.*
† Quæ omnia, & alia multa scelera, iu- 8
reiurando per ipsiusmet Principis salutem confirmant, tactis scripturis super quodã magno libro obscuras paginas continẽte, ac tandem de his omnibus dæmoni *Omagium* prẹstant super circulo in terra insculpto, quia circulus expers principij, & finis symbolũ est diuinitatis cuius ipse cupidus est *D. Th. 2. 2.* 9
q. 95. art. 5. † E conuerso autẽ dæmõ Mago promittit illi semper se adiuuaturũ, diuitias, honores, & gaudia immensa, quæ in hoc mundo desiderauerit, præstiturum: & post hanc vitam alia maiora daturum: constituitque ad custodiam ipsius magi vnum dæmonem:

qui ei nunquam valet derelinquere, vt in omnibus inferuiat, quæ cupiet, vt tradunt Idem Grillan. Remig. & Binsfeldius, vbi sup.

10 ¶ Quibus peractis deletur iste de libro vitæ, & infcribitur in libro mortis nigerrimo, rebaptizatur, & nouo nomine induitur, ac velut de lapide empta mancipia fugitiua ftigmate, vel caractere inuritur, vt tradunt Tertulian. lib. de præfcript. aduer. hæref. Remig.

11 d. lib. 1. cap. 5. Nider. lib. 5. Formicar. † Cuius variæ folent effe figuræ, nam aliquibus eft ad inftar veftigij leporis, aliquibus ad fimilitudinem manus bufonis, rubetæ, lacerti, aut catelli nigri, vt tra-

12 dunt præfati authores. † Et apparent varijs in locis impreffa, nam aliquibus cernitur in finiftro fœmore, vt de Mugeta faga fcribit Idem Remig. d. cap. 5 aliquibus in humero finiftro, vt de Bayaronne fœmina tradit Charond. lib. de Antichrist. not. 1. aliquibus in fronte, vt de Antichrifto legitur, ita fuos fignaffe Apocalyp. cap. 13. alijs pofterioribus partibus extantiæ dexteræ auris,

13 Iræneus lib. 1. cap. 24. † Ac denique, vt fuo Principi in fupremæ fuæ poteftatis recognitionem ei exhibent partem rerum externarum, & vtenfilium, vt fcribit Archimagus lib. de vanit. fcient. vt ex bonis corporis fanguinem, vt in facris Baal, Regum 3. cap. 18. ex bonis naturæ filios, vt in facris Molochi, Reg. 4. cap. 26. ex fortunæ fragmentum veftis: an quia Regi foliti fint fubfternere veftimenta, Reg. 4. cap. 9. Matth,

14 cap. 21. † Et tandem peragitur facrificium per Magum reueftitum cum cafula fina cruce aftantibus maleficijs, & fagis, cum candelis ex pice, lumine ex aduerfo police dæmonis petito, qui informa hirci, vel alterius animalis refidet magna cum maieftate, & fimulatione, dum ei talis cultus latriæ fubmittitur, vt videre eft in fententia Auinioni lata, anno 1582. apud Sebast. Michaelem in Pneumalog. † Poftea paran- 15
tur menfæ varijs dapibus adftructæ, præfertim ex carnibus infantum necatorum afsis, aut coctis fine fale, ibique epulantur: ac bibunt maxima cum exultatione, ac poftea pfalunt, cantant, ac tripudiant in honorem afferti Principis: ac tandem dæmonibus commifcentur, viri fuccubis, fœminæ incubis, & alia fœdifsima peraguntur crimina, vt teftatur Remigius, vbi fupra, & Binsfeld. in confeß. maleficar. † Quibus 16
abfolutis fuum Martinellum affumit, (fic vocant affertum dæmonem paredrum) & in locum ex quo exierant, reuocantur, antequam lux adueniat, & tum omnia fubito oculis euanefcunt, vt præter Remig. & Binsfeld. tradit Grilland. de Sortileg. d. quæst. 7. num. 25. 26. 27. & 28.

¶ Pactum autem implicitum fiue 17
tacitum cenfetur quotiens quis fuperftitiofis vtitur fignis, nefciens effe mala, & à dæmone inftituta, vt ex multis tradit Raph. de la Torre tom. 2. de virtijs oppof. relig. quæst. 96. artic. 4. difput. 2.
† Vt qui ad leuandum dolorem capitis 18
vteretur carthulæ fubfcripta Iehoua, certis ritibus infignita, de quibus Paracelf. lib. de cœlesti medic. aut ad fanguinem fiftendum formula illa, in fanguine Adæ orta eft mors, &c. vel quid fimile. † Pu- 19
tans ea effe licita, vel quia ea ab hominibus vulgó habitis bonis, accepit, vel quia legit in libros (etiam fuperftitiofos) putans effe probri phylofophi, quod tunc, vel nullum, vel leuifsimum effet peccatum, vt docent Diuus Thom. 2. 2. quæftion. 74. articul. 5. & ibi Medin. & quæftion. 76. articul. 2. † Quia 20
ignorantia inuincibilis á quouis excufat crimine cap. 2. de conftit. cum alijs per doctißimum Præfidem Epifcopū D. Dinac. Couarru. in cap. alma mater, part. 1. §. 10. num. 12. & 13. de fentent. excommunicat.

L 3 †Cæteri

21 † Cæteri autem grauissime peccant, etiam si pactum nullum cum dæmone, aut Mago contraxerit: nam eo ipso, quod faciunt, quæ ab eis sunt instituta fieri, tacite consentiunt in pacto, saltem inito cum primo facti autho-
22 re, vt tradit *Remig. d. lib. 1. cap. 1.* † Et per consequens dicedunt à Deo ipso docente per D. Luc. cap. 11. *Qui non est mecum aduersus me est*, quod grauissimum est peccatum, *D. Augustin. lib. 3. in Genes. ad lit. cap. penult. Turrecrem. in*
23 *cap. non obseruetis huius 26. q. 7.* † Quare se pactis huiusmodi implicari nihil aliud est quam Christi militiam discere, & ad tentoria diaboli perfidiæ, transfugij, & Apostasiæ crimine se recipere, vt tenent *Suarez de relig. lib. 2. cap.*
24 *9. Binsfeld. d. prælud. 6.* † Est enim nobis ab ineunte luce indictum bellum cum dæmone, quod Dominus, vt Paterpatratus in Paradyso induxit Genes. cap. 2. *Inimicitias ponam inter te, & mu-*
25 *lierem, semen tuum, & semini illius.* † Quod postea Sacramento adacti seruandum nomine Ecclesiæ rogante Sacerdote, & patrinis pro nobis respondentibus, iterum atque iterum promisimus *Nos abrenuntiare Sathanæ, & pompis eius.*
26 † Quare etsi tale pactum manifesta hæresi damnari nequeat ab expresso, & lætali crimine excusari non potest, vt Deo inobedientes, tam per Moysis *Exod. cap. 20. non habebis Deos alienos coram me*, quam per Apostoli tuba intimanti D. Paul. Corinth. 1. cap. 10. *Nolo socios vos fieri dæmoniorum.*

CAP. VIII. *de inuocatione dæmonis.*

SVMMARIVM.

I*Nuocatio dæmonis signum est pacti expliciti, nu. 1.*

Inuocatio quibus modis fiat, nu. 2.

Magicarum ritus signa sunt ad inuocationem, nu. 3.

Ritus, quibus pacta inesse solent, inumeri, nu. 4.

Superstitiosis rebus vti non licet etiam pro salute obtinenda, nu. 5.

Inuocatio signum est diuini honoris soli Deo debitus, nu. 6.

Inuocationi interuenit latriæ cultus, nu. 7.

Inuocatio prima est, & præstantissima latriæ pars, nu. 8.

INVOCATIO dæmonis signum est pacti expliciti, & cultus latriæ expressus, quo se dæmon promisit responsurum, 1
vel facturum, quod inuocator petit, vt tradit *Eymeric. in Direct. Inquis. par. 2. quæst. 43.* † Nam dæmon non concurrit 2
sine inuocatione, siue expressis vocibus concepta, vel nudis signis inducta, quando quis facit, quod ipse pro signo, seu tessara, suæ opis, & efficatiæ constituit, vt docet *Remig. lib. 1. dæmonol. cap. 7.* † Nam omnia, quæ fiunt in re- 3
bus Magicis à dæmone sunt instituta ad inuocationem, vt ex sententia Porphyri, sic testatur Euseb. lib. 5. præpar. Euangel. cap. 7. *Porphyrius testis citetur, qui in libro de Responsis ait, non solum fœlicem conuersationem suam, verum etiam quibus rebus gaudeant, & quibus alligentur Dij hominibus significarunt.*
† Quarum multæ sunt qui solo aspe- 4
ctu dæmon inuocatur, vt de annulo Gyges tradit *Plato lib. 2. de Republ.* aliæ sola portatione caracteris, vel sigilli impressione, vt de alio annulo, qui eiectus in flumine Carolum Magnum coegit, vt circa se habitaret, vt tradit *Francisc. Aretino in fonte mirab.* † Quarum 5
rerum sola portatione, quando ex ea dæmon promisit aditurum grauissimum est peccatum etiam pro sanitate obtinenda, nam vt ait D. Chrysostom. hom. 8. ad Colossens. *Cicius mors homini Christiano*

Christiano subeunda, quam vita ligaturis
6 *redimenda.* † Inuocare enim cultus est
diuini honoris soli Deo debitus, vt
constat ex illo Genes. cap. 4. *Cœpit inuo-*
care nomen Domini, vbi glo. ait *inuocare*
7 *idem est, quod colere, aut venerari.* † Nam
vt ait D.Paul. ad Rom. c. 10. *Qui inuo-*
cauerit nomen Domini saluus erit, quasi di-
ceret, *el que acudiere a Dios en sus necessi-*
dades, el le librará, Iudic cap. 10. *Ite, &*
inuocate Deos, quos colluistis, venerate, &
supplices petite auxiliū Deorum ve-
8 strorum, vt legitur *Reg. 3. cap. 18.* † Nam
rogatio prima est, & præstantissima
latriæ pars, vt nō malè agnouit, Mart.
lib. 8. epig. 24.

Qui fingit sacros auro, vel marmore vultus,
Non facit ille Deos, qui rogat ille facit.

CAP. IX. *de signis quibus pacta conuenta cum dæmone dignoscantur.*

SVMMARIVM.

Signa quibus pacta huiusmodi intercedāt præscrutantur, nu. 1.

Effectus quando superat naturæ vires, aut artificij solertia si nullatenus cōstet, quod sit diuinus, pacto est suspectus, numero 2.

Dum nec miraculi, nec naturæ vires, nec artificij solertia intercedit, pactum interuenit, nu. 3.

Verba secreto prolata, tactus, aflatus, vel quid simile, quod naturaliter virtutem non habet, pacto suspectum est, numero 4.

Orationes, quæ præscriptis, & cōceptis verborum formalis vtuntur superstitiosæ sunt, dum ad id ad quod adhibentur virtutem habere non dignoscatur, numero 5.

Nomina, quæ policentur euenta, superstitiosæ, nu. 6.

Consecrationis formula ex pacto vulnera sanabantur, nu. 7.

Sancti viri ad miracula non sunt vsi certis verborum formulis, nu. 8.

Sancta verba quando ad effectum ad quod adhibentur non sunt instituta, pacto sunt suspecta, nu. 9.

Exorcismi, & coniurationes præter Ecclesiæ vsum damnantur, nu. 10.

Exorcismis, & coniurationibus vtentes non præditi ordine exorcistarum detestantur, nu. 11.

Clerici, aut Religiosi, qui exorcizationes, quasi sibi peculiares vindicant, damnantur, nu. 12.

Clerici omnes cum sint æquali exorcizandi virtute præditi, qui aliud dixerit debet ostendere, nu. 13.

Vicarij Episcoporum, qui infecta locustas, excommunicant non carent superstitione, nu. 14.

Orationes, & deuotiones in quibus obseruatur dies, & horarum tēpus superstitiosæ sunt, nu. 15.

Missæ S. Amatoris, & similes quare damnatæ, nu. 16.

Superstitiosum est omne id, quod horarum, vel dierum rationem obseruat, nu. 17.

Superstitiosum est, quod habet spem in modo scribendi, recitandi, &c. nu. 18.

Orationes otiosæ pacto sunt suspectæ, numero 19.

Orationes falsæ pacto sunt damnatæ, numero 20.

Orationes vanæ pacto sunt vitiatæ, numero 21.

Orationes absurdæ pactum habent, numero 22.

Orationes præposteræ pacto sunt fœdatæ, nu. 23.

Orationes in quibus aliquid cōtinetur extraneū, vel incognitum damnantur, nu. 24.

Diabolus sæpè aliquid admiscet, vt fiduciā in ipsum homo profiteatur, nu. 25.

Nomina incognita, vel incongrua ad id ad quod adhibentur, signa sunt pacti latentis, nu. 26.

Nomina sancta, & pia, si in eis interuenit aliquid indignum, sunt suspecta, numero 27.

Orationes, quæ petunt à Deo, vel Deiparæ Virgine reuelationes, vel apparitiones sunt vt pacto damnatæ, nu. 28.

Orationes, quæ promittunt futurorum reuelationes sunt prohibitæ, nu. 29.

Orationes, quæ promittunt gestanti, non pati ignes, aquam, carceres, vel quid tale, sunt detestatæ, nu. 30.

Orationes, quæ iubentur fieri præfinito die, hora, vel rythmo, improbantur, numero 31.

Res naturales, quando ad id ad quod adhibentur nullam habere efficatiam dignoscuntur, pacto censentur suspectæ, numero 32.

Res naturales, quando effectus non habent à natura, neque à Deo, adscribuntur dæmoni, nu. 33.

Ligaturæ, & remedia medicorũ, quæ damnatæ, nu. 34.

Obseruationes in rebus naturalibus, in his, quæ à natura nullam habent efficatiam improbantur, nu. 35.

Rebus naturalibus, quando verba, vel quid tale miscetur in efficace per se, est superstitiosum, nu. 36.

Obseruationes, & alia huiusmodi, quæ adhiberi solent, sunt signa pacti latentis, numero 37.

Imagines, quæ censeantur superstitiosæ, numero 38.

Imagines sub tali cœli positura factæ damnantur, nu. 39.

Platonicorum error de cœlestibus imaginibus, nu. 40.

Imagines ad quempiam positurum cœli factæ nullam habent virtutem, nu. 41.

Cœli obseruationes illæ tantum licitæ, quæ Ecclesia recepit, nu. 42.

Morbi à dæmone videntur illati, de quibus medici nil proferre valent, nu. 43.

Remedia maleficiorum præter diuina, cętera suspecta censentur, nu. 44.

Signa quibus morbi à dæmone illati cognoscantur, nu. 45.

Signa maleficij remisiue, nu. 46.

QVIA, Vt ait D. Ioa. 1
Canon. 1. cap. 3. *Probate spiritus an sit à Deo*, nonnulla sunt nobis præmittenda quibus pacta huiusmodi dignoscantur, ne nos in errorem inducant, quiat vt ait Dominus per D. Matth. cap. 24. *Surgent pseudo Christi, & pseudo prophetæ, & dabunt signa magna, & prodigia: ita vt in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi.* † Primo enim quo- 2
tiens effectus superat naturæ, aut artificij vires, si nullatenus constat, quod sit diuinus, neque Deo tribui posit, aut per sacram Scripturam, aut Ecclesiæ traditionem pacto cum dæmone inito tribuendus est, vt probat *Angelicus D. Thom. 2. 2. q. 95. art. 4.* † Quia vbi nec mi- 3
raculi, nec naturę vis, nec artificij solertia interuenit, pactum intercedit, vt docent *Caietanus in summ. v. incantatio, Valent. in D. Thom. 2. 2. q. 12. disp. 6. Francisc. Victoria in Relect. de Magia. nu. 16.* † Qua- 4
re ex hoc capite pacto suspectæ sunt curationes morborum quando ad nullæ res naturales, neque supernaturales adhibentur, sed solum verba secreto, vel palam prolata, tactus, afflactus, vel nudi linthei applicatio, vel quid simile, quod naturaliter nullam habet virtutem ad sanitatem conferendam, vt probant *Leonard. Vayrus lib. 2. de Fascin. c. 9. & 10. Codronch. lib 12. de morbo venefic. cap. 2. & 5. Mart. del Rio lib. 1. Magicar. cap. 3. q. 4.* † Similiter pacto sunt suspectę 5
orationes omnes in quibus pręscriptis, & conceptis verborum formulis vtitur, etiam si sancta, & pia sint verba, & ab Ec-

ab Ecclesia approbata, dum tamen ad effectum illud ad quod adhibentur nõ sint instituta, vt docet *Petr. Ciruelo de su-*
6 *perstit.p.3.cap.*11. † De quo genere sunt nomina in quibus continetur aliquis versus Psalmorum, vel Euangelium sancti Ioãnis, vel quid simile sanctum, ac venerandũ, quib⁹ promittunt portãtibus fęlicitatẽ tẽporalẽ, vel quid aliud ad quod ea Christus non instituit, vt
7 docet *Ciruelo d.par.3.cap.3.* † Nam eo Ipris impostor quidam, qui vulnera sanauat recitatis consecrationis verbis, vt Magus fuit damnatus: nam hic effectus expectatur á Deo per modum miraculi, quod assidue, & quasi ex frequẽtia, & consuetudine poscere Deum est tentare: peccatum contra fidem, & religionẽ, vt tenet *Suarez de relig.li.2.c.7.*
8 † Præter quã quod sancti viri advsi miracula edenda non sunt, vsi certis, & quasi conceptis verborum formulis, sed modo sic, modo aliter pro vt Spiritus sanctus suggerebat, vt docet *Raph. de la Torre, tom.2. de vitijs opposit. religio.*
9 *q 96. art.4. disp.1.* † Idque maximé sacrosancta consecrationis verba, quæ non ad corporis vulnera consolidanda, sed ad panis, & vini trãssubstantiationem à Saluatore nostro sunt instituta, quæ ideo ad alios sensus trahi non debent, vt defendit *Mart. del Rio, lib.3. Magicar.cap.2.q.4.sect.2.*

10 ¶ Secundo, vt pacto suspecti damnantur exorcismi, & cõiurationes omnes aduersus morbos, tempestates, & energumenos, quos præter receptum ab Ecclesia ritum exercentur, vt docet *Petr. Thyreus de dæmoniac.p.3.cap.4.*
11 † Qualiter nebulones, qui ad sciniphes, & locustas exterminandas á populis conuocati certis verborum formulis vtuntur, quibus eis tempus præscribũt, vt ex agrium finibus exeant, eas maledicẽtes, & execratis, nõnullis ab Ecclesia nõ receptis exorcismis: aut etiam re ceptis, dum eis vtuntur non præditi ordine exorcistarum, quasi ex officio, aut peculiari gratia, donove Dei hoc sibi munus vsurpantes. † Clericive aut re- 12
ligiosi præditi, qui quasi sibi peculiare vindicant: dicentes ad exorcizandum plus virtutis sibi esse, quam cœteris eiusdem ordinis, aut gradus, vt tradit *Mart. del Rio Magicar. lib.6. Anacephal. monit.*10. † Nam cũ hanc potestatẽ Ec- 13
clesię suę Saluator noster cõcesserit, omnibus ea dignitate præditis, *D. Luc.c.*10. *Matth.*16. Qui sibi pęculiarem vindicãt, id ratione priuilegij debet ostendere, aliás erit pacto dæmoniaco suspectus. † Cuius laue etiam non videntur 14
im munes Vicarij Episcoporum, qui pro locustis, seu alijs insectis litem promotore fiscale conteſtantur, & causa conclusa constituto pro eis defensore, ridicule sententiam ferunt, qua illis præcipiunt, vt sub excommunicationis pœna campestria loca derelinquant, atque extra territorium suum exeant, vt tradunt *Petr. Ciruel. d. part.3. cap.*10. *Mart. del Rio lib.3. Magicar. part. 2. q.4. sect.9. & in Anacephaleos.lib.6.monit.*12.

¶ Tertio, suspectæ sunt pacto dæmo- 15
niaco deuotiones, & orationes omnes, in quibus obseruatur dies, vel horarum tempus, vt in cap. qui æstimaret huius 26.q.7. *Qui certis diebus, siue mensibus, siue annis nollunt, aut volunt aliquid incohare, eo quod secundum varias doctrinas Gentium fausta, aut infausta existiment tempora.* † Ex quo damnantur qui 16
faciunt celebrari Missas S. Amatoris, S. Augustini, S. Vincentij, Imperatricis, trigintinari clausi, & aperti, & alias huiusmodi in quib⁹ numerus Missarũ, & orationum præscribitur, nã vt ait Dominus, Deuter.cap.12. *Quod præcipio tibi, hoc tantum facito, neque addas quidquam nec minuas.* † Est enim superstitiosum 17
omne id, quãtum vis pium, & sanctum appareat, in quo ex nulla Ecclesiæ lege

 nume-

numerorum, horarum, vel dierum
tempus obseruatur, nam vt ait, Apost.
ad Galat.4. *Dies obseruatis, & menses, &*
annos, timeo vos ne frustra laborauerim in
18 *vobis.* † Itē si adhibeatur spes in modo
scribēdi, vel recitādi, vel iubeatur fieri
tali hora, vel á tali persona, vel tali cor-
poris positura, vt docet *Sprēger. in Mall.*
q.2.c.7. vt Canidia apud Horat. Saty.8.

Pedibus nudis passoque capillo.

Dido apud Vergil. Æneid.4.

Vnum exuta pedem, vinclisque in veste
reuincta.

19 ¶ Quarto pactum inest, quotiens
adhibentur orationes otiosæ, vt ad san-
guinem sistendum illa, *in sanguine Adæ*
orta est mors, &c. aut illa *sanguis mane in*
te, vt sanguis Christi mansit in se, &c.
20 † Aut falsa, vt ad leuandum dolorem
capitis, *Virgo Maria Iordanē transiuit, &*
tunc S. Estephanus ei obiauit, &c. quæ ha-
betur apud *Sprenger. in Mall. p.2. q.2. c.6.*
21 † Vel vana, vt contra nocturnas infesta-
tiones illa *Zelo Chuiz Lilith*, vt habetur
apud *Petr. Gregor. in Syntag. part.3. lib.34.*
22 *cap.19. nu.5.* † Vel absurda, vt illa vete-
rū *Danatadaries*, vel recentiora *Abrach*
Maymon, &c. vel illa pani inscripta *Irio-*
ni, Teherioni, &c. vel illa *Hax, Pax, Max,*
cōtra morsos rabidorū canū, apud *Vve-*
23 *ckerum de secret. lib.4.* † Vel præpostera,
vt in illa cuius finis est *gloria Spiritus*
sancto, Filio, & Patri, apud *Paracels.* aut
illa contra pestem.

Imparibus meritis tria pendent corpora
rami
Dimas, & Gestas, &c.

24 ¶ Quinto damnantur, vt pacto sus-
pectæ orationes omnes etiam piæ, &
sanctæ in quibus aliquid continetur
extraneum, aut incognitum signum,
Grilland. de Sortileg. q.11. nu.25. *Qui*
faciunt cedulas, aut breuia, & ligaturas sus-
pendendas ad collum, dum continent aliquod
extraneum signum, vel caracterem, vel no-
25 *men, quod non tendit ad conclusionem.* † Nā
dæmon sæpe aliquid admiscet, quo fi-
duciam in ipsum homo profiteatur,
vel quo nos á Deo ad creaturas auer-
tat, & à cœlestibus curis ad cœnosa, ter-
renaque seducat, vel saltem à serijs, &
grauibus ad ludrica, & nugatoria, vt
docet *D. Augūst. lib.83. qq. cap.79.* † Cu- 26
iusmodi sunt orationes quantumvis
sanctissimis verbis præscriptæ, dum
in eis nomina sunt incognitæ significa-
tionis, vel cognitæ, sed ad id ad quod
adhibentur non tendūt, vt in illa *Ado-*
nai, Iehoua, Tetagrāmaton, quib⁹ certo mo-
do adhibitis iactatur se omnē morbum
pellere *Paracels. lib. de cœlest. med.* † Vel 27
nomina trium Regum, aut Machabęo-
rū, Salomonis, aut Zachariæ, vel quo-
rundam sanctorum, in quibus etiam
interuenit blasphemia, dum hosce san-
ctos fingunt nefarié Magicis iniciatos;
& qui signum Crucis quo vincit ille
Magnus Imperator Constantinus an-
numerat sigillis suis dæmoniacis, iūctis
alijs superstitionibus, aut caracteribus,
de quibus *in cap. illud h.26. q.2.*

¶ Sexto suspectę sunt orationes om- 28
nes, quæ petunt á Deo, Deiparæ, aut
sanctis reuelationes, vel apparitiónes,
quia hoc est plenū periculi, audaciæ, cu-
riositatis, ac deceptionis, iuxta illud Iu-
dith, cap.8. *Non est iste sermo, qui miseri-*
cordiam prouocet. sed potius, qui iram exci-
tet, & furorem accendat: nam posuistis vos
tempus miserationis Domini, & in arbi-
trium vestrum diem constituistis. † Item, 29
quæ promittunt diem mortis reuelari,
vel quid simile, quia plenū est menda-
tij, & blasphemiæ. Quia Deus similiū
deliris non concurrit, neque aliui per-
mittit renunciari Acta Apostol. cap.7.
Non est vestrum nosse tempora, & momenta,
quæ pater possuit in sua potestate. † Aut 30
eas gestantes non morituros morte su-
bitanea, & improuissa, neque in aqua,
aut igne, neque pacietur carceres, fur-
cas, &c. quia hæc omnia pacto sunt
suspecta,

ſuſpecta; vt probat *Ciruelo, vbi ſupr. d.*
31 *cap.11.cap.illud h.26.q.2.* † Aut ſi iuben-
tur ſuſpendi talibus filijs, vel coloribus,
vel recitari tali hora, vel tali voce, to-
no, vel rythmo, vt apud *Sprenger. vbi*
ſup. part.2.q.2.cap.6. Nam hæc ſigna ſunt
pacti latentis, vt ſaga apud Lucan. lib.6.
Farſal.

Confundit murmura primum, &c.

32 ¶ Septimo pacto cenſentur ſuſpe-
cta omnia illa, in quibus adhibeatur res
etiam naturales, dum ad id ad quod ad-
hibentur nullam virtutem habere dig-
noſcantur, vt ad faſcinationem rutam,
pœoniam, & oſsicula quædam palma-
rum neſcio, qua religione polita, & alia
huiuſmodi, de quibus dicendũ eſt *c. de*
33 *faſcinaſ.* † Nam cũ hos effectus à natu-
ra non habeant, neque à Deo per ſuper-
naturalẽ virtutem, de neceſſario pacto
ſunt ſuſpecta, vt docent *D. Thom. 2.2.*
q.96. & in opuſcul. 25. de ſortib. cap. fin.
Mart. Arleſ. tract. de ſuperſtit. Simanc. de
34 *Cathol. inſtit. tit.62. num.33.* † Ad quod
genus pertinent omnes ligaturæ, atq;
remedia, quæ medicorum quoque diſ-
ciplina commendat quorum exempla
refert ex D. Auguſtin. cap. illud h.26.
q.2. *Sicut inaures in ſummo aurium ſingula-*
rum, aut ſtrutiorum oßibus anſulæ in digitis,
aut cum tibi dicitur ſingulcienti, vt dextera
35 *manu ſiniſtrum policem teneas.* † Aut ſi
colligantur, vel applicẽtur cum aliqui-
bus orationibus, aut obſeruationibus,
quæ ad id ab Eccleſia, neque à natu-
ra, ſunt inſtituta, nam vt ait text. in
cap. non liceat h.26.q.5. *Neque in colle-*
ctionibus herbarum, quæ medicinales ſunt,
aliquas obſeruationes, vel incantationes lu-
36 *ceat attendere.* † Aut ſi vna cum rebus
naturalibus, quæ inefficaces credun-
tur, verba alia adhibeantur quibus effe-
ctus fortiri cõtingat, vt tradit *Pariſienſ.*
in ſumm. de vniuerſ. cap. fin. Aut res ſacræ,
quæ non tendunt ad id ad quod adu-
37 cuntur, *Farinac. to.1. q.20. nu.98.* † Nam
cum ad id efficatiam non habeant tan-
quam teſſaræ pacti initi ſunt, quibus
dæmon promiſsit ſe opera laturum,
qui latenter virtutes aliarum rerum
quas nouit in propoſito conducere acõ
modat, & ex eis elicit, quaſi quintã eſ-
ſentiam, quæ latenter applicat, & ſic
contingit ex rebus inefficacibus effe-
ctum ſortiri, vt tradit *Petr. Thyræus p.3.*
de locis infeſt. cap.57.

¶ Octauo pactum ineſt quotiens 38
adhibentur imagines præter Dei, Dei-
paræ, aut alterius ſancti per cogniti, vel
aliud ſignũ preter Crucẽ, vel Crux ipſa,
ſed non, vt oportet, locata, aut locata,
vt oportet, ſed nihil tendens ad conclu-
ſionem, quia pleriq́ue Magi huiuſmodi
incantationes ſuas Crucibus, & alijs re-
bus ſacris ſolent occultare. † Aut ſi iu- 39
ueantur fieri ſub tali cœli poſsitura, vel
ſub tali ſigno, vel quid ſimile, quod pa-
ganam, & idolatricam doctrinam con-
tinet, damnata; Exod. cap.20. *Non facies*
tibi ſcruptile, neque omnem ſimilitudinem,
quæ eſt in cœlo deſuper, & quæ eſt in terra 40
deorſum. † Nam licet Platonici conten-
dant imagines factas ſub quadam cœ-
li poſsitura, ad cęleſtes imagines correſ
pondentes, virtutem imprimere, vt tra-
dit *Ludouic. Dulcius lib. de gemm. cap.6.* ex
illo Magico Ptholomæi aphoriſmo,
Vultus inferiores ſubiectos eſſe vultibus cœ
leſtibus. † Falſum omnino eſt, ſcandalo- 41
ſum, & hæreticum, vt diximus *lib.5.c.1.*
quia vt ait text. in cap. non liceat h.26.
q.5. *Non liceat Chriſtianis tenere traditio-*
nes Gentilium, & obſeruare, vel colere ele-
menta, aut Lunæ, aut Stellarum curſus, aut
inanem ſignorum fallaciam pro domo facien-
da, aut propter ſegetes, vel arbores plantan-
das. † Nam etſi obicias de Aureo nume- 42
ro, Epacta, feſtis mobilibus, & alijs hu-
iuſmodi ab Eccleſia receptis, quæ ſyde-
rum curſum obſeruant, non propterea
aduerſus noſtram ſententiam obtines;
quia illa tantum licita, ſunt quæ Eccle-
ſia recep-

sia recepit, cæterà tanquam vana fugienda, vt diximus, *d.cap.7.& 8.*

43 ¶ Nono pacto sunt suspectæ omnes morborum curationes, de quibus nil medici proferre valent, sed ambiguo animo huc illuc vagantur, quod quidem signum satis euidens est ad cognoscendos morbos à dæmone illatos secundum Pontifices in cap. fraternitatis, de frigidis, & malef. *Nec ope medicorum poterit adiuuari.* † Quare dum eorum remedia non sunt supernaturalia,

44 cætera suspecta censentur, quia vt ait Parascels. lib. hyperphys. *Neque Auicena, neque Gallenus de illis scripserunt, aut ciuerunt quidquam.* † Cognoscuntur

45 tamen morbi quando sunt à dæmone illati, si ægrotus grauissimé doleat, in qua tamen parte dolorem habeat, nequeat indicare: si suspiria sine causa emittit: si renes, & corda corrodi videantur; & remedijs ex arte adhibitis morbus se non remittit, sed potius exasperatur, vt tradit *Bapt. Codronch. lib. 3. de morb. venefic. cap. 11. 12. & 13.* † Et

46 vt omnia compendio referam signa, quibus morbi á dæmone illati, vulgò *hechizos*, dignoscantur, ac curentur tradiderunt *Bapt. Codronch. d. lib. 3. de morbis venefic. Andr. Cæsalpin. lib. de inuestigat. dæmon. ex cap. 22. cum multis seqq. Mart. del Rio lib. 6. Magicar. cap. 2. sect. 2. q. 3. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs opposit. relig. q. 96. art. 2. disp. 11.*

CAP. X. de Magorum vera, & apparente operatione.

SVMMARIVM.

Magorum effectus alij naturales, alij præstigiosi, nu. 1.
Magorum signa apparentia, nu. 2.
Operatio dæmonis quibus fallatijs nitatur, nu. 3.
De loco ad locum trásferre dæmoni non denegatur, nu. 4.
Actione mediata qua arte dæmon operatur, nu. 5.
Per motum localem operatio dæmonis duplex, nu. 6.
Dæmon lapsu naturalia immutata non sunt, nu. 7.
Dæmon spiritus est Angelicus natura sua splendidissimus, nu. 8.
Diabolus motu locali excitatur ventos, & tempestates, nu. 9.
Diabolus potest humana corpora de loco ad locum deferre, nu. 10.
Applicãdo actiua passiuis, quo pacto diabolus operetur, nu. 11.
Diabolus naturalium omnium rerum substantias prospectas habet, nu. 12.
Magi sæpenumero officiuntur multa, quæ non fierent si diabolus artificiosa applicatione non iuuaret, nu. 13.
Iammis, & Membris Magorum Pharaonis miranda, nu. 14.
Causæ naturales naturaliter operando subito effectum producere nequeunt, nu. 15.
Prodigia Magorum Pharaonis non fuerunt naturalia, sed apparientia, nu. 16.
Prodigia huiusmodi simulata esse, numero 17.
Authoris sententia de Magis Pharaonis, nu. 18.
Magorum serpentes veros fuisse, numero 19.
Exod. cap. 7. explicatus, nu. 20.
Magi Pharaonis virgas conuertgrunt in serpentes, nu. 21.
Virgas Magorum potuit diabolus oculis subtrahere, & serpentes veros supponere, nu. 22.
Ouidius de Circis portentis relatus, numero 23.
Per delusionem operatur dæmon quando effectus non sunt tales qualiter videntur, nu. 24.
Deludit dæmon quando ex viribus naturæ nequit operare, nu. 25.

Magus

Magus repreſentat hortum arboribus, herbis, floribus ſubito enatis, nu. 26.
Magus vitiata in omnium oculos reparat, nu. 27.
Zadechiæ Iudæi de Magiæ operatione miranda, nu. 28.
Apolonij, & Numæ Pompilij combibia phãtaſtica, nu. 29.
Simonis Magi repreſentationes, nu. 30.
Simon Magus ex miris operibus pro Deo cultus, nu. 31.
Gygis annulus quo nam pacto inuiſibilis redderetur, nu. 32.
Claudiæ, & Tucciæ operationes Magicæ, nu. 33.
Magdalena de la Cruz quibus præſtigijs commendata, nu. 34.
Diabolus quo nam pacto parietem ſcindere videatur, nu. 35.
Anima extra corpus non peregrinatur, numero 36.
Extaſis Magorum, quo nam fiat, nu. 37.
Mapam laceratam in omnium oculos redintegrauit ſaga, nu. 38.
Demon non valet ſuſcitare animalia perfecta, nu. 39.
Animalia perfecta poſtquam ſemel vitam amiſſerint, ex dæmonis potentia non ſuſcitantur, nu. 40.
Animalia ex putrefactione eadem numero, non ſuſcitantur, nu. 41.

1 MAGORVM Effectus, ad quos tota dę: monis operatio reducitur, alij ſunt naturales, alij pręſtigioſi, quos veros, & apparentes dixit Theologorum Schola *D. Auguſtin. lib. 21. Ciuitat. Dei cap. 4. D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 1. Caſtro de iuſta hæretic. punit. lib. 1. cap. 6. conciuis meus Cardinal. D. Franciſc. Toledo in ſumm. lib. 4.*
2 *cap. 16.* † Nam omnia tanquam deluſoria reſpicere inſanæ mentis eſt; & omnia, vt vera probari leuitatis animi habetur, nam vt ait Chriſtus Dominus, apud Matth. 24. *Surgent pſeudo Chriſti, & pſeudo Prophetæ, & dabunt ſigna magna, & prodigia, ita vt in errorem inducant, (ſi fieri poteſt) etiam electi.* † Tota enim 3
operatio dæmonis, aut fit actione immediata per motum localem, quando dæmon ſeipſum mobet, vt in illo Iob cap. 1. *Circuiui terram, & per ambulaui eam*, & Matth. cap. 12. *Cum autem immundus ſpiritus exierit ab homine ambulat per loca arida quærens requiem.* † Aut quando 4
per ſe alia corpora immediate impullit, vel aſſumit, ea transferendo de loco ad locum, vt Dominum noſtrum ſuper pinaculum templi, & in montem excelſum, *D. Matth. cap. 4.* † Vel media- 5
ta: idquè dupliciter, illudendo ſenſus, vel applicando actiua paſsiuis per alterationem veram, aut per deluſionem, vt docent *D. Auguſt. lib. 3. de Trinit. cap. 7. 8. & 9. & lib. de diuinat. dæmon. cap. 3. & 5. D. Thom. lib. 3. contra Gent. cap.* 104. *Cardinal. Toledo, vbi ſup. d. cap. 16.*
¶ *Per motum localem* datur in dæmo- 6
nē operatio dupliciter (vt dicunt phyloſophi) tranſiens, & immediata, quæ à dæmone immediate proficiſcitur, nec immoror an talis virtus motiua dæmonis, ſit diſtincta ab intellectu, & voluntate eius, quia diſtinctam arbitror, licet plerique negent. † Qua qui- 7
dem virtute dæmon multa conſequitur, potentia ſua naturali, non ſecus, ac alius Angelus, quia naturalia ei lapſu immutata non ſunt, *D. Dioniſ. lib de diuinis nomin. cap. 4. D. Thom. part. 1. q. 64. art. 1.* † Nam cum ſpiritus ſit Angeli- 8
cus natura ſua ſplendidiſsimus poteſt vaſtos molles, & ingentia corpora velociſsime impellere, *D. Auguſt. lib. 3. de Trinit. cap. 7.* Quia hæc inferiora Angelis patent, *D. Thom p. 1. q. 100. art. 2. & quodlibet. 9. art. 5.* † Ita enim dæmon po- 9
teſt ignem, ex ſuprema aeris regione dimittere, quo multa abſumat, & perdat

perdat procellas, & tempestates mari
terraque excitare per rapidissimos vẽ-
tos, Iob.cap. 1. *Cecidit ignis de cœlo, &*
tactas oues puerosque consumpsit, & repen-
te ventus irruit á regione deserti, & con-
10 *cussit quatuor angulos domus.* † Potestissimi
liter humana corpora per aera vehere,
vt in veteri testamento. Habacuch ex
Iudæa in Babylonem vectus est ab An-
gelo, *Daniel.*14. in nouo Christus á Sa-
thana super templi pinaculum, & su-
per montem excelsum, *D.Matth.cap.4.*
& in primordijs Ecclesiæ Simon Ma-
gus á diabolo, *Euseb.lib.2. histor. Eccles.*
in historijs Gentiliũ Dipse apud Ouid.

Hac ego nocturnas viua volitare per
vmbras
Suspicor,& pluma corpus anile tegi.

11 ¶ *Applicando actiua passiuis* dæmon
similiter operatur, quarum alteratione,
siue mutatione rerum mirabilia sæpé
facit, nam vt ait tex. in cap. nec mirum
h.26. q.5. *Insunt enim rebus corporeis per*
omnia elementa quædam occultæ seminariæ
rationis, quibus cum data fuerit oportunitas
temporalis, atque causalis prærrumpunt in
12 *specie debitas suis modis, & finibus.* † Dæ-
mõ enim naturalium omnium rerum
substantias, & proprietates peculiares
prospectas habet, commoda nouit, ap-
plicandi tempora, solertiæ, & artificij
vix est, quidquam quod ignoret, vt do-
cet *D. Thom. d.p.1.q.110. art.2. & lib.3.*
13 *contra Gent. cap.* 103. † Itaque sæpè nu-
mero efficiuntur multa, quæ naturæ
solius operatio nunquam fecisset, nisi
dæmon artificiosa applicatione iuua-
ret, quæ ideo causarum ignaris, vel preſ-
tigiatoria, vel miraculosa videntur.
14 † Vnum pro cunctis sit exemplũ Ian-
nis, & Membres Magorum Pharaonis,
qui ad emulationem Moysis conuer-
terunt virgas suas in dracones, *Exod.*
c.7. secundum *D. Paul. ad Timoth. cap.3.*
15 † Nam licet ad hoc, vt vera fuisset con-
uersio necesse fuisset applicare causas
naturales, quas nosset efficatiores eo-
rum productrices, quæ naturaliter ope
rando, subito serpentes producere non
potuerunt, ex materia non apte disposi-
ta, vt traddunt *Procopius, & Rupert.* in
Exod.d.cap.7. † Quare contendunt pro- 16
digia illa Magorum non fuisse veros, &
naturales effectus, sed tantum simula-
tos, & apparentes, ac dæmonis præsti-
gias oculos deludentia, in quo veniũt,
Ioseph.lib.2.antiq.Iudaic.& Philo.lib.2.de
vita Moysis, D.Hiero.& Ambro.ad Timot.
2.c.3. Tertul.de Anim. cap.57. † Quibus 17
astipulatur Cœl. Sedulius in Paschal.
lib.4. quem maximis laudibus extollit
Gelasius Papa in Decreto dist.15.

Sic tempore Mosæ
Carminibus quidam vanis Memphitis
in oris
Signa dabant sponte Dei, sed imagine
falsa
Visibus humanis Magicas tribuere fi-
guras.

Sed hæc sententia licet à tot sapientis- 18
simis viris secuta, mihi tamen non pla-
cet, nam si serpentes Magorum appa-
rentes tantum fuissent Moyses detege-
ret, neque diceret sacra Paremia *Vir-*
gam Aaron, hoc est serpentem, ex virga
factum, *deborauit serpentes Magorum:* quę
ad actum verum referri debent. † Aliàs 19
enim nisi, quia vt serpens Moysis ve-
rus fuit, ita Magorum veri; serpentes
fuissent, neque affirmaret sacer histo-
ribus, d.cap.7. *Fecerunt etiam ipsi, per in-*
cantationes Ægyptiacas arcana quædam
similiter, ac Moyses. † Itaque tenendum 20
putó veros serpentes, verasque ranas
produxisse, ex hac naturali operatione,
nam licet virga á serpentis materia sit
admodum remota, ita vt deberent va-
rias transformationes præmitti, quæ
subito fieri nequeunt, vt statim, atque
Magi proiecerunt virgas serpentes ap-
parerent: vt legitur *d.cap.7.* † Potuit dæ- 21
mon virgas præparare antequam ad

Moyſis conſpectum venirent, ac tot
transformationes properare, vt Chi-
mici metala, quæ longo tempore con-
uertuntur in aurum, arte ſua paruo in-
tervalo vrgent, vt formam accipiant,
& ita præparatas efficere, vt inſtanti il-
lo quo dracones eſſent, ex eis erumpen
di Magi proiecerent virgas, quas verſas
eſſe in veros ſerpētes docent. *D. Auguſt.
lib. 3. de Trinit. cap. 7. & 8. D. Thom. ad
Matth. cap. 24. & part. 1. q. 14. nū. 4. Bona-*
22 *uent. in Sent. 2. diſt. 7. q. 2.* † Aut dicendum
eſt ſerpentes veros fuiſſe, modum ta-
men fuiſſe præſtigiatorium; nam dia-
bolus non aduertentibus expectanti-
bus potuit virgas ſubtrahere, & eorum
loco veros ſerpētes virgis molle æqua-
les ſupponere, tam ſubito, & ſubtiliter,
vt ſpectatores omnino crederent ipſa-
rum virgarum formam commutaſſe,
vt docent *Lyran. & Toſtat. in Exod. d. c. 7.*
23 † Quemadmodum apud Gentiles dæ-
monis ope Circes feciſſe memorat Oui
dius lib. 14. Metamorpho.

Exiluere loco (dictu mirabile) ſyluæ
Ingemuitque ſolum, vicinaque palluit
arbor,
Sparſaque ſanguineis rubuerunt pabula
guttis
Et lapides viſi mugitus edere raucos
Et latrare canes, & humi ſerpentibus
atris
Squalere.

24 ¶ *Per deluſionem* operantur dæmon
quando effectus non ſunt taliter, quali-
ter videntur, vt de Sathana, vel Anti-
criſto venturo prædixit, D. Paulus ad
Theſſal. 2 cap. 2. *In omni virtute inſignis,
& prodigijs mendacibus, & omni ſeductio-
ne iniquitatis, qui pereunt, eo quod charita-
tem veritatis non receperunt, mittet illis
Deus operationem erroris, vt credant men-*
25 *datio.* † Nam quando motus localis, nec
applicatio huiuſmodi non ſatis iuuāt,
tum dæmon recurrit ad circulatorias
deceptiones, & veri ſpecie ſenſus delu-
dit humanos, vt docent *Molina in D.
Thom. d p. 1. q. 111. art. 4.* † Qualiter illi, 26
qui media bruma hortum amenitſsimū
in Cæſaris palatio arboribus, herbis,
floribus, cantillatione auicularum ſu-
bito enatis, & auditis producebat, vt
narrat *Ioan. Salisberienſ. lib. 2. de nugis cu-
rial. cap. 17.* † Si pedem attrahebat alte- 27
rius pes ſubſequebatur, & homo in-
oxius, perſiſtebat, manus, capita, & pe-
des amputabat; quæ pelui coram im-
poſita ſanguine ſtillantia cunctis ſpe-
ctanda præbebat, & ea ſtatim ſuis locis
reſtituebat, vt meminit *Mart. del Rio
lib. 1. Magicar. cap. 4. & lib. 6. Anacephal.
monit. 4.* † Zadechias Iudæus tempore 28
Ludouici Pij hominem in aere iacta-
bat, & in membra diſcerpebat, & ea re-
collecta adunabat, currum etiam onuſ-
tum fœno cum equis, & agitatore co-
ram toto populo abſorbebat, vt narrat
Maiol. tom. 2. dierum canicular. colloq. 3.
† Similia demenſis Apolonio opiſare 29
dapibus aſtructis narrat *Philoſtrat. lib. 4.
cap. 5.* de Numma Pompilio, *Plutarch. in
Num.* de Menippo adoleſcente, & toto
illo nuptiarum cum Lamia apparatu,
*Idem del Rius in comment. ad Senec. in Me-
deam.* † Eadem de Simone Mago narrat 30
D. Clem. lib. 2. Recognit. & ex eo Glicas
p. 2. Annal. *Statuas faciebat ambulare, idē-
que in ignem proſiliens, non vrebatur, in aere
ſubuolabat, ex lapidibus panes faciebat, in
alias, atque alias formas migrabat: effecit vt
ianuæ clauſæ ſua ſponte aperireventur, vaſa
domeſtica ſponte moueri ad vſos humanos.*
† Quę imperito illo ſeculo adeo opectā 31
tes rapuerunt in admirationem, vt il-
lū pro Deo colluerent, vt teſtatur *Euſeb.
lib. 2. hiſtor. Eccleſ.* & ideo publicam ſta-
tuam meruit cum hac inſcriptione SI-
MONI DEO SANCTO, vt
narrat *Tertul. in Apolog.* † Quod per mo 32
tum localem fieri potuit quemadmo-
dum Apolonius cum eſſet in conſpe-
ctu Domiciani Imperatoris repente ex

omnium

omniũ oculis euanuit,& hac ratione dici potest de annulo Gyges, quo se inuisibilē faciebat, vt narrat *Plato lib.2.de Re-*
33 *publ. Cic. lib.3. offici.* † Et ita fortasse fecit dæmō, dum Claudia Vestalis ad suam pudicitiam contestandā nauem hærentem in Tyberi, Zona sua quo vellet duceret: & Tuccia similiter Vestalis aquā cribro ex Tyberi in Capitolium duxit, vt legitur apud *Titum Liuium libro 2.*
34 *ab vrbe cond.* † Similia alia fecit, apud conciues meos Magdalena de la Cruz dum dolea confracta, redintegrabat, rosas in hieme, niues in æstate adferebat: & quod magis admiratur dū viaticum corpus Domini per vias præteriret parietes monasterij (cui se debobe-rat) in duas partes scindebat, vt eū adoraret, & rursus, eas vniri cōpellebat, vt dū puer essem audiui ex *Auo meo Frācisco Ferdinandez teste oculato, genitoris mei Michaelis Hieronymi Torreblanca patre.*
35 † Quod non solum præstigijs fieri potest, sed etiam motu locali, nam dæmon potuit parietes scindere dum corpus Domini præteriebat, & interim mollem sustentare ne lapides ruerent, & postea eadem celeritate, atque dexteritate iterum eos in suum locum reponere, vt docet *Mart. del Rio lib.2. Ma-*
36 *gicar. q.17.* † In extasi frequenter rapiebatur: *Extasis* dico, nō quod anima eius extra corpus peregrinaretur, nam quādiu quisque viuit anima sine carne esse non potest, vt docet *Tertulian. lib. de*
37 *anim. & lib. de Resurrect. carn.* † Sed sopitis sensibus é terra per dæmonem motum locali elebabatur, vt pro sancta haberetur, vt de Marco Mago narrat *Iræneus lib.1. contra hæres. cap.6.* & de alijs
38 *del Rius d. lib.2. q.25.* † De alia saga apud Gallos nomine *Ioānala pucella*, quę apud Regem mapam laceratam in omniū oculos subito redintegrauit, narrat *Ioā.*
39 *Nider. in Formicar. lib.5. cap.8.* † Per motum scilicet localem, viciata subtrahēdo, & alia illæssa depositando, vel per delusionem, vt qui comederūt bobem, & postea in sua pelle, & ossa viuere ostētarunt, apud *Bartol. de Spina sacri palatij Magistrū, tractat. de strigib. cap.17.* † Nam 40
animalia perfecta, quæ fiunt ex generatione, vt bobes, postquam semel vitam amisserint, dæmon non minus valet ea suscitare, quam homines, vt ex multis docet *del Rius d. lib. 2. q.29. sect. 1. Binsfeld. in l.6. C. de malef. & Math.* † Neque 41
etiam quæ ex putrefactione nascuntur animalia postquam semel vitam amisserint dæmon valet ad vitam reuocare: nam licet nouerit vim caloris putredinalis, & cætera ad earum productionem requisita, postquam iam perierūt, non valet eadem numero suscitare, vt docet *Soto in Senten. 4. dist. 43. q.1. art.3. Suarez in D. Tho. p.3. q.53. sect.2.*

CAP. XI. de Magorum falsa præsumptione circa ordinem naturæ, & leges vniuersi.

SVMMARIVM.

Magi possunt, quod dæmon potest, numero 1.
Dæmon efficere non potest, vt tollatur connexio vniuersi, nu.2.
Dæmones sunt partes vniuersi vnde non habent potestatem in totum, nu.3.
Angeli cœlos rotare faciunt, nu.4.
Vniuersi leges refrigere non datur, nisi cui fixit, nu.5.
Diabolum non potest elementum vllum, ex suo loco transferre, nu.6.
Diabolus non potest facere, vt duo corpora sint simul in loco, nu.7.
Dæmon non potest corpus mouere per distans, nu.8.
Diabolus non potest immediate formam substantialem producere, nu.9.

Diabolus

Diabolus nihil potest creare, ex nihilo, numero 10.

Diabolus non potest ex quolibet facere quodlibet, nu. 11.

Diabolus non producit formas substantiales, nisi præuijs alterationibus, num. 12.

Diabolus non potest animalia perfecta, sine semine producere: neque imperfecta subito secundū perfectam magnitudinē, n. 13.

Diabolus non potest præuertere ordinem, qui est inter formas, nu. 14.

Diabolus miraculum vllum facere non potest, nu. 15.

Cœcus à natiuitate non potest sanari, nisi à Deo, nu. 16.

Diabolus nō potest cœcorum oculos aperire, nu. 17.

Cœci à natiuitate valet argumentum ad mortuum suscitandum, nu. 18.

Diabolus facit mira respectum nostri, numero 19.

Miraculum diabolus facere non potest, numero 20.

Mira absolutè diabolus nequit præstare, nu. 21.

1 VERVM Est, quod quidquid dæmon potest, id per eum ex pacto Magi possunt: neq; ipsi possunt, quod nequeat dæmon, vt probat *Raph. de la Torre tom.* 2. *de vitijs opposit. relig. quæst.* 95. *in prælud. disput.* 4.
2 † Dæmon enim efficere non potest, vt tollatur cōnexio, & subordinatio legis vniuersi, quia ordinem naturæ immutare nequit, nisi author naturæ, vt docet *D. Thom. in qq. de potentia, q.* 16, *art.* 8.
3 *& lib.* 3. *aduersus Gent. cap.* 108. † Sunt enim dæmones partes vniuersi, cum sint creaturæ, pars autem non habet vim, neque potestatem in totum, cuius est pars: sic rectè D. Paul. ad Hebræos cap. 2. *Non subiecit Deus Angelis orbem terræ futurum.* † Vnde licet
4 per motum localem posfit dæmon absque fatigatione vniuersam mundi machinam impellere, cum Angeli cœlos rotare faciant *D. Augustin. lib.* 3. *de Trinitat. D. Gregor. lib.* 4. *Dialogor.* In quo dæmones non sunt inferiores, quia naturalia eis lapsu innutata non sunt, vt tradit *Dionys. lib. de diuin. nomin. cap.* 4.
† Non possunt tamen præuertere ordinem vniuersi, cum authore Aristotele *Bonum vniuersi sit ordo*: nec perturbare, vel suis locis commouere principes partes mundi, ex quibus eius integritas coalescit, nam leges vniuersi refringere non datur, nisi cui fixit, vt docet *D. Augustin. vbi supr.* † Et hac ratione non possunt sistere cœlum: nec motum eius in contrarias partes agere, nec elementum aliquod, ex vno loco in alium transferre: nec facere, vt detur vacuum: cum vacuum tollat coniunctionem, connexionem, atque subordinationem omnium partium vniuersi, in quo eius conseruatio, atque subordinatio consistit, vt docet *Aristotel. lib.* 1. *Physicor.* † Et cum dæmones habeant vim motiuam definitam, non possunt quantumlibet corpus, quantalibet velocitate mouere: ne dum instanti: nec possunt facere, vt duo corpora simul sint in loco, vel vnum corpus in duobus locis simul, vel vt vnum penetret dimensionem alterius, vt tradit *Mart. del Rio. lib.* 2. *Magicar. q.* 17.
† Nec potest demon distans á corpore illud mouere secundum locum, quia mouens, & mobile debent esse simul: alioquim posset mouere per vacuū: & per quantancumque distantiam: nec potest trasferre corpus de extremo ad extremum, non prætermisso medio, vt docet *Sim. Maiol. tom.* 2. *dier. canicular. colloq.* 3.

¶ Et licet multa similiter dæmon operetur per alterā actionem, quā mediatam diximus (cuiusmodi est natu-

M ralis

ralis alteratio, corruptio, & generatio rerum naturalium) non potest producere vllam formam substantialem, vel accidentalem, quia cum sit corporeus nō potest immediate alterare materiā corpoream, vnde formæ naturales
10 educantur. † Similiter non potest aliquid creare ex nihilo, tum quia id requirit infinitam virtutem actiuam, qualem Deus solus habet: tum quia nec motus localis dæmonis, nec operatio, quam per causas naturales exercet, in nihilo recipi, aut circa nihil ver-
11 sari possunt. † Nec minus potest, ex quolibet facere quodlibet, vt ex qualibet causa, vel instrumtēo medicus, aut artifex nō potest quēlibet morbum sanare, nec per quęvis instrumenta quod cunque voluerit opus perficere, quia Angeli non sunt creatores rerum, nec possunt transmutare formas rerum, nec materiam corporalem ad nutum eis obedire, vt docet *D. Augustin. libro*
12 *de potent. dæmon.* † Item non possunt dæmones producere formas substantiales, non præuijs alterationibus, & præmissis dispositionibus: nec instanti, aut quantumlibet paruo tempore producere: nec quamlibet rem naturalē immediate in quamlibet aliam transmutare etiam adhibēdo causas naturales.
13 † Neque etiam possunt animalia perfecta sine semine producere: nec imperfecta subito secundum perfectam magnitudinem, & virtutem eius: nam quod superat vires agentium naturalium, & eorum dispsitioni, & ordinationi, à dæmone fieri nequit, vt docet
14 *D. August. vbi supr.* † Et tandem non potest præuertere, atque immutare ordinem, qui est inter formas, & dispositiones rerum naturalium; vt posit posteriores inducere, non inductis prioribus, aut extremas non inductis medijs, quo fit, vt mortuos ad vitam reuocare non posit, quia ad absolutam Dei potestatem pertinet, vt docet *D. Augustinus libro 3. de Trinitat. capitulo 8.*

¶ Vnde cum hæc omnia ad absolutam, & miraculosam Dei potestatem pertineant, hæreticum est ea dæmoni concedere, quia dæmon miraculum vllum face non potest ex Euangelica lectione D. Ioann. cap. 3. *Nemo potest hæc signa facere, nisi fuerit Spiritus Dei cum eo.* † Et ita cœcus ille diuinus, quem Dominus erudiuit veniens ex natatoria Siloe sanus ad probādam diuinam sui medici virtutem sic alo- 15 16
quitur scribis apud D. Ioann. cap. 9. *A seculo non est auditum, quia quis aperuit oculos cœci nati: nisi eßet hic à Deo non poterat facere quidquam.* † Et apertius Dominus hanc nostram conclusionem profitetur, dum ad conuincendas Iudæorum calumnias, hoc patenti miraculo virtutem suam á Deo esse probauit, D. Ioann. cap. 10. *Hæc verba non sunt dæmonium habentis, quia dæmonium non potest cœcorū oculos aperire.* † Valet enim 17 18
argumentum de sanitate restituenda cœco à natiuitate, & mortuo resuscitando, quia in vtroque de priuatione ad habitum datur regressus, quod dæmoni imposibili, & ita Iudæi fatentur in resurrectione Lazari D. Ioann. cap. 11. *Quidam autem ex ipsis dixerunt: non poterat hic, qui aperuit oculos cœci facere, vt hic non moreretur?* † Et licet dæ- 19
mon non posit facere miraculum, quia ad infinitam virtutem pertinet, cuius ipse est incapax: aliquando, ea facit, quæ miracula videantur: & sint secundum quid, & respectu nostri, quia quomodo sint facta ignoramus, & ita intelligendus est conciuis meus *Cardinal. D. Francisc. Toledo in comment. in D. Ioann. d. cap. 3.* † Nam miraculum vllum 20
à dæmone fieri nequit, vt probant *Origen. in d. cap. 3. annot. 2. & lib. 2. contra Cels. Diuus Augustinus libro tertio de Trinitat. capitulo octauo, & libro de diuinat. dæmon.*

dæmon. cap. 4. & 5. D. Thom. part. 1. quæſt. 110. cap. nec mirum, huius 26. quæſt. 5.

21 † Et licet alij dicant, quod etſi non valeat præſtare miracula, poſſe tamen præſtare mira, idem dicendum eſt, quia mira abſoluté á dæmone præſtari nequeunt, Pſalm. 71. *Benedictus Dominus Deus Iſerel, qui fecit mirabilia ſolus*, & Pſalm. 135. *Qui fecit mirabilia magna ſolus.*

CAP. XII. de Magorum iactantia circa orbes cœleſtes, & elementa.

SVMMARIVM.

Sol ad Ioſuæ petionem ſiſtit, & Ezechiæ tetrogradit, nu. 1.

Diabolus, vt Dei ſimia, conatur opera diuina emulari, nu. 2.

Diabolus poteſt immenſas machinas ſine fatigatione impelere, nu. 3.

Angelis non ſubiecit Deus orbem terræ futurum. nu. 4.

Magi iactantia de orbis rebolutione, nomero 5.

Diabolus non valet purum elementum immutare, nu. 6.

Vacuum in natura á dæmone dari nequit, nu. 7.

Cap. nec mirum 26. q. 5. de elementis conquaſatione explicatum, nu. 8.

Diabolus naturaliter ex ſcitatur tempeſtates, nu. 9.

Leges Regni de tēpeſtatis excitatione exornatæ, nu. 10.

L. Annæus Seneca de tempeſtatis excitatione relatus, numer. 11. & explicatus numero 12.

Tempeſtates á dæmone excitari non poſſe ex hæreticorum ſententia, nu. 13.

Dei licentiam præſupponimus quotiens de Dæmonis poteſtate agimus, nu. 14.

Diabolus excitare poteſt tempeſtates, ex Patruum ſententia, nu. 15.

Diabolus excitat tempeſtates, ex Theologorum ſententia, nu. 16.

Diabolus excitare valet tēpeſtates, ex Iuriſperitorum doctrina, nu. 17.

Diabolus excitare poteſt tempeſtates, ſecundum Eccleſiæ conſuetudinem. 17.

Philoſophi, & hiſtorici probant diabolum excitare tempeſtates, nu. 19.

Poetæ aſſentiūtur tempeſtates diabolum excitare poſſe, nu. 20.

Tempeſtates, vt excitare, ſic & ſedare diabolus valat, nu. 21.

Diobolus in tempeſtatis ſedatione diuinam virtutem imitatur, nu. 22.

Deo ſimilem ſe ementire diabolus conatur nu. 23.

Tenebras diabolus inducere valet, numero 24.

Ventos diabolus excitare poteſt, numero 25.

Pileum Regis Gottorum, vt in quam partem verteret, ventos excitaret, numero 25.

Diabolus poteſt aerem, aquam, & terram, certis in locis corrumpere, nu. 26.

Abernus in Italia, & in Iudæa mare mortuum corruptum, nu. 27.

Aeris corruptio non ita perdurans, numero 28.

Igne excepto omnia imputedrinem labuntur, nu. 29.

Terremotus cauſatur á dæmone, numero 38.

Chriſti morte terramota eſt, nu. 31.

Terremotus quatuor ſpecies, & primo de Braſmantia, nu. 32.

Climatia in terremotu quæ ſit, nu. 33.

Chaſmatia in terremotu quæ dicatur, numero 34.

Micemantia in terremotu, quæ fuerit, numero 35.

Terremotus cauſa, nu. 36.

Reg. 3. c. 19. de aeris ſonitu illuſtratus. n. 37.

Fluuios ad tempus ſiſtere diabolus valet, nu. 38.

1 SATANAS Diuinæ gloriæ emulator cum solem ad Iosue petitionem videat sisti *Ios. cap.* 10. & ad Ezechiæ retrogradi,
2 *Reg.* 4. *c.* 20. *D. Isai. c.* 38. † Vt Dei simia conatur multa similia insanis hominib⁹ persuadere, quæ Vicarij eius, hoc est Magi sua virtute, & ope fecisse gloriantur, vt Orpheus apud Manil. in Syder.

Mânesque per ipsos
Fecit iterque domuit infernas carmine leges
Tunc syluas, & saxa trahens, tūc sydera ducit,
Et rapit immensum mundi reuolubilis orbem

3 Vera mendatijs confundit, nā licet Magus ex pacto possit syluas, & saxa trahere, quia hæc dæmoni non denegantur, quia immēsas machinas potest sine fatigatione impellere, cum Angelis hæc inferiora corpora pateant, *D. Tho. p.* 1. *q.*
4 110. *art.* 2. *& quodlib* 9. *art.* 5. † Sydera tamen, aut orbes cœlestes, aut terrestres, siue aliud quovis purum elementum nullatenus Magi, neque dæmones possunt ducere, aut reducere, quia vt ait Apostol. ad Hebręos cap. 2. *Non subiecit*
5 *Deus Angelis orbem terræ futurum.* † Vnde mentitur dū hanc potestatē habuisse gloriatur Magus apud Petron.

Trepidusque furenteis
Flectere Fœbus equos, reuoluto cogitur orbe.

6 Nam vt orbes mutentur necesse est, vt tollatur conexio, & subordinatio partium vniuersi, quod dæmoni adeo denegatur, vt ex eo, nec purum elementum valeat immutare, nam de necessario daretur vacuum, quod principijs Philosophiæ repugnat, *Aristot. lib.* 1.
7 *Phisicor. Seneca lib.* 2. *natural. qq.* † Aut quod dæmon aliud elementum subintraret: non ex alio loco, quia nō est, ergo noua creatione, quod ei semper fuit denegatum, vt docet *Mart. del Rio lib.* 2. *Magicar. q.* 10. quare frustra Medea Circis neptis apud Ouid. in Hipsypel.

Illa reluctantem cursu deducere Lunam
Nititur, & tenebris abdere Solis equos.

¶ Neque obstat text. in cap. nec mirum huius 26. quæst. 5 ibi. *Elementa concutiunt*, quia non agit de elemento in totum, sed de parte aliqua, quam á dæmone concuti non negamus, vt imbres, grandines, fulgura, tonitrua, atque alia Metheorologica excitenrur, nimbros, pluuias, tempestatesque sonantes, vt probatur ex *Iob. cap.* 1. *&* 2. † Nam 9
vt ait text. in cap. sciendum huius 26. quæst. 3. *Dæmon in aeris affectione sibi nota, nobis ignota futuras præuidet tempestates*, l. eorum, C. de malefic & mathem. *Ne maturijs vindemijs metuerentur imbres, aut ventis grandinisque lapidatione quaterentur.* † Quibus astipulatur Regia 10
l. 1. *&* 2. *que echan granizo, tit.* 23. *p.* 7. & de illa XII. Tabularum Cic. lib. 2. de ll. NE QVIS ALIENOS FRVCTVS EXCANTASSIT. † Nā 11
licet eius dispositioni irrideat conciuis meus L. Annæus Seneca lib. 4. natural. qq. dicens *Rudis adhuc antiquitas credebat, & atrahi imbres cantu, & repelli, quórum nil posse fieri, tam planum est, vt huius rei causa nullius philosophi schola intranda sit.* † Intelligendus est, quatenus vete- 12
res putabant, hæc á dæmone immediaté causari, cum non fiant, nisi mediate ex causis naturalibus, aptis ad pluuias, & gradines excitandas, illas pellendo motu locali quocumque vellit, quia dæmon non est supra naturam vt illā immediate valeat immutare, vt probat *Ciruelo de superstit. part.* 3. *cap.* 9. *Petr. Binsfeld. in conf. malefi part.* 2. *conclus.* 10. *& in l.* 6. *C. de malefic. & math.* † Contra 13
autem hæc à dæmone excitari non posse, est error, quem tuentur ex hæreticis

ticis *Vvierus medicus*, & *Godelmanus Iurista*, & ex Catholicis *Vlderic. Molitor de pythonic. mulierib.* neque excusatur, quod subdat, *non posse nisi licentia*
14 *Dei accedat.* † Nam quis contrarium Catholicorum asseruit? omnes clamamus licentiam Dei necessariam esse, id enim præsuponimus semper, quotiens de dæmonis potestate agimus, nam vt ait text. in cap. nec mirum, d. 26. quæst. 5. *Neque ideo quisquam credere debet quoslibet Magicis artibus aliquid*
15 *facere posse sine permissu Dei.* † Licentia tamen obtenta ea omnia posse præstare non est dubitandum, quia hæc est vtriceſque scholæ communis sententia, quam probant primo Patres Orthodoxi *D. Augustin. lib. 8. Ciuitat. Dei cap. 9 D. Isidor. lib 8. Ethymol. D. Clemen. lib. 4. Recognit. D. Hieronym. lib. 7. in Isai.*
16 † Secundo probant Theologi *D. Thom. Caietan. & alij in Sentent. 2. distint. 7. & 8. Cardinalis Toledo in summ. lib. 4. cap. 15. Origen. lib. 8. contra Celsum, Perera lib. 1. Mag. cap. 6. Castro lib. 1. de hæretic. cap. 16. Sprenger. in Mall. part. 2. quæst. 2. cap. 7.*
17 † Tertio confirmadt Iurisperiti *Paul. Grilland. de Sortileg. quæst. 6. Simanc. de Cathol. instituт. titul. 63. Nicol. Remig. lib. 1. dæmonol. cap. 25. & 29. Petr. Gregor. lib. 34. Syntag. cap. 11. & 13. Petr. Binsfeld. in l. eorum, C. de malefic. & Mathem. Fa-*
18 *rinac. tom. 1. quæst. 20.* † Quarto comprobat praxis quotidiana Ecclesiæ, qua in huiusmodi tempestates ab spiritibus immundis excitatas, orationes, & exorcismos instituit, vt constat ex Manuale, & tradit *Mart. del Rio lib. 5. Magicar.*
19 † Quinto probant Philosophi *Pausan. in Arcad. Plin. lib. 28. histor. animal. cap. 2. & lib. 30. cap. 1.* Item, & Historici *Dion.*
20 *Cassius lib. 56. Xiphilin. in Anton.* † Sexto assentiuntur Poetæ, conciues meus Seneca in Medæam.

Et euocaui nuuibus siccis aquis.

Et patruus eius Lucan. lib. 6. Farsal.

Torpuit, & præceps audito carmine mundus

Axibus, & rapidis impulsus Iupiter vrgens

Miratur non ire polos, tunc omnia complent

Imbribus.

Et vt eas immittere, ita & sedare, pacare, & arcere eisdem carminibus Magi huiusmodi gloriantur, Laert. lib. 8. de vitis philosophor. 21

Compescesque truces ventorum rite procellas.

Tibul. lib. 1. eleg. 2.

Cum licet hæc tristi depellit nubila cœlo.

In quo videntur immitare, diuinam virtutem qua Christus Dominus à discipulis in magna maris tempestate excitatus, illam compesci, effrenari præcepit, quo facta est tranquilitas magna *Matth. cap. 8. Marc. 4. Luc. 8.* † Nam hæc est mens diaboli se similem Deo emen tire, ex primo illo diuinitatis anhelitu, quo omnia eius opera emulatur, vt apud eundem Lucanum. vbi sup. 22 23

Vocibus ijsdem

Humenteis late nebulas, nimbrosque solutis

Excussere comis, ventis cessantibus æquor

Intumuit, rursus vetitum sentire procellas.

¶ Et vt tempestates, sic, & tenebras ope dæmonis possunt induci, vt de Tartarijs scribit *Mart. Venetus in peregrin. Asiat* eos adeó pollere dæmonũ præstigijs, vt tenebras cum velint, & vbi velint inducant, & similia apud *Haiton. in histor. Sarmatar.* † Ventos similiter hac ex arte Finnios populos feptentrionales venales habuisse scribit *Olaus lib. 3. cap. 16.* Et Empedocles magum Agrigentinum coribus afsininis extensis ventos refrenauit, vt narrat *Suidas.* † Ita similiter Eritius Gottorum Rex in quam 24 25 26

in quam partem verteret pileum, vẽ-
tos excitabat, vt refert *Saxo, & ex eo*
Magn. lib. 17.

26 ¶ Possunt similiter dæmones ae-
rem, aquam, & terram certis in locis
corrumpere, & tabificam, lætalemque
reddere, quia possunt ijs tetrum odorẽ
conciliare, vt tradit *D. August. lib. de na-*
tura dæm. Maiol. tom. 2. dierum Canicular.
colloq. 3. Binsfeld. in confeß. malefi. concl. 7.
27 † De terra, & aqua absque controuer-
sia conclusio procedit: non totam ter-
ram, aut aquam, sed earum partes ali-
quas, qualiter in Italia *Auernus*, & in
28 Iudea *mare mortuum*. † De aere non ita,
quia licet continuo fluat, vim tamen
habet inuęcilem ad resistendum, sed
leui momento frigescit, aut calef-
cit, quo fit, vt corruptio in eo non pos-
29 sit perdurare. † Contra tamen aerem
corrumpi, & fœtidum reddi posse tes-
tatur *Nicephor. lib. 14. histor. Ecclef. c. 18.*
nam vt ait Arist. lib. 4. Metheor. cap. 1.
Igne vno excepto omnia in putredinem
labuntur: terra, aqua, & aer putref-
cunt.

30 ¶ Terremotus causatur etiam á
dæmone, vel immisso vehementi spi-
ritu in cabernis terræ, vel agitatione
aeris, qui in eius visceribus detinetur:
quod intellige: non vt tota terra con-
tremat, sed regio aliqua, quæ secũdum
philosophos nunquam ducenta mil-
lia excedit, *Seneca lib. 6. natural. qq. cap.* 25.
31 † Præter illud, quod in Christi Dñi mor-
te contingisse testatur D. Matt. cap. 27.
& terra mota est, nam vt de illo suppres-
so Christi nomine testatur Plin. lib. 2.
cap. 84. *Maximus terræ mortalium exce-*
dit motus, Tiberij Cæsarij Principatu duo-
decim vrbium Asiæ vna nocte prostutas.
32 † Terræ enim motus quatuor species
sunt secundum Philosophos: prima di-
citur *Brasmantiæ* humũ intus suscitan-
tes moles propelũt, vt emersit, Delos,
Hiera, Anaphe, Rhodus, Ophicosa,
Pelagia, Eleusis, etiam in Boetia, secun-
dũ *Maiol. dierum canicul. tom. 1. colloq. 1.*
† Secũda *Climatiæ*, quando ruentes mõ 33
tes omnia complanam per vehemen-
tem spiritum intus detentum, & ita Ar
themisius, vt ædes Zenonis demolire-
tur puluere tormentario sub terræ an-
tro concluso igne admoto succen-
dit, quod cum inflammaretur, & exi-
tum quęrens non inueniret omnia cir-
cum circa fecit corruere, vt narrat
Agathius Gotticar. rer. lib. 3. † Tertia 34
Chasmatiæ quando hiatu absorbuntur,
vt contingit in Athlantico mari Eu-
ropeo orbe potior Insula Platone tes-
te, & in Criseo situ Helicæ, & Bura, &
Ciminia Italiæ opidum Succiniense;
quæ aliás dicitur *Chasma*, vt in *l. forma,*
§. quare, D. de cẽsib. † Quarta *Micematiæ*, 35
sonitu, fragore, fremituq; tantã audiũ-
tur, cũ dissolutis elementorum cõpagi-
bus vltro adsiliunt, vel relabuntur con-
sidentibus terris *Anniam. Marcell. lib.*
17. † Quod ex naturale aeris per terræ
visceribus meatibus contingit, Clem. 36
Alexand stromat. lib. 6. *In Britannia in-*
sula esse quadam speluncam monti subie-
ctam, in fastigio autem hiatum, cum autem
ventus incidit in speluncam, & in fossæ si-
num allidit ur audiri sonum cymbalorum,
quæ numero se pulsantur. † Quod non itá 37
intelligẽdum, sed cum é visceribus an-
tri spiritus aerque commoueatur per
frequentes minimasque rimulas ven-
ticulus ille permeat exhibilãs, vt occul
tus lenisq; sonitus senciatur velut per
organotum numerorum fistulas, qua-
liter Helias in ostio speluncæ audiuit
auram lenem, & tenuem, & sybillum,
Reg. 3. cap. 19.

¶ Fluuios ad tempus sistere, fontes 38
venis exicatis obdurare, scopulos, &
saxa nouis fontibus terra productis di-
luere, aquas dirimere, & in caput repel
lere, vt retro fluere videantur possunt
similiter á Magis præstari, vt de suis
tempo-

tem poribus memorat *Plin. lib. 2. c. 103.* de Medea Ouid. lib. 7. Metamorphos.

Cum volui ripas ipsis mirantibus omneis
In fontes reddiere, suos conuersaque sisto, &c.

CAP. XIII. de Magorum potentia circa externa, seu fortunæ bona.

SVMMARIVM.

Lutherus de potentia dæmonis relatus, nu. 1.

Diabolus hæreticorum Deus, nu. 2.

Diabolus nullam potestatem, neque in corpus, neque in fortunas habet, nu. 3.

Diabolus non pleno iure, sed definita potestate omnia accepit. nu. 4.

D. Paul. ad Ephesios cap. 6. de potestate dæmonum illustratus, nu. 5.

Diabolus, quare appellatur Princeps mundi, & Deus seculi huius, nu. 6.

Lutherus de mundi explicatione reiectus, nu. 7.

Mundus de improbis accipitur, nu. 8.

Deus quandoque permittit dæmoni multa grassari, nu. 9.

Dæmonis potestati nulla alia est, quæ comparetur super terram. nu. 10.

Diabolus potest nos omnes (si Deus sinat) instanti delere, nu. 11.

Diabolus ex Dei permisione quam multa effitiat, n. 12.

Magij carmine solo quare multa operentur, nu. 13.

Magi minutum puluerem expargendo mala parantur, nu. 14.

Virgæ alicuius tactu Magi operare solent, nu. 15.

Operibus Magicis dæmon est, qui effectum præstat, nu. 16.

Magus potentiam ex pacto habent, numero 17.

Omnia quæ sublunari sunt Magis subiacent, nu. 18.

Opera dæmonis diuina emulantur, numero 19.

Magi possunt alienos fructus, & pecora pellicere, nu. 20.

Diabolus potest captiuos de carcere extrahere, nu. 21.

Lex duodecim Tabulorum de fructus pellectione explicata, nu. 22.

Sacularij, qui sint, nu. 23.

Dardanarij vnde dicantur, nu. 24.

Fruges traduci probatur, nu. 25.

Serpentes quare facilius incantetur, numero 26.

D. Hierem. cap. 8. & Psal. 57. de serpentum incantatione illustrati, nu. 27.

Serpentum incantatio frequens, numero 28.

Dæmones possunt alienæ famæ nocere, numero 29.

Diabolus quomodo assumpta hominum innoxiorum figura nocere queat, numero 30.

Deus quare permittat innoxios per dæmonem diffamari, nu. 31.

Diabolus potest occulta peccata rebelare, nu. 32.

Diabolus potest rumorem in populos spargere vnde fama oriatur, nu. 33.

Diabolus potest hominibus dignitates varias comparare, nu. 34.

Pontifices, qui malis artibus ad Apostolatus apicem peruenerunt, nu. 35.

Pontifices ope dæmonis ad sedem peruenisse negatur, nu. 36.

Diabolus curat homines decipere, numero 37.

Victoriam diabolus potest cui placet elargiri, nu. 38.

Magica arte complures armis clari extiterunt, nu. 39.

Vires concedere ad profligandos hostes non est dæmonis, sed Dei, nu. 40.

Brocha ieiuneijs, & pœnitentijs maceratus ingentem molem sustentauit, nu. 41.

Diabolus, vt potẽtes viribus reddere nequit, ita nec celeres cursu, nu. 42.
Celeres cursu referuntur aliqui, nu. 43.
Diabolus, quod facere nequit ementitur, numero 44.
Diuitias, & thesaura diabolus donare potest, nu. 45.
Ratio quare diabolus diuitias valet præstare, nu. 46.
Diabolus ditare homines non cupit, sed decipere, nu. 47.
Fausti, & Agrippæ præstigia in diuersorijs, nu. 48.
Thesaurorum inuestigatores cæteris pauperiores, & sordidiores existunt, numero 49.
Diabolus quare homines non ditatur, numero 50.
Deus appellatur à dando, nu. 51.
Diuites dicti sunt quasi diui, nu. 52.

1 LVTHERVS, Vt hãc dęmonis potestatem præfiniret dixit in cõmẽt. ad Paul. Galat. 3. *Sumus nos omnes, corporibus, & rebus subiecti diabolo, quia hospites sumus in mundo, cuius ipse Princeps, & Deus est. Ideo panis, quem edimus, potus quem bibimus, vestes quibus vtimur, imo aer, & totum, quod vi-*
2 *uimus in carne sub ipsius imperio est.* † Retuli, vt de potestate dæmonis expertũ discipulum audiatis: licet blasphemè Deum, diabolum appellet; sibi nimirum, quia nos Catholici Deum vnum confitemur, dæmonum omnium iudicem, Principemque mundi, & conditorem, & rectorem: sic dominum, at-
3 que Deum. † Diabolo autem nullam potestatem, neque in corpus, neque in fortunas nostras, nisi mandatam, vel permissam agnoscimus, nam vt ait Dominus, *Mea sunt omnia*, excipit Lutherus, *Quæ in mundo sunt omnia*, & ea adiudicat diabolo, quasi propria, cum non valeat ex se capillum vllum de aluo facere nigrum, *Matth. c. 5.* † Credit Satha 4
næ omotrapecæ suo dicenti apud D. Luc. cap. 4. *Quia mihi tradita sunt, & cui volo, do illa*: sed mentitur, quia non pleno iure illi tradita sunt, sed quæ accepit præcario, & definita potestate accepit, vt probatur ex Iob cap. 1. *Dixit ergo Duminus ad Satham, ecce vniuersa, quæ habet in manu tua sunt: animum autem eius serua.*

¶ Neque obstat, quod *D. Paul. ad* 5
Ephes. cap. 6. dæmones appellat *mundi rectores*, nam vt docet *D. August. in Psal.* 14. in hæc verba testatur *mundi*, dixit tenebrarum harum, *mundi* amatorum mundi: *mundi*, itaque impiorum, atque iniquorum, iuxta illud D. Ioann. cap. 1. *Et mundus eum non cognouit*, & cap. 15. *Si mundus vos odit, me priorem odio habuit.*
† Et ita in hoc sensu accipitur similiter, 6
D. Ioan. cap. 12. dum dæmonem *Principem mundi* appellat, & D. Paul. Corint.
2. cap. 4. *Deum seculi huius.* † Sed impe- 7
rite Lutherus *mundum*, & *seculum*, accipit de rebus, quæ in mundo sunt omnibus, quod de solis malis hominibus per methonimiam dictum est, qui cũ mundo, & seculo seruiant: mundi, & seculi nomen meruerunt, iuxta illud D. Ioan. cap. 1. *Et mundus eum non cognouit.* † Et quia seruos se mancipia diabo- 8
lo dedicant, ipse Princeps eorum, & rector est: & quia eum colunt, sic Deus eorum dicitur, sicuti, & Lurcorũ Deus est venter, vt ait *D. Paul. ad Philippens. cap. 3.* & ita docent *D. Augustin. lib. 22. contra Faust. cap. 2. & 9. Iræn. lib. 3. contra hæres. c. 7. & lib. 4. c. 48.*

¶ Et licet dæmonis potestas supre- 9
ma Dei prouidentia ligata sit, quandoque tamen relaxatur, vel in peccatorum punitionem, vel ad virtutis probationem, vel ob aliam nostrorum vtilitatem, ex qua Deus permittit dæmoni multa grassari cum sine eius licentia, quidquam

quidquam facere nequat,*cap.nec mirum*
10 *h.*26.*q.*5.† Licentia tamen obtenta(cũ
spiritus sit Angelicus natura sua splen-
didissimus) quia ei lapsu naturalia im-
mutata non sunt, tam multa in nos,&
fortunas nostras operatur, qualia de
tam potẽte aduersario colligi possunt,
de quo D.Iob c.41. *Non est potestas, quæ*
cõparetur ei,qui factus est, vt nihil timeat.
11 † Quare si,Deus eũ sinat instãti, vel ni-
ctu oculi facile nos omnes, & res nos-
tras deleret,vt Iob filios,&fortunas,*Iob*
*d.c.*1.*&* 2. ciuitates illas in mare mor-
tuo,*Genes.c.*19.& exercitũ Senacherib,
*Isai.c.*37.& alios, de quibus *Sprenger. in*
*Mall.p.*2.*Thyræus lib.*7. *Cosmograph.c.*13.
12 † Et ita hanc sententiam,vt veram,cer-
tam, communem, atque laudabilem
commendant *D. Augustin.lib.*10.*Ciuit.*
*Dei, Grilland.de Sortileg.q.*3. *&* 5.*Binsf-*
feld.in l.multi,C.de malef.& mathem.Car-
dinal. Turrecrem. in cap.non obseruetis h.
26.*q.*5. *Godelman. de Lamijs lib.*1. *cap.*7.
13 ¶ Ad quod præstandum Magi ac-
cedunt tripliciter, vel solo carmine,vt
docent Pontifices *in cap.igitur, h.*26.
*q.*3.*& in cap.necmirum d.*26.*q.*5. quo dæ-
mon concurrit, & exhibet venena la-
tenter, tempestates in agros, ignes in
domos, lupos in gregem immittit,aut
alia arte illa præcipitat,& interijt: nam
dæmon in porcos irruens constat eos
14 præcipitasse, *D.Matth.cap.*8. † Vel mi-
nutum puluerem à dęmone acceptum
spargẽdo, quo excitãtur arucæ,bruchi,
locustæ, cãpæ, & id genus pestes agro-
rum, vt ex maleficorum confessioni-
bus docent hæreticæ prauitatis Inquisi-
tores,*Sprenger. d. part.*2. *Remig.lib.*1.*dæ-*
*monolat. cap.*24. *&* 25. *Binsfeld.in l.*4.*C.*
de malefic. & sacri palatij Magister, Spina
*de strigib. cap.*15. *Vairus lib.*3. *de Fascin.*
15 *cap.*1. † Vel virgæ alicuius tactu, quam
eis dæmon præbet ad emulationẽ mi-
rabilis virgæ Moysis, *Exod.c.*7.8 *&* 9.
vt de Mercurio narrat Verg. A Enei. 4.

Tunc virgam capit, hac animas ille euo-
cat Orco
Pallentes, alias sub tristia Tartara mit-
tit, &c.
Ita enim dæmon fruges,& fructus ter- 16
ræ perdit,sterilitatẽ agris inducit, vel
exicando terram, vel fructus præcoces
deturbando,vel alia arte, cuius non ig-
narus Ouid.sic canit de Circe.

Carmine læsa Ceres sterilem vanescit
in herbam
Deficiunt læsi carmine fontis aquæ
Illicibus glandes, cantataque vitibus
vua
Decidit, & nullo poma mouente
fluunt.

Sic inquam Magus dæmone accersi- 17
to potest fructus omnes terræ perdere,
armenta,& pecora interire,domos, ac
vrbes solo æquare,segetes cõburere,ac
fortunas omnes conquassare, vt docet
*Remig.vbi sup.d. lib.*1.*cap.*21.*& cap.*24. 18
† Nam omnia,quæ sub lunaribus iacẽt
influentijs,eius potestatem non fugiũt,
vt non male apud Petron. Magus glo-
riatur.

Quidquid in orbe vides patet mihi flo-
rida tellus
Cum volo siccatis arescit lãguida succis,
Cum volo fundat aquas mihi pontus in-
erteis
Submittit fluctus, zephirique tacentia
ponunt
Ante meos sua flabra pedes,mihi flumi-
na parent,
Hircaniq́ue tigres, & iussi stare dra-
cones.

Perite quidem,& ex arte, quia dæmon 19
licet possit aquas ellicere ex terra, vel
petra,illud fit,quia petram, vel terram
findens, aquam per rupturam cogit
subire:secus autem in Deo,cuius iussu
ipsa terra,& petra aquas emittit, vt iu-
uente Moysi,Exod.cap.17.*Percutienq́ue*
*petram exiuit,ex ea aquam,*vnde Sedulius
in Paschal.lib.1.

Et ieiuna nouum vomuerunt marmora potum.

20 ¶ Possunt similiter alienos fructus, & pecora in suos agros pellicere, & alio traducere, vt probat *Plin.lib.28.histor.natural. cap.2. D. August.lib.8. Ciuit. Dei, Petr.Binsfeld.in comment.ad l.6.C.de*
21 *malefic. & mathem.* † Captiuos de carcere extrahere (si Deus sinit) motu locali, quia dæmon potest velocissimé corpora longissimé desita traducere, vt tenet *D. August.lib.de diuinat.dæmon. cap.3.& 5.* Sed non facit, quia dum Magi capiuntur cum sua morte, vult eorũ animas lucrare, *Binsfeld. in confess.ma-*
22 *lefic.* † De fructuum traductione assentiunt decem Viri in l. XII. Tabul. NE VE ALIENOS FRVCTVS PELLEXERIS, de qua plura *Balduin.& Pratei.in eius comment.* Seruius, & Acron.ad illud Vergil.ecclog.8. *Atq; satas alio vidi traducere messes*, quod pœna capitis damnatur *in l.si iendum. D.de*
23 *arbor.furt.cæsar.* † De quorum genere sunt *Saccularij*, qui vetitas artes exercẽtes partem subducunt, partem vero subtrahunt *l. Saccularij D. de extrahord. crimin.* quam perperam exponit *Petr. Gregor.p.3.Syntagm. lib.37.cap.14.nu.7.*
24 † Item, & *Dardanarij*, qui alienos aceruos in sua hordea traducunt, vt docet *Columel.in hort.* dicti à Dardano Mago ea exercente, vt carius venderet secundum *Turneb.lib.9. aduersar.cap.16.* quorum artes eo nomine prohibentur *in l. Dardanarios D. de pœn. & in l. annonum*
25 *D.de extrahord.crimin.* † Nam cantu fruges traduci probatur, vel ex eo, quod ait Tibul.lib. 1.eleg 8.

Cantus vicinis fruges traducit ab agris,
Cantus, & iratæ detinet anguis iter.

26 Nam, & si alia animantia, fruges, & plantas in cantari agnoscam, in angues potius, & serpentes incantationis potentiam exercere potius semper existimaui, ob fraudem, qua primi parentes á serpente sunt decœpti, vt docet *D. August. lib.11. in Genes. ad liter. cap.28.*
† Nam, & ad hoc conducunt duo loca 27
sacræ Scripturæ, quæ earum incantationem, vt veram profitentur, D.Hierem.cap.8. *Ego mittam vobis serpentes regulos, quibus non est incantatio.* & Psal.57. *Quæ non exaudit vocẽ incantãtium.* † Cã- 28
tũ enim serpens incantatur, ita vt sisti cogatur, vt docet Petron.vbi sup.

Hircanique tigres, & iussi stare dracones.

Rumpiturque, Vergil.Ecclog.8.

Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis

Atque necatur, Lucan.lib.6.Farsal.

Humanoque cadit serpens aflata veneno.

Et veneno exarmatur, Silius Ital.

Serpentes dico exarmare veneno
Doctus Atyx, tractuque graues sopire Chelydros.

¶ Possunt similiter alienę famæ no- 29
cere, varijs præstigij, & ludificatione sensuum, vt de Maguntino dæmone difamatore mirifico narrat *Petr. Leloyher in prodig.ann.858.* & dæmon alius sanctum quendam monachum in Lusitania Santareno exhibens de quo *Mart. del Rio lib. 6. Magicar. cap. 2. q.3.*
sect.3. † Possunt etiam assumpta homi- 30
num inoxiorum figura se eorum specie in suspectis locis exhibere, quod facile potest, si Deus id non impediat, vt docet *Cuman.in lucerna Inquis.num.13.* vt de Sagis absentibus, quæ à dæmonibus exhibentur in conuẽtibus narrat *Petr. Binsfeld.in confess.malefic.part.2 dub.6.in solut. argum.fol.383. Petr. Leloyher lib.2. spector. cap.5.* † Quod licet de inocen- 31
tibus negauerit *Binsfeldius, vbi supra* non posse dæmones, quas huius pacti sunt expertes repræsentare: verius putó Deum id permittere aliquando ad maius meritum, & gloriam sufferẽtię, vt affirmat *Spina sacri Palatij Magist.*

lib. de strigib. cap.14. & in Apolog. 3.c.3.
32 † Possunt similiter famæ nocere pecca-
ta occulta reuelando, vt solent Ener-
gumeni, vel falso in simulando, vt de
Doroteo narrat *Metaphrast. apud Sur.*
Ian. 5. de alio Ludouici II. Imperatoris
tempore narrat *Sigisbert. in Chronic.*
33 *Vincent. lib.*15. *cap.*37. † Nam potest dæ-
mon rumorem in populo spargere vn-
de fama oriatur, quæ ex minimis prin-
cipijs incipiens se extollit, ac de bonis
mala, & de malis bona falso rumore
concelebrat, vt docet *Tertullian. in Apo-*
loget. cap. 8. quia vt ait Vergil. ÆEnei. 4.

Fama malum, quod non aliud, velocius
vllum.
Mobilitate viget viresque adquirit
eundo.

34 ¶ Possunt è contrario dæmones
hominibus dignitates varias compara-
re, vt de innumeris constat, qui arte Ma
gica amplissimas honoris sedes sunt
adempti, vt narrat *Monstrelat. lib.*2. *his-*
35 *tor. c.*248. *Maier. lib.*15. † De Pontifici-
bus refert Simoneta, & Platina in vitis
Pontific. *Martin. II. Benedictum IX. Ioan-*
nem XXII. Siluestrem II. Gregorium VII.
Pontifices maximos, malis artibus ad
36 Apostolatus apicem peruenisse. † Sed
credendum nõ est Deum vnquam per-
missurum, vt sedes Apostolica Magi-
co infesore contaminetur: *sed malis ar-*
tibus peruenisse, hoc est, simonia, ambi-
tus, calumnia, & similibus, quæ malæ
artes sunt, vt tradit *Card. Bellarmin. to.*1.
37 *lib.*4. *de Romano Pontific. cap.*13. † Idque
maximè cum diabolus, vt plurimum,
& semper Magos decipiat, inanæ dig-
nitatis, vel principatus spe: & pro scep-
tro, palum: pro corona, rogum vrendis
largiatur, vt tradit *Maldo. dierum canic.*
*to.*2. *colloq.*3.

38 ¶ De victoria satis perspectum est
posse dæmonem, cui placeat largiri,
præstigijs, & industria varia, vt de Re-
ge Sigisberto ab Hunnis profligato
carmine obiectis spectris memorat
*Gregor. Turonens. lib.*4. *histor. cap.*28. † De 39
Ollero Magica arte apud Suecos ar-
mis claro, narrat *Saxo Grammat. lib.*3.
Dan. Similia de Biarmensibus, *Olaus*
*lib.*3. *cap.*19. de Odone pyrata *Saxo lib.*
3. de Siderio *Dubrau. lib.*3. *histor. Boem.*
† Nam vires concedere, quibus homi- 40
nes alios profligent, ac in defesso ani-
mo Giganteas molles substineat, non
est dæmonis potentia, sed Dei, qui vt
naturæ conditor eius inuecilitatẽ sup-
plet, vt Dauid puero, qui virtute Gi-
gãtem Goliath ictu lapidis substernit,
& caput amputabit *Reg.* 1. *cap.* 17. † Et 41
Brocha monachus ieiunijs, & pœni-
tentijs maceratus Dei virtute ingen-
tem mollem sustentauit, vt narrat *So-*
*phron. in prato spirit. cap.*190.

¶ Et vt potentes viribus dæmon vę- 42
rè reddere nequit, ita nec celeres cur-
su agilesque ad palestram: nam hoc so-
lius Spiritus Sancti domnum est, qui &
ipsum Dauid fecit, vt puer leonem, &
vrsum cursu anteuerteret *d. Reg.* 1. *cap.*
17. † Alij enim celeres cursu, & corpo- 43
re agiles natura sunt prediti, vt de pue-
ro, qui Fonteio, & Vipsano Conss. Ro-
mæ XLV. millia passuum à meridie,
vsque ad vesperem transibat, vt nar-
rat *Solin. capitulo* 6. de Philonide tot
itineris nouem horis conficiente me-
minit *Plinius libro secundo capitulo* 71.
† Quod dæmon, quia præstare nequit, 44
non minus, quam claudo pedes, cœco
oculos, & similibus, ea quæ natura eis
denegauit, arte vtitur, & eorum pedes
tam celeriter mouet, ex operatione la-
tente, vt celeres á natura præuertere
videantur, aut per aera vehit, quod ei
facilissimum, vt Deo dante dicemus,
cap. de translat. corpor. 12

¶ De diuitijs, & thesauris dicẽdum 45
est posse dæmonem si vellet, & Deus
permittat, non solere, nisi rarissime, &
varijs ob causis, illa donare: vt docet
Psellus.

46 *Psellus, vbi sup. cap. de collat. aur.* † Nam
cum nouerit omnes thesauros abscon-
ditos, & in mare submersas diuitias,
auri, argentique fodinas, vniorum, &
gemmarum latitula, inde poterit ne-
mine vetante, aut audente resistere,
quæ vellet sumere; longe quoque va-
frius, & ocultius potest ex cuiusvis scri-
nio, vel saciperio nummos, quam quis-
que mortalium subducere, & cui vel-
lit donare, vt tradit *Annan. lib. 4. de na-*
47 *tur. dæmon.* † Sed id non facit, quia non
cupit homines ditare, sed decipere, vt
illi, qui accepta dono à dæmone (vt si-
bi blandiebatur) pecunia, gestans do-
mum prope reddit, vt nummeraret, sed
excuso sacco nil, nisi testas, & carbo-
nes reperijt, vt narrat *Remig. lib. 1. dæ-*
48 *monol. cap. 4.* † Quemadmodum Faus-
tum, & Agrippam fama refert cũ iter-
facerẽt solitos in diuersorijs nummos
ad oculum sinceros hospitibus nume-
rare, quos qui receperãt, post paululum
dies cornuum frustra, & scruta villissi-
ma reperiebant, vt hæc, & alia similia
refert *Dambauder lib. de pecuniæ vituper.*
Lauren. Annan. d. lib. 4. de natura dæmon.
49 † Nam Deus ditare diabolum homi-
nes non sinit: vt apparet in thesauro-
rum inuestigatoribus, qui maximas si-
bi diuitias pollicentes, cæteris paupe-
riores, & sordidiores existunt, *cap. fir-*
50 *missimè de heretic.* † Ne derelicto pro-
prio creatore (qui nos amantissimo
amore prosequitur, & ea solum con-
cedit, quæ ad vitam æternam conse-
quenda sunt necessaria) dęmonem nos-
trorum omnium hostem irreconcilia-
bilem (eo solo, quod pecunias cõdona-
ret) collerent, ac venerarentur, vt tra-
dunt *Grilland. de Sortileg. q. 3. Andr. Cæ-*
51 *salpin. de inuestig. dæmon. cap. 12.* † Nam
Deus appellatus fuit à dando, vt Iupi-
ter à iuuando, vt docet *Cic. lib. 2. natura*
Deor. ex quo Mecœnates, atque patro-
ni ob liberalitate, & clementia in suos
hoc sibi nomen inuenere diuinum, vt
probat conciuis, & præceptor meus
Pater Mart. de Roa lib. 1. singular. cap. 9.
† Diuitesque dicti sunt quasi diui, quia 52
bona beant homines, siue beatos red-
dunt, vt tradit *Tapia Aldana lib. 1. de*
vera homin. nobilit. nam vt ait Iuuenal.
lib. 3. Satyr. 7.

Ciceroni nemo ducentos
Nunc dederit nummos, nisi fulserit an-
nulus ingens
Respicit hoc primum, qui litigat, an tibi
serui
Octo, decem comites, post te ansit sella,
togati
Ante pedes: ideo conducta Paulus age-
bat
Sardoniche, atque ideo pluris, quam Cos-
sus agebat.

CAP. XIIII. *de potestate dæmonis circa animæ potentias.*

SVMMARIVM.

Diabolus potest memoriam iuuare eius organum adaptando, nu. 1.
Memoriam diabolus iuuare potest artificio, & præceptis, nu. 2.
Mitthridatis viginti Gentium linguis loquutus, nu. 3.
C. Iulij Cæsaris quaternas simul epistolas dictabat, nu. 4.
Michael Hieronymus de Torreblanca loquere, & dictare simul, nu. 5.
Memoriam diabolus modis contrarijs potest debilitare, nu. 6.
Memoria priuatus est lapsusè sublimi, numero 6.
Messalla Coruinus orator memoria destitutus, nu. 7.
Eusebius Sophista in peccati pœnam memoria priuatus, nu. 8.
Theodas in vita Barlaan, & Iosaphat memoriam defraudauit, nu. 9.

Athalidæ

Athalidæ memoria qualis fuerit, nu.10.
Obliuio Simonis Thurbaui, & Hetruriæ iuuenis qualis, nu.11.
Intellectus potest diabolus meliorem reddere, nu.12.
Diabolus intellectum non iuuat, sed obnubilat, nu.13.
Scientias potest diabolus docere, nu.14.
Sosipatra gesta Philosophorum ex dæmone incubo renunciauit, nu.15.
Roman Ramirez arte dæmonis medicinam ademptus, nu.16.
Amphiareus, & anus Pindari arte dæmonis poetæ facti, nu.17.
Diabolus qua arte faciat suos linguis loqui cum donum sit Spiritus sancti, nu.18.
Dæmonis potestas in voluntatem nostram qua arte operetur, nu.19.
Diabolus nequit inuito consensum extorquere, nu.20.
Arbitrij libertas in omni opere semper integra manet, nu.21.
Diabolus potest concupiscibilis, & irascibilis facultatis organa turbare. nu.22.
Hæretici reprehenduntur, qui motus concupiscientiæ peccato adscribunt, numero 23.
Inspirationibus diuinis, non secus ac suggestionibus diaboli valemus assentire, vel non, nu.24.
Arbitrij libertas post lapsum homini integra mansit, nu.25.

1 ANIMAE Potentiæ, quia tres sunt *Memoria, Intellectus, & Voluntas*, de his primo diserendū est, posse diabolum memoriam iuuare, eius organum adaptando, vt facilius recipiat, & firmius retineat species: vel motu locali moxia pellendo, vel iuuantia applicando, qualiter medici solent ex rebus naturalibus, *l. eiusdem legis, § adiectio, D. ad l. Cor-*
2 *nel. de sicar.* † Vel artificio, & præceptis,
vt qui ætate nostra memoriæ artes
propofuerūt varias, vt non sine sale, &
acumine *Thomas Alexander, Disconius*
Arelius, & mihi in Græcis præceptor Francis. Sanctius Brocens. Salmanticensis Rectores primarius libro de artificiosa memor.
† De Mitthridate enim constat cum 3
Rex fuisset duarum, & viginti Gentiū
totidem linguis iura dedisse, & pro
contione singulas sine interruptione
affatus, & eorum omnium narrationibus respon sum dedisse, sine interprete,
vt narrat *Plin. lib. 7. cap. 24.* † de C. Iulio 4
Cæsare Imperatore vulgaris fama est,
quaternas simul epistolas dictasse, &
cumscriberet, loquebatur simul, & dictabat, & ardua quæque audiebat, &
cum amicis confabulabatur, vt meminit *Idem Plin. d. lib. 7. cap. 25.* † Quod na- 5
turaliter fieri potest, vt de genitore
meo Michaele Hieronymo Torreblanca (qui ex ingenij præstantia prudentis nomen commeruit) expertus
sum, quod earum rerum, quas ipse semel vidisset, aut audiuisset nunquam
oblitus: dictasse, & scripsisse simul diuersas scripturas: intellectus enim, &
memoria sæpius cohærent, vt probat
Bocon lib. de memoria, & intellectu ad princip.

¶ Eadem similiter potest dæmon 6
modis contrarijs quam plurimum debilitare, & tollere; nam vt ait Plin. lib.
7. cap. 24. *Ictus lapide oblitus est quidam*
literas. † Ita, & lapsu è sublimi per alli- 6
sionem corruptis sensibus corrumpitur etiam memoria, vt de alio, qui ex-
præalto tecto lapsus matris, & affiniū
oblitus perpetuo perdurauit, *Idem Plin.*
d. cap. 24. † Messala Coruinus orator 7
adeò fuit, suorumque oblitus est ob
ægritudinem, vt nomine suo non recordaretur, *Idem Plin. d. cap. 24.* quem tamen plurimum sensu valuisse testatur
Solin. cap. 6. † Aliquando etiam ex per- 8
missione diuina, atque peccatorum
pœnam

pœnam euenit memoria quis priuari,
vt Eubolius sophista, qui ex animi in
constantia, quod tempore Constantini
religionem Christianam professus: de-
nuo ad Iuliani Imperia peruentus in
Gentilitatem reddit: & mortuo Iulia-
liano ad Christianos reuersus ex tem-
plo stultus factus in templo iacebat, vt
narrat *Maiol. tom. 1. dierum canicul. col-*
9 *loq. 4.* † Et quia hoc ex causis naturali-
bus fieri potest, nil vetat, quin eis dæ-
mon vtens memoriam fobeat, & con-
trarijs defraudet, vt fecit Thodas in vi-
ta Barlaam, & Iosaphat, apud *Da-
mascen.*
10 † Talem putò fuisse memoriam Atha-
lidæ apud *Laert. lib. 8. in vita Pythagor.*
talem Apoloni Thyanæi, quam laudat
Suidas, Dubraui apud Eunapium. † Ta-
11 lem, & obliuionem cuiusdam Cle-
rici apud *Fulgos. lib. 1. Exemplor. cap. 6.*
talem Simonis Thurbaui, de qua *Poly-
dor. lib. 15 histor. Anglor.* talem iuuenis
Hetruriæ testibus *Codronch. lib. 3. de
morb. venefic. cap. 6. & Cæsalpin. lib. de in-
uestig. dæmon. cap. 10.*
12 ¶ Secundo potest intellectum sub-
tiliorem, & meliorem, quo ad functio-
nes ingenij, & iudicij reddere, per com-
modiores organi dispositiones: humo-
ribus, videlicet, densioribus, motu lo-
cali depulsis, vel agentium naturalium
adhibitis medicamentis, vt tradit *Ra-
phael. de la Torre to. 2. de vitijs opos. relig.*
13 *q. 95. in prælud. disp. 6.* † Sed hec bono-
rum Angelorum quasi propria sunt
munia: nam mali isti dæmones potius
humorum densitate, spirituumque pau
citate, inuecillitate, atque impuritate
tenebras mentis amat humanis effun-
dere: suis etiam tribuũt mala pharma-
ca; quibus à recta mente homines deij-
ciant, vt per se non raro præstant ijs,
quos obsesere *D. Matth. c. 8. D. Marc.*
14 *5.* † Ex quibus sequitur an possit dæ-
mon scientias, & artes docere? & dico
posse, si vellit, & Deus sinat, per locu-
tionem nempe, & manifestationem
sui conceptus: non solum interna sug-
gestione, sed etiam in forma visibili ap-
parendo, & homini loquendo, vt fate-
tur *D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 1.* † Et ita So- 15
sipatra, quecunque aliui (ea absente)
gesta Poetarum, Philosophorum, &
Oratorum scripta omnia á dæmoni-
bus incubis edocta pronuntiabat, vt
refert *Eunap. in Edesio*, de Euase testis
est *Suidas*: de Thynico, *Socrates*: de nos-
tri seculi Anabaptistis *Niderius.* † De 16
Romano Ramirez adhúc extat memo
ria Toleti incinerato ann. 1600. qui
præmissis Arabum ritibus, & ieiunij
del Ramadam, factis *Guadoc, & zala*, siue
Guadògua zala, recitando *azoras*, versa
facie *Alquebra*, dicendo *Ala queuir*, me-
dicinę artẽ fuit ademptus. † Non secus 17
ac illi, qui arte Notoria, Paulina, aut
Cabalista scientias adquirũt dæmonis
auxilium quęrentes, nam Amphiareus
sic vates factus narrat *Pausan. in Corinth.*
& anus Pindari hymnum edocta, *Idem
Pausan. in Boet.* † Immitatur enim Deũ 18
simia diabolus, qui suos varijs linguis
facit apparere, vt Apostoli, qui accep-
to Spiritu sancto, Acta Apostol. cap. 2:
*Cœperunt loqui varijs linguis pro vt Spiri-
tu sancto dabat eloqui illis*, quod quia ne-
quit præstare mentem deludit, & ipse
in ore verba profert, quia gratia lingua-
rum donũ Spiritus sancti est, D. Marc. i.
linguis loquentur nouis.
¶ Tertio in voluntatem nostram 19
longè restrinctior est Magiæ, dæmonis-
que potentia: quia dæmon non potest
voluntatem nostram mouere aliter
quam obiecto; tanquam odibili, vel
amabili exterius posito: vel excitatis
imaginarijs visionibus, & cogitationi-
bus: & allecta, & inclinata voluntate
per passiones in parte sensitiua inflãma
tas, *Binsfeld. in l. eorum, C. de malefic. &
math.* † Quæ quo vehementiores sunt, 20
eò quo-

eo quoque, & acrius inclinant, & quaſi abripiunt aliquando: nunquam tamen voluntati neceſsitatem imponũt, quia inuito conſenſum nequeunt extorquere, *D. Thom.* 1.2.*q*. 80. *art*. 3. *D. Cyril. Cate-*
21 *cheſ*. 4. † Alias enim arbitrij libertatem tollent, ſi vllam voluntati neceſsitatem imponerent; etiam in ijs, qui mortiferis culpis ſunt irretiti: nã homines certé deſiijſſent eſſe, ſi libertatem arbitrij admiſiſſent: ſunt enim ij gratia gratum faciente deſtituti, ad tamen, nec naturali voluntate arbitrij, nec communi
22 auxilio Dei ſunt orbati. † Neque obſtat, quod dæmon poſsit ſenſus internos mouere, & concupiſcibilis, atque iraſcibilis facultatis organa turbare, motis ſimul corporeis membris, nam appetitus, hic ſenſitiuus cum libertate caret, & coactione quadam in obiectum ſuum compellatur, poteſt veterator eũ in malum actum impellere, cui voluntas non ſolum, non ſubeſt, quia longe dignior; verum etiam reſiſtere valet, Apoſtol. ad Roman. cap. 8. *Scio, quod neque Angeli, neque Principatus, neque poteſtates poterunt me ſeparare à charitate.*
23 † Quare ex eo nobis maioris meriti, & mercedis occaſio gignitur; quidquid hos motus concupiſcentiæ peccato adſcribant *Godelman. lib.* 3. *de Lamijs cap. fin. Daneus lib.* 2. *Ethicæ Chriſtian. cap.* 7. *Lutherus, Caluinus, & alij hæretici Gen.* 4.
24 † Quia hos ſunt fructus errorum de libero arbitrio, denegato, & materia originalis peccati male intellecta; cum etiam inſpirationibus diuinis valeamus aſſentire, vel non, ex diuino oraculo dicente apud Matth. cap. 23. *Hieruſalem quotiens volui congregare filios tuos,*
25 *& noluiſti.* † Nam etiam poſt lapſum in homine arbitrij libertas integra manſit, *Geneſ. d. cap.* 4. *Deuter.* 30. *Ioſ.* 24. *Pſal.* 16. *Sapien.* 9. *Eccleſiaſt.* 15. *&* 31. *Apoſtol. Corint.* 1. *cap.* 3. *&* 7.

CAP. XV. de ſenſus deceptione, tam interni, quam externi.

SVMMARIVM.

Dæmonis conatus eſt homines in errorem inducere, nu. 1.
Senſus decipit diabolus turbãdo phantaſiam, non tamen immutando, nu. 2.
Ex ſpeciebus rerum, quas homo aliquando vidit efficitur corpus phantaſticum in intellectu, nu. 3.
Imaginationes quo nam pacto dæmon retrahet, nu. 4.
Senſuum externorum deluſiones remiſsiuè, nu. 5.
Phantaſiam diabolus valet, ita commouere, vt quis vigilans more dormientium varia videat, nu. 6.
Phantaſia vitiata facile eſt, vt viſus decipiatur, nu. 7.
Halabol morbi, quo quis vidit gemina, nu. 8. *&* 9.
Gentilium falſæ apparitiones, & reuelationes vnde emanarunt, nu. 10.
Imaginoſi morbi duæ ſpecies, & primo de φρενιτι, *nu.* 11.
Κορυβαντιασμὸς ſenſui tollit ſenſum, auribus indijt vitiunt, nu. 12.
Tactus ſolet decipere, nu. 13.
Guſtus, & odoratus ex humorum vitio ſepè decipiunt, nu. 14.
Diabolus ſenſibus ſe inſerens decipere ſolet, nu. 15.
Dæmon quomodo decipiat, ex parte obiecti, nu. 16.
Diabolus quando decipit per artem perſpectiuam, nu. 17.
Diabolus ex parte aëris medij quando decipiat, nu. 18.
Gygis annulus, & Orgi galea quibus homines redebantur inuiſibiles, nu. 19.
Diabolus facere nequit, vt corpus quantum, & coloratum reddatur inuiſibile, numero 20.

Diabouls

Diabolus ex elementis format visui obiecta, nu. 21.
Pictores facere possunt, ex coloribus commixtis picturas, vt oculos fallant, numero 22.
Diabolus ad instar pictoribus, ex elementis format obiecta, nu. 23.
Diabolus imbuens medium aliqua qualitate varia repræsentat, nu. 24.
Diabolus moto aere facit, vt species simul moueantur, nu. 25.
Diabolus ex varia corformatione, vel multiplicatione specierum sensilium vna res variè representat, nu. 26.
Diabolus ex parte organi mutato eius situ res facit, vt quæ in loco est videtur esse in alio, nu. 27.

1 POST Dæmonis
potestatem circa ani
mæ potentias vege-
tatiuas, restat dice-
re de eius potentia
circa sensitiuas, &
qua arte sensus decipiat humanos, tam
internos, quam externos, vt homines
in errorem inducat, cuius eius conatus,
2 *cap. nec mirum h. 26. q. 5.* † Et primo de
internis dicendum est posse dæmonem
eorum functionem decipere, vel tur-
bando phantasiam, non tamen immu-
tando, vt qui à natiuitate nunquam vi-
dit recté de rerum coloribus imagine-
tur, vt docet *Aristot. lib. 3. de anim.* nam
imaginatio motus est à sensu actu fac-
tus authore eodem *Aristot. 2. de anim.*
3 † Quanquam haut negem posse ex spe-
ciebus rerum, quas homo veré aliquã-
do vidit, ijs per imaginationem com-
mixtis, & confusis effingere aliquandó
corpus phantasticum, illudque per ima
ginationem oculis obicere, vt chyme-
ra conflata, ex capra, leone, & dracone,
vt est cõmunis cum *D. Tho. p. 1. q. 111.*
4 *art. 3.* † Vel concitatis in corpore, quæ
sunt motionibus per humorum inę-
æquali cõmixtione, & agitatione assu-
mendo, & deducendo vapores institu-
to suo acommodatos, vt quas vult ima
ginariones homo retractet, vt docent
D. Augustin. lib. de cura pro mort. cap. 12.
Victoria in relect. de Mag. num. 35. Ioseph.
Angles in Sentent. 2. dist. 8. q. 3. dub. 5. Mo-
lina in D. Thom. p. 1. q. 111. art. 3.
¶ Quo ad sensus autem externos 5
plura possem congerere, nisi me bre-
uitas, quam affectaui, reuocaret, osten-
dam in quo delusio cõsistat, exempla
vero petantur, ex *Guilh. Parisiens. p fin. de*
vninerso, c. 22. Remig. lib. 1. dæmonol. c. 11.
Ioan. Salisberiẽs. lib. 2. de nugis curial. Mar.
del Rio lib. 2. Magic. q. 14. Rapaphael de la
Torre tom. 2. de vitijs, oppos. relig. quæst. 95.
† Dæmon enim si Deus sinit potens 6
est, quæ sunt in corpore humores, ita
turbare, & phantasiam commouere, vt
quis vigilans putet, more dormentium,
se varia videre, & audire, quæ re vera,
neque oculis vidit, neque auribus vn-
quam hausit, vt docet *Caietan. 2. 2. q. 95.*
art. 3. † Nam phantasia viciata facile 7
est, vt visus decipiatur iuxta illud Pro-
uerb. cap. 13. *Oculi tui videbunt extranea,*
hoc est, *visiones admirandas,* iuxta Chal-
daicã versionẽ. † Quod adeó naturale 8
est, vt cuiusdam morbi dicti *Halahol,*
meminerit conciuis meus *Abynzohar*
lib. 1. Theiçir, tract. 8. cap. 1. quo qui effe-
cti singula putant se videre gemina.
† De alio Aristoteles refert, qui suam 9
imaginem, siue simulachrum in aere,
sibi, quasi in speculo propter oculorum
vitium semper obseruare existimabat,
vt & meminerunt alteri conciues mei
Arabes *Auerroes, & Algazel.* † Ex quo 10
emanarũt tot falsæ Gentilium appari-
tiones, reuelationes, extases, & simi-
lia, quia quod dæmon efficere non po-
test arte vtitur, vt decipiat, vt docent
D. August. lib. de cura pro mort. cap. 12. Mo
lina d. q. 111. art. 3. Angles in Sent. 2. dist.
8. q. 3. dub. 1.

¶ Auditus

11 ¶ Auditus similiter viciatus sæpis-
simé solet decipere, vt in ijs, qui mor-
bum imaginosum patiuntur; cuius
egritudinis duæ species constituuntur:
vnam notiorem, cui nomen est φρενιτις
phrenitis, qua phantasmata obijciuntur
animo visibili imaginatione, de qua
specie scripserunt *Cornel. Celsus, & Cæl.*
12 *Aurelianus medici.* † Altera species di-
citur κορυβαντιασμός *corubantiasmos*, quæ
sensui tollit sonum, auribus indijt vi-
tium, quo sibi andire tinnitus, & soni-
tus videntur, de quo Varro in Pro-
meth.

Leuisona mens sonorinas imagines ad-
fert.

13 ¶ Tactus similiter solet decipi non
solum ægris, vt Isaac, qui tactu Iaco-
bum non dicernit, *Genes. cap.* 27. sed
etiam bene valentibus, vt Abraham,
qui Angelos in assumptis corporibus
tactu, & pedum lotione non deprehen-
14 dit, *Genes. cap.* 18. † Gustus quoque, &
odoratus non raro solent fallere, vt
probat *Celsus lib.* 3. *cap.* 18. quibus, &
eorum singulis, cum se dæmon possit
inserere facile est, vt decipiat per eo-
rum humorum perturbationem, vt
docet *Raphel de la Torre, vbi supr. disp.* 6.
15 *&* 7. † Nam vt ait D. Augustin. lib. 18.
qq. *Serpit hoc malum diaboli per omnes au-*
ditus sensuales dat se figuris, acommodat se
coloribus, adhæret sonis, odoribus se subij-
cit, infundit se saporibus, & quibusdam
nebulis implet omnes meatus intelligen-
tiæ.

16 ¶ Modus tamen, quo hæc præstigia-
giatoria dæmon operare solet, varius
est. Primus ex parte obiecti, aut osten-
sarum rerum agitatione, subita occul-
tatione, varia collocatione, separatio-
ne, vel cõglutinatione latente, vt faciũt
gyrtæ, & circulatores de quibus plura
17 *Raphael de la Torre d. disputat.* 6. † Aut
per artem perspectiuæ, certa quadam
dispositione obiecti in ordinem ad
oculum videntis, vt quando quis li-
neas confuso ductas ordine per fora-
men, vel rotata tabula videt, ex aduer-
so, quæ exhibent speciem artificiosæ
picturæ, vt tradit *Guielh. Parisiens. part.*
fin. de vniuers. cap. 22. † Aut ex parte ae- 18
ris medij impediendo species ne ad
oculum, vel alium sensum deferantur,
vt fecit Apolonius, vt quascumque res
vellet, inuisibiles faceret. Et Venus,
apud Vergil. Æneid. 1.

At Venus obscuro gradientes aere sep-
sit

Et multo nebulæ circum Dea fundit
amictu

Cernere ne quis eos, ne quis contingere
posset.

Et ita intelligo, quod vulgó circunfer- 19
tur de Gygis annulo, quo reddebatur
inuisibilis, apud *Platon lib.* 2. *de Republ.*
& de Orgi galea, cuius amictu vnus-
quisque fiebat inuisibilis, apud *Homer.*
Illiad. 5. † Quia dæmon facere nequit, 20
vt corpus quantum, & coloratum, red-
datur inuisibile; nam id diuinæ Maie-
statis attributum est, qui in medio Iu-
dæorum inuisibilis factus, per medio
illorum ibat neque ab vllo cernebatur,
D. Ioann. cap. 8. † Vel per organum vi- 21
siuum formando subito ex elementis
potissimum aere obiectum, quod of-
fert spectantibus, quod adeó ementiri
potest, vt etiam tactum fallat, vt docet
Molina d. quæst. 111. *art.* 4. † Nam sicut 22
pictores, & sculptores, ex materijs sibi
subiectis varias formas, & figuras re-
rum effingunt, & interdum tales, vt ve-
ræ, ac naturales videantur; sicut tradi-
tur de illis vuis à Zamolxidæ pictis, vt
ab auibus appetitis fallerent. *Plin. lib.*
35. *cap* 10. † Ita dæmon ex aere iungens 23
partes terreas, & aquas, nuuium, vapo-
rum, atq; exalationum, vt colores, hac
mixtione facibius exprimãtur, efficere
potest, vt visui aliquid offeratur, quod
re vera esse iudicetur, vt dicẽdũ est alio

N loco,

loco, quod haut latuit Vergil. AEneid. 6.

Tunc dea nube caua tenuem sine viribus vmbram.

Infanciem AEneæ.

24 Secundo decipit dæmon si medium imbuat aliqua qualitate, qua species per eum transeuntes, sic modificentur, vt obiectum non quale est repræsentetur: vt si iuncos, & palleas humi sternas, & lucernam inde ex cera, & corio serpentis sulphurato inducas, videntur serpentes saltitantes, vt meminit *Bonauent. & Gabriel. in Sentent. 2.*

25 *quæst. 8.* † Tertio si moto aere medio simul species mobeantur, vt nauigantibus contingit, qui ad motum nauigij arbores, & vrbes moueri arbitrantur, vt fecit diabolus dum nauis, quæ Claudiæ zonam vehebat matrem Idæam sequi videretur, vt tradit *Tertulian. in Apologet. cap. 22. D. Augustin.*

26 *lib. 10. Ciuitat. Dei. cap. 16.* † Quarto, si ex varia conformatione, vel multiplicatione specierum sensilium vna res varia videatur, vt quando vnicum conspicilium plures nouis vnius obiecti figuras exhibet, quod & per solam specierum sensilium, quæ sunt in phantasiæ transitum, vsque ad sensus exteriores potest contingere, vt docet *D. Thom. in Sentent. 2. dist. 8. quæst. 1. art. 5.*

27 † Aut ex parte organi, mutato eius situ, vt res, quæ vno in loco est videatur esse in alio, vel gemina, quæ vnica est, perturbando humores, quorum agtatione res aliter quam res est repræsentatur, vt de ebris meminit Varro in Prometh.

Duplicem solem, & geminas se cernere Thebas.

CAP. XVI. de hominis in belluam degeneratione.

SVMMARIVM.

TRansformationes hominum negari non possunt, nu. 1.

Transformationes fieri posse à dæmone negatur, nu. 2.

Diabolus non potest creaturam in aliam formam mutare, nu. 3.

Hæretici lycantropias damnantur, numero 4.

Nabuchodonosor, & vxor Loth Dei ministerio transformati sunt, nu. 5.

Nabuchodonosor bouini corporis effigiem non induisse, sed mente abalienatum, numero 6.

Nabuchodonosor verè in bestiam transformatus est, nu. 7.

Loth vxor verè in statuam salis conuersa est, nu. 8.

Vxor Loth conuersa in statua salis, vsq; impressens durat, nu. 9.

Carmina D. Cypriani de vxore Loth referuntur, nu. 10.

Præstantij in caballum conuersus, numero 11.

Arcades in lupos, & socij Diomedes in aues, Vlysis in sues conuersi, nu. 12.

Progna, & Philomena in aues, Apuleius in asinum, Anthæon in ceruum, & alij trãsformati, nu. 13.

Gentilium transformationes hæretici veras esse conantur persuadere, nu. 14.

Deus solus, qui hominem creauit valet transformare, nu. 15.

Diabolus, quæ non valet præstare, ementitur per delusionem, nu. 16.

D. Augustin. de transformationibus dæmonum commendatus, nu. 17.

Diabolus animalia perfecta, nec creare, neque transformare valet, nu. 18.

Diabolss aquam in vinum nequit conuertere, nu. 19.

Diabolus

Diabus facere poteſt, vt ſibi homo perſuadeat in lupum conuerſum eſſe, nu. 20.

Lucantropia, quæ ſit, nu. 21.

Mania interquos morbos anumeretur, n. 22.

Maniaci varia ſibi perſuadent, n. 23. *&* 24.

Diabolus, vt homines in beſtias conuerſos ab alijs videantur varie ſolet decipere, nu. 25.

Iphigenia, qua arte è medio ſublata, nu. 26.

Socij Diomedes, quo pacto in aues videbantur conuerſi, nu. 27.

Aſcanius è medio quare à dæmone ſublatus, nu. 28.

Diabolus facit homines varie apparere eos aeream circundans efigiem, nu. 29.

Ouidius de transformationibus dæmonis cõmendatus, nu. 30.

Homines in lupos transformatos vere tenẽt plures, nu. 31.

Exempla eorum, qui in lupos ſunt translati quomodo accipiantur, nu. 32.

Diabolus non valet capillum vlum aluum facere nigrum, nu. 33.

NATVRAE humanæ tranſitus de vna in aliam ſpeciem, vt eſt hominis in delineamẽta beſtialiacõuerſio, aut alterius perfecti animalis degeneratio, negari non Poteſt, cum videamus vxorem Loth conuerſam inſtatuam ſalis *Geneſ. c.* 19. & Nabuchodonoſor in bouẽ,
B *Daniel. c.* 4. † Sed horum exemplo, ita à Magis poſſe fueri ore pleno negãdum eſt, quia hominis transformatio, non minus quam eius creatio, & productio ad abſolutam Dei poteſtatem pertinet, & per conſequens dæmoni, & Magis omnibus denegatur, *D. Auguſt. lib. 3. de Trinit. ex cap. 7. & lib. 83. qq. cap. 79. D. Thom. part. 1. quæſt. 65. & lib. 3. contra Gent. cap.* 103. *Annan. lib. 4. de natura dæmon. Remig. lib. 2. dæmonalat. cap.* 15. *Binsfeld. in confeſſ. malefic. concluſ. 3. Petr. Thyræus lib. 2. de apparit. ſpirit. ex cap. 15. vſque ad cap.* 24. † Neque obſtant exẽ- 3
pla primo adducta de vxore Loth, & Nabuchodonoſore Rege, quia hæc diuina potentia, & virtute facta ſunt, quæ ad Magicas incantationes tradi non debent, vt deciſſum eſt in Concilio Ancyrano in cap. Epiſcopi huius 26. quæſt. 5. *Quiſquis credit poſſe fieri aliquam creaturam in melius, aut deterius immutari in aliam ſpeciem, aut ſimilitudinem, niſi ab ipſo creatore, anathema ſit.* † Vt ſic apper- 4
te conuincantur hæretici, qui ex ſupradictis exemplis Lycantropias ſuas conantur perſuadere, qualiter *Bodin. lib. 2. Magor. dæmonon. cap. 6.* quæ mera ſunt phantaſmata ſecundum *D. Auguſt. lib. 18. Ciuitat. Dei cap. 17. D. Thom. part. 1. quæſt. 114. art. 4. Spina de ſtrigb. quæſt. 8. Malleus maleſi. part. 1. quæſt. 10. Grilland. de Sortileg. quæſt. 7. Victoria in relect. de Mag. prope fin.* † Neque ad ſacram hiſ- 5
toriam referendam, nam vt ait Daniel d. cap. 4. *Eadem hora ſermo Domini completus eſt ſuper Nabuchodonoſor, & ex hominibus abiectus, & fœnum, vt vos comedit, & rore cœli corpus eius infectum eſt, donec capilli eius in ſimilitudinem aquilarum creſcerent; & vngues eius quaſi auiũ.*
† Etiã ſi de Nabuchodonoſore pleriq; 6
negent Regẽ bouini corporis effigiem induiſſe, ſed dumtaxat mente abalienatum, vt ſe bouem crederet, *Perera lib. 5. in Daniel. Medina. lib. 2. de recta in Deum fid. cap.* 7. † Quia verius puto Re- 7
gem in beſtiam transformatum fuiſſe ſenſuſque, & formam accepiſſe bouis, vt peccudũ more quadrupes incederet, & fœno veſceretur, & homines fugeret, & ſubdio degeret, vt docet *D. Gregor. lib. 5. Moral. cap. 8. Molina in D. Thom. part. 1. quæſt.* 111. † De vxore ta- 8
men Loth nullus dubitauit ipſam tranſmutatam, & conuerſam fuiſſe, quia vt ait Geneſ. d. cap. 19. *Reſpicienſq; vxor eius poſt ſe, verſa eſt in ſtatuam ſalis.*

9 † Quæ vsque impressens perdurat in Segor, quæ aqua non resoluitur, nec igne crepitat, nec ruit ventis, nec mutilatione fraudatur, nam siquis aduena aliquid ei de corpore diminuerit, statim redintegratur, & patitur menstua, quasi esset viua, vt obtime recolit *Episcopus Maiol. tom.1. dier. Canic. colloq.18.*

10 † Nam vt ait D. Cyprianus relatus à d. Maiol. vbi proxim.

Durat adhuc etenim nuda statione sub æthram,
Nec pluuijs dilapsa situ, nec diruta vẽtis,
Quim etiam siquis mutilauerit aduena formam,
Protinus ex sese suggestu vulnera complet:
Dicitur, & viuens alio iã corpore sexus
Munificos solito dispungere sanguine menses.

11 Quæ quia dæmon non valet immittare præstigijs deludit, ac fingit se conuertere homines in varias bestiarum formas, vt de patre Præstantij, qui se caballum fuisse, & annonam, cum alijs iumentis vaiulasse scribit *D. August. lib. 18. Ciuit. Dei cap. 17.*

12 † De Arcadibus in lupos hausto licore Deo suo Lyceo, *cap. nec mirum h. 26. q. 5.* de socijs Diomedes in aues, apud *Homer.* Vlysis in sues, de quibus Vergil. Euleg. 8.

Carminibus Circes socios mutauit Vlysis

13 De Progne, & Philomegna in aues, de Apuleio in asinum, de Antæon in ceruum, *Ouid. lib. 3. Metamorph.* de Puella in equam *Siluest. lib. de strig. 2. cap. 8.* de iudici in saxum, idem Ouid. lib. 13. Metamorph.

Certata lite Deorum
Ambraciam versumque vident sub imagine saxum.

14 Quos omnes, & alios innumeros, quorum transformationes celebrauit antiquitas, licet veré transformatos asserent *Paracels. lib. de Philosoph. magn. & Spondan. in Homeri Odiss. lib. 10.* perperam argumentantes ex illa sacrá vxoris Loth, & Nabuchodonosoris historia.

15 † Nam cum hæc sint á Deo facta ad Magicas incantationes iuuare non possunt: ille enim, qui hominem ex limo terræ suscitauit, *Genes. cap. 2.* poterit eum in quam velit formam inducere, vt docet *D. Hierem. cap. 18.*

16 † Quarum vlla, quia dæmon non valet immittare, conatur ementire, atque sensus delusione effingere, quod non valet superare, dict. cap. nec mirum huius 26. quæst. 5. *Hæc omnia magis præstigijs fingebantur, quam rerum veritate complerentur*, quia vt ait Horar. od. 5.

Venena magnum fas, nefasque non valent
Conuertere humanam vicem.

17 Cuius rei rationem præscribens in hęc verba eleganter testatur D. August. lib. 18. Ciuitat. Dei cap. 18. *Non ita solum animum, sed nec corpus quidem vlla ratione crediderim dæmonum arte, vel potestate in membra, vel delineamenta bestialia veraciter posse conuerti, sed phantasticum hominis, quod etiam cogitãdo, siue somniando per rerum innumerabilia genera variantur: & cum corpus non sit, corporum tamen similes mira celeritate formas capit: sopitis, aut opræssis corporeis hominis sensibus, ad aliorum sensuum nescio, quo inefabili modo figura corporum posse perduci.*

18 † Nam licet dæmon posit virgas in serpentes trãsformare, & ex limo concreto ranas producere, non sequitur posse hominem commutare, quia ex virgis, & limo putrefactis naturaliter serpentes, & ranæ produntur, quarum accelerata concoctione potest dæmon actiua passiuis applicando illa producere, quod ad hominem trahendum non est, *vt diximus sup. cap. 10. de Magorum vera, & appar. operat.*

19 † Cum etiã aquã in vinum, quia naturaliter non transformatur, licet dæmon posit ementire, non tamẽ illã in hũc conuertere, quia hoc solius Dei

Dei est, qui in nuptijs Cana Galileæ fuit operatus *D. Ioan. cap. 2. aquam vinum factam*, ex quo Cæl. Sedulus lib. 3. Pasc.

Cuius sub tegmine blando
Mitis in occiduas enutriuit pampanus vuas.

20 ¶ Quare ad præfatas demonũ trãsformationes dicendum est: quod si aliquando contingerunt, id fuisse, quia demon fecit, quod talis homo id, ita sibi persuadeat, quod fieri potest ex humorum vitio, & atræ vilis excessu, effectus quidam lupini, & odium in greges, desideriumque eos inuadendi, & lacerandi mentem ocupare, vt docẽt *Inquisi. German. in Mall. p. 2. q. 1. c. 8. & q. 2.*
21 *c. 4.* † Quos morbos Græci Λυκανθρωπίαν, *Lucanthropiam* vocant: Arabes *Chatrab*, Latini *melancholiam*, qua se simul canes, boues, asinos, saxa, & alia huiusmodi putant, ex traditis á conciue meo (secundum multi) *Auizena lib. 3.*
22 *Fen. 1. tract. 4. c. 29.* † Quales sunt à *Mania* possessi, qui se mortui arbitrantur, ita vt nec bibere, neq; edere vellint, dicẽtes talia mortui nõ facere, aut corpꝰ duplex habere, vt tradit conciuis meus *Abynzohar lib. 1. Theiçir tract. 9. cap. 16.* & exemplis exornant *Nider. lib. 5. Formicar. cap. 12. Petr. Garsia in disputationibus ad Galen. de locis affect. disp. 14. Sim. Maiol. tom. 2. dierum Canicular. colloq. 3.*
23 † De Theophilo medico, qui opinabatur, dum febriret prope lectulum tubicines, & cornicines assistere, & continue auribus eius cantum insonare, idque iam sanus accidisse sibi pettinaciter contendebat, vt narrat *Gallen. lib.*
24 *de different. symptom.* † De alio huiusmodi vitio laborante, ex phantasiæ læsione. Horat. epist. ad Florum.

Qui se credebat miros audire tragœdos
Inuacuo lætus sessor, plausorque theatro, &c.

25 ¶ Secundo, vt ita ab alijs videantur solet dæmon diuersimode decipere, vel substituens corpus ferinum, vel illis absentibus, vel alicuui loco abdito soporatis: ipse tamen assumpto lupi corpore, vel alterius animantis, vel ex aere formato, & sibi circundato, ita gerit, quæ putãt homines ab illo misero, & absente patrata. † Quemadmodum 26
de Iphigenia (dum immolaretur) inferam conuersa narrat *Sebast. Michael. in Pneumalogia*, quæ re vera á dæmone é medio sublata fuit, & fera supposita, vt narrat *Sim. Maiol. vbi sup.* † Vt socij 27
Diomedis, qui dæmonum præstigijs in aues conuersi videbantur, dum ipsi alij degerent, vt probant. *D. Augustin. d. lib. 18. cap. 18. D. Thom. p. 1. q. 14. artic. 4.*
† De Ascanio sic á dæmone é medio 28
sublato narrat totius Philosophiæ, & moris maiorum coripheus Vergil. AEneid. 1.

At Venus Ascanio placidam per membra quietem
Irrigat, & fotum gremio Dea tullit in altos
Idaliæ lucos.

¶ Tertio, vt hominem, ita faciat apparere, eum aerea circũdat efigie belluæ, & membra membris, quo ad patitur similitudinem circumponit, vel alia arte sensus deludit, vt tradunt. *D. Augusti. d. cap. 18. Petr. Thyræus lib. 2. de apparit. spirit. d. cap. 15. cum seqq. Remig. lib. 2. dæmonol. cap. 5. Malleus malef. p. 2. q. 1. ex c. 9. Bart. Spina de strigib. ex cap. 8. maximè cap. 30. 31. 32. & 33. Vlder. Molitor de python. mulier. cap. 3. & 8.* † Vt nõ 30
malè sublata fabula docet Ouid. lib. 4. Metamorph.

Si non euanuit omnis
Herbarum virus, nec me mea carmina fallunt
Dixit, & effigiẽ nullo cũ corpore falsi
Finxit apri, prætereq; oculos transcurrere Regis
Iussit, & in densum trabibus nemus ire videri.

N 3 ¶ Sed

31 ¶ Sed homines arte demonis in veros lupos translatos apud graues viros comperio, nudata hominis forma, & prorsus commutata in ferinam, vt ex multis probant *Vvierus lib.6.de præstig. cap.13. Henric. Colemiens. lib. de Lamijs Olaus lib.18.ex cap.45. Maiol. dier.Canic. to.2.colloq.3.* † per quos tã frequentissima exempla referuntur iudiciali processu comprobata eorum, qui in lupos tranlati gregem inuasserunt, ac pastores lacerarunt, multasque strages vicinis intulerunt. Quod si aliquo ex prædictis modis non fuit patratum, causam prorsus ignoro, referant alteri, quia non omnia possumus omnes.

33 † Illud enim pro certo scio, quod naturam humanam in aliam formam, vel ferinam inuerti, à dæmone fieri non test, neque sic inuersam in pristinam formam restitui, neque quovis aliud metamorphoseum, quantumbis minimum in homine videatur, quia vt legitur in Euangelio D.Matth.cap.5. *Dæmon non valet capillum vnum aluum facere nigrum.*

CAP. XVII. de sexus mutatione.

SVMMARIVM.

Sexum mutari posse probatur, nu.1.
Mulieres, quæ in virilem fœmineam naturam commutarunt, nu.2.
Fœmina, post quam filium peperit in virum conuersa, nu.3.
Hispanæ fœminæ, qui versæ sunt iu mares, nu.4.& 5.
Carola, & Francisca apud Neapolitanos in mares conuersæ, nu.6.
Alexand.VI. dispensauit cum muliere conuersa in virum, nu.7.
Hermaphroditus debet in vno ex altero sexu permanere, nu.8.
Mulier conuersa in virum quare Pontificis dispensatione habuit necesse, nu.9.
In calescendi vis non solum immutatur, sed naturæ instrumenta sunt inuersa, nu.10.
Androginos supra Nassomanes confines haqitare, nu.11.
Hermaphroditi, vt apparent vtroque sexu patente, ita & vno occulto, altero manifesto, nu.12.
Hermaphroditis fit, ex vtriusque genitalis moteria superflua, nu.13.
Bruta, similiter de vna in alteram naturam commutantur, nu.14.
Mares ex fœminis fieri frequentior est, quã è contra, nu.15.
Fœminam factam ex mare raro visa, n.16.
Salmacidis fonte bibentes malacisari, n.17.
Diabolus sexum mutare nequit, nisi in ijs, qui sunt Hermaphroditæ, nu.18.
Homines à principio vtriusque sexu præditos esse creatos, reprehenditur, nu.19.
Gentes supra Nasiomanes vtriusque sexu præditæ, nu.20.
Hermaphroditi sunt monstrui, nu.21.
Masculum, & fœminam creauit eos in Genesi, quo nam pacto intelligatur, nu.21.
Vultures sexu non discerni, nu.23.
Equæ Hispaniæ vento concipere quomodo inteligatur, nu.24.
Vultures ad se inuicem commiscuntur, numero 25.
Hyena ad se inuicem commiscetur, nu.26.
Mares non sexum, sed mores mutantur, numero 27.
Marina in Achaia maris habitu monasticam vitam peregit, nu.28.
Fœminæ quæ viri habitu, homines simularunt, nu.29.
Mulierem fuisse Papam negatur, vt hæretica sententia, nu.30.
Pepuzianorum hæresis dedit occasionem fabulæ de muliere Pontifice, nu.31.
Mulierem non fuisse Pontificem probatur, nu. 32.
Fabulæ occasio, ex qua emanauit mulierem fuisse Pontificem, nu.33.

1 SEXVS mutari, ita
vt ex fœminis ma-
res fiant adeó litera-
rum monumentis
est proditum, vt il-
lud negare prorsus
sit insanire, nam vt ait Plin. lib. 7. c. 4. *Ex*
fœminis mutari in mares non est fabulosum.
Inuenimus in annalibus: P. Licinio Crasso,
& C. Casßio Longino Conss. Casini puerum
factum ex virgine sub parentibus, iussuque
Aruspicum deportantum in insulam deser-
2 *tam.* † Et Regnante Ludouico XI. apud
Aluernos, idē contingisse scribit *Mar-*
cell. Donat. lib. 6. hist. mirab. cap. 2. & mu-
lier piscatori nupta, post quartum deci-
mum annum é muliere in virum tran-
sit, vt meminit *Pontanus lib. 10. de rebus*
3 *cœlest.* † Sed omnium fidem superare
videtur alia mulier, quæ prius filium
peperit, postea virilem sexum ademp-
ta est, & ad monesterium trāslatā affir-
māt. *Marcell. Donat. vbi sup. Alan. Copus,*
dial. 1. cap. 8. Marul. lib. 1. memorab. cap. 3.
4 † Et vt externa prætermittā apud nos,
de quadam Francisca versa in marem
meminit *Petr. Hispal.* de Maria Pache-
co apud Lusitanos, *Amatus Lusit. Cēt. 7.*
curs. 39. de alia Cordubæ, & alia Matri-
ti monacha S. Dominici, cōciuis meus
Petr. Peramato tract. 2. de regin. pregn. c. 8.
5 *fol. 117.* † Et dum hæc cuderentur in
ciuitate *de Vbeda*, altera monialis S. Do
minici, oriunda ex opido *Sabiote*, dicta
Magdalena Muñoz repente in marem
euasit dum onus viriliter arriperet, &
alia quæ dum violentius psaltaret viri-
lia erupisset scribit *Michael. Montan.*
6 *lib. 1. experiment. cap. 21.* † Suntque alia
innumera exempla; quibus insanum
est nō assentire, nam *Fulgos. lib. 1. cap. 6.*
ita scribit *Regnante Ferdinando Ludouici*
Guarnæ Salernitani, ex quinque fœminis fi-
liabus duæ Francisca, & Carola post quin-
tum decimum annum traditæ sunt, & thori
vitæ ambabus genitalia membra in marium
morem erripere, mutatoque habitu publicè
pro maribus habiti sunt Franciscus, & Ca-
rolus nuncupati. † Et Alexandro Sexto 7
Pontifici Max. supplicibus libellis fuis-
se expositum narrat Volaterranus lib.
29. titul. de Vesica in fin. *Adolescentula*
etiam cum ad nuptias transijsset in virum
euasit quam ob rem absolutionis, & expia-
tionis causa, simul, & dispensationis Ponti-
ficem adit. † Nam etsi compertum sit 8
Hermaphroditos ad nuptias posse trā-
sire, illud fit eligendo sexum; quo pos-
tea non possunt abvti, & vtroque in-
cumbi, & prosterni; sed vno electo in
eo permanere, *Bald. & alij in l. quæritur,*
D. de statu homin. † Ideo dispensationis 9
auxilium fuit necessarium, quia prius
pro muliere habita, & ipso sexui ma-
trimonio tradita, non potuit eo abvti,
& viriloco in alio matrimonio collo-
cari, donec Pontifici de varietate cons-
titerit, vt tradit *Petr. Damian.*

¶ Neque enim solum incalescendi
vis immutatur, sed etiam quoque na- 10
turæ instrumenta sunt inuersa, vt Aul.
Gelius docet lib. 9. noct. Atticar. cap. 4.
Licinius Mutianus prodijt visum à se Argis
Ariscontem, cui nomen Arescussa fuisset,
nupsisse etiam, mox barbam, & virilitatem
prouenisse. Eiusdem fortis, & Smirnæ pue-
rum à se visum Et ipse in Africa vidi mu-
tatum in marem die nuptiarum L. Cosßicium
ciuem Tisdritanum, viuebatque dum pro-
derem hæc. † Cuius rei causa ea esse po- 11
test, vt homines, vtriusque sexus natu-
ra præditi nascantur quales Androgy-
nos, quos nunc Hermaphroditos vo-
camus, quos naturaliter fieri testatur,
Idem Gellius, vbi prox. d. cap. 4. ad fin. Eā-
que gentem esse, quæ supra Nasoma-
nes confines Maclias habitasse scribit
Plin. d. lib. 7. cap. 2. † Et quemadmodum 12
in istis vtriusque sexus natura præditis,
quemlibet eorum manifesta proditur:
potest similiter eos vno occultò, altero
patente insinuare, quo crescente, vel

minuente calore facile fit, vt fœminæ in mares, & versa vice conuertantur, vt tradit *Cardan. lib. 8. varier. rer. cap. 43. V vier. lib. 4. cap. 24. de præstig. dæmon. Mar*
13 *cell. Donat. lib. 6. hist. mirab. cap. 2.* † Nam vt ait Albert. Magnus lib. 18. animal. tract. 2. cap. 3. *Si igitur vtriusque genitalis materia superflua sit, tum maris, tum fœminæ, neque valet alteram alteram superare, & absumere, necessarium illud sequitur, vt vtriusque forma retineatur: & ideo erit Hermaphroditus, atque cum alterius genitale semen ab altero absumitur, eius forma redditur, quod alterum efficatia superauit.*
14 † Quare nō solum in homines, verum etiam in gallinas accidere, vt versa vicé, ex fœminis mares, & ex maribus fœminas conuerti affirmat *Diuus August. lib. 3. Ciuit. Dei. cap. 31.* idque exemplis confirmat, *d. lib. 3. cap. fin.* nam vt ait *Auson. lib. 1.*

Fœmineam in speciē conuertit masculus ales
Pauaque de pauo constitit ante oculos,
Nam satis antiquum, quod Campano in Benabento,
Vnus ephehorum virgo repente fuit.

15 Frequentior tamen est, ex feminis fieri mares, tum quia natura ad perfectiora semper aspirat, tum quia facilius est virilia erumpi, quam retrocedi, & abscondi, vt docent *D. Augustin. d. cap. fin. Plinius, & Gellius, vbi sup. Hippocrat. lib. 6. Epidemiar. cap. 8. Neuizan. in Sylua nupt. V. est nubeandum, num. 34. Ioan. Schenckio in obseruat. medic. to. 2. li. 4. tit. de genitalib.*
16 *obseruat. 5.* † Et ita raro, aut nunquā vidimus fœminam factam ex mare, vt Thyresiam, ex mare factum fœminā, & in Sabinis olim infans natus incertus an masculus, an fœmina esse, qui erumpit in marem, & alter annorum sexdecim ambiguo sexu inuentus testatur *Liuius lib. 1. ab vrbe condita, decad. 4.* & de Speleta virgine conuersa in ma-
17 rem, idem *Liuius, vbi supr. lib. 34.* † Item quod de Salmacidis fonte Strabo scribit lib. 14. μαλακιζυτα τοὺς πιόντες; *libentes ex eo maleciffari*, quia non tantum ad mutationem sexus, quam ad emasculationem, &, (vt Varro loquitur alio tamen sensu) mulierationem, retulerim, vt qui agere nequiret, pati inciperet. † Erat enim in fonte maleficium 18
iniectum, ita vt ingredientes in sexus naturam contrariam exardescerent, quod dæmoni nō est impossibile, sexū tamen mutare nequit, nisi in illis quos natura Hermophraditos voluit, vt causas caloris, vel frigiditatis excitando efficere, vt cicius erumpant, vt probat *Mart. del Rio lib. 2. Magic.* † Nam licet 19
homines principio vtriusq; sexu præditos ab ipsamet natura Deo disponēte contendat *Mart. Polonus*, affirmans sexus non futuros diuisos, si peccatum Adæ non interuenisset, falsum tamen est, nam fuit herefis orta sub Innocent. III. ex illo, Genes. cap. 1. *masculum, & fœminam creauit eos.* † Nā omnes heresses, 20
ex aliquo loco scripturæ male intellecto pululàrunt; Et ad huius comprobationem adebant gentem esse vtriusque sexus præditam omnes interse promiscue coeuntes supra Nasamones confinesq; illis Maclias Androgynos, vtriusque sexus interse vicibus coeuntes, vt tradūt *Calliphanes, & Aristoteles, Plin. lib. 7. cap. 2. Aul. Gel. d. cap. 4. D. Isidor. lib. 11. cap. 3.* † Sed hos omnes, vt Hermaphro- 21
ditos inter monstruos annumerat, *Vlpianus lib. 1. ad Sabin. relatus in l. quæritur, D. de statu hom.* non secus ac illis, qui duplicib⁹ manibus, aut pedibus nascūtur; vt tradit *D. August. lib. 16. ciuit. Dei c. 8.* quos vimembres appellat *Orosc. lib. 5. histor. cap. 6.* † Et ne laudem sibi arro- 22
get turpissimum hoc hominum genus ab illis Genesceos verbis, idem Augustin. de Genes. ad liter. lib. 3. cap. 22. *Ne quisquam arbitraretur ita factum, vt in homine singulari vterque sexus exprimeretur, sicut*

tur, sicut interdum nascuntur, quos Androgynos vocant, ideo pluralem numerum continuo subiecit, hoc est fecit eos, & benedi-
23 *xit eos.* † Neque enim homines tãtum Hermaphroditi nascuntur, qui in inuicem coherent, sed aues etiam, vt vultures secundũ *Plin.* Quidquid aliter sentiat AElian. in histor. lib. 2. cap. 46. *Vultures omnes fœminæ sunt, non est vnquam masculus, vento prægnantur non nidificant, neque oua excludunt, sed pullos pariunt, ij*
24 *que statim à partu volantes sunt.* † Quod mihi improbabile videtur, vt vẽto cõcipiant; nam licet de equis Hispaniæ, quæ ad Thartesum pascebant Fabonio vento concipere tradiderint. *Solin. cap. 26. Plin. lib. 8. cap. 42. AElian. lib. 4. cap. 5.* Id potius ex agilitate nimia, quã
25 ex rei veritate dictum agnosco. † Vnde si inter vultures nulla generis differentia dignoscitur, ad se inuicem commisceri probabile est, nam *Albertus Magnus* experimento se didicisse confirmat vultures commisceri, & gignere, *lib. 23. de animal. liter. V. D. Isidor. lib. 12. cap. 7. Vincent. lib. 16. cap. 149. & 152.*
26 † Nam & bruta animalia quandoque etiam reperiuntur ad se inuicẽ coeuntia, vt hyæna, quæ vno anno deseruit in fœminam, altero in marem, vt narrat *Plin. dict. lib. 7. natural. histor.* vnde Ouid.

Alternare vices, & quæ modo fœmina tergo
Passa marem, nunc esse marem miremur hyænam.

27 ¶ Mutare non sexum, sed mores possunt mares, effœminatique molitiem inducere, ideoque nullo vnquam seculo licuit viris fœmineo habitu vti, absque magna ignominiæ nota: cum tamen mulieres sexum ementitas legerimus laude plurimas decoratas, vt Eugenia Philippi Consulis filia, quæ vt commodius Christo deseruiret Eugenius credita monachalem cuculum induit, ac virtutis meritis coruscauit, vt Abbatis officium fungi Alexandriæ meruerit, vt memorat *Marul. lib. 4.* † Et 28
Marina in Achaia viri habitu monachum representans accusata, quod mulierem pregnantem reddidisset, paciẽter accusationem tullit, partumque accusatricis diligẽter educauit: omnemque ab Abbate impositam pœnitẽtiam peregit, potius quam se esse fœminam aperiret, vt scribit *Lipomen. to. 6. Iul. 17. in præfat.* † Et huiusmodi tã multa sunt 29
ad manum, vt non videar plurібus prosequenda, quia paginas adimplere non curaui, sed sententias; qui plura vellet, videat preter *Marul. & Lipomen. vbi sup. Metaphrast. Septemb. 11. & 25. & Octob. 8. Gregor. Turonens. in gloria conf. cap. 16. Histor SS. Patrum, & aliæ passim.*
† Dum tamen cabeas à populari sen- 30
tentia, quæ in sanctam sedem Apostolicam hæretica vesania effutiuit, asserens mulierem fuisse Papam Ioannis VIII. vt tradunt *Adrian. in quodlibet. q. 10. lit. d. Neuizan. in Sylua nupt. V. est nubendum, n. 29.* † Nam hæc planè men- 31
tira est, quam nec credent pueri, qui nõ dum ære labãtur, tum ob diuinum numen, quod semper afflare solet in hoc Pontificum eligẽdorum negotio, tum ob totius Ecclesiæ culmen, & capite ne acephala fieret, tum ob sacramenta, tum ob reliqua Ecclesiæ functionis munera, quæ irrita fuisset nemo dubitat, nam contrarium est hæresis Pepuzianorum, quæ mulieribus sacerdotiũ permittebat, *D. Augustin. de hæres. cap. 27.* † Neque enim vllus sanæ mentis, 32
est, qui Pontificum historiam conscripsere huic impudicæ fabulæ assentitur, nam Pandulphus, quo nullus alius est vetustior, qui Pontificum seriẽ contexuit, nullam de illo mentionem facit, nec interLeonem IIII. & Benedict. III. quo tempore prædictũ Ioan. VIII. constituunt, amplius quam quindecim

dies

dies interueniſſe affirmat, quib' eligi, & tã mira patrari (qualia de illo fabulantur) non potuerunt. † Sed quia nullũ tã impudens eſt medatium, quod non aliqua occaſione ſuſcepta, manarit. Fuerat quidam Ioannes nomine, qui poſtea Benedictus III. dictus eſt, qui cum valde pius eſſet, & pronus ad lachrymas, à perditis curialibus lachrymoſa mulier appellabatur, & eo tempore fuit mulier, quæ Papiſſa nuncupata floruit, quæ prædicabat, & plurima virilia officia ſubibat, & ſic factus eſt locus fabulæ prædictum Ioannem mulierem fuiſſe, vt narrat *Simon. Maiol. dier. Canicul. to. 1. colloq. 3.*

53

CAP. XVIII. de ſenili cum iuuenta commutatione.

SVMMARIVM.

Senes in iuuenes conuerti poſſe naturale eſt, nu. 1.

Animalia multa, quæ ſeneſcentes noua inducunt iuuentutem, nu. 2.

D. Iſai. c. 40. de hominis renouatione illuſtratus, nu. 3.

Multa ſunt, quibus humidus radicalis reſtauratur, nu. 4.

Fontis aqua, quæ ſenium ætatem cum iuuẽta commutat, nu. 5.

Arbor vitæ in longiſſimum æuum hominis vitam conſeruabat, nu. 6.

Vitæ arbor Paradyſi vim naturalem habuit vitam prorrogandi, nu. 7.

Vitis arbor ſuccedit in locum arboris vitæ, nu. 8.

Mirabolani vitam in longiſſimum conſeruant, nu. 9.

Diabolus poteſt naturaliter, operando ſenectutem cum iuuenta ætate commutare, nu. 10.

Canos capilos in nigros verti naturale eſt, nu. 11.

Capilli quare in ſenibus albeſcant, numero 12.

Albani ſtatim à die quo naſcuntur capillo ſunt albo, nu. 13.

Caniciem accelerant animi languores, numero 14.

Vipertus iuuenis in Epiſcopum electus repente incanuit, nu. 15.

Neronis tempore in Hiſpania puer repente incanuit, nu. 16.

Seneſcere breui tempore fieri poteſt naturaliter, nu. 17.

Pueri decem annorum grauidãtes nutrices, & fœminæ nouem annorum concipientes, nu. 18.

Senes octogenarij, & nonagenarij filios genu erunt, nu. 19.

Seneſcunt homines ex frequenti, & anticipato coitu, nu. 20.

Fenix durat quingentos annos, quia nunquam coit. nu. 21.

Hominis vita terminum conſtitutum, numero 22.

Homines, qui ex continenti vita plurimum vixerunt, nu. 23.

Mors retardari poteſt natura, & arte, numero 24.

SENES In iuuenes conuerti poſſe non minus naturale exiſtimo, cum natura aquilæ concedat renouari, *Pſal. 102.* & ſerpentem, vt nouam induat iuuentutem *Ariſtot. lib. 8. hiſtor. animal. cap. 17.* 1

2 † Et innumeri alij de genere inſectorũ, ſibi inuicem renouantur, vt de illis, qui cruſta teguntur tradit *Ariſtoteles*, de bõbycine *Albert. Mag. lib. 26. de lanific.* de papilione, Silpha, cicada, ſcarabeo, & alijs idem *Ariſtoteles.* † Quare cum hoc circa puſila animalia reperiamus, credendum non eſt hebe nouerca natura id homini (qui cunctis rebus præſtantior eſt) denegaſſe: nam vt ait D. 3

ait D. Isai. cap. 40. *Qui sperat in Domino mutabunt fortitudinem, assumment pennas sicut aquilæ.*

4 ¶ Multa enim latent, nondum inuenta, quam hominibus ignota, quibus humidus radicalis restauratur, senectutis ariditas temperatur, cæteraq; deperdita supplentur, vt tradit *Marsil.*
5 *Fiscin. lib. de vita long.* † Nam in orbe nouo, quædam Insula reperitur *Bonica* nomine, in qua fons scaturijt, cuius aqua senium cum iuuenta ætate commutat, vt post Cardanum narrat *Ioan. Languis epist.* 79. & similis virtus *Lucayan fontem* esse memitrit, *Petr. Chieza*
6 *p. 2. histor. Perù cap.* 41. † Neque negandum est absque inustionis nota in Paradyso fuisse arborem vitæ, siue *lignum vitarum*, vt Hebræi volunt, qui esu suo vitam humanam in æuum longissimũ conseruabat, Genes. cap. 3. *Ecce Adam quasi vnus ex nobis factus est, eiciamus eum ne forte mittat manum suam, & sumat de ligno vitæ, & comedat, & viuat in æternũ.*
7 † Quam vim ei naturalẽ fuisse etiã post Adæ lapsum docuerunt *D. Thom. par.* 1. *q.* 97. *art.* 5. *Scotus eius antipoda in Sent.* 2. *dist.* 19. *q.* 1. *Bellarmin. tom.* 3. *controuers. lib.* 1. *cap.* 19. *Perera in Genes. lib.* 3. *q.* 4.
8 † In cuius locum succedisse vitis arborem docet Hier. Pradus apud auunculum meum Ioan. Bapt. Villalpando in Regio Codice to. 1. ad Ezech. c. 15. fol. 172. *Appelles merito vitam alteram artificiatam non nisi diuino auxilio à Noe inuẽtam, vt succederet inuicem ligni vitæ homi-*
9 *nis vetiti.* † Et prædictæ virtutis vitam, scilicet in longeuum cõseruantis quasdam plantas reperiri nomine *Mirabolanos*, à senectutis squalore homines præserbantes, & humidum radicale sufficientes, affirmat *Marsil. Fiscinus, vbi*
10 *sup.* † Quas cum demon nosset, nil vetat quin possit Magis adaptare, vt præstent, quod de se Medea gloriatur, apud Ouid lib. 6. Metamorph.

Berba, comæque
Conicie posita nigrum rapuere colorem
Pulsa fugit macies, abeunt pallorque, situsque
Abiectoq; cauæ supplentur corpore rugæ

Est enim naturale canos capillos in nigros aliquando verti, nam in Cresia dicit Solin. cap. 55. *Apud Indos quosdam infantes statim natos, canos fieri: rursusque alteram ibi gentem esse, quæ in iuuentute sit cana, nigrescat in senectute,* quos dici *Pandoras* scribit *Plin. lib.* 7. *cap.* 2. cui astipulatur *Aul. Gellius lib.* 9. *cap.* 4. † Canicies enim ea ratione causatur, quod capillo sunt rariore, & albescit, qui colorẽ humoris, quo capillus nutritur immitatur, nẽpe ex flegmate, & cũ senio in sanguine trãsit, necessarium est capillum sanguineo humore enutriri, & ideo fieri nigrum, vt docet *Machrob. lib.* 7. *cap.* 9. † Nam eo fit etiam, vt Albani (qui ita dicuntur, quod aluo crine nascantur) vt statim quo nascuntur cani sint, post modum in senecture nigrescant, vt narrant *Solin. cap.* 19. *Aul. Gellius, vbi sup. d. cap.* 4. † Animi quoque angores caniciem accelerant, nam frigescit corpus, flegmaque augetur, atque ita canities superuenit, vt de illo qui à catholico Rege in carcere cõiecto, cum adhuc iuuenis esset, in ipsa carcerationis nocte repente incanuisse narrat *Petr. Hispal. p.* 2. *cap.* 7. † Et Vipertus iuuenis cum in Racemburgensis Ecclesiæ Episcopum fuisset electus Romamque profectus dispensationis causa super ætate à Pontifice contemptus, nocte sequenti totus incanuit, quo viso Pontifex confirmauit, & dispensauit simul, atque consecrauit, vt narrat *Krant. Metrop. lib.* 9. *cap.* 47. † Quinimo, & in nostra Hispania (vt alia prętermittam) cum Sergius Galba à Nerone ad sedandos motus missus esset, ac ingressus Prouintiam sacrificaret intra ædem publicam, puero è ministris acerram tenenti capillus

11 12 13 14 15 16

repente

repente toto capite in canuit, vt tradit *Sueton in Neron, & in Galb. Vaſeus in*
17 *Chro.Hiſpan.an.*70. † Naturaliter enim cõtingere poteſt, vt quis breui tempore ſeneſcat, vt traddit *Solin.cap.*4. nam vt ait Plin.libr.7.c.16. *Invenimus in monumentis Salamine Euthimenis filiũ in tria cubita trienio adoluiſſe, in cẽſu tardum, ſenſu hebetem, & iam puberem factum, voce robuſta, abſumptum contractione membro-*
18 *rum ſubita trienio circum acto.* † Nam in his, quos natura bræui præcluſura eſt viriles actiones ſolet anticipare, vt de puella nouenne prægnante narrat *Albert.Magn.lib.*18*.tract.*2*.cap.*2.& in Europa octauo anno cõcepiſſe apud Moſellam ſub Bened.XII. Pont.Max. meminit *Genebrard.* & Infantẽ, qui ad decimum annum, non dum peruenerat nutricem prægnantem redentẽ recolit ex D. Hieronim. *Rodiginus lib.*14.*antiq.*
19 *lect.cap.*8. † Contra autem luxuriæ minus deditos ſenes octogenarios, & nonagenarios, genuiſſe tradit conciuis meus *Abynzohar libr.*2. *Theiçir tract.* 2. *cap.* 1. & ex eo *Matth. de Gradi in comm. Raſis, ad Almanc.lib.*9*.c.*29*.Plin.lib.*7*.capit.*14.& in centeſimo anno *Sabonarol. tract.*6*.capi.*21*.rub.*23. *Ioann. Schenckius tom.*2*. obſeruat.medic.lib* 4*.obſeruat* 124.
20 † Quia ex anticipato, & aſsiduo coitu homines cicius ſeneſcunt, ac moriuntur, quia coitus eſt morbus comicialis quo breui totius corporis compago diſoluitur, ac extinguitur, vt docet *Hippocrates*, quippe vt ait Ariſtot. *Generatio*
21 *vnius eſt corruptio alterius.* † Ex quo auẽ Phenicem quimgentorum annorum vita perduraſſe (quia nunquam genuit) ſcribunt *Herodot. lib.*2*.cap.*5*.Mela lib.*3*. cap.*9. & eſſe homines, qui ad ducentos annos viuere meminit *Plin.lib.*7*.ca.*48. quam ſententiam Plinium doctiſsimũ laudans ſecutus eſt *D.Auguſt.lib.* 15*.ci-*
22 *uit.Dei cap.*9. † Nam licet poſt diluuiũ humanæ vitæ meta cõſtituta ſit annorum CXX. quam præterire non poſſumus, *Geneſ.c.*6. ſiue vt ait Regius Vates LXX. annorũ, quia reliquum tempus laboris, & doloris, *Pſal.*89. hoc fit de ordinaria lege, ſecus tamẽ ſpeciali Dei priuilegio, quo particulares vitas in pręmium caſtitatis voluit prorrogare, vt author vitæ, & mortis cognoſcatur, *D.Ioann c.*1. † Nã eo Dauid Epiſcopus 23
Scotꝰ vixit, vltra ann. CLXX. vt tradit *Olaus lib.*4*.c.*4. & S. Seuerus in virginitatis, & ſanctitatis meritum vixit ad ann. CCC. vt tradit *Petr. Natal. in eius vita.* † Poteſt enim natura, & arte mor- 24
tem rerardari, non tamen vitari, vt docet *Franc. Valleſ. lib.*6*. controuerſ. cap.*1. & aliquando ſenectus in puerilem ætatem conuerti, vt tradit *Ioan. Schenckius tom.*2*.obſeruat.lib.*4*.obſeru.*123.

CAP. XIX. de virginitate reſtituenda.

SVMMARIVM.

*Diabolus non poteſt ſanare, quæ perierunt, nu.*1.

*Virginitas ſemel amiſſa recuperari nequit, nu.*2.

*Virginitatis amiſsione membra mutilantur ſecundum alij, nu.*3.

Virginitatis ſententia ex Auerroe, numero 4.

*Hymem virginis quid ſit, nu.*5.

*Virginibus in primo congreſſu dolor, & ſanguis, nu.*6.

Deuteronom.cap. 22*. de virginitatis ſignis explicatur, n.*7.

*Virginitatis amiſsione membrum non rumpitur, nu.*8.

*Membranula non eſt virginibus, niſi morboſis, nu.*9.

*Virginitas eſt in ſola labiorum, & ſymphiſis compreſsione, nu.*10.

*Sanguis non eſt ſignum virginitatis, nu.*11.

Virginitas

Virginitas ſophiſticatur à dæmone, & à medicis.nu.12.

Medici non poßunt remedia præbere ad ementiendam virginitatem, numero 13.

Remedia virginitatis in quo caſu poßit dari, nu.14.

Strupator ſi non habet cauſam aggrabantem luxuriam non tenetur, niſi ex fornicatione, in foro exteriori, n.15.

Strupator in foro conſcientiæ non tenetur manifeſtare ſtrupum, ſed fornicationem, nu.16.

1 CONCORS ſententia eſt inter omnes Theologos, & Philoſophos nō poſſe dæmonem ſanare, quæ perierunt, quia de priuatione ad habitum non eſt poſsibilis regreſſus ſecundum *Ariſtot.*
2 *lib.5.Phyſicor.& lib.2.de gener.*† Ex quo genere eſt virginitas, nam ſemel amiſſa, neque artificio, neque dæmonis opē fieri poteſt, vt quæ iam eſſe virgo deſierit, virginem eſſe incipiat, aut iterum virgo ſit, quę eſſe deſijt, quia à præteritis non eſt potentia, vt tradit *Ariſt. vbi*
3 *ſup.*† Nam ſecundum aliquos in virginitatis amiſsione membra mutilantur, vt tradit *Fallopius in obſeruat. anotomat.* quia authore conciue meo Auicena lib. 3. ſem. 21. tract. 1. cap. 1. *Ante violationem virginis ſunt in collo matricis paniculi contexti ex venis, & ligamentis ſubtilibus valde ortis ex omni mēbro eius,*
4 *quos deſtruit violator.* † Alter conciuis meus Auerroes lib. 1. collectancor. cap.35. *Et orificium vuluæ eſt criſpum, & ex criſpitudine illa oriūtur venæ minutæ habentes pelliculam vnam contextam duabus*
5 *texturis.*† Quę vocatur hymē, à medicis Andr. Veſſalius lib.5. de fabrica corp. hum. cap.15. *Sic à tergo huius colli veſicæ inferioris paulo ve interius, carnea occurrit membrana, quæ hymen, & eugion appellata virginibus eſt peculiaris, in cæteris namque mulieribus coitu, aut alioqui petulanti quo piam attritu diuulſa, lacerata ve aboletur.*
† Vnde in virginitatis amiſsione, & 6
primo viri congreſſu, virginibus dolor eſt, & profluuium ſanguinis, nam vt ait ſacra pagina Deuter. cap.22. *Si duxerit vir vxorem, & poſtea odio habuerit eam, quæſieritque occaſiones, quibus dimittat eam, obiciens ei nomen peßimum, & dixerit vxorem hanc accepi, & ingreſſus ad eam, non inueni virginem, tollent eam pater, & mater eius, & ferent ſecum ſigna virginitatis eius, &c.* † Quam eſſe panum, 7
vel camiſiam ſanguine madidam omnes Orthodoxi Patres fatentur, & communis Theologorū ſchola cum gloſſa in illa verba aſſeberat, quibus aſſentiūtur, ex medicis *Ioan. Alfonſus de Fontecha in ſpeculo medic. Chriſt lumi.3. Petr. Garſia Carrero ad Galen. de locis affect. diſp.67.cap.1.*

¶ Sed his non obſtantibus contrarium verius eſt, nempe in virginitatis 8
amiſsione, ſeu virginis ſtrupatione mēbrum non rumpi, quia in ore vuluæ, neque, in aliquā eius parte aliquid eſt in cuſtodiā virginitatis, quod deſtruat violator, vt tradunt *Andr. Laurent. lib.7. de re anotomat. cap. 12. Marcell. Donatus lib.4. de admirab. medic. cap.15. Fernelius lib.1.cap.7.* † Vnde ſi qua membranulla 9
in aliquibus reperitur, morboſa eſt, & non propterea ſignū virginitatis, quia ex vitio conformationis contingeret, vt tenent *Aetius tetrab.4.ſerm.4.cap 96. Paulus lib.6.c.72. Oribaſius lib.24.collectaneor.cap.32. Capibazeus lib.4 cap.2. Nicol. Florentin. ſerm.6.tract.1.cap.6. & tract.3. ſerm.8.cap.30.* † Virginitas enim, ſine 10
vlla membranulla eſt, in ſola labiorū compreſsione, & ſimphyſis, ſeu coaleſcentium partium anguſtia, quæ cum ſine dilatatione membrum viri admittere nequeant, ex venarum coaleſ-

centium

centium ruptione fit dolor, & sanguis, vt docent præter supradictos *Fran. Valles de sacra Phylosoph. cap. 25. Horat. Augerius tom. 2. epist. 1. cap. 4. Ioann. Alfonf. Fontecha, vbi sup. dict. lumin. 3. Petr. Garsia ad Galen. de locis affect. d. disp. 67. cap. 1.*

11 † Quare sanguinem non esse signum virginitatis, quia sine sanguinis emissione virgo cognosci potest á viro eleganter agnouit Ioann. Fragoso de arte meden. tract. de explanat. *Assi que la sangre que suele salir en el primer coito, no siempre es de la tela corrompida que imaginan, sino de las venillas que alli se hallan apretadas: por lo qual las mugeres que tienen ya edad madura no sienten dolor en aquel acto, ni les va sangre, especialmente si el hombre tiene el miembro genital proporcionado con la grandeza del cuello de la*

12 *madre.* † Vnde cum membra non mutilentur, sed solum coalescentium partium sequatur dissolutio: poterint á dæmone physicis remedijs coadunari, ita vt mulieri virginitas redita videatur, vt ad hoc sæpius ab obstetricibus, & medius sophisticantur, vt multa remedia aducens obseruat *Ioan. Alfõs. de Fontecha, d lumin. 3. fo. 611. & 617. Petr. Gar*

13 *sia, vbi sup. d. dis. 67. c. 2.* † Sed an absque periculo cõscientiæ possint medici, & obstetrices huiusmodi corruptis presto lari, vt suũ vitiũ detegãt, & se virgines emẽtiãtur, dubitari solet, & pars negatiua inuoluit, quia nõ licet mulieribus homines seducere, quin teneantur de dolo, cum aliud agitur, aliud simulatur *l. 1. §. 1. D. de dolo, l. rei communis, l. merito,*

14 *D pro socio.* † Et ita licitum non est huiusmodi circumbentionibus opem dare, nisi in casu quo virgo sit desponsata, & metuat mortis, aut honoris periculum, si vir eius amissam virginitatem agnoscat, quia poterit sophisticari, vt sua, & suorum honorem tueatur, vt ex consilio præstantissimi Doctoris de la Camara Complutensis Cathedræ Scripturæ moderatore, & Petr. Vazquez societatis Iesu resoluit *Ioann. Alfonf. vbi sup. fol. 613.* † Et cum huiusmo- 15
di defloratione mẽbrũ non mutiletur, quando raptus, neq; alia vis interuenit, aut qualitas agrabans luxuriam, nec promissio dotis, vel matrimonij, vel quid simile, vir nõ tenetur, nisi ex simplici fornicatione, vt docet *doctiss. conciuis, & amicus meus Thom. Sanchez to. 2.*
de matrim. lib. 7. disp. 14. † Neque in fo- 16
ro conscientiæ tenetur strupator ad nil aliud ex sola virginis disloratione, quã ex simplici fornicatione, vt docent *idem Thom. Sanchez d. disp. 14. Nauarra de restitut. lib. 2. cap. 6. part. 4. num. 419. Vazquez 1. 2. disput. 112. num. 1. Henriq. 2. 2. q. 62. art. 1. dub. 7.*

CAP. XX. *de animæ á corpore separatione, siue de Extasi.*

SVMMARIVM.

Mortem diabolus paratur, nu. 1.
Extasis quomodo causatur, nu. 2.
Extasis diuina remissiue, nu. 3.
Extasis diabolica, quibus causis cõparatur, nu. 4.
Diabolus Magos, & sagas in extasin rapit, nu. 5.
Magi, & Gentiles in extasim rapti, nu. 6.
Anima extra corpus peregrinatur in extasi secundum hæreticos, nu. 7.
Animam extra corpus peregrinari est delirium, nu. 8.
Anima postquam semel locum deseruit amplius non recegnoscit, nu. 9.
Anima extra corpus nõ peregrinatur etiam in vero, & supernaturali extasi, nu. 10.
D. Paulus non agnouit se raptum extra corpus, nu. 11.
Diabolus, quibus fallatijs vtatur in extasi, nu. 12.

DE Animæ separatione à corporis integumento, quæ per mortem fit, non loquor: id enim satis probant Asmodæus ille, qui septem viros Sarræ necauit *Tob.cap.3.*& Sathanas, qui filios omnes
2 Iob interemit, *Iob cap.1.& 2.* † Sed de separatione sensuum corporeorum functione,hoc est *Extasi*,siue *raptu*,vulgó *Arrobo*, quæ ligando, vel soluendo sensus exteriores causatur, secundum
3 *D.Thom. quæst.13. de veritat.art.1.* † Et in hac non agimus de diuina,quia sedes Theologorum est, quam scripserunt *Doctor Angelicus D.Thom.2.2.quæst.175. & Raph.de la Torre tom.2.de vitijs oppos. relig.q.95.art.6.disputat.10.vsque ad 16.*
4 † Agimus nempe de dæmoniaca,quam diabolus præstare solet, vel quia illos tramittes obstruit, quibus á cerebro spiritus sensitiui, se ad exteriores sensus penetrant,vel quod eosdem spiritus ab exterioribus sensibus attrahit, ibiq; retinēt, ne ad exteriorem sensuum organa descendant,vt docet *Mart.del Rio*
5 *lib.2.Magicar.c.24.* † Quod quidem sic acceptum pro vt naturale est,dæmonis potentiam non excedit, quim possit multos Magos, & sagas in extasi rapere, qualiter auorum nostrorum seculo fuerunt fœminæ duæ, hoc sanctitatis prætextu magno in precio habitæ,vna Cæsar Augustæ, altera Cordubæ,quibus meminit *Mart. del Rio lib.4.*
6 *Magicar.c.1.q.3.sect.3.* † De fœmina alia apud Lusitanos retullit *Oroscius de Couarr.lib.1.de falsa proph.c.24.* de Marco Mago narrat *Irenæus lib.1.contra hæres.cap.9.*de alijs ex Gentilium, & Arabum opinione *Ant. Mocenicus libro de*
7 *transitu homin.* † De quorum extasi errat *Bodinus lib.2. dæmonolat. cap.3.* dum censet re vera animam á corpore pere grinare, & alijs in locis inter ea separata versari,vt fuit error *Platonicorum,& Caballistarum*,quorum neutris, nec credent pueri,qui non dum ære labantur.
† Nam vt ait Tertulian. lib. de anim. 8
delirium est hanc licentiam animæ,sine morte fugitiuæ, & libro de Resurrectione carn. *Nusquam anima,sine carne esse,quandiu in carne est.* † Siquidem postquam 9
semel locum deseruit,cum amplius recognoscere negarunt Regius hymnographus Psal.77.*Spiritus vodens, & non rediens*, & Iob cap.7. *Non reuertatur vltra in domum suam, neque cognoscent eum amplius locus eius.* † Quia in vero, & su- 10
pernaturali extasi anima extra corp⁹ nō peregrinatur,sed solum homo per spiritum diuinum ad rerum supernaturalium contemplationem, siue cogitationem, cum abstractione mentis à sensibus elebatur, vt præclare agnouit *D.Thom. 2.2.q.175.* † Nam etsi possit 11
Deus animam á corpore per raptum separare,& interea in corpore idoneas iterum recipiendæ animæ dispositiones conseruare, quia an sibi id contingerit dubitat *D.Paul. ad Corinth.2. cap.* 12. neque ego audeo asseuerare. † Dæ- 12
mon enim quotiens vult hos extaseos inducere ea, quæ diximus in sensibus vtitur potestate, ita vt corpus viuum cadaberis mortuique immobilis speciem præ se ferat, eunque agilitat, ac è terra eleuat,& ea quæ vult suggerit, vt de quodam hac arte deluso narat *D. August. lib.14. Ciuit. Dei cap.23.* de alijs *Raph.de la Torre,d.disp.16.*

CAP. XXI. *de inedia perferenda.*

SVMMARIVM.

Diabolus potest efficere, vt quis multo tempore ieiunus maneat, nu.1.
Fames vltra 7.diem protrahi nō potest,n.2.
Christus quadraginta dies ieiunauit, nu.2.
Hippocr.de inedia perferēda explicat⁹,n.3.

Spirensis

Spirēsis puellæ vltra quadrieniū ieiuna fuit obseruata, nu. 4.
Puellæ Germana, & Arabs, multo tempore sine ciuo manserunt, nu. 5.
Aristoteles refert homi. em solo aere vixisse, nu. 6.
Chamæleon ex pulmonis magnitudine solo aere uiuit, nu. 7.
Cacaore herba famen expellit, nu. 8.
Sanctorum ieiunijs miraculi vis non est subtrahenda, nu. 9.
S. Eucharistiæ assumptione quam plures, sine ciuio annos vixerunt, nu. 10.
Puella, quæ sola Eucharistia annos XXX. vixit, nu. 11.
Vestimenta sine atteritione Deus suis conseruat, nu. 12.

1 NON dubito posse
dæmon efficere, vt
quis multo tempore
inediam perferat,
seu vt absque ciuo, & potu ieiunus
transeat, vt probat *A. f. Tostatus Episcopus*
2 *Auulens. in Exod. cap. 7.* † Etiam si
vltra septimum diem famen naturaliter
protrahi posse negaberit, *Hipp. crit.
lib. de carnib.* ex quo Christum, quod
quadraginta diebus ieiunasset, miraculo
adscribit *Procop. in illud Luc. cap. 4.*
3 † Sed Hippocratis sententia intelligitur
de illis, quibus ventriculus, & ieiunum
intestinum humore chiloso vacat,
secus in his, qui abundant humore
phlegmatico crudo, lento, & viscoso,
quia calor naturalis illo vtetur pro alimento,
donec totus humor absumatur.
4 tur. † Vt de puella Spirensi, quæ Ferdinandi
Imperatoris iussu ieiuna (veritatis
explorandæ gratia) vltra quadrienium
fuit asserbata, corpore interea bene
forti, sano, nec vlla macie tentato,
vt affirmat eius rei testis oculatus, qui
seruandæ puellæ cura inter fuit *Girard.
Bucoldianus medicus in Epidem. de ipsa
puellæ edita.* † Similia de alia puella 5
Germana refert *Sim. Portius lib. de puella
German.* de puella alia Arabe *Mart. del
Rio lib. 6. Magicar. cap. 1. sect. 3.* † Et quod 6
magis fidem superare videtur ex Aristotele,
qui vidisse se hominem, exemplo
quoque Olympidori, affirmat, qui
solo aere, soleque viueret, testatus est
Ficinus ad Phædum Platonis in argum.
† Quod prorsus impossibile non videtur, 7
si ad chamæleontem oculos conuertas,
qui ex eo quod pro corporis portione
pulmo sit illi maximus sola respiratione
soloque aere viuit, vt narrat
Plin. lib. 11. capitul. 37. vnde illi pauor,
& colorum mutatio, *Plin lib. 28.
cap. 8* † Apud Indos herba quædam re- 8
peritur *Cacaore* nomine, quæ famē expellit,
vt referunt, qui nouum orbem
perlustrarunt *Petr. Chieza in histor. Perû
part. 1. cap. 96. Aug. Zarate lib. 1. eiusdem
histor. cap. 8.* † Neque per hoc sanctarū 9
naturam excedentibus ieiunijs miraculi
vis abstrahenda est, vt D. Mariæ
AEgyptiacæ, & D. Catharinæ Senens.
& similium: quia Deus, qui creauit eas
virtute sua, sine corporali sustentat ciuo,
vt docet *Picus Mirandul. lib. 3. Prænot. cap. 5.*
† Aliquando etiam sola Sa- 10
cramenti Eucharistiæ assumptione absque
alio alimento plures annos, & eo
amplius perdurarunt, vt narrat *Fulgos.
lib. 1.* de puella annorum XII. in territorio
Tullensi sola Eucharistia triennio
perdurasse meminit *Vincent. lib. 24.
cap. 27.* † De alia puella in villa Eykel 11
circa ann. 1288. quæ sola Eucharistia
omni potu, & cibo carens, vixisse ad
annos XXX. narrat *Nauclor. Gener. 43.*
& circa ann. 1478. codē miraculo alios
compertos commemorat *Gener. 50.*
† Et vt corpora sine ciuo ab omni ma- 12
cie Deus athletis suis immunia asserbat,
ita vestes, & alia corporis integumēta,
Deuter. cap. 8. *Vestimentum tuum,
quo operiebaris, nequaquam vetustate deficit,*

& pes tuus non est subtritus, en quadragesimus annus est, & cap. 29. *Aduxit vos quadraginta annis per desertũ, & nõ sunt attrita vestimenta vestra, nec calceamenta pedum vestrorum vetustate corrupta sunt.*

CAP. XXII. *de maleficio somnifico.*

SVMMARIVM.

Somnia causantur, ex humectatione cerebri, nu. 1.

Rusticus ex dæmonis ope totum autumnũ et hyemem dormiendo fuit absortus, nu. 2.

Epimenidis Cretensis, qui LXVII. dormiuit annos, nu. 3.

Sardorum Semideorũ somnus dæmonis fuit, nu. 4.

Septẽ dormientiũ somnus diuinus fuit, n. 5.

Diabolus ex humorum perturbatione somnũ altum conciliat, nu. 6.

Diabolus vt somnum immittat soporiferis herbis vtitur aliquando, nu. 7.

Pharmaca multa sunt quibus somnus conciliatur, nu. 8.

Vergilius de somni conciliatione commendatus, nu. 9.

Magi ad sua crimina vtuntur maleficio somnifico, nu. 10.

Maleficium somnificum dupliciter patratur, nu. 11.

Manus, vel pedes mortuorum accensis maleficium somnificum patrari solet, n. 12.

Fascibus ex cantatis de certo genere lychno maleficiũ somnij patratur aliquãdo, n. 13.

Fascibus huiusmodi, quo nam pacto Magi vtantur, nu. 14.

1 OMNIA causantur ex humectatione cerebri, vt docet *Galenus lib. de causis symptomat. c. fin.* quare medicamẽtis naturalibus tantum humectantibus posse causare docet idem *Galen, lib. 5. de simplic. medic. cap. 18.* non refrigerãtibus, qui astuporem generant, vt tenet *Valles lib. 9. controuers. cap. 13.* † Vnde som- 2
num tam altum conciliare posse dæmonem quibus vellit, & Deus sinat, res tam plana est, vt nõ videar pluribus prosequenda: qualem putó illius rustici somnum, qui in Germania totum autummnum, & hyiemem dormiendo fuit emersus, vt tradit *Lelius Girald. in hist. Poet. dial. 4.* † Et Epimenidis C re 3
tensis, qui cũ meridiano æstu ouẽ quæreret speluncã ingressus sopori graui victus LXVII. iuxta *Pausaniã*, vel XLVII. iuxta *Eudemum*, pauló pautiores secundũ alios quieuit annos. † Fortasse ho- 4
rum quietis causa naturalis fuit: etsi de Epimenide potius adscribant dęmoni: vt de Sardorũ Semideorũ somno, qui re vera erant mortui; dæmonũ præstigio visi sunt, & dormiri, & excitari; de quibus plura *Aphrosid. & Simplic. in Phisicor. 4.* † Neq; ex hoc nego aliquãdo per 5
miraculũ somnũ tã longum immissuũ à Deo, vt septem dormientiũ sanctorũ, qui integrũ seculũ dormierunt, vt tradũt *Laur. Surius, & Maiol. c. 4. fo. 164.* & aliorũ quinque *apud Paul. Diacon.* † Sed 6
de his nõ agimus, sed de diaboli immissis, qui in his etiã diuina miracula conatur immitare, ad quod aliquãdo per se humores turbatur, & ex condicto sibi pacto homini somnum conciliat, vt de Mercurio, narrat Vergil. Æneid. 4.

Dat somnos, adimitque, & lumina morte resignat.

Aliquando naturalibus vtitur herbis 7
soporiferijs, vt de Narcoticis pharmacis tradit *Plinius*, de lapillo Memphitis *Dioscorid. lib. 5. cap. 115.* & alijs Ouid. lib. 7. Metamorph.

Peruigilem superst herbis sopire draconem,
Qui crista linguisque tribus, præsignis, & vncis
Dentibus horrendus.

8 Sunt enim plura pharmaca,quibus hu-
mores turbantur , neruorum origines
obſtruuntur,ſenſatio impeditur, ac ſo-
por altus conciliatur, quæ vt medicus,
ita dæmon ex herbis ſoporiferis valet
cōparare , vt docent *Binsfeld. in confeß.
malefic.p.1.concl.3. Remig.lib.2. dæmonol.
cap.4.Codronch.lib.1.de morb.venefi.Fran.*
9 *Valles lib.9.controuerſiar. d.c.13.* † Quod
haut latuit totius Philoſophiæ , ac rerū
naturalium periſsimo Vergilio lib.6.
AEneid. dū de Cāceruero,ſic loquitur.

Cui vates horrendæ videns iam colla colubris
Mele ſoporatam,& medicatam frugibus offam
Obijcit,ilie famerebidatria gutura pādit
Corripit obiectum, atque immania terga reſoluit.

10 Ad quod Magi,& Lamię in ſuis crimi-
nibus,vt ſercurius patrentur, ſolent vti
malo carmine,quibus dæmon concur-
rit,& ex his , aut alijs cauſis ſolet vigi-
lantes ſoporare , vt apud conciuem
meum Senecam in Med.

Tu quoq; relictis peruigil Colchis ades
Sopite primum cantibus ſerpens meis.

11 Et hoc variæ,per appenſionē mēbrorū
alicuius cadaueris,vt narrat *Cæſarius Ciſ-
ter.lib.6.Miracul.c.*10. aut certis accēſis
luminibus, quas *Apuleius in Aſin.lib.*1.
12 appellat *nebulas ſomnij.* † Interdū accen-
dunt pedes,vel manus mortuorū inūc-
tas prius oleo quodā à dæmone accep-
to,vel ad ſingulos digitos candelis affi-
xis,vt ex ſagarū confeſsionibus obſer-
13 uat *Remig.lib.2.dæmonol.c.3.& 4.*† Inter-
dū facibus excātatis de certo genere ly-
chno,& nota ſibi pinguedine, vt ſingu-
la cōprobat exēplis *Mart. del Rio lib.3.*
14 *Magic.p.1.q.2.*† Et his vtūtur,vt ipſe ait,
vel accenſis ſibi prælucētes,vel eas do-
mi certo loco defingētes accēſas,& ſo-
por durat, quandiu lumen illud ferale:
ad quod ſpectat Medea , apud Ouid.in
Herois.

Flammea ſubduxi medicato lumine ſomno,
Et tibi quæ raperes vellera tuta dedi.

CAP. XXIII. de maleficio taciturnitatis.

SVMMARIVM.

*MAleficium taciturnitatis, quibus in partibus abſcondatur,nu.*1.
*Maleficij taciturnitatis cauſa,nu.*2.&.3.
*Tolerantiā tormentorum non Chriſtiani modo,ſed Gentiles exhibucruut,nu.*4.
*M. Attili Reguli exemplum de tolerantia tormenti,nu.*5.
*Dæmon qua arte efficiat, ne homines dolorem ſentiant,nu.*6.
*Sodomitis cecitatem claris oculis, vnde contingerit,nu.*7.
*Loqui non poſſe ex dæmonis pacto quo nam fiat,nu.*8.
*Audire impeditus ex dæmonis pacbo , nu.*9.
Sentiendi vis à dæmone impediri poteſt, numero 10.
*Diabolus quibus fallatijs vtatur , ne Magi in aculeo tormenta ſentiant,nu.*11.
*D.Paul. ad Hebræos cap.*11. *de martyrum tolerantia explicatus,nu.*12.& 13.
*Aciem gladij retundi Gentiles carmine crediderunt,nu.*14.
*Camiſia inferni ad quid comparata,nu.*15.
*Periapta quedam ad aciem gladij retundendam,nu.*16.
*Maleficium taciturnitatis , ex corde infantis confectum,nu.*17.
*Taciturnitatis maleficium fit apuum Rege deglutito , vel membranulis cerco ritu adhibitis,nu.*18.
*Stigmatis impreßione fit maleficium taciturnitatis aliquando,nu.*19.
*Baryonæ ſtigmatis impreßio ſenſum ademit, nu.*20.
*Stigmatis huiuſmodi impreßio varia, n.*21.

Malefi-

Maleficium taciturnitatis totum expectatur à dæmone, nu. 22.

Vnguentum sagarum, nec consopiendi vim habet, nu. 23.

1 TACITVRNITAtis maleficium appellatur á Magis, quod datur suspectis per potū, vel esum, vel capillis irretitur, vel scapulis imprimitur, vel inter carnē, vel cutem absconditur, ne in tormento, quid quam pronuncient, vt docent *In-*
2 *quisitores German. in Mall. p. 3. q. 14.* † Cuius causa multiplex est: nam vel tacent, quia dolorem non sentiunt, vel quia loqui non possunt, etiam si sentiam, vel quia nec sentiunt, nec loqui possunt, vt quādo quis profundo somno opprimitur, vt tradit *Petr. Binsfeld. in conf. malefi.*
3 † Vel quia licet sentiant, vel loqui possint: robusti tamen atq; fortes tollerāt, vel obstinato animo crutiatū, interrogationesq; omnes contemnunt, vt docet *Petr. Binsfeld. in confess. malef. & in l.*
4 *multi, C. de malefi. & mathem.* † Et eo renitentes, ridentesq; simul cuncta supplicia perferunt, quod causarū ignari miraculo solent tribuere: quod nō raro, & Gentiles, & Christiani exhibuere: vt de Marco Sergio narrat *Plin. lib. 7. c. 28.* de Mucio Scæbola *Tit. Liuius lib. 1. decad. 1.* de alijs plura *Fulgos. lib. 8. exemplor. c. 4.*
5 *Maiol. to. 1. dier. canicul. cap. 4.* † De Marco Attilo Regulo in hæc verba refert Silus Ital.

Non ignis, cadensq; Chalybs, non verbera, passim
Ictibꝰ innumeris laceratū scindētia corpꝰ,
Carnificisque manus, penitusve infussa medulis
Pestis, & in medio lucerātes vulnere flāmæ
Cassauere (ferū visu, dictuvè) per artem
Seuitiæ extēti, quantū tormenta iuuebāt
Creuerū artus, atq; omni sanguine rupto
Ossa liquefactis fumarūt feruida mēbris:
Mens intactā manet, superat, videtque dolores
Spectanti similis: fessosque clamore ministros
Increpitat, dominosque crucem clamore reposcit.

¶ Vt non sentiant solet dæmon effi- 6
cere, per quandam naturalē vim obtupefaciendi sensus habentia, quibus fit, vt vel dolorē non sentiant, vel lenior, & tolerabilior videatur, vt docet *Iamblicus lib. de myster. Ægyp.* † Quia cras- 7
siore aliquo humore obstruunt viam, ne spiritus ad organum perueniant, vel alia ratione vim sentiendi hebetāt, qua forte ratione Angeli Sodomeos, claris oculis cecitate percusserūt, *Genes. c. 19.*
† Vel licet sentiant, loqui tamen non 8
possunt, quia eis silentiū inducit ocupatione corporea maleficij præclusis illi interius faucibus, & ore: ea moderatione, ne præfocētur: loqui tamē nequeūt, vt de possesso á dæmone narrat *D. Luc. c. 11.* † Interdū etiā organo auditus sic 9
obstructo, vt iudicis voces, interrogationesq; non exaudiāt, vt exemplis cōfirmat *Remig. lib. 3. dæmonol. cap. 8. & 9.*
† Aliquando vtitur inunctionibus, & 10
pharmacis, etiam naturalibus confectis ex opio, solano, & similibus quibus humores turbantur, sopor altus conciliatur, neruorum origines obstruuntur, & sensatio impeditur, vt de lapillo Menphiti tradit *Dioscorid. lib. 5. c. 115.* † Aliquando autē dæmon pōde- 11
ra appēsa ipse leuat, & corpus ipsum subleuat, funes quoq; quibꝰ ligati, & extensi, laxat: aliquādo verò, ea quæ corpori infixi, vel infundi videntur, ipse alio auertit, aut vim eorū priusquā corpꝰ cōtingāt, tollit: aut aliud mediū dēsum, & solidū interponit. † Sic nonnulli volūt 12
Deum martyres suos in tormentis, & cruciatibus illæsos asserbasse, iuxta illud D. Paul. ad Hebræos cap. 11. *Obtu-*

berunt ora leonis, extinxerunt impetum ig-
13 nis, fugaberunt aciem gladij, &c. † Quod cum sit á Deo factum potius miraculi, quam naturæ vim agnosco, licet fatear in sacra scriptura, quotiens ex causis naturalibus ratio consequi potest, non esse miraculo tribuenda, vt docet
14 *Fran. Valles lib. de sacra Phylosop.* † Illud tamẽ propectum mest, sic censuisse Gentiles Magico carmine aciem gladij retundi, vt nec leui vulnere cutem queat pertingere, vt impij milites, qui se invulnerabiles putant, si arma certo ritu incantẽt, vel sacrilego ausu crucifixi imaginem compungant, vt tradit *Sprenger.*
15 *in Mall. p. 2. q 1. c. 16.* † Vel adferant interullam lineam horrendis inscriptam imaginibus, quam vocant *Inferni camisiam*, vt docet *Pomponat. lib. de incantat.*
16 *c. 5.* † Vel si periapta quædam ferant varijs caracteribus Magicis insignitam, aut orationib⁹, quas blasphemè admodum, & mendaciter tribuunt D. Leoni, vel Carolo Magno insignitas *Magnis* (sic Magi loquuntur) *Dei nominibus.*
17 ¶ Hoc maleficium Magi frequẽter conficiunt, vel ex corde, vel alijs membris infanti nondum bapzati, sed violentur necati, & impuluerem redactis, vt tenet *Sprenger. in Mall. par. 3. q. 14. & 15. Fran. Pegna. in direct. Inquis. comm. 39.*
18 † Vel deglutito apuum Rege, vel corpore alligatis membranullis cum certo ritu, vel caracterum genere, vel inter carnem, & cutem absconditis, vt tradit *Hippolit. in Prax. tit. de qq. Paris. de Puteo in syndicat. c. de tortura, q. 4. Dã hau-*
19 *der. in Prax. c. 73.* † Vel stimatis impressione, vt de Mugeta saga, quæ ad hoc maleficium taciturnitatis in sinistro fœmore stigma, in modum verrucæ, portabat, quã debulsa, ex dolore clamare cœpisse narrat *Remig. lib. 1. dæmonol.*
20 *c. 5.* † De Bayaronne fœmina, quæ humere sinistro stygma portabat ad denarij magnitudinem, quæ eã omnis sensus expertem reddit, vt scribit *Charon. lib. 1. de Antichrist. not. 1.* † Huius stig- 21
matis figura nam omnibus vna, sed varia esse solet, non alijs apparet in forma vestigij leporis, alijs manus bufonis, alijs carelli nigri, qualiter videbatur in tergo Ioann. de Vaulx Stabulensis apud *Oranum*, vel gemini carbonis in pedibus, vt Allobrogini, apud *Gerson.*
† In quibus non solum, sed etiam quãdo naturalibus vtuntur philtris Mago- 22
rum huiusmodi effectus non expectatur à natura, sed à dæmone, quia si præter formam aducãtur nihil operare valent, vt docet *Tostat. in Genes. 13. q. 354.*
† Cum, & vnguentum illud sagarum, 23
quo ad transvectiones vtuntur, nec cõsopiendi quidem naturalem vim habere contendat *Bart. Spina sacri Palatij Magister tract. de strigib. cap. 31.*

CAP. XXIIII. *de admirandis cadauerum circa conseruationem, & colloquia.*

SVMMARIVM.

Diabolus suorũ sectatores corpora aliquando adseruat, vt neque putrescant, neque disoluantur, nu. 1.

Corpora incorruta causis naturalibus possunt aßerbari, nu. 2.

Alimenti parsimonia eficere solet, ne corpora mortua putrescant, & viua, neque tusi, neque emurgi soleant, nu. 3.

Loci natura potest corpora incorrupta aßerbari, nu. 4.

Fulmine ictorum corpora non sentiunt putredinem, nu. 5.

Cadauera suspendiosorum quare vngues, & pilos emittant, nu. 6.

Traiani anima ad suum corpus reuersa respondijt, nu. 7.

Spiridionis filia post mortem depositi locum indicauit, nu. 8.

Macha-

Macharij iussu occisi corpus de suo interfectore, respondit, nu. 9.
Caluaria varia, quæ in mundo loquuta sunt, nu. 10.
Mortua ex pheretro viro alloquuta, nu. 11.
Occissus improuisa morte, aggressoris facinus amico in somnis indicauit, nu. 12.
Gentilium reuelationibus, ex animarũ mortuorum factis non est omnino fides deneganda, nu. 13.
Statua Theodoriti; ipsiusmet Regis exitum renuntiauit, nu. 14.
Christi effigies D. Thomæ alloquuta, nu. 15.
D. Francisco alia Christi imago alloquitur, nu. 16.
D. Bernardum. S. Mariæ imago salutat, n. 17.
Imagines ex se loqui, vel ministerio Angelorum, nu. 18.
Imagines Dei ministerio lac, sanguinem, & voces imittere, nu. 19.
Captiui vngue Christi effigies in marmore sub Almançore Cordubæ expressa, n. 20.
Omnia cedunt suo Creatori, nu. 21.
Diabolꝰ quo nã pacto voces emẽtitur, n. 22.
Cadauera, aut statuas dæmon facere nequit, vt loquantur, nu. 23.
Voces quare diabolus emittere non valeat, nu. 24.

1 SOLET diabolus, vt affectatam sanctitatem imperito vulgó persuadeat, suorum cultorum corpora asserbare, vt neq; putrescant, neq; disolbantur, & aliquando in ignem proiecta efficere ne incinerentur, vt de quodam Guidone de Lachia narrat *Bern. Luxemburgi-*
2 *cus in Cathal. hæret. lit, G.* † Nam id efficere potest motu locali noxia pellendo, vel vi vnguentorũ iuuantia applicando, vel alia ex causa naturali, vel ex propria hominis complexione, vt qui exustis solibus terris nascuntur, qui resolui non solent, sed arescí, vt tradit *Cardan. lib. 8. de variet. rer. cap. 4.* † Vel 3
victu, vt qui eius paucitate sustentantur (nam eo quod arcent humorum copiam) solent arescí, vt Anachoretæ, & plures ex sanctissimis Religionibus descalciatarum fratres, qui vt plurimũ in sepulchris arefacti comperiuntur, & viui eorũ plures alij, neq; tusi, neq; emungi solent, vt de Persis, hac de causa scribit *Xenophi. in Pediacyr.* † Vel ex 4
loci natura, vel situs, vt docet *Pausan. lib. 5. de scriptor. Grecor.* dum sauciũ hominem in Iunonis Eleæ templo inter tabulatum, & scandulare tectum iuuẽtum tradit, vt de integro cadauere armato meminit, *Aristarc. in Olymp.*
† Quod non minus ratione mortis potest contingere, vt fulmine ictorũ cor- 5
pora non sentiunt putredinem, vt docet *Plutarch. lib. 4. q. deconu. 2. Seneca lib. 2. natural. qq. cap. 53.* † Et suspendiosorũ 6
cadauera, quæ ex eo, quod sibito illis spiritus inter cluduntur ex aliqua vegetãtis animæ dispositione pillos, & vngues solent emittere, vt docet *Binsfeld. in confess. malefi prælud. 2. dub. 4.*

¶ Augere etiam miranda, quod hu- 7
iusmodi cadauera voces emittãt, nam aliquando ipsius mortui anima ad suum corpus reuersa respondit, vt creditur de anima Romani Imperatoris Neruæ Traiani Hispani, quæ ad D. Gregorij interrogationẽ respondit, & ex summa eius pietate baptismum meruit, vt tradit *Ioan. Diacon. in vita S. Gregor. lib. 2. cap. 44.* † Item, & anima Spi- 8
ridionis filiæ Irene mortua, cui vnus ex familiaribus patris depositum dedit, ipsa terra defodit, & cum mortem opetisset nulli renũciato, depositãs insˀtaret, Spiridiõ ad sepulchrũ filię venit, & eam interrogãs clara voce depositi locum indicauit, vt narrat *Socrat. lib. 1. cap. 8. & Ruffin. lib. 1. histor. Eccles. cap. 5.*
† Et cum B. Macharij loco homicidiũ 9
fuisset perpetratum, & cuidam falso

obijceretur, qui ad Macharium confu-
git vna cum ipsis etiam calumniatori-
bus, coram eo igitur verbosis conten-
tionibus hinc inde percusis, interroga-
uit Macharius, vbi sepultus foret, &
cum ad locum peruenisset, interroga-
uit an is esset, qui ei mortem intulis-
set, qui de sepulchro respondit, non es-
se ab eo interfectum, vt legitur in *lib. de*
vitis Patruum, part. 2. cap. 37. Fulgos. lib. 1.
10 *Exemplor. cap. 6.* † De colloquio calua-
riæ, & alterius Macharij de varijs sedi-
bus damnatorum meminit *Marul. lib.*
6. cap. 14. de cranio Magi, *Fran. Picus lib.*
7. Prænot. c. 10. de alterius Magi, *Melch.*
Flauin. lib. de stat. anim. de alijs caluarijs,
seu capitibus mortuorum plura *Plethon.*
11 *lib. de mirab.* † Sūt & alia huiusmodi ad-
mirandæ virtutis, nam apud Albernos
vir, & vxor cum abstinuissent perpetuo
à carnis commertio, ille quidem cleri-
catum subijt, hæc veró religionis habi-
tum: defuncta postea puella, dum iam
sepulchro imponeretur maritus, hæc
protulit, *Gratias ago Deo, quod eam illi*
reddo intactam, & impollutam, cui illa de
pheretro respondit: *Sile, sile vir Dei, quia*
non est necesse aperire nostrum nemine in-
terrogante secretum, vt refert *Gregor. Tu-*
12 *ronens. in gloria confess. cap. 32.* † Similia
sunt quæ narrat *Valer. Max. lib. 1. cap. 5.*
de duobus Arcadibus, qui iter facien-
tes, Magaram cum venissent, alter ad
hospitale se contulit, alter ad tabernā
meritoriam diuertit, quorum alter ab
infido hospite occissus, & ad portā sta-
buli sepultus comiti suo homicidium,
& locum in somnis indicauit, similia
de capite Gabinij meminit, *Plin. lib. 7.*
13 *hist. anim. cap. 52.* † Nam etsi Gentiles,
non vocant miraculo huiusmodi reue-
lationes, siue mortuorū colloquutio-
nes, quando in bonum publicum ten-
dunt, aut peccati emendam, vel occulti
facinus detectionem, ad quod solent
diuino iussu viuentibus, vel in somnijs
apparere, vel illa palam loquēdo mani-
festare, vt docet *D. Augustin. lib. de cura*
pro mort. cap. 10.
¶ Aliquando etiam, hæc, & similia 14
ministerio bonorum Angelorū opera-
tur, vt docet *D. Thom. q. 5. de mirauil.* qui
cadaueris linguam mouent, & voces in
aere formāt, quibus verba integra pro-
feruntur, vt contigit in statua Theodo-
rici Gottorū Regis, quæ eū alloquens
ipsiusmet Regis in fœlicē exitum renū-
tianit, vt narrat *Procop. Gottic. bell. lib. 2.*
† Neq; ab simile est miraculū illud, quod 15
diuino illo, atq; Angelico Thomæ to-
tius Theologiæ, ac Catholicæ veritatis
parenti, contingit Neapoli in tēplo Prę-
dicatorū, dū crucifixa Christi effigies
oranti respondit. *Benè de me scripsisti Tho-*
ma, aduersus Gentes, mercedem accipies, vt
narrat *Bapt. Fulgos. lib. 1. cap. 6.* † Necnon 16
aliud, quod antea Seraphico D. Frācis-
co Deo, & hominibus amantissimo in
Ecclesia S. Dominici versanti contin-
git, dū Christi imagine monitus est, vt
domū suam repararet, quæ ruinam mi-
nabatur, quod Seraphicus ille ipsiusmet
Christi immitator, ac plagarum socius
strenue peregit, vt recollit eius alūnus,
Card. Bonauēt. in eius vita c. 2. † Cuius rei 17
insignis etiā miraculū est, cū D. Bernar-
dus Spiram Pontificis Innocēt. II. iussu
ad fœdera inter Principes cōponenda
profectus, Imperatore, & reliquis ple-
risq; Principib⁹ astātibus, ac innumera
multitudine audita est clara voce ex
D. Marię Virginis imagine, hæc saluta-
tio expressa *Salue Bernarde,* vt narrat
Naucler. Gener. 39. ann. 1142. † Quæ cum 18
sint á Deo facta per miraculum valde
addubito, an ministerio bonorū Ange-
lorum voces sint formatæ, an ex ipsis-
met imaginibus, ex diuino priuile-
gio voces expressæ, vt qui hominem,
ex limo terræ factum insufflauit in
animam viuentem, & quæ terra erat
voces emittere iam cognouimus,
discu-

19 discutiant alij.† Scio enim ex ipsa imagine lapidea ipsomet diuino Bernardo in eius ore lac emissum, & á tyrannis compunctas alias imagines sanguinem emanasse, nam cum Deus potens sit ex lapidibus istis suscitare filios Abrahæ, non videtur irrationabile ex eis voces, lac, & sanguinem exprimere, qui aquam ex petra eduxit in deserto,
20 *Exod.cap.17. Psal.77.* † Non scaturientis modo riui venam apperiendo, sed ipsam petram in aquam distilãdo, nam hæc est vis miraculi, vt qui in carcere Almanzoris captiuus ferra manibus domauit, & ad confirmationem fidei in Mezchita vnguine Christi effigiem in marmorea columna impræssit, quæ hodie in nostra Metropolitana Cordubens. Ecclesia, non sine admiratione ve
21 neratur. † Cedit enim suo Creatori natura, & ita, vt lapidem in lac, sanguinem, aquam, & ciuum conuertit, & ad vnguis impressione molescit, disponit similiter eius asperitatem, vt valeat voces emittere imperio Dei per quem omnia facta sunt, *D.Ioan.cap.1.*
22 ¶ Diabolus tamen, quia hæc effice cere nequit, quia miraculum vllũ præstare non valet: arte vtitur formando sonum in aere humanę vocis similem, ad eum ferme modũ, quo quis tibia, vel fistula, aliove instrumento sonũ vocis humanæ exprimit, vel cauæ valles exceptã, ac repercussam vocẽ articulare admodũ reciprocant, vt docet *Alf.*
23 *Tostat.in Exod.c.7.q.15.* † Nam cadaueris spiritũ reuocare nequit ad vitã, neq; corpori suo infundere, quia hoc ad absolutã Dei potestatem pertinet, neq; efficere, vt cadauer ipse voces articuletur, nam minus quam marmorea, aut lignea statua, de quæ scriptum est Psal. 134. *Simulachra, Gentium os habent, & non loquuntur, neque est spiritus in ore ipsorum.*
24 † Nam cum voces ex pulmonis respiratione per retractionẽ aeris formẽtur, illas sané diabolus, neque in cadauere, neq; in statua valet emittere, sed emẽtire, dum illud corporis viui similia cogit actione, gestuque imitare, *vt dicendum est cap. 30. de incubis, & sucubis.*

CAP. XXV. *de brutorum loquela, & an possit dæmon eis discursum elargiri.*

SVMMARIVM.

Brutis ratioeem inesse secundum alios, nu.1.
Homo solus ratione præditus, nu.2.
Homo ex iustitiæ violatione peior bruto, nu.2.
Bruta ex instintu naturali rationem videntur imitari, nu.4.
Elephantis multa, quæ rationem immittantur, nu.5.
Elephans domini vxorem mecham, cornu trasixit, nu.6.
Elephantes ad prællia diciplinantur, numero 7.
Elephantes turribus ligneis plenis militum impossitis ad prællia ire, uu.8.
De delphine, cane, leone, vulpe, simia, & alijs multa miranda, nu.9.
Simiæ factum argutum in autheris aula, numero 10.
Brutis rationem inesse hæreticum est, numero 11.
Supernaturalis operatio diabolo denegatur, uu.12.
Diabolus facere nequit, vt boues, asini, & similia loquantur, nu.13.
Asina Balaam verè loquuta, nu.14.
Deus supplet vices partium defectarum in genere causæ efficientis, nu.14.
Multi in persecutione Vandalica abcißis linguis loquebantur, nu.15.
Episcopi ab Arrianis linguis expoliati loquuti, nu.16.

Asina Balaam ministerio Angelorum loquuta, nu. 17.
Bos aranti ante mortem Cæsaris dictatoris loquutus, nu. 18.
Bobes varis temporibus loquuti apud Gentiles, nu. 19.
Iunonij Monetæ simulachrum qua arte loquutum, nu. 20.
Gmnosophistarum vlmus, & flumen Caucasus, quo nam pacto loquærentur, numero 21.
Canis Simonis Magi, quercus Dodonea, & aues Dodones, nu. 22.
Aues naturaliter vocem ementiri, numero 23.
Turdus, cornix, psitacus loquuntur, numero 24.
Corui sutoris alia miranda, nu. 25.

1 SVNT qui putant
brutis, rationem in-
esse *Plutarch. lib. an*
brutis ratio insit, Ga-
len. in Isagog. Plin. lib.
10. *cap. 41. Porphyr.*
2 *lib. 3. de sacrific.* † Sed hoc falsum est
quia ex cunctis animantibus solus ho-
mo ratione compos existit, ex quo
diffinitur ab Aristot. *animal rationale,*
quod nullus alijs conuenit, & conuer-
3 titur cum suo definito. † Licet ipse ali-
quãdo ex iustitiæ violatione peior bru-
to existat, Psal. 100. *Homo cum in hono-*
re esset, non intellexit, comparatus est iumẽ-
4 *tis, & similis factus est illis.* † cętera enim
animantia nullius rationis compota
sunt, etsi quodammodo, ex naturali ins
tinctu rationem videatur immitare, vt
ex Catholicis, & Gentilibus probabi-
mus, *lib. 1. de Magia diuinatrice cap. 2. ex*
5 *num. 11.* † Vt de Elephante tradit *Arist.*
lib. 9. histor. anim. cap. 46. se Regi submit
tere, & eius maiestatem adorare, addit
vigilias, & excubias per vices illi agere
oportere agnosse, *Alber. Magn. de anim.*
6 *lib. 8. tit. 5. cap. 2.* † Et cum sui domini
vxorem machantem agnósceret, cor-
nu transfixam, vna cum adultero inte-
remit, *Ælian. lib. 11. cap. 15.* nam for-
nicationem abhorret, ex quo ipsum in
abscõdito coire narrat *Plin. lib 8. cap. 5.*
† Sunt præterea tantæ docilitatis, vt 7
imperata facere discant, & ad prælia
strenue diciplinentur, ita vt turres ar-
matas militum eximia sua fortitudine
dorso ferentes in aduersarios irruant,
vt meminit *Albert. Magnus, vbi sup. lib.*
22. † Nam licet eo admiretur *D. Basi* 8
lius in Examer. homil. 9. manifestũ com-
perio, ex sacris literis, Machab. 1. cap. 6.
Sed & turres ligneæ super eos firmæ prote-
gentes super singulas bestias: & super eas
machinæ, & super singulas viri virtutis
triginta duo, qui pugnabant desuper. † Vt 9
sic interim alia prætermittam, quæ de
delphine, cane, leone, vulpe, simia, &
allijs animantibus ex ingenito natura-
li instinctu operata dignoscimus, quæ
discursum, & rationem prorsus viden-
tur immitare, de quibus videndi sunt
Aristoteles, Plinius, Ælianus, Albertus
Magnus, & alij naturalium scriptores.
† Quibus adde, quod puer vidi, dũ vna 10
cum parentibus meis, & domesticis ad
focum discumberem, erat simia gesti-
culationibus grata, quæ cum vidisset à
seruis castaneas prunis, & cineribus
assandas condiri, earum auida, cum lig-
num, quo prospexerat extrahi, non vi-
deret, fœlicem, quæ dormitans erat,
repente insiluit, ac vna manu ad sinum
detinens, altera brachiũ eius appręhẽ-
dit, & castaneas cępit extrahere, quo
vsque eiulatibus aulã implens ad eam
nos conuersi, illa castaneas, hæc articu-
los adustos portauit. † Quæ licet proxi- 11
ma ratiocinio videantur, omnino ra-
tionis expertia sunt, quia hæreticum
est in brutis rationem asserere, quan-
rumbis rationabilia agere videatur, vt
ex multis probat *Andr. Liuauius de con-*
templat. intellect. cap. 2. Sebast. Medices
in summa

in summ. hæres. part.3. D. Thom. 1. 2. q. 13. *art.3.*
12 ❡ Et cum natura in brutis rationem denegauerit absurdum erit, eam dæmonem posse, aut discursum elargiri asserere, quia contra naturam non potest quid quam operare, neque efficere, quod natura denegauit, nam hæc esset supernaturalis operatio, quæ Sathanæ, & Angelis eius est denegata, *D. Thom.*
13 *p.1.q.110.art.4.* † Vnde neque efficere potest, vt bruta huiusmodi loquantur, qualia boues, asini, & similia, quia non sunt eis apta organa, & viuentium ad hoc instituta, vt probat *D. Cyril. lib.3.*
14 *contra Iulian.* † Neque obstat Angelis ministerio asinam Balaam locutam, *Numer. cap.22.* quæ verè, & realiter intellexit Cęl. Sedulius lib.1. Pasch. (maximé laudatus à Gelasio Pontifice in Dectet. dist.15.)

Lingua quæ rudenti
Edidit humanas animal pecuale loquelas

15 Nam cum sit á Deo factum, non est trahendum ad consequentiam, quia potuit supplere vicem partium defectarum in genere causæ eficientis, vt in persecutione Vandalica multi abcisis linguis miserabiliter loquebantur, *l.1.*
16 *D. de offic. Præfecti Prætor. Afric.* † Nō minus quam de Lybicis Episcopis ab Arrianis linguis spoliatis narrat Procopius Constantinopoli profugisse, vbi linguis radicitus euulsis, proinde locutos ac si tale perpessi non fuissent affirmant *Euagr. lib.4. c.14. Victor. Vticens. in persecut. Vādal. li.3. D. Greg. lib.3. dialogor.*
17 *cap.32.* † Præterquam, quod nonnulli putant asinam non veré locutam, sed Angelum formasse vocem in aere, qua loquuta est Balaam, vt docent *D. Tho. q.5. de mirac. Grilland. de Sortileg.*
18 *q.7. num.25.* † Et ita non solum Angeli boni, sed etiam mali efficere possunt, vt bruta loqui videantur, vt ante mortem Cæsaris dictaroris bos aratori instigāti loquutus est, *Potius homines defecturos, quam messes*, vt narrat *Fulgos. lib.1.*
cap.4. † Et Caio Volumnio, & Seruio Sulpicio Cōss. dicitur bos humano sermone loquutus, & bello punico secundo fertur Gneo Domitio bouem dixisse *Caue tibi Romana*, vt meminit *Tit. Liuius lib.2. ab vrbe cond.* † Nam dæmon fuit, qui vocem formauit in aere non secus, quam in statuis indolorum efficere assueuit, vt diximus *d. lib.1. cap.11. ex nu.6.* & ita intelligendū est, quod de Iunonis Monetæ simulachro fertur dixisse, se velle Romam transferri, vt narrat *Valer. Max. lib.1. cap. fin.* † Et sic dæmon Gentiles decipit, qui crediderunt vlmum Gymnosophistarū Apolnio salutasse apud *Plutarc. in vita Apoll.* & Caucassum flumen dixisse, *Salue Pythagora.* vt meminit *Porphyr. in eius vita.* † Et canis Simonis Magi, qui Diuo Petro, & alijs fuit alloquutus, vt tradit *Glicas in Annal.* Item, & quercus Dodonea, & aues Dodones, loquebantur apud *Lucian. in Mycill.* † Licet quo ad aues fatear quidem, in ij quibus organa sunt apta ad loquendum posse dæmonem efficere, vt veré loquantur, quemadmodum homo illa potest instituere, vt plura verba ordine referant, vt de turdo Agripinæ narrat *Plin. lib.10. cap.42.* † De cornice ex Bætica allata, quæ plura verba vno contextu referebat, *idem Plin. d. lib.10. cap.43.* & psitacus Cardinalis Asconij perpetua serie recitauit Latino idiomate symbolum fidei, vt narrat *Cœl. Rodigin. lib.3. antiq. lect.* *cap.32.* † Et coruus sutoris dum matutinis euolaris in rostra claro sermone primum salutabat Tyberium Imperatorem, deinde Germaniū, & Drusum Cæsares nominatim, mox transeūtem populum Romanum, vt narrat *Plin. d. lib.10. cap.43*

19
20
21
22
23
24
25

CAP. XXVI. de Resurrectione mortuorum, & an á dæmone præstetur.

SVMMARIVM.

Resurrectio mortuorum antiquis Phylosophis incognita, nu. 1.

D. Paulus ab Epicureis contemnitur, quod resurrectionem anuntiaret, nu. 1.

D. Iacobus Cordubæ irridetur, quod diuinã essentiam, & resurrectionem mortuorum prædiceret, nu. 2.

Democritus resurrectionem defendens ab Atheniensibus deluditur, nu. 3.

Chrysipus Stoicus resurrectionem asseruit, nu. 4.

Animæ nudatæ semel corporis integumento illum pro liuito asumere non valent, nu. 5.

Dei potentiæ est mortuos resucitare, numero 6.

Diabolus facere non potest miraculum, numero 7.

Miraculum quare diabolus facere nequeat, nu 8.

Miranda respectu nostri diabolus præstat, nu. 9.

Resurrectio mortuorum repugnat animæ natura, nu. 10.

Resurrectio mortuorum repugnat dæmoni potestati, nu. 11.

Resurrectiones mortuorum quas dæmõ obijcit spectra sunt, nu. 12.

Apparitiones animarum dicuntur phantasmata, ostenta, & vmbras, nu. 13.

Visiones, quæ apparuerunt Dionysio, Curtio, Pertinaci, Tacito, Constantio, & Iuliano, cuius sint naturæ, nu. 14.

Castoris, & Polucis apparitiones, Fauni, Satyri, Sylbani, Laruæ, Genij, numero 15.

Diabolus in suis apparitionibus corpora, ex elementis comparatur, nu. 16.

Diabolus, vt resurrectionem ementiatur solet corpora furare, & sustituere alia aerea, nu. 17.

Diabolus hac arte quamplures decœpit, numero 18.

Diabolus ad hanc resurrectionem solet, vt quæ verè cadauera sunt fingere viuere illa subingrediens, nu. 19.

Suscitati ab Apollonio, Simone Mago, AEsculapio, Thyndareo, Glauco, & Armeno, quo nam fierent. nu. 20.

Aristea, Clazomania, & Lappi, resurgentes, nu. 21.

Viuendi animam duplex modus naturalis quorum neuter præstare diabolus potest, nu. 22.

Diabolus in extasim suos rapit, nu. 24.

Dæmonis superiores cogunt inferiores cadauera ingredi, nu. 25.

Resucitata á diabelo in fætita oßa resoluuntur, nu. 26.

Diaboli in his mendatium, nu. 27.

R ESVRRECTIO mortuorũ antiquis Phylosophis incognita fuit, vt Athenis prædicante D. Paulo legitur conclamasse Acta Apostolor. cap. 17. *Quidam autem Epicurei, & Stoici Phylosophi dißerebant cum eo, & quidam dicebant, quid vult seminatot verborum, hic dicere? alij verò nouorum dæmoniorum videtur anunciator esse, quia Iesum, & resurrectionem anunciabat eis*: & pauló post, *cum audissent autem resurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam verè dixerunt, audiemus te de hoc iterum?* † Et D. Iacobus speciali mandato à sacratissima Virgine Maria in Hispaniam trans Bosforum missus ad Euangeli prædicationem, ad Cordubam patriam meam peruentus ab Ethnicis illis Phylosophis irridetur, quod diuinam essentiã, vitam æternam, & resurrectionẽ mortuorum prædicaret, *vt constat ex libris plumbeis*

plumbeis in cabernis sacri montis Illipuli-
3 *tani repertis.* † Democritus Abderita cum resurrectionem annunciaret ab Atheniensibus deluditur, teste Plin. lib,7.cap.55. *Similis, & de asserbandis corporibus hominum, ac reuiuiscendi promissa Democrito vanitas, qui non reuixit ipse.*
4 † Et non Democritus modo, sed & Chrysipus ipse, licet Stoicus mortuorum resurrectionem asseruit, vt refert *Lactant. lib. de diuino præm. cap.23. quim & Plato in Phædro, & in libris de Republica dial. 10. nec non, & conciuis meus Seneca epist. ad Lucill. lib.1. epist.36.*
5 † Errarunt tamen omnes huiusmodi veteres Phylosophi (licet resurrectionem faterentur) credentes animæ virtute fieri, non minus quam qui eam negarũt, quia animæ nudatæ semel á corporis integumento, illum pro libito rursus assumere non valent, ex sacra authoritate, Psal.77. *Homo spiritus est vadens, & non rediens puluis est, & post quam semel defloruit, dicitur suum locum amplius non*
5 *recognoscere.* † Cui stipulatur Homer. Illiad.9.

Sed vis animai
Cum semel excessit, nunquam reddit amplius intra
Corporis humani testitudinum figmentum.

6 ¶ Hoc enim solius Dei potentiæ, qui Lazarum quatridianum suscitauit, *D. Ioan. cap.11.* Et filium viduæ reuocauit ex feretro, *Matth. cap.18.* & puerum Sunanimitidis ad Elisei petitionem, *Reg.4. cap.4.* vt docent *D. August. lib.3. de Trinit. & lib. de cura promort. cap.10.*
7 *D. Thom. p.1. q.89 art.8.* † Quod dæmon præstare nequit, quia miraculum vllum facere non potest, vt est communis *Theologorum schola cum D. Thom. part.1. q.110. art.4. ad 2. Alexan. de Ales. part.2. q.45. Michael. Medina li.1. de recta in Deũ fid. cap.7. Episcop. Maiol. tom.2. dierum ca-*
8 *nicular. colloq.3.* † Nam miraculum est, quod supra naturæ potentiam in suctum est fieri, ad quod dæmonis potestas non extenditur, quia ex causis naturalibus tantum (vt pura creatura) operatur, *D. August. lib. de natura dæmon, cap. 4. & 5. Raph. de la Torre tom.2. de vitijs oppos. releg. q.95. in prælud. disp. 3.4.5.6. &*
7. † Quæ ideò quantũvis miranda sint, 9
miracula tamen dici non possunt, nisi respectu nostri, qui cum non possimus illa præstare, neq; quomodo facta sint intelligere, ea promircũlis habemus, nam vt ait Valer. Max. lib.1. cap.8. *Quæ quia vnde emanauerint, aut qua ratione cõstiterint dignoscere non valeamus, merito miracula dicimus.* † Repugnant enim na- 10
turæ animarũ huiusmodi apparitiones, & resurrectiones mortuorum, quia vt ait D. Thom. p.1. q.117. art.4. *Non potest anima separata naturali virtute mouere aliquod corpus: cum enim sit naturalis forma humani corporis non habet vim mouendi secundum locum, nisi corpus, quod informat, & viuificat, quare animæ defunctorũ, neque assumere corpora, nec cum illis ad viuos venire possunt.* † Repugnat similiter 11
dæmonis potestati, quia Beatorum animæ in manu Dei sunt, & soli Deo obediũt, damnatorum autem, vt quæ perpetuis (diuino iudicio) sunt additæ supplitijs, sine eius permissione nequit dia bolus sinere egredi, quæ autem sunt in Purgatorio, vt quæ pessimo carcere à Deo sunt emancipatæ absque eius licẽtia exire non possunt, vt docent. *D. Augustin. lib. de cura promort. cap.16. Suarez in D. Thom. par.3. q.53. Petr. Thyræus lib.1. de apparit. spirit. cap.11. Petr. Binsfeldius in confess. malefic. dub.2. concl.2.* † Vnde 12
apparitiones, & resurrectiones mortuorum, quæ nobis dæmones, & Magi obtrudunt, non animas, sed spectra, & phantasmata esse docent *Tertulian. lib. de anim. cap. fin. D. Thom. part.1. quæst. 117. art.4. Guil. Pariesiens. part. fin. de vniuers. cap.24. Soto in Sent.4. dist.34. q.1. art.3.*

† Quæ

13 † Quæ ideo phantaſmata dicuntur *in l.oſtentum. D. de verb ſignific.* vmbras veró Callimach.

Lucidaque euictos effugit vmbra rogo.

Vergil. de Anchiſe filio poſt mortem patris apparenti.

Infœlix ſimulachrum atque ipſius vmbra Creuſæ.

Nam vt ait AEneid.6.

Admonet volitare cana ſub imagine formæ.

14 ¶ Tales fuerunt viſiones, quæ apparuerunt Dionyſio Syracuſano apud
Plutarch. in eius vita, Curtio Ruphino
apud *Tacit. lib.* 11. *Annal.* Perrinaci Imperatori apud *Capitolinum*, Tacito apud
Vopiſcum, Conſtantino, & Iuliano apud
Amniam. lib. 21. & 25. Valentino apud
15 *Zozimũ li.* 4. & 5. † Tales Caſtoris, & Pollucis apparitiones ad lacum Iuturnæ
apud *Symmach. lib.* 1. *epiſt.* 29. tales Fauni, Satyri, Syluani, Laruæ, Genij, Penates, Harpyæ, Sirenes, Nymphæ, tam Dryades, quam Hamadryades, Nereades, AEgypanes, & ſimilium apparitiones, *Petr. Thyteus lib. de apparit. ſpirit. c.* 9.
16 † Quæ vt plurimum, formando corpus
ex elementis, potiſsimum aere, ſolet ementire, iungens partes terreas, & aqueas, nuuium vaporũ, & exalationũ, vt & colores hac mixtione facilius exprimantur, vt docet *Molin. in. D. Thom.*
17 *p.* 1. *q.* 51. *art.* 2. *diſp.* 2. † Nam aliquando
corpora mortuorum furatur, & ſubſtituit alia aerea, quæ mouet inſtar viuentium, & eorum ſimilia cogit actione, geſtuque imittare: ſic enim abſtuliſſe corpus Romuli narrat *Liuius lib.* 1. *ab*
18 *vrbe cond. & Plutarch. in Romul.* † Sic &
alios ad tempus ſubſtulit pro Glauco, Pio, Thyndareo, Ero, & ſimilibus quos, á mortuis reuocatos veteres crediderunt, vt tradunt *Petr. Leluyher lib.* 1. *ſpectror. Alexand. ab Alex. lib.* 2. *dier. genial.*
19 *cap.* 9. & *lib.* 5. *cap.* 23. † Aliquãdo etiam,
vt quæ veré cadauera ſunt fingit viuere, ipſeque illa ſubingreditur: & ſicut nauta ſolet mouere nauim, ſic ipſe illa nouet, non aliter quàm motor intus exiſtens, & viuentium ſimilia cogit actione, geſtuque immitare, vt tradit *Sprenger. in Mall. part.* 1. *q.* 3. & *part.* 2. *q.* 1.
cap. 4. † Quemadmodum deſuſcitatis 20
ab Apollonio narrat *Philoſtratus in vita Apollon. lib.* 6. deſuſcitatis á Simone Mago *D. Clem. in Itinerar.* & *Egeſip. lib.* 3. *de exceſſu Hieroſolym. cap.* 2. de ſuſcitatis ab AEſculapio, Thyndareo, Glauio, & Armeno, *Plato lib.* 10. *de Republ.*
† Similia de Lappis reſurgẽtibus apud 21
Olaum lib. 3. *cap.* 18. de Ariſtea á mortuis reuocata, *Plin. lib.* 7. *cap.* 52. de Cla-
zomania, *Orig. lib.* 3. *contra Celſ.* † Vnius 22
enim eſt modus naturalis viuundi animam corpori ad mixtam per generationem nempe, & creationem, quorũ neuter dæmon valet præſtare, vt docẽt *Soto, & Suarez, vbi ſupr. Cardinal. Toledo*
lib. 2. *de Generat. q. fin.* † Quare ſi quæ á 23
dæmone, aut Magis viſa ſunt reuiuiſci, pœnitus mortua non fuerunt, ſed ſenſibus ſopita, vel ex deliquio animi, vt de Enarcho ad vitam reuocato nar-
rat *Euſeb. lib.* 11. *cap.* 18. † De Tondalo, 24
& alijs, qui quaſi per extaſim rapti ad vitam reuocarunt, ac mira de damnatorum ſedibus retulerunt, *Dionyſ. Cartuſiam. de quatuor nouiſs. cap.* 49. & 50.
† Vel ſi mortua, per ſuperiores dæmo- 25
nes inferiores ex pacto cogunt, vt cadauer ingrediantur, moueant, cæteraque ad tempus faciant, nam veram reſurrectionem mortuorum ad ſolam Dei abſolutam poteſtatem pertinent
D. Auguſtin. lib. 3. *de Trinit.* † Et ita, quæ 26
dæmonis miniſterio reuiuiſcũtur pacto finito in fetida oſſa reddeunt, vt exẽplis comprobat *Guil. Pariſienſ. in ſumm. de vniuenſ. p. fi. Cæſarius lib.* 12. *mirauilior. cap.* 3. *Spina, de Strigib. cap.* 7. † Non ſeus 27
quam de infante à dæmone ſuſcitato recolit Remig. lib. 2. Perioch.

Deſerta

Deserta vacuas sedes statione relinquens,
Sulphureo nidore fugam, strepituq; fragoso
Prodit, atque olidas pulsans erupit in auras.

CAP. XXVII. de animarum apparitione.

SVMMARIVM.

Epicuri error de resurrectione mortuorum, nu. 1.
Animalis homo non percipit ea, quæ spiritus sunt, nu. 2.
Animas negant alijs à viuis videri, nu. 3.
Spiritus cum sit corporis expers, cerni à corporeis oculis non potest, nu. 4.
Animarum apparitiones vana insomnia, & delusiones secundum alij, nu. 5.
Quæ circa mortuorum sepulchra videntur animas nunquam esse Magius tenet, numero 6.
Quæ sententiæ de animarum apparitione improuentur, nu 7.
Animæ mortuorum diuina potentia, & virtute viuentibus apparent, nu. 8.
Animæ post mortem corpora prohibito non assumunt, nu. 9.
Animæ, vel detinentur inuitæ, vel liberæ obediunt totius vniuersitatis dictatori, nu. 10.
Animæ non apparent in proprio corpore, sed in cadauere, nu. 11.
Animæ apparent in corpore aereo, numero 12.
Animæ corpora aerea non componunt, quia carent organis, nu. 13.
Angeli fabricant corpora aerea, quibus animæ appareant, nu. 14.
Grymoriæ ars quibus inducta, nu. 15.
Ioannes de Mena in arte Grymoriæ veteres secutus, nu. 15.
Manes, Larbas, & Lemures animas esse, n. 16.
Gentiles crediderunt defunctorum animas viuentibus apparere, nu. 17.
Iudæi assentiunt animas apparere, numero 18.
Arabes ferè omnes testantur animas apparere, nu. 19.
Indi, Bragmanes, Calecutij, Coloimi, Malabarenses, & Floridenses Perubi animas apparere asseberant, nu. 20.
Vana vanis confundere, nu. 21.
Legibus comprobatur animas apparere, numero 22.
Manes euocari apud Iurisconsultos, numero 23.
Manes acciri apud Imperatores, nu. 24.
Manes dæmones sunt, qui mortuorũ animas ementiuntur, nu. 25.
Demones qui domibus tumultus exhibent vulgò duendes, *nu. 26.*
Dæmus spectris inquietata vulgò de duendes *potest relinqui à colono, n. 27.*
Animæ Samuelis, Hieremiæ, & Oniæ apparuerunt, nu. 28.
Samuelis anima dubitatur Sauli apparuisse, nu. 29.
Patruum sententia de Samuelis apparitione, nu. 30.
Authoris sententia de apparitione Samuelis, nu. 31.
Samuelis animam Sauli apparuisse probatur ex sacris literis, nu. 32.
Ecclesiastici liber post Concilium Tridentinum est Canonicum, nu. 33.
Suscitare de mortuis dicitur, nu. 34.
Dormiri pro mori in sacris literis, numero 35.
Sepulchra dicuntur dormitoria, nu. 36.
Sentẽtia de vero Samuele apparẽte Sauli placuit olim Rabinis, nu. 37.
Regum 1. cap. 28. de Samuelis anima explicatus, nu. 38.
Qui Gehenæ, & Limbo emancipantur inferni habitatores sunt, nu. 39.
Elias, & Moyses in vero spiritu cum Christo apparuerunt in Tabore, nu. 40.
B. Mariæ ad Herebũ Cæsar Augustæ Diuo

Iacobo, apparuit, nu. 41.

D. Iacobus in Hispaniam venit, numero 42.

Christus Dominus Petro, Thomæ, Magdalenæ, & Discipulis apparuit, nu. 43.

D. Ioannes, Agnes, Gerbasius, & Protasius post mortem apparuerunt, nu. 44.

D. Petrus B. Ignatio de Loiola apparuit, numero 45.

Apparitiones plures tam proborum, quam improborum remisiue, nu. 46.

1 EPICVRI de grege porcorũ errore omisso, qui animã, negant immortalem, & corpori volunt commori, quia hæresis eorum iam pridem à Platone, Aristotele, & alijs Philosophis confracta, & proscripta est, & ab Ecclesia asserentes ignibus mancipatur, *Sebast. Medices in summ. hæres. p. 1. Irenæus lib. 2.*
2 *c. 15.* † Alij sunt sensibus nimis addicti, quibus vt ait D. August. serm. 147. de temp. *Tota regula intelligendi est consuetudo cernendi*, qui nihil credũt, nisi quod vident, *Quia animalis homo non percipit,*
3 *ea, quæ spiritus sunt.* † Fatentur enim animam corpori superstirem esse, sed videri illam à viuis posse negant, vt ex Theologis arbitratur *Lauatherus lib. de*
4 *spectr.* † Eo nempé, quod spiritus cum corporis sit expers cerni à corporeis oculis, vel vllo á nobis sensu corporeo perspici non potest, vt Christus Dominus insinuare videtur dum ait apud D. Luc. cap. fin. *Palpate, & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet*: vnde Lucret.

Tangere, vel tangi nisi corpus, nulla potest res.

5 Alij clamant huiusmodi animarũ apparitiones superstitiosas esse, & vana anum insomnia, vel demonũ delusiones, vt arbitrantur *Riuius lib. de veteri superst. Aretius in problem. Marbach. de mirab.* quibus assentit ex nostris *Tiraq. ad Alexand. lib. 2. dier. genial. cap. 9. & lib. 5. cap. 23.* Et ex Theologis *Hieron. Magius li. 4. Miscellan. c. 12.* † Qui maiori 6
eruditioni quam iuditio ausus est scribere: numquam quę circa mortuorum sepulchra, vel cœmenteria conspiciuntur simulachra, mortuorum animas esse: sed semper dæmones, aut malos Genios hominum deceptores, vt apud Vergil.

Infœlix simulachrum atq; ipsius vmbra Creusæ
Vissa illi ante oculos, & nota maior imago.

Sed horum sentẽtia, vt stolida, & falsa 7
iandiu impugnarũt *D. Augustinus, Chrysostomus, & alij relati à D. Thom. part. 1. quæst. 117. art. 4. Tertulian. lib. de Anim. cap. penult.* † Nam mortuorum animas 8
diuina potentia, & virtute viuentibus apparere, & fidei Catholicæ scitis, & veræ, germanæque Philosophiæ plocitis consentaneum est, vt probant *D. Thom. & Soto in Sentent. 4. dist. 45. q. 1. art. 4. Cardinalis Bellarmin. lib. 2. controuersia. cap. 8. Alciat. in l. ostentum, D. de verb signific. Couarru. lib. 4. variar. cap. 6.*
† Non quod animæ nudatæ semel à 9
corporis integumento, illud prolibito rursus induere valeant, aut huc illuc diuagari, vt olim Platoni objicit non satis gratus dicipulus *Aristotel. lib. 1. de*
Anim. text. 41. † Quia vel inuitæ deti- 10
nentur in sui receptaculi dirissimarum crucialitatum ergastulo, vel liberæ obediunt totius vniuersitatis dictatori, à quo in hanc colloniam deductæ sunt, vt tenent *Tertulian. vbi sup. Perera*
lib. 1. de Mag. cap. 11. † Apparent enim 11
quotiens Deus sinit, non in proprio corpore, quia eo expertes sunt, vt probant, *idem Aristot. d. lib. 1.* sed tamen, vel in cadauere, vt Lazarus apud D. Ioann. cap. 11. *Et statim prodijt, qui fuerat mortuus*

ligatus

12 *ligatus pedibus, & manibus.* † Vel in aëreo corpore, vt Elias, & Moyses in Tabore *Matth. cap.* 17. secundum doctrinam *D. Augustin. lib. de cura promort. cap.* 15. *D. Thom. part.* 3. *quæst.* 45. *artic.* 3.

13 † Nō ab ipsa compositum anima, nam caret organis corporeis, quæ illi ad mouendū corpus erant necessarij, quando erat in corpus, vt docet *Soto in Sentent.*

14 4. *dist.* 45. *q.* 1. *art.* 4. † Sed ab Angelis fabricatur, quod ipsa postea subingreditur, ac impellit non aliter quam motor intus existens, vt docent *Suarez in D. Thom. part.* 1. *q.* 117. *art.* 4. & *p.* 3. *q.* 45. *disp.* 32 *sect.* 2. *Raphael de la Torre tom.* 2. *de vitijs oppos. relig. to.* 2. *q.* 95. *art.* 3. *disp.* 3.

15 † Quod quia non ita sunt assecuti Gentiles in maximos lapsi sunt errores credentes, hoc á dæmone, vel ab ipsa anima fieri ad quod Grymoriæ artem induxerunt, vt Circes apud *Homer. in Odyss.* Medea apud *Ouid. in Metamorph.* Erictho apud *Lucan. in Farsal.* Thyresias apud *Senec. in Oedid.* Canidia apud *Horat in Epod.* Manto, apud *Papin in Tebaid.*

15 † Et Maga apud cōciuem meum Ioan. de Mena, Mussarum sui temporis coripheum in poema suo, quod Regi D. Iuan. II. inscripsit, ordin. 7. copl. 246.

Al cuerpo ya vino despues de finado.

16 Credebant enim ipsorum met defunctorum certis ritibus ad vitam reuocari, vt diximus *lib.* 1. *de Magia diuinatric. cap.* 16. *de Necron*, quas Laruas, & Lemures appellabant, arbitrabantur si bonas autem Manes, vt Erictho apud Lucan. vbi sup.

Manibus illatrat Regnique silentia rumpit.

Quas animas esse fatetur Horat. lib. 1. Saty. 8.

Manes eliciunt animas responsa daturas.

17 ¶ Vnde has animarum apparitiones tanquam veras ex Gentilibus docuerunt *Plutarch. in Cimone, Dione, Bruto, & Alcibiade, Dion in Caracall. Val. Flacus lib.* 1. *Sueton. in Neron. Apulei. in Asin. lib.* 1. *apolog.* 1. *Valer. Max. lib.* 1. *cap.* 8.

† Quibus assentiunt Iudæi, *Ioseph. lib.* 6. 18
antiq. cap. 15. & *lib. fi. de bello Iudaic. Philo in vita Moys. Bonioaz, Rabanas, & alij relati á Petr. Leloyher lib.* 3. *spectror, cap.* 5. & 6. † Item, Arabes fere omnes *Auicena, Abynzohar, Rasis, & Auerroes*, quos 19
Cordubæ natos Almanzoris tempore testantur *Ferd. Nuñez alias dictus Commēdatarias Græcus in comm. Ioan. de Mena ad coronat. March. Santill. cop.* 37. *Ambros. de Morales in laud. Cordub. to.* 2. † Assen- 20
tiunt similiter Indorum Bragmanes, Calecutij, Coloimi, Malabarenses, & cœteri Orientales apud *Paul. Venet. lib.* 3. *cap.* 28. & Floridenses Peruuij, & cœteri Occidentales, vt tradit *Leuin. Apollo. in hist. Peru.* † Non quod eorum erro- 21
ri assentiar, sed vt contra Lauricas, & nugones huiusmodi, laruas etiam, & nugas produ camus, vt vana vanis confundantur.

¶ Probatur præterea, hæc conclu- 22
sio tribunalium legibus, nam Vlpian. I. C. agnouit ostentum quodam φασμα τερα Τωδεσ, quasi mortuorum animas, *in l. ostentum, D. de verbor. signific.* † Et Ma- 23
nes protulit Marcianus I. C. *in l. in tantū, D. de rerum diuiss.* & Magica sacrificia, quibus spiritus euocari arbitrabantur Modestinus I. C. *in l. ex Senatus Consulto, D. de l. Cornel. deficar.* † Quod Manes ac- 24
ciri vocat, & á multis fieri quæritur, & pœna mortis interdixit Constant. in l. multi, C. de malefic, & Math. *Et Manibus accitis audet ventilare*, &c. † Non 25
quod animas apparere neget, sed quod Manes isti dæmones fuerint, qui mortuorum animas in assumptis corporibus ementiebantur, vt probabimus, *d. cap.* 16. *ex nu.* 12. † Quales sunt illi, qui 26
domibus certis temporibus, & locis solent apparere, tumultos, & vexationes varias exhibere, vulgó *Duendes*, de

quibus

quibus plura *Budæus, & Alciat. in d.l. os-*
tentum Alexan. ab Alex. lib. 2. dier. genial.
cap. 9. & lib. 4. cap. 19. & lib. 5. cap. 37. &
lib. 6. cap. 21. Leloyher. lib. 3 spectior. cap. 4.
27 † Et Hispaniæ forensis praxis confir-
mat, qua licitum est conductori, qui
ante id ignorabat, spectrorum sic in-
quietantium causa domos relinquere
conductas, vt post Portium censuit
Couarru. lib. 4. variar. c. 6.
28 ¶ Comprobatur sacræ scripturę au-
thoritate mortuorum animas viuenti-
bus apparere, vt constat, ex veteri testa-
mento, in quo Samuelis Prophetæ ani-
ma Sauli Regi apparuit, *Reg. 1. cap. 28.*
Et Hieremias, & Onias Iudæ apparue-
39 runt, *Mach. 2. cap. 15.* † Quanvis de Pro-
pheta Samuele dubitatum video an
veré Sauli apparuerit, nam vt ait Ter-
tulian. lib. de Anim. *Ecce hodie eiusdem*
Simonis hæreticos tanta præsumptio artis
Magicæ extollit, vt etiam Prophetarum
animas ab inferis moueri se spondeant: &
credo, quia mendatio poßunt: nec enim Py-
thonico tunc spiritui minus licuit animam
Samuelis effingere, post Deum mortuos
30 *consulente Saule.* † Quibus, & alijs proxi-
mis consequentibus verbis apparte do-
cet non fuisse illum verum Samuelis
spiritum, at tamen *D. Thom. p. 1. q. 89.*
art. 8. & 2. 2 q. 95. art. 5. & q. 174. art. 5.
ad 4. dubitanter loquitur, secutus nimi-
rum *D. Augustin. lib. de cura pro mortis,*
cap. 15. relatū in cap. nec mirum h. 26. q. 5.
31 † Sed mihi probabilius est, fuisse veram
animam Samuelis, quæ Sauli apparuit,
exercente quidem Pythonisa artem
suam; sed non eius artis vi, & potentia,
sed iussu Dei, atque imperio, vt impio
Regi finem vitæ renunciaret, *Petr. Le-*
32 *loyher lib. 4. spectror. cap. 1.* † Neque ad
hoc probandum, vel persuadendum
opus est argumentis, cum id sacra scrip-
tura perspicue tradidisset, Ecclesiast,
cap. 46. *Et post hæc dormiuit Samuel, &*
notum fecit Regi, & ostendit illi finē vitæ
suæ, & exaltauit vocem illius de terra in
prophetiam, delere impietatem gentis. † Et 33
sané D. August. & D. Thom. in pręcita
tis locis, non obscure significāt si liber
Ecclesiastici tanquam sacer, & cano-
nicus recipiatur. Quod ideó hodie abs-
que dubio procedit, cum inter Canoni
ca volumina suscipiatur in *Concilio Tri-*
dentino Sess. 4. † Et iuuāt similiter illa ex 34
d. Reg. cap. 28. *Dixit autē Samuel ad Saù-*
lem, quare inquietasti me vt suscitarer: nam
suscitare de mortuis dicitur, vulgaris
Hebræorum phrasis, quibus *dormiri,*
pro *mori*, est, vt probatur ex *D. Petr. Ca-*
nonic. 2. cap. 1. D. Paul. ad Thesalon. cap. 4.
† Ex quo Græci sepulchra dicunt κοι- 35
μητηρια *coimeteria*, hoc est, *dormitoria*,
vt probat *Leloyher. vbi sup.* pro quibus
sunt etiam illa verba Ecclesiast. *Et post*
hæc dormiuit Samuel, & infra *exaltauit vo*
cem de terra. † Nam quid hoc est nisi 36
egressus ex inferno, qui est terræ centro
loquens propria voce prophetauit? Vti
que non alius, quam ille, qui mortus
dormierat. Et ita hæc sentētia de veró
Samuele placuit olim *Rabbinis Ahiæ,*
Saadiæ, Eliezaro, & Iosepho lib. 6. antiq.
cap. 15.
¶ Neq; obstat, quod si verus Samuel 37
esset, se adorari à Saule non pateretur,
neque diceret viro pestilentis digno
Gehenæ Saùli, *cras mecum eris*, nam Sa-
muelis anima in Lymbo, Saùlis autem
in inferno esse debuerat, vt docent *Ter*
tulian. de Anim. cap. 57. D. Ciril. de adorat.
spirit. & Author. lib. de admirab. sacræ
Scrip. 2. & lib. qq. veter. testam. quæst. 27.
† Quia referri debet ad similem mor- 38
tis conditionem, quasi diceret, *cras non*
vnus viuentium, sed vnus mortuorum eris,
vt eleganter notat *D. August. q. 3. ad Sim*
plic. † Vel ad similem loci similitudinē, 39
nam Lymbus Patruum, & locus Gehe
næ eiusdem inferni sunt diuersa recep-
tacula, & quemadmodū conciues dici-
mus omnes, qui in eadem ciuitate ha-
bent

bent domicila, licet sint diuersa, ita, qui Gehenæ, & Lymbo emancipantur inferni habitatores sunt, quia in eadem sunt regione, licet diuersis mansionibus distinguantur.

40 ¶ Confirmatur tandem nostra sententia ex nouo Testamento, vbi Elias, & Moyses (qui diu præmorti fuerant, *Deuter. cap. 34. Reg. 4. cap. 2.*) cum Christo Domino colloquētes in Tabore ap-
41 paruerunt, *Matth. cap. 17. Luc. 9.* † Et denique historiarum monumentis fulcitur: vnum pro cunctis sit illud B. V. Mariæ de columna exemplum sancto Iacobo Cebædeo apparentis ad Herebum Cæsaraugustæ, vt Cantabrorum omnium protestantur annales, *Gubert. in Chron. Aragon. prol. 3. Hart. Schadel. in histor. ætatis mund. in vita S. Iacobi, Ant.*
42 *Beuter. p. 1. histor. cap. 23.* † Cuius vel solo testimonio negari non potest S. Iacobi in Hispaniā aduentum, præter alia, quæ pro hac veritate docte accumulant, *Ambros. de Moral. lib. 9. Chronic. Hisp. cap. 7. Hieron. Roman. lib. de las republicas del mundo, tit. de la Republ. Christ. lib. 1. cap. 3. Ioan. de Pineda in monarch. Eccles. part. 2. lib. 10. cap. 25. §. 3. Fr. Francis.*
43 *de Iesus lib. de la venida de Santiago.* † De Christo indubitatum est post mortem D. Petro, Thomæ, Magdalenæ, discipulis, & alijs apparuisse *D. Matth. cap. 28. D. Marc. cap. 16. Luc. cap. 24. D. Ioan.*
44 *20. & 21.* † De D. Ioanne Præcursore refert *Gregor. Turonens. lib. de miracul.* de D. Agnes, *D. Ambros. serm. 90.* de Geruasij, & Prothasij, vbi nam sepulta fuissent, corpora per eorum apparitionem D. Ambrosius cognouit, vt docet *D.*
45 *Augustin. lib. 22. Ciuit. Dei cap. 8.* † De D. Petro Ecclesiæ Principe notissima ret est, apparuisse B. Ignatio de Loiola diuinæ societatis Iesu Religionis fundatore, quæ tot pro fide martiribus clara, Religione, literis, virtute, miraculis, & sanctitate corruscat, *Petr. Riuadeneira in vita B. Ignat. lib. 1. cap. 1.* † Plu- 46
res alias tam probarum, quam improborum apparitiones referunt *Sozomen. lib. 8. cap. 21. & lib. 9. cap. fin. Zonor. lib. 4. cap. 14. & lib. 5. cap. 25. Glicas part. 2. Annal. Nicephor. lib. 12. cap. 49. & lib. 14. cap. 28. & lib. 16. cap. 37. Paul. Iouius in vita Actij vicecomit.*

CAP. XXVIII. de spectrorum repraesentatione.

duendy

SVMMARIVM.

Diabolus corpore caret, vt possit videri, nu. 1.

Dæmones aeris, & subtilibus corporibus præditos secundum Platonicos, numero 2.

Spiritus omni corpore destitutus est, numero 3.

Diabolus est spiritualis creatura, nu. 4.

Liber fundamenti Ecclesiæ probat dæmones esse spirituales, nu. 5.

Spectra tam diurnis quam nocturnis oris apparent. nu. 6.

Spectra apud Aquilones, Suetos, Islandios, Polonios, Romanos, Atenienses, & Venetianos, nu 7.

Spectrorum alia genera, nu. 8.

Spectrum D. Petri, & D. Mariæ de Padilla, nu. 9.

Diabolus, vt visui subiaceat assumit corpus quantum, & coloratum, nu. 10.

Corpus humanum aßumit diabolus in suis apparitionibus, nu. 11.

Diabolus qua arte corpora post tempus dissoluta ad compaginem redigat, nu. 12.

Corpora diabolus succitans ementitur spiriritum, nu. 13.

Diabolus corpora aerea qua arte comparetur, nu. 14.

Diabolus in corpore aereo visibilis, & palpabilis caro effingi potest. nu. 15.

Angeli in corporibus aßumptis apparuerũt Abrahæ, Iacob, Eliseo, Tobiæ, Iosue, & Heliodoro, nu. 16.

Diabolus corpus aereum assumpsit, vt deciperet Euam, & tentaret Christum Dominum, nu. 17.

Pani, Syluani, Fauni, & Satyri dæmones in corporibus aßumptis, nu. 18.

Diabolus secundum res, quas acturus est congruas, & instituto acommodatas formas aßumit, nu. 19.

Diabolus ad vehendum equi, ad angustum subeundum mustelæ assumit formas, nu. 20.

Diabolus ad terrendum alias induit species, nu. 21.

Diabolus quando ad malum specie boni vult deludere Christi, & sanctorum figuras ementitur, nu. 22.

Diabolus, quos vult ad libidinem prouocare viros specie fœminæ, & fœminis spetie virorum solet decipere, nu. 23.

Diaboli varias apparitiones remißiue, nu. nu. 24.

Diabolus in forma humana apparens aliquã notã solet habere in solita deformitatis, nu. 25.

Spectra dæmonis, quibus signis dignoscãtur, nu. 26.

1 SPECTRA, quæ hominibus solet dæmones offerre quã plures negarunt ex antiquis, quia cum hæc dæmoni tribuãtur, duorũ alterũ asserendũ videbatur, aut non esse à dæmone, aut spectra nõ esse, quia dæmon creatura est spiritualis corpore carens, quod posit esse visui subiectum, vel ipso diuino oraculo attestante apud D. Lucam cap. fin. *Palpate, & videte, quia spiritus carnem, &*
2 *oßa non habet.* † Vnde quam plures ex veterum philosophis, ne spectra negarent, & alias dæmonis operationes, eos corporeos esse impié ausi sunt effutire iuxta Platonicorum errorem, qui dæmones subtilibus corporibus, & aeris quidem præditos asseuerarunt, *Origen. ad Ephes. c. 6. Iamblic. lib. de myster. Apulei. lib. de Deo Socrat. & alij relati à D. August. lib. 21. Ciuit. Dei. c. 10.* † Sed iã hoc 3
asserere delirium est, non solum ex supradicta Christi authoritate, sed ex innumeris versibus Psalmorũ, quibus dæmones spiritus appellãtur: spiritus autẽ omni corpore destitutus est, vt patet in Euangelio *D. Marc. c. 5.* vbi legitur in vno homine legionem fuiesse dæmonum, sed in vno corpore plura esse corpora philosophiæ repugnat principijs *Aristot. lib. 1. phisicor.* † Probatur etiam 4
ex *Concilio Nyceno*, quod Deum creatorem visibilium, & inuisibilium pronũciat, & ex Concilio Lateranense in cap. firmiter de summ. Trinit. *Creator spiritualium, & corporalium.* † Et in libris 5
plumbeis nostro seculo repertis in cauernis S. Montis Ilipulitani legitur, in libro cui titulus est *fundamentum Ecclesiæ*, Deum creasse Angelos incorporeos, & ex eis inobediẽtes fuisse dæmones: quod cõfirmant *D. Dionys. de diuin. nom. cap. 4. Damascen. lib. 2. de fide cap. 3. D. Gregor. Nazianz. lib. 2. suæ Theolog. ad fin. D. Thom. p. 1. q. 50. art. 1.*

¶ Sed his suppositis difficultas ma- 6
net circa primam assertionem, quod sint spectra, sed authoritate, & experientia satis perspectum est nocturnis non solum, sed diuinis horis clara luce supina homines spectra huiusmodi inquietare, ac deludere, vt probant *Petr. Thyreus lib. 1. de apparit. spirit. Petr. Leloyher lib. 1. spectror. Remig. lib. 2. dæmonol. Lauater. de spectr. Binsfeld. in confeß. malefic.* † Qualia sunt, quæ de Aquilo- 7
nari plaga narrat *Olaus Mag. lib. 3. cap. 11.* de Suetis, *lib. 20. cap. 19.* de Islandia, *lib. 2. cap. 3.* de Polonia, *Cromer. libro tertio, histor. Polon.* de Romana,

Alex.

Alex. ab Alexan. lib.5. dier. Genial.c.23. de Atheniēsi, *Lauater. de spectr. fol.71.* de Venecia, *Cardan. de variet. lib.16.c.93.*
8 † Cuiusmodi fuit etiam mulier grādis verrens domum ante filij necem, quæ Dionysio Syracusano apparuit, vt meminit *Plutarch. in Dion.* & prodigiosum illud Genium mala protendens Bruto, vt narrat idem *Plutarch. in Brut.* equestres, ac pedestres milites in Cistercien-sium fundatione, vt tradit *Lauater. vbi*
9 *prox. fol. 260.* † Et quod de iustissimo Rege D. Petro de Castella, & D. Maria de Padilla apud nos in fabulis annumeratur, Hispali terrarum opulentissima vrbe equitantes in tempestæ noctis silentio sæpius videri, nam si id aliquando contingit, dæmonis spectrum est, vt de Neronis matre ipsam inquietantem narrat *Sueton. in Neron.* ac de alio Rege *Lauater. vbi prox.*

10 ¶ Quę quidē, & alia huiusmodi, quę passim sunt apud authores, vt diaboli præstari valeāt (quia corpus nō habent, quod videri, aut palpari posit) arte vtitur, & corpus sibi assumit quantū, & coloratū, vt visui fiat obiectū, vt docent *Magister in Sent. 2. dist. 8. & ibi Bonauent. Tho. Scot. Ricar. & alij, idē D. Tho p.1.q.51.*
11 *art.2 D. Antonin. p.2. tit.4.c.7.* † Quod facit dupliciter, vel assumens corpus humanū, vel ferinū, quod valet ita attēperare, vt visum, & tactū omnino fallat, quia minus est affabre simulare, quā de nouo effigere, vt probat *Guilh. Parisien.*
12 *p.fi. de vniuers.* † Nā licet corpora post lōgū tēpus disoluta pertabē, á solo Deo posint ad cōpaginē reduci, *D. Ioan. c.11.* negādū nōest (Dei permissione) ab eius simia diabolo posse cōfigi, & simulari, vt tradunt *Michael Medin. lib.2. de recta in Deū fide c.7. Petr. Binsfel. in conf. malefi.*
13 *prælud.12.* † Ea tamen differentia, quod verus spiritus à solo Deo cadaueri infunditur, à dæmone tamen ementitur, quia vita à solo Deo est *D. Ioan. c.1.*

¶ Aliquando etiā ex elemētis potis- 14
simū aere corpus sibi adaptatur, iungēs partes terreas, & aqueas, nuuiem vapores, ac exalationes, vt & colores hac mixtione facilius exprimātur, vt docet *Molina in D. Tho. p.1. q.51. art.2. disp.2.* 15
† Quibus non solū visibilis, sed etiā palpabilis caro, & ossa (si Deus sinat) potest exhiberi, vt docent *D. Tho. quolib. 6. art. 8. Sprenger. in Mall. p.1.q.3. & p.2.q.1.c.4. Caietan. in 2.2.q.95. art.3. Raph. de la Torre tō.2. de vitijs oppos. relig. q.95. disp.7.* † Sic 16
cōstat Angelos apparuisse Loth in corporibus assumptis, qui nec pedum lotione discerni potuerunt *Genes. cap.19.* Abrahæ *Genes. 18.* Iacob. *Genes. 32. & 37.* Eliseo, *Reg.4. cap.6.* Tobiæ, *Tob. c.9.* Iosue, *Ios. c.2. & 5.* Heliodoro, *Machab. 2. cap.3.* † Sic fortasse & ipse dæmon 17
fecit, vt Euam deciperet dum serpentis formam assumpsit *Genes. cap.3.* & vt tētaret Christum *Matth. & Luc. vterq; c.4.*
† Sic & apud Gentiles in varijs appari- 18
tionibus Pani, Syluani, Fauni, Satyri, & similium, nam vt de Venere, ait Vergil. AEneid 6.

> *Tunc Dea nube caua tenuem, sine viribus vmbram*
> *In faciem AEneæ.*

Et AEneid. 8.

> *At Venus ætherios inter Dea candida nimbros*
> *Dona ferens adderat.*

Nam secundum res quas acturus est 19
congruas, & instituto accommodatas subijt formas, vt quando vult familiaris speciem præbere canis assumit effigiem, vt Agrippa, Cornelius, & Simon Magus tales sunt nacti Paredrios.
† Si ad vehēdum in equum se transfor- 20
mat, vt de Hadingo narrat *Olaus d. lib.3.* si per locū angustū, aut rimā subiturus vespertilio musculus, aut mustella fit, vt docet *Apule. in Malefia.* Si vt gregem laceret, vel sæuiat in animantes lupi induit, aut leonis formam, vt docet

21 *Remig. lib. 1. cap. 13.* † Si quos terrere velit, aut turbare varias ferarum assumit formas, vt serpentis Leonardo Carbaiacensi apud *Marul. lib. 5. cap. 7.* draconis Diuæ Margaretæ, & Ferdinando Gonzaluo Castellæ Comiti, eiusque exercitui, vt tradit *Rodericus Sanchez p. 3. hist.* 22 *Hispan. cap. 21.* † Quando ad malum speciem boni velit inducere apparet in forma Christi, vt D. Martinuo apud *Seuerum*, vel forma Dei, vt Teodoræ viduæ, vel in forma Angeli, vt D. Iulianę, apud *Marul. vbi prox.* & alijs apud 23 *Gerson. tract. de apparit. spirit.* † Si quos ad liuidinem vellit prouocare, mulieribus apparret in forma viri specie decora, vt *D. Mariæ AEgyptiacæ* viris in forma feminę lasciuę, vt *Antonio, & Macharo*, & alijs apud *Gerson vbi prox. & Ferrar.* 24 *in compend. reuelat.* † Idem dicendum de pueris nigris cirrhatis, *D. Augustin. lib. 22. Ciuit. Dei cap. 8.* de AEtiopis religiosos Carthaginensis Ecclesiæ infestantibus, *Victor Vticens. lib. 2. de persecut. Vandal.* de alijs *Parisius in summ. de vniuers. p. fin. cap. 24. Olaus lib. 3. cap. 12. Cardan. lib. 14. variet. rer. Petr. Leloyher lib. 4.* 25 *spectror.* † Notandum tamen est, quando dæmon in forma humana apparet quod aliqua nota ei solet inesse insolitæ deformitatis, vt ex diuina prouidentia dæmon author dignoscatur, vt tradunt *Annan. lib. 3. de natura dæmon. Thyræus lib. 1. apparit. spirit. cap. 9. Binsfeld. in confess. malefic. prælud. 12. Remig. lib. 1. dæmonol. cap. 7. 8. 10. & 14. & lib. 3. cap. 10.*

26 † Ideo fere semper apparet corpore atro maximè, & vt plurimum illuminoso, squalido, fœtente, terro, ac formidabile, oris, rituque sparso, & profundo, luminibus abditis, & flammantibus: manibus pedibusque obuncis, strigiosis brachijs, cruribusque admodum villosis, caprinis etiam, vel asininis tibis, vno, vel vtroque pede basro, corneoque, statura corporis nunquam iusta, vt narrat *Simon. Maiol. dier. canic. tom. 2. colloq. 3.*

CAP. XXIX. de varijs dæmonum generibus.

SVMMARIVM.

DAEmonum, vt variæ sunt operationes sic, & varia genera, nu. 1.

Maleficorum operationes variæ pro vt varia dæmonum concurrentium natura, numero 2.

AEthereum dæmonum genus quale sit, numero 3.

Animalia ignita, quæ sint apud Aristotelem, nu. 4.

Ephimera animalia ignita, nu. 5.

AEthereum dæmonum genus refutatur, numero 6.

Aereum genus dæmonum in aere degitur, nu. 7.

Nulla mundi pars dæmonibus vacat, numero 8.

Aerea dæmonia sæpius obijciunt phantasmata, turbant aerem, & tempestates excitantur, nu. 9.

Aquaticum dæmonum genus circa fluuios, & lacus inhabitat, nu. 10.

Naiades, Nereides, & Dryades ex dæmonibus aquaticis, nu. 11.

Terrestrium dæmonum genus versatur in syluas, & montes, nu. 12.

Hecatæ, Ceres, Diana, Mater magna, & similes ex dæmonibus terrestribus, nu. 13.

SphinxTebana dæmonium terrestre fuit, numero 14.

Genus dæmonum, qui ad luctandum compellit, nu. 15.

Alastoris dæmon quis nam fuißet, numero 16.

Laruæ, seu Lemures vulgò Trasgos, *siue* duendes, *nu. 17.*

Laruæ tumultus domibus solent excitare, nu. 18.

Nimphæ

Nimphæ aliud dæmonum genus, nu.19.
Parcæ vulgò Hadas *aliud dæmonum genus, nu.20.*
Genus dæmonum, quod tempore pestis solet apparere, nu.21.
Multa sunt per quæ Deus denunciat futura mala, nu.22.
Spectra dæmonum varia mala indicantia, nu.23.
Genus dæmonum, quod non apparet, sed auditur tantum, n.24.& 25.
Genus dæmonum apparens in forma castrorum militum, nu.26.
Præmostensium fundatione dæmon specie armatorum militum apparuit, nu.27.
Genus dæmonum, quod monumentis inhabitat, nu.28.
Manes dæmonum genus, qui mortuorum animas emetitur, nu.29.
Dæmones animas ementientes flãmis circũdati viuentibus solent apparere, nu.30.
Diabolus quandoque immitatur diuinã iustitiam, nu.31.
Harpiæ dæmonum genus gaudia inremorem conuertens, nu.32.
Eumenides dæmones fuerunt, Pluto, Charon, & Gorgones, nu.33.
Satyri, Fauni, Asinipedes, & Onoscæles, nu.34.
Subterraneum dæmonum genus, qui thesauros terra latentes solet asseruare, nu.35.
Incubones thesaurorũ dæmones varij, n.36.
Custos thesauri diabolus aditum arcebat, nu.37.
Hesperidum draco custos horti dæmon fuit, nu.38.
Lucifugum dæmonum genus maliciosum, & inquietum est, nu.39.
Asmodæus qualis natura sit, & qui tota nocte cum Iacob luctauit, nu.40.
Psal.90. *de quatuor dæmoniorum generibus explicatus ex nu.41.*
Timor nocturnus, & sagita volans in die, nu.42.
Dæmonium meridianum à loci regione appellatum, nu.43.
Diaboli genus, qui gaudet syluarum, & deserti habitatione, nu.44.
Asmodæus ablegatur in deserto, & Christus in deserto tentatur, nu.45.
Diabolus qui filios Iob oppreßit venit à deserto, & meridiano tempore, nu.46.
Meridianum dæmonium à tempore, quo grassare solet dictum, nu.47.
Dæmonium meridianum dictum à loci affectionibus, nu.48.

SVNT enim dæmo- 1
num, vt variæ opera
tiones, atq; libidi-
nes: sic & varia gene-
ra, sibiq; ad inuicem
quandoq; contraria,
quia diuisum est imperiũ Sathanæ, *D. Luc.c.11.* Omnes quidem immundi, & mali, hominibusq; sunt infesti, vt post Chrysippum, Plutarchum, & Philonẽ. recte contra Iamblicum *Porphyr. lib. de*
abstinent. animal.† Qui vt varij, ita Male- 2
ficorum potestas non est omnibus vna, sed in singulis, provt dæmonibus cõcurrunt natura subtilioribus, vel grossioribus diuersa, ratione locurum, in quæ cadẽtes à principio sunt detrusi: nã dæmonũ genus ab eorũ habitatione est petitum, vt docet *Psellus lib. de dæmonib.*
¶ Primum dæmonum genus appel- 3
latur *Æthereũ*, siue *igneũ*, de quo Tritthemnius lib.qq. ad Max.q.5. *Igneũ est, quod circa superiorem peruagatur aerem, nec vnquam ante iudicij diem ad inferiora demergitur: sed continuo cũ regionibus permanentes sublunaribus nullum habent cum*
hominibus commertiũ.† Hinc motus opi- 4
nor Apuleius dum dixit, animalia esse ignita, propterea quod *Aristoteles lib. 5. histor. animal. cap. 19.* confirmat quædã in fornacibus Cypri reperiri solita, quæ alij de his dæmonibus credidere.
† Quibus non assentior, nam bolatilia 5
sunt ephimera, quia cũ igne oriuntur, & cum igne extinguntur, quod dæmo-

 nibus,

nibus, non coheret, *Plin. lib. 11. cap. 36.*
6 *AElian. lib. 2. c. 2.* † Quare hoc genus fic-
titium credo, & ab Orpheo *AEthereũ*
vocatum, quia putabat in cęlis degere,
quod iam pridem improbauit *D. Au-
gust. lib. de agone Christ. cap. 3.*
7 ¶ Secundum genus dicitur *aereum*,
quod in aere errans nobis propinquo
commoratur, vt docet *Plato in Phædr.*
quia aer istud plenum est dæmonibus,
8 vt ait *D. Athanas. in vita S. Anto.* † Quod
Mercurius in alio sensu dixerat, *nullam
mundi partem dæmonum præsentia esse des-
titutam*, quod de sublunari mũdo intel-
lige, alioquim falsum docet *D. August.*
9 *d. c. 3.* † Hij possunt ad inferiora descen
dere, & assumtis de crassiore aere corpo-
ribus; quandoque hominibus appare-
re: aera sæpius (permittente Deo) per
turbant, tonitrua, & tempestates conci-
tant: & omnes simul in pernitiem hu-
mani generis conspirãt, de quibus Stel-
lanus lib. 2.

*Hos ventos, vel Dij aerei, vel sidera mit
tunt.*

10 ¶ Tertium genus dæmoniorũ dici-
tur, *Aquaticum*, quia circa fluuios, & la-
cus, inhabitat, de quo fit mentio à Chris
to Domino in Euangelio D. Luc. c. 11.
*Cum immundus spiritus exierit ab homine,
perambulat per loca in aquosa quærens re-*
11 *quiem.* † Et nũc frequẽter in fœmineam
speciem solet apparere, vt Naiades, Ne-
reidesque Nymphæ, atq; Driades nã eo
ipso quod in locis versentur humidis
molliorẽ vitæ ductũ sequũtur: aliquan-
do in virili forma apparent, vt *Neptu-
nus, Nereus, Proteus, Acheloeus, Tritones.*
12 ¶ Quartum genus dæmonũ dicitur
Terrestrium, quorũ alij versantur in syl-
uis, atq; nemoribus, qui venatoribus
ponunt insidias: alij veró patulis degũt
in campis, qui nocte ab errare faciunt
itinerantes: nonnulli demorãtur in lo-
cis abditis, atq; cauernis: reliqui cæte-
ris minus furiosi, ac perturbati demo-

rari cum hominibus in obscuro delec-
tantur, vt narrat *Tritthemnius vbi sup. d.* 13
q. 5. † Quales fuerũt hodie Hecatis, Ma-
ter magna, Ceres, Diana, cũ Sodalibus
Fatuæ, Furiæ, & earum mater Furina,
& Manium. nec non Pluto, Cerberus,
Charon, & huiusmodi alij, de quibus
Arnob. lib. contra Gent. † Ex quibus quin 14
tũ genus dicitur, quod in ænigmatibus
gaudet torquere homines, vt *Sphinx* illa
Thebana de qua *Strabo lib. 9. Natal. Co-
mes lib. 9. Mythrolog. c. 8.* ideo dictũ, quia
sub specie tali simiarũ apparebat, quæ
sphinges appellãtur, vt docet *Solin. c. 30.*
¶ Sextũ genus dęmonũ est illud, quod 15
homines ad luctandũ cõpellit, qualis il-
le, qui infestabat Themesem fingens se
Polytæ, & Brutis amissi animã, de quo
Pausan. in Eliac. & Strabo. lib. 6. imitaba-
tur simia Angelũ, qui cũ Patriarcha Ia
cob fuerat luctatus *Gen. c. 32.* † Septimũ 16
fuere, & ad modũ truculenti, qui *Alas-
tores* dicti, fortasis idẽ cũ Nemesi, Alas-
tor: nã *Nemesi* fingebant vltricẽ scelerũ,
quod officiũ Alastori tribuit *Origen. lib.
contra Celsum*, & fortasis, hic est ille ex
terminator, de quo in *Apocalips. c. 9.*
¶ Octauũ genus est illud, quod do- 17
mibus maximé gaudet solis illusioni-
bus territare homines, vt Laruæ, & Le
mures, quos Hispané appellamus *Tras-
gos*, siue *Duendes*, sic dicti, quia domesti-
ci se fingunt domibus inhabitare, vt no
tat *Oros. de Couarru. lib. 1. de vera prophet.
c. 13.* † Quorum spectra certis tempori- 18
bus, aut locis solent tumultus, & vexa-
tiones varias exibere, vt de Temesio
dæmone *AElian. de varia hist. lib. 8.* de
pueris nigris cirratis *D. August. lib. 22.
Ciuit. Dei c. 8.*
¶ Nonũ genus est, quod in nemoribus, 19
& alijs amenis locis sese ostẽtant in for
ma puellarũ, vt Nimphę interdũ in veste
alua, vt illæ tres, quæ Machabæo Ban-
ckoni Regnum prænuntiarunt, apud
Boeth. lib. 11. histor. Scotor. † Quas Gen- 20
tiles

tiles *Parcas*, Hiſpani *Hadas*, appellant,
quales *Fatales ſorores*, falſo putatæ bel-
lorum præſides, quæ Hotero Regi fa-
miliares fuerunt, vt tradit *Olaus lib.3.*
hiſt. Septentrional. c.10.
21 ❡ Decimum genus iſt illud, quod
ſolet apparere tempore peſtis, aut cum
alia mala nobis inuadunt, vt docet
Mart. del Rio totius eruditionis gloria conſ-
picuus in commentar. ad Senec. in Oedip.
22 *v.172.* † Nam multa ſunt per qua Deus
denunciat futura mala, & mutationes
Regnorum: vt in nocte, qua ſeditionem
Anthiochenorum præceſsit, viſa mu-
lier ingens, & formidabile aſpectu aerẽ
ſcutica tam fortiter verberans, vt tota
ſonus vrbe exaudiretur, *Sozomen. lib.7.*
23 *cap.23. Nicephor. lib.9. cap.42.* † Priuſ-
quam Humnericus perſecutionem in
Chatolicos Africæ incoharet, ſuper ca
cumine montis Ziquemi homo gygã-
teæ mollis viſus, & auditus clamare
egredimini, egredimini. Et in æde Fauſti,
quæ Carthagini eſt, viſa multitudo
Æthiopum ſanctos Eccleſia fugans,
vt refert *Vticenſ. lib. de perſecut. Vandal.*
24 ❡ Vndecimum genus eſt, quod non
apparet, ſed auditur tantum, vt de vo-
cibus, & ſonis auditis in Marathone
poſt pugnam cum Perſis tradit *Pauſan.*
in Attic. & ante pugnam cum Cimbris
Plin. lib. 2. cap.59. & ante bellum, ciuile
Syllanum in eadem Italia *Apian. lib.1.*
25 *de bello ciuil.* † Ante primum prælium
Pharſalicum Anthiochiæ, *Cæſarius lib.*
3. de bello ciuil. ante mortem Cæſaris
dictatoris domi eius *Dion. Caſſ.* alia mul
ta apud *Cardan. lib.14. variet. rer. Fulgoſ.*
lib.1. de prodig. Nider. in Formicar. lib. fin.
Guil. Pariſienſ. in ſumm. de vniuerſo, p. fin.
cap.24.
6 ❡ Duodecimũ genus eſt cohortum
acierum caſtrorũ militarium, nã ſicut
bonorũ Angelorũ acies viſæ bis in ſa-
cris literis, *Gen. c.32. & Reg.4. c.6.* Sic &
ſimia diabolus ea immittatur, vt in vita

S. Guthalei Anachoretæ apud *Surium*
menſe April. † Similia in primordijs di- 27
uinæ Religionis Pręmoſtenſiũ (ſic dicta
á pręmonſtrata Dei fundatione) ſpecie
armatorum militum in quoſdam Reli
gioſos dæmonia incurriſſe, *vt legitur in*
vita D. Norberti, c.26.
❡ Terdecimũ genus dæmonũ eſt, qui 28
monumentis inhabitat cineribus, &
oſsis ſæuiens, ad quod fugadum Eccle-
ſia aqua benedicta, & ſanctis orationi-
bus pie, & ſancte vtitur, quia ſęvũ, & tru
culentum eſt, vt in Euãgelio S. Matth.
c.8. *Occurrerunt ei duo habentes dæmonia,*
de monumẽtis exeuntes, ſæui nimis. † Cui ſi- 29
mile eſt, qui prędictionibus futurorum
in admirationem ſui trahere cupiunt
audientes, vt *Manes*, qui mortuorũ ani-
mas emenciebãtur, de quibus diximus,
lib.1. de Magia diuinatr. c.13. n. nam vt
ait Leloyher lib.4. ſpectror. c.6. *Dæmo-*
nes fingunt ſe animas eſſe. † Et eæ quidem 30
aliquãdo flammis circũdata in ijs, quæ
viui occaſionem peccandi fuerunt tor-
menta pati denuntiant, vt milites illi,
qui monacho Limpurgio apparuerũt,
apud *Thritthe. in Chron. Hiſgab. ann.1168.*
de alijs *Nider. in Formicar. lib. fi. Chromer.*
lib.5. hiſt. Polon. † Quos dæmones fuiſſe 31
ſatis probant *Leloyher. vbi ſup. Guilh. Pa*
riſienſ. p. fi. de vniuerſ. c.24. & in his imi-
tãtur diuinam iuſtitiam, qua frequẽter
in quo quis peccauit, in eo punitur,
quod haut latuit Vergil. A Enei.6.

Quæ cura nitentes
Paſcere equos, eadem ſequitur tellure re-
poſtos.

❡ Decimum quartum genus dici- 32
tur illud, quod hominum gaudia in
mœrorem, & triſtitiam conantur con-
uertere, vt *Harpiæ*, de quibus *Heſiod. in*
Theagon. Apolon. lib.2. Argonaut. † De- 33
cimum quintum eſt trucidum ac cruẽ-
tum, vt *Eumenides*, de quarum habitu,
& conditione fuſſe *Mart. del Rio in com*
ment. ad Senec. in Med. v.13. cum ſeqq.

Pluto, Charon, & Gorgones tres, de quarum forma, & genere, *idē Delrius, vbi prox. v.* 831. † Decimum sextum 34 sunt *Satyri*, quorum Princeps *Faunus* fuit, qui terribiles, ac inopinatos sonitus edebant, hos Psellus vocat *Asinipedes*, á forma *Onoscelles*, vt narrat *Sozomen. lib. 8. cap. 6.* quos pilosos, & Syrenas appellat *D. Isai. cap. 2.* quia frequenter in hyrci forma solent apparere.

35 ¶ Decimum septimum genus dicitur, *Subterraneum*, quod in speluncis, & cabernis montiumque remotis concauitatibus demorantur, & isti dæmones affectione sunt pessimi, eosque inuadunt maximé, qui puteos, & metalla fodiunt, & qui thesauros in terra latentes quærunt, in pernitiem humani generis paratissimi: hiatus afficiunt terræ, ventosque flammibomos suscitant, & fundamenta ædificiorum concutiunt, vt narrat *Tritthemius, vbi sup.*

36 † Ex quibus quidam sunt incubones thesaurorum, quos auaritia mortalium in terra abscondit, & ne rursus in vsus perueniant hominum, eos subducunt, furantur, & custodiunt, quales fuere olim canis ille horridus, & illa semiãguineo corpore mulier, de quibus *Stumphius in Chroni. Heluet. & Cedren. in Anastas.*

37 † Talis fuit, qui Cabades Regi Persarum, & omnibus aditu arcebat dæmon thesauri custodis, apud *Glicam p. 4. Annal.*

38 † Talis dæmon, qui informa draconis, custos fuit ad aurea poma in hortis Hesperidum filiarum Regis Atlantis, quę (subacto dracone) Hercules tulit, authore *Seneca in Herculē furent.* Vnde, & serpens aureum in thesauri custodiam apud *Ascan. Centor. lib. 4. Transiluan.*

39 ¶ Decimum octauum genus dicitur *Lucifugum* propterea, quod lucem maximé abhorreat, & detestatur genus hominum in præscrutabile, ac pœnitus tenebrosum, passionibus frigidis agitatum, maliciosum, inquietum, & perturbatum, quod occurrentes homines violenter comprimit, nocturnis horis sæpiusque Deo permittente, aut flatu quosdam interficit, aut contactu. † Qualis fortasse fuit Asmodæus, qui 40 septem viros Sarræ necauit, *Tob. cap. 5.* non tamen athleta ille, qui tota nocte cum Iacobo Patriarcha luctatur, *Genes. cap. 31.* licet Hæbræi id velint, & *Origen. in Periarch. 3.* quia bonum Angelum fuisse satis docent ibi *Græci, Latinique Patres.* † Huius dęmonũ generis memi 41 nit Regius Hymnographus, Psalm. 90. *Non timebis à timore nocturno, á sagitta bolante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incursu, & dæmonio meridiano,* vbi quatuor annumerantur pericula, seu pestes, quas omnes vult esse dæmonum genera, *Paraphrastes Chaldeæ.*

¶ De timore nocturno tradit *Procop.* 42 *lib. 2. de bello Persic. & nos latè infra c. 20. de lamiarum origine*, de sagitta bolante, in die, dicendum est, hoc esse dæmonum genus, qui lucente sole, & clara luce supina frequenter grassatur, vt de *Pana* truculento dæmone, iracundo, ac formidabile tradit *Theocrit. Eidyl.* 1.

† De incursu, & dæmonio meridiano, 43 siue incursu dæmoni meridiani, vt volunt *Aquila, & Symmach.* notãdum est duobus ex causis sic appellari, primum á loco, quia credebant in deserto versari, quod Hebræis ad meridie est. Et ita legimus ferocissimorum dæmonũ copiam maximam habitasse in horto, vbi sepulchrum Iannis, & Mambres, vt narrat *Palladius, & Macarius.* † Et dæ 44 monum genus Lamias scilicet, in desertis habitasse Lybiæ *Dion. in hist. Lib.* & dæmones gaudere syluarum, & deserti habitatione, tradit *Procop. in Isai.* quia hoc dæmonum genus est solare, & leoninæ naturæ, quorum propria hæc conditio, vt docet *Psellus lib. de natura*

45 tura dæmon. † Et Raphael Asmodæum ablegat in desertoTob. cap.8. & Christus Dominus in deserto tentatur, D. Luc. cap.4. & Dauid dæmones hosce vocat Bestias syluæ, iuxta nonnullos,
46 Psal.103. † Sic ventus, qui filios Iob oppressit venit á deserto Iob cap.1. hoc est á meridienali plaga, idque meridiano tempore, nempe prandentibus illis, vt
47 optimé notat ibi Origen. & Aquil. † Secundo igitur à tempestate dici dicitur meridianum, eo quod hoc genus dæmonum in meridiano tempore, & apparere solitum, & homines crudelius, acriusque infestare, tum spirituali tentatione, ac prælio maximé luxuriæ, & accidiæ stimulis, quæ duo peccata vrgent vehementius hominem ciuis distentum, & plenum, vt docet Eutym. ad
48 Theodoret. in Psalm. † Tum etiam corporis affectionibus, vt in Russia orientali sub meridiem mesis tempore solitus erat ambulare rura dæmon habitu viduæ lugentis, operarijsque, nisi protinus viso spectro in terram proni venerarentur brachia, cruraque frangebat, vt narrat Petr. Gregor. lib.12. de Republ. cap.20.

CAP. XXX. de incubis, & succubis dæmonibus cum Lamijs rem habentibus, & an ex tali congressu proles nasci queat.

SVMMARIVM.

Dæmones, quia carent corpore mulieribus potiri negarunt veteres, numero 1.

Dæmones incubos, & succubos negarunt non solunt hæretici, sed & Catolici, numero 2.

Malefici, & sagæ cum dæmone coire probarunt plures, nu.3.

Genes. cap.6. de incubis, & succubis dæmonibus loqui negatur, nu.4.

Enochliber apocriphus de incubis, & succubis agens, nu.5.

Genes. cap.6. loquitur de filis Seth, & filiabus Caim, nu.6.

Fili Dei ad filias hominum ingressisse in Genesim de quibus intelligatur, nu.7.

Authoris sententia de incubis, & succubis, nu.8.

Authoris sententia, hac in re probata à Theologis, nu.9.

Authoris sententia, hoc in casu probata à Iurisperitis, nu.10.

Incubus, & succubos fatetur D. Augustinus, nu.11.

Pilosi quare dæmones reppellentur in sacris literis, nu.12.

Sahirim in lingua sancta quare vertit vulgata dæmonia, nu.13.

Hyrci antiqua forma, qua de causa dæmoni data, nu.14.

Dæmon varia nomina, ex lascibientis natura, nu.15.

Dæmonum tripudia in assumptis corporibus sæpe visa, nu.16.

Nimphæ, Oreades, Napeæ, Hyades, Hamadriades, Nereides, & Naiades, fuerunt dæmonum spectra, nu.17.

Syrenæ dæmones fuerunt ad libidinem deludendam, nu.18.

Dæmones cum Sagis libidinem præpostieram exercere, nu.19.

Dæmones incubi, & succubi dupliciter corpus assummunt, nu.20.

Dæmonis delusio in re venerea, nu.21.

Diabolus, cadauera non viuificat, sed cogit vitales actiones ementire, nu.22.

Principis quodam mortui corpus integro prinsquam sepeliretur anno dæmon gestauit, nu.23.

Corpora assumpta à dæmone quare sint tactu frigido, & horrido, nu.24.

Corpora assumpta quando diabolus calore vitali attemperat, nu.25.

Dæmones generare posse in tali congressu

 negant

negant plures, nu. 26.

Hominis procreatio est actus corporis viui, nu. 27.

Diabolus corpus aereum, neque aliud habet omnino, nu. 28.

Dæmones nullam inter se habent indiuidui, vel speciei multiplicationem, nu. 29.

Dæmones, quia substantiæ incorporeæ, non possunt corporeum semen præbere, numero 30.

Dæmones sunt expertes animæ vegetantis, ideo semen præstare nequeunt, numero 31.

Semen, quo diabolus in suis congressibus præstat delusorium est, nu. 32.

Diabolus generationis causa, vnde semen compararetur, nu. 33.

Semine assumpto potest diabolus naturalem generationem causare, nu. 34.

Semen viri mixto semini muliebri, quia causa est generationis, potest diabolus illam præstare, nu. 35.

Mulier non concepit semine aliunde assumpto, nu. 36.

Mulierem in valneo concepisse, ex semine deciso, fabula est, nu. 37.

Mulier impregnari nequit, nisi à viro cognoscatur, nu. 38.

Mulierem in patris lecto dormientem, ex eius polutione concepisse, fabula est, nunu. 39.

Homines habentes virgam nimis breuem, aut longam, quare non generant, numero 40.

Authoris sententia circa dæmonis procreationem in huiusmodi actibus, nu. 41.

Multi ex muliere, & incubo dæmone nati, nu. 42.

Romulus, Alexander, & Lutherus, ex incubo nati, nu. 43.

Corocoton *dæmon apud Indos misceri solitum mulieribus, & ex eo vicornes nasci, nu. 44.*

Æneas ex Anchise, & Venere sucuba natus, nu. 45.

Succubus dæmon nequit concipere, quia corpus in tempus accepit, nu. 46.

Æneas potius Veneris specie suppositus est, quam procreatus, nu. 47.

Procreati dæmonis ministerio ponderosissimi sunt, pallidi, & macilenti vagiant, nu. 48.

DAEMONES, 1
quia carent corpore, & appetitu sensitiuo, rē veneream cū mulieribus habere negarunt expresse Eugubin. lib. 8. de peremni philosoph. c. 26. *Natura fieri non potest, nec assentitur philosophia, spiritus corpore nudatos amore fœminarum capi, aut ex eis generare posse, nam vbi non est ciuus, & potus, non est sperma: vbi non sit quærenda successio, & propagatio, non adhibuit natura cupiditatem generandi.* † Vnde hos incubos, & succu- 2
bos dæmones negarunt, non solum hæretici *Vvierius, Godelmanus, & Ficardus*, verum etiam Chatolici *Cardanus, Poncinibius, & Bapt. Porta.* † Contra ta- 3
men Maleficos, & Lamias cum dæmonibus illi quidem succubis, hæ vero incubis actū venereum exercere, aperte censuerunt *D. Cyprianus, Tertulianus, & alij relati à Sixto Senens. lib. 5. Bibliothec. annot. 77. Perera lib. 8. in Genes. disp. 1. Valles de sacra Philosop. cap. 8.* † Qui in eo 4
quod volunt dæmones posse cum mulieribus rem habere optimé senserūt: in eo veró à recentioribus iure reprehē duntur, quod de huiusmodi concubitu Mosis etiam verba de filijs Dei, & filiabus Caim acceperunt *Genes. cap. 6.* † Nā 5
licet, hæc sententia reperiatur in libris de *Enoch*, qui Angelos, quos vigiles appellat transfiguratos in homines, vt mulieribus potirentur, commentitia est, nec tanto viro referenda, nam vt ait D. August. lib. 15. Ciuit. Dei cap. 23. & q. 23. in Genes. *Cur autem hoc nisi ab antiquitate suspectæ fidei indicata sunt,*

nec

nec vtrum hæc eſſent, quæ Enoch ſcripſiſ-
6 *ſet, poterat inueniri, &c.* † Quare non
de dæmonibus, ſed de filijs Seth fili
Adam,& filiabus Caim ſunt accipien
da,vt omnes Græci,Latinique Patres
ſenſerunt, *D. Chryſoſt. homil.22. in Ge-*
neſ.d.cap.6. D.Theodoret.in Geneſ.q.47.
D.Ambr.de Noe,& arca cap.4. D.Thom.
p.1.q.51.art.fin. Abulenſ.in Geneſ.d.c.6.
7 *quæſt.6.& in Exod.cap.7.q.12.* †Quorũ
omnes tranſeunt in ſententia Suidæ
Sethum illius ætatis homines Deum appel-
labant, & merito igitur Sethi, & Enoſi,
& Enochi filij Dei,& Deorum filij autho
re Symacho intelliguntur,qui victi liuidini
ad Caim filias ſunt ingreſſi, & quorum im
peri, & impuro coniugio nati ſunt Gi-
gantes.
8 ¶ Neq; per hoc negãdum eſt poſſe
dæmones mulieribus potiri,quia poſ-
ſunt defunctorum corpora aſſumere,
vel de nouo ſibi ex aere,& alijs elemẽ
tis ad carnis ſimilitudinem palpabilia
effingere,ac formare,& quem natura
non habent ſexum artificioſé exibere,
& viris ſpecie fœminea, & fœminis
ſpecie virorum abuti, & has ſubiſce-
9 re,& illis ſe ſubſternere. † Vnde hanc
de incubis,& ſuccubis ſententiam prę
ter ſupradictos probarunt *D.Thom. in*
ſen.2.diſ.8.& p.1.q.51.ar.3.& 2.2.q.96.
ar.3. Toledo in ſumm.lib.4.cap.15. Caſtro
de iuſta hæretic. punit. lib.1.cap.16. An-
nan. lib.4. de natura dæmon. Sprenger.in
Mall.p.1.q.4. & p.2 q.1.cap.4. & q.2.
cap.7. Nider. in Formicar. lib.5. Spina de
ſtrigib.concl.6. Mart.del Rio lib.2. Magi-
10 *car.quæſt.15.* † Quibus aſſentiuntur iu-
riſperiti *Epiſcopus Simanc. de Cathol.*
inſtitu.tit.34. Vlder.Molitor.de pythonic.
mulier.cap.5.& 6. Paul.Grilland. de ſor-
tileg. q.7. ex num.9, Petr. Binsfeld.in con-
feſſ.malefic.p.1.prælud.7.& p.2.concl.5.
11 † Nam vt ait D.Auguſt. lib.22.Ciuit.
Dei cap.23. *Creberrima fama eſt,multiq;*
ſe expertos, vel ab eis, qui experti erant,
de quorum fide dubitandũ non eſt, ſe au-
diuiſſe confirmat, Syluanos,& Faunos,quos
vulgus incubos vocat improbos extitiſſe
mulieribus, & earum appetiſſe, & pere-
giſſe concubitum. † Ex quo dæmones vo 12
cantur piloſi ab *Iſai. cap.13. & cap.34.*
Nam vox Hæbrea: שעירים *Sehirim,*
vel *Sahir*, quæ habetur *Leuit. cap.17.*
& Paralip. 2. cap.11. idem eſt, quod
hirtus,ſiue *hircus*. † Quam vulgata ver- 13
tit *dæmonia*, ob huius animalis laſciuiã,
ſuperbiam,& petulãtiam dæmonibus
communem, vt docet *Remig.lib.1. dæ-*
monol.cap.24. † Vnde eis hirci antiqua 14
forma, & Iupiter *Hammon* in hirci ſpe
cie cultus, vt tradit *Arnobius lib.6. con-*
tra Gent. Ouid.lib.15. Metamorph.

Medio tua corniger Hammon
Vnda die gelida eſt, ortu obituque ca-
leſcit.

Item hac eadem de cauſa vocãtur Tal 15
pę,& Syrenes ab *Iſaia cap.2.* Lamiæ, &
Oenocentauri, *ab eodem cap.13.*necnon
Aegypanes, quaſi capricornes *Plin.lib.*
5.hiſt.natur.cap.1. Quales à Poetis fin-
gũtur. Et horum tripudia ſæpe videri,
& audiri in Athlante monte confir-
mat *idem Plin. d. lib.5. cap.34.* † Et ho- 16
die videri, & audiri teſtantur *D.Thom.*
1.2.q.89.art.4. Scaliger.lib.3. Georgicor-
Saxo Grammat. lib.1. Danum hiſt. Vnde
illud.

Trux Lemurum Chorus aduenit Prin-
cepſque per auras
Curſitat,& vaſtos adit ad aſtra ſonos.
Accedunt Fauni, Satyri, Panumque
caterba,
Manibus ad mixta militat ore foro.

Ex quibus allij fuerũt ſuccubæ,vt *Nim-* 17
phæ,quarum quædam aereæ,vt *Sybilla*,
de qua *Plutarch.lib. de ſera num. vindict.*
Quædam terreſtres,vt *Oreades, Napeæ,*
Dryades, Hamadryades: Quædam aqua-
ticæ, *vt Nereides, & Naiades*; illæ ma-
ris,hæ fluuiorum,quarum omnes dæ-
monũ ſpectra fuiſſe,ſatis probat *Mar.*
del

del Rio in comment. ad Senec. in Hercul. &
18 *Medeam.* † Nec deſunt, qui Syrenas dæ-
mones eſſe affirment ad liuidinem de-
ludendam, vt de *Sphinge* illa Thebana
narrat *Pierus lib. 6. Hieroglyph. & Solin.*
19 *cap. 30.* † Nam dæmon per omnes laſ-
laſciuiæ partes acuratè diſcurrit, vt ho-
mines á vera Dei pietate in cęnoſa iſta
detineat: quare nec præpoſteram liui-
dinem parcere fatentur *Ponzinib. lib. de*
Lamijs nu. 64. Annan. lib. 4. de natura dæ-
mon. fol. 148. Ouid. lib. 10. metamorph.

Rex ſuperum Phrygijs Ganimedis amore
Arſit, & inuenum eſt aliquid Iupiter
eſſe.

20 ¶ Quæ vt dæmones patrentur, ſo-
lent elementare corpus aſſumere, vel
ſibi mortui cadauer induere, quod im-
pellit, ac mouet, non aliter quam mo-
tor intus exiſtens, vt docent *Cardan. lib.*
16. variet. rer. cap. 93. Silueſter lib. 1. de
ſtrigimag. cap. 14. punct. 4. & cap. 15. pun. 3.
21 *D. Thom. Sentent. 2. diſt. 8. art. 4.* † Et ita
diabolus deluſsit militem, qui cum pu
taret ſe formoſa potitum virgine, inue-
nit ſe in complexu cadaueris belluini
tabe ſoluti apud *Guilh. Pariſienſ. in ſumm.*
22 *de vniuerſ. p. fin.* † Non quod illud va-
leat informare, aut quod in eſſentiam
eius dilabeatur, ſed duntaxat, vt in loco
exiſtens vitales eius actiones imittetur:
cadaber regit, & ſpiritum ementitur,
vt tradit *Toſtat. in Exod. cap. 7. q. 13. cum*
23 *ſeqq.* † Vt de quodam Principis mortui
corpus integro priuſquam ſepelliere-
tur anno, dæmonem geſtaſſe, & rexiſſe
narrat *Cæſarius lib. 12. Miracul. cap. 13.*
de Cornelio Agrippa, Simone Mago,
24 & alijs *Remig. lib. 2. dæmonol. cap. 1.* † Vn-
de illa eſſe tactu frigido, & horrido ex
ſagarum confeſsionibus narrant *Petr.*
Binsfeld. in confeſs. malefic. p. 1. prælud. 6.
Alex. ab Alex. lib. 2. dier. genial. cap. 9. Toſ-
tat. & Remig. vbi ſup. Raph. de la Torre
25 *tom. 2. q. 95. in prælud. diſp. 6.* † Niſi quan-
do ſub certi alicuius viri, aut fœminæ
ſpecie vult deludere, & nollit ſciri ſe eſ-
ſe dæmonem, quia tunc corpus aſſunp-
tum temperat, ne contactu timor, hor-
ror, aut aſpernatio ſequatur, quemad-
modum fecerunt Angeli Loth ne cō-
tractu dignoſcerentur, *Geneſ. cap. 19.*

¶ Sed quod magis vrget in conclu- 26
ſione propoſita illud eſt: an ex tali con-
greſſu proles naſci queat, & pro parte
negatiua ſunt *Plutarch. in Num. Remig.*
lib. 1. dæmonol. cap. 6. Vld. Molitor. de Py-
thon. mulier. cap. fin. Ariſtot. lib. 1. de gene-
rat. cap. 4. Peramato lib. de homin. procr. c. 1.
Fran. Valleriolla to. 1. enarr. medic. Ambro.
Pareus lib. 34. demonſtr. & prodig. c. 10. de
ſuccubis, & incub. † Eo nēpe quod homi- 27
nis procreatio ſit actus corporis viui.
† Quod dæmones nequeunt præſtare, 28
quia ſunt vitæ expertes, & mortis ori-
go, neque corpus vllum aerum, neque
quovis aliud habent omnino, vt cōtra
Platonicos defendit *Natta libro 7. de*
Deo fol. 57. & probàt *D. Cecilius primus*
Epiſcopus Granatenſ. in lib. prumbeo in ca-
uernis montis Illepulitani reperto, cui titu-
lus eſt fundamentum Eccleſiæ. † Neque 29
dæmones inter ſe vllam habent indi-
uidui, vel ſpeciei multiplicationem, vt
fuit error *Gregor. Niſeni lib. de natura*
dæmon. cap. 18. neque inter ſe commiſce-
ri poſſunt, vt tradit *Perera lib. 8. in Gen.*
6. diſp. 12. † Neque vllum ſemen pro- 30
lificum (quantumbis tenue, & aereum)
habēt omnino, vt placuit *Ioſepho, & He-*
bræis, quia dæmones ſunt ſubſtantiæ in-
corporeæ, & ideo de ſuo non poſſunt
corporeum ſemen præbere, vt tradit
Grilland. de Sortileg. q. 7. ex num. 9. † Sunt 31
enim expertes animæ vegetantis ad
quam pertinet (naturali calore) ciuum
acceptum concoquere, ex quo ſanguis,
& ex eo ſemen comparatur, vt docent
Fran. Valles de ſacra philoſoph. cap. 13. Ti-
raquel. in ll. connuuial. l. 15. ex num. 12.
† Vnde ſi qua ſeminis deciſio in hac co 32
pula à dæmone cauſetur, non veram,

ſed

sed delusioriam esse, nullamque sagis adferre voluptatem, palam confessæ sunt apud *Remig. lib. 1. dæmonol. cap. 6.* nã vt ipse ait lib. 2. Perioch. 1.

Itur in horrendos complexus, iungitur impar
Absurdo coitu Venus irrediuiua nefandos.

33 Quod fieri puto quando dæmon causa generationis non accedit: nam quando in gratiam id obtantis succubæ congreditur, adhibet instituto necessaria, & semen prolificum quærit aliunde carnali actu decisum, & inuentum conseruat, ac tanta celeritate perfert, ac fobet, ne vitales spiritus euaporentur, & tunc quando, ac quale oportet infundit, vt docent *D. August. lib. 3. de Trinit. D. Thom. in Senten. 2. d. dist. 8. & p. 1. q. 51. & in quodlib. 7. q. 10. Annan. lib. 4. de natura dæmon. Sprenger. in Mall. p. 2. q. 1. cap. 4. Grilland. d. q. 7. ex num. 12. Nider. in Formicar. lib. 5. cap. 9. & 10. Petr. Binsfel. dius in confess. malef. memb. 1. conclus. 5.*

34 † Ex quo sequitur naturalis generatio, & Deus (vt naturæ author) concurrit, vt organicum corpus infantis formetur, vt concurrit in inceстu, & adulterio procreatis: quia natura solum postulat, vt ex viri prolifico semine apté admixto semini muliebri proles nascatur, vt docent *Galen. lib. 1. de generat. & alij relati á Iabelico lib. 8. metaphys. q. 17. Florẽtin. ad Auicen. de generat. embrion. Vega lib. 1. de arte medend. cap. 3. Valles lib. 2. controuersiar. cap. 6. Auulens. lib. 1. Paradox. c. 48.*

35 † Siue á corpore, siue à cerebro vis gignendi oriatur spiritus genitalis ipsi semini est implantatus in ipsa feminis ab humano corpore decisione: nullo facto discrimine an ab homine ipso, an dæmonis ministerio infundatur, quia ex veró hominis, &c. mulieris semine nascitur homo, *D. Thom. d. quodl. 6. art. 8. Sprenger. in Mall. p. 1. q. 4. cap. 2. Siluest. vbi sup. lib. 2. cap. 3. pun. 3.*

¶ Neque propterea credo multa, quæ ex hac de causa graues quidem, & docti viri tradiderunt, de mulieri concipiente feminé aliunde deciso, quia nugæ sunt muliercularum ad patrocinandas puerperas confidæ, pro ijs, quæ ex adulterino concubitu conceperant, vt credulis maritis alienos obtrudant hæredes. 36

† Vt de illa, quæ in valneo ex semine in aqua deciso concepisse scribit *Auerroes collectaneor 2. cap. 10.* & ex eo narrat *Albert. Magnus lib. de format. homin. cap. 1.* quia falsum est, & nimia credulitate ductus Auerroes, qui ita se audiuisse á vicinia sua scribit, reprehenditur á *Hieron. Mercurial. lib. 1. de morbis mulier. cap. 2.* 37

† De Bambergensi puella eadem de causa prægnans reddita, meminit *Nider. in Formicar. d. lib. 5. cap. 10.* Quod dementis virginitate accipiendum est, nam corporis virginitatem á miserat, per eam copulam, per quam conceperat, quia mulierá viro cognosci non potest, sine virginitatis iactura, nec impregnari, nisi cognoscatur. 38

† De alia in patris sui lecto dormiente, qui cum in somnis polueret, semen eius ad matricem filiæ peruenit, & inde puella concepit, & alijs huiusmodi, quę nec incautis rusticis quecam persuadere, ex traditis *Hiero. Mercurial. vbi sup. & Ioann. Schenckius tom. 2. obseruat. medic.* 39

† Nam ad generationem si semen tantisper euaporetur (etiam infra claustra mulieris receptum) nihil habet efficatiæ, quo fit, vt homines habentes virgã nimis breuem, aut longam, non generantur, quia modica illa distantia, quæ est inter locum pollutionis, & caput matricis, facit semen euaporari, vt tradunt *Arist. lib. 1. generat. cap. 6. Ambros. Paræus lib. 34. demostr. & prodig. cap. 16.* 40

† Quia imo ex semine aliũde deciso, quod per tan longum tempus refrigeratur, sed cum diabolus norit spiritus vitalis conseruationem, & vim caloris putre- 41

putredinalis, & applicandi tempus, & alia naturæ arcana, & quibus valeat semen asserbari, quominus non euaporetur, ac quale, & quantum, & quando opus sit infundere, anceps sum, an ex eius congressu proles valeat generari, ideo quæstioni subsisto, donec melioribus nactus fundamentis, possim definire.

APPENDIX.

42 SVNT multi, qui ex muliere, & in-
cubo dęmone nati credũtur, vt Her-
cules, Seruiꝰ, Tulij, & alij Semidij, quos
ex Dijs, hoc est ex dæmonibus natos
fuisse probarunt *D.Thom. p.1.q.50.art.1.*
Arnob. li.5. cõtra Gent. Orig. li.6. cõtra Cels.
43 † Romulus ex Rhea, & incubo Martis
nomine procreatus est, *Ouid. lib.1. Fas-*
tor. Alexander Magnus ex Olympia,
& Hammone, vt refert *Qint. Curtius*
lib.1. nec desunt, qui Lutherum in hac
classe referant, *Fontan. in histor. de sta-*
44 *tu relig.* † Quod apud Indos frequentis-
simum docet *Petr. Chieza histor. Perù*
p.2. cap.27. dum scribit in Hispaniola
Corocoton, dæmonem misceri solitum
mulieribus, & ex eo natos vicornes nas-
45 ci. † AEneam ex Anchise, & Venere
succuba natum narrat *Vergil. AEneid.1.*
quod non ita approbo, etiam si id te-
neat *Syluester lib.2. de strig. cap.3. pun.3.*
46 † Nã licet in conceptione par sit vtrius-
que conatus post omnia solius sunt ma-
tris, tam in disponendo, quam in alen-
do fœtu, & alia naturæ arcana: quæ suc-
cuba præstare nequit, quia corpus in
tempus accipit, vitæ, & caloris natura-
47 lis expers † Vnde AEneam á dæmone
Veneris specie suppositum potius cre-
do, quam conceptum, vt de bacca illa,
quæ infantem peperit narrat *Ioan. Rey-*
nardus lib. de peregr. gent. serm. & de suc-
cuba Baberij, quæ filios plures ei sup-
posuit, *Sabin. in Ouidi metamorph.* † Qui 48
autem à dæmone procreantur, ex hac
copula põderosissimi sunt, & quatuor
nutricũ rumis exhaustis pallidi, & ma-
cilenti vagiant, ex quo eos Itali *Vagiones*
appellant, de quibus plura; *Sprenger. in*
Mall. p.2.q.1. cap.7. Annan. lib.4. naturæ
dæmon. Molitor. de python. mulier. cap.6.
Maiol. dier. canic. to.2. colloq.3.

CAP. XXXI. de Gygantibus, & Pigmæis, & alijs monstris terrestribus.

SVMMARIVM.

GIgantes ante dilubium, & post dilubiũ fuisse, nu.1.

Goliath habebat altitudinem sex cubatorũ, & palmi, nu.2.

Og Gygantis cubile nouem cubitorum in lõgum, nu.3.

Cubiti Hebræi conficiunt digitos XLV. nu.4.

Cadauer cubitorum XXXIII. nu.5.

Puela mortua fluminis alubione adbecta cubitorum XL. nu.6.

Anthei ossa in longum cubitorum LX. numero 7.

Cadauer in Creta adinuentum cubitorum XLV. nu.8.

Cadauer pedum XXX. in montanis Narbonensibus, nu.9.

Corpus in Anglia fluminis aluuione detectum pedum L. nu.10.

Pallantis corpus Romæ repertum cuius longitudo muros vrbis altitudine æquabat, nu.11.

Molaris centum nostrorum magnitudine, & alium pugno maiorem, nu.12.

Batuecis cadauer repertum altitudine pedum XII. nu.13.

Indi; elephantes, vt nos equos transiliunt, nu.14.

Indi; portarum costodes pedum XV. nu.15.

Gygantes

Gygantes generantur quando ſemen eſt craſſiſſimum, & calidiſſimum, & ſpiritibus affluens, nu. 16.

Gygantæ mulierē Romæ viſſam cuius parentes reliquis hominibus æquarent, numero 17.

Gygantes inter monſtrua non annumerantur, nu. 18.

Gygantes poteſt diabolus cauſare, numero 19.

Gygantes relati in Geneſim non fuerunt ex dæmonibus incubis, & ſuccubis, numero 20.

Filii Dei non appellantur dæmones, numero 21.

Pygmæi quam breuiſſimi ſtatura, numero 22.

Pygmæos triēnio gignere, & octennes mori, & gruibus pugnare, nu. 23.

Pygmæos non eſſe fabuloſos, nu. 24.

Pygmæos fuiſſe homines cubitales, numero 25.

Ezechiel. cap. 27. de Pygmæis interpretatus, nu. 26.

Pygmæos poteſt diabolus inducere, numero 27.

Pygmæi ex ſemine humano puſilis brutis commixto poſſunt à dæmone induci, numero 28.

Gottos Reges, ex vrſo, & virgine nobili natos, nu. 29.

Homo non naſcitur, ex homine, & fera, ſed monſtrum, nu. 30.

Ferinum ſemen perfectionis humanæ expers eſt, nu. 31.

1 GYGANTES, vt
compertum eſt ante
dilubium fuiſſe, Ge-
neſ. cap. 6. *Gygantes
autē erant ſuper faciem
terræ, ita poſt* dilubiū
Numer. cap. 13. *Vidimus monſtra quædam,
filiorum Enoc de genere Gyganteo, quibus*
2 *corporati quaſi locuſtæ videbamur.* † De
eorum ſtatura nihil certo præfinitū eſt
quam quod de Gygante Goliath ſacra
commemorat Paremia in altitudinem
habuiſſe ſex cubitorum, & palmum,
Reg. 1. cap. 17. in hæc verba, *Et egreſſus eſt
vir ſpurius de caſtris Philiſthinorum nomine
Goliath de Geth altitudinis ſex cubitorum,
& palmi.* † Et de Gigante Og 3
thori fuiſſe nouem cubitorum in lon-
gum, & quatuor in latum, Deuteron.
cap. 3. *Solus quippe Og Rex Baſan reſtite-
rat de ſtirpe gygantum. Monſtratur lectus
eius ferreus, qui eſt in Rabbeth filiorum
Ammon nouem cubitorum habens longitu-
dinis, & quatuor latitudinis.* † Quorum 4
ſinguli cubiti continent digitos XLV.
quæ conficiunt pedes III. minus digi-
tus III. vt apparet ex Bibliaco com-
puto tradito ab auunculo meo *Ioann.
Baptiſta Villalpando in Regio Codice to. 3.
Apparat.* & recolit *Theodoret. in Geneſ.
q. 48. Sixt. Bibliot. lib. 5. annot. 76.* † De alijs 5
tam mira traduntur ab ſcriptoribus, vt
verear nequid fabuloſum admiſcerint:
verba referam, vt eorum fides apud au-
thores ſit. Solin. cap. 4. *Quod bello Creti-
tico, cum elata fluuiali impetu pluſquam
viamnio inuecta terras rupiſſet poſt dice-
ſum fluctuum inter plurima humi deſidia hu-
manum cadauer repertum eſt cubitorum
XXXIII.* † Ariſtoteles, ſiue quis alius 6
lib. de natura rer. affirmat, *In Occiduis
partibus reperta eſt puella, quam vndeflu-
uiorum gurgites ab Occeano terris aduxe-
rint, ignoratur in capite vulnerata, & mor-
tua, quæ quinquaginta cubitorum latitudi-
nis erat*, quod licet fidem excedere vi-
deatur confirmat *Vincen. lib. 31. hiſtor.
natural. cap. 125.* † Strabo irridet Gabi- 7
nium Romanum hiſtoriacū qui lib. 17.
teſtatus eſt in Mauritania vidiſſe Ari-
thæi oſſa longa cubitor. LX. quamvis
Gabinus inteſtem aducat Sertoriū, ſed
aſſentit Plutarchus, vt refert *Fulgoſ. lib.
1. c. 6.* † Plin. lib. 7. c. 16. poſt quam plura 8
de Gygantis proceritate ſcribit addit
*corpus illud, quod in Creta terræmotū rupto
monte*

monte ad inuentum erat cubitorum X L V. & AEthiopes ait esse octonũ cubito-
9 rum *d. lib. 7. cap. 2.* † In montanis Narbonensibus sub Carolo VII. Gallorum Rege repertũ est cadauer pedũ XXX. vt oculatus testis narrat *Fulgos. d. c. 6.* † Et
10 in Anglia fluminis aluuione detecta sunt humati hominis ossa adhuc ordine cõposita, vt totius corporis longitudo facile innotesceret ad pedes L. vt recolit eius seculi scriptor *Robert. Ment.*
11 † Fuit etiam Pallantis corpus Romæ repertum anno Dom. 1039. cuius longitudo muros vrbis altitudine æquabat, inuentum quoque vulnus in pectore longum pedes quatuor, vt memo-
12 rat *Vincent. lib. 25. cap. 34.* † Demolare Gygantis inuento centum nostrarum magnitudine tradit *D. Augustin. lib. 15. Ciuitat. Dei cap. 9.* cui addit *Viues* in festo D. Christophori in Valentiæ vrbis templo ostensum sibi molarem dentem pugno maiorem, cuius argumento ad alias corporis partes illum referens longe ylnas X X X. habuisse affir-
13 mat † Et non longe à nostris temporibus apud *Batuecas*, aliud cadauer repertum est altitudine pedum XII. in antro ad parietem incumbens clipeo, & hasta armatus, ex cuius literis, & si vetustate corrosis Gothum hominem fuisse facile colligebatur, cuius scutum se vidisse, & alia in proposito narrauit præceptor meus *Doctor Ioan. de Leon Salmanticensis primarius à quo in iure Canonico, & Cæsareo, Bachalaureati gradum acce-*
14 *pi ann. 1603. & 1604.* † Mela lib. 3. c. 4. tante proceritatis scribit apud Indos reperiri homines, corpore adeo ingenti, vt Elephantibus etiam maximis, sicut nos æquis facile transiliant, & assen-
15 tit *Solin. cap. 53.* † Et qui nouum orbem perlustrarunt referunt in vrbe Regia Pasquim portarum custodes esse Gygantes proceritatis pedum XV. vt refert *Melchior Nuñez Iesuita in literis suis ann. 1555.* & in Hispania alios reperiri pedum XII. scribit *D. Isidor. lib. 11. Ethymol. cap. 3.*

¶ In quibus non immoror an sint 16
vera, sed quod fieri posint, & procreari, vel á Gyganteis parentibus, vel ab alijs, qui non sint Gygantes, dum tamẽ semen crasissimum, & calidissimum habeant spiritibus affluens, & feri expertem, quæ fœtum faciunt excrescecere, vt docent *Hippocrat. & Celsus.* † Et 17
ita verum est, quod testatur *D. August. lib. 15. Ciuit. Dei cap. 23.* Romæ pauló ante quam á Gothis vrbis excidium fieret mulierem Gyganteam se vidisse, cum tamen parentes eius reliquis hominibus æquarent: cui accedit *Vincen. vbi sup. lib. 19. cap. 3.* † Qod quasi agnos- 18
cens *Paul. I. C. lib. 4. sententiar.* Gygantes inter monstrua annumerari noluit, licet á communis parentibus nascantur, dum ait in l. non sunt liberi D. de statu homin. *Partus autem, qui membrorum humanorum officia ampliauit aliquatenus videtur effectus, & ideo inter liberos connumerabitur.* † Quare cum naturale sit Gy 19
gantes, ex feminis potentia procreari, poterit dæmon eo vti eligens homines calidos, & robustos, & abundãtes multo semine, quibus succumbat, deinde mulieres similis cõditionis quibus incubat, & sic Gygantes propagare, vt docet *Franc. Valles tract. de sacra philos. c. 8.*
† In quo præclare ille de illo, quod fieri 20
potest, sed erroneé quatenus Gygantes illos sacræ Scripturæ putat ex dæmonibus incubis, & succubis procreatos, quod satis impugnarunt præter illos, quos in præcedenti capite retulimus, *D. Tho. Scotus. Sotus, & alij in Sẽt. 2. dist. 8. D. Isid. li. 8. Ethim. And. Cæsalp. de inuestig. dæm. cap. 19. Theodoret. in Genes. q. 47. Rupertus Procopius Abulens. in Genes. d. c. 6. Alex. de Hal. part. 1. q. 78. Mart. del Rio lib. 2. Mag. q. 15.* † Nam sacra Scriptura 21
sub filijs Dei, non intellexit dæmones,

sed

fed filios Seth iufti fili Adami, qui ex vitæ prouitate filij Dei appellabantur cum filiabus Caim congreffu, nam vt ait Suidas, *Sethum illius ætatis homines Deum appellabāt,*&c. *Merito igitur Sethi, & Enofsi, & Enoch filij Dei, & Deorum filis authore Symacho intelliguntur, qui victi liuidine ad Caim filias funt ingreßi, è quorum impari, & in puro coniugio nati funt Gigantes.*

22 ¶ Pygmæi funt breuifsimæ ftaturæ homūculi cubitales, vt tradit *Aul. Gel. lib. 9. noct. Attic. cap. 4. D. Ifidor. lib. 11. Ethym. cap. 3.* Seu trium fpitamarum, vt ait *Plin. libr. 1. cap. 2.* Quos perdicis fimiles tradit *Nicephor. lib. 12. cap. 37.*
23 † Et trienniogignere, & octennes mori memorat *Albert. Magn. lib. 7. animal. tit. 1. cap. 6.* & pro fatis frugibus contra grues dimicant, vt dicit *Mela lib. 3. c. 9.* & hominū genus affirmat *Plin. lib. 1. c.* quare eos gruū hoftes dixit *Solin. c. 15. 2. & lib. 4. cap. 11. & libr. 5. cap. 29. &*
24 *lib. 6. cap. 19. &* 30. † Quod non effe fabulam in hæc verba teftatur Ariftot. libr. 8. hiftor. animal. capite 12. *Ex Cythifis campis ad paludes AEgypto fuperiores grues veniunt quo in loco pugnare cum Pygmæis dicuntur: non enim id fabula eft, fed certe genus tum hominum, tum etiam*
25 *equorum.* † Confirmat Ezechiel. capit. vigefsimofeptimo. *Pygmæi in turribus tuis,* in Hæbreo autem fonte גמד *Cubitales* fignificat *Iudic. capit. 3.* Quod vertit Vulgata *Pygmæos*, quare non illud vt proprium, fed vt appellatiuum nomen accepit *Diuus Auguftin. lib. 16.*
26 *Ciuitate Dei capite feptimo.* † Sed cum LXX. Interpretes intelligo, nō quod ftaturæ tales, fed quod turres tam altæ vt viri etiam fortifsimi, & maximi in imó verfantibus vix cubitales apparerent, nam Pygmeos non effe veros homines, fed bruta, vel monftra, & ad clafem fimiarum referendos tradunt *Aul. Gell. lib. 9. noct. Atticar. cap. 4. Cœl. Rodigin. libr. 4. antiquit. lect. cap. 3.* † Et 27
licet fint homines potuit dæmon, vt Gigantes inducere, ita contrarijs ex caufis Pygmæos procreare, atque efficere, vt adiuftā ftaturam corporis homines non perueniant: vt lucri auidi parentes, certis medicamētis efficiūt, vt filij pumiliones nafcantur. † Vel e- 28
tiam humanum femen pufilis brutis immitendo potuit eos inducere, nam Pygmeos non effe homines, fed bruta fimiarum natura teftantur *Alexan. ab Alexand. lib. 2. dierum genial. Annan. lib. 4. naturæ dæm. Lycafton. in Prodigijs. Leu. Lemn. lib. 1. de occult. natur. cap. 8.* † Quem 29
admodum Reges Gotthos ex vfo, & virgine nobili natos confirmat *Iornan. de rebus Gottic.* nam in agro fuetico vrfus virginem rapuit, & cum eam com prefiffet, prægnantem reddit, vt narrat *Saxo Grāmat. lib. 10. de reb. Dan.* † Quod 30
fi quando accidit potius ex muliere, & incubo dæmone vrfi forma, quam ex muliere, & vrfo natos exiftimo, nā ex homine, & fera nō nafcitur homo, fed monftrum, vt ex hyæna, & lupo thoes: ex equa, & afino, mulus: & ex alijs fpecie difcrepātibus animantibus leopardi, pantheræ, & aliæ hybrides.
† Quia ferinum femen perfectionis il- 31
lius expers eft, quæ ad tam nobile animæ domicilium requiritur, vt nō male, Manil.

Permifcet fæpe ferarum
Corpora cum membris hominum, non femini ille
Partus erit, quid enim nobis commune ferifque.

CAP. XXXII. De Centauris, Onocentauris, & Hippocentauris.

SVMMARIVM.

C ENTAVROS, *Onocentauros, & Hippocentauros negarunt Imperatores, &*

res, & Iurisconsulti. num. 1.
Onocentauros, Centauros, & Hippocentauros negarunt Philophi. nu. 2.
Hippocentauros, Centauros, & Onocentauros negarunt Medici. nu. 3.
Centauros, Onocentauros, & Hippocentauros, negarunt Patres Ortodoxi. num. 4.
Hippocentauros, Onocentauros, & Centauros, negarunt Iurisperiti. nu. 5.
Onocentauros, Hippocētauros, & Cētauros negarunt Poetæ. nu. 6.
Hipocentauros se vidisse affirmat Plinius num. 7.
Centauros, Onocentauros, & Hippocētauros, veros esse probatur ex sacris, & humanis literis. nu. 8.
Centauros, Onocentauros, & Hippocentauros ex homine, & bruto nasci. num. 9.
Hominis adulterata natura, quam varia monstra producat remisiue. nu. 10.

1 CENTAVROS, Onocentauros, & Hippocētauros viua animantia esse negarūt Imperatores, & Iurisconsulti, illi in §. 1. Instit. de inutil. stipulat. *At si quis rem, quæ in rerum natura non est, aut esse non potest dari stipulatus fuerit, &c. aut Hippocentaurum, qui esse non potest, inutilis erit stipulatio.* Hij veró in *l. si ita stipulatus 97. D. de verbor.*
2 *obligat.* † Ex Philosophis idem docent Cicero Thusculan. 1. *Is planè perspiciet inter Hippocentaurum, qui nunquam fuerit,* & lib. 2. naturę Deor. *Etenim videmus cæteras opiniones fictas, atque vanas diuturnitate extabuisse, quis enim Hipipocentaurum fuisse, aut Chimeram putet?* Seneca autem conciuis meus lib. 8. epist. 59 *Et hæc autem, quæ non sunt in rerum natura complectitur, quæ animo succurrunt, tanquam Centauri, Gigantes, & quid quid aliud falsa cogitatione formatum habere aliquam imaginē cœpit.* † Ex Medicis pro 3
bat *Galen. libr. 3. de vsu part.* Dū impossibile asserit nasci potuisse Hippocentauros ex hominibus, & equis Magnesijs. Artemidorus Daldian. libr. 4. de somnior. interpræt. cap. 49. *Quæcunque monstruosa sunt, & nequaquam possibilia, vt existant, velut Hippoçentauros, &c.*
† Quibus astipulantur ex Patribus *D.* 4
Isidor. lib. 11. origin. D. Augustin. lib. 18. Ciuitat. Dei cap. 13. qui testatur in hæc verba. *His temporibus fabulæ fictæ sunt de Triptolem, &c. de Minotauro, &c. de Centauris, de quorum hominumque fuerint natura concinata.* † Et ex nostris *Couarr.* 5
lib. 4. varior. cap. 2. Alciat lib. 9. Parerg. cap. 13. Corrasius lib. 5. Miscellan. cap. 2. Marot. de iure quæsit. lib. 1. cap. 22. ex nu. 43. Maiol. tom. 1. dierum canicular. colloq.
2. † Item, & Poetæ, Lucret. lib. 4. 6

Non certè ex viuo Centauri non fit imago.
Nulla fuit quoniam talis natura animai.

Et libro quinto.

Sed nequa Centauri fuerunt, nec tempore in vllo
Esse queat duplici natura, & corpore bino
Ex alienigenis membris compacta potestas.

¶ In contrariū tamen inuenio alio- 7
rum opinionem, asserentium Hippocentauros esse vera, & non commentitia animalia, re veraque in rerum natura, & nō in operatione intellectus dūtaxat existere, vt grauissimus author, quin & oculatus testis, id asseruit, Plinius lib. 7. natur. hist. cap. 3. *Claudius Cæsar scribit Hippocentaurum in Thessalia natum eodem die interisse; & nos principatu eius alatum illi ex Ægypto in melle vidimus.* † In cuius veniunt sententiā multi 8
alij non contēnenda lectione viri, nam *Æliā. li. 17. hist. animal. c. 9.* Cētauros, &

Ono-

Onocentauros esse affirmat *Tertulian. lib. de mirabil.* Hippocẽtauros veros testatur *Apuleius lib. 4. de asino aur. Xenophon. in Pedia Cyr. lib. 4.* Quibus astipulatur sacra pagina D. Isai. cap. 34. *Et erit cubile draconum, & pasqua struthionum, & occurrent dæmonia Onocentauris,*
9 *& pilosus clamauit alter ad alterũ.* † Quo in loco licet varia Patres, & Septuaginta interpretes comminiscantur, vulgatæ lectionis rigore retento Centauros, Onocentauros, & Hippocentauros existere in rerum natura nõ dubito, qui ex parte equi, vel asini sint, & ex parte hominis, vel ex vtriusque animãtis cõmixtione, vt probat *Plin. lib. 7. cap. 3.* & Plutarchus ait in Gryllo, *Quando, & capris tentarunt viri, & Serophis, & equis illudere, mulieres quoque in bestiarum mares insanierunt, ex eiuscemodi enim nuptijs Minotauri vobis, &*
10 *AEgipanes, &c.* † Et non solum ex adulterina, & nefanda commixtione natos esse Hippocentauros essebarere, cum mõstra hæc, vel casu nasci, vel aliqua talium dari possit species, quẽadmodum, & Satyrorum, & Cynamolgorum in AEthiopia, & India canina habentium capita, vel similia, de quibus sequenti capite dicendum est.

CAP. XXXIII. De Lemnijs, Arimapsis, Cynamolgis, Satyris, & alijs naturæ monstris.

SVMMARIVM.

Monstra humanæ naturæ reperiri probatur. num. 1.

Idiotæ ignorant quæ vident, & credere nolunt nisi quod vident. nu. 2.

Lemnij homines sine capite, & vultu omnes eius partes in pectore habent. nu. 3.

Lemnios se vidisse testatur D. Augustinus. nu. 4.

Lemnios huiusmodi esse probat D. Isidorus. nu. 5.

Lemnios fieri posse probatur ratione. nu. 6.

Homo biceps natus sub Theodosio. n. 7.

Homo, qui duo capita, & quatuor manus habebat. nu. 8.

Arimapsi vno tantum oculo præditi. nu. 9.

Arimapsi ex paruitate materiæ procreantur. nu. 10.

Indijs nasci homines monoculos aliquando. num. 11.

Monoculos apud AEthiopas habitasse. numero 12.

Cyclopes vnõ tantum oculo præditi. nu. 13.

Polyphemi historia ex Arimapsis commenta. nu. 14.

Cynocephali sunt homines canino capite præditi. nu. 15.

Indij homines canino capite montibus habitare. nu. 16.

Homo, qui retro totus erat canis. nu. 17.

Cynamolgos caninis capitibus insignitos. num. 18.

Cynocephalos post vastam AEgyptij solitudinem habitare. num. 19.

Cynocephalis humanos mores mentemque ac rationem inesse. nu. 20.

Cynocephali in Europa delati visi sunt. num. 21.

Satyri toto corpore hirsuti sunt, pilis vestiti ac pedibus ferinis, facie tamen humana. num. 22.

Satyri in Iudorum montibus conspiciuntur. num. 23.

Satyri apud Indos a summis montium saxa debolbunt venatoribus. nu. 24.

Satyri homines sunt, & rationis competes atque ex Adam profecti. nu. 25.

Homines equinis pedibus visi. nu. 26.

Hippopodes equinis pedibus incedere. numero 27.

Hippoponem natũ esse affirmat D. Augustinus. nu. 28.

Hippocentaurum Romæ ſub Claudio allatũ. num. 29.

Trogl›ditæ ſermone carent cum ſint homines. nu. 30.

Chromandas ſilueſtres homines ſine voce. num. 30.

Homines quibus pro eloquio nutus eſt, alij ſine ſono linguæ, alij labris cohercentibus. num. 31.

Lingua donum Spiritusſancti eſt, ideò quibus vellit addimit. nu. 32.

Monſtra ſi rationis veſtigia habent inter homines ſunt annumeranda. nu. 33.

Monſtra reformatis membris indecorem reſurrectura ſunt in die iudicij. nu. 34.

Monſtra veros homines eſſe Senatus cenſuit. nu. 35.

Hominem cũ fera coire probatur ex ſacris litteris. nu. 36.

Proles naſci ex homine, & fera, probatur ratione. nu. 37.

Chelenophagi homines ſilueſtres ſunt hirſuto corpore, & veſtiuntur coris piſcium. num. 38.

Carmani hirſuti corpore p æter capita ferarum more viuunt. nu. 39.

Arthabatritæ proni atque quadrupedes, vt feras vagari. nu. 40.

Homines ex epeccatorum culpa, & Dei iudicio ſolpnt forma degenerare. nu. 41.

Dæmonis du lex ratio in monſtruis comparandis. nu 42.

Conceptionis tempore ex vi imaginationis parẽtũ poteſt homo forma fœdari. nu. 43.

Imaginatio matris in formando fœtu magis quàm patris operatur. nu. 44.

Exempla earũ quæ ex aſpectu picturæ vna pulchra prolem, altera deformem peperit. nu. 45.

Æthyops, quæ ex Æthyope albam peperit prolem, & alia hirſutam, eo quod cõceptionis tempore ſimiles figuras eſſent contemplantæ. num. 46.

Bruta quia in coitu vix, aut raro ad res externas ſe diuertunt frequenter ſuis parentibus aſſimilantur. nu. 47.

Phantaſia per ſe non immutat fœtũ. nu. 48.

Phantaſia eſt potentia cognoſcitiua, & eius actio immanens vnde fœtum formare nequit. nu. 49.

Phantaſia non poteſt ſignaturas peculiares fœtu imprimere mediãtibus animi paſſionibus. nu. 50.

Authoris ſententia circa imaginationis potentiam in formando fœtu. nu. 51.

Monſtruoſi partus cauſa, & origo. nu. 52.

NATVRAE monſtra eſſe non ſolum hiſtorici, ſed & Philoſophi tradidere, 1
quorum oĩa hic nõ ſunt recenſenda, ſed probanda quæ poſſunt fieri, aut quæ à dæmone induci, quarum vtramq; agnouit Vlpian. I.C. in l. oſtentum 38. D. de verb. ſignif. *Oſtentũ Labeo definit, omne contra naturã, cuiuſque rei genitum factumque. Duo genera autẽ oſtentorũ, vnum quotiens quid contra naturam naſcitur, tribus manibus forte, aut pedibus, aut qua alia corporis parte, quæ naturæ cõtraria eſt. Alterum cum quid prodigioſum videtur, quæ Græcè* φαντάσματα *vocant.* † Principaliorum omnium eorum nonnulla referã, vt exẽplis fiat res clariora, & vt mul 2
ta, quæ apud bonarum litterarum authores comperta ſunt, certa habeãtur, nam apud idiotas fidem perdunt, quæ ſuo puſilo, & contractu iudicio nõ ſubiacent, ea quæ vident ignorãtes, credere nolunt, niſi quod vident. † *Lemnij,* ſeu *Blemij* homines ſunt, qui apud AE- 3
thiopes habitãtur, qui ſine capite ſunt, ac vultu, & omnes eius partes in pectore habẽt, vt ſcribit *Mela lib. 1. cap. 4.* de quibus Solin. c. 53. *Sũt qui ceruicibus carẽt, & in humeris habẽt oculos*, quibus aſtipulãtur, *Plin. lib. 5. cap. 8. & lib. 7. c. 2. Aul. Gel. lib. 9. cap. 4.* † Sed ad hoc cre- 4
dendum nemo nos cogit preter quàm quod *D. Aug. ad fratres in Erem. ſerm. 37.* qui

qui de illis agens in hæc verba teſtatur;
Ego iam Epiſcopus Hipponenſis eram, &
cum quibuſdam ſeruis Chriſti ad Æthyo-
piam perrexi, vt eis ſanctum Chriſti Euan-
gelium prædicarem, & vidimus ibi multos
homines, ac mulieres, capita non habentes,
ſed oculos groſſos fixos in pectore, cetera
5 *membra æqualia nobis habentes.* † Et licet
mihi tanti viri teſtimonium ſufficiat,
alius non minoris authoritatis accedit
Solini, & Melæ ſententiam approbans
doctiſsimus Archiepiſcop. Hiſpalenſ.
D. Iſidor. lib. 11. capit. 3. dicens; *Lemnios*
(iidem ſunt, quos Mela Blemios dicit) in
pectore, & humeris oculos habere, carereq;
6 *capite.* †Quod fieri poteſt ex ſeminis vi-
tio, nam vt ex abundantia generantur
Gigantes, & bimembres, ſic ex paruita
te ceruix eminere nequit; vt Pigmæos,
quos ad rectam corporis ſtaturam nõ
deducit, vt tradunt *Ambroſ. Paræus lib.*
24. de monſtr. & prodig. capit. 13. Petr.
Garſia Carero ad Galen. de locis affect. diſp.
73. cap. 3. Nam vt ait D. Auguſt. lib. 16.
ciuitat. Dei, cap. 8. *Qualis ratio redditur*
de monſtruoſis apud nos hominum partibus,
talis de monſtruoſis quibuſdam gentibus.
7 † Quemadmodum incõpertum eſt ex
nimia materiæ copia, vt non vna tantũ
ceruix emineat, ſed plures, cuiuſmodi
biceps homo natus ſub Theodoſio, vt
narrat *Sigisbert. in Chronic. & Vincẽt. hiſ.*
8 *natural. li. 31. cap. 118.* † De alio qui duo
capita, & quatuor manus habebat, *D.*
Auguſt. lib. 16. c. 8. De alio bimeſtri, quo
ad omnes corporis partes *Oroſ. li. 5. hiſt.*
c. 6. Et de illo qui humanorum mem-
brorũ officia ampliauit. *l. non ſunt liberi,*
D. de ſtat. hom. quorum omnium exem-
pla refert *Ambroſ. Paræus d. lib. 24.*
9 ¶ Arimapſi ſunt, qui circa Cuſpium
marem inhabitant vno tantum oculo
præditi ideo dicti monoculi, Aul. Gell.
lib. 9. noct. Attic. c. 4. *Apud Scithas quoſ-*
dam eſſe vnum oculum habentes in frontis
10 *medio, qui appellantur Arimapſi.* †Qui ſi-
militer ex paruitate materiæ procreã-
tur, vt probare videtur Plinius natura-
liũ diligẽtiſsimus apud omnes magno
in prætio habitus lib. 7. c. 2. *Vnoculos me-*
dia in frõte, & Arimapſos ſicut enim abſq;
vtroq; oculo naſci homines contingit. †Qui- 11
bus accedit Solinus capit. 19. *Arimapſi*
circa Beſglithram (non longe à Caſpio mari
poſiti) monocula gens eſt: & ca. 53. *legimus*
monoculos apud Indos naſci ſingulis cruribus,
& ſingulari pernicitati ſuarum magnitudi-
ne inumbrãtur. † Et vt omnis dubitatio 12
tollatur, nam cuiuſvis ſancti viri autho-
ritas apud me, magis quã philoſopho-
rum argumenta operatur, quinimo Ec
cleſiæ Antiſtitis, atq; Doctoris eximi
doctrina, & religione clari *D. Auguſtin.*
vbi ſup. qui in hæc verba teſtatus eſt, *&*
vidimus in inferioribus Æthyopiæ parti-
bus homines vnũ tantũ oculũ in fronte haben
tes. †Cuiuſmodi ſunt κυκλωπες *Cyclopes,* vt 13
teſtatur *Aul. Gellius lib. 9. noct. Atticar.*
cap. 4. nam vt ait D. Iſidor. lib. 11. cap. 3.
Cyclopes Indos monoculos aſſeuerãt. † Non 14
tamen Polyphemum, nam eius hiſto-
ria ex his commenta eſt apud *Vergil.*
Æneid. 6. quam Hiſpanis carminibus
nullis ſane poſtponendis, ingenio, &
eruditione clarus conciuis, & amicus
noſter deſcribit *D. Ludouico de Gongora*
in Poemate ad Comitem de Niebla.
¶ Cynocephali homines ſunt cani- 15
no capite præditi apud Tartaros habi-
tantes, qui cum ipſis Tartaris perpe-
tuam gerunt hoſtilitatem, ad quorum
pugnam hyeme ſe aquis mergunt, are-
na poſtea ſe ſe involvũt, grauataq; per
eũ modũ cute quaſi ferro tergore ob-
tecti ſagittas aduerſariorũ cõtẽnunt, in
quos irruunt, ac ſolis dẽtibus, & vngui-
bus dilaniãt, vt tradũt *Vincẽt. li. 31. c. 11.*
Antonin. titu. 19. c. 8. §. 18. † Apud Indos 16
quoq; homines canino capite eſſe teſta
tur, Solin. c. 52. *Megaſthenes per diuerſos*
Indiæ montes eſſe ſcribit nationes capitibus
caninis, armatas vnguibus, amictas veſtitu
tergorum,

tergorum, ad ſermonem humano nulla voce,
ſed latratibus tantum ſonantes aſperis vic-
17 *tibus.* † Quod incredibile non eſſe teſta-
tus eſt *D. Auguſt. lib. 16. Ciuit. Dei cap. 8.*
cum ſæpius homines naſci viſi ſunt ca-
nina capite, & apud Albanos mulier cu-
la quædam peperit infantem, qui ante
totus erat homo, retro totus erat canis,
18 vt ſcribit *Vincen. lib. 26. cap. 46.* † Et Ci-
namolgos caninis capitibus eſſe teſta-
tur etiam *Plin. lib. 6. cap. 30. & lib. 7. c. 2.*
Aul. Gell. lib. 9. noct. Attic. cap. 4. Eoſque
Cynocephalos appellat, *D. Iſidor. li. 11.*
19 *cap. 3.* † Quibus accedit AElian. lib. 10.
cap. 26. *Poſt vaſtam AEgyptij ſolitudinem,*
quam ſeptem diebus tranſiri ferunt ſecun-
dum viam, quæ ad AEtyopem pertinet Cy-
nocephali homines habitantes ex venatu
Dorcarũ, & Bubulorum viuunt, nigro aſpec-
tu, capite, & dentibus caninis præditi ſunt:
vocis quidem expertes ſunt, ſed ſtrident acu-
tè. † Et humanos mores, mentemque
20 ac rationem Cynocephalis ineſſe de-
monſtret ſic ait idem AElian. d. lib. 10.
cap. 31. *Cynocephali eſculenta teſtaceis in-*
uolucris circumveſtita reperiant, cuiuſmodi
ſunt amygdala, glãdes, nuces excernunt præ-
clarè intelligentes, intima quidem eſculenta
21 *eſſe, extima vero reijci oportere.* † Proban-
da igitur eſt hæc de Cynocephalis ſen-
tentia, vt pudeat tot authoribus refra-
gari: quando quidem etiam in Euro-
pam delati viſi ſunt in ſummorum Re-
gum ædibus: nam vt ait Vincent. lib.
31. capit. 126. *AEtate noſtra delatum eſt*
Regi Franciæ Ludouico monſtrum, aut ho-
mo canino capite, cætera membra corporis
habens vt homo, crura quidem humano mo-
rè nuda, manuſque & brachia, collum al-
bum, ac nudum: dorſum vero piloſum: e-
rectus vt homo ſtabat, & vt homo ſede-
bat, coctis carnibus veſcebatur, vinumque
libentiſsime bibebat, ciuium manibus capie-
bat, ac ori ſuo inferebat, genitale mem-
brum habebat vltra quam corporis molles
exigebat: puellis, ac fœminis libentiſsi-
me iungebatur, & in ſexu viri, ac fœ-
minæ diſcretionem præſeferebat.

¶ Satyri ſunt, quos ſemiferos appel- 22
lat *Mella libro primo capit. tertio.* Nam
toto corpore hirſuti ſunt pillis veſtiti,
ac pedibus ferinis, ſola tamen facie hu-
mana præditi, ſiue vt ait idem Mella
capit. quarto: *Satyri præter effigiem nihil*
humani præſeferunt. & Plin. lib. 5. cap. 8.
Vultu excepto, humani nihil eos habere.
† Quorum naturam, vt aptius deſcri- 23
beat, *idem Plin. lib. 7. capit. 2.* ſic teſtatur
ſubſolanis Indorum montibus (Cartadulorum
dicitur Regio) Satyri ſunt perniciofiſſimum
animal, tum quadrupedes, tum rectè curren-
tes humana effigie propter velocitatem, niſi
ſenes, aut ægri capiuntur. † Quare eos in- 24
ter belluas annumerandos cenſet AE-
lian. lib. 16. *In India montes Coruda locus*
eſt opaciſsimus, vbi beſtiæ Satyrorum for-
mam toto corpore hirſutæ, equi caudam ha-
bent, & à ſummis montium ſaxa devolvunt
venatoribus. † Sed eos homines ſunt, 25
& rationis compotes, atque ex Adam
(tametſi natura corrupta) profecti, nã
vt ait D. Iſidor. lib. 11. cap. 3. *Gentem re-*
periri cuius pars ſuperior hominis ſit, infe-
rior belluarum. † Neq; *Mella* videtur dif- 26
fiteri dum homines eſſe poſſe equinis
pedibus teſtatur lib. 3. capit. 6. *In Inſulis*
Oonis Septentrionalis maris ſunt Oones,
qui equinis pedibus ſunt, & Hippopodes di-
cuntur. † Cui & aſtipulatur Solin. cap. 27
21. *Hippopodes humana vſq; ad veſtigium*
forma in equinos pedes deſinunt, quos
homines huiuſmodi, qui apud Oones
naſcuntur equinis pedibus, affirmat
Plin. libro quarto cap. 13. † Nam vt ait D. 28
Auguſtinus lib. 16. ciuitat. Dei, capit. 8.
Apud Hipponem natum eſſe hominem quaſi
lunatas habentem plantas, & in eis bi-
nos tantummodo digitos ſimiles, & manus.
† Quorũ ſimilis eſt Hipocentaurus, cui 29
anterior par hominis erat poterior e-
quina, vt ſub Claudij principatu eius ſi-
milem monſtrum allatum ſe vidiſſe

ex AEgypto teſtatus eſt. *Plin. lib. 7. c. 3.*
30 † Nam licet non loquantur, non prop-
terea definiunt eſſe homines, quia Tro-
gloditæ ſermone carent, & homines
31 eſſe teſtatur, *idem Plin. lib. 5. cap. 8.* † Et
Chromandas ſylueſtres eſſe ſine voce,
idem lib. 7. cap. 2. & apud AEthiopas
alios ſcribit, ſine linguis, alios ſine ore,
32 odoribus viuere, *lib. 6. cap. 30.* † Nam li-
cet *Strabo lib. 15.* hæc derideat, non eſſe
incredibile teſtatur, *D. Auguſtin. lib. 16.
Ciuit. Dei cap. 8.* nam lingua donum Dei
eſt, *Exod. cap. 4.* & poteſt quos vellit adi-
mere, vnde ſi nutu conceptum expri-
mant gentem eſſe affirmat *D. Iſidor.
lib. 11. cap. 3.* & vt ait Mela lib. 3. cap. 4.
*Extra AEgypti, & Machrobiorum deſer-
ta multi ſunt populi, & quibus pro eloquia
nutus eſt, alij ſine ſono linguæ, alij ſine lin-
guis, alij labris etiam coherentibus.*
33 ¶ Sunt pluraque alia ex corrupta
natura humani generis monſtra, quæ
ex iſtis dum referantur non miraberis;
quia omnia ſunt, ex vitioſa hominum
generatione propagata, & ita ſi in ea
rationis veſtigium, mentiſque dignoſ-
catur, inter homines anumeranda eſſe
docet *D. Auguſt. ad fratres in Erem. ſerm.*
34 37. † Et vt id manifeſtius confirmet,
ita ait in Enchirid. ad Laur. cap. 87. &
91. *Et ideo in die reſurrectionis reſurrectu-
ra ſunt monſtra omnia, reformatis mem-
bris in decorem, cœloque dignam formam.*
35 † Et ita vt veros homines recte Sena-
tus cēſuit apud veteres Romanos mōſ-
tra non eſſe occidenda, nec comeden-
da, Plin. lib. 30. cap. 1. *Quantum Romanis
debeatur, qui ſubſtulere monſtra, in quibus
hominem occidere religioſiſſimum erat, mă-
36 di etiam ſaluberrimum.* † Nam hij omnes
vel ex iuſto Dei iudicio, vel ex aliqua
fera, & homine ſunt propagati, cuius
concubitus ſatis probatur, vel ex illo
Leuit. cap. 20. *Qui cum iumento, & peco-
re coierit morte moriatur: & mulier, quæ
ſuccubuerit iumento, ſimul interficietur cum*
eo. † Et quod ex tali coitu proles naſca- 37
tur, probat Plin. lib. 7. cap. 2. *Homines fe-
ris coire, atque inde gignere monſtra*, nam
vt ait AElian. lib. 6. cap. 41. *Hircus ob
riualitatem in vrbe Sibari adoleſcentem paſ-
torem occidit, quod capram adamaret, &
ei coiret: nam ex ea natus eſt Syluanus in-
fans humana facie, ſed caprina habens
crura.*
¶ Quare ſi mente pollent inter ho- 38
mines ſunt annumerandi, nam Chele-
nophagi homines ſylueſtres ſunt hir-
ſuti corpore, præter faciem, quæ lenis
eſt, & pellis loco veſtiuntur corijs piſ-
cium, vt tradit *Solin. cap. 55. Plin. lib. 6.
cap. 24.* † Carmani hirſuti toto corpo- 39
re præter capita ferarum more, ſine
veſte, ac fruge, pecudum more, ſine
ſedibus piſciū cute ſe vellant, & carne
veſcūtur, vt tradit *Mela lib. 3. c. 4.* & alij
apud Tartaros veſtiuntur non villis,
ſed auium more plumates ſunt, vt tra-
dit *Gelius lib. 9. cap. 4.* † Arthabatritæ 40
proni atque quadrupedes, non ſecus ac
feras, ſine ſedibus euagari meminit
Solin. cap. 32. de alijs *Plin. lib. 5. cap. 8. &
lib. 6. cap. 30. D. Iſidor. lib. 11. cap. 3. D.
Auguſt. lib. 16. c. 8.* † Et ſimilium plures, 41
quos ex nefario hominis, & belluæ cō-
cubitu eſſe potuerunt, vel ex iuſta Dei
punitione, qui in peccatorum pœnam,
aut culpis corrigendis homines à
ſua dignitate facit degenerare, vt Na-
buchodonoſor Rex, qui ob ſtoliditatē
conuerſus eſt in bobem, *Daniel. cap. 4.*
† Aut dæmon ad hoc ſua arte, & cali- 42
ditate vtitur, miſcendo ſemen huma-
num ferinis animantibus, vel imagina-
tionem parentum concitare, vt has,
vel illas formas mente recolant, qui-
bus fœtum præditum eſſe voluerit,
nam tanta eſt ei in humanum genus
hoſtilitas, vt quocumque poſsit, mo-
do fœdare vellit, hanc nobiliſsimum
ſpeciem.

APPENDIX.

43 IMAGINATIO Parentũ tem-
pore conceptionis formam fœtus
immutatur, per impreſsionem ſpecie-
rum in cerebro ad ſemen deſcenden-
tium, vt docent ex Orthodoxis Patri-
bus *D. Auguſtin. libro contra Iulian. cap. 9.*
& lib. 12. Ciuitat. Dei, cap. 25. & lib. 18.
cap. 5. & lib. 3. Trinit. cap. 12. D. Hieron. in
qq. Hebraic. ſuper Geneſ. D. Iſidor. lib. 12.
cap. 1. ex Philoſophis *Conimbricenſ.* de
generat. & corrupt. lib. 1. cap. 4. quæſt. 30.
art. 2. Plin. lib. 7. cap. 12. Cardanus de ſubti-
lit. lib. 12. ex Medicis conciues mei *Aui*
cena lib. 5. de animalib. & Peramato libro
de homin. procreat. cap. 17. Galen. libro The-
rapeutic. ad Piſon, cap. 14. Marſil. Ficinus
lib. 13. de immortal. anim. cap. 1. Leuin. Lē-
nius lib. 1. de complex. cap. 6. Thom. de Ve-
44 *ga ad cap. 49. artis paru.* † Aut ex imagi-
netione matris tantum ſuperuenien-
tis tempore grauiditatis, vt quæ tanto
tempore fœtum fobet, ac format, vt
ſecundum ſpecies phantaſiæ immiſſas
fortiusquam pater præſtare valet, quia
mater fortius cogitat, ac delectatur, &
maiori tempore (quam pater) ſemē re-
tinet, vt phantaſiæ ſpecies valeat impri
mere, vt tradunt *alter Auicena Perſa in-*
quam ſecundum Sorſanum in eius vita, Fen.
2. lib. 1. doctr. 14. Plutarch. lib. 5. de placit.
cap. 12. Hippocrat. libro de ſuperfetat. Pi-
colomineus lib. Phyſicor. diſp. de facultate
mot. cap. 23. Fran. Valles lib. 1. de ſacra Phi
loſoph. cap. 11. Pomponat. de incantationi-
bus Cataneus, Vvierus, Codronchus. Pareus,
& alij, quorum nomina, & authorita-
46 te recordor, & loca quęrere piget.

¶ Sed omnes ferè cōueniūt in imagina
tione, quæ fuit tempore conceptionis,
vt mulier, quæ produxit pulchram pro
lem intuitu pulchræ picturæ, quam tē-
pore concubitus præoculos habebat, vt
ex doctrina Sorani tradit *D. Auguſtin.*
d. cap. 9. contra Iulian. & alia, quę nigram
prolem peperit, quod in cubiculo pic-
tura nigra AEthiopis pependiſſet, quam
adulterio ex eo in ſimulatam Fab.
Quintilianus deffendit, vt narrat *Cœl.*
Rodigin. lib. 20. antiq. lect. cap. 15. † Perſi- 46
na AEthiops, ex marito Hydaſpe AE-
thiope ſimiliter peperit Caricłæam al-
bo, & pulchro corpore, eo quod con-
ceptionis tempore intuita fuiſſet pic-
turam Perſei, & Andromedæ, vt nar-
rat *Herod. lib. 1. hiſt. AEthiop.* & alia mu
lier Romæ vrſi modo piloſum edit in-
fantem, & vnguibus armatum, quod
tempore conceptus vrſorum imagi-
nes familiæ vidiſſet, vt tradit *Guil. Pa-*
radin. in hiſtor. Sabaud. in epilog. cap. 46.
† Quod non in homine ſolum, ſed in 47
brutis reperiri eandem vim imagina-
tionis teſtantur *Ariſtot. in Problem. ſect.*
10. problem. 12. Plin. lib. 7. hiſtor. natur.
cap. 12. quæ quia in coitu ad res exter-
nas vix, aut raro ſe diuertant, frequen-
tior ſuis parentibus aſsimilantur, vt
multis exemplis annumeratis conclu-
dit Oppianus lib. de Venat.

Tunc mater gignit maculoſum corpore pullum,
Concipiens oculis obiectos mille colores.

¶ Sed contra hanc ſententiā vrget 48
grauiter, quod phantaſia per ſe, & im-
mediate non immutat fœtum, nam
cum anima parentum hoc proculdu-
bio non præſtat, neque phantaſia, quæ
tantum eſt eius inſtrumentum, *D. Tho.*
part. 1. q. 117. art. 3. & phantaſiam perſe
non eſſe actiuam probat *Thom. Fienus*
de viribus imagin. q. 4. conclu. 20. quia
nec corpus proprium poteſt mouere,
idem Fienus conclu. 21. quinimo alienū,
quod omni ratione improbatur, *D.*
Thom. part. 1. quæſt. 110. art. 2. diſputat. 1.
& quæſt. 117. & part. 3. quæſt. 13. art. 3. &
lib. 3. cōtra Gent. c. 103. Zoaras in Metaph.
diſp. 18. ſect. 8. c. 25. Conimbricēſ. de generat.
& corrupt.

& corrupt.lib.1.cap.4.q.30.art.2.& Phy-
49 sicor.7.cap.2.q.1.art.7. † Est enim phantasia potentia cognoscitiua; & eius actio est immanens, quare non potest esse causa fetui formationis effectiuam, quia ad hoc, vt formaret fœtū deberet esse in ipso semine, aut fetu: nam in cerebro existens formare nequit, quæ sunt in vtero, quia ageret in distantes, omisso medio, quod dari non potest, ergo falsa est opinio præcedentium authorum, vt multis alijs aductis tradit *Thomas Fienus, d.tract. de viribus imagin.*
50 *q.16.concl.41.42.43.44.& 45.* † Item signaturas peculiares, seu imaginatas, non potest phantasia edere mediantibus animi passionibus, vt docet *D.Tho. p.1.q.110.art.2. & q.117. & p.3.q.13. art.3.* & minus fœtui imprimere, quia eius formatio non pendet à phantasia, sed à potentia conformatrice, in qua phantasia nullum habet imperium, vt probat *D.Thom.d.p.1.q.82.art.4. Medina 1.2.q.9.art.1.concl.2. Conimbricens.to. 3.de anim.cap.13.q.1.art.3.* neque cum ea sympatiam, *Fonseca lib.3. Metaph.*
51 *lib.9.cap.2.* † Quare anceps sunt ad huius quæstionis resolutionem, nam licet phantasia possit conformatricem dirigere, vt tenent *Auicena lib.3.fen.21. tract.1.cap.6. Fienus, vbi sup.q.15.concl. 46.* ad immutandum hominem in parentum extraneam naturam ægré asserere, quia causa particularis efficiens magis assimilatur sibi obiectū, quam aliæ extraneæ concurrentes, vt tradit *Petr. Ciruelo Dorocens. lib.3. Astrolog.*
52 *Christ. cap.4.* † Quare in monstruosis partubus causam potius Deo adscriberem, per Angelos bonos, aut malos ea efficienti, vel seminis abundantiæ, aut in æqua matricis dispositioni, aut ex admissa in coitu fera contingere, potius quam phantasiæ potentiæ, & sic illam, quæ AEthiopam prolem edidit, AEthiopum parentem admisisse, excusari tamen credulis maritis, dum eis alienos obtrudunt hæredes, vt tradit *Huarte de San Ioan lib. de examen de ingen.cap.12.* Nam semen humanum sui similem semper procurat generare, vt tradit *Aristot.lib.1.de generat. Peramato de hominis procreat cap.16. Valles lib.2. Epidemiar.p.2.comm.20.*

CAP. XXXIIII. de Syrenis, Tritonibus, Nereadis, Harpijs, & alijs monstris marinis, & aereis.

SVMMARIVM.

Syrenes, Tritones, Nereades in aquis procreantur, nu.1.

In aquis plerorum animalium formas referri, nu.2.

Mari Trapouano Syrenas, & Tritones esse, nu.3.

Syrenes, & Tritones plerique in mari referuntur, nu.4.

Triton marinus Tiberi Principatu in specu visus, & auditus, nu.5.

AEgyptij in Nilo mōstra vissa hominis, & mulieris persimilia, nu.6.

Hispaniæ lis fuit orta de vectigali Syrenum ad quem pertineret, nu.7.

Holandriæ lacu reperta mulier ex Syrenum genere, nu.8.

Syrenes, Tritones, & Nereades ex corrupta hominum natura nasci negatur, numero 9.

Apulus, qui Nicolaus dictus fuit, ex natandi consuetudine pro pisce habitus, numero 10.

Calamus, qui ea de causa Colapiscis dictus est multa de maris scopulis pate fecit at tandem miserabiliter perijt, nu.11.

Monstra marina, quæ hominem in totum referunt homines sunt, ex natandi consuetudine mari degentes, nu.12.

Monstra marina ad dæmonis delusiones ali-

SVNT alia monstra humana facie prædita, quæ ab hominũ congressu nõ emanant, qualis Tritones, Syrenes, Nereades, quæ in mari nascuntur, illi viri, hæc fœminæ speciem referentia, non qualia contendit *Plin. lib. 10. cap. 49.* vt superiori parte hominis sit, reliqua in piscem degeneretur, quia hæc fabula est, vel teste Horatio in arte poet.

Desinat in piscem mulier formosa superne.

Nam homo terra compositus, terram 2
colit, neque in aquis continuo viuit, vt dẽ his recensetur, neque cum piscibus habet congressum, vnde talia mõstra pisces fuere hominem referentia, non tamen homines: nam constans omnium est sententia in aquis plerorum animalium formas referri, AElian. lib. 10. cap. 18. *Leonum, fœminarum, arietum, pantherarum, equorum effigies in pisci-*
bus in Taprobaniæ mare conspici. † Et ita 3
verum existimo Syrenes, Tritones marinos reperiri, qui hominem referant, vt tradit *Alexand. ab Alexand. lib. 3. Genial. cap. 8.* nam vt ait AElian. lib. 16. cap. 18. *Mare quod Taprobanem circumfluit, pisces procreare ferunt habentes Satyrorum speciem, similitudinẽque, ac cæte existere, muliebri facie, eisque pro crinibus spi-*
nas esse. † Sunt & alij ex recencioribus, 4
qui similia affirmant, nam in litore AEthiopico vltra Bonæ spei promontorium tradunt piscis cadauer homini persimile, *Ramusius tom. 1.* & Noruegiæ Occeano

Occeano marina quadam mōſtra eſſe
quibus fuit humana facies, ſimul cum
Monachorum coculli quadam ſimili-
5 tudine traddit *Olaus lib.21.c.1.* † Quod
quidē ne fabulam putes, teſtatur Plin.
libr. 9. cap. 5. *Tiberio Principi nunciauit
Olyſſiponenſium legato viſum, auditumque
in quodam ſpecu concha canentem Tritonē,
qua noſcitur forma, & Nereidum (falſa nō
eſt) ſquamimismodo hirſuto corpore, & hu-*
6 *mana efigie.* † Et de vtroque ſexu Ful-
goſ. lib. 1. cap. 6. *In Aegypti Nilo Mena
Præfecto vna cum populo deambulante, in
loco, qui dicitur Delta, ſole orto animalia
humanæ formæ perſimilia apparuere in flu-
minis medio, vir ſcilicet, & mulier viſebā-
tur, vir quidem pectore ingenti, vultuque
terribilis, rufa cama vſque ad lumbos de-
nudatus, mulieri mamillæ erant cum fœmi-
neo prorſus vultu, ac ceſariæ prolixa.*
7 † Quarum copiam ingentem fuiſſe in
noſtro Hiſpaniæ mare, teſtatur Petrus
Damian. lib. de mirauil. *In antiquis Luſi-
taniæ Regni archiuijs cum de monſtra ad ſe
pertinere inter Regem, & Magiſtrum S. Ia-
cobi contentio eſset tranſactione finita, de-
cretum eſt Regi deberi veſtigal Syrenum,
aliarum belluarum marinarum, quæ etiam*
8 *in litoribus Magiſtri caperētur.* † Et quod
omnium fidem ſuperare videtur ex
Theophane tradit *Simon Maiol. libr. de
admirand. natu. cap. 9. fol. 460.* in hęc ver-
ba. *Anno Domini 1403. capta in Holan-
driæ lacu marina mulier, fuit eo è mari re-
iecta, & in Harlemum vrbem delata, cum
nuda eſſet paſſa eſt ſe veſtibus indui, panis,
lactis, & cæterorum vſum admiſsit, didicit
quoque fila è collo deducere, & obſequi re-
bus multis muliebri more, nunquam tamen
loquuta eſt.*

9 ¶ Quæ quidem licet vera eſſe, & in
aquis referri crediderim, nam in vere-
cundum eſt tot authoribus refragari,
nullatenus ex homine naſci, neque ex
eius ſemine in aquis produci firmiter
tenendum eſt, quia homini cum piſci-
bus neque in natura, neque in elemen
to quidquam commune eſt, neque in
aqua degit, niſi ad tempus. † Quamquā 10
haut negē ex maxima natandi cōſue-
tudine, homini quaſi piſciū naturā in-
uerti, vt aquis magis quā ſolo dilecte-
tur, vt homo ille Apul⁹, qui per plures
annos inter belluas in mari adeó viue
re aſuetus fuit, vt pro piſce haberetur,
cum tamen homo eſſet, & baptizatus,
nomineq; Nicolaus appellaretur. † Nō 11
ſecus, ac alius, qui *Calamus* dicebatur
vulgo *Cola piſcis*, ex hac natandi peritia,
in qua á puero exercitatus, ideó eſt in
Regno Siciliæ, vt dies, & noctes in
mare tranſieret, procellis, & alijs incō
modis maritimis ſpernere aſuetus
multa de maris ſcopulis patefecit, ac
tandem ab Alphonſo Rege aureo cra-
tere in præmiū vrinationis propoſito,
certaturus infœlix Colapiſcis, hic ma-
ris ima petens vlterius non eſt viſus, vt
narrat *Alexand. ab Alexan. lib. 2. Genial.
cap. 21. Petr. Hiſpal. p. 1. cap. 21.* † Quare 12
ſi aliquando é mari aliquid reiectū eſt,
aut viſum, quod omnino hominem re-
ferat, ſi aliqua rationis veſtigia oſten-
dat, vt de muliere proximé dicta retu-
limus, credendum eſt hominem eſſe,
non moſtruum, ex aquæ tamen cōſue-
tudine torpere, cuius frigiditate fieri
poteſt, vt organa vocis ſint obrupta,
vt loqui nequeat. † Aut in dæmonis 13
præſtigijs referri, non producentis, ſed
in elementari corpore ea oſtentantis,
quo non ſolum viſum fallere poteſt,
ſed etiam tactum, quemadmodū An-
geli Loth in aſumptis corporibus ap-
paruerunt, vt nec pedum lotione, nec
tactu diſcerni eos Patriarcha potuiſ-
ſet, *Geneſ. cap. 19.*

¶ In aere ſimiliter ſunt aues, quæ nō 14
minus humanā formam referunt, vt
Harpiæ, quæ ſpecie decora pedibus o-
buncis circa menſas volitantes dapes
rapiebant, & fœtida aera relinquentes
gaudia

gaudia nostra in mœrorem cōuertunt,
vt tradit *Virgil. Æneid. 3. Ouid in Me-*
15 *tamorph.* † Nam licet pleriq; in fabu-
lis annumerentur, non est credendum
tot gentes, & ex quidem peritissimæ
si veritate aliqua omnino carent, eis
fidem darent, neque tempus in vanū
terrerent, vt tradit *Mart. del Rio libr. 4.*
16 *Magicar.* † Vnde tenēdum est ea fuis-
se dæmonum spectra ex elemētari cor
pore emētita à Diabolo, qui formatus
est ad eludendum nos. *Psalm.* 77. quas
ideó ab inferis excitari dixit Virgil.
Aeneid. 3.

Haut sæuior vlla
Pestis, & ira Deum Sygijs se se extullit
vndis.

17 † Vel sunt Poetarum figmenta, vt vitæ
humanæ miseriam ostenderent, vel
dæmonum similiter spectra gaudia ho
minum inquietantium, quemadmodū
de Empusa phantasmata á dæmone in
ducta, vt videntes terreret, *Suidas in di-
ctionar.* de Syluani apparitione terrorē
18 incuciente *Valer. Max. lib. 1. c. 8.* † Quia
nullo pacto generari possunt aues ab
homine, neq; ex hominis semine pro-
duci, quia aues cum animantibus ni-
hil habent commune, quare licet ali-
quando visa sit mulier infantem pare
re anserinum per omnia collum, &
caput habentem, nō ad coitum, cum
ansere, sed ad diuinum miraculum re-
ferendum est, vt tradit *Petr. Damianus*
19 *lib. de miracul.* † Neque obstat quod ex
vulgi Africani sententia refert Leon,
cap. 9. *Aquilam coire lupis, inde partum
gigni, non nasci, sed erumpere draconem ro-
strum auis, serpentina cauda, lupinis pedi-
bus, maculatis oculis, supercilis grauatis.* Fa
bula est, ideò respuenda, vt censet *Ma-*
20 *iol. vbi sup. cap. 6. fol. 269.* † Vt non mi-
nus, quod de generatione Harpiarum
tradunt Poetæ, scilicet eas esse Ponti,
& terræ filias, nisi vellis de elementa-
tis earum corporibus agi, qui ex terra,
& aqua comparantur, nam in elemen-
tatis corporibus admiscent dæmones
partes terreæ, & nuuiū vapores, vt co-
lores hac mixtione facilius exprimā-
tur, *vt diximus su. c. 19. de spectror. repres.*
† Nā fabulosum est eas terra, & aqua 21
cōcipi, nisi ad elementata corpora re-
ducantur; vt non minus ex Fabonio
vento in Hispania equas concipere, ex
earū agilitate veteres tradiderunt *So-
lin. cap. 26. Plin. lib. 8. c. 42. Ælian. lib. 4
cap. 5.*
¶ Neque dicendum est esse auium, 22
monstra ex abusa propagatione pro-
creata, quia animal cum aue nō coijt,
& si coeat non generat, quia dissimilis
est vniuscuiusque indiuidui propaga-
tio, vnde si quæ visa sunt animalia re-
ferre, id potius ex lasciuientis naturæ
causa, quam ex genere discrepantium
coitu credi debet, vt aues, quæ arieti-
nis cornibus armatas apud Machro-
bios testantur *Mela libr. 3. cap. 4.* Et in
Trapobania *Solin. cap. 32.* & apud Ae-
thiopes *Aelian. lib. 17. cap. 10.* † De stru- 23
thiocamelo notissima res est, auem es-
se suaderēt plumæ, & rostrum, attamē
caput, & pedes ceruini sunt, qua de cau
sa, & quia non volat volucrem esse ne
gat *Plin. lib. 10. cap. 1.* Sed volucer est,
& oua parit, quæ in arena condit, ibiq;
mater natura solis calore pullos exclu
dit, vt tradit *Bart. Anglic. lib. de propriet.*
rer. in struthione. † Nam vt ait Iob. cap. 24
30. *Quādo derelinquit in terra oua sua (de
struthione agit) forsitam in puluerem cale-
faciens ea? &c.* Et ita in arenosis Ly-
biæ frequentius nasci ob radiantis so-
lis ęstuariam impręssionem eleganter
obseruat *conciuis, & amicus noster Bapt.
Nauarrete in Threnos Hierem. capit. 4.*
† Quia falsum est visu fobere oua, & 25
ferrū comedere, vt tradit *Albert. Mag.
lib. 23. lit. S.* Et ego vidi struthiocame-
lum, quod in horto excellētissimi Du
cis de Lerma est ferrum respuere, &

sæpius

ſæpius oblatum in offerentem excan-
deſcere quia animal ſtolidiſsimum eſt
26 vt dicit *Plin.d. cap.1.* † Et quia ſtruthio
camelus fera eſt ſimul, & auis, non vi-
detur incredibile Gryphes eſſe, quos fe
ras, & volucres eſſe ferunt: nam licet
ſimiliter falſum cenſeat *Plin. libr. 10.
cap. 49.* in AEthiopia tamen Arimaſ-
pos cum Gryphis contendere teſtatur
27 *idem Plin. lib. 7. cap. 2.* † Nam Gryphes
re vera eſſe, & fuiſſe negandum nō eſt,
cum de illis fiat mentio in ſacris litte-
ris *Leuit. cap. 11. Deuter. cap. 14.* ſignifi-
cātque homines ſuperbia elatos cùm
ſint carnales, qui diuina præſumentes
atentare, & in adimbentionibus ſuis
obcecantur, quia ſunt feræ ſimul, &
aues, *Albert. Mag. de animal. lib. 23. lit. G.*
28 ¶ Sunt enim multa, quæ vltra aſſue
tum naturæ curſum apud nos diuinit⁹
procreantur ad aliquod vitium præno
tādum, vt aues ſine pedib⁹ in Iaua ma
iore Inſula, vt author eſt *Plin. lib. 11. c.
47.* Quas appedes dixit *Ariſt. lib. 1. hiſt.
29 animal. cap. 1.* † Quæ ſignificant homi-
nes deſidioſos, quibus nulla rerum cō-
templatio, nec diligentia eſt ſuis tan-
tum delitijs incūbentes, Prouerb. cap.
26. *Sicut oſtium vertitur in cardines ſuos,
ita piger in lectu ſuo: abſcondit manus ſub
axilla, & ſi ad os ſuum eas conbertat, ſa-
pientior ſibi videtur ſeptem viris loquenti-
30 bus ſententias.* † Contra autem ſerpen-
tes pedibus obuncis armatas, & ala-
tas ex membranula quadam quaſi veſ-
pertiliones per aera tendere teſtantur
*Plin. lib. 11. cap. 47. Ariſtot. lib. 1. cap. 5.
& lib. 2. cap. 1. Strab. lib. 15. Albert. 25. D.
Auguſt. lib. 3. Ciuit. Dei cap. fin. Paul. Ioa.
31 lib 18. hiſtor.* † Quas ex limo terræ ſuſ-
citari ſcribit Mela lib. 3. cap. 4. *Non pro
cul à Nilo vbi Pygmeæ gens viuit multa
ſerpentum genera procreantur, certo anni
tempore ex limo concretas paludem emer-
gere, & in magno examine volātes AEgyp
32 tum tendere.* † Eaſque de noctu profi-
ciſci in maximum reipublicæ damnū
teſtatur AElian. lib. 16. cap 42. *Alatas
ſerpentes ex limo concretas noctu proficiſ-
cuntur, non interdiu, tum eis vrinam rede-
re, quæ id ſtatim corpus in quod deflaxerint
putrefacere ſcripſit Magaſthenes.* † Nam 33
inſipientes ſignificant, qui ex limo ter-
ræ ſuſcitati ad aurā huius ſæculi clan-
culum elati euehuntur, qui ōmne in
quod vadunt ſtultitia ſua deſtruunt, ex
quo eos in iudices non niſi per errorē
eligi contendit ſapiens Eccleſiaſt. cap.
10. *Et malum quod vidi ſub ſole, quaſi per
errorem egrediens à facie Principis poſitum
ſtultum in dignitate ſublimi.*
¶ Quæ licet multi in fabulis annu- 34
merentur, & alij in naturæ monſtris
conentur referre, earum authoritas a-
pud authores ſit, qui non ſolum ſupra
dicta monſtra, ſed alia tradidere *Ariſt.
lib. 2. hiſtor. animal. cap. 6. AElian. libr. 2.
animal. cap. 46. Plutarch. in Problem. 93.
Claudia. libr. 3. de raptu Proſerp. Solinus,
Mela, Maiolus, & alij plures.* † Præter 35
vnum Fœnicis auis miraculum, nō ex
monſtruoſa procreatione editum, ſed
ex diuina diſpoſitione (qui omnia fe-
cit) procreatum, de cuius natura, Mela
libr. 3. cap. 9. *Fœnix ſemper vnica, non
enim coitu concipitur, partu ve generatur,
ſed vbi quingentorum annorum æuo perpe-
tuo durauit ſuper exageratam varijs odori
bus ſtruem ſibi ipſa incubat, ſoluiturque,
deinde patreſcentium membrorum tabe cō-
creſcens ipſa ſe concipit, atque ex ſe rurſus
renaſcitur.* † Vt ſic Domini noſtri hu- 36
manitatis, & reſurrectionis homini-
bus præberet exmplum, qui nullo con
cubito genitus, mortuus, & ſepultus ex
propria virtute ad ſuperos euolauit,
vt tradunt *D. Clemens D. Petri ſucceſſor,
ac indiuiduus comes lib. Apoſtolic. Conſtit.
& D. Cypriani in expoſit. Symb. D. Aug.
ad fratres in Erem. ſerm. 18.* & ita vt de
veró volatili fit mētio *in Concilio Aquiſ-
granio ſub Ludouico Pio an. 830. cap. 112.
& cap.*

& cap. 113. D. Isidor. lib. 12. cap. 7. & nouissime concius meus, & amicus D. Franc. de Corduba in dedascalion.

CAP. XXXV. *de insectorum productione, transformatione, & resurrectione.*

SVMMARIVM.

Purpuræ, buccinæ, & omne genus testaceorum fiunt ex limo, & materia putrescente. nu. 1.

Ranæ, mugillus, & mus, fiunt ex limo putrefacto. nu. 2.

Tabani, culices, & id genus plura fiunt, ex imbre, & terra, in ligno arido. nu. 3.

Tineas generat puluis in lanis, & in veste, in ligno accarus, & xyloptheros in ceris. num. 4.

Bombycines quadam ex terræ halitu animante florem decusum imbribus. nu. 5.

Producuntur ex niue vermiculi, ex pilis equinis vermes, ex mulieris serpentes. num. 6.

Insecta generantur dum calor cum humiditate ratione aliqua coeat. nu. 7.

Ipes in vitibus, carpæ in oleis, gurgulio in farris pululantur. nu. 8.

Pytiocampæ ex pinu, mindaim ex faba, & id genus plantæ, & fruges suos hostes generant. nu. 9.

Pediculi ex humidis, & corruptis vaporibus intercutantes resudantibus generantur. nu. 10.

Animalia, quæ pediculis aut ricino infestãtur. nu. 11.

Lumbricæ tam intestinis, quam ventre generantur. nu. 12.

Ascarides recto adhærent intestino, & hemorrhoides in ima sede procreãtur. n. 13.

Vestiolæ murium similes in desieto mulieris ventre repertæ. nu. 14.

Vespes ex obibus, fucos ex equis, crabrones ex asinis procreantur. nu. 15.

Serpentes ex hominis spina producuntur. num. 16.

Cãtharides, peuces, cinacãrthæ ex alijs vermiculis generantur. nu. 17.

Bruci, locustæ, cicadæ fiunt est phalangis araneis. nu. 18.

Scarabei, tauri, & id genus alia, gignuntur ex vermibus. nu. 18.

Bombicines, serici narratio num. 19.

Diabolus rerum naturalium, quia peritissimus est potest insecta huiusmodi producere. nu. 20.

Bestiolas in corpore humano potest diabolus producere. nu. 21.

Diabolus iungendo actiua passiuis per alterationem veram insecta producit. numero 22.

Magi Pharaonis ex limo, & vergis serpentes, & ranas produxerunt. nu. 23.

Insecta postquam semel vitam amiserint, non valet dæmon eadem numero suscitari. nu. 24.

PVTREFACTIONI omnia sũt obnoxia, quia secundum Philosophum *Generatio vnius est corruptio alterius.* Sed quæ non ex semine producũtur, insecta vocantur, quia ex alijs rebus putrefactis fiunt, vt ex limo, & materia putrescente, generantur purpuræ, buccinę, & omne genus animalium testaceorum, vt tradunt *Aristot. lib. 5. histor. animal. c. 15. Plin. lib. 9. cap. 51.* † Ranas semestris vita resoluit in limum, nullo cernente; & rursus vernis aquis renasci, docet *Ælian. lib. 2. animal. cap. 16.* Nascitur, & mugilus ex limo: apua quoq; spuma maris incanifcente. *Aristot. lib. 6. animal. cap. 15.* mures quoque *Diodor. lib. 1. cap. 1.* † Generantur præterea ex imbre, & terra in ligno arido, cossi, tabani, & id genus plura; & arescente humore, culices: teredines terrestres

ſtres,tineas,thripas,ceraſtẽ,qui cũ tan
tũ corroſerit, vt circũ agat, aliũ gene-
rat. *Plin.lib.* 17. *cap.*4.in veſtibus tinea,
alia in humido in cauernis volucria;
4 *Plin.lib.*11. *cap.*33. † Puluis in lanis, &
veſte tineas generat, quæ & in chartis
cum natura areſcit,naſcitur, & in lig-
no cãdidum animal dictum accarus;
item & xylophteros naſcitur, & in ce-
ris, *Ariſtot.libr.*1.*hiſtor.animal.cap.*32.
5 † Bombycines in Inſula Cò naſcuntur
terra halitu animante florem decuſsũ
imbribus, terebinthi, fraxini, & quær-
cus, *Plin.d.lib.*11.*c.p.*23. Pullices mini-
ma quadam putredine,& ſedes ſui or-
tus obtinent ſordes aridas, *Ariſt.d.lib.*
6 5.*cap.*31. † Generantur,& in niue ver-
miculi in medio rutuli,& hirti cum pi
lis grandiores, torpecenteſque, *Plin.d.*
*lib.*11.*cap.*35. Ex pilis equinis vermes,
ex pilis mulieris ſerpentes.

7 ¶ Gignuntur nõ minus alia anima-
lia,ex plantis, quia nulla fere plãta eſt,
quæ non aliquod animal ex ſe gignat,
quippé vbiq;natura animal gignit mo
do calor cũ humiditate ratione aliqua
coeat: humiditas, ſeu materia,ſubia-
cet calori, ad excoctionem conficien-
dam; ſic flatibus auſtrinis, ſtirpes pu-
treſcunt, & in radicibus generantur
vermes, vt tradit *Teophraſtr. de cauſis*
8 *plant.lib.*3.*cap.*27. † Vermiculãtur quo-
que ex ſiti arbores; in vitibus vermes
ipes nominati,carpæ in oleis: populat-
que ingentem farris aceruum gurgu-
lio,tritico,& hordeo infectiſsimũ ani-
mal,vt experientia docet, & compro-
bat eleganti carmine *Vergil.lib.*1. *Geor*
9 *gic.* † Ex pinu, & pinea naſcũtur pytio-
campæ, erucæ virulentiſsimæ: fabæ
quoque generant vermiculũ mindain
dictum,ciceres ſimiliter;& aliæ plãtæ,
& fruges ſuos hoſtes ex ſe natos ge-
runt,exceptis borragia,ſaluia,& chico
ria,vt tradit *Cardan. lib.*7. *varietat.rer.*
*cap.*28.

¶ Et viuentibus ſimiliter animali- 10
bus inſunt alia animalcula ex putrefa-
ctione nata,extra in cute, & intra cor-
pus; nam ex humore, qui per ſumma
corporis animalium exiſtit,naſcuntur
cimices,item pediculi, humidis, & co-
rruptibus vaporibus intercutantes re-
ſudantibus generantur, & ideó color
illorum immitatur colorem humoris
quo generantur; qui ex ſanguineo, ru-
bei;qui ex phlegmatico, molles, alui:
ex cholerico,veloces,acuti, longi, ce-
trini: ex melancholico;cinerei, ſubni-
gri,macilenti,tardi,vt docet *Petr. Gar*
ſia Carero in Galen. de locis affectu diſput.
*57.cap.*1. † Vnde omnia animantia pe 11
diculis ſui generis infeſtantur: potiſsi-
mum aues,quibus penna caulæ cõſtat
itẽ animalia quibus pili,dempto aſino,
qui nec pediculis, nec ricino infeſta-
tur; canes ricino agitantur, boues, &
ricinium, & pediculum habent, oues,
& capræ,redinos, pediculis autem va-
cant, ſunt & piſces, veluti tunnis ſub
pinna,aſilus oritur, *Ariſtot.lib.*5.*hiſtor.*
*animal.cap.*21. *Plin.lib.*11.*cap.*33.*&* 34.
† Intra corpus animalia naſcuntur, vt 12
in inteſtinis,vermes, dicti ἑλμινθες: hoc
eſt terretes lumbrici, ſunt etiam tineæ
lati vermes, quæ non modo inteſtinis,
ſed ventre generãtur, ſecundum *Plin.*
*lib.*26.*cap.*8.*&lib.*28.*cap.*14.*Petr.Garſia*
*vbi ſupra cap.*2. † Sunt,& aſcarides ver 13
mes, qui recto adhærent inteſtino, &
qui ima ſede procreantur hæmorroi-
des,de quorum natura, ac lumbricarũ
differentia latè ſcripſerunt *Hippocrat.*
3.*aphoriſ.*26.*Ariſt.d.lib.*5.*cap.*19.*Celſus*
*lib.*4.*cap.*17.*AEtius lib.*9. *cap.*40.*Paul.*
*AEginet.lib.*4.*cap.*57. *&* 58. † Et reper- 14
tas fuiſſe diſiecto mulieris ventre ve-
ſtiolas quaſdam non abſimiles muri-
bus, & ſoricibus tradit *Leuin. Lemnius*
*lib.*2. *de occult. natur. cap.*40. Quod fieri
potuit, ſi oua, vel ſeminale excremen-
tum rubetaram, vel bufonum edatur,

vina cũ oleribus non ſatis purgatis, vel à maleficijs propinẽtur impijſsimis.

15 ¶ Sed ex animantibus mortuis ſolent ſimiliter aliæ animantia generari, & ex vna in alteram migrari ſpeciem, vt ex bobibus, veſpes: ex equis, fucos: ex aſinis crabrones: vt tradunt *Plin. d. lib. 11. cap. 20. Plutarch. in vita Cleomed. Ioan. Riolan. in comment. ad Fernelium lib. de homin. procreat. cap. 1.*

16 † Ex hominis cadauere generantur vermes, & ex oſſium medulis, præſertim ſpinæ producuntur ſerpentes, vt docent *Ariſt. d. lib. 5. cap. 20. Plin. lib. 10. cap. 66.* & aſtipulatur conciuis meus Ioan. de Mena in Poema ad Regem D. Ioan. II. ord. 7. copl. 241.

De ſierpe formada de eſpina de muerto.

17 ¶ Et viua adhuc animantia quandoque permutant ſpeciem, & naſci, atq; generari noua videntur, nam canthari des ex vermiculis ficuum, piri, peuces, cynacanthæ, & roſæ generantur, authore *Plin. lib. 11. cap. 35.*

18 † Ex phalãgeis araneis procreãtur bruci, locuſtæ, cicadæ, papiliones ex erucis: erucæ ex virẽtib⁹ folijs; ſcarabei tauri gignuntur ex vermib⁹, qui in lignis aridis naſcũtur; ex erucis piloſis, ſed paruis, micendulę, quæ deinde fiunt pennigera animalia, vt multis alijs annumeratis docet *Ariſtot. d. lib. 5. cap. 19.*

19 † De Bombycine ſerico res nocior eſt, primó ex eruca fieri vermen, poſt ea folijs mori paſci, & paſtu tumẽs dormit, atq; deponens cutẽ decreſcit in digiti magnitudinẽ, & arbuſculã aſcẽdens ſericã pilã ore propio cõſtruere, in qua clauſus moritur, ſeu dormit iterũ, ac tandẽ in auẽ cõuerſus rupta pila euadit, ac ſibi pari copulatur, ouaque parit, ex quibus ſuo tempore vermes excitantur, vt tradunt *D. Ambroſ. in Examer. lib. 5. cap. 23. Vincent. lib. 20. hiſtor. natural. cap. 67. Nicephor. lib. 18. cap. 30.*

20 ¶ Quæ quidem omnia cum ex mera naturæ operatione fiant, nil vetat, quin à dæmone patrentur qui rerũ naturalium peritiſsimus eſt, nouit cauſas & caloris putredinalis originẽ, & applicandi tempora, vt tradit *D. Auguſt. lib. de natur. dæmon.*

21 † Ideó beſtiolas huiuſmodi in corpus humanũ poteſt producere excitando humores, non quoſlibet, vt voluit *Oribaſius lib. 3. aphoriſm.* 30. Sed pythuitam, quæ ſola materia eſt talium beſtiolarũ, vt tradunt *Auicena lib. 3. Fen. 16. tract. 5. Hieron. Mercurial. lib. 3. de morbis pueror. cap. 4. Petr. Garſia ad Galen. de locis affect. diſp. 57. cap. 1.*

22 † Et ſimiliter iungendo actiua paſsiuis poteſt diabolus alia beſtiola ceno, terra, mariq; producere, ex ipſis materijs apté diſpoſitis, per alterationem verã, & phyſicam operationem, vt tradunt *D. Auguſt. lib. 3. de Trinit. cap. 7. & 8. D. Thom. ad Matth. cap. 24. & p. 1. q. 14. nu. 4. & q. 110. art. 2. & lib. 3. contra Gentes. cap. 103.*

23 † Quemadmodum fecerunt Iamnes, & Membres Magi Pharaonis ad emulationem Moyſis, dum ſerpentes, & ranas produxerunt, illas ex virgis, has ex limo concreto, vt aſſerimus *hoc lib. 2. cap. 10, de Magorum vera, & apparente operat. ex nu. 11.*

24 † Sed animalia huiuſmodi poſtquam ſemel vitã amiſerint, an dæmon ea valeat ſuſcitare, multi nõ dubitant aſſerere; ego tamẽ, licet fatear noſſe calorem putredinalem, & omnia alia ad productionem requiſita, poſquam iam perierint, non valet dæmon eadem numeroſus citare, *vt dixi d. cap. 11. nu. fin.*

CAP. XXXVI. De rranslatione corporoli, & an Magi poſsint trãsferri de loco ad locum.

SVMMARIVM.

TRanslationem corporalem à dæmonẽ fieri in Magorum crimina negarunt hæretici. nu. 1.

Tranſ-

MAGOS huiuſmodi ad
ſua crimina nõ veré, &
1 corporaliter à dęmone
deferri, ſed per imagina
tionẽ deludi cũ Luthe
ro, & Melãchthone do
cuerũt ex hæreticis *Põzinibius, VVierus, Go
delmanus, Agrypa, Paracelſ. & Bodin. li. 2. de
2 Magor. dæmõ. ex c. 5.* † Ex Catholis *Vlder.
Molitor. de Python. mulie. c. 8. Bap. Porta li. 2.
Magiæ natur. Iõ. Salisberieſ. li. 2. Polycrat. c.*
3 17. † Et ex noſtris *Alciat. li. 8. Parerg. c. 22.
& in c. pernitioſa n. 66. de off. & poteſt. ordin.*
4 *Duaren. ad l. Cornel. de ſicar.* † Et probatur
Decreti authoritate in c. Epiſc. h. 26. q. 5.
in hæc verba. *Illud enim non eſt omittendũ,
quod quædã ſceleratæ mulieres retro poſt Sa-
thanã cõuerſæ, dæmonũ illuſionibus, & phãtaſ-
taſmatibus ſeductæ, credunt, & profitentur, ſe
nocturnis horis, cum Diana Dea paganorũ, vel
cũ Herodiade, & innumera multitudine mu-
lierũ, equitare ſuper quaſdam beſtias, & mul-
tarũ tertarũ ſpacia intẽpeſtæ noctis ſilẽtio per
5 tranſire, &c.* † Cuius Canonis authoritas
hęreticus Achilis eſt, hũc vrgẽt, hunc tor
quent, & obtineant ex his exceſibus La-
mias, & Magos nõ debere ſupplicio affi-
ci: nam ex his, quæ in ſomnijs fiunt, nec
meremur, nec demeremur, *c. maiores §.
verũ, de Baptiſ. Clem. 1. de pœnit. D. Thom. in
Sent. 4. diſt. 9. art. 4. Iaſ. in l. vt vim. D. de iuſt.*
6 *& iur.* † Nã cogitationis pœnã nõ mere-
tur, *Reg. 1. c. 16. Apoſt. Corinth. 1. c. 4. c. co-
gitationis, de pœnit. diſt. 1. cap. humanæ aures*
7 22. q. 5. † Vnde ſi iſta, quæ Magi huiuſmo
di dese profitẽtur per ſomni exceſum pa-
ciuntur, vt hæretici dãnandi non ſunt,
quia pro hæreticis non habentur, niſi qui
certa, & manifeſta laue deprahẽduntur,
cap. erubeſcant. 32. diſt. cap. Chriſtiana 32. q.
8 5. *cap. cõſuluiſti 2. q. 5.* † Quare inſtãt Cano
nis authoritate, & eo ſetuentur, quod in
Decreto ſit, ſed hæc leuiſsima ratio eſt,
nã quę à Gratiano in Decreto ſunt copil-
lata, licet à ſede Apoſtolica recepta ſint,
ea tamen conditione, vt earũ authoritas
penes authores ſit, & fontes, quibꝰ Cano
nes emanarunt, vt docẽt *Abb. & Felin in
c. 2. de Reſcrip. cum alijs congeſtis per Cened.
collect. 16. ad Decretum n. 5. 6. & 7.* † Nam 9
multa ſunt á Gratiano per errorẽ in De-
creto cõgeſta, quæ poſtea in Decretalibꝰ,
Sexto, Clemẽtinis, & Extrauagãtibus ab
rrogata ſunt: multa alia, quæ cũ veritate
ipſa pugnauerunt, quæ nũc ad nil neceſſe
eſt recẽſere. † Notarũt ea viri docti, & Ca 10
tholici *D. Ant. Auguſt. in opere dialogor. &
Genitricis meæ frater D. Ioan. Bap. Vilialpan-
do in Regio Codice ad Ezechiel. & non vno in
loco, Ceſar. Baron. in Annalib. Eccleſiaſt. tomis
nouem diſtinctis, & alij plures præter hos,
quos refert Cenedo d. collect. 16. num. 3.*
¶ Quare Bodinus, & Danæus hæreti- 11
ci, vt prædicta Canonis authoritate pug-
nẽt, ab authore aliquo Canonico deſump
tum ſuadere conantur, & ideo contendũt
deſumptum eſſe ex *Concilio Aquileienſi ex
cap. 1.* † Quod quia de primo, quod cele- 12
bratum eſt ſub Damaſo Papa reſtauratæ
ſalutis an. CCC. LXXXI. & ſecũdo ſub
Sergio an. DC. XC. VIII. nulliui repe-
riatur: tertium, quod ipſi prodeunt, non
Concilium, ſed Concidiabolum erit, &
ſic ei nulla fides habenda. † *Sprenger. in* 13
Mall. & Iaquer. in Flagel. Canonem ci-
tant ex Concilio *Acquirenſi*, alij ex Con-
cilio *Anchirenſi*, alij ex Cõcilio *Aquilenſi*,
ſed Burchardus, & Iuo ex Concilio *An-
cyrænſi* dicunt fuiſſe deſumptum, quorum
omnium nomina eiuſdem Cõcilij ſunt,
vt probat *Ant. Auguſt. lib. 1. ad Gratian.
dialog. 1.* † Facta nempé differentia ex li- 14
terarum C. & Q. æquiuocatione: nam
librarij, qui dictante alio voces excipie-
bant (ante quam typorum vſus eſſet in-
uentus) multa ex ſimilitudine literarum
corrumperunt, vt probat mihi in Græcis
præceptor *Sanctius Brocenſ. ad Horat. in
art.* † Anquirani, Ancyrænſi, & Ancyra- 15
ni, vnum, & idem nomen eſt ab vrbe Græ
ca *αγκυρα*, de qua mentio fit in *cap. Dia-
coni, cap. Syracuſanæ, diſtin. 28. cap. Præsby-
teros diſtin. 50. cap. ſi qua de rebus 12. q. 2.
cap. deſponſatas 27. q. 2.*

¶ Sed

16 ¶ Sed alij, neq; ex Concilio Ancyrano deſumptum Canonem volunt; eo quod in Græca Conciliorũ editione, nec in ea, quã Balſamõ interpretatꝰ fuit, nec in Latinis verſionibꝰ Creſconiana, vel Dionyſiana, nec in Tigurtina Canon iſtud Cõcilio Ancyrano inſeratur, vt tradunt *Turrecrem. in. d. c. Epiſcopi, Toſtat. in Exod. 7. & in Matth. 4. Victoria in relect. de Mag. q. 7.* † Vnde
17 illud ex nullo Concilio de ſumptũ, ſed ex aliquo Patrum volumine cẽſuerũt *Ant. Aug. & Caſtro vbi ſup.* & ita Beato Gregorio (ſed euidẽti mẽdatio lapſus) adſcripſit *Beezius in præceptor.* † Ex
18 Diuo tamen Auguſtino in lib. de ſpirit. & anim. vult deſumptum *Sprenger. in Mall.* ſed talis libri Auguſtinꝰ author non eſt, vt docuit *Poſsidius in indiculo Aug.* † Ideó á Damaſo Papa ſtatutum
19 cenſuit *Ceſar Baronius tom. 4. Annal. an. CCC. LXXXII.* Sed in eiꝰ ſcriptis nuſquã reperitur, vt docet *Theodoret. lib. 5. hiſtor. Eccleſiaſt. c. 11.*

20 ¶ Quare dum cerciora habeamus, cũ Concilio Ancyrano relinquimus: nam in eo veniunt *Burchardus lib. 10. c. 1. & Iuo p. 11 c. 30. nec non Gratianus*
21 *Canonũ copilator in eius epigraphe.* † Sed ea lege, vt Concilio tantũ tribuamus, quæ ſolũ in eius actis cõtenta ſunt, videlicet ex illo *Epiſcopi eorumq́ue Prælati,* vſq; ad illud *à tali peſte mũdari debet Eccleſia,* quæ habentur in *Concil. Ancyrano Can. penult.* & referũtur ad literã in *cap. qui diuinationes h. 26. q. 10.* † Cætera au-
22 tem minoris ſunt authoritatis, non ſolũ Auguſtino, aut Damaſo indigna, verũ & Concilio Ancyrano, aut quouis alio Canonico authore, ſed tantũ Burchardo, Iuoni, aut Gratiano Canonum copilatoribus tribuenda, qui particularis ſunt authoritatis, vt multis aductis probat *Petr. Cenedo d. collect. 16. nu. 7. & 8.* † Quod negare nihil aliud eſt niſi in-
23 ſanire, vel ex eo quod ſubiungitur. *Quis vero tã ſtultus, & hæbes ſit, qui hæc omnia quæ in ſolo ſpiritu fiũt, etiã in corpore accidiſſe arbitrentur, cum Ezechiel. Propheta viſiones Domini in ſpiritu, non in corpore viderit? & Ioannes Apoſtolus Apocalipſis Sacramentum in ſpiritu, non in corpore vidit? & D. Paulus nõ audet dicere ſe raptũ in corpore.* † Non ſequitur enim hoc cõ- 24
tingit Ezechieli, Ioãni, & Paulo in ſpiritu: ergó alijs non contingit in corpore? nam ex particularibus cõcluſio generalis non deducitur, vt probat *cognatus meus D. Gaſpar Cedillo Villalpando lib. 3. Summularum (quem ex inſtitutio Complutenſis Academiæ auditoribus legit) c. 9.*
† Quia priuilegia ſingulorum legẽ nõ 25
poſſunt facere cõmunẽ, *c. non ſtatim h. 26. q. 2. c. fin. de reg. iur. lib. 6. l. 2. C. de legib. l. cum ſeruus D. de verbor. obligat. l. 1. §. quæſitum D. de aqua quotid. & æſtiua.*
† Vnde illa à Gratiano, Pallea, aut quo- 26
uis alio in modũ narrationis inferuntur, quia Concilij mentẽ non intellexerunt, vt tradit *Bart. Spina ſacri Palatij Magiſter lib. de ſtrigib. c. 10.* † Nã quis 27
tã ſtultꝰ, & hæbes ſit, vt credat talia D. Auguſtino, Damaſo, aut Cõcilio vllo in mentẽ venire potuiſſe? Nulli Prophetæ, nulli ne Apoſtoli veré, & corporaliter vllas viſiones viderunt? † Sõ- 28
niabat ne Princeps Apoſtolorũ, quãdo excitatus Angelũ vidit, & ab eo deductus ex carcere ſolutis cathenis liberatus fugit? *Acta Apoſt. cap. 12.* † Dormie- 29
bat ne Chriſtus Dñs quãdo á Sathana ſuper Templi pinaculũ, & ſuper montem excelſum translatus eſt? *Matth. c. 4.* † Delirabat ne Habacuc quando ab 30
Angelo ex Iudea translatus in Babylonem ciuũ Danieli præbuit? & Daniel ne in ſomnis ciuum comedit in leonũ lacu. *Daniel. cap. 14.* † Hæc inquam au- 31
debis impugnare? Apagé ſis hæreticꝰ. Quare ergó ſi hæc ab Angelo, & dęmone præſtari potuerũt, illa negas? quæ cõmunis Patrũ, Theologorũ, & Iuriſperi

 torũ

torũ melioris iudicij ſentẽtia defendit.

32 ¶ Primò enim hanc ſententiam de vera trãslatione probãt Patres Orthodoxi D. Greg. lib. 1. dialog. c. 4. & lib. 2. in Iob. c. 9. D. Epiphan. lib. 1. cõtra hæreſ. c. 30. D. Auguſt. lib. 2. ad Simplic. q. 3. & lib. 2. Ciuit. Dei. c. 23. & lib. 7. c. fi. & lib. 8. c. 29. & lib. 10. c. 9 & lib. 18. c. 17. & lib. 21. c. 7.

33 † Secundò probant Theologi tam veteres, quàm recentiores, D. Tho. 2. 2. q. 92. & q. 93. & lib. 3. contra Gentes. cap. 104. & 105. & Sentent. 2. q. 7. & Sent. 3. diſt. 19. Ioan. Maior in Sent. 2. diſt. 14. q. 3. Albertin. de agnoſ. aſſert. q. 24. Caiet. in 2. 2. q. 96. Toſtat. in Matth. 4. q. 47. Fr. Victoria in relect. de Magia q. 7. Annan. lib. 4. de natur. dæmon. Guill. Pariſienſ. in ſumma de vniuerſ. p. fin. cap. 23. Alph. Caſtro de iuſta hæretic. punit. lib. 1. cap. 16. Conciuis meus Cardin. Franc. Toledo in ſumm. Sacerd. lib. 4. cap. 15. Mart. del Rio nulli poſtponendus lib. 2. Magicar. q. 16. & poſt eũ Franc. Suarez de Relig. lib. 2. c. 16.

34 † Tertio probãt Iuriſperiti Cardinal. Turrecrem. in d. cap. Epiſcopi h. 26. q. 5. conciuis meus Epiſcopus Simanc. de Cathol. inſtit. tit. 37. ex num. 6. Mart. Alpizqueta dictus Nauarrus in Manual. cap. 11. n. 38. Medices in ſumm. hæreſ. p. 1. q. 9. Farinac. to. 1. q. 20. Danhauder in Praxi cap. 61. ex n. 134. Nicol. Remig. lib. 1. dæmonol. c. 14. 24. & 29.

35 † Quartò cõfirmant hæreticæ prauitatis Inquiſitores Sprẽger. Iaquerus, & Nideri⁹, illi in Mall. p. 2. q. 1. c. 3. & in Flagel. Hij verò in præceptor. p. 1. c. 11. q. 4. Bernar. Comenſis in lucerna Inquiſ. & tract. de ſtrigib. ex num. 5. Cuman. lib. 1. cap. 14. & lib. 2. cap. 1. & 4. Franc. Pegna in direct. Inquiſ. p. 2. cõm. 68.

36 † Quintò affirmant expræſſe Medici, Ronſæus lib. 2. de morb. venefic. c. 8. & lib. 3. cap. 8. Cæſalp. lib. de inueſtigat. dæmon. c. 20.

37 † Sextò Lamiæ ipſæ tam in aculeis quam ſpontanea confeſsione iureiurãdo has translationes veras eſſe fatentur, & ſe ad cõbentus corporaliter deferri affirmant nota ſibi pinguedine inunctę, vel etiam ſine vnctione inſidentes aliquando ſcopa, arundine, vaculo (etiam verò) à dęmone tamen ſublebato, hirco, cani, vel alio animali elemẽtato, furcę, collo, vel cremethra impoſito vno pede, vt narrant Remig. lib. 1. dæmonol. c. 74. Grilland. de ſortileg. q. 4. ex nu. 26. Petr. Binsfel. in cõfeſſ. malefic. memb. 1. concl. 12.

38 † Septimo experientia cõprobatur earum, quæ itercepto itinere vel ſoluta impia ſocietate diuino quodam iudicio in paramis, & cãpeſtribus locis nudæ repertæ ſunt clara luce ſupina, ita vt pedibus ad patriã reddire coguntur, vt obſeruant Ioan. Cæſarius lib. 10. miraculor. cap. 1. Cuman. in Lucerna Inquiſ. Sprenger. in Mall. p. 2. q. 3. Grilland. de ſortileg. q. 7. nu. 27. & 28. Remig. lib. 1. dæmonol. cap. 14. Spina de ſtrig. c. 17. cum ſeqq. Binsfeld. vbi ſup. prælud. 6.

39 ¶ Vnde in Lamias, & Magos huiuſmodi, qui dicunt ſe à dæmone deuehi acriter, & non pro illuſionibus, ſed pro veris, & nefarijs exceſsib⁹ animaduertendum eſſe docent Pontifices Innoc. VI. ad Inquiſitores German. Hadrian. VI. ad Inquiſit. Lõbard. Clem. VII. ad Epiſcopũ Bolenſ. quorũ Bullas referunt Sprenger. in Mall. ad princip. Spina de ſtrigib. c. 15. & Apolog. 1. cap. 11. Binsfeld. in conſeſſ. malef. memb. 1. conclu. 12. Pegna in directorio Eymeric.

40 † Et ita ſentiunt cuncta Tribunalia Eccleſiaſtica Hiſpaniæ, Italiæ, Germaniæ, Galliæ, ſic & ſemper Apoſtolici Inquiſitores in praxi obſeruant, vt apparet ex eorum Lucerna, Itinerario, Viatorio, & alijs Sancti Officij actis. Ergo, vel Eccleſia errat, vel iſti Pyrrhoni. Eccleſiam tamen in re ad fidem pertinentẽ errare, qui dicat anathema maranata ſit. Trid. Seſſ. 4.

41 † Quare præfata Canonis verba, quæ ſagas huiuſmodi deludi putant nõ ſunt vllatenus Concilio Ancyrano referenda: niſi vellis Concilium erraſſe, quod Prouinciale fuiſſe fatẽtur cõciuis meus Epiſ-

copus Simanc. de Cathol. inſtit. tit. 37. Caſtro
42 *de iuſta hæretic. punit. c. 16.* † Nam Con-
cilia Prouincialia Eccleſiā vniuerſalē
non rēpræſentant, cui Deus promiſsit
adeſſe, vſque ad conſumationem ſæcu
li, *Matth. cap. 27.* & pro qua rogauit ad
Patrem ne deficiat fides ſua *Matt. c. 9.*
Luc. 22. cap. hæc eſt fides. cap. cudenda 24.
43 *q. 1.* † Ita errare poſſe docuerunt *DD.*
in c. Paſtoralis. §. pyſāna de re iudic. Petr.
Gregor. in Syntag. p. 3. lib. 49. cap. 3. nu. 24.
cum alijs à nobis cōgeſtis in lectura prima-
riæ cathedræ ad c. de quoduuldeo de iudic.
ex num. 49.
44 ¶ Prętet quā quod Canonis verba nō
diriguntur in ſagas noſtri tēporis, quæ
veré, & realiter deuehūtur, ſed in quaſ-
dam hæreticas, quæ credebant, quod
Diana fuit in Deam conuerſa, & quod
creatura mutari, aut trāsformari poſ-
ſet de vna in aliā ſubſtantiā, vel de vna
in aliā ſpeciē ab alio quā à vero Deo,
& quod beſtijs vehebātur, vt Herodia
di ſeruirent, quę oīa falſa ſunt, & erro-
neæ, & hæretica, & á Lamiarū noſtra-
rū ſecta longé diuerſa, vt probat *Simāc.*
45 *vbi ſup. d. tit. 37. ex n. 9.* † Quæ quia cre-
dendo à fide deuiāt, vel ex illis quę ſub
dūtur, *quia huiuſmodi mulieres aliquid nu*
minis, & diuinitatis extra vnū Deū arbi-
trantur, & putantes in veras beſtias tot
ſe terrarum ſpatia peragrare, quæ vera
ſunt dæmonū phātaſmata, grauiter er-
rant, & ſuperſtitionib' maximis inuol
uuntur, quia credunt, *ſe cū Diana, & He*
rodiade paganorū numina in tempeſtæ no-
46 *ctis ſilētio equitare.* † Nō quod ſe deuehi
putent, ſed quod tot hæreticorū laue
irreciātur, merito excōmunicantur, vt
docēt *Bernar. Comenſis tract. de ſtrigib. ex*
n. 1. poſt Lucernā Inquiſit. Grillan. vbi ſup.
d. q. 7. n. 29. Suarez de Relig. lib. 2. c. 16. Ra
ph. de la Torre to. 2. de vitijs oppoſ. relig. q.
47 *95. in Preamb. diſp. 5.* † Nā ſtriguū huius
ſæculi ſecta Concilij Ancyrani tēpore
nōdum nata fuerat, ac fortaſis nec Gra
tiani ſæculo (qui anno demū M.C.L.
vel circiter vt voluit *gl. in c. cum poſt ap-*
pellationē. §. forma vero 2. q. 6. Decretū
copilauit.) † Vnde eas in plurimis ab 48
illis differre docent *Comenſis in Lucerna*
Inquiſ. c. 4. Pegna in director. Inquiſ. cōm.
68. Caſtro vbi ſup. d. c. 16. Toſtat. in Matth.
4. q. 47. Silueſt. lib. 1. Strigimag. ca. 14. &
lib. 2. cap. 1. Spina de ſtrigib. c. 1. cum ſeqq.
Simanc. de Cathol. inſtit. cap. 27. Grillan. d.
d. q. 7. ex num. 30.

APPENDIX.

EST enim cōcors om 1
nium ſentētia, quod
Lamiæ huiuſmodi
corporaliter de loco
ad locū deuehantur.
Quid quid aliquādo
nō translatæ, ſed repertæ iacentes eo-
dem loco, vbi ſe inunxerant, reperian-
tur, vt de vna narrat *Auulēſ. in Exod.* de
quatuor *Spina lib. de ſtrigib.* de alijs mul
tis *Annan lib. 4. de natura dæmon. Remig.*
lib. 2. dæmonol. c. 4. † Nā dico huius rei 2
varias eſſe cauſas tum ex parte Dei, vt
quādo Iudices curioſitate mouētur ad
huiuſmodi explorationes, eos permit-
tit à diabolo decipi, vt in peccati pœnā
confundantur, & excæcentur, vt docēt
Spina vbi ſup. Caſtro d. c. 16. Cæſalpin. de
inueſtigat. dæmon. c. 20. † Tum ex parte 3
dæmonis, quia quando ipſi vtilius eſt,
tum ſagis decipit eas loco nō mouēdo
vt ſic Principibus, & Iudicibus perſua
deat falſa eſſe, quæ de talibus trāſuec-
tionibus ferūtur, vt eos in errorē indu-
cat. † Neq; obſtat in vinculis detētos á 4
carcere nō eximere, quia id multoties
fit ex inefficatia pacti, quia ad tempus
contractum eſt, vel eo quod ad mortē
accedentes illos nollit eximere, quia
nil auidius quærit, quam animas eo-
rum lucrare, vt tradunt *Grillan. d. q. 7.*
num. fin. & quæſt. 9. num. 1. † Pactum er- 5

go frustratur quando maiorem humano generi perniciem spectat, pactum seruat; quando Deus ei permittit, & ipse sperat se sic plures illaqueaturũ, vt docet *Cresper. libr. 1. de odio Sathan. disc. 15.*

6 † Quia nõ nego diabolum sagas huiusmodi posse deludere per phãtasiæ repræsentationem, aut mẽtis excessum per extasi, siue raptu, vt tradit *Petr. Binsfeldus in conf. malef. membr. 1. cõclu fin.* in quibus simia diabolus immitatur diuinam virtutem quę appellatur, *transferri in spiritu* Ezechiel. cap. 8. *Et eleuauit me spiritus inter cœlum, & terram: & eduxit me in Hierusalem in visionem Dei.*

7 † Quod dæmon nõ præstat per spirit⁹ eleuationem vt Deus, sed per delusionem sagis huiusmodi somnum altum immittendo, & interea eis repræsentat, quæ velit renũciari, vt somniantibus contingit, & persuadit quod de loco ad locum transuehantur, per phantasiæ motum, & meram delusionem, vt docta Dipse venefica fatetur apud Ouid.

Hanc ego nocturnas viua volitare per vmbras
Suspicor, & pluma corpus anile tegi.

8 ¶ Neque minus obstat, quod Lamiæ huiusmodi de se profitentur, videlicet ad infanticidia, & alia crimina se in cubiculis clausis ianuis ingressas, vel per rimas tenues in forma catti, vel alteri⁹ animalis pusili intromissas, & demũ forma restitutas, vt persuaderunt striges Lotharingiæ *Remigio lib. 1. dæmonol. cap. 14.* & Scaphius *Niderio lib. 5. Formicar.*

9 † Quod cum sit impossibile, quia dæmon non potest, quantitatem corpoream sic mutare, vt homo instar catti, per tenues rimas in cubiculum irrepat, & multo min⁹ per ianuas clausas, vt diximus alio loco, & tradit *Mart. del Rio lib. 2. Magic. quæst. 17.* Videtur illud delusorium, aut in solo spiritu contingere, *vt in d. capite Episcopi.*

10 † In quo dico similiter posse dæmonem sagas huiusmodi decipere, aut per mentis excessum, vt ipsæ dormientes illa patrare videantur, intereaque dæmon earum forma assumpta illa patratur, vel in forma catti, vel alterius pussili animalis, & ipsis persuadit in eorum forma fuisse conuersas, & in cubiculis clausis ianuis, vel tenues rimas intromissas, vt docet *Sacri Palatij Magister Spina tract. de strigib. capit. 19.*

11 † Aut etiam dæmon illas corporaliter deuehit, & ipse præcedẽs latenter aperit, & claudit ianuas, vel fenestras, vel rimas corpori earum capaces, per quas eas intromittit, & persuadit eas in forma huiusmodi animãtium pusilium fuisse intromissas, vt prudentiores Italiæ sagae fuerunt cõfessæ, *Grillan. lib. 2. de sortileg. q. 8. n. 1. Spina vbi sup. cap. 32. cum seqq. Sprenger. in Mall. part. 2. quæst. 1. cap. 9.*

12 † Ex quo VVierus hæreticus cũ Magistro suo Caluino blasphemant dum Christum sic clausis ianuis ingressũ ad discipulos, vbi Catholici omnes patentis miraculi rationem agnoscunt cum *D. August. tract. 121. in Ioan.*

13 † Et Beeza de Christi Dñi Natiuitate illæso claustro virginali: & in Resurrectione clauso manente sepulchro, contendũt homines isti animales, hęc aperta fuisse dũ penetraret, & postmodum iterum clausa, quasi non potuerit creatura suo creatori, vt in cæteris rebus, in hoc etiam obtemperare.

CAP. XXXVII. De fascinatione vulgari, physica, & dæmoniaca.

SVMMARIVM.

Fascinatio diuiditur in physicam vulgarem, & dæmoniacam. num. 1.

Fascinatio vulgaris est illa, quæ ex vulgi facilitate proficiscitur. num. 2.

Vulgares non modo, sed Philosophi credide- runt

Malefici solent cũ dæmone pacisci, vt quos liuide, vel iracunde aspexerint, ijs dæmon perniciem ingerat. num. 48.
Senex qui solo visu flores marcescerat. numero 49.
Vissu solent carmina admisceri. nu. 50.
Fascinatio a fando dicitur. num. 51.
Fascinationis crimen tactu aliquando perficitur. nu. 52.

1 FASCINATIO
pro vt est infectio
oculis illata, & con-
cepta diuiditur in
Vulgarem, seu Poeti-
cam, *Physicam*, seu na
turalem: *superstitiosam*, seu dæmonia-
cam, vt docent *D. Thom. p. 1 q. 117 Auu
lens. in Genes. cap. 21. Spreger. in Mall. p. 1.*
2 *q. 2.* † Vulgaris est illa, quæ ex vulgi fa-
cilitati proficiscitur, dum putat visione
ipsa, seu aspectu actiuo maleuoli ho-
mines fascinari: eo quod aspiciant, vel
laudẽt illud á quo sunt auerso animo,
Vergil. Ecclog. 3.

Nescio quis teneros oculos mihi fascinat agnos.

3 Credebant enim non vulgares mo-
do, sed & ipsi Philosophi ex potentia
imaginationis corpus extraneum per
moberi, longe desitum hominẽ mor-
bis afficere, pluuias, & nuues excitare,
vt fuit error *Auicenæ 6. natural. sect. 4.
c. 4.* quem sequũtur *Algazel lib. 5. Phy-
sicor. cap. 9. AlKindus, & Paracelsus lib.
6. de imaginat. Marsil. Ficinus lib. 13. Theo
log. Platon. cap. 1. Pomponat. lib. de incant.*
4 *cap. 4. Iacob. Forliuio 3. tech. q. 11.* † Alij
non quidem mero imperio, & nuda
apprehẽsione, sed emisione spirituum
in res externas, qui malignis qualitati-
bus quibus præditi sunt eas afficiant.
cum Auicena temuerunt *Paracelsus, &
Fulginas, & Arabes fere omnes*, & proba
runt *Galen. libr. 7. de plac. & 10. de vsu
part. Plato. in Timæo. D. Thom. lib. 3. con-
tra Gentes cap. 103.* † Sed hoc ab hære- 5
ticis tam malé intelligitur, vt tãquam
vulgare omnino sit fugiendum, quo-
rum alij posse illa efficere volunt per
certos, quos ipsi somniãt, radios, *Al-
Kindus lib. de imaginib.* † Et alij per spi- 6
ritus vi imaginationis expulsos, quos
posse gignere aliquid reale, res loco
mobere, & omnia pro liuito efficere
contendunt *Pomponat. libr. de incantãt.
cap. 3. & 4. Paracelsus libr. de imaginat.*
† Quod cõfirmãt exemplo de Idææ in 7
mente diuina, quod est meré blasphe-
miæ, quia illæ sunt substantiæ, & non
accidentia, & alterius ordinis, quam
hij spiritus, vt probat *D. Thom. par. 1. q.
49.* † Nec iuuantur, eo quod imagina- 8
tio de re venerea pudẽda excitet, & in
noctanbulis sola imaginatio illos á le-
cto surgit, & in somnijs mira cogat ef-
ficere, vt de illo, qui dormiens se arma
bat ad prælium, & alia peragebat nar-
rat *Libanius lib. de Noctamb. Cœl. Rodigin.
lib. 30. cap. 9.* † Nam imaginatio potens 9
est in ijs, quæ naturalem habent coor-
dinationem cum imaginatione; nõ ta-
men in alijs, cum imaginatio efficere
non possit, vt quis adiciat staturæ suæ
palmum vnũ, *D. Matth. cap. 7. D. Thom.
p. 3. q. 13. art. 2. & lib. 3. contra Gent. cap.
103.* † Quinimo vt in corpus alienum 10
agat mediantibus vllis radijs, spiriti-
bus, vel speciebus, quia hæc communi
ter reprobatur à Theologis, *D. Thom. d.
par. 3. q. 3. Medina lib. 2. de recta in Deum
fid. cap. 7. Picus Mirandul. lib. de imaginat.
Tostat. in Genes. cap. 30. Valent. 2. 2. dispu.
6. q. 13.*

¶ Neque obicias imaginationem 11
tempore conceptionis in filios solet
operare magis quã parentum forma,
& species, *D. Hieron. in Hæbrai. qq. Me-
noch. de arbitrar. cas. 89. & 98. Mascard.
de probat. tom. 1. conclus. 792. ex nume. 7.*
† Nam præterquam quod id negarunt 12
viri docti, & religiosi *Bened. Perera in
Genes.*

*Genes.cap.*30.*Marti.del Rio lib.*1.*Magic.*
*cap.*3.*q.*3 *Franc.Valles de sacra Philosoph.*
cap. 11. Ex eo minime probatur posse
in corpus alienum agere, vt imaginosi
isti voluerũt, quia infans dum in vtero
est, pars dicitur viscerũ matris *l. qui in*
vtero. D. de stat, hom. Tho. Fieno de viribus
13 *imaginat.q.*13. † Vnde plusquã manife-
stum est nullũ posse alterius imagina-
tione fascinari, vt probant ex Theolo-
gis *D.Thom. Medina. Valent. Tostat. Pere-*
ra, Mirand. & Vayrus vbi sup. ex Philo-
sophis *Arist in Problem. Conimbricens. in*
Physicor 7. *cap.*2.*q.*1.*art* 7. *Priscian, Ly-*
dius lib. de phantas. & intellect. ex Medi-
cis *Valles d.cap.*11. *& cap* 68. *Codronch.*
*lib.*1.*de morb. venefic. cap.*5. *BoKel. lib. de*
philtris capit. 3. *Thomas Fienus vbi supr.*
quæst. 12.
14 ¶ Vnde hæc sententia de fascinatio
ne vulgari vt falsa, & ridicula reicien-
da est, quia nec minus ex solo visu ho-
mines possunt fascinari, similiter com
pertum est, cum nec visus Basilisci, vel
reguli, quẽquam noceat, vt probat *Vay-*
15 *rus d. lib.*2, *de fascin. cap.*9. † Nam ex ocu
lo nihil emititur quod noscere possit,
quia potestas videndi potentia est pas-
siua, quæ per introsumptionem obie-
ctum repræsentat, vt eleganter probat
genitricis meæ frater D. Ioan. Baptista Vi-
llalpãdo vir Theologiæ, Mathematices, &
omnigena eruditione laude vnus, hoc æuo
clarissimus in Regio Codice tom. 2. *de ex-*
16 *trema visione Ezechiel. lib.*2. *c.*7. † Quia
non cernimus res in rebus ipsis, vt ve-
ré sunt, sed vt per species repræsentan-
tur, vt ad oculũ ostẽdit *idem Auunculus*
meus vbi prox. d. lib. 2. *cap.*8. quem sup-
præsso nomine sequitur *Raph, de la To-*
*rre tom.*2. *de vitijs oppos. relig. q.*96.*art.*2.
17 *disp.* 6. † Et ita intelligendũ est secun-
dum vulgi opinionẽ locatus bubulcus
ille, qui apud Vergilium quærebatur
pecora sua visu maleuoli marcescere,
Ecclog. 3.

Nescio quis teneros oculis mihi fascinat
agnos.

¶ Sed ex hac vulgi opinione, alia 18
emanarunt opinamenta, videlicet, hoc
periculum imminere potius pulchris,
quam deformibus, pueris quam maio
ribus ætate, eo quod leuiore sanguine
sint præditi. † Item, & mederi quibus- 19
dam euphimijs, nempé si bené præcen
tur ijs, quos cum laude, & admiratione
intuemur, vt insinuat veterator ille a-
pud Plaut. in asinar.

Præfascini hoc nunc dixerim.

Titinius in setin.

Ad laudem addito præfascini, ne puella
Fascinetur.

† Secundó si aliquid turpiculum geste 20
tur appensum quo intuentium oculi
auertantur, vt docet *Varro. lib.*6. *de ling.*
latin. Qualiter virile membrũ cui ideò
olim fascini nomẽ inditum fuit, vt do
cet *Vergil. in Priap.* † Cui postea medius 21
digitus duob⁹ proximis cõtractis suc-
cessit, ex quo puerorum fucamẽta ap-
pellamus *Diges*, á digito medio. Mart.
lib. 2. epigr. 28.

Et tu digitum porrigito medium.

† Et mutato in pauló honestiori mo- 22
do manus tota ex gagate, vel ebore di
gitis duobus cũ pollice sic inserto appẽ
di placuit, quam vulgo dicimus *Higa.*
† Tertió si nonnullæ res naturales in 23
antidotis adferãtur, vt ossicula palma-
rum lunata, nescio qua religione polli
ta apud *Plin. lib.*3. *cap.* 4. † De Bezoare 24
ad id meminit *Elpidan. lib. de venen.* de
Ruta agresti *Aristot. Problem.*34. Radi-
ces varias refert *Ioseph. lib.*8. *antiq. cap.*2.
Lupi caudam Rónsæus in venat.

Pars caudæ prodesse viris, quos fascina
vexat.

† Quæ omnia vt ipsam prorsus fascina 25
tionem vanissima, & nugacissima pro
bãrunt *Anulens. in Genes. cap.*21. *& Pa-*
*radox.*4.*q.*10. *vsque ad* 16. *Iul. Scaliger. de*
*subtilit. exercit.*349. *Annan. lib.* 4. *de na-*

tura Deor. Petr. Ciruelo de superstit. par. 3.
26 *c. 5. Vayrus de Fascin. lib. 3.* † Nam pueri potius quam adulti fascinantur, non quod leniore sanguine, hoc est minus melancholico, & fœtulento cõponantur, vt vulgus cõtendit, sed quod dum pueri sunt facilius in morbum dilabũtur, propter tenuiorem ætatem, ac natura minus apta ad resistendum. † Ita
27 pulchri potius quam deformes similiter in morbum incidunt, non quod venustiores inuidiam excitent, & sic fascinẽtur, vt vulgus iocatur, sed eo quod dum ex meliore hauitu corporis plus solito crasiores sunt, & per cõsequens formosiores ad morbum se inclinãt, ex sententia *Celsi*, locus excidit, verba sunt: *Qui nitidiores solito sunt suspecta bo*
28 *na sua habere debent.* † Nam cum naturę terminus constitutus sit, quem præteri re non possumus, vt docet *D. Iob. capit.* 40. Dum plus solito corporis valetudinẽ præficimur, ad ægritudinem properamus, cuius rei causam vulgus ignorans fascinationi tribuit, cum meré naturalis sit, nam vt ait Hippocrat. aphoris. 1. tex. 3. *Habitus qui ad summũ*
29 *bonitatis attingit periculosus est.* † Neque obstat aliquando euphymijs quibusdã malum istud depelli, vt antidota sustineamus; quia id persæpe casu fit, vel ex pacto cum dæmone contingit, Rõseus vbi supr.

Sic Stryx dira oculos, & totos fascinat amens
Artus, & lento consumit corpore tabo
Horrendum fascinui: sed magni Rector Olympi
Antidotos homines docuit.

30 ¶ Fascinatio physica, seu naturalis dicitur quando anima alicuius vehementer affecta impressionẽ adfert nocumenti, nam ex animi affectione immutatur cor, & ex eo corpus cõiũctũ, ex quo ad oculos virus probenit, vt ad partes subtiliores, & ex oculis aer proximus inficitur, & ex eo partes contiguæ, & sic ad partem aeris proximam illi, qui est inficiandus virus peruenit, vt docent *D. Thom. dict. q. 117. & lib. 3. contra Gent. cap. 103. Auunculus meus vbi sup. d. lib. 2. cap. 5.* † Et sic intelligendus 31
est Plinius, dum affirmat oculis venena esse, & in ijs maximé, quib⁹ duplex papila est, vt ex Plinio, & Cicerone refert *Aul. Gel. lib. 9. noct. Attic. cap. 4.* Nã vt testatur *idem Plin. lib. 7. natur. hist. c. 21.* in hęc verba. *In Africa familias quasdas esse fascinantium Isigonus, & Nymphodonus tradunt, quarum arte arescunt arbores, & moriuntur infantes.* † Neque enim 32
fabulosum est cũ videamus huius mali fieri mentionem in sacris litteris, cuius fides cætera mũdi Paremia vincit; atque profternit, Apostol. ad Galat. 4. *O insensati Galatæ, quis vos fascinauit?* Et Sapien. 4. *Fascinatio nugacitatis obscurat bona.* † Cuius vltimum de inuidentia, 33
& concupiscẽtia rerum alienarum intelligunt Patres, quę mentis bona obscurat, & ideó eam appellat D. Ioan. epist. 1. *Concupitentiam oculorum.* † Veré 34
nugaces, quia fallaces sunt Psalm. 4. *Vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendatium,* quæ ideó dicuntur, *Obscurare bona,* nam vt ait D. Paul. ad Thimot. 1. *Cupiditas radix est omnium malorum.* † Vn 35
de hanc fascinationis speciem alij dicunt esse inuidentiam iuxta illud Deuter. cap. 28. *Inuideuit fratri suo.* Vbi Grecus legit βασκανει *bascanei,* quod *D. Hieron. in Hæbrai. qq.* interpræxtatur *fascinationem.* † Chaldæus autem teste Bened. 36
Ariasmontano nostræ Hispanię laude, *Habeuit oculum nequam,* ad quod Dominus videtur respexisse, dum ait Matth. cap. 20. *An oculos tuus nequam est, quia ego bonus sum?* Quod de inuidentia mercedis alienæ dictũ nullus dubitat. † Et 36
in hoc sensu accipiendum est illud Eccles. cap. 21. *Nihil oculo nequius creatum,* nam vt ait Horat.

Non isthic obliquo oculo mea commoda quisquam

Limat.

Limat, non odio obscuro, morsuque venenat.

37 Nam inuidia cum se ipsa consumat, multo melius perdere curauit aduersarium, & quia sedis eius cor est, *D. Matth. c. 7.* Ex eo ad oculos virus emittit, ex naturali antipatia inuidi, & inui-
38 si, vt docet *Vayrus lib. 3. de fascin.* † Aliquando etiam lasciuæ cupiditatis petulātia ad oculos virus emittit, vt de quadam puella hac de causá vnius horæ interuallo perempta narrat *Maiol.*
39 *de admir. natur. colloq. 3. fol. 136.* † De mulieribus menstruis solo visu specula maculantibus traddunt *Aristot. lib. 3. histor. animal. cap. 19. Aulens. libr. 4.*
40 *Paradox. q. 16.* † Ad quod referri possunt Narcisi, & Euthelidę fabulæ, quas ex hac naturali fascinatione veteres cōmenti sunt, de primó propriæ pulchritudinis specie capto in morbum incidente narrāt *Ouidius, Vergilius, &*
41 *alij.* † De secundo, Plutarch. in Sympos.

Euthelidæ fuerunt pulchri per colla capilli,
Sed tu dirus homo conspecto in fluminis vndis
Inuidit, turpisque inuasit protinus illum
Morbus, & inuidia corrupta est gratia formæ.

42 ¶ Nam si quid tale accidit, vtriusq; contagiosam aliquam fontis exalationem fuisse exitio arbitror, aut violento halitu, ac viruletō vicinum inficit aer, quod necat ascendentes, vt de Ba-
43 silisco narrat *Solin. cap. 29.* † Nam vt ait Heliodor. in histo. AEthiop. lib. 1.

Hic aer nobis circumfusus per oculos, nares, halitum, aliosque meatus ad profunda penetrans, & ex qualitatibus exterioribus eo secum inferens, qualis influxeri, talem etiam ijs, qui excipitur hauitum ingerit.

44 † Qui licet aliquando per oculi globū transmittantur, longé plures per cauitates illius, vnde lippitudo exijt, & simul per os, & nares plurimos, & efficatiores exeunt, vt tradit *Thom. Fieno, de viribus imag. q. 12.* † Cum putridi 45
vapores ab ore in corper asperam arteriam potius quam per aliam partē soleant emitti, vt docent *Galen. in Tera peutic. Franc. Valles de sacra Philosoph. cap. 68.* † Sed hæc non proprié fascina- 46
tio, sed contagium, seu potius infectio erit dicenda, quæ maximé per oculos emitti solet, ideó Ouid. lib. 1. Amor.

Dum spectant oculi læsi, læduntur, & ipsi,
Multaque corporeis transitione nocent.

¶ Fascinatio dæmoniaca, vt quæ 47
minus habet subtilitatis, & indagationis, ita breuius exponenda: est enim illa, quam Magi ex pacto tacito, vel expresso cum dæmone operantur, vt docet *D. Thom. & Aulens. vbi sup. Franc. Suarez in Metaphys. 7. dispur. 18. sect. 8. cap. 26.* † Nam nefarij isti homines so- 48
lent cum dæmone pascisci, vt quos liuidé, vel iracūdé aspexerint, ijs dæmō perniciem inferat, vt docet *Sprenger. in Mall. par. 2. q. 1. cap. 11.* † Vt de sene 49
quodam narrat Hieron. Vida libr. 2. Bombyc.

Ille truci (scelus) obtutu genus omne necabat.
Reptatum; tenues animas, paruasque volantes
Quim etiam si quando hortos ingressus, &c.
Nam quocunque aciem horribilem intendisset, ibi omnes
Cernere erat subito afflatos languescere flores.

Solent visu aliquando carmina mis- 50
ceri, vt Circes apud Ouid. lib. 14. Metamorph.

Ore suo volucresque vagas retinere solebat.

Vnde fascinum hoc á fando dici vo- 51
luit Leonar. Vayrus de Fascin. libr. 1.

Fascinum

Fascinum dicitur à fando, quodã incãtationis genus, quo homines ita ligantur, vt liberi non poßint, nec mente compotes, sæpeq́ue ad extremum maciem debeniũt.
52 † Aliquãdo hoc crimen tactu perficiunt, & eo solent esse causa puerperis abortiendi summo cum vitæ periculo, vt exẽplis comprobat *Remig. lib. 2. dæmonol: cap. 7. Leloyher lib. 2. Spectror. cap. 5.* de Circe Ouid. canit.

> *Cuius ab attactu variarum monstra ferarum*
> *In iuuenes veniunt, nulli sua mansit imago.*

APPENDIX.

1 NON dubito hoc malum aliquando, non pacto solo, sed etiã naturaliter tactu, halitu diffundi, vt de puella quædam, quę veneno alebatur, & alios sudore, tactu, & halitu viros, qui eius in cõcubito fuerãt admissi, veluti veneno necabat, narrat *Albert. Magn. lib. 25. animal. cap. 2.*
2 † Cambaiæ Rex ab infantia (vt Mitthridates) veneno nutritus adeó habuit halitum lætalem, vt muscas ascendentes interimeret, & alios tactu (etiam ipso non animaduertẽte) necauit, quam ob rem vix vlla ex vxoribus suis, quæ illi commisceretur effugit mortem in diem proximam, vt narrat *Ludou. Barthema lib. 1. Indicar. c. 2.*
3 † Quemcunq; enim oderit, aut necãdũ statuerit solo aspectu in eũ misso illũ interemit, vestes ei⁹ nemo vnquã attingit, nam & ipsę interficiunt tactu, vt tradit *Barthema vbi prox.*
4 † Cuius similes sunt Phamaces in AEthiopia, qui pestifero sudore, & tactis corporibus tabem afferunt, vt narrat *Plin. lib. 7. cap. 2.*

5 ¶ Et non solum homines halitu interimunt, sed etiam antra, & cauernæ Seneca lib. 3. natural. qq. cap. 21. *In quosdam specus, qui despexerint moriũtur, tam velox malum est, vt transuolãtes aues deijciat.* 6
† Et lib. 6. capit. 28. *Pluribus Italiæ locis per quædam foramina pestilens exalatur vapor, quem non hominem ducere, non feræ tutum est: aues quoque si in illum inciderint antequam cælo meliore leniantur, in ipso uolatu cadunt.* 7
† Vt de Auerni hiatu, totius Philosophiæ, & moris maiorum armarium docet Maro libr. sexto AEneid.

> *Quam super haud vllæ poterant impune volantes*
> *Tendere iter pennis, talis sese halitus atris*
> *Faucibus effundens, supera ad conuexa ferebat.* 8

¶ Sunt & animalia similiter, quæ afflatu necat, vt de Basilisco tradit Solin. cap. 29. *AEgyptus Basiliscum creat malum in terris singulare: serpens est pennè semipedem longitudinis, alua quasi mitrula lineatus caput: nec hominem tantum, & aliorum animantium exitio datus; sed terræ quoque ipsius, quam polluit, & exurit, vbicunque ferare sortitur receptaculum: denique extinguit herbas, necat arbores, ipsas etiam corrumpit auras, ita vt in aera nulla alitum impune transuolet infestum spiritu pestilenti.* 9
† Et ne vno teste credamus Plin. lib. 8. cap. 21. *Cyrenaica basiliscum generat prouincia, duodecim non amplius digitorum magnitudine, candida in capite macula, vt quodam diademate insignem, sibilo omnes fugat serpentes, nec rectus in medio incedens: Necat frutices, non contactos modo, verum & afflatos: exurit herbas, rũpit saxa.* 10
† Nec Basiliscus solus halitu necat, nam vt ait Platina in vita Ioan. IIII. *Romæ inuentus est Regulus, qui solo halitu, venenoq́ue multos mortales perimeret, at Leo ipse suis orationibus, & signo Crucis interemit.* 11
† Vt sic videas seruis Dei omnia subijci venena, quib⁹ Deus

promissit

promisit, Luc. cap. 10. *Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, &*
12 *scorpiones*, † Nostræ igitur culpæ est, ac inuecilitati, quod nos lędant serpentes summo Dei consilio procreati, quæ sola fide valemus supperare, D. Marc. capite 4. *Qui crediderit, serpentes tollent, & si mortiferum quid biberiet, nõ eis nocebit.*
13 † Nam antequã homo noxam sibi contraheret, nulla erãt illi noxia, cum omnia, quæ Deus creauit fuerint valdé bona, *Genes. cap.* 1. & 2. Post peccatum in eis virus apparuit, nam vt ait D. Greg. Homil. 35. Exo. 40. *Quoniam in cunctis delinquimus, in cunctis ferimur, vt impleatur quod dictum est Sapient.* 5. *Et pugnauit pro eo orbis terrarum contra insensatos.*

CAP. XXXVIII. De Lamiarum origine, & infanticidio.

SVMMARIVM.

Lamiæ vnde nomen sortiantur. num. 1.
Lamiæ fera muliebri facie homines alicit, & captos deborat. num. 2.
Lamiæ solent mammijs puerorum singultus comprimere, dum eos rapiun. num. 3.
Stryges appellãtur Lamiæ ab strige auicula, quæ rapuit pueros. nu. 4.
Puerorum sanguinis potu humidus radicalis sufficitur. num. 5.
Lamiæ quare dicantur Larbe, & Lemures. num. 6.
Empusa dicitur Lamia, quod veneri propẽsa carnes humanas exuriat. num. 7.
Lamiæ quare pueros maxime graßentur. num. 8.
Puerorum pinguedine conficitur famósum vnguentum sagarum. nu. 9.
Puerorum pinguedo propinatur nouicijs lamijs, vt artis arcana ebibant. nu. 10.
Puerorum corpora igni assa, vel decocta lamiæ manducant. num. 11.
Sacramentum infanticidij, & cœnas Thyesteas. numero 12.
Læstrygones dicuntur lamiæ ab essu carnis. num. 13.
Indij ad Isthmum habitantes ab essu carnis dicti Læstrigones. num. 14.
Fœminæ quare potius maleficæ, quam viri reperiantur. num. 15.
Mulieres trahuntur magis voluptate, appetitu, & sensualitate, ideo potius maleficæ reperiuntur. num. 16.
Obstetrices magis, quã aliæ mulieres in maleficia notantur. num. 17.
Vetulæ potius, quam iuuenes sunt maleficæ. num. 18.
Pueros rapiunt Lamiæ viuos, vt sanguinem feruentem exugant. num. 19.
Pueros potius, quã adultos, quare Deus permitat a Lamijs infestari. nu. 20.
Adultos aliquando grassantur Lamiæ. numero 21.
Incubum dæmonem tota nocte cum Iocob luctatum. num. 22.
Iacobis antagonistam bonũ Angelum fuisse probatur. num. 23.
Nocturno tempore maxime diabolus solet esse infestus. nu. 24.
Diabolus dicitur Princeps tenebrarum. numero 25.
Lamias eo, quod de nocte cum dæmone grassentur Hæbrei dicunt Lilith. nu. 26.
Lucifugus appellãtur Lamiæ, quod de nocte robur habeant, & mane euanescant. num. 27.
Hæbreorum superstitio contra nocturnas infestationes. nu. 28.
Phylacteria Iudæorum contra timores nocturnos. nu. 29.
Psalm. 90. *de timore nocturno explicatus. num.* 30.
Timor nocturnus, & dæmonium meridianũ iungitur ex sympathia. nu. 31.
Dæmonum meridianum in desertis solet habitare. nu. 32.
Lamiæ in desertis solent habitare. nu. 33.
D. Hierem. Thren. 4. *de lamijs explicatus. num.* 34.

Brujas

Brujas, *quare appellantur Lamiæ. nu. 35.*
Dæmonium, qui filios Iob oppræſſit meridianum fuit. num. 36.

1 LAMIAE dicuntur à Lamia fœmina Beli, & Libyes filia, quę zelotypia furẽs, quod maritus in mala dedit⁹ adultera foret, prolemque adulterinam ſubſtulit, quam impio corde necauit, cæteroſq; eodem odio eſt proſecuta, vt tradit *Dioniſ. Caſ. lib. 2. Lybicar. cap. 22.* † Siue á fera Lamiæ nomine, quæ in Affrica verſatur, muliebri facie, vberibus, ac toto pectore adeó ſpecioſſa, vt homines alliciat, & captos deboret, vt tradit *Dioniſ. in hiſto. Afric.*

3 † Vnde eas *Mãmas* alij appellant, vt tradit *Alciat. lib. 8. parerg. cap. 22.* Quia vt pueros alliciant, ſolent mammas oſtẽdere, vt ſic eorũ ſingultas, ac vllulatus comprimãt, dum eos viuos é cunis rapiunt, vel iniecta culcitra præfocant, & ita intelligitur illud D. Hieron. Threnor. 4. *Nudaberũt Lamiæ mã nas ſuas.* † Ex quo alij eas appellant *Stryges* ab ſtryge auicula, quæ rapere ſolet pueros, ac ſanguinem exugere, Ouid.

Præterea ſi fortè præmit ſtryx atra pueros,
Viroſa immulgens exertis vbera labris.

5 Nã dũ Lamiæ huiuſmodi dũ vetullę ſunt tali potu eas docuit dęmon reiuueneſci, quia vt naturalium rerum peritiſsimus agnouit iuuenili ſanguine humidus radicalis ſuffulci, vt docet *Marſil. Ficinus lib. 2. de vita long. cap. 11.*

6 † Et quia a d hoc in tempeſtæ noctis ſilentio, vel illius auis figura, vel alterius rei laruatæ cum dæmone graſſantur merito alij eas dixerunt *Laruas*, & *Lemures*, vt ſcribit *Philoſtrat. in vita Apoll. lib. 4. cap. 8.* † Alij Empuſas ad amorẽ, & venerem propenſas, quam ſæpe cũ dæmone explent, & carnes humanas, maximé formoſorum eſſurienter appetere narrat *Cæl. Rodigin. lib. 29. antiq. lect. cap. 5.* † Sed præcipue in pueros graſſantur, vel quod eorum ętas inuecilior 8 eſt ad reſiſtendum, incautior ad cauendum: nequitque earum conatum deprændere, aut reuelare, vel accuſare. † Vel quod petuũt ab his inſtrumẽta 9 maleficiorum: nam ex eorũ corpuſculis, truncis videlicet (abciſsis pedibus, manibuſque & capita) decoctis conficiunt famoſum illud vnguentũ ſuum, ſine quo ad combenticula deferri poſſe negant, ſecundum *Binsfeld. in l. multi C. de malefic. & mathemat. Grilland. de ſortileg. q. 3.* † Vel quod ea in ahenis de- 10 coquunt vſque ad cõſumptionem, eorumque pinguedine vterum complẽt nouitijs Lamijs propinandũ, quo artis arcana ebibere credũt, vt docet *Remi. lib. 2. dæmonol. cap. 7.* † Siue etiam quod 11 talia corpora ad prãdium igni aſſa, vel decocta in ſuis conuenticulis accomodãt, eaque abide eſſeriunt, vt tradit *Nider. in Formicar. lib. 5. cap. 3.* † Ex quo Sa 12 cramẽtum infanticidij apud *Tertulian. in Apologet. cap. 7.* Et cœnas Thyeſtæas apud *Theoph. lib. 3. de Autolyc.* quo reſpexit Horat. Carm. 1.

Nec pranſæ Lamiæ puerum viuum extrahat aluo.

† Vnde ab eſſu carnis dictæ ſunt *Læſtrygones*, vt notãt *Mart. del Rio in comment. ad Senec. in Med. v. 732.* qui fuerunt po- 13 puli ferociſsimi Formias Campaniæ vrbem incollentes, qui humanam carnẽ eſſuriebant, *Plin. lib. 7.* † Et ita merit 14 Indorũ indigenæ, qui ad Iſthmũ maris illius habitabãt, eo quod humanã carnem veſcerẽtur Læſtrygones appellat eruditiſsimus cõciuis, & amicus meus carminum ſale, atque candore noriſsimus D. Ludouic. de Gongora in Solitud. 1.

Rompieron los que armò de plumas cieto

Læſtry-

Læstrygones el Isthmio aladxs fieras.

15 ¶ Sed in hoc crimine potius fœminę quã viri reperiuntur, quia mulieres pro niores sunt ad credendum, & facilius decipiũtur quã viri, quamobrẽ frequen tius eas dæmones agrediuntur, & fallunt, vt tradit *Episcopus Simanc. de Cathol. instit tit. 37. nu. 3.* † Siue etiam quod

16 tota illa diabolica tragedia, quam maleficæ istæ cum diabolo peragũt, ad id tendunt, vt fœdissimis amplexibus cõiungantur, in quo mulieres trahuntur magis propter insaciabilem libidinem, quia trahuntur magis voluptate, appetitu, & sensualitate, *cap. quod proposuisti. 23. q. 7. glos. in cap. 1. de clandest. dispons.*

17 † Obstetrices magis quam aliæ mulieres, propter puerorum notitiam, vt de Helbetia narrat *Sprenge. in Mall. p. 2. q. 1. cap. 13.* de alijs *Remig. lib. 1. dæmonol. cap.*

18 5. † Vetulæ potius quam iuuenes ex fiducia humidis radicalis restaurationis, odij pueritię, & naturę infestationis, vt quæ primam ætatem deperditam plorant, vt dicit *Ioan. Neuizan. in Sylua nupt.*

19 *ver. non est nubendum.* † Et pueros petũt præsertim, quæ nondum sacro Baptismate iniciantur, & qui nutricis cura egent, quos viuos dilaniant, atque san guinem ferbentem exugunt, Ouid. lib. 6. Fastor.

Noctevolant pnerosque petunt nutricis egentes,
Et vitiant cunis corpora rapta suis
Carpere dicuntur lactantia viscera rostris,
Et plenum poto sanguine guttur habent.

20 Quod Deus in pueros potius, quam in adultos permittit, vel quia sic á multis peccatis præserbati in cœlum rapiũtur fœlices, securi, quod malitia non mutaberit intellectum, vel in pœnam pa rẽtum, vel ad eorum probationem, vt docet *D. August lib. 21. Ciuit. Dei c. 14.*

21 † Aliquando etiam in adultos hæc pestis grasatur, quos dormientes solet cõ primere, ita vt suffocari videantur, quã ideó veterus *dæmonem Incubum dixerunt,* Hispani *la pesadilla,* vt tradit *D. August. lib. 15. Ciuit. Dei.* † Ad quod genus dæ- 22
moniorum antagonistã illud Iacobis, qui tota nocte cum eo fuit luctatus, *Genes. cap. 32.* referendum putat *Franc. Gerson in Problem. SS. tom. 1. sect. 3. prob. 234.*
† Sed illi non assentior, quia Angelum 23
bonum fuisse Latini, Græcique Patres iam diu docuerunt. Etiam si fatear dæmonem nocturno tempore maximé esse infestum, vt tradunt *Aristomenes, & Thelephõ apud Apulei. li. 1. & 2.* † Quo 24
tempore etiam spectra se sæpius often tare docent *Plutarch. in Brut. Plin. lib. 7. epist.* Idque rationibus cõprobat *Mart. del Rio in cõmen. ad Senec. in Hercul. Oet. v. 1. 3.* † Vnde & dæmonem appellat Di- 25
uus Paul. ad Ephes. 6. *Principem tenebrarum,* & Diuus Ioannes capite 11. *Potestas tenebrarum;* & contra eius nocturnas infestationes, & suppræssiones Ecclesia carmen instituit ex Diuo Ambros.

Procul recedant somnia,
& noctis phantasmata, &c.

Quare Lamias huiusmodi eo quod de 26
nocte cum dæmone grasentur, Hebrei appellarũt *Lilith,* á voce *Lail,* quę nox significat, vt docet *Petr. Gregor. in Syntag. p. 3. lib. 34. cap. 20.* † Ex quo eas dixe 27
runt *Lucifugas* vt notat *Psell. lib. de dæmonib.* quia earum spectra de nocte robur habent, de mane ebanescunt, vt docet *Mart. del Rio in comment. ad Hercul. fur. v. 123.* † Vnde similiter apud Hæbreos 28
nata superstitio periculum in parietib⁹ cubiculi inscribere, E T Z E L O C H Y I Z L I L I T H. Quo se á dæmone illo nocturnó tutari arbitrabantur, vt tradit *Petr. Greg. vbi prox.* † Ad 29
quod respexerunt eorũ phylacteria, qui bus pro his infestationibus arcẽdis vtebantur, *cap. non oportet h. 26. q. 5. cap si quis ariolos d. 26. q. 7.* quæ in auro frequẽter

ter insculpebantur, Marbod. libr. de
Gemm.

Esse phylacterium fixus prohibetur in
auro
Contra nocturnos fortis tutella timores.

30 De cuius superstitione agi videtur Re
gius Vates dũ ab hoc dæmonio noctur-
no non esse timendum præcepit Psal.
90. *Non timebis à timore nocturno, à sagitta*
volante in die, á negotio perambulante in te-
nebris, ab incursu, & dæmonio meridiano,
siue incursu dæmonij meridiani, vt vo
31 lũt *Aquila, & Simmach.* † Vbi dæmonũ
ista damna duo puto posita primo, &
quarto loco, vt significet etiam, ea quæ
homines damna inferũt: ex quo omis-
sis intermedijs *timorem nocturno*, cum *dæ*
monio meridiano, cõiungit *D. Gregor. Na-*
32 *zian. orat. de sacro Bapis.* † Quia hæc pe-
stis eo quod in desertis habitet meridia
num dæmonium sollet appellari, quia
Hæbreis desertum ad meridiem fuit,
vt probat *auunculus meus omnigena erudi*
tione conspicuus Ioan. B pt. Villalpando in
33 *Regio Codice tom. 2. lib. 1. cap. 9.* † In quo
Lamiæ huiusmodi sæpe versantur, vt
de desertis Lybicis tradit *Dionis. lib. 1.*
Libycar. hist. vbi adhuc hodie multa spe
ctra confirmant *D. Cyril. & Procop. in*
34 *Isai. cap. 2.* † Et ad hoc respexit *D. Hiere.*
in Thren. cap. 4. á multis huc vsque non
assecutus, qui varias Lamiæ ferę, & stru
thionis auis naturas præscrutantur, cũ
de hac peste loquatur Propheta. *Sed &*
Lamiæ nudaberunt mammas, lactaberunt ca
tulos suos, filia populi mei crudelis, sicut stru
35 *thio in deserto.* † Vnde eas *Brujas* appella
mus, quasi *brucas* pestes agrorum, muta
ta C. in G. quod Hispanis sæpissimæ in
vsu venire solet in dictionibus ex lati-
no descendentibus, vt ex tritico, *trigo*,
36 ex amico, *amigo*, &c. † Cuius naturæ pu
to fuisse dæmonium illud, qui prandẽ-
tes filios Iob interemit. Iob cap. 1. *Re-*
pente ventus vehemens venit à regione de-
serti. Seneca in Oedip.

Vaga per lucos simulacra virum
Maiora viris.

CAP. XXXIX. De maleficio hostili, quo hominum salus, & vita insectatur.

SVMMARIVM.

HOMO *noxam contrahens cũcta sibi noxa redidit. num. 1.*

Homo solus sui speciei animantes insectatur. num. 2.

Malificio plus est occidere hominem, quam gladio. num. 3.

Hostile maleficium quare appelletur. numero. 4.

Maleficij duplex genus. num. 5.

Malefitium per introsumptionem datur per cibum, vel potum. nu. 6.

Maleficium huiusmodi fit aliquando per inunctionem. nu. 7.

Vnguentum maleficorum, quibus de causis dignoscatur. nu. 8.

Venenum, quod statim operatur, & aliud ad tempus. nu. 9.

Maleficium per applicationem exteriorem fit quandoque per halitum. nu. 10.

Maleficium huiusmodi fit ex dæmonis pacto. num. 11.

Diabolus excondicto concurrit in maleficio hostili. num. 12.

Maleficium hostile per applicationem exteriorem, quibus rebus comparetur. numero 13.

Vnguentum super portarum coronides, & pulberem super vestem sparsum. nu. 14.

Olarũ defossio sub terra, & in puteo ad maleficium. nu. 15.

Venenum, quo stapedes inunctæ equitem ipsum perimit. nu. 16.

Venenum huiusmodi ex pacto operatur. numero 17.

Auerroes intoxicauit Auicenã ponendo venenum super folia libri. num. 18.

L. cum

L. Cum quædam, D. de extraord. crimin. *de maleficio hostili explicata. numnum.* 19.

σκοπελιζειν Maleficium, quodnam sit. numero 20.

Imaginum fabricatores ad maleficium hostile pertinent. nu. 21.

Duffus Scothorũ Rex simulachro suo igne admoto à maleficis cruciabatur. nu. 22.

Horatius de maleficio imaginis fabricationis reprœhensus. nu. 23.

Cap. 1. de sagittaris *explicatus. num.* 24.

Sagittarij maleficium, quodnam sit. nu. 25.

Sagittarij huiusmodi dæmonis fœderati sunt. num. 26.

Maleficio hostili proditionis, & aleuosiæ crimen interuenit. nu. 27.

Proditionis crimen grauior quotiens cauendi, aut prohibendi minor ocasio, vel potestas est. num. 28.

Dæmoni potestate non est alia quæ comparetur super terram. nu. 39.

Malefici huiusmodi ad caudã equi traducti ad vltimum suppliciũ deferãtur. nu. 30.

Leges Iuris communis in proditionis crimine sebientes. nu. 31.

Affectus punitur in atrocioribus licet effectus non sortiatur. nu. 32.

Affectus huiusmodi qualis esse debeat, vt puniatur. num. 33.

L. 2. titul. 23. lib. 8. Recopil. *affectum proditionis motre mulatur. num.* 34.

1 CVM Deus hanc nobilissimam hominis creaturam ad suam imaginem, & similitudinẽ fabricasset, nulla ei noxia dedit, vt pote omnia erant valdé bona, *Genes. cap.* 1. ipseque præsens, & dominator earum imperabat, & illæ obsequebantur, *Genes. capit.* 2. vsque dum noxam contrahens, ea sibi noxa reddit, vt impleatur Scriptura, Sapient. cap. 5. *Et pugnauit pro eo orbis terrarum contra insensatos.* † Et ipse homo aduersus hominem contra naturæ legem insidiator existat, quod brutis omnibus in sui specie animantibus denegauit; vt exclamat conciuis meus *Seneca lib. 2. de Ira, Plin. lib. 7. histor. cap.* 1. Nam vt ait Horat. in Epistol. 2

Neque fuit lupi mos, neque fuit leonibus
vnquam
Nisi in dispar ferijs.

Vnde hoc maleficium immanior omnium, ac detestabilior est, *l. si excepta, l. fin. C. de malefic. & matth.* Quia plus est hominem occidere veneno, quam gladio, *l.* 1. *C. eod. l.* 10. *tit.* 9. *par.* 2. † Et appellatur *hostile*, quod hostis more clam, & ex insidijs in corpus, aut fortunæ damnum inferat, aut aptum est inferre, aut id circo adhibitum fuit á malefico, vt inferat, vt tradit *Simõ. Maiol. de admirandis natur. tom.* 2. *colloq.* 3. 3 4

¶ Cuius generis duos modos agnouit, *Grilland. de sortileg. quæst.* 3. *& q.* 5. alter videlicet per introsumptionem, alter per applicationem exteriorem, *Mart. del Rio lib.* 3. *Magicar. par.* 1. *quæst.* 4. *sect.* 2. *Raph. de la Torre tom.* 2. *de vitijs oppos. quæst.* 96. *art.* 2. *disput.* 10. † Per introsumptionem maleficium fit quando per ciuum, vel potum venena latẽtur in puluerem trita immiscuntur, de quibus multa *Ambr. Paræus de venen. c.* 2. *Ioan. Schenckius tom.* 2. *obseruat. medic. libr.* 7. *de venenis, Dioscorid. & alij plures.* † Aut quando per inunctionem dormientium corpora venenatis vnguentis deliniuntur, qui durante somnij calore dormientis carnes per vapores penetrant, vt docté agnouit *Paul. Grilland d. q.* 3. *nu.* 29. † Quæ communiter sunt albi coloris, vel subruffi, instar vituminis, & si in ignem proijcias fulgorem, strepitum, nidoremque edunt, cui similis res aliæ nullæ, vt tradit *Remig. vbi sup. lib.* 1. *cap.* 3. † Qui nõ solum pacto fiunt, sed causis naturalibus quã 5 6 7 8

S doque

doq; cõparantur, vel vt ſtatim corpus ſoluant, ſed lento morbo conſumant corpora, quia fiunt vt ad certum tempus affectum ſortiantur, vt tradunt *Ponzettus lib.1. cap.13. Galeotus cap. 12. Paradox.3. titul.27. Mercurial. de venen. lib.1. cap.7. Cardan.lib.2. tract.5. contrad. 9. Matthiol. in 6. Dioſcorides fol. 1399.*

10 ¶ Per applicationem exteriorẽ maleficia fiunt, aut per inhalationem, vt malefica illa apud *Sprẽge. in Mall. p.2. q. 1. cap. 11.* quæ dum á lictore aſtrui lignorum præparatæ pyræ imponeretur, vt ſibi grata dixit, *En tibi mercedem,* & ſimul in vultum eius inſuflauit, & ecce miſer operitur totus horrenda lepra, quæ paucorum dierum ſpatio eã pluribus adiunxit.

11 † Non ex ipſius anhelitus virulentia tantum, vt malé arbitratur *Bodinus*, ſed ex dæmonis pacto, ad halitum, vt ad ſignum concurrentis, vt ſenex ille apud Hieron. Vida lib.2. Bombyc.

Cernere erat ſubito afflatos languescere flores.

12 Nam etſi venena nulla adhibeantur, ipſo agentis determinato ſigno, dæmõ exconditо concurrit, & opus perficit, vt tradunt Pontifices in cap. nec mirũ, h. 16. quæſt. 5. *Ac ſine vllo veneni hauſtu violentia tantum carminis interimunt*, nã vt ait Lucan. lib.6. Farſal.

Mens hauſti nulla ſanie polluta veneni,
Excantata perijt.

13 Item per applicationem exteriorem fit maleficium, quando ſub certa forma compoſita clamidi aſſuunt, vel in lecto abſcondunt ipſius maleficiandi, aut ſublimine oſtij, ſuper quo deſtruendus ſit tranſiturus, aut aliquo loco ſubterraneo fobea facta ſuſurris, aut imprecationibus includunt, vt tradit *Grilland. d. quæſt. 5. num. 7.*

14 † De vnguento ſuper portarum coronides, & puluere ſuper veſtes clam ſparſo, quibus homines tabe conſumi, ac lento morbo diſſolui, narrat *Hieron. Cardan. lib.15. varijet. rer. cap. 80.* 15

† De ollarum effoſione ſub terra, & in puteo ad maleficium ligaminis, & hoſtilis, quarum amotione ægros liberari aducit, *Godelman. de Lamijs cap. 7. Sprenger. in Mall. par.2. quæſt. 1. cap. 1.* 16

† De veneno quo ſtapedes inunctæ equitem ipſum perimente aſtruit *Iuuertus medicus*; & ex noſtris alia huiuſmodi *Grillan. d. quæſt. 3. num. 30.* 17

† Cuius veneni actiuitas cũ tanta eſſe non poſsit, vt per tot inuolucra ſe diffundat, potius in eo concurſum diaboli, quám vim veneni agnoſco, vt docent *Codronch. de morb. venefic. lib.3. cap.6. Cæſalpin. de inueſtigat. dæmon. cap. 17.* 18

† Niſi ex eius natura peſtifera aerem dicas infici contagio, & ſic hominem interire, vt in veneno epiſtolarũ Italiæ frequentiſsimo, vt qui eas legerit ſtatim, neceſſe eſt interiri, vt narrat *Codrõch.* quo Auerroes introxicaſſe Auicenam ponendo venenum ſuper folia libri, narrant *Philip. Bergomenſ. in ſupplem. Chronicar. cap.30. Pet. Binsfeld. in confeſſ. malefic. par.1. concl.7.*

¶ Apud Arabes genus fuit quodã maleficij hoſtilis, quod vocatur *ſcopeliſmus*, cuius meminit I. C. *in l. cum quædam D. de extraordin. crimin.* cuius hæc ſunt verba, *Plerique inimicorum ſolent prædium inimici σκοπελίζειν, id eſt lapides ponere initio futuros, ſi quis eũ agrum coluiſſet, malo lethi periturum eſſe inſidijs eorum, qui ſcopulos poſuiſſent.* 19

† Cuius pœna capitalis fuit; non quód ſacrilegij crimine implicarentur, vt putat *Menoch. in opere de Arbitra.* nam ſolæ mortis minæ tam acriter, niſi ex pacto cũ dæmone, non punirẽtur, vt docte animaduertit amicus noſter totius eruditionis gloria conſpicuus *Ioan. de Pineda in Iob cap.5. v. 23.* 20

† Cuiuſmodi fuerũt imaginũ fabricatores, qui ex cera frequẽter ſimulachra cõfingũt, & eius nomine (cui dãna ſunt inferẽda) baptizãt & accu- 21

&c accubus pungunt, vel igne leque-
ant, vel confrigunt, interimque quos
designāt dæmon ipsi, vel tabem, vel
mortem infert, vt tradunt *Salicet. &*
Angel. in l. multi, C. de malefic. & Math.
Sprenge. in Mall. d. quæst. 1. cap. 12. Castro
de hæretic. lib. 1. cap. 15. Grilland. de Sorti-
leg. quæst. 3. Cardinal. Toledo in summ. a lib.
4. cap. 16. num. 7. Cardan. lib. 15. varietatis
22 *rerum cap. 10.* † Quemadmodum de si-
mulachro Duffo Scotorū Rege à ma-
leficijs fabricato, narrat *Hector Boe-*
thus lib. histor. Scot. rum, de alijs *Maiol*
to. 2. dier. canicul. colloq. 3. Nam vt peri-
té, & omnino ex arte, sublata fabula
docet Ouid. in Hipsypel.

Dèuouit absentes simulachraque cerea
fixit,
Et miserum tenues in iecur vrget acus.

23 Cuius maleficij genus non ita affecu-
tus *Horat. lib. 1. saty. 8.* illud ad anima-
rum euocationem imperité trāstulit,
dum Saganam, & Caniciam Lamias
introducit imagines fabricantes, ce-
ream nempé referētem maleficio im-
buendam, laneam veró, quæ maleficæ
vicaria erat inflingenda altera.

Lanea effigies erat, altera cerea ma-
ior
Lanea, quæ pœnis compescerat infe-
riorem
Cerea suppliciter stabat, seruilibus vs-
que
Iam peritura modis.

24 ¶ Quibus referendi sunt *Sagittarij,*
siue *Balistari,* genus quidam maleficij,
quorum artem mortiferam, & odibi-
lem, cum anathematismos dānarunt
25 *Pontifices in cap. 1. de sagittar.* † Non vt
ibi gregatim Iuris interpretes arbitrā
tur, de bello iniusto Christianos laces-
sentibus cum arcubus, & sagittis; sed
de maleficijs, qui dæmoni fœderātur,
vt quem longissime desitum volent
necare, maleficio, vt arcu, & sagitta in-
tenti illum infalibili ictu traiciant, vt
docent *Inquisitores German. in Mall. par.*
2. quæst. 1. cap. 16. † Quod diabolus pre- 26
stare solet ad sacre Paremiæ imitatio-
ne, dum simili facto Propheta Syriam
delere profitetur Regi Israel, Reg. 4.
cap. 13. *Tolle sagittas: qui cum tullisset, rur*
sus dixit ei, percute iaculo terram: & cum
percussisset tribus vicibus, & stetisset, ira-
tus est vir Dei contra eum, & ait; si percu-
sisses quinquies, aut sexies, aut septies, per-
cussisses Syriam, vsque ad consumati nem;
nunc autem tribus vicibus percuties eam.
Nam solo pacto fit, de quo conciuis
meus Lucan. lib. 6. Farsal.

Viuentes animas, & adhuc sua membra
regentes
Infodit busto, fatis debentibus annos
Mors inuita subijt.

¶ Et cum in hoc crimine delictum 27
maximé proditionis, aleuosiæ, assasi-
ni, aliorumque enormissimorum cir
cunstantiæ interueniant, infame, abo-
minale, & vilissimum, vt docent *Reges*
nostri in l. 1. tit. 18. lib. 8. Recopilat. Pon-
tifices *in capit. 2. de homicid.* Imperato-
res *in l. 1. C. de assasin.* † Quid in eo di- 28
cēdum? cum conatus proditionis gra
uitatem homicidij semper agrabet, est
que maior, & dolosior proditio, quo-
tiens cabendi, aut prohibendi minor
ocasio, vel potestas est, *l. propter insidias,*
C. qui acusare non poss. cap. si cupis 16. q. 1.
Gutierrez in Pract. lib. 1. quæst. 2. Anton.
Gomez variar. 3. capit. 3. Menoch. de Ar-
bitrar. lib. 2. cas. 357. † Dæmones sunt 29
insidiatores inuisibiles in omnem no-
cendi ocasionem intenti, quorum nec
insidias cabere, nec vim (si Deus illis
permittat) atque ferociam, prudentia,
aut virus humanæ ferre valent, quia
non est potestas, quæ comparetur ei
super terram, *Iob. capite 41.* † Vndé 30
cum sola proditio morte naturali pu-
niatur, *Exod. capite 21. capite primo,*
de homicid. Quid malefici huiusmodi
sperare debent, nisi quod ad caudam

equi traducti ad publicum, & vltimũ supplicium deferantur? vt in Hispania docent *Couarruuias, Gregorius, Villalpando, Auiles, Plaza, & reliqui*, apud Italos, *Grillandus, Foller, Boßius, Clarus, Decianus, & Farinacius*. † Quemadmodum
31 cis iure communi fuerat præfinitum, *l. 1. §. Diuus, l. eiusdem legis, §. hæc adiectio D. ad l. Cornel. de Sycar. §. item lex Cornelia Instit. de publ. iudic. l. multi, l. eorum, C. de malefic. cap. contra idolorum h. 26. q. 5.*
32 † Etiam si mors non sequatur, quia in proditionis crimine, vt in atrocioribus, affectus punitur, licet effectus non sortiatur *Bald. in l. hoc edicto, §. hoc autem, D. quod quisque iur. Couarru. in Clemen. si furiosus p. 2. num. 9. de homicid. Plaza de delict. lib. 1. cap. 19. num. 9. cum alijs per Caual. in Pract. commun. contra commun. q.*
33 540. *nu.* 5. † Dum tamen ad actum externum debeniãt proximum delicto, qui qualis sit, & quomodo probetur plura *Petr. Cenedo collect. 26. ad Sext. & Farinac. to. 4. q. 123. inspect. 4. ex nu.* 101.
34 † Qui licet tales effectus de consuetudine dicat non puniri pœna ordinaria *num.* 115. in his regnis non attenditur extãte, *l. 2. tit. 23. lib. 8. Recopil.* quæ proditori mortem affigit, etiam si mors non sequatur, quare allegans consuetudinem tenetur probare, quia cum sit quid facti, non præsumitur, nec vltra loca extenditur, vt per *DD. in l. 2. C. quæ sit long. consuet.*

CAP. XL. De morbis maleficio illatis.

SVMMARIVM.

Morbos à dæmone inferri non posse secundum aliquos. num. 1.
Morbos ex causis naturalibus oriri. nu. 2.
Sagas non posse nocere nisi vero, & naturali veneno. nu. 3.
Maleficia in homines, & fortunas immitti probatur ex Patribus. nu. 4.
Maleficia esse probantur ex varijs Concilijs. num. 5.
Maleficia probantur ex Pontificum, Regũ, & Imperatorum decretis. nu. 6.
Morbos à dæmone illatos fatentur Medici. num. 7.
Morbos à dæmone inferri probatur Scripturæ authoritate. nu. 8.
Morbos à dæmone inferri probatur Euangelii veritate. nu. 9.
Morbi huiusmodi probantur ratione. num. 10.
Diabolus morbos immittit, ex rebus naturalibus. nu. 11.
Magi vtuntur rebus venenosis, quibus morbi inferri valent. nu. 12.
Dæmones causas accidentarias morborum, quo sensu appellentur. nu. 13.
Venena dari non solum vt illico interimãt, sed ad tempus. nu. 14.
Medea, & Circes ad neces naturalibus venenis vtebantur. nu. 15.
Venenis solent Malefici carmina admiscere. num. 16.
Carmina Magorũ non minus metuenda, quã venena. nu. 17.
Venena, quæ ad naturalem virtutem non adhibentur, sunt pacti signa. nu. 18.
Maleficijs (qui non probentur à causa naturali) medicina iubari non poßunt. nu. 19.
Morbis ex maleficio illatis diuersos progresus sortiuntur, quã naturales. nu. 20.
Iuuenis maleficiati exemplum. nu. 21.
Ligna, lapides, & ossa in congruis partium finis gigni possunt. num. 22.
Ligna, lapides, & oßa, & si in corpore gignantur, per gutture, & alijs tenuißimis partibus exire non possunt. num. 23.
Prægnans (dæmonis maleficio) ad manus obstetricis eiecit lapides, ligna, &c. nu. 24.
Maleficijs adiunguntur, quæ vult Magus in corpus maleficiati vrgere. nu. 25.
Serpentum ossa, & acuum fragmina ad quid maleficio iniunguntur. nu. 26.

Quis

Quisquiliæ quæ maleficio anecti solent, quid operentur. nu. 27.

Dentes, & laqueos suspẽdiosi cur maleficio anectantur. nu. 28.

Ossa mortuorum cur maleficio compareantur. numero 29.

MORBOS nullate-
1 nus á dæmone infe-
rri posse asserebant,
non solum veteres
Philosophi *Seneca in natural. qq. & Aristo. lib. 8. physicor. & lib. 12. Metaph.* Sed etiam Medici, *Hyppocrat. lib. de sacro morb. & Auicena Fen. 1.*
2 *tract. 4.* † Contẽdentes morbos ex solis causis naturalibus oriri, illis, qui aut improba secundum naturam temperatura constat, infirmaque compage, aut pleniore cœlo, & inclementi, in salubri regione, incauto victu vtuntur, vt docent *Hyppocrat. lib. de aere, aquis,*
3 *& locis, Galen. lib. 1. de sanit. tuend.* † Quibus assentitur VVierus, dum Sagas putat, nocere non posse nisi vero, & naturali veneno, nam hæretici, & plures ex antiquis Philosophis dæmones negarunt: & illi, qui eos fatẽtur plures hoc malum ab eis emanare negant, quia nondum eis veritatis lumen luxerat, ideó varia protulerunt, cæci cæcos du-
4 centes. † Nos autem qui veritatis vestigia inhæremus firmiter asseberam⁹ dæmones esse, & ab eis maleficia in hominum corporibus, & rebus emanari, Magorum nefarijs pactis, & inuocationibus interuenientibus, vt certa fide tenendũ docent Patres Orthodoxi *D. August. lib. 2. doctr. Christ. c. 19. & li. 8. Ciuit. Dei, c. 19. D. Isidor. lib. 8. Ethimol, c. 9. D. Chrysost. lib. de fato serm. 7. D. Tho. p. 1. q. 135. art. 5. in Sent. 4. dist. 34. q. 3. & lib. 3. cõt. Gent. c. 103. D. Antonin p. 2. tit. 12. cap. 1.* † Quibus assentiuntur varia
5 Concilia *Laodicæn. can. 36. Carthagin. 4. can. 89. Ancyran. lib. 6. can. 7. Agathen. lib. 8. Turonens. 3. cap. 42. cum alijs aductis á Gratiano in Decret. p. 2. caus. 33. q. 1. &*
26. q. 1. 2. 3. 4. & 5. † Quibus combe- 6
niunt Pontifices in Decret. *tit. de sortileg. & tit. de frigid. & malefic. atque tit. de sagitar.* Imperatores in Codice Iustin. *tit. de malefic. & math.* Reges in Septipartito Iure *titul. 23. par. 7. & lib. 8. Recopil. tit. 3.* Quæ omnes maleficos puniri iubent, idque non fieret si maleficiũ re vera non esset, vt dicemus *lib. 3. de*
crim. punit. c. 13. † Idq; expræsse fatẽtur 7
Medici *Leonard. Vayrus lib. 3. de fascin. Cæsalpin. lib. de inuestigat. dæmon. c. 1. & cap. 8. Bapt. Codronch. de morbis venefic. lib. 1. & 2.* Qui citant pro sua sententia *Hyppocrat. in prognost. lib. 1. cap. 1.* dum ait, *& si quid diuinum in morbis habetur,* quasi non á naturali, sed supernaturali causa, ac diuina, quia Dij Gentium dæ
monia sunt, *Psalm. 95.* † Et comproba- 8
tur euidenti, irrefragabilique sacrę Paremiæ testimonio, morbos á dæmone inferri, cum in sacra historia aperté testatur Iob. cap. 2. *Egressus igitur Sathan á facie Domini percussit Iob vlcere pessimo*
á planta pedis, vsque ad verticẽ eius. † De 9
spiritu nequam Saule vexante fatis docet sacer historicus *Reg. 1. capit. 16.* de Epileptico, *D. Marc. cap. 9.* siue Lunatico, *D. Matth. cap. 17.* qui simul fuerat Energumenus, vt qui Mania vexabatur apud *D. Luc. cap. 8.* quod alias vocatur spiritus infirmitatis, *D. Luc. cap. 13.*
¶ Et probatur ratione, quia cum sa- 10
nitas constet ex combentione, dispositione, & adequatione humorum, poterit diabolus ea perturbare, per se, vel per causas naturales latẽter immissas: per se enim, aut intus operando in ficiendo aerem circunstantem, quem homo respirando attrahit, & sic morbum, aut mortem inducere, vt in tempore pestis docet *Franc. Valleriola libr. 2. locorum communium, cap. 2. & lib. 3.*

 cap. 18.

11 *cap.18.*† Per causas naturales,ex rebus
venenosis maximé educens quandam
quasi quintam essentiam, quā spiritus
vitales influit,vt prudenter agnoscunt
*Andr. Cæsalpin.libr. de inuestigat.dæmon.
cap.16.Bapt.Codroneh.lib.3.de morb.vene*
12 *fic.cap.9.* † Quæ quidē naturaliter ope-
rando morbos inducere valent,vt pro
bat *Codrouch.vbi sup.*vt de Medea testa
tur Tibul.lib.1.Eleg.2.

*Illa tenere malas Medea dicitur her-
bas.*

Quæ ad maleficia Circes eius neptis
vsa est apud Ouid.lib.14.metamorph.

*Illa nocens sparsit virus succosque ve-
neni.*

13 Ex quo dæmones causas accidentarias
vocat *Leuin.Lemnius lib.2. de ocult.natu.*
quia accidentarias intellexit, efficien-
tes, nam quandoque dæmon talia per
se infert interna solum agēte causa, vt
acurate docet *Franc.Valles de sacra Phi-*
14 *losoph.cap.28.*† Quæ quidē venena na-
turali sua virtute dari possunt, vt non
solum illico corpus dissoluant, sed ad
tempus,quod lento morbo hominem
consumant,vt contra multorum Me-
dicorum sententiam eleganter probat
Franc.Valleriola lib.2.locor.commun.cap.
15 18.† Quibus maximé quia Medea, &
Circes præditæ erat,earum arte gloria
tur alter apud Claudia.lib.2.in Rufin.

*Nec me latuere fluentes
Arboribus succi, funestarumque po-
tentes
Herbarum, quidquid lethali gramine
pollens
Caucassus,& Scythiæ vernant in gram-
mine rupes,
Quas legit Medea ferox, & calida Cir
ces.*

16 ¶ Sed vt dæmon opus perficiat so-
lent malefici venenis carmina admis-
cere,Vergil. Georg.3.

*Miscenturque herbis, & non innoxia
verba.*

Nem pé incantationes, quæ docuit dæ
mon,& ob id Hecateia dicta, Ouid.in
Metamorph.

*Protinus horrendis infamia pabula suc-
cis
Conterit, & triticis Hecateia carmina
miscet.*

Quare multis venenis annumeratis,
ea non minus metuenda docet conci- 17
uis meus Seneca in Med.

*Addit venenis verba non isti minus
Metuenda.*

Nam vt ait Claudianus libr.2. in Ru-
fini.

*Multosque canendo,
Quibus Parcarum restarent fila peremi.* 18

Quæ quando ad suam virtutem natu-
lem non adhibentur, non vt venena,
sed vt signa pacti latentis aducuntur,
quibus dæmon ex condicto cōcurrit,
& opus perficit, vt docent *Codronch.d.
cap.4. Remig.lib.2. dæmonol. cap.7.& 8.
Cæsalpin.de inuestig.dæmon. cap.2.*† Vn- 19
de his maleficiatis causæ naturales cō
trariæ proficere non solent, vt in *cap.
ex literis, de frigid. & malefic. Codronch.
de morb. venefic.lib.3.ex cap.11.Cæsalpin.
de inuestigat. dæmon. capit.22. cum seqq.*
† Et morbi progressus dissimiles sunt 20
aliorum morborum naturalium, eua-
cuationes,euaporationes, dolores, vo-
mitus, & huiusmodi alia; quæ licet in
alijs reperiantur, diuersimode tamen
operare solent, vt videre est apus *An-
dræam Cæsalpin.lib.de inuestiga.dæmon.ex
cap.22.Bapt.Codronch.lib.3.de morbus ve
nefic.cap.13. & nos diximus supra cap.9.
de signis quibus pacta combenta cum dæ-
mon. dignosc.*

¶ Vnum pro cunctis sit exemplum
de iuuene illo,qni cum grauissimé do
leret,in qua tamen parte dolorem sen-
tiret nequibat indicare:& dum mede-
retur per summo ore eiecit spinas, se-
tas,crines,glomos pilorum,ossa,ligna,
lapides,vitrorū frustra,acus,cultros,&
alia

alia ferramenta apud *Sprenger. in Mall.*
22 *par.2.q.1.cap.1.* † Quæ licet ex cauſis naturalibus in congruis partium corporis finibus poſsint gigni, vt docent *Galen.libr. 2. ad Glauc. & Leuin. Lemn. de ocultis natur.c.40.* & exemplo confir mat *Ioan. Schenckius to.2.obſeruat.medi car.lib.4.tit.de varijs vteri affectib.obſer.*
23 *11.& 12.* † Ea per gutture, & alijs tenuiſsimis partib⁹ (quæ minime niſi ad functiones ſuas dilatãtur) exire nõ poſſunt; quare illa potius á dæmone ſupponi vomitu credo, aut oculis repræſentari, quam gignita expelli ſum arbitratus cum *Hieron.Cardan.lib.de variet.*
24 *rer.c.8.Grillan.de ſortileg.q.3.* † Vt de illa quæ á dæmone oppræſſa prægnãs ſibi videbatur, in tẽpus pariendi ad manus obſtericis (loco infantis) per os vuluæ clauos, oſſa, ligna, lapides, & alia huiuſmodi expellit, vt narrat *Iacob. Ruffus lib. 5. de infirmit. cap.6.* & huiuſmodi plura ſunt in *Theatro vitæ huma.li.8.Remig.lib. 3.dæmonol.cap.1.*
25 ¶ Quæ quidem vt Magus præſtet, ea ſolet maleficio anectere, quę vult in corpus maleficiati vrgere, vt ſuæ mẽtis dę mon cõſcius exiſtat; vt de illa, quæ ad oſtium ſtabuli reperijt maleficium, in quo erant grana quædam alba ad modum quo poſtulæ inerant in corpore, vt meminit *Sprenge.vbi ſup.p.1.q.1.cap.*
26 *12.* † De alia, quæ ſerpentum oſſa, & acuũ fragmina, quibus corda cerrodi, & pungi videbãtur, maleficio ſublimine oſtij repoſito admixta reperijt, *Ceſal*
27 *pin.lib.de inueſtiga.dæm.c.17.* † Aliquãdo maleficæ tot reptilium, volatiliumq; partes, fruguum, & lapidum, vngium præſagmina, capillos, oculos, oſſa, & huiuſmodi plura afferbãt, *vt videre eſt apud Celeſtinam in tragedia Caliſti, & Melibeæ, cuius author arbitratur cõciuis meus*
28 *Ioan.de Mena.* † Dentes, & laqueos ſuſpendioſi, vt meminerunt cõciuis mei *Seneca in Medea, & Lucan. in Farſal.lib.* 6. necnon & vitta lanea eius, qui maxi mẽ tertia feria ſupplicium patitur, Propert. lib.3.

Cintaque funeſto lanea vitta viro.

Neque ipſa ſepulchra ab earum infe- 29
ſtatione tuta ſunt, vt tradit *Apuleius li. 2.in Mileſ.* nam ex buſtis, & rogis oſſa, & reliquias legunt, ad exitiales viuentium neces, idem Propert.

Per tumulos errant ſparſis diſtincta capillis,
Ipſaque de tepido colligit oſſa rogo.

CAP. XLI. *De maleficio Incendiario.*

SVMMARIVM.

Ignis materialis à dæmone excitari poteſt. num.1.

Ignem poſſunt Magi ex pacto in agros, & domos immitti. nu.2.

Ignis elementaris à dæmone cauſari poteſt, vt pecora comburat. nu. 3.

Ignis vim diabolus non poteſt impedire directo. num.4.

Dei ſolius eſt ignis vim directo impedire, num. 5.

Diabolus arte vtitur ignis vim impediens, ne vrat. nu. 6.

Agentis naturalis quomodo impeditur ne ſe in obiectum inſinuet. nu.7.

Flammam quo nõ pacto diabolus impediuit ne exureret capillos Iulij. nu 8.

Flammam iniectam atrio Iouis Apameni diabolus impediuit ne Fanum abſumeret. num. 9.

Æthnæ flãmæ, quas in fretũm eructat ver tuntur verſus aquas. nu.10.

Æthæ flamma in montis cacumine niues conſeruat illæſas. nu.11.

Ignes fatui, à cauſa vrente non proficiſcuntur. num. 12.

Ignes fatui, cur diuerſis coloribus appareãt. num. 13.

Santelmum cur nautis post tempestatem appareat. num.14.
Ignes fatuos cur diabolus ad suorum sectatorum capita soleat aducere. nu.15.
Sancti viri claritate solent currufcare. numero 16.
Stella ad probandam sanctitatem sanctis viris ad capita apparuit. nu.17.
Lux diuina alterius ordinis, quam naturalis. nu.18.
Ignes non vrentes aliquando à Deo inducti. num. 19.
Montes naturaliter solent ardere, & non absſumi. nu. 20.
Diabolus facere potest vt montes ardeant, & non abſſumantur. nu. 21.
Ignis infernorum cuius natura sit valde controuerſum. nu.22.
Ignis corporeus non poteſt in animas incorporeas agere. nu.23.
Spiritus damnatorum cruciantur igne in inferno. nu.24.

1 IGNIS, quia ex motu alterato generat⁹ eſt, naturali quidem, & phyſica operatione cauſatur, ideò à dęmone benè poteſt excitari, & inquam partem vellit immittere, vt de corona Creuſæ à Medea flammis combuſta, narrat *Cæl. Rodigin. lib. 15. antiq. lect. cap.*
2 *13.* † Vnde mirum non eſt ſi Magi ex pacto incendia magna excitentur, domos, ac vrbes comburant, atque in fauillam redigat, nullo materiali admoto igne, ſed verba, aut puluerē, vel quid ſimile pacti ſignum, ad quod dæmon concurrens flammam excitat, vt docet *Remig. lib. 2. cap. 13.* quæ femina flāmæ appellat Tragicus in Med.

Domiſque meis femina flammæ.
Condita ſerua.

3 Aliud eſt ignis elemētaris, quod ſimiliter á dæmone cauſari poteſt, & quid quid vellit exurere, nā petito igne de cœlo ſeruos, & pecora Iob abſumit *Iob cap. 1. & 2.* & ita de Lauiniæ coma Vergil. AEneid. 7.

Comprændere crinibus ignem,
Atque omnem ornatum flamma crepitante cremari.

¶ Sed in eo modo quo induci poſſint ignes, valeat diabol⁹ eorū vim impedire, non ita aſſentior, quia agentis naturalis habens omnia ad agendum neceſſaria, nequit diabolus directo impedire, vt tradit *Ioſeph. Angles in Sent. 2. q. 5. art. 4. dub. 1. different. 5.* † Quia hoc ſolius Dei eſt, qui martyres ſuos ab ignis incendio ſeruauit illæſos, vt tres illi pueri Hæbrei, *Daniel. cap. 3.* & alij paſim, quos longum eſſet recenſere, nam vt ait Apoſtol. ad Hæbr. cap. 11. *Sancti per fidem impetū ignis extinxerunt.* † Quare diabolus cū id non poſsit directo, arte vtitur, & ignis vim cauſis naturalibus adhiuitis ſummobet, ne vrat, quemadmodum magnes adamāte impeditur ne ferrum atrahat, vt docet *Plin. libr. 37. cap. 4.* & ſimilia apud *Fracaſtor. lib. de ſympat. & antipath.* † Et hoc varie, vel per aerem interiecti celerem, ac violentum motum, quo agentis naturalis vis impeditur, ne ſe in obiectum inſinuet; quemadmodum ſolemus moto aere fumum (ne oculis noceat) abigere. † Et ita fortaſe diabolus Gentiles decepit, dum fecit, ne flāma exureret capillos Iulij, *Tit. Liuius lib. 1. ab vrbe cond. Plin. lib. 2. cap. 107.* Seruij Tulli, & L. Marci, vt narrat *Valer. Max. lib. 1. cap. 6.* † Ita etiam flammam atrio Iouis Apameni iniectam dæmon impediuit ne fanū abſumeret, *Theodoret. lib. 5. hiſto. Eccleſ. cap. 21.* † Vel alia actione naturali nobis ignota, ipſi tamē per cognita, qualiter in Ethna natura fecit, vt flammæ, quas in fretū eructat, volitantur verſus aquas, vt refert *Petr. Leloyher lib. 1. Spectror. cap. 1.* † Nam etiā natura-

naturaliter flamma niues, in cacumine conſeruat illæſas, Seneca, Strabone, & Solino authoribus, Claudian.

Scit niuibus ſeruare fidem,
Et lambit cãtiguas innoxia flamma pruinas.

12 † Niſi vellis ignes fuiſſe fatuos, qui á cauſa vrente non proficiſcuntur, vt ad Medeæ incãtationes taurorum flammibomerum halitum innocuum factum Poetæ canunt, de quo plura *Maiol. tom. 1. dier. canicul. colloq. 1.* vt de flãma, quæ Iulij comam arrepſit, Vergil. AEneid. 2.

Lambere flamma comas, & circum tempora paſci.

13 Qui à dæmone induci poſſunt ab exalationibus, quæ ab aere frigido, & minus condenſato cauſantur, eas prope nos detinendo, & poſtea per vehementem quarundam exalationum inuicẽ ſucedentium compulſationem calefiunt, & inflammãtur, quæ diuerſos colores, & figuras recipiunt, provt vapor craſi-
14 dior, aut ſubtilior fuerit. † Quales ſunt flammulæ, quæ poſt tempeſtatem nautis ſuper malum nauium, aut armamẽta (nihil adurentes) apparent, quas Gentiles *Caſtorem, & Pollucem*, dixerũt: nos *San Telmum* appellamus, de quibus plura *Mart. del Rio in comment. ad Senec. in Hercul furent.* Erichtus apud Lucan.

Inſereratque ſuas flammis cœleſtibus vmbras.

15 Ita enim quæ ad ſuorũ ſectatatorũ capita ignes, aut luces diabolus aduxit, ex hac cauſa ſunt cõparatæ, ad ementiendam diuinitatem eorum, quos Deus ſibi præ elegit, qui ex diuino conſortio luce corruſcant, vt de Moyſi legitur,
16 *Exod. cap. 34.* † Et Chriſtus Dominus facie præſulgens, vt Sol, apparuit in Tabore, *Math. cap. 17.* & in eius Natiuitate cœlum corruſcat, *Luc. cap. 2.* & ad populi Iſraelitici faborem, in nuue lucidã
17 præfuit in deſerto, *Exod. cap. 13.* † Et Nonnus Abbas cum oraret ſuper faciem ei⁹ apparebat ſtella lucidiſsima, vt narrat *Sophron. in prat. ſpirit. cap. 104.* & ad caput alterius Monachi cadaueris ſtella emicuit, vt refert *idem Sophon. vbi prox. cap. 6.* † Quorum claritas mi- 18
raculoſa eſt, & alterius ordinis quam præfati ignes, nullamq; ab hac elementari habens dependentiam, vt probat *Petr. Thyræus lib. 1. de apparit. ſpirit. c. 14*
† Quando tamen á Deo ignem nõ vrẽ- 19
tem inductum obſeruabi in ſacris literis, vt in rubro Moyſis *Exod. cap. 3.* & in raptu Eliæ, *Reg. 4. c. 2.* † Quandoque 20
etiam ignem vrentem, vt in mõte Synai ex quo tanquam é fornace egrediebãtur fumus, *Exod. cap. 19.* & nihilominus mons nõ abſumebatur, vt notat ibi *Toſt.* † Quod dæmon immitate 21
valet, quia naturaliter montes ſolent ardere, & non abſumi, vt de Ethna, & alijs teſtatur *D. Auguſt. lib. 21. Ciuit. Dei cap. 4.* quia frigoris, & humoris perſeuerans copia ſucceſiua efficit, ne mons ipſe abſumatur, vt tradit *Bart. Melypolitan. in peregrin. qq. decad. 1. cap. 3. quæſt. 4.*
† Et an eiuſdem naturæ ſit, quod in in- 22
ferno cruciat damnatos valde controuerſum eſt, nam ignem eſſe, ſatis probat Dominus per Matth. cap. 25. *Ignẽ æternum, quod paratum eſt diabolo, & Angelis eius.* † Sed cum ſit corporeus, & 23
eiuſdem ſpeciei, quod noſter, ſequitur animas non poſſe torquere, quia in res ſpirituales nequit agere, vt fuit error Lactan. lib. 7. cap. 21. *Nam cum in ſe nihil habeat ſolidum & contrectabile, á ſolidis, & corporalibus nullã vim pati poſſent.*
† Quem ſatis impugnat *D. Gregor. lib.* 24
9. Moral cap. 38. nu. 39. Nam re vera ſpiritus huiuſmodi cruciat tactu ſuo, nec lucet, licet ſit ignis, nec fobitur alimẽto, vt docent *D. Auguſt. lib. 21. Ciuit. Dei, cap. 10. D. Gregor. lib. 4. dial. gor. cap. 28. D. Thom. in Sent. 4. quæſt. 44.*

CAP. XLII. De maleficio ligaminis, & impotentia coeundi.

SVMMARIVM.

Maleficium ligaminis quod nam sit. numer. 1.

Ligaminis maleficium probatur authoritate Canonica. nu. 2.

Maleficium huiusmodi probatur Theologorum sententia. nu. 3.

Maleficium huiusmodi probatur praxi Ecclesiæ. nu. 4.

Maleficium huiusmodi ex Medicorum doctrina. nu. 5.

Maleficium huiusmodi probatur ratione. num. 6.

Ligaminis maleficium fit si seminis decißio impeditur. nu. 7.

Ligaminis maleficium fit si spiritus vitales prohibeantur transire ad membrum. numero 8.

Ligaminis maleficium fit si virga flaccida redatur. nu. 9.

Ligaminis maleficium fit, si viri genitalia retrahantur. nu. 10.

Ligaminis maleficium fit, si corpora impediantur, ne mutuo apropinquentur. numero 11.

Ligaminis maleficium fit, si alterum alteri redatur odiosum. nu. 12.

Ligaminis maleficium fit phantasiæ turbatione. nu. 13.

Ligaminis maleficium per corporis impedimentum. nu. 14.

Ligaminis maleficium nō solum in homines, sed in fœminas se extendit. nu. 15.

Ligaminis maleficium frequentior in viros serpsit. nu. 16.

Fœmina potest à natura arctari, vt à viro cognosci nequeat. nu. 17.

Fæmina potest à dæmone tam in oßibus, quã in carnositate comprimi. nu. 18.

Cap. ex literis de frigid, & malefic. *exornatur. numero 19.*

Cap. fraternitatis de frigid. & malefic. *illustratur. nu. 20.*

Maleficiũ aliud in tempus, aliud in perpetuum. nu. 21.

Authoris sententia de maleficio ligaminis à multis probatur. nu. 22.

Dæmones aliquando sanare non possunt, quæ nocuerunt. nu. 23.

Maleficium ligaminis quibus signis dignoscatur. nu. 24.

Maleficiatus virgam nõ erigit, nec iubatur pharmacis, nec poluit. nu. 25.

Signa maleficij ligaminis à dæmone illati. num. 26.

Cap. literæ de frid. & malefi. *exornatur. num. 27.*

Maleficium respectiuum, quod sit. nu. 28.

Galeatius cum concubinis coiret, cum vxore non poterat. num. 29.

D. Anton. Portocarrero, & D. Ildeph. Guzman de impotentia respectiua narratio. num. 30.

Iudex, quid facere teneatur in maleficio respectiuo. num. 31.

Maleficiati quando non iubant naturalia remedia recurrendum est ad diuina. numero 32.

Quibus rebus dignoscatur an mulieris vitio matrimonium non sit consumatum. numero. 33.

LIGAMINIS maleficium fit quotiẽs quis malo carmine, veneni ve cõtagio, l. signi alicuius suspensione, vel defossione, vt in *Malleo p. 2. q. 1. cap. 1.* reditur mulieri inutilis, siue impotens, quem Canones frigidum, & maleficiatum appellãt, vt per *DD. in rubr. de frig. & malef.* † Quod fieri posse, & solere probatur tum authoritate Canonica in *cap. si per sorciarias 23. q. 1. cap. 1. cum alijs de frigid. & malefic.* † Tum Theologorum sententia cum *D. Thom.*

Margin numbers: 1 (beside "LIGAMINIS ma-"), 2 (beside "in rubr. de frig."), 3 (beside "Tum Theologorum").

D.Thom.in Senten.4.distinct.34. q.1. art.
3.& par.3.q.58.art.2.Henriq.de matrim.
lib.12.cap.8.cum alijs congestis à doctissi-
mo amico meo & cōciue Thomas Sanchez,
tom.2. de matrim.lib.7. disp.94.ex num.1.
4 † Tum praxi Ecclesiæ, quæ sit affectos
per trienij experiētiam irritam, & ad-
iuncta septem testium iuratorum ma
nu eos sæparare consueuit, *cap.laudabi-*
5 *lem de frigid.& malefic.*† Tunc Medico
rum doctrina, *Andr.Cæsalpin.de inuesti-*
gat.dæmon.cap.10.& 11.Bapt.Codronch.
de morbis venefic.lib.3.cap.5.& 6.VVie-
rus lib.3.de præstig.c.18.Ioan.Schenckius
tom.2.obseruat.medic.lib.4.obseruat.51.
& 52.Petr.Forestus to.1.obseruat.lib.26.
obseruat.18.Fernelius lib.6.Pathologn.c.
6 13.† Tunc denique ratione potest hoc
fieri naturaliter, castratione, elisione,
ruptione, infrigidatione, & desicatio-
ne, & similibus ex causis, quas cū norit
dæmō poterit illis vti, vt multis addu-
ctis probāt *Mar.del Rio lib.3.Magi.p.1.*
sect.8.q.4.Maiol.to.2.die.canicu.colloq.3
Petr.Binsfeld.in confes.malef.p.2.concl.6.
7 ¶ Cuius varios modos, & plusquā
quinquaginta agnouit *Remig.libr.2.dæ-*
monol. quæ ad sex capita possunt redu-
ci. Primum, si feminis decisio impedia
tur obturādo venas, vel alio modo, vt
8 tradit *Ioan.Maior.in 4.dist.3.art.3.* † Se-
cundo, si spiritus vitales prohibeantur
transire ad membrum generationis, in
quibus virtus motiua existit, vt docet
Iacob.Sprenger.in Mall.par.2.q.1.cap.6.
9 † Tertio, si virga flacida fiat, saltē quā-
do quis vult actum carnalem exerce-
re, ita vt nec pharmaca applicando, vel
intus operando vis coeundi omnino
tollatur, vt docet *Syluest.in summ.v.ma-*
leficium, Aulens.in Matth.cap.19.q.90.
10 † Quarto, si viri genitalia retrahantur,
abscondantur, vel adimātur, vt de ma
lefica, quæ in auium nidulis virilia iu-
ueni, cui sua adimerat, ostentauit, apud
Sprenger.in Mall.p.2.q.1.cap.7.VVierus
de præstig.cap.18.Remig.lib.2.dæmonolat.
cap.5.† Quinto, si corpora impediātur, 11
ne se mutuo appropinquentur, vel ali-
ter phantasmata medio iniciat, vt con
tingit iuueni, cui vxoris amplexus suc-
cubus dæmon fefellit apud *Vincen.lib.*
28.histor.D.Antonin.p.2.tit.16.cap.7.§.
4.Maiol.tom.2.dierum canicular.colloq 3.
† Sexto, si alterum, alteri reddat odio- 12
sum, quod dæmon præstare potest, aut
morbi alicuius immissione, vt Medea
iniecto pharmaco fecit, vt omnes fœ-
minæ Lemni grauiter ore olerent, ex
quo mariti eas sunt aspernati, vt nar-
rat *Natales lib.6.Mythrolog.cap.7.* † Aut 13
phantasiæ turbatione, vt licet pulchræ
sint, deformes omnino videantur, vel
generationis membra prorsus incon-
grua ostentando, vel prænimia magni-
tudine, vel formæ horribili, aut supra
modum fœdæ, vel alia arte sensus de-
ludat, vt tradit *Saxo Grammat.lib.14.hi*
stor.Dan.† Nam de corporum impedi- 14
mento eleganter cecinit Propert. lib.
2. Eleg.2.

Inuidiæ fuimus, quis me Deus obruit?
aut quæ
Lecta Promeuhæi diuidit herba iugis.

¶ Quod quidem maleficium nō so 15
lum in homines, sed in fœminas se ex-
tendit, vocaturque maleficium *sterili-*
tatis, vt docent *Annanias lib.4.naturæ*
dæmon.Nider.in Formicar.cap.5.Sprenge.
in Mall.p.1.q.8.Soto in 4.dist.34.q.1.art.
3.Petr.Garsia Carrer.ad Galen.de locis
affect.disp.74. † Licet frequentius hoc 16
malū in viros serpserit, quod plus ope-
ris, & instrumenti in eis desideretur, &
quia plures sunt maleficæ, quā malefi-
ci, & sic potius viros, quā fœminas læ-
dere conātur vt tradiderūt *Aulen.Del*
rios,& cōciuis noster vbi sup. † Nā cū fœ 17
mina á natura possit arctari, vt viro co
gnosci nequeat, *cap.ex literis 3.de frigid.*
& malef. ibi *vt omnino viro sit facta inuti*
lis, & membrum eius impeditum, ita quod
vir

18 *vir ei commisceri non possit.* † Poterit á
dæmone ex eisdem causis tam in os-
sibus, quam in carnositate comprimi,
vt docent *Henriq.d.lib.12.cap.7.num.3.*
Soto, Victoria, & Ledesm.in 4. dist.34. &
nulli postponendus conciuis noster Thomas
19 *Sanchez vbi prox.* † Et assentiuntur Pō-
tifices in *d.cap. ex literis*, dum dicunt,
nec ope medicorum poterit adiuuari. Nam
si malum se medicina nō remittit, sed
potius exasperatur, á dæmone induci-
tur, vt tenent *Codronch. de morbis vene-*
fic. lib.3. Grilland. de Sortileg. q.2. num.2.
20 *& 3.* † Et ita de curatione acturi in *cap.*
fraternitatis, eod.tit. nō solum remedia
naturalia, sed huiusmodi maleficij alia
fatentur, ibi, *vtrum videlicet artificio me*
dici, an concubitu viri, seu alio quolibet mo
do. Nempé maleficij dissolutione, vel
terminatione, vt apud *Sprenger. in Mall.*
21 *par.2.q.1.cap.12.* † Nam si hæc semel,
cur non sæpius poterit dæmon, & to-
tiens, quotiens Deus permiserit? & ita
maleficium aliud erit ad tēpus, aliud
in perpetuum quidquid contrariū vel-
lint *glos. & DD. in cap. si per sortiarias,*
22 *& in cap. requisisti 33. quæst.1.* † Nam hęc
nostra sentētia expresse probarunt *Na*
uarr. cons.1. lib.4. Auulens. d.q.90. Magi-
ster Sentent. & D.Thom. in 4. dist. 34. do-
ctissimus Thomas Sāchez vbi sup. & Epis-
copus præses Couarru. in opere posthumo de
23 *frigid. & malefic. q.1. & 2.* † Nec minus
errat glosa supradicta dum maleficiū
ab authore semper dissoluendū docet,
nam aliquando non possunt dęmones
sanare, quæ nocuerunt, nam si mem-
brum pręscinderint, nō aliter valebūt
restituere, quam vitam semel adẽp-
tam, vt ex multis probat insignis con-
ciuis, & amicus noster *Thom. Sanchez*
vbi sup. d. disp.94. nu.8.
24 ¶ Dignoscitur tamen maleficium
ligaminis quāndo fit à natura, quando
à dæmone, nam quādo morbus est na
turalis proueniens ex frigiditate, vir
non appetit coitum, vt tradit *Alphon.*
Tostatus Episcopus Auulens. vbi sup. q.90.
col.3. Codronch. de morb. venef. lib.3. † Ne-
que vnquā virgam erigit, sed pharma 25
cis ad directionē adiūctis nō iuuatur,
nec poluit, vt docent *Ioan. Andr. in c.1.*
de frigid. & malefic. Abb. in cap. laudabilē
eod. tit. Sprenger. in Mall. p.1. q.8. & cum
alijs Thomas Sanchez vbi sup. d. disp. 94.
num.5. † Quando autem morbus pro- 26
benit ex maleficio, quis coitum appe-
tit, & virgam erigit, ita vt ad copulam
aptus videatur, sed cum ad vas fœmi-
neum penetrandum accedit, relaxatur
& concidunt subito organa, & leuato
iterum rigent, & si iterum copulari ni
tatur, denuo laxantur; quod ex causa
naturali nequeunt prouenire, quia mē
bra rigentia semel, non laxantur, quo
vsque exufflentur, vt docet *Tostat. d.q.*
90. Soto in 4. distinct. 34. q.1. art.3. † Item 27
si cum vna nequeat, cū cæteras possit,
iuxta tex. in *cap. literæ 7. de frigid. & ma-*
lef. in hæc verba, *quod nunquam illam cog*
nouerat, tamen se habere potentiam cognos-
cendi alias. † Et hoc appellatur malefi- 28
cium respectiuum, quo Theodoricum
Regem affectum docet *Paul. Æmil.*
in vita Cleotar. Poterat nempé cum cō-
cubinis, cum vxore tamen non pote-
rat, de quo plura *Henriq. d. cap.8. num.2.*
Capella Tolossan. decis.381. dub.1. num.1.
† Et Galeatius Sfortiæ similiter frau- 29
de tactus fuit, ne matrimonio Isabelæ
Aragoniæ potiretur, vt refert *Franc.*
Guaciard. in histor. Ital. Quod fiere pos-
se, & solere tradunt *Ricard. & Paludan.*
in Sent. 4. ille dist.34. art.1. hic vero q.2.
nu.10. conciuis, & amicus noster P. Thom.
Sanchez tom.2. de matrim. disp.19.
¶ Quando etiam naturaliter vir 30
non cognoscit vxorē qui potest alias,
vel quod vxor nimis arcta, aut mem-
brū non est vaso cuius proportionatū,
vt sub his diebus contingit in hac Gra
natense vrbe D. Antonio Portocarre-
ro,

ro, & Cordubæ D. Ildefonso de Guzman, qui vxoribus tamē non sunt potiti, cum aliás multas alias se cognocere affirmarent, & iudiciali sentē-
30 tia diuortium fuit indictum. † Solet id contingere ex membri incongrua proportione, inęqualitate, curbatione, gracilitate, vel quid simile, aut infrigidatione, qua in debitā erectionem se extendi nequit, vt traddunt *Aetius lib.11 cap.35. Paul.lib.3.de partib.inefic.c. 58. Ioan.Schenckio tom.2.obseruat.medic. lib.4.tit.de in potentia vener.obseruat.50.*
31 *53.& 54.* † Vnde iudex cautus esse debet, nam primum vitiū nulla arte medetur, & ideò diuortium potest indici, secundum vero multis medicamentis refici valet, quæ prius tentanda sunt, vt docent *Paulus, Aetius, & Schēckius vbi piox. Auicena lib.3.fen.20.c. 11.tract.1. Hippocrat. libr. de superfetat. Celsus lib.3.ca.3.Galen.lib.5 simplic facul. & lib.1 de semine Aristot.lib.2.de gener. cap.2.& in Problem.lib.4.probl.20.Iacob. Oethæus lib.obseruat.prop.Christ. Vega de arte meden.li.3 sect.10.c.5.Fran.Valleriola lib.5. enarrat medic. cap.4. Petr. Forestus tom.1. obseruat. libr. 26. obseruat.18.*
32 † Sed si medicamentis naturalibus ab his, & alijs medicis traditis non reficitur, erit vitium naturale, aut ex maleficio, & tunc alia remedia sunt tentanda, diuina inquam, & trienij experientia, vt leges, & canones suadent, vt multis aductis eleganter obseruat cōciuis, & aminus noster *P. Thomas Sanchez vbi sup.* & post cum aductis *Couarrubias de frigid.& malef.q.3 Morato lib.5. de iure sito cap.9. Fran.Valleriola in enarrat medi*
33 *de obseruat. 4.* † Si tamen combalescit, & vxorē nihilominus nequit cognoscére, experiēda est mulier an vitio sui contingat, & si arcta non est in eum modum, vt medicis, & obstetricibus inotescat, eā in pedes extentā, & pannis circumbolutam suffumigari licét; vt si vapor per rectum syphonem recta in matricem delapso odorem ad nares perueniat, signum est permeabile esse corpus, & ideo ex suo uitio non esse, vt docet *Galen.in comment.ad Hyppocrat.aphor.1.tex.59.* fumum autem ex oliuiano, myrrha, stirace, & matice ad id conducere dixit *Valleriola vbi sup.*

CAP. XLIII. De maleficio Aborsus, & quo tempore fœtus maturus sit ad nascendum.

SVMMARIVM.

Aborsus causæ naturales multæ, ac variæ esse solent. nu. 1.

Aborsus causa ex maleficio duplex est. numero 2.

Maleficiū aborsus fit malo carmine, vel serpenties defosione. nu. 3.

Maleficium aborsus fit tactu, aut aflatu. nume. 4.

Maleficium aborsus quando capite punitur. num. 5.

Maleficium aborsus quando punitur extraordinario. nu. 6.

Maleficium aborsus secundum criminis naturam. num. 7.

Sixtus V. grauißimis pœnis puniuit aborsum procurantes. nu. 8.

Gregorius XIIII. Constitutionem Sixti V. de aborsu ad ius commune rebocauit. numero. 9.

Abortionis poculū quibus casibus dari permitatur. num. 10.

Abortionis pœna non tenetur qui poculum præuet antequam anima corpori sit infusa. num. 11.

Anima quando corpori infussa dicatur ad abortionis pœnam non coherent interpretes. num. 12.

Animationi fœtus ad aborsus pœnam secūdum authorem. nu. 13.

Infans

Infans maturus dicitur ad nascendum postquam à quinto mēse egreditur. nu. 14.

Infans ante quintum mensem non viuit, nisi ex miraculo. nu. 15.

Homo toto anno, & incerto gignitur spacio. num. 16.

Quinquemestres, seximatres, & octimestres non sunt vitales, secundum Iurisperitus. num. 17.

Quinquemestres, seximestres, & octimestres negant Medici. nu. 18.

Astrologorum ratio cur seximestres, & octimestres non viuant. nu. 19.

Arimethicorum ratio cur seximestres, & octimestres non sunt vitales. nu. 20.

Quinto mense cur nasci contingit. nu. 21.

Quinto mense nascens vitalis est. nu. 22.

Quinquemestres non faciunt cesare fidei commißum, ex iurisperitorum sentētia. num. 23.

Quinquemestres vitales, & naturales sunt ex Medicorum sententia. nu. 24.

Cōmitißa de Pradas generis claritate, & animi sanctitate corruscans in quintum mensem peperit. nu. 25.

Cōmitissa de Triultis, & aliæ nobiles fœminæ, in quinto mense pepererunt. numeo 26.

Seximestres vitales sunt ex Medicorum placitis. nu. 27.

Centesimus octuagesimus secundus dies legitimus est ad nascendum. nu. 28.

Octimestres vitales eße probant Medici. num. 29.

Octimestres in Hispania, Ægypto, Cordubæ, Italia, & Venetia paßim. numero. 30.

Legitimus partus est in quocunque tempore nascatur dum viuat hora XXIIII. num. 31.

Abortum procurans ex quinto mense punitur vt homicida. nu. 32.

Homo nascitur toto anno quia ad duodecimum mensem protrahitur. nu. 33.

Decimus mensis homini formationi datur in sacra Paremia. nu. 34.

Fœtus qui vltra decimum mensem protrahitur legitimus non est, ex lege Regni. numer. 35.

Annus Romanus decem mensium fuit. numero 36.

Philosophorum, & Medicorum sententia sequenda est in his quæ ad suam aspectāt profeßionem. num. 37.

Medicæ artis laudes remißiue. nu. 38.

ABORSVS causæ 1
multæ, ac variæ esse
solent, tam intrinsecæ ipsius mulieris,
quàm extrinsecæ, vt
Apolineæ facultatis
Doctores docuerunt *Hippocrat. libr. de natura puer. Galen. lib. 3. de facult. natural. & in comment. ad Hippocr. 5. aphoris. 30. 31. 34. 37. 43.* & *45. Soranus ad Hippocr. lib. de fœtu, Aetius lib. 16. c. 12. Ioan. Schēckius tom. 2. obseruat. med. libr. 4. Petr. Gartia, de locis affect. Petr. Forestus tom. 1. obseruat. lib. 28. obser. 66. & 67. Hieron. Mercurial lib. 2. de morbis mulier. cap. 7.*
† Sed de his non agimus, sed de male- 2
ficio patratis, quæ tripliciter esse solēt,
primo intrinsecæ perpetum, vel essum,
causis naturalibus adhibitis, vt in. *l. si quis aliquid. §. abortionis, D. ad l. Cornel. de sicar.* & tradit *Bapt. Codronch. li. 3. morbis venefic.* † Secundo extrinsecé; malo 3
carmine, vel serpentes alicuius defossione, vel quid simile, cui dęmon excōdicto cōcurrit, nam sunt signat pacti latentis, vt tradūt *Inquisitores German. in Mall p. 2. q. 1. c. 7. Leon. Vayrus lib. 1. de Fascin. Andr. Cæsalpi. de inuestig. dæmon. c. 10.* † Aliquando tactu, vel afflatu, quib⁹ 4
causa esse solent puerperis abortiendi summo, cum vitę periculo, vt de multis narrat *Remig. lib. 2. dæmonol. cap. 7. Nider. in Formicar. libr. fin. Leloyher. libr. 2. spectior. cap. 5.*

¶ Hoc omne grauißimum est pec- 5
catum, & quomodocumq; perpetretur

tur capite punitur, si fœtus animatus est, aut metris mors sequatur *l. 1. D. ad Cornel. de sycar. l. penult. C. eod. tit. l. 1. D.*
6 *ad l. Cornel. de parricid.* † Alias enim punitur extraordinarié, & humilis in metallum, honestior in insulā relegatur, decima parte bonorum confiscata, *l. si aliquid 38. §. abortionis, l. Cicero 39. D. de pœn. l. Diuus D. de extraordin. crimin. cap. quod vero, cap. Moyses 32. q. 2. l. 8. tit.*
7 *8. p. 7.* † Et aliquando minus, aliquando magis prout vnius cuiusque criminis natura, vt tradunt *Bossius in Prax. tit. de homicid. num. 5. Iul. Clarus lib. 5. Receptar. §. fin. q. 62. num. 2. Cacheran. decis. Pedamont. 60. Menoch. de Arbitrar. lib. 2. cas. 329. nu. 6. & cons. 357. Plaza de delict. lib. 1. cap. 26. nu. 8. Nauarr. in Manual. cap. 27. nu. 222. Couarru. lib. 2. variar. cap. 20. nu. 9. & in Clem. si furiosus. par. 2. §. 2. nu. 1.*
8 † Quod inouatum est per S. D. N. Sixtum V. P. M. & grauissimis pœnis prosecutum aduersus omnes, qui abortū procurant, consilium, vel auxiliū præstant, venena præbent, vel manus inferunt, siue fœtus animatus sit, siue nō, quos præsertim maioris excommunicationis pœna, sedi Apostolicæ reseruata, multauit, *vt constat ex motu proprio Datt. Romæ 4. Kal. Nouemb. 1588. quod est*
9 *in Bullario p. 2. const. 23.* † Hodie tamen quoad pœnas procurātium abortum, aut poculum exibentium, vel sumentium, venena sterilitatis, vel abortionis, aut quocunque modo auxiliū, vel consilium præbentium, ad terminos Iuris communis redactum est, cætera in suo robore manentia, per *S. D. N. Gregor. XIIII. pridie Kal. Iun. an. 1591.*
10 *Pontificatus sui ann. 1.* † Sed quando ex partu cōcepti euidens periculū apparet, vel quod puerpera soleat ad extremū deduci, aut nimis arcta sit, aut fama eius lædatur, aut aliter vitæ discrimen, vel existimationis possit subire, bené poterit poculum abortionis præ

beri, dum fœtus tamen non sit animatus, vt tradunt *D. Antonin. p. 3. tit. 7. c. 2. §. 2. Siluester. in summ. v. medicus. q. 4. Couarru. in Clem. si furiosus de homicid. p. 2. §. 3. num. 1. Armilla. v. aborsus. num. 2. Nauar. in sum. cap. 25. nu. 62. Corduba in sum. q. 173. Tomas Sanchez de matrimon. to. 2. lib. 9. disp. 20. nu. 9.* † Et ita componūtur 11
differentiæ aliorū, qui nullo casū abortionis poculū prēberi posse affirmant, quia non sunt facienda mala, vt inde sequantur bona, *Apostol. ad Roman. cap. 3.* nam vt ait tex. in cap. aliquando, §. sed his 32. q. 2. *Non est homicida, qui abortū procurat antequam anima corpori sit infusa.*

¶ Ex quibus sané altera non minor 12
difficultas suboritur, circa tēpus, quo anima corpori infundatur ad hoc, vt pœnā homicidi talia pocula præbentes, subeant, in quo interpræter nō minus quam milites illi, quod ex draconis dentibus natos aiunt, pugnantes sententijs pereunt, nam alij dicunt in dies X X X. alij X X X V. alij XL. alij L X. alij denique L X X X. vt constat *ex glos. & DD. in d. l. Diuus, D. de extraor din. crim.* † Et licet non nostrum sit tan 13
tas cōponere lites, vt quæstioni satisfaciam, dico, quod iura de tam tenui animatione nō loquūtur, hoc est de instāti, quo anima corpori infunditur, vt quis pro homicida puniatur, sed de animatione perfecta, qua infans maturus est ad nascendum, vt tradunt *Thesaur. in decis. Pedam. 12. ex nu. 5. Suarez in commun. opin. v. abortui. Petr. Plaza de delict. lib. 1. cap. 9. num. 10. & cap. 26. nu. 8. Menoch. de Arbitrar. lib. 2. cas. 357. ex nu. 2. Ant. Gomez variar. 3. cap. 32.* † Infantē 14
autem maturum ad nascendum dicimus postquam á quinto mense egreditur, quia tunc solidioris carnis est, & inruris tolerandis validior, ita vt nec pharmacis quæat expelli, secundū *Galen. lib. 4. Aphoris. comment.* † Nam ante id

Hec opinio, vel doctrina de abortu feti inanimati, etiam nunc est improbabilis, et minime practicabilis, quia est xxxiiii ex condemnatis ab Inocencio XI.

id tempus infans naturaliter viuere ne
quit, nisi ex miraculo, vt inter signa
vniuersalis Iudicij ab Esdrà aducitur,
lib.4.cap.6. *Pugnantes immaturos parient*
infantes, trium, & quatuor mensium, & vi
16 *uent.* † Postquam autem fœtus à quin-
to mense egreditur, si nascatur, vitalis
est, in quocunque tempore, quia iam
perfectus est ad nascẽdum, nam vt ait
Plinius ab omnibus Medicis, & Philo
sophis laudatus lib.7.natural.hist.c.5.
Homo toto anno, & in certo gignitur spa-
tio, alius septimo mense, alius octauo, vsque
ad indicia decimi, & vndecimi.
17 ¶ Sed aduersus prędicta obstat, quod
quinquemestres, seximestres, & octi-
mestres non sunt vitales, sed tantum
septimestres, nonimestres, & decime-
stres, vt probant *D D. in l. septimo mense,*
D. de statu homin. & in l. intestato, D. de
suis, & legitim. hæred. & in l. Gallus, D. de
liber, & posthum. & in l. vxoris ab ortu, C.
de posthum. hæred. instit. & in Auth. de re-
stit. & ea, quæ par. §. fin. coll. 4. Alciat in
l. qui mortui, D. de verbor. signif. & lib. 3.
Paradox. cap. 1. Tiraq. in l. si vnquam, C. de
18 *rebocand. donat. v. susceperit.* † Nã quin-
quemestres, & seximestres negant *Cen*
sorin. de die natal. Plutarch. lib. 5 de placit.
Philosoph. & octimestres exclamat *Hip*
pocrat. lib. de octimestr. par. cuius rei va-
rias causas reddit *Fed. Bonauẽtura tract.*
19 *de octimestr. lib. 1. & 2.* † Astrologi to-
tum hoc ex Planetarum cursu pende-
re arbitrantur, ideó negãt seximestres,
quod nõ est completus eorum nume
rus, & octimestres, quia redeuntes ad
tetragõ Saturnus mortem adfert, sed
horum deliria iam refutauit *D. Ludou.*
Mercado lib. 4. de affectio. mulier. cap. 2.
20 † Arithmetrici enim dicunt ideó sexi
mestres, & octimestres non esse vita-
les, cum sint septimi, & noni, quia im-
par perfectior est pari, sed conuincun-
tur cum eo decimestres debeant nega
re, & quinque mestres, & trimestres
concedere, cum numerus ternarius,
alijs omnibus imparibus perfectior sit,
& suo Deo amabilior, Vergil. Ecclog.
octaua.

Despue ter virgo, numero Deus impari
gaudet.

¶ Quibus reiectis fœtum ex quin- 21
tó mense vitalem affirmo, nam quan
do calor cordis adeó excreuit, vt in-
fans sine ventilatione, & refrigerio in
spirato aere minime viuere possit, aut
alimentum, quod à matre sumit non
ei satisfacit, & cogitur quod deest aliũ
de discutere, calcitrat, & pelliculã in-
ternam motu prærrumpit, vt sic aliæ
externæ debilitatæ á natura exire co-
gatur, vt tradit *Ludou. Mercado lib. 4. de*
affect. mulier. cap. 1. † Et cum id persæ 22
pé ex quinto mense contingat, vt tra
dit conciuis meus *Petr. de Peramato lib.*
de homin. procreat. cap 12. facilè est vt eo
tempore infans vitalis nascatur, nam
vt ait Aristot. lib. 4. animal. ortu cap.
6. *Cum corpus ad nutriendum non sufficit,*
partum emittit. † Vnde quinquemestres 23
vitales assero, quidquid calcitret *Soci-*
nus sen. in l. cum auus, D. de condit. & de-
monstr. nu. 100. adeó vt nec faciat cessa-
re fideicommissum licet viuus nasca-
tur, quia pro nõ nato haberi dixit *Bart.*
in d. l. vxoris abortu, Mascard. de probat.
de probat. tom. 3. concl. 1146. † Quia fal- 24
sum nihilominus est, nã quinqueme-
stres vitales, & nautrales esse probarũt
præter *Mercadũ, & Peramotum vbi supr.*
Ferd. Bonauent. d. tract. de octimestr. lib. 1.
cap. 6. & lib. 2. fere per tot. Ioan. Schẽckius
tom. 2. obseruat. medic. lib. 4. tit. de partu vi
tal. obseru. 152. † Et probatur exemplo 25
Illustrissimæ D. Annæ Henriquez Cõ
mitissæ de Pradas (quæ eximia generis
claritate non minus quam vitæ inte-
gritate, & animi virtute corruscauit)
in quinto mense peperit filiam, multis
annnis superstitem, sed adeó delicatã,
vt sui in maturi exitus naturam quasi
argue-

arguere, vt accepi à *Genitore meo Mi-*
chaele Hieronymo Torreblanca, qui vna
26 *cum alijs nobilibus partu interfuit.* † Et
Comitissæ de Triultijs, & alijs nobili-
bus fœminis idē accidisse (vt in quin-
to mense parerentur) enarrant *Hie-*
ronym. Cardan. contrad. 8. tractat. 3. lib. 1.
Franc. Valles de sacra Philosoph. cap. 18.
Joan. Schenckius d. obseruat. 152. Franc.
Valleriola libr. 3. enarrat. med. cap. 7. Ho-
rat. Augenius tract. quod homini non sit
cert. temp. ad nasc. lib. 1.

27 ¶ Seximestres non minus vitales
sunt, vt ex communi Philosophorum
placitis probant *Auizena libr. 9. natur.*
animal. cap. fin. Cardan. dict. tractat. tertio
capite primo. Claudius Giardinus tractat.
de seximestri par. Iacob. Segarra ad Ga-
len. de facult. natural. libro 3. capite. 3. latè
Bonauentura vbi supra libr. septimo ex ca-
28 *pite 32.* † Nam vt ex sententia Hippo-
cratis testatur Vlpianus I. C. lib. 14.
ad edictum in l. intestato, D. de suis,
& legitimis hæred. *de eo autem, qui cen*
tessimo octuagessimo secundo die natus est,
Hippocrates scripsit, & Diuus Pius Pon-
tificibus rescripsit, iuxto tempore videri
natum.

29 ¶ Octimestres vitales esse, laté
probarunt *Mercado, & Peramato vbi*
supra, Bonauentura d. tract. de octimestr.
libr. 3. & 4. qui lib. 9. Medicis, & Philoso-
phis contrarium sentientibus satisfacit,
Horat. Augenius libr. 2. quod homini non
sit cert. temp. Franc. Valleriola lib. 3. ena-
30 *rrat. obseruat. 7.* † Eosque frequentes in
Hispania, & AEgypto testatur *Aui-*
cena lib. 9. natur. animal. in Corduba, *Pe*
ramato lib. de homin. procreat. cap. 9. in Ita
lia *Plinius lib. 7. histor. natur. cap. 5.* in Ve
netia, *Cardan. dict. tract. 3. controuer. 8.* in
Florentia, *Marsil. Ficin. lib. 3. de vita cœ-*
31 *lit. comp.* † Quibus omnibus Reges
nostri astipulantes nullam temporis
durationem ad partum legitimum
statuerunt, dum tamen viuat ho-
ras XXIIII. in l. 13. Taur. *Ordenamos, i*
mandamos, que el fijo se diga naturalmente
nacido, i que no es abortado, quando nas-
cio viuo todo, i que alomenos despues de na-
cido viuio veinte i quatro horas natura-
les, i fue baptizado antes que muriese.
† Quare vt homicida puniendus est, 32
qui abortum procurat, aut poculum
præbet prægnanti in quocunque tem
pore postquam à quinto mense egre-
ditur fœtus, nam vitalis est, & toto
anno ex quinto mense legitimé nas-
citur, vt probant *Mercado, & Perama-*
to vbi prox. Bonauentura dict. libr. secundo
tertio, quarto, & quinto, Horatius Auge-
nius dict. lib. 1. & 2. Ioan. Schenckius dict.
lib. 4. titul. de partu vital. præcoce, & se-
rect. obseru. 153. & 154. Franc. Valleriola
la lib. 3. enarrationum medicarum, capite
septimo, Franciscus Valles libr. secundo
controuers. cap. 10.

¶ Dixi toto anno, quia vsque ad 33
duodecimum mensem partum pro-
trahi posse affirmāt *Alciatus, & Tira-*
quel. vbi supr. Et D. Hadrianus causa
cognita decreuerit in vndecim men-
ses nasci posse, vt tradit *Aulus Gelius*
lib. 3. noct. Atticar. cap. 16. Et L. *Papy-*
rius prætor dederit bonorum posses-
sionem paruo terdecimo mense na-
to, vt narrat *Plin. libro 7. capite quinto.*
† Quod licet ex Philosophorum pla- 34
citis posit defendi, & aliquando con
tingerit, non propterea regula statuē-
da est; nam quæ raro accidunt præte-
reunt legislatores, *l. nam ad ea, D. de*
legib. nam fœtus humani terminus de
cem mensium est, Sapient. capit. 7. *In*
ventre matris figuratus sum caro, decem
mensium tempore coaugulatus sum in san-
guine. † Vnde protractum fœtum 35
(qui post decem menses nascitur)
non credo, fuisse ex genito pri-
mo, sed aliud quod ex superfetatio-
ne succedit, vt tenet *Hippocrates libr.*
de superfetatione. Nam vt ait Re-

gia, l. quarta, titul. 23. par. tertia. *Mas si la nacencia de la criatura tocare vn dia del onceno mes, non deue ser contado por*
36 *fijo.* † Neque obstat Plinius dum toto anno hominem gigni cõtendit, nam apud Romanos annus fuit decem mẽsium, vt tradunt DD. *in rub. C. de indicta viduit. tollend.* & astipulatur expressé Ouid. lib. 1. Fastor.

Tempora digereret cum conditor vrbis in anno
Constituit menses quinque bis esse suo,
Quod satis est vtero matris dum prodeat infans,
Hoc anno statuit temporis esse satis.

37 ¶ Neque obstant in contrarium Iurisconsultorum sententiæ, qui septimestres, & decimestres tãtum agnoscunt, negantes quinquemestres, sexi-mestres, & octimestres, nam in his, quæ ad naturam attinent, aut naturales eius operationes, Iurisperitos non sequor, sed Philosophos, ac Medicos, cum omnia, quæ ipsimet Iurisconsulti, hac in parte laude digna protulerint ab ipsismet Philosophis, & Medicis accepta palam fateãtur, vt ex Hippocrate *in d. l. septimo mense, & in d. l. intestato, & aliui pasim.* † Est enim Me-
38 dicina naturę immitatrix authore eodem *Hippocrat. libr. de flatib.* constans, ac firma, vt dixit *lib. de arte,* & artium omnium præclarissima, vt idem docet *lib. de legib.* quæ Deo accepta refert *lib. de veter. medic.* Vel quód omnis medela sit à Deo, vel quod ipsi medicinæ authores ex mirabili arte pro Dijs habeterentur, vt de Aesculapio sic testatur Q. Seren.

Tu quę potens artis, reduces, qui tradere vitas
Nosti, atque in cœlum, manes rebocare sepultos,
Qui colis Ægæas, qui Pergama, quique Epidaurum.

CAP. XLIII. De maleficio Sterilitatis.

SVMMARIVM.

1 STERILITAS licét tam viri impotētia, quám mulieris dici possit, proprié tamen ad fœminas dirigitur, quando in tempore debito viro coeũtes non valent concipere, quod fuit apud Hebręos valdé ignominiosum, *Exodi cap.* ::::: & apud Romanos quæsitissimis pœnis multatum in *lege Papia, & Popæa*, quam moderauit *lex vnica. C. de caducis tollen.* † Causa
2 autem est interna, vel externa, vt Medicorum definit schola hanc distinctionem adferentes *Hippocrates lib. de sterilibus. Galen. libro de semine, Auicen. lib. decimo, & decimo tertio de animal. Peramato lib. de hominis procreat. Petrus Garsia Carrero ad Galen. de locis affectis,*
3 *disputat. 74. cap. secundo.* † Interna causa est ex parte ipsius mulieris, & qualitatis vteri, & situs, secundum *Albertum Magnum lib. 16. de animant. cap. 1.* quia mulierem semen emittere nō agnouit, secutus *Peripateticos, & Aristotelem lib. secundo de generat. cap. 4. & lib. 1. de anim. cap. 2. Galen. libro. 1. de sanitate tuenda. cap. 1. & lib. 2. de naturali facultate, cap. 9. Auicena lib. 9. animal.*
4 *cap. 1.* †Sed verius est fœminas semen emittere, non intus, vt alij volunt, sed in capite matricis, vt viri, & licét non ita prolificum, necessarium tamen est ad hoc vt fœtus concipiatur, & alatur, vt docent *idem Galenus sibi contrarius, Hippocrotes, & alij relati à Iabello lib. 8. Metaphysic. quæst. 17. Florentin. ad Auicen. de generatio. embrionis. Vega lib. 1. de arte medendi, cap. 3 Valles lib. secundo Controuersiarum, cap. 6. Petrus de Peramato lib. de hominis procreatio. cap. 1. cū*
5 *multis sequentibus.* † Et ita ex parte seminis mulieris causari potest sterilitas (non minus, quam viri) quando est nimis frigidum, vel supra modum calidum, aut parum decoctum, vel nimis atenuatum, vt traddunt *Aristo. lib. 4. generat. cap. 1. & lib. 2. cap. quinto. & in Problem. sect. 3. quæst. 4. Galen. lib. artis medendi. cap. 45. Auicena Fen. 2. lib. 3. tractat. 2. cap. 17.* † Aut non conve- 6
niat viro, vel simul non concurrat in coitu, vt docet *Hieronym. Mercurial. lib. 1. de morbis mulier. cap. 2.* referens, & laudans illos Lucretij versos lib. 4. natural.

Vt femina possint.
Seminibus commisceri genitaliter apta;
Crassiq; conueniant liquidis, & liquida crassis.

Et parte vteri solet sterilitas causari, 7
ex mala cōformatione, situatione, vel quod á natura ita partes genitales oblæsas habeat, vt omnino concipere non possit, vel ex ęgritudine, vel à natura, eo quod angustior sit, vt traddūt *Aristotel. dicto lib. 2. cap. 4. Hippocrat. lib. de superfetat. & de morbis mulier,*
Auice. de animal. li. 10. † Vel quid aliud 8
circa conceptionis viam paciatur, vel intēperiem, de qua *Hippoc. 5. aphor. 62. Abynzohar li. 2. tract. 5. c. 1.* aut mēstrua nō fluāt, quia fit ex corporis obstructione, *Arist. li. 1. genera. Rasis cōtinen. 9. Hippocra. li. de genitura, & alibi.* † Et ita
ad cognoscendam sterilitatem Gale- 9
nus consulvit in commenta rijs ad Hippocrat. 1. aphoris. text. 59. *Suffitus ad mulieris pudēda fiat, aromatibus super prunas accensis, & vaporem per rectum syphonem recta in matricem delapso: sic enim rectè iudicium fieri poterit: nempè si odorem naribus percipiat, indicium est permeabile esse corpus, nec obstructioni ob noxium, nec vterum densitate affici, atq; ob id conceptioni aptum.*

¶ Ex parte autē extrinseca fit steri-
litas, ex causa aeris medij, vel cœli tē- 10
peramenti, ex quo mulieres in æstate nō cōcipere, docēt *Hesiod. li. operis, & diei, Arist. in Problem. & li. 1. de generat.*

11 † Vel ex animi passionibus, nam ti-
mor, mœror, & ira immodica causæ
sunt sterilitatis, vt probat *Ætius lib.*
final. capit. 26. Quare licet mulierem
concipere sine coitus voluptate, dixe-
rit *Aristot. lib.* 1. *generat.* apud Medicos
non est receptũ, vt tenet *Mercurial. d.*
12 *cap.* 2. † Ratione potus mulieres etiã
fiunt steriles, vt de aqua nimis frigida
scribit *Aristot. lib.* 4. *de generat. Hippocr.*
lib. de aere, & aqua, Rasis Continent. 9. co-
pia vini etiam sterilizat; *Aristot. lib.* 3.
13 *Problem. Plin. lib.* 14. *cap.* 18. † Item, &
ratione victus, vt ciui multum frigidi,
multum calidi, multum sicci, multũ
humidi causæ sunt sterilitatis, secun-
dum *Hippocrat. libr. de diæta, Aristot.*
lib. 20. *Problemat.* vt de Menta scribit
Auicena de ciuis nimis accid. & de alijs
Medici pasim.
14 ¶ Coitus similiter immodicus ste
rilitatem præbet, vt si statim post coi-
tum iterum copulentur, nam concep
tus concubitus destruit, vt docet *Hip-*
pocrat. lib. de superfetat. Rasis continent.
15 11. *capit. quinto.* † Ex quo merito con-
sulit *D. Hieronym. in capit. hæc origo* 32.
quæst. 4. in hæc verba, *Postquam venter*
vxoris intumuit, non perdam filios, vbi
glosa ait, *perijt partus ex frequenti concu*
16 *sione.* † Nam terra, quæ sæpius aratro
finditur, vix aut raro fructus adfert,
ita mulieres, quæ sæpius coeunt non
concipiunt, vt eleganter probat con-
ciuis meus *Petr. de Peramato (qui ea de*
causa Cordubæ vxorem suffocauit) dict.
17 *lib. de homin. procreat. capit.* 9. † Quod fit
vt meretrices non pariant, vt tradit
Rasis dict. continent. 9. Nam licet conci-
piant sæpius fœtum pene destruunt,
ut alijs aductis exornat *Andr. Tiraquel.*
18 *in ll. connuuial.* 15. *ex num.* 141. † Psal-
tationes similiter, & alios motus post
coitum causa solent esse sterilitatis,
nam motu semen ex vase dilabitur,
vt probat *Aetius Tetrabil.* 4. *serm.* 4. *cap.*
16. & quæ in coitu retractat clunes, &
frequenter agitat, nam vt ait Lucret.
lib. 4. de natur.

Eicit enim sulci media regione viaque
Vomerum, atque locis auertit seminis ictum.

Quare cum sterilitas inducatur natu- 19
raliter, similiter potest, & dæmonis
pacto Maleficus eam inducere, vt pro
bant *DD. in cap. aliquando* 32. *quæst.* 2.
D. Thom. in Sentent. 4. *quæstione* 1. *articu-*
lo 2. *Ioan. Schenckius tom.* 2. *obseruat. me-*
dicar, lib. quarto obseruat. 117. † Et cum 20
sterilitatis maleficio conceptionis via
impediatur, non licet Mago illum præ
bere, quim nec medico remedia natu
ralia præstare, quibus sterilitas indu-
catur, *D. Thomas in Sentent.* 4. *distinct.* 31.
Caietan. 2. 2. *quæstione* 154. *articulo* 1.
Diuus Augustinus in dict. capite aliquan-
do, Tabiena in Summa, vers. matrimonium.
† Nisi quando probabiliter constaret 21
mulierem in partu vitæ discrimen su-
bituram, vel quia nimis arcta, vel præ
vteri angustiam fœtum ferri nequeat
vt docent ex Theologis *conciuis meus*
Anton. Corduba, in Summ. quæstioni 173.
& libr. 1. *quæstionum Theolog. quæst.* 38.
dub. tertio, Ludouic. Lopez par. 1. *Institut.*
cap. 63. *Aragon* 2. 2. *quæst.* 64. *articulo* 7.
amicus noster P. Thom. Sanchez lib. 9. *dis-*
putatione 20. *numero* 15. † Ex Medicis 22
Aretius d. Tetrabil. 4. *serm.* 4. *capit.* 16.
Auicena fen. 21. *lib.* 3. *tract.* 2. *capit.* 17.
Rasis continent. 22. *tractat.* 7. *cap. secundo.*
Petrus Garsia Carrero ad Galen. de
locis affect. disput. 74.
capit. 1.

CAP.

CAP. XLV. De maleficio difficilis partus.

SVMMARIVM.

1. *Difficilis partus cauſæ quibus proueniat de cauſis. nu. 1.*
2. *Difficilis partus ex incongrua infantis poſitura. nu. 2.*
3. *Difficilis partus ex pueri indiguus exitus. num. 3.*
4. *Difficilis partus ex morte infantis. numero 4.*
5. *Infans mortuus quibus partibus excludatur. num. 5.*
6. *Difficilis partus ex aeris loci, & temporis natura. nu. 6.*
7. *Difficilis partus ex alijs extrinſecis. numero. 7.*
8. *Odores vehementes difficultatem adferunt pariendi. nu. 8.*
9. *Difficilis partus ex dæmonis pacto, & caliditate. num. 9.*
10. *Difficilis partus maleficium quando morte puniatur. num. 10.*

PARTVS difficilis fit vel à cauſa intrinſeca, vel extrinſeca mulieris, *ſecundum medicos*; intrinſeca eſt ægritudo, vel debilitas corporis, apoſtegma matricis, ani, & veſicæ, itẽ, & hæmorroides, & rhagades, vt tradit *Hierony. Mercurial lib. 1. de morbis mulier. cap. 3.*
2 † Aut quando infans nõ recta via, ſed retrorſum, aut ad genua inuolutus ſolet ad naſcendum venire, nam tunc matrẽ cruciat, quia per os vuluæ exire nõ valet; vnde dolores, & ipſius pueri ſuffocatio gignũtur, vt tradit *Cæſar. Arantius in obſeruat. anotom. cap. 39.*
3 † Aliquando etiam puer ſuffocatur ob vaſa vmbilici, duabus, vel tribus circumbolutionibus ambientibus collum, nam inteſtinum vmbilicale fertur circa ſuperiorem pueri frontem, ideó caput deorſum inclinat, puerumque inteſtinum extra remanet. Quare ſi in deceſſu capitis ad poſteriora minime feratur, ſuper faciem ad iugulum vſque deſcendit, & circa collum obuoluitur, eodẽque pacto cincti pueri naſcuntur, & interdum ſuffocantur, vt probat *Ioan. Schenckius tom. 2. obſeruat. medic. lib. 4. tit. de partu difficil. obſeruat. 164.*
† Et ſuffocato puero ſuboritur difficultas maxima pariendi, nam cum oſsi ſacri hiatio illa claudatur, & inde natura conatum relaxet, nec puer ipſe ſui ipſius motibus exitum adiubetur, mater viribus laxatur, & difficulter parijt, vt docet *Petr. Garſia Carrero ad Galen. de locis affect. diſput. 76.* Et exemplis atq; narrationibus exornat *Ioan. Schenckius vbi prox. d. obſeruat. 164. cum multis ſequentibus.* 4
† Quare opus eſt infantem mortuum extrahere, & interdũm infruſtra diſiectum, quando totus per os vuluę exire nequit, & quandoque ventrem ſecare, ne tabidus matris viſcera putreſcat, vt multis aductis exornãt *Marcell. Donatus lib. 4. hiſtor. medic. capit. 22. Beniuenius de abditis capit. 29. Ambroſius Pareus lib. 23. cap. 26. Vallerio la lib. 5. obſeruat. 2. Carol. Stephan. lib. 3. de diſſect. partium corp. human. cap. 1. & 2. Mizald. lib. Memorabil. cent. 1. aphoriſm. 100.* 5

¶ Ex parte extrinſeca fit difficilis partus ab aere ambiente, aut influxu corporum cœleſtium, loci, & temporis temperamento, nam nimium frigus cauſa eſt difficilis partus, & ſic in hyeme difficulter parere notat *Alber. Magn. libr. 4. animal. cap. 10.* 6
† Item, & omnia cauſtica, & aſtringẽtia difficultatem adferunt pariendi, vt docet *Galenus*, & ſimiliter mœrorem, & triſtitiam, aut iram nimiam, vt tenet *Raſis* 7

8 *cōtinet*.9. † Necnō odores vehemētes,
quia naribus adhiuitæ faciūt vt vterū
surfum trahatur, quod intellige ante-
quā os matricis aperiatur; nā post aper
turā suffumigationes imó iubant, &
maximé ex Gallia, & quæ virtutem
habent externutandi, nam sternutare,
& clamare illo tempore maximé iu-
bat, vt est doctrina *Hippocrat.* & *Gale-*
ni 5. *aphoris.* 35. *Hieron. Mercurial lib.* 1.
9 *de morbis mulier. cap.* 3. † Vnde per Ma-
gos dæmonis arte, & caliditate fieri
potest, vt mulier difficulter pariat, vt
probant *Grilland. de sortileg. q.* 6. *Apule*
ius lib. 1. *Asin. Pausan. in Boeot. Mart. del*
Rio lib. 3. *Magiaar. p.* 1. *q.* 4. *sect.* 3. *Rapha.*
de la Torre tom. 2. *de vitijs oppos. relig. q.*
10 96. *art.* 2. *disput.* 10. † Et quando infan-
tis, aut matris mors sequitur tenentur
de occiso, *cap. si aliquis de homicid.* ibi,
vel nasci soboles, secus si fiat, vt pariat,
quia non tenentur de dolo, *l.* 3. §. *hæc*
adiectio, D. ad l. Cornel. de sycar. Grillan.
vbi sup. q. 12. *nu.* 10. *Ant. Gomez variar.*
3. *cap.* 3. *Baiard. ad Clar. q.* 68. *ex nu.* 7.

CAP. XLVI. De maleficio lactis exicationis.

SVMMARIVM.

LAC ex sanguine generatur. num. 1.
Lac exicatur tam intrinsecis, quam extrinsecis causis. nu. 2.
Lactis exicationis causæ naturales intrinsecæ. num. 3.
Lactis exicationis causæ intrinsecæ supervenientes. num. 4.
Lactis exicationis causæ externæ. nu. 5.
Aer purum, aut nimis calidum lac solet exicare. num. 6.
Lactis exicationis maleficium quomodo á dæmone patretur. num. 7.
Lactis exicationis maleficium actione naturali. num. 8.

LAC enim, quia ex sanguine 1
generātur, siue purissimo, vt
voluit *Hippoc. li. de natur. fœt.*
& *lib. de morb. mulier.* siue menstruo, vt
contendit *Galen.* 5. *aphorism.* 37. & *lib.*
14. *de vsu par. cap.* 8. † Multis ex causis 2
exicari potest tā intrinsecis, quā extrin
secis, vt docēt *Hieron. Mercur. lib.* 3. *de*
morb. mulier. cap. 1. *Petr. Forestus to.* 1. *ob-*
seruat. Medicar. lib. 17. *obseruat.* 18. † In- 3
ternæ, aliæ sunt naturales, aliæ aduenti
tiæ: natuaales sunt, paruitas mamma
rum, & earū vasorum angustia, prop-
ter quod sanguis ab vtero, ad eas non
potest deribari, aut per debilitatem
virtutis attracticis, vt contendit *Aui-*
cena lib. 2. *fen.* 3. † Aduenticiæ veró cau 4
sæ lactis exicationis, sunt febres ar-
dentes, & pytuitosæ, quibus sanguis
vitiatur, & lactis via impeditur, vt do
cet *Galen. lib.* 1. *simplic. cap.* 20. Item, &
animi angores, & nimius labor, vel
quid simile, vt tradit *Petr. Forest. d. ob-*
seru. 18. & 20.

¶ Externæ causæ sunt, quæ ab ex- 5
ternis procedunt actionibus, vt victus
multum calidus, & siccus, *Plin. de semi*
ne Cyrcæ, Albert. Magn. lib. 9. *animal.* aut
emplasta ex mele, mentha, altheæ, aut
terebentina, vt tradit *Petr. Forest. vbi*
sup. d. obseruat. 20. † Aut aer impurum, 6
vel nimis calidum, & adurās, quo hu-
mores atenuātur, aut sanguinis copia
arcetur, vel desicatur, vt tradunt *Aui-*
cena, & *Mercurial vbi sup.* Nam vt ait
Vergil. Ecclog. 2.

Si lac præceperit æstus.

Quæ cum dæmon agnoscat, nil ve- 7
tat quim eis latenter vtens naturaliter
lac exicet, vel lactis materiam ar-
ceat, vel vias impediat, vt docēt *Ber-*
nard. Comensis tractat. de strigib. post Lu-
cernam Inquis. nu. 14. *Andr. Cæsalpin. de*
inuestigat. dæmon. cap. 10. † Vel clancu- 8
lum lac subducens, vt quæ epistomio
parieti infixo ex vrcinæ baccis lac
emul-

emulgebat, vt tradunt *Grilland. de sorti leg. quæst. 10. Sprenger. in Mall. par. 2. q. 1. cap. 6. Cæsalpin. de inuestigat. dæmon. cap. 12.* Nam vt ait Vergil. Ecclog. 3.

Et succus peccori, & lac subducitur agnis.

CAP. XLVII. De maleficio deuouendi, & poculo amatorio.

SVMMARIVM.

Energumenos à dæmonibus sæpe inuadi, & possideri. num. 1.
Tradendi potestatem dæmoni apud Apostolos, & sanctos viros. nu. 2.
Malefici solent alios deuouere, ac dæmoni mancipare. nu. 3.
Deuotionis dæmoniaci quodam genus. numero 4.
Simulachrorum vsus quandoque in maleficio amatorio. nu. 5.
Poculum amatorium quid sit, & vnde dicatur. nu. 6.
Poculum amatorium datur per essum, vel potum. nu. 7.
Hostia cõsecrata, & aliis rebus sanctis vtitur in poculo amatorio. nu. 8.
Poculum amatorium ex herbarũ folis, & aliis naturalibus comparatur. nu. 9.
Diobolus rebus naturalibus quãdoque vtitur tanquam pactis signa. nu. 10.
Diabolus voluntatem nostram cogere non potest ex Theologis. nu. 11.
Volũtatem nostram diabolus cogere nequit ex Iurisperitis. nu. 12.
Res, quæ poculo amatorio anectuntur voluntatem non cogunt sed humores perturbant. num. 13.
Remora, rubeta, cerebri fel, & similia irritant corpus. nu. 14.
Pellicula quæ rebelitur à fronte pulli in furorem aducit. nu. 15.
Dido ad maleficium amatorium pellicula huiusmodi vsa. nu. 16.
Liberum arbitrium Deus hominibus relinquit. nu. 17.
Liberum arbitrium neque Deus, neque Angelus cogunt. nu. 18.
Diaboli potestas versatur in tentatione. num. 19.
Homo valet resistere tentationibus diaboli. num. 20.
Diabolum ad amorem posse cogere, hæresis est. num. 21.
Diabolus ad amorem inducit humores cõcitando. num. 22.
Humorum concitatio quandoque in furorẽ aducit. num. 23.
Diabolus qua arte vtatur ad amoren conciliandum. nu. 24.
L. eorum, C. de Malef. & Mathe. *de maleficio amatorio explicata. nu. 25.*
Defixio *Magicæ deuotionis, & execratio nis genus fuit. nu. 26.*
Animum defixi minime coactionem importat. num. 27.
Maleficium amatorium extra corpus quando paretur. nu. 28.
Maleficium amatorium per imaginum fabricationem. num. 29.
Baruc cap. 6. *de maleficio amatorio explicatus. nu. 30.*
Funi circundatio, & oliuarum succensio ad maleficium amatorium. numero. 31.
Babyloniorum mos de exponiendis puellis in via prætereuntibus. nu. 32.
Feminæ Babyloniæ Magia amatoria vtebantur ad alliciendos prætereuntium animos. nu. 33.
Funi circundatio ad amorem apud Vergilium. nu. 34.
Amantis, vel amãti simulachrum funibus circundabatur ad amorem. nu. 35.
Funes huiusmodi laneæ rhombo torquebantur. num. 36.
Ossa olibarum apud Babylonicos in maleficio amatorio sucẽdebantur. nu. 38.
Ossa olibarum, quare in huiusmodi amato-

DEVOVENDI
maleficio supponē
1 dum est, Energume
nos á Dæmonibus
sæpe inuadi, & possi
deri, hoc est homi-
nis corpora ingredi, & simul potesta-
tem aliquam eos vexandi, seu affligē-
di accipere, vt docent *Mengus in fuste*
dæmon. & Petr. Thyræus disput. de dæmo-
niac. par. 1. cap. 11. † Sic dæmoni traden 2
di potestatem, cōstat olim Apostolos
habuisse ex Pauli verbis Corinthio. 1.
cap. 5. *tradere homini Sathanæ*, & alios
quosque sanctos viros, vt olim, sic, &
hodie eā à Deo accepisse, *ad Thimoth.*
1. cap. 1. cum alijs per Thyræum vbi prox.
† Maleficos autem eam habere satis 3
ex eorum actis, & confessionibus cō-
stat, qui solent, sic alios deuouere, ac
dæmoni mancipare, vt eos tanquam
prædia sua possideant, vt de Simone
Mago narrat *Anast. Nicen. in locis sacræ*
Scriptur. q. 23. de alijs *Codronch. lib. 3. de*
morbis venefic. cap. 7. Thyræus vbi prox.
cap. 29. Remig. lib. 2. dæmonolat. ex capit.
9. Ioan. Cæsarius libr. 5. exemplor. cap. 11.
& 26. † Quibus astipulatur Ouidius 4
in Herois, dum huiusmodi malefici
mentionem faciens ita scribit.

Deuouit absentes, simulachraque cerea figit,
Et miserum tenues in iecur vrget acus.

† Nam licet ad maleficiū hostile per- 5
tinere videatur, ex eis quæ diximus
sup. Cap. XXX. ad hoc etiam amato-
rium conducere tenet *Ioan. Salisberien.*
lib. 1. de nugis curial. cap. 11. † Quod ali- 6
quando *Poculum amatorium* appellatur
siue in potū, siue in essum detur, vel ali
ter extra corpus affingatur, vt docet
Grillan. de sortileg. q. 3. ex num. 15. & q.
5. ex num. 2.

¶ Intra corpus per essum, vel potū 7
componitur ex hostia consecrata, *glo.*
in cap accusatus, § sane, de hæretic. lib. 6.
Vel non dum consecrata, sed notis, &
litteris sanguineis circumscripta, oleo
sancto, thure benedicto, aqua baptis-
mali, lapide sacro, & alijs Ecclesiastico
ritu benedicta, & cōsecrata, vt docet
idem *Grilland. d. q. 3. num. 18.* † Quia 8
diabolus sub aliquo sanctitatis tegmi

en

ne ſortilegia ſua abſcondit, & cultu
veræ religionis obumbrat, vt ſimpli-
ces credentium animos fallatijs ſuis,
decipiat, & ad hoc etiam vti ſolet re-
lequijs ſanctorum *cap. Epiſcopus, cap.*
9 *aliquanti h. 26. q. 5.* † Item per aliquas
mixturas compoſitas, ex herbarum
folijs, vel radicibus, metalis, vel rep-
tilibus terrę, plumis, inteſtinijs, mem-
bris vé auium, piſcium, vel animantiũ
particulis, quia multa ſũt pharmaca,
quæ vim habent naturalem turbandi
humores, irritandi ſemẽ, excalefaciẽ-
di totũ corpus *l. eiuſdem legis, §, adiectio*
10 *D. ad l. Cornel. de Sycar.* † Et ſi nullæ eſ-
ſent poſſet dæmon rebus, quibus vel-
let vti, tanquam ſignis conuentis, &
deinde iuxta pactum, ipſe per ſe turba-
tionem, & flatulentiam, & pruritũ, &
calorem in corpus inducere, ſimulq́;
perſonæ certæ importunã ſuggeſtio-
nem imaginationi, quaſi valdé digna
amari, obijcere, vt docet *Ioan. Boke-*
11 *lius lib. de Philtr.* † Nam dæmon, neq́ue
in bonum, neq́ue in malum ſinẽ vo-
luntatem noſtram cogere valet, ad
ea, quæ nollumus amandũ, vt docẽt
ex Theologis *D. Thomas, Paludanus, &*
alij in Sent. 4. diſt. 34 Sprenger. in Mall. p.
1. q. 7. Medina lib. 2. de recta in Deum fi-
de, Caſtro lib. 1. de iuſta hæreticor. punit.
cap. 15. Mart. del Rio lib. 3. Magicar. diſq.
p. 1. q. 3. ſect. 2. Suarez lib. 2. de Relig. c.
9. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppo-
12 *ſit. relig. q. 96. art. 1 diſp. 2.* † Quod ſimul
probant Iuriſperiti *Bald & Binsfeld. in*
l. eorum. C. de malefic. & Matth. Anchar-
ran. in cap. ex tuarum de Sortileg. & in c.
ſi per ſortiarias 33. q. 1. Grilland. de Sorti-
leg. q. 3. num. 12. & q. 10. num. 3. Nider. in
Formicar. lib. 5. cap. 5. Leloyher lib. 1. ſpec-
13 *tror cap. 5. Tiraq. in. l. 13. cõnuvial.* † Nam
res, quæ ad amorem adhibentur vo-
luntatem non cogunt, nec cõſenſum
extorquent, ſed ſolum humores per-
turbant maleficiati, & quaſi in furorẽ
accendunt, vt præter Sprenger. & Le-
loyherũ vbi ſupra acurate docet Oui-
dius, ſed locus excidit, verba autem
ſunt.

Nec data profuerint pallentia philtra
puellis,
Philtra nocent animis vimq́ue furoris ha-
bent.

Vt de Remora, Rubetæ oſcillo, cele- 14
bri felle, vel aſsini pulli, & alijs huiuſ-
modi, quæ vim habent irritandi cor-
pus, vt docet *Cæl. Calcagnius lib. de Ma-*
gia amatoria. † De pellicula, quæ reue- 15
litur à fronte pulli equæ naſcentis, cu-
ius odor eam in furorem redigit, plu-
ra ttadunt *Ariſtot. lib. 6. hiſtor. animal. c.*
18. *Plin. li. 8. c. 42.* † Ex quo Dido furi- 16
bũda ad AEneæ amorẽ repitẽdũ, inter
alia artis arcana apud Verg. AEnei. 6.

Pubentes herbæ nigri cum lacte veneni
Quæritur, & naſcentis equi de fronte
revulſus,
Et matri præreptus amor.

¶ Deus enim creauit hominem, & 17
reliquit in manus conſilij ſui *Eccleſ. c.*
17. nã, vt ipſe met Deus ait Geneſ. 4.
Sub te erit appetitus tuus, & tu dominabe-
ris illi, quia liberum eſt hominis arbi-
trium *Deuter. cap. 30. Ioſ. 24. Pſalm. 26.*
Sapient. 9. Corinth. 1. cap. 3. † Vnde cum 18
Deus hanc in hominem poteſtatem
renuntiaberit, nulli ſunt Angeli, neq́;
Principatus, qui ſibi eam poſsint vin-
dicare ſecundum Apoſtol. ad Rom.
cap. 8. *Scio, quod neq́ue Angeli, neq́; prin-*
cipatus, neque poteſtates poterunt me ſepa-
rare à charitate. † Ergo multo minus 19
diabolus, cuius poteſtas ſolum verſa-
tur ad tentationem Apocal. cap. 2. *Ec-*
ce miſſurus eſt Sathanam, vt tentemini.
† Quod minime in voluntatem agit, 20
cum poſsit homo reſiſtere, quia vt
Apoſtolus teſtatur Corinth. ca. 10. *Fi-*
delis Deus, qui non patitur vos tentari vl-
tra id, quod poteſtis. † Quare, qui dixe- 21
rit poſſe dæmon ex poculo amatorio
homi-

homines ad amorē cogere, hæreticus
est, vt tradit *Bern. Basim de artib. Magic.*
22 *concl.* 6. † Nam quod dæmon potest so
lum est imaginationem, & phantasiā
turbare, humores cōcitare, & totum
corpus interius quasi accendere, adeó
vt varijs tentationum illecebris inte-
rius æstro quodam liuidinis vexetur,
ad desiderium carnalis copulæ cū ali-
23 quo in genere. † Quod quandoque ex
causa naturali tam vehemens esse so
let, vt homines in furorem venire co-
gat, vt multis annumeratis docet *Pe-
trus Forestus tom. 1. obseruat. Medic. lib.*
10. *obseruat.* 29. & 30. Quod dæmon
præstare valet, vt Cupidinis nomine
docet, Vergil. AEneid. prima.

Vt facie mutatus, & ora Cupido
Pro dulci Ascanio veniat, donisque fe-
rentem
Incendat Reginam.

24 Quod si tūc temporis maleficus ama-
tor accedat, & artibus, quibus solent
mulierculæ capi, eam tam instāter vr-
gat, vel dæmō de illo vno tam asiduc
memoriam, & phantasiam mobeat,
exibēdo species circunstantiarū, prop
ter quas amore dign⁹ videatur, & sub
trahendo eas, quas indignum reddeāt
facile fiet, vt in nassam præda cadat.
25 † Et ita intelligitur tex. in l. eorum, C.
de malefic. & Math. *Impudicos animos
ad liuidinem deflexisse*: non tamen de-
fixisse, vt putat *Cuiatius*, quasi Magicū
verbum, vt constat ex lege XII. Tab.
QVAECVNQVE AVGVR IN-
IVSTA, NEFASTA, VITIOSA,
26 DIRA DEFIXERIT. † Sed *defixio*,
magicæ deuotionis, & execrationis
quodam genus fuit, & non animę per
mobendæ, sed sanitatis corporis per-
dendæ institutum, Plin lib. 28. histor.
cap. 4. *Defigi diris imprecationibus nemo
non metuit*, Ouid.

Sagaque Phœnitia defixit nomina ce-
ra.

† Nec satis Latinum est *animum defigi*, 27
sed *deflecti*, vt apud *Iul. Paulum lib. 5. sen
tentiar.* Quod minimé coactionē im-
portat, sed tantum seductionem, vt
Saga illa apud Vergil. AEneid. 4.

Hæc se carminibus promißit soluere
mentes
Quas vellit, ast alias diras immittere
curas.

¶ Extra corpus, maleficiū fit ama- 28
torium, quando sub certa forma cō-
posita chlamydi assuūnt, vel tunica
maleficiandi, vel abscondunt sub capi
te lecti, aut sub limine ostij, vel alteri⁹
loci super quo ipse maleficiandus sit
transiturus, vt docent *Grilland. d. q. 3.
nu. 23. & q. 5. nu. 3. Pomponat. lib. de incan
tat. cap. 8. Marsil. Ficin. libr. 13. Thelogiæ
Platon.* † Item per imaginum fabrica- 29
tionem ex cera, vel argilla, quas ad ig
nem vrebant, & sic illos, quibus defi-
gerant, ardere, & vri in eorum amore
pollicebant, de quo authorem habeo,
quem proximé laudaui, Vergil. Ec-
clog. 8.

Limus vt hic durescit, & hæc vt cera
liquescit,
Vno eodemque igne sit nostro Daphnis
amore.

Ad quem morem respexisse videtur 30
Babyloniorum mos apud Prophetam
Baruch cap. 6. *Mulieres autem circunda-
tæ funibus in vijs sedent succendentes ossa
oliuarum: cum aliqua ex ipsis atracta ab
aliquo transeunte dormierit cum eo, proxi
mæ suæ exprobat, quod ea non sit digna ha-
uita sicut ipsa, neque funis eius dirup-
tus sit.* † In cuius explicatione va- 31
riāt Interpætes, *Caßianus, & Lyranus*
delirant. Rem acu tetigit *diligentißi-
mus conciuis, & præceptor meus P. Mart.
de Roa libr. 3. Singul. cap. 9.* Si tamen fu
nis eius circundatio, & succensio oli-
uarum, ad hoc maleficium referret.
† Nam cum Babylonicæ fœminæ ma 32
gicis artibus fuissent deditissimæ, hāc

non

non prætetierunt, ad Veneris expiatio-
nem, in cuius templo semel in vita
commorare tenebantur, donec ab ali
quo trãseunte attractæ dormierent cũ
33 eo, vt docet *Herodot. lib.* 1. † Quare vt
citius se expedirent, magica solebant
incantamenta peragere ad prætereun
tium animos conciliandos, quia hono
ris fuit à pluribus appeti, ciciusque se
expedirî, & sic vicinis suis exproba-
bant, quod illæ non sint dignæ hauitę
34 sicut ipsę. † Cuius rei causa circunda-
tæ funibus sedebãt, Magicę impræca-
tionis ritus, Vergil. d. Ecclog. 8.

Terna tibi hæc primum triplici diuersa colore
Litia circundo, terque hæc altaria primum
Effigiem duco.

53 Amati nempè simulachrum, vel ipsi
amantis, quod ligabatur cõceptis ver-
bis, idem Vergil. vbi prox.

Necte tribus nodis ternos Amarylli colores,
Necte Amarylli nodos, & Veneris, dic vincula necto.

36 Quæ vt plurimum laneæ fuerunt, &
rhombo torquebantur, vel debolue-
bantur ab orbe, vel glomo, Propert.
lib. 3.

Improba nen vincit me moribus illa, sed herbis
Stamine à rhombo ducitur illa rota.

37 Neque ossa oliuarũ ad nil aliud succẽ
di existimo, quam quod prætereuntes
in earum simul amore succenderen-
tur, ne diutius pro Deæ expiatione cõ
morare cogerẽtur, vt docet *Herodot.*
38 *vbi sup.* † Quidquid alia Casiodorus,
Procopius, & Lyranus ex antiquita-
tis ignorantia comminiscantur, nam
ossa oliuarum, hoc est minutas oliuas,
& duriores cæteris, & penè osseas, vt
flectebantur igne, sic prætereuntium
ossa, & corda vrere, & adolere præca-
bantur, vt tradit *Salisberiens. lib.* 1. *de nu-*
gis curial. cap. 11. † Quo respexerunt, 39
& Romani dum loco ossis oliuarum,
lauros, & bitumen ad amorem conci
liandum à dolere consueberunt, Ver-
gil. d. Ecclog. 8.

Sparge molam, & fragiles incende bitumine lauros
Daphnis me malus vrit, ego hanc Daphnide laurum.

¶ De remedijs non minus dicendũ 40
est, ea vana, & superstitiosa esse, quę in
huius maleficij antidotis veteres tra-
diderunt, vt de herba Promethea, de
hirci vrina, de rubeta corio pecoris re
centis alligata, de virga lupi, & simili-
bus apud *Pomponat. lib. de incantationib.*
Plin. libr. 28. 32. & 39. † Turpius apud 41
Cardanum lib. 2. *variet. rer.* scriptum est.
Eum, qui stercora recentiora amicæ in suo ponat caluo, & calceum statim induat, amore liberandum. Vtatur ille suo reme-
dio: appagè, has sordes equidẽ tetro
odore cum fastidio cõmutandum cre
diderim, quandiù fœtor durauit. † Alij 42
dicunt hoc maleficium altero malefi
cio esse tollendum, *Bart. & Salicet. in l.*
eorum, C. de malefic. & Mathen. Cod. õch.
lib. 4. de morbis venefic. cap. 9. Grilland. de
sortileg. q. 2. num. 4. & 5. † Nam vt ait 43
Tibul. lib. 1.

Quid credam? nempè hæc eadem se dixit amores.
Cantibus, aut herbis soluere posse meos.
Et me lustrauit tedis, & nocte serena
Concidit ad Magicos hostia pulla Deos:
Non vt totus abesset amor, sed mutuus esset
Orabam: nec te posse carere vellim.

Putabãt enim his lustrationibus duo- 44
rum alterum euenire, vel vt amore li
berarentur, vel votis potirentur: sed
cum euentus neque à natura, neque à
Deo expectatur, totus pendet ex Dæ-
monis pacto, quo his miseris frequen
ter solet irridere, vt non malè Neme-
sius

ſius paſtorem inducit quærentem hęc omnia ſibi in caſum cecidiſſe.

Quid prodeſt, quod me peregrini mater Amynthæ
Ter vittis, ter fronde ſacra, ter thure vaporo
Luſtrarijt, cincreſque auerſa effundit in amnem,
Incendens viuos crepitantes ſulfure lauros:
Cum ſic in Meroem totis miſer ignibus arſi.

45 ¶ Vnde recurrendum eſt ad remedia Eccleſiaſtica, quæ proſunt ſemper animæ, & corpori nunquam nocent: de quibus *dicemus infra cap. fin.* vel ad moralia, quibus caro maſceratur, & concupiſcētiæ motus licentius erumpentes compeſcuntur, vt opera pœnitentię, humi cubationes, cilitia, flagella, & ſimiliū plura apud *Mart. del Rio*
46 *d. q.3.* † Et ſimul vitare laſciuiæ irritamenta, vt libidinoſos complexus, tactus, colloquia, & ſimilia, de quibus latē *Neuizan. in Sylua nup. lib.2. Thom. Sanchez de matrim. tom.3. lib.10. diſp.46. ex num, 32.* Nam vt ait gloſ. in l. quod ait lex D. ad l. Iul. de adulter.

Viſus, & alloquium, tactus, poſt oſcula factum.

Luſſus ſimiliter, quæ ſunt veneris propinationes, *Ouidium libr. tertio artis*
47 *Amandi.* † Quare vaſalus, qui propter adulterium commiſum cum vxore domini priuatur fœudo, priuatur ſimiliter ſi cum ea turpiter luſſerit, *cap. vnico, §.1. quibus mod. fœud. amitt. in*
48 *vſibus fœudor.* Cuiuſmodi ſunt pſaltationes, & geſticulationes venereas, vulgo *Chaconas*, aut *Zarabandas*, & alia huiuſmodi, quæ puditítiam tentant, *D. Antonin. par.2. tit.3. cap.7. §.5. Alcozer in Sum. cap. 20. & lib. de lud. cap.54. Cordub. q.5. concl.2. Thom. Sanchez vbi ſu*
49 *pra ex num.42.* † Quarum modus non ſanè Hiſpanię nouus ex Indorum cōmunicatione ortus, nam ſimiles ſaltationes apud veteres inuenio Gaditanos in vſu, Mart. lib.5. Epig.79.

Nec de Gadibus improbis puellæ
Vibrabunt ſine fine prurientes
Laſciuos docili tremore lumbos.

Iuuenal. lib.4. Satyr.11.

Forſitam expectes vt Gaditana canoro
Incipiat pruire choro, plauſuque probatæ
Ad terram tremulo deſcendunt clune puellæ
Irritamentum Veneris languentis.

¶ De ea prohibitione, ac pœna reſtat dicere circa poculum amatoriū, 50
quod ſi mors ex eo fuerit ſecuta quā vt plurimum ſequi tradit, *Hipp. Marſilis in l. eiuſdem legis, D. ad l. Cornel. de Sycar.* Aut amoris illiciti cauſa exerceātur pœna mortis punitur, vt per *DD. in l. ſi quid aliquid, D. de pœn. l. nemo haruſpex. C. de malefic. & Matth. Iul. Paul. lib.5. Receptar. tit. ad l. Cornel. de Sycar.*
† Si mors autem non ſequitur, aut dolo malo non fit, quia præſtatur ad conciliādum maritū ab vxore immeritò aſpernatum, vel dæmō nō inuocatur expreſſé (quia res tantum ſuperſtitioſę adhibentur) relegationis in nobiles, damnationis in metallum in viliores pœna ſtatuitur *d. l. ſi quis aliquid, §. abor* 51
tionis, D. de pœn. † Quæ hodie ad Iudicis arbitrium eſt redacta, vt tradunt *Grilland. de ſortileg. d. q.11. nu.26. Petr. Binsfeld. in d. l. eorum, q.3. Menoch. de Arbitrar. lib.2. caſ.358.* † Qui ſi in omnib⁹ 52
delictis pronior debet eſſe ad abſoluēdum, quam ad condemnandum, *l. abſentem, D. de pœn.* in hoc maximé dixit 53
Abb. in rub. de hæretic. nu.13. † Nam delicta, quæ amoris cauſa committūtur mitius puniri debent, & à pœna ordinaria excuſantur, *Anto. Gomez variar. 3. cap.14. nu.28. Simanc. de Cathol. Inſtit. tit.17. ex n. 43. Tiraq. de pœn. temp. caſ.4.* 54

Iul.

Iul. Clarus in Prax. §. fin. q. 60. num. 18. Petr. Gregor. in Syntag. par. 3. lib. 30. cap.
55 3 *num. 9.* † Quia potentissimus est effe
ctus amoris, qui non consilio, sed furore ducitur, vt docet *D. Hieron. in Ioel. cap. 1. & lib. 2. contra Iouin. Sanctius, & Minois ad Alciat. emblem. 105. 106. & 107.*

CAP. XLVIII. De maleficio Odij.

SVMMARIVM.

Maleficium odij quare à dæmone causetur. num. 1.

Bufones oculis consutis in maleficio odij parantur. num. 2.

Serpētum capita, vel pelles defodere ad maleficium odij. num. 3.

Quisquiliæ in maleficio odij adhibitæ signa sunt pacti latentis. num. 4.

MALEFICIVM
1 odij, vt moraliter,
ita à dæmone causari potest, vt se inuicē abhorreāt, oportunas ad id, vel ad irascibilem concitandam imagines phantasiæ aducendo, ita vt cum occurrerint animo, vix queat homo non grauissime irritari, & scandesci, etiam in illos, quos (hac perturbatione desiniente) affatim amat, vt de quodam Iacobo ab vxore aspernato, narrat *Codronch. li. 3. de morb. venefi cap. 8.*
2 † Ad quod perpetrandum solent maleficæ bufones ollæ includere cōsutis oculis, & eos sub lecto abscondere, vt narrat idem *Codronch. dict. lib. 3. cap. 6.* † Vel serpentum capita, & pelles defo
3 dere sub limine, vel in angulis domus vt obseruat *Cæsalpin. de inuestig. dæmon. c. 10.* † Sed hæc, & aliæ quisquiliæ signa
4 tantum sunt pacti combēnti cum dæmone, quibus concurrit, & opus perficit, vt ille, qui paredrio suo dicebat apud Port.

Tu potes vnanimes in prælia mittere fratres.

CAP. XLIX. De maleficio sanitatis, vulgo Ensalmo, & an visu, contactu, voce, afflatu, osculo, vel nudi linthei applicatione vulnera, & morbi naturaliter medeantur.

SVMMARIVM.

Contactu voce, afflatu, osculo, vel nudi linthei applicatione sunt qui causam physicam exquirant. num. 1.

Origines, & alij de maleficio sanitatis reprehensi. nu. 2.

Sanitatis maleficiū virtuti naturali animi cōplexioni tribuit Auicena. num. 3.

Sanitatis virtus temperamento corporis bene disposito tribuit Fulgines. nu. 4.

Sanandi virtus lapidum, & herbarum reperiri in homine vt in microcosmo. numero. 5.

Sanandi virtutem alij tribunt imaginationi. num. 6.

Imaginatione sanitas conferri non potest. nume. 7.

Sanitatis virtus tribuitur influxu corporum cœlestium. nu. 8.

Visio vel cum imaginatione nuda ad vulnera sananda non conducit. nu. 9.

Videndi potestas potentia est passiua. numero 10.

Rupiculæ fabula de visiuo maleficio reprehenditur. nu. 11.

Visui multa tribuuntur, quæ sympathiæ, & antypethiæ sunt referenda. nu. 12.

Basilici visus non nocet, sed virulentus halitus. nu. 13.

Struthio-

Salutatores huiusmodi quãto sanctioribus rebus vtuntur, tanto superstitiosiores censentur. num. 55.

Salutator dãnatus Ipis, quod sacrosanctis consecrationis verbis vulnera sanasset. num. 56.

Salutatores vocantes, & eis fidem præbentes eorum pacto irreciuntur. num. 57.

SVNT, qui in his re
1 bus causam physicam exquirunt, ipsis vocibus, contactibus, afflatib⁹, osculis, & similibus vim tribuentes, vt *Arabes ferè omnes, Cabalistæ, & recentiores Iudæi, atque Magi Pomponazius Agrippa, Paracelsus, &*
2 *VVierus.* † Quorum errore non fuit immunis *Origin. contra Cels. libr.1. & 5. Serenus libr. de re medic. Aetius lib.8. cap.5.* & ex nostris *Grillan. de sortileg. q. 8. Petr. Leloyher lib.1. Spectror. cap. fin. &*
3 *lib.4. cap.4.* † Cuius rei causam ex naturali animi complexione tradit *Auicena*, dum censet intellectui benè disposito, & supra materiam eleuato, res cunctas, quæ materia constant, cœlestes, & terrenas, simplices, ac mixtas obedire, quod vt erroneum improbarunt *Annan. lib.4. de natura dæmon. & Sibyllam. de peregr. qq. decad.3. q.3. cap.8.*
4 † Alij hanc virtutem largiuntur speciali quodam temperamẽto corporis benè disposito, & humorum, & qualitatum actiuarum, quibus aiunt posse mira efficere; vt de Christi Domini temperamento tot miraculis coruscante blasphemant *Fulginus Medicus, Agrippa Magus, & Paracelsus hæreticus.*
5 † Contendentes, quod sicut in herbis, lapidibus, & animantibus inuenitur hæc virtus sanandi, ita in homine; vt in Microcosmo similis virtus reperiatur, ita vt in vno homine sit virtus talis lapidis, in alio talis plantæ, &c. quibus se subscribit *Pomponat. lib. de incantat. cap.3.*

¶ Alij hanc vim imaginationi tri- 6
buunt, quam dicunt posse immutare corpus disiunctum, & separatum ab imaginatione, vt tradunt *Marsilius Ficinus libr. 13. Theolog. Platon. Medina*
lib.2. de recta in Deum fid. cap.7. † Quod 7
siue accipiant ex solo animæ præstantioris imperio, vt ex doctrina *Auicenæ tradunt Auger. Ferrer. li.2. de Metod. cap. 11.* siue mediantibus radijs visiuis, vt de fascino *diximus sup. cap.53. ex nu.12.* vt merum delirium damnarũt *Valent. 2.2. disput.6. q.13. punct.2. Vayrus lib.2. de Fascin. cap.9. Annan. lib.4. naturæ dæ-*
mon. † Alij simili vesania lęsi tribuũt 8
influxu corporũ cœlestiũ ex illo Magico Ptholomæi aphorismo, *Vultus inferiores subiectos vultibus cœlestibus.* Cui consentiunt *Aphrosidæus, Paracelsus, Porphyrius, & alij Platonici,* & recentiores *Pomponatius, Ficinus, Dulcius, & Mizaldus.*

¶ Vnde visio sola, vel etiam cum 9
imaginatione nuda ad vulnera sananda satis ineficax est, vt docet *Leonard. Vayrus lib.2. de Fascin. cap.9. Baptista Codronch. lib.2. de morbis venef. cap.2. Laurent. Annan. lib.4. natur. dæmon. Bekelius*
li. de philtr. cap.1. † Nam ex oculo nihil 10
emittitur, quod nocere posse, vt diximus *sup. cap.34.* quia potestas videndi, potẽtia est passiua, quę per introsumptionem obiectum repræsentat, vt docet *Auunculus meus D. Ioan Baptista Villalpando in Regio Codice tom.2. de extre-*
mis vis. Ezechiel. lib.2. cap.7. † Nec obstat 11
quod de Rupicula, siue Hiancintilla narrat *Plutarch. lib.5. Sympos. cap.7.* Quod si oculos in icterium defingat, sibi morbum, ęgro sanitatem adferre, quia ridiculum est; nisi ad aliquam similitudinem, & sympatiam naturalẽ morbi, & aniculæ referas, vt diximus de charadrio *lib.1. cap.2. num.14.* † Ex

hac

hac enim leo metuit galli aspectū, &
lup⁹ viso homine raucescit, & è cōtra,
vel quia ob micantes eius oculos, &
aspectum formidabilem, qui inferam
improuisam incidunt, metuunt vehe-
menter, timor repentinus sanguinem
ad cor fugat, & frigus cæteris mem-
bris inducit, vnde raucedo, & vocis
impedimentum, secūdum *Auinzohar*
13 *lib. 1. Theiçir tract. 10. cap. 45.* † De regu
li, siue Basilisci intuitu notior narratio
est, quam verior, nam si reperitur tale
animal, violento halitu, ac virulento
vicinum inficit aer, iste necat ascendē
tes, vt narrat *Laonar. Vayrus vbi sup. c.*
9. & nos diximus *sup. cap. 39. de fascina*
14 *tione ex nu. 42.* † Neque minus obstat
struthiocamelum, & tardi gradam, &
domiportam testudinem aspectu pul
los ex ouis excludere, quia non credo
nam in arenis oua derelinquunt, &
aspiciunt solum vt arceant nocitura,
postea benigna mater tellus, ea calore
maturat, vt in lacertis contingit, *Ari-*
15 *stot. lib. 1. naturæ animal.* † Neque obstat
etiam genus quodam Hispaniæ homi
num, quos vocamus ZAHVRIS, &
Lynceos possumus appellare, qui se vi-
dere abdita in penetris terræ visceri-
bus, venas aquarum, & metallorum,
thesauros, & sub sarcophagis sita ca-
dabera, vt docent non Poetæ modo,
sed Philosophi *Cæl. Rodigin. li. 16. antiq.*
16 *lect. cap. 2. Vayrus d. lib. 2. cap. 4.* † Quia
præter venas aquarum, & metallorū,
quæ ex vaporib⁹ illæ, hæc vero ex her
bis ibi nasci solitis, noscuntur, vt pror
sus falsum habendum est, nam mediū
istud sarcophagorum, aut telluris, tā
densum, solidum, & opacuum est, siue
illuminationis expers, vt nequeat vi-
su penetrari, nisi pactum accedat cum
dæmone, vt docet *Mart. del Rio ad Se-*
nec. in Med. v. 231. & lib. 1. Magic. cap.
3. q. 4. Thom. Sanchez in Sum. tom. 1. lib. 2.
cap. 38. num. 37.

¶ Secundo contactus per se ad id 17
nō minus est inidoneus, nam hic da-
tus fuit homini ad propriæ vitæ con-
seruationem, nec vim habet aliā, nisi
tāgendi: si veró aliam habet huiusmo
di mira perpetrandi, vis illa sit oporter
salutaris natura sua, vel noxia: si salu-
taris, suo prius corpori salutem adfe-
rret: si noxia, prius noceret eum, cui
inest: horum tamen nihil cernimus
contingere, ergo, &c. vt cōcludit *Vay-*
rus vbi sup. lib. 2. cap. 6. † Sed qui contra 18
riam tenent sententiam obiciunt no-
bis hyenæ vmbram canem obmutes-
cere, serpentem quernis contactam
frondibus emori, pennas aquilarum
cæteris admixtas, eas absumere: lupi-
nas fides, si iungas agninas, istas desi-
lire, & similium plura, quæ minime
ad hominis contactū sunt trahenda.
† Nam illa probeniunt ex naturali an 19
typathia, & ocultarum qualitatū no-
xa diffusione, vt bufone hiante, quasi
coactam, miro cum eiulatu mustelā
videas se ori deuorādam inserere, vt
narrat *Fracastor. lib. de antypath. & sym*
pat. cap. 1. † Echnis pisciculus, vulgo 20
Remora, nauigio adherens (licet ingen
ti cursu feratur) eum sistere, & effrena
re cogit, vt narrat *Aristot. lib. 2. histor.*
anim. cap. 14. Lucan.

Puppim retinens Euro tendentes ruden
tes
In medijs Echnis aquis.

¶ Tertio quoad verba atinet, plus- 21
quam compertum est, nulla esse siue
voce prolata, siue literis cōcepta, quæ
hanc vim naturalē vulnera, vel mor-
bos sanandi, vel noxas alias pellendi
possint elargiri, vt docent ex Theolo-
gis *D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 2. & lib. 4.*
contra Gent. cap. 104. & 105. Ciruelus de
superstit. p. 3. cap. 3. Suarez de Relig. lib. 2.
† Ex Iurisperitis *Vlpian in l. 1. D. de ex-* 22
trahord. cognit. Grilland. de sortileg. q. 3.
Ex Medicis *Hippocrat. lib. de sacro morb.*

Galen.

Galen. lib. 6. & 10. Simplic. medic. Ioan.
Lãgius epiſt. 33. Valles de ſacra Philoſoph.
cap. 3. Ex Philoſophis *Theophraſt. lib. 9.*
hiſtor. plantar. Plutarch. in vita Pericli.
23 † Nam vox inaudientem nihil poteſt
operare, niſi per accidens ratione ſo-
ni, vel ſignificationis verborum alte-
rans audientem, vt ea, quæ adfert
lætitiã, timorẽ, &c. vt docent *Leonard.*
Vayrus lib. 2. de Faſcin. cap. 11. Bapt. Co-
dronch. lib. 2. de morb. veneficiar. capit. 5.
24 † Neque obſtat Magos carminibus
belluam proſterni, vt mortuã, & rur-
ſus alijs in pedes agi, quia illa non vi
carminis, aut vocis, ſed pacti, & incan
tationis à dæmone fiunt, vt quæ exe-
crationibus filium reddit immobilẽ
apud *Lauren. Annaniam dict. libr. 4. de*
25 *natura dæmon.* † Neque minus obſtat
adiuratio illa Zelotypiæ Moyſis ad cu
ius prolationem adulteræ vterus di-
rumpebatur, & fœmora putreſcebãt,
Numer. c. 5. quia quã habebat efficatiã
deſurſũ habebat, fere ſicut hodie, prę-
ces Eccleſię, formulæ Sacramentorũ
& ſacramentalium, quæ vim habẽt ſu
pernaturalem ex Dei inſtitutione, vel
gratioſo concurrendi modo.
26 ¶ Quarto de afflatu, halitu, & oſcu
lo ſolet dubitari, vt eis morbus, an ſa-
lus inducatur. De morbis ſatis dixim⁹
ſuo loco, virulẽto halitu poſſe necare,
quia ex eo inficitur proximus aer, & ex
eo partes contiguæ, vt ſic ad partẽ ae-
ris proximã illi, qui eſt inficiandus, vi
rus perueniat, vt habetur *ſup. cap. 34. de*
27 *Faſcinat. ex n. 29.* † Sed eodem modo
ſanitas poſſe induci contrario halitu
valde addubito, nam ſicut in homine
qualitas nociua, ita & ſanatiua, nõ ſe-
quitur, nã plura ſunt neceſſaria ad ſa-
nitatẽ, quam ad ægritudinẽ, vt docet
Ariſt. in Problem. ſect. 7. malũ enim ex
quouis defectu, bonũ ex integra cauſa
28 ſecũdũ *Platon. dial. de repub.* † Neq; ob-
ſtat Põponatij fundamentũ ſuperius
aductũ: nã ſi ſalutatoribus vis illa na
turalis ineſſet, & ratione ſpeciei huma
næ accepiſſent: opporteret, vt omnes
homines ea vi pollerent, quia omnis
manes ferrũ atrahit, & omne rhabar-
barum bilẽ expurgat. † Si ratione in- 29
diuidui, & ſingularis cõplexionis: om
nes deberent eiuſdẽ naturæ ſimili vir
tute corruſcare, quod falſum eſt, nam
& ſi duo ſimul, & vno tẽporis momẽ
to naſcãtur, ſimili virtute præditi nõ
ſunt, vt probat *Leonard. Vayrus vbi ſup.*
lib. 3. cap. 6. † Vnde blaſphemãt Agrip 30
pa, & Paracelſus in loco proximè cita
to, dũ huius tẽperamẽti vi Chriſtum
Dñm tot miraculis corruſcaſſe cõten
dũt, quod vt prorſus falſum, & com-
mẽtitium reicit *Mich. Medina lib. 2.*
de recta in Deum fid. c. 7. † Neq; aſſen- 31
tiendũ eſt Albert. Magno id conſtella
tioni cœleſti tribuenti: nã ſi loquitur
de conſtellatione, quãdo iſte naſceba-
tur, omnes eadem vim haberent: qui
tunc nati, ſi de cõſtellatione ſub tẽpus
cõtactus poterũt ſanare omnes, quod
tunc tãgerent. † Et tandẽ linthei nudi 32
applicatione, res dilucior eſt, nam cũ
illam virtutem nõ habeant á natura,
quia ab alio facta nihil operatur, nece
ſe eſt, quod ſit ſupernaturalis, à qua
piã creatura ſpirituali producta, non
Angelica, quia Deus nil tale promiſ-
ſit, ergó diabolica, quæ his nenis oble-
ctatur. † Quotiẽs enim nec miraculi, 33
nec naturæ vis, nec artificij ſolertia in
tercedit, pactum interuenit, vt docẽt
D. Thom. 22. q. 96. diſp. 6. q. 12. Fr. Victo-
ria in relect. de Mag. num. 16.
¶ Sed ad hæc omnia obiciunt præte 34
rea varia curationũ genera, quaſi fre-
quentia: et in primis praxis quotidia-
na militum, qui ſolo tactu, afflatu, vel
nudi linthei applicatione vulnera ſa-
nant atrociſsima, quorum profeſsio-
nem vocant *artem S. Anſelmi.* † Itẽ, & 35
genus illud, quod Hiſpani vocamus *ſa*

ludadores, Itali *S. Catherinæ alũnos*, prop-
ter eius rotæ veſtigia ſcapulis impreſ-
ſa; Belgę *filios Paraſceues*, quia nati ſunt
eo die, qui omnes dono ſanitatis inva
rijs morbis ſe pręditi gloriãtur, ex vir
tute flatus, vel cõtactus, vel confiden-
tiæ, & imaginationis, vt cõtendit *Pom*
36 *ponat. li. de imaginat.* † Qui eo mihi ſem
per ſuſpecti viſi ſunt, quia donum con
ferendæ ſanitatis, ſiue curationis, non
eſſe donũ naturale, vt ipſi contẽdunt,
ſed ſupernaturale, & gratiam gratis á
Deo datam, vt certa fide tenendũ eſt,
ex Apoſtoli verbis Corinth. 1. cap. 12.
*Alÿ gratia ſanitatum in vno ſpiritu, alÿ
gratia virtutum, alÿ prophetia, alÿ diſcre-*
37 *tio ſpirituum.* † Vnde eos tanquã ſuper-
ſtitioſos, & pacto dæmoniaco ſuſpe-
ctos damnarũt *Alphon. Vera Cruz lib.
2. de anima ſpecul. 2. Mercado to. 1. lib. 2.
claſſ. 3. q. 168. art. 4. Thom. Fieno de virib.*
38 *imagin. q. 24.* † Neq; obſtat quod Chri-
ſtianiſsimis Regibus Frãcorũ ſolo ta-
ctu ſtrumas, & ſcrophilas ſanantibus
narrant nõ ſolum annales, ſed etiam
& Medici *Ioan. Tagaucius Inſtit. Chirur.
ilb. 1.. Guidon. in Chirurg. mag. tract. 2. do-*
39 *ſtr. 2. cap. 5.* † De Regibus Anglię idem
priuilegium, ſeu donum obtinẽtibus
narrãt Annales, dum eos referũt olim
quoſdam annulos benedixiſſe vtiles
neruorũ cõtractioni, ſpaſmo, & mor-
mo cõmitiali, & ſimiliter tactu ſtru-
mioſos ſanare ſolitos, *Polido. Vergil. lib.*
40 *8. hiſt. Anglor. fol.* 140. † Quod puto ob-
tinuiſſe dum in gremio fuerũt Eccle
ſiæ, nam quæ ipſe de ſua Eliſabetha
Regina, vt caput vngat, videtur refer-
re *fol.* 105. vel fictitia, ſi non veré ęgri,
vel fieri phyſica aliqua vi emplaſtorũ,
vel aliarum rerum latentiũ, aut pacto
tacito, vel expræſſo cum dæmone, à
quo nec hæreticorum genus, nec aliæ
quedam circunſtantiæ multum oblu-
41 dunt. † Nam quod ipſe ſubdit *dict. fol.*
105. nõ omnibus, nec ſemper, ſed qui
buſdam aliquando hanc gratiam, &
grauate ſolere impertiri, & *fol.* 106.
quod pars magna hominum curata
iſtius gratiæ beneficio, quaſi reuelaui
in priſtinum morbi ſtatum. † Nam ſi 42
hoc chariſma, quod ipſe vult perſua-
dere, fuiſſet naturale, non in quibuſdã
nominatim, ſed in omnes, etiã quos
nollet, diffunderet. Si á Deo vero, non
illis tantum, neque relaberentur, quia
eius opera perfectiſsima ſunt, *Apoſtol.
ad Roman. cap.* 11. † Præter quam quod 43
miracula edere ad confirmationem
falſæ fidei communis Theologorum
Schola ſemper negauit, vt probat *Mal
donat. in Matth. cap. 7. v.* 21. vel ex illo
Nicodemi de miraculis Chriſti apud
D. Ioan. cap. 3. *Nemo poteſt hæc ſigna fa-
cere, niſi fuerit ſpiritus Dei cum eo.* † Sed 44
ſi obicias á malis quoque, & perperã
de fide ſentientibus nonunquam vera
miracula edita fuiſſe, vt á Balaamo, &
Caipha: nõ propterea ſequitur ea fuiſ-
ſe ad cõfirmationem falſæ fidei, quia
miracula vera Pheudoprophetarum
in nomine Chriſti eduntur, *D. Matth.
cap. 7.* & propterea in verę fidei confir
mationem, *D. Auguſt. lib. 10. Ciuit. Dei
cap. 16. D. Thom. p. 1. q. 100. art* 4.

¶ Neque obſtat Chriſtianiſsimos 45
Reges Francorũ (licet aliquando pec-
catores) hoc donum obtinuiſſe, quia
nullus aduc eorũ aperté hæreſim pro
feſſus eſt; peccata enim actualia gratię
beneficium non impediunt, quia ma-
nus Dñi abrebianda non eſt, vt quos
vellit hanc virtutem largiatur, *Diuus
Iſai. capit.* 59. † Nam vt donum Pro- 46
phetiæ Balaamo, *Numerorum capit.* 22.
Sauli *Reg. 1. cap.* 10. Sic & ſanitatis alijs
improbis dari conſueuit, & per conſe
quẽs iſtis ſalutatoribus, qui licet alias
ſint perditiſsimi, hãc gratiã poſſe obti
nere contendit *Nauarr. in Manual. cap.*
11. *num.* 36. † Vnde eos in totum dam 47
nari non debent, cum multi hac virtu

te

te prædēti reperiātur, sunt tamen lynceis oculis examinādi, an naturalibus vtātur remedijs, an veró per solā gratiā gratis datā, an per pactū cum dæmone operentur, quæ ex circunstantijs sunt dignoscendæ, vt docent *Nauarr. vbi sup. Vera Cruz libr. 2. de anim. specul. 2.*

48 ¶ Nam primo falsa sunt illa, quæ præfati salutatores de se profitentur, videlicet de iactantia reuelationis eorum, quæ procul à se gesta sunt, vel superstitiosa, nam eo, quod dicunt in quarta, & sexta feria maiorem virtutem habere pacto sunt suspecti, vt do-
49 cet *Vera Cruz vbi prox.* † Secūdo quod dicunt in præsentia alterius salutatoris vim maiorem salutandi habentis se sanare nequire: absurdum est: deberet enim potiꝰ vis illa si naturalis magis intendi, si diuina, non retractari: ergo dæmoniaca, quia alterius dæmō inferiorem cogit parere, *vt diximus su-*
50 *pra capit. 4.* † Tertio mentiuntur dum dicunt naturaliter vnum salutatorem ab alijs salutatoribus dignosci, licet eum prius nūquam viderit, quod signum alicuius notæ illius á dæmone impressæ, quale vestigium S. Catherinæ, de quo supra, vel stigmatis, *vt ind.*
51 *cap.* † Quarto falluntur dum putant contra morsus rabidorum canum, & infectis toxico proficere panem à se demorsum, vt tradunt *Codronch. & Vayrus vbi supr. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppos. relig. quæst. 96. art. 4. dispu-*
52 *tatione 7.* † Quinto delirant dum putant se tractare posse carbones, & ardentem clybanum subire sine nocumento, quia naturaliter non fit, nec diuiné, quia miracula ex consuetudine, & quasi ex frequentia non fiunt: quare pacto sunt suspecta, aut impostura, præmunientes se prius lotione rerum frigidissimarum, & tunc nō nisi ad breue tempus, vt tradit *Vayrus lib. 2. de Fascinat. cap. 11.*

¶ Et ita vt plurimum tales salutatores sunt superstitiosi, ac pacto dæmoniaco suspecti, nam cum talis effectus non sit naturalis, nec diuinus, vt iam ostendimus, de necessario dæmoni est tribuēdus, vt probant *Ciruel. de superstit. par. 3. cap. 3. Victoria in relect. de Mag. num. 28. D. Anton. par. secunda titul. 12. cap. 1. § 11. Thomas Sanchez in Summ. tom. 1. capit. 40. ex num. 39. & maximè numero 45. Petrus Binsfeld. in Confeßione maleficar. prælud. fin.* 53
† Etiā si rebus sacris vtantur, vt Euangelio Sancti Ioannis, vel reliquijs sanctorum, aqua benedicta, &c. quia plerique sua dæmon crimina specie sanctitatis obumbrat, vt incautos quosque decipiat, & vt facilius deceptos irretiatur, & in perpetua damnatione detineat, vt docet *Andr. Cæsalpin. de inuestigat. dæmon. cap. 15. & nouißime conciuis, & amicus noster Licentiatus Henrique Vaca de Alfaro, magnæ spei iuuenis, medicinæ, poetices, ac bonorum literarum gloriæ deditißimus, tract. de las heridas de cabeça (qui nunc typis excudi paratur) lib.* 54
1. cap. 1. † Et ita quanto sanctiores res sunt quibus vtuntur tanto superstitiosiores, & punibiliores sunt habendæ, quia tales res Deo debitæ, & dedicatæ offerunt diabolo eius hosti, vt docet *Petr. Ciruelo de superstition. par. 3. cap. 11.* 55
† Quare quidā salutator Ipris, vt necromanticus damnatus fuit, qui recitatis sacrosanctis consecrationis verbis vulnera omnia sanabat, quia eis vtebatur ad eum finē in quem à Christo non sunt instituta, quod signum est manifesti pacti, vt tradit *Mart. del Rio lib. 3. Magic. c. 2. q. 4. sect. 2.* † Et ita 56
eos vocantes, vel curationi eorum cōsentiētes sunt pacto eorum irretiti, vt tradit *Petrus Ciruel. dict. part. 3. cap. 3.* quod omnino fugiendum est enim si salus ex eo cōsequatur, quia vt ait D. 57

Chrysostom. Homil. 8. ad Colocens. *Citius mors Christiano homini subeunda, quam vita ligaturis redimenda.*

APPENDIX.

1 NEque sunt audiendi, qui ex hac de causa ab eruditione, & pietate simplices pulli extra Ecclesiæ matris gremium euolarunt: qui diuinæ sapientiæ (cui vera iurisprudentia nititur) tam sunt expertes, quam maledicentiæ, virulentiæ periti, & superbia hæretica turgidi. Vnus de hoc grege, postquam canidiam suam facundiam ante aliquot annos venalem exibuerat, antiquitatis omnis ignoratione cerebri vesania læsus *Godelmanus lib. 1. de Lamijs, cap. 6, ex num. 21.* Præsbyteros, & Exorcistas damnare nititur: cur quæso? *quia Aretius scribit hos vt*
2 *plurimum Magos esse.* † Vah! quantæ fidei, quantæ nimirum hostis Pontificorum hereticus Svvinglianus idoneus testis, cui credas incurato? sed adit alios eiusdem farinæ *Lauaterum, Peucerium, Bodinum, & VVierum*, intestabiles omnes, & vna linea inducenda no
3 mina. † Quorum errore obcecatus, mẽtisque lumine obtutus damnat sacrosanctam consecrationis formulã, quasi magam, *num. 26.* dicens *Ad hæc prolatione verborũ HOC EST ENIM CORPVS MEVM, cum halitu facta se panis substãtiam mutare, corpus Christi de cœlo detrahere, & in hoc illum combere re, planè Magiæ sibi, & alijs persuadent.*
4 † O linguam erradicandam stipitus! os impurũ! ergo Christus Dominus magus? qui asserit eum, quem manu teneret panem corpus esse suum, *D. Luc. cap. 22. D. Marc. 14. D. Matth. 26.*
5 *D. Ioan.* † Magi ne Apostoli D. Petrus, & D. Andræas, qui in suas *Liturgias*, siue *Missas*, verba illa obseruarũt, ac retulerunt? Magus ne D. Iacobus, dictus *Boraagines*, seu tonitrui filius, qui omnium primus Hispaniæ in Garanarensi sacro Illipulitano monte Missam Christianis celebrauit, dum rogat, *vt Spiritus sanctus faciat hunc panem corpus suum.* † Maga ne tota Ec- 6
clesia, quę ita obseruãdum statuit, ac decreuit? Appagé blasphemę.
† Quid ergò Magum? transubstantia- 7
tio? si eam halitu fieri, aut Christus de cœlo extrahi motu locali credis, stultus, & excelebratus esses, quia nullus alius afflatus necessarius, quam quod in vrbis proferẽdis deferuit, nec Christus extrahitur motu locali, quia omnibus rebus sine vllo motu præsens existit, ac panem in suum corpus cõbertit, vt ex fidei articulis sub anathemate credendum constituitur in *Concilijs Romanis duobus contra Berengar. & Turonensi contra eund. & Constantiensi cõtra VVicleph. & nouissime Trident. contra Lutherum, Sess. 13. cap. 2.*
¶ Pergit Leguleius ille damnare 8
Exorcismos, quasi Magica incantamenta, *d. cap. 6. de Lamijs, num. 24.* de nomine ait esse Magum, sed mentitur plané, nam vox est Græca ἐξοϱκισμὸς, *Exorkizo*, quę Latinis *adiurationem* significat; Apostolis, & Sanctis recepta, Acta Apostolorum capite 19. *Adiuro vos per IESVM*, & D. Iustinus Mart. in Apoleg. *Adiurati dæmones parent.*
† Sed de potestate in alium dilabitur 9
errorem, quia non vi verborum, sed potestate diuina dæmones pelli contendimus D. Cyprian. lib. 4. epistol. 7. *Per Exorcistas voce humana, & potestate diuina dæmones flagellari, vri, & torqueri.* D. Cyril. in præfat. Catechet. *Per exorcismos spiritus immũdus pelli.* † Quia 10
exorcismi nihil aliud sunt, quam præces, & orationes ad Deum, vt tradit *D. August. lib. 22. Ciuit. Dei cap. 8.* Et im præcationes ad dæmonem, ex diuina institu-

institutione, vt docet *Petr. Thyræus de*
11 *Dæmoniac.p.3.c.46.*† Quare vires natu ra sua non habent, sed ex diuina institutione, nam qui Sacramenta instituit Christus vim eis largiri dignatus est: Sacramentalibus veró, quæ ab Apostolica traditione recipimus, etiã moralis vis á Deo tribuitur, quia Apostoli Christi ministri, & dispensatores mynisteriorum sunt, *D.Paul. Corinthio rum primo cap. 4. Tridentin. Seß. 2. Can.*
12 13. † Cætera autem verba quantumbis pia, & sacris formulis concepta, nullam ad hoc, neq̃ ad morbos sanandos, vel vulnera curanda obtinuerunt vim, neque naturalem, neque artificialem, neque supernaturalem, vt ex multis docet *Raphael.de la Torre tomo 2. de vitijs oppos. relig. quæst. 96. artic.*
13 *4. disput. 1.* † De vi artificiali, nemo vnquam, vel suspicatus fuit, supernaturalis si foret: id gratiæ, vel miraculi foret: hoc autem dici nequit, quia Deus nil tale promisit, neque Ecclesiæ suæ reuelauit, quale Magi huiusmodi iactant, neque iubat Deus Magicas incantationes, neque in Belzebuth sic operatur, nec gloriam illi suam communicat, quale solet Angelis, & Beatis.

CAPIT. L. De maleficio ad bonum finem, & an maleficio liceat maleficium tollere.

SVMMARIVM.

MAleficij curationis nec Auicena, nec Galenus scripserunt quidquam. numero. 1.

Maleficium maleficio tollendũ contendunt hæretici. num. 2.

Hæretici cum dæmonibus commertium licitum arbitrantur. nu. 3.

Salutem ex inimitijs nostris nullo pacto debemus quærere. nu. 4.

Maleficium ope medicorum nequit adiuuari. num. 5.

Maleficium ad bonum finem Catholici licitum arbitrantur. nu. 6.

L. Eorum, C. de malef. & Mathem. *de maleficio ad bonum finem illustrata. nume. 7.*

L. 3. tit. 23. par. 7. *de malef. ad bonum finem, ex num. 8.*

Maleficijs omnibus dæmon inuocatur. numero 9.

Inuocatio dæmonis omnimodo prohibita. num. 10.

Malum non licet facere, vt inde sequatur bonum. num. 11.

Ochozias Rex morte multatus eo quod Magica quæ siuit præsidia. nu. 12.

Maleficia ad bonum finem detestantur. numero 13.

Maleficia salutem conferre nequeunt. numero 14.

Incantationes medicinis non sunt annumerandæ. nu. 15.

Cap. Qui sine Saluatore 26. q. 2. *de maleficio ad bonũm finem. nu. 16.*

Mors citius subeunda quam vita ligaturis redimenda. nu. 17.

Qui amat animam suam plusquam Deum perdet eam. nu. 18.

Precario non licere à maleficis impetrare, sed verberibus. nu. 19.

Qui cogit imbitum iniuriam facit, & cooperatur eius malitiæ. nu. 20.

Consensum non licet præbere impeccatum alterius. nu. 21.

Malefico parato licet petere, vt maleficium tollat maleficio. nu. 22.

Maleficus, haut dubie potest induci, vt per modum licitum tollat maleficiũ. nu. 23.

Fornicans cum meretrice non escusatur, quod sit parata peccare. nu. 24.

Actum per se malum nemo vnquam licite facit. nu. 25.

Peccat non minus qui orat paratum, quam

V 3 qui

qui cogit imbitum. nume.26.
Iudices errant, qui cogunt maleficas maleficium maleficio tollere. nu. 27.
Curatio maleficij à malefico ſemper illicita. num.28.
Leges prædictas de maleficio ad bonum finem errare, num.29.
Peccatum non poſſunt Principes diſpenſando licitum facere. num.30.

1 SI Cinquã de ſingu-
lis delictis, quæ ope
demonis patrantur
peracta diſputatio-
ne, de remedio, &
curatione, reſtat di-
cere pauca, quia vt ait Paracelſus lib.
Hyperphis. *De tali curatione nec Auicenna, nec Galenus ſcripſerunt, aut ſciuerunt quidquam, neque in Academijs omnibus*
diſcitur. † Vnde ad Magos, & Sagas
2 occurrendum eſſe, vt maleficium altero maleficio tollant multis argumen
tis cõtendunt *Appollonius Magus, VVierus Medicus, Godelmanus Iuriſta.* † Hære
3 tici omnes vt pote commertium lici
tum cum demonibus exiſtimantes ex
illo Magico eiuſdẽ Paracelſi Aphoriſ
mo lib. de morb. caduc. *Nibil refert an Deus, an Diabolus, an Angeli, an immũdi ſpiritus ægro ferãnt opẽ modo morbus cure*
4 *tur.* † Vnde apud nos Hiſpanos prober
bium inualuit, *begaſe el milagro, i hagalo el diablo,* quod eiuſdem impietatis
vitio laborat, quidquid dicant *ſalutem ex inimicis noſtris*, quod in alio ſenſu di
xit Eccleſia, ipſi vſurpant ad ſuam ip-
ſorum perditionem, *Triden. Seſs. 4.*

5 ¶ Maleficium ope Medicorum ne
qui adiuuari docent Pontifices in *cap. ex literis de frigid. & malefic. cap. nec mirum h. 26. q. 5. Grilland. de ſortileg. q. 2. num.2. & 3. Codronch. lib. 3. de morb. veneſic. cap. 11. 12. & 13. Cæſalpin. de inue-*
6 *ſtigat. dæmon. ex cap. 22. cum ſeqq.* † Vn-
de altero maleficio eſſe tollendum iã
nõ hæretici modo, ſed Catholici aſſe
runt, quia licitum maleficium ad bo-
num finem arbitrantur *Albertus Magnus in Luc. cap. 9. Guill. Pariſienſ. in Sum. de vniuerſ. Codron. lib. 4. de morbis venefic. cap. 9. Grilland. de ſortileg. q. 2. nu. 3. & 4. Petr. Ærodius lib. 8. rerum iudic. tit. 7. cap. 6. Binsfeld. in confeſs. malef. p. 1.*
dub. 3. † Quod tribunalium legibus eſt 7
approbatum, in l. eorum, C. de male-
fic. & Math. *Nullius verò criminationibus implicanda ſunt remedia humanis quæſita corporibus, aut in agreſtibus locis inno-*
center adhibita ſuffragia. † In quo, & Re 8
ges noſtri veniunt in l. 3. tit. 23. par. 7.
Pero los que fizieren encantamento con intencion buena aſsi como de ſacar demonios de los cuerpos de los homes, ò para desligar los que fueren marido, è muger, ò para deſatar nube, que echa granizo, porque no corrõpa los frutos, ò para matar langoſta, ò pulgon, que daña el pan, ò para otra razon prouechoſa ſemejante deſtas, no deue auer pena, antes decimos que deue recebir galardõ por ello.

¶ Implicatior res eſt, quam vno 9
verbo queat enodari, nam primo ſen-
tentia iſta, & deciſiones expreſſé ſunt
contra Apoſtoli authoritatem ad Co
rinth. 1. cap. 10. *Nollo ſocios vos fieri dæmoniorum*, nam ad omnia maleficia tã
mali, quam bonis finis dæmon inuo-
catur ſecundum *D. Thom. in Senten. 4.*
diſt. 34. q. 1. art. 3. † Quod ſemper fuit 10
prohibitum Leuit. cap. 19. *Non declines ad Magos, neq; ab Ariolis aliquid ſciſcitemini ne poluamini per eos*, & pœna
mortis multatũ, idem Leuit. cap. 20.
Anima, quæ declinauerit ad Magos, & Ariolos, & fornicata fuerit cũ eis, ponã faciẽ meã contra eam, & interficiam illam in
medio populi ſui. † Neque excuſari poſ- 11
ſunt quod ad bonum faciant finem,
quia vt ait Apoſtol. ad Roman. cap. 3.
Non licet malum facere, vt inde ſequatur bonũ, cum alijs per *Martam de iuriſdict. par. 2.*

12 *p.2.cap.12.ex num.14.* † Et ita pro salute etiam obtinenda Rex Ochozias, qui magica, quę fuit præsidia morte fuit multatus Reg. 4. cap. 1. *Nunquid non est Deus in Israel, vt eatis ad consulendum Beelzebut Deum Acherontis? quã obrem hæc dicit Dominus delecto super quem ascendisti non descendes, sed morte*
13 *morieris.* † Et pro morbos pellendos, & tẽpestates arcendas maleficia exercentes iure canonico excommunicãtur, *cap. non licet h.26.q.5. cap. admoneat, cap. non obseruetis d.26.q.7.* Et pro reb⁹ etiam Ecclesiasticis inueniendis *cap. 2. de Sortileg.*

14 ¶ Quinimo per maleficia salus, aut quid boni generi humano non comparatur, *cap. admoneat h. 26.q.7.* cuius hæc sunt verba, *Nouerint magicas artes, incantationes quę quibuslibet infirmitatibus hominum nihil remedij pos-*
15 *se conferre.* † Et ita merito incantationes medicinis annumerandas negauit *Vlpian. I. C. in. l. 1. D. de extrahord. cognit*, & validis rationibus probat *Ioan. Heurnius in Prax. medic. lib. 3. cap.*
16 *28.* † Nam vt ait tex. in cap. qui sine Saluatore, h. 26. quæstione 2. *Qui sine Saluatore salutem vult habere, & sine vera sapientia æstimat prudentẽ se fieri non sanus, sed æger, non sapiens, sed stultus in*
17 *damnatione æterna permanebit.* † Et quãtis salus aliqua his incantationibus posset adferri, debemus eam potius renuntiare, quam æterna subire pericula; Diuus Chrysostomus Homil. 8. ad Colocens. *citius mors homini Christiano subeunda, quam vita ligaturis redi-*
18 *menda.* † Quia ex diuino Oraculo, *qui amat animam suam plusquam Deum perdet eam*, sic rectè Iacob. Gandensis testatur,

Si qua valetudo fato grassante sinistro
Corpora curari nescia tristis agam,
Nulla fides vnquam tamen est adhibẽda Magis,
Et temere infandam hanc nemo requirat opem.

¶ Neque audiendus est *Remig. lib. 3.* 19
dæmonolat. cap. 3. dum asserit *Precario non ticere à Maleficis impetrare, sed licere vi, & verberibus eã extorquere.* † Nã 20
qui cogit inuitum, iniuriam facit, & simul cooperatur cum eo, quia eius consentit malitię, quod semper est illicitum, vt docet *D. Thom. tract. de malo. 13.q.4.* † Quia non licet præbere cõ 21
sensum in peccatum alterius secundum *Apostol. ad Rom. cap. 1.* † Nec mi- 22
nus errat *Petr. Aureolus in Sent. 2. dist. 34.q.2.* dum asserit, *licere à malefico parato petere, vt maleficium maleficio tollat.*
† Quia haut dubiè potest maleficus in- 23
dui, vt per aliquem modum licitum tollat maleficium, vt tenet *Doctiss. cõciues mei Cardinalis D. Franc. Toledo, & P. Thomas Sanchez, vterque ex Societate IESV, ille in Summ. lib. 4. cap. 16. hic verò tract. de Matrim. tom. 2. lib. 7. disput. 96 num. 7. & 19. D. Thom. Scot. & alij in Sent. 4. dist. 34. q. 1. Sprenger. in Mall. p. 3. q. 16. Castro de hæret. lib. 1. cap. 1.* † Qua- 24
re errat similiter *Niderius in Formicar. cap. 3. ad fin.* dum secutus opinionem Aureoli ponit exemplum de meretrice, quod est addere errorem errori, nam qui fornicatur cum meretrice, non excusatur, quod sit parata peccare quia tunc non faceret, nisi inducta.
† Quia vt actum per se malum nemo 25
vnquam licitè facit: sic neque ad eũ licite poterit induci, *D. Thom. 2. 2. q. 78. art. 4. Soto de Iust. & iur. lib. 6. quæst. 1. art. 5. Turrecrem. in cap. moueat te. 22. quæst. 1.* † Vnde manifestum est nõ mi- 26
nus peccare, qui orat paratum, quam qui cogit inuitum, vt elegãter docuerunt *D. Thom. d. q. 78. art. 4. Abulens. in Matth. cap. 19. q. 90. Castro vbi sup. d. lib. 1. cap. 15.* † Et ita teneo grauiter erra- 27
re Iudices, qui ex horũ delira opinione decepti cogunt maleficas benedi-

ctio nihil aliud est, quã formula, qua ex pacto dæmon cessaturus promisit, *Raph. de la Torre to. 2. de vitijs oppos. relig.*
28 *q. 95. art. 4. disp. 2.* † Quibus omnibus pactum intercedit, vt in curatione illa Iurisconsulti apud *Grilland. de sortileg. q. 8. nu. 16.* Vetulę apud *Godelman. lib. 1. de Lamijs cap. 8.* & aliorum apud *Mart. del Rio lib. 3. Magicar. par. 2. q. 4. sect. 9.*
29 † Quare præfatas leges (ex sui sæculi ignorantia) errare manifestum est, dũ putant maleficia esse licita ad bonum finem, cum in eis omnibus pactum interueniat, vt probant *Doctiss. Thomas Sanchez in Summ. tom. 1. libr. 2. capit. 42. Mart. del Rio lib. 6. Magic. Bapt. Codrõch. de morbis venefic. lib. 4. cap. 2. Maiol. tom.*
30 *1. canicular. colloq. 3.* † Ideó grauissimũ est peccatum, vt cõmunis Theologorũ schola definit, quod Principes dispensando licitum facere non possunt, *cap. etsi Christus, de iure iuran. cap. super eo de vsur. cum alijs per Ludou. Gomez in reg. Chancell. de impetrat. benef. viuent. quæstione tertia.*

CAPIT. LI. *De curatione maleficij.*

SVMMARIVM.

Maleficij curatio ex causa naturali. numero 1.

Maleficij curatio ex Deo in veteri lege. num. 2.

Matth. cap. 10. de eiectione dæmoniorum exornatus. nu. 3.

Dæmoniorum stractio per radicẽ Salomonis ad nares applicatam videtur superstitiosa. num. 4.

Christus Dominus per se multos ab immũdis spiritibus sanauit. nu. 5.

Dæmonis pellẽdi potestate Apostoli à Christo præficiuntur. nu. 6.

Apostolis dæmonia subijciebantur. num. 7.

Christi potestate dæmones fatentur torqueri, & deici. num. 8.

Christus Dominus ex dæmonis eiectione Messias arbitratur. nu. 9.

Dæmones inferiores per superiores coguntur locum diserere. nu. 10.

Magi, qua virtute dæmones eiciant. nu. 11.

Magi in nomine Christi quandoque dæmones eiciunt. nu. 12.

Magi seorsum à Christo eius nomine inuocato dæmonia eiciunt. nu. 13.

Affricani superstitiosis ritibus dæmones eiciunt. num. 14.

Iurisconsulti veteres incantationibus dæmones pelli fatentur. nu. 15.

Dæmones inferiores per superiores nõ coacte pelluntur, quam sponte dicedunt. num. 16.

Morbos incantationibus curari. nu. 17.

Hadrianus Imperator aquam intercutem incantationibus eduxit. nu. 18.

Sanguis incantationibus sistitur. nu. 19.

Hipericon, & Pendactis herbas certis ritibus dæmones pellere. nu. 20.

Buphtalmi, Peoniæ, & Mandragoræ fructum, certis incantationibus dæmonia pellere. nu. 21.

Cyphi suffitu certis ritibus Lunaticos sanat. num. 22.

Res naturales quando certis ritibus operantur habent effectum diuinum, vel dæmoniacum. num. 23.

Res naturales, quæ maleficia læniuntur remissiuè. num. 24.

TRIPLEX causa est sanandi maleficium, atque pellendi dæmones, vna Naturalis, altera Diuina, altera Dæmoniaca. Naturalis est ad maleficij curationem bomitus prouocatoria, balnea tepida, suffitus, & alia remedia naturalia, quę vim habent corrigendi humores, & 1

maximè atrambilem, in qua dæmon
perſæpe reſidere ſolet, vt docent *An-
dræas Cæſalpin libr. de inueſtigat. dæmon.
cap. 22. Bapt. Codronch. lib. 2. de morb. ve-*
2 *neſic. cap. 8.* † Diuina autem eſt quādo
opus totum expectatur immediatè à
Deo, etiam cauſis naturalibus adhibi
tis, vt de vetere lege narrat teſtis ocu-
latus Ioſeph. libr. 8. antiq. cap. 2. *Vidi
enim quendam Eleazarum de gēte noſtra,
præſente Veſpaſiano, & eius filijs, & tribu
nis, alioque ſimul exercitu, curantem eos,
qui à dæmonibus vexabantur: Modus au-
tem medicinæ fuit huiuſmodi; intullit nari
bus eius, qui à dæmonio vexabatur, annulū
habentem ſub ſignaculo radicem à Salomo
ne demoſtratam, deinde per nares odorātis*
3 *dæmonum abſtraxit.* † Ad quam quidē
poteſtatem dæmonis pellendi videtur
Dñm reſpexiſſe, dum ad arguendos
Iudæos, qui cum pacto dæmoniaco
contaminatum blaſphemè aſſerebūt
dicentes, *In Belzebuth Principe dæ-
moniorum eicit dæmonia*, reſpondit apud
D. Luc. cap. 1. Matth. cap. 10. *Filij ve-*
4 *ſtri in quo dæmonia eiciunt?* † Quaſi di-
ctæ curationi aliquid ſuperſtitioſum
extra diuinum numen admiſceatur,
nam modus euelēdi radicem, & alia,
quę ad id cōmendat *Ioſeph. d. cap. 2. &
lib. 7. de bello Iudaico, cap. 23.* rem quo-
dammodo ſuperſtitioſam redunt, vt
tradit *Pictorius in Epitome de Mag. cap.
26. & 27.*
5 ¶ Quod tamē omni ſuperſtitione
vacat remedium diuinum à Chriſto
Domino oſtenſum eſt, qui per ſe mul
tos ab immundis ſpiritibus vexatos,
ſanauit, ac dæmones inuitos locū diſ-
ſerere coegit, atq; imperauit alio abi-
re, vt affirmāt *D. Luc. cap. 4. & 8. Marc.*
6 *6. & 9. Matth. 8. & 15.* † In qua quidē
poteſtate diſcipulos ſuos præfuit, vt te
ſtantur D. Luc. c. 9. *Cōbocatis duodecim
Apoſtolis, dedit illis virtutē, & poteſtatē
ſuper omnia dæmonia,* Math. c. 10. *Dæmo-
nes eicite,* Marc. cap. fin. *In nomine meo
dæmonia eijcient.* † Qui ea virtute ſe prę 7
ditos affirmant apud D. Luc. cap. 10.
*Domine in nomine tuo dæmonia ſubiciun-
tur nobis,* nam ad imperium Pauli dæ-
monium à pythoniſa exeuntem vidi-
mus, *Acta Apoſtol. cap. 19.* & attactu
eius ſudarij dæmonia profligata, *Acta
Apoſt. cap. 15.* † Ipſiq; dæmones fatē 8
tur à ſe contorti inuitos locum diſere
re, vt teſtātur apud *D. Math. capit. 17.
Marc. cap. 9, Luc. 9.* Exclamantque di-
centes. *Quid nobis, & tibi Ieſu? veniſti
perdere nos?* † Ex quo eum Meſsiā vni- 9
uerſa multitudo bene concludere vi-
detur apud D. Marc. cap. 1. Luc. 4. &
9. *Quid eſt hoc verbum? quæ nam doctri-
na hæc noua? nunquam ſic apparuit in Iſ-
rael, nunc quid hic eſt filius Dauid? Meſ-
ſias?*
¶ Dæmoniaca eſt, quæ ope ipſius 10
dæmonis fit, quando ex pacto cogun-
tur inferiores dæmones per ſuperio-
res locum diſerere, vt de Apollonio
Thyanæo, & Philoſttato narrat *Euſe-
bius in octo libros contra Philoſtr.* † Hac 11
Magi communiter vtuntur, diuinam
virtutem ementiētes, nam vt ait Do-
minus per Matth. cap. 24. *Surgent Pheu
dochriſti, & Pheudoprophetæ, & dabunt
ſigna magna, & prodigia,* &c. † Pheudos 12
Chriſtos vocat, quia in nomine Chri
ſti falſo has virtutes operare ſolent,
vt de ipſiuſmet Chriſti tempore teſtā
tur Apoſtoli apud D. Luc. cap. 9. *Vidi-
mus quendam eicientem dæmonium nomi-
ne tuo, qui non ſequitur nobiſcum.* † De 13
hac etiam loqui videtur in Euāgelio,
dum Dei nomine inuocato ſeorſum
á Chriſti amicitia, & eius fide alieni
dæmonia pellere ſe profitentur apud
D. Luc. cap. 10. *Non ne in nomine tuo dæ-
monia eicimus, &c. & reſpondetur eis,
quia non noui vos.* † Hac ſimiliter vſi 14
ſunt ſuperſtitioſi Affricani, vt narrat
Leo in eorum hiſtor. *Poſt ductos aliquo*

circulo

circulo, & caractere in fronte dæmoniaci, interrogantque dæmonem, eundem ab ho-
15 *minibus exigebant.* † Hac denique vsi sunt veteres nostri Iurisconsulti, authore Vlpian. lib. de varijs, & extrahor din. cognit. *Qui incantarunt, qui imprecati sunt, qui exorzizarunt, de eorum merce-*
16 *de ius esset dicendum.* † Quibus manifestè constat pluribus ex causis dæmonem cogi, non solum diuina, & naturali, sed etiam dæmoniaca potestate, vt locum deserat; nam etsi Dominus alicubi probare videatur fieri non posse, vt dæmones dæmonia eijciant, significari voluit inuitos per socios numquam pelli, quia non tam expelluntur, quam sponte egrediuntur, vt probat *Pet. Thyreus in dæmoniac. par. 3. cap. 34.*

17 ¶ Sic enim morbos incantationibus curari, nemo est qui ignoret, *Plin. lib. 28. cap. 2. Cæl. Aurelian. libr. Chronic. cap. 1. Andr. Cæsalpin. libr. de inuestigat. dæmon. cap. 22.* Nam ad capitis dolorẽ herbam conducere (addita incãtatione) scriptum reliquit *Plato. lib. 4 de Re-*
18 *publ.* † Hadrianus Imperator aquam omnem intercutem incantationibus eduxit, & legimus incãtationibus cancrum mortificari, lumbricos interimi, accessionem Epilepticam sisti, magicis nominibus in aure prolatis, dentium dolores mitigari, strumas quibusdam imprecationibus sanari, au-
19 thor est *Ætius.* † Antolici filij sanguinem è vulnere manentem carmine sistebant, vt scribit *Homerus Odyss. 19.* & sanguinis similiter fluxus ex Orondate carminibus, & incantationibus immobilis redebãtur, vt testatur *Heliodor. lib. 9. histor. Æthiop.* Vnde Q. Seren.

Hæc simul incantans sisti debere cruorem, &c.

20 Sũt, & alia amuleta quæ certo ritu adhibita cõtra dæmonũ infestationes, ac morbos ex eo probenientes, conducunt, vt Hypericone scribit *Plinius*, Artemisiam manu contractam, nocẽtes feras, ac dæmones fugare, docet *Fernelius*, Pendactis Solis ortu, Luna crescente, euulsam ad fascinationes, & dæmonia valere, testatur *Meßues.*
† Buphtalmum collectum crescente 21
Luna, dæmones mala medicamenta, ac fascinationes demoliri, testatur *Auerroes*, Peoniam collectam ante quam Sol oriatur, & suspensam, medicamentis malis, & fascinationibus esse aduersam, ac dęmonis incursusq; nocturnos expellere, affirmat *Auicena*, Mandragoram ad id conducere contendit, *Plinius.* † Cyphi suffitu 22
malum spiritum abigere, Lunaticos restituere, si cum spuma tauri ab ortu Solis, vsque ad ortum Lunæ diebus triginta adhibeatur, recolit *Nicol. Myrepsius sect. 2. antid. 298.* qui recẽset similiter adiurationem quandã ad fluorẽ sanguinis nariũ, *antid.* 405. † Quæ ex- 23
superstitioso ritu, ac vano applicandi modo pacto demoniaco prorsus sũt suspecta, nam adhibita simpliciter cũ virtutem non habeant, sequitur virtutem esse supernaturalem, non diuina, quia Deus his vanitatibus non delectatur, ergò diabolica, & vt pacti signa, vt diximus *supra libr. 2. capit. 9. de signis quibus pact.* † Nam de alijs, quæ simpli- 24
citer adhibẽtur, alia ratio est petenda, nempè naturalis ad humores corrigẽdos apta, quorum temperie dæmones conatu frustantur, vt de lapidibus varijs, herbis, plantis, animalium fibris, atque vermiculis tradiderunt *Dioscorides, Plinius, Trallainus, Ætius, Chyrannus, Rhases, Theodorus, Piscianus, qui sub nomine Quinti Horatiani in lucem prodijt Marcellus Empiricus.*

CAP.

CAP. LII. De remedijs naturalibus contra maleficia.

SVMMARIVM.

Moisis

Moysis explicatum. num. 41.
Phylacteria Iudæorum ad maleficia, vt superstitiosa damnantur. nu. 42.
Signi amotio maleficium impedit. nu. 43.
Maleficia plura curata per signi amotionem. num. 44.
Amotione signi miscetur pacto secundum alios. num. 45.
Amotione signi collitur diabolus secundũ alios. num. 46.
Amotione signi dæmon non pellitur, quia non ligatur signis. nu. 47.
Signi amotio non annumeratur inter remedia licita. nu. 48.
Signi amotio superstitiosa censetur, secundum alios. nu. 49.
Signa malefici tollere licitum est, vt opera diaboli destruantur. nu. 50.
Signum maleficij tollere licet, vt idolatricũ in cloaca proicere. nu. 51.
Signa maleficij tollere negantibus irridetur. num. 52.
Magus compelli potest, vt signa maleficij tollat. num. 53.
Magus licite adhiberi potest, vt signa maleficij tollat. *nu. 54.*
Signa maleficij tollere licitum, & meritorium est. nu. 55.
Signa maleficij tolli poßunt cum spe cesationis. nu. 56.
Signi amotione non collitur dæmon, sed destruitur. num. 57.
Signi amotione non miscetur pacto, sed impeditur. num. 58.
Dæmoni per maleficos, & signa malefica multa permittũtur, quæ immediate prohibentur. nu. 59.

NATVRALES res
1 videntur in dæmo-
nes agere nõ posse,
quia directo, & per
se potestatem non
habent dæmonem
cogẽdi, vt accedat,
appareat, fugiat, aliquid faciat, vel fa-
cere desinat, vt docet *D. Thom. in Sent.*
4. distin. 7. art. fin. † Ideo naturalia re- 2
media illicita esse ad maleficia docẽt
D. Thom. 2. 2. q. 96. aat. 2. & contra Gent.
4. cap. 104. & 105. VVipina de superstit.
cap. penult. Nauarru. in Manual cap. 11.
& cap. 25. Sprenger. in Mall. p. 1. q. 8. &
p. 2. q. 6. Thom. Sanchez de Matrim. tom.
2. dispos. 95. ex num. 2. vsque ad num. 6.
† Nam cum res istæ nõ adhibeantur, 3
vt causæ, quia nulla virtus ad eum ef-
fectũ operãdũ illis inest; ergo adhibẽ-
tur, vt signa, nõ diuina, quippè nõ sũt
sacramẽta, nec sacramẽtalia, ergo vt
signa pacti oculti, cum dæmone initi.
† Et ita licet testetur Porphyrius apud 4
D. August. lib. 21. ciuit. Dei cap. 6.
dæmones alliciuntur per varia genera la-
pidum, herbarum, lignorum, animalium,
carminum, rituum, ligantur sané, sed vt
ipse met Augustinis testatur, *non vt*
animalia ciuis, sed vt spiritus signis, in quã
tum ei exhibentur in signum diuini ho-
noris, cuius ipse cudidus est. † Nam dæ- 5
mones non minus, quam lapides his
naturalibus rebus alliciũtur, aut etiã
superstitiosis, quibus licitum esse ma-
leficia tollere, vt vana vanis confun-
dantur imprudenter asseberant *Hos-*
tiens. in cap. fin. de frigid. & malefic. Syl-
uest. in Summ. V. maleficium. n. 9.
¶ Sed cum dæmones pessinis hu- 6
moribus delectentur in eisq; residãt,
vt in proprio loco, rebus naturalibus
expelli possunt, quibus prædicti hu-
mores læniãtur, vt docet *And. Cæsalp.*
de inuestig dæmon. c. 22. † Nã vt ait Bapt. 7
Condroch. de morbis venef. li. 4. c. 2.
Dæmones ad inferẽda mala per sæpè rebus
naturalibus vtuntur, varias obstructiones,
ac intẽperies modo mitiores, modo validio
res procurando, continuum solvẽdo, noxios
humores concitãdo, vel vtiles putefaciẽ-
do, ac delateria, prauaque qualitate coin-
quinando, ac ad principalia, vel ignobilia
traducendo, poterit, & medicus obstructio
nes

nes tollere, intemperiem corrigere, vnitatem restituere, humores compescere, quod putidam est educere, & prauam, ac venenosam qualitatem deuelere.
8 † Sic bomitoria ad id maximé iubant, vt tradit *Codronch. vbi sup. d. lib. 4. cap. 4.* nam bilem expurgant, vt docent *Hippocrat. lib. 7. Epidemiar. Galen. 2. de antidot. cap. 7. & lib. quos purgare oport. Dioscorid. lib. 4. c. 169.*
9 † Balnea quoque, & suffumigationes ad id commendat *idem Codronch. dict. lib. 4. cap. 5. & 6.* & maximé fumus lauri, iuniperi, ros marini, saluiæ, thuris, mirrhæ, verbenæ, cupresi, vt tradit *Mengus in Flag. dæmon.* Vergil. Ecclog. 8.

Verbenasq; adole pingues, & masculathura.

10 Et quia dæmones humori melancholico facile commiscentur, qui cum amarus, tristis, ac turbulentus sit, locus dæmonum naturæ congruere arbitratur, prodest eius maleficio sena, lapide Lazuli, veratro, vel alio simili medicamēto humorille ex toto educi, vt contendit *Bap. Codronch. vbi sup. d. c. 2.*
11 † Et ita probatur dæmones naturalib⁹ adstringi causis, nā & si directo dæmonē nō cogāt, possunt tamē indirecto efficere, vt locū deserat, vt docent *Victoria in relect. de Magia, q. 6. Valles de sacra Philos. cap. 28. Raph. de la Torre d. q. 96. art. 2. disp. 12.*
12 † Ita legimus piscis hepar super prunas assum fugasse Asmodæū, qui septē viros Sarræ necarat, Tob. c. 6. *Cordis eius particulā, si super carbones imponas fumus eius extricat omne genus*
13 *dæmoniorū.* † Fum⁹ enim ille tāquā instrumentū diuinę iustitiæ fuit; nā Angelus vna cum virtute naturali operatur, Tob. c. 8. *Recordatusq; Tobias sermonū Angeli protulit de casidili suo partem iecoris possuitque eā super carbones viuos. Tunc Raphael Angelus appræhendit dæmoniū, & relegauit illud*
14 *in deserto superioris Ægypti.* † Ita & Daniel in Regis Babylonis præsentia dæmonē fugauit (qui subdracone inerat) massa confecta expice, adipe, & pillis, Daniel. c. 14. *Tullit ergo Daniel picem, & adipē, & pillos, & decoxit pariter, fecitq; massam, & dedit in os Draconis & diruptus est.*

❡ Nō enim assentior ijs, qui omnē omnino efficatiā rebus corporeis in dæmones tollūt, nec ijs etiā, qui directā vllam vim naturalem in dæmones concedunt, sed ijs assentior, qui secundariam, & indirectā tantum tribuunt, vt præter supradictos Theologos, & Medicos tradunt *Dionys. Carthusia. in Tob. c. 8. Parisien. p. fin. de v niuers. Leuin. Lemnius lib. 2. de occultis natur. Cæsalpin. lib. de inuestigat. dæmon.* 15
† Nā primo fugantur dæmones rebus naturalibus indirecto, quando sunt irrisibilia, & foetida, quia omnia, quæ fiunt circa corpora obsessa dæmones accipiunt, vt facta, & vergentia in eorum despectum, ac ludibrium, nam cum sint intolleran- 16
tis iniuriæ, malunt fugere, quam eam pati. † Et ita compertum est fugari dæmones *cornium suffitu, stercoris ve caprini, dictamo, galuano, onagri vngula, & similibus,* vt ex Dioscoride, Galeno, Plinio, & alijs tradit *Mart. del Rio lib. 3. Magicar. cap. 2. sect. 2. §. 1.* Nec non asini pelle Marbod lib. de gemm. 17

Infantum cunas pellis bilosa defendit.
Horrificosq; metus pellit, & ista simul.

❡ Secundo fugantur dæmones rebus naturalibus ex quadam hypothesi, quia signa vidētur recordatoria, & penarum, quas luūt, memoriā ingerant, quę dæmones valde abhorrēt, & detestātur secūdū *D. August. lib. de natura dæmon.* † Ita ruta aggrestis dæmonem fugat, *Aristot. problem. 34.* quia signum est amaritudinis Christi, qui generis humani redemptionem est operatus. Similiter *gagas* ad hoc commendat *Galen. lib. 9. Simplic. capit. 8.* quia tristitiam denotat, in qua dæmō ad finem, vsque est detrusus. † Necnō *Adamas,* quia obstinati eius animi duritiam portendit Marbod, *vbi sup. cap. 1.* 18 19 20

Ad Magicas artes idē lapis aptus habetur.

Sulphur ad hoc cōducere docet *Auicena 2 Fen. 1. tract. 1. c. 5.* quia carceris infernalis 21

figura, ac ſignũ eſt, cui ipſe, eſt addict⁹, atq;
emancipatus, Tibul. lib. 2. Eleg. 5.

Ipſeque ter circũ luſtraui ſulphure puro,
Carmine cũ magico præcinuiſset anus.

22 Tertio fugantur dæmones rebus natura
libus quādo eis atræ bilis exceſſus, ac cæ-
teri humores ſedātur, quibus dęmon in-
hæret, eo quod ægré ferat hāc ſui domi-
cilij, quaſi turbari poſſeſsionem per me-
liorē humorũ temperiē, vt docet *Andr.*
23 *Cæſalpin. lib. de inueſtig. dæmon. cap. fin.* † Sic
enim contingit quændā dæmoniacũ ſa-
natũ atrabili purgata apud *Bap. Codronch.*
24 *lib. 2. de morb. venef. cap. 8.* † Et ſic intelligi
tur, quod Dauid malum ſpiritum Saúlis
cythara abegit, *Reg. 1. c. 16.* cuius hęc ſunt
verba. *Quandocunq; ſpiritus Dñi malus arri
piebat Saul, Dauid tollebat cytharam, & per-
cutiebat manu ſua, & refocillabatur Saul, &
lenius habebatur, recedebat enim ab eo ſpirit⁹*
25 *malus.* † Quia nō dulce melos directo dæ
monem pellit, ſed harmoniæ concentu
humorē peſsimũ deliniuit, quo Saul le-
nius habere contingit, vt docet *idem Cæ-
ſalp. vbi ſup. Petr. Thyræus de dæmoniac. p. 3.*
26 *cap. 48.* † Et ita muſica vulnera dicuntur
ſanati, *Plin. lib. 28. cap. 2. Tiraq. de Nobilit.
cap. 31. ex nu. 301.* nam vt ait Horat. lib. 2.
epiſt. 1.

Auertit morbos, metuenda pericula pellit.

27 ¶ Item rebus naturalibus maleficia
curantur, quando ad ea inferenda dæmo
nes naturalibus, & phyſicis vtuntur cau-
ſis, nihil adens ex ſua malitia, quia tunc
nihil vetat, quim contrarijs noxa pella-
tur, vt docent *Codronch. dict. lib. 4. de morb.
venefic. cap. 4 Cæſalpin. de inueſtigat. dæmon.*
28 *cap fin.* † Et ita Energumenis permittun
tur portare lapides, herbas, & alia natu-
ralia, *cap. dæmonium h. 26. quæst. 7.* Peoniā
enim ad id conducere tradit *Plin. lib. 25.
cap. 4.* Hipericontum, & Veruenā, *Dioſ-*
29 *corid. lib. 4. cap. 56.* † Nam ſi pie, & deuotè
adhibeantur tanquam inſtrumenta diui
næ iuſtitię, poſſunt maleficia impedire,
& noxam pellere, quia Deus ſimul cum
virtute naturali operatur, vt docet *Ri-*
chard. quodlibet. 3. quæst. 8. † Et ita intelli- 30
gitur quod de Verbaſco tradit *Apuleius
lib. de virtut. herbar. cap. 71.* de alijs innu-
meris *Dioſcorid. Plinius, Aëtius, Rhaſes, &
alij.* Nam vt ait Hierem. cap. 8. *Nunquid
reſina non eſt in Galaad, aut medicus non eſt
ibi?* De ſpina alua, Ouid. lib. 6. Faſtor.

Spina, qua triſtes pellerè poſſet
A foribus noxas (hæc erat alba) dedit.

¶ Quarto fugantur dæmones rebus 31
naturalibus ex quadam neceſsitate, ſci-
licet vibratione aeris, quia eius cōquaſſa-
tione continuus aer diſipatur, quo cor-
poris aſſumpti compago (in quo dæmo-
nes graſſantur) diſſoluitur, & ita euenit, vt
dæmones arceantur. *Petr. Thyræus p. 3. de
locis infeſt. cap. 53.* † Ita aeris ſonitu dæ- 32
mones fugari docet *Machrob. lib. 5. Satur-
nal. cap. 19.* Ex quo in Eccleſia campana
rum vſus contra tempeſtates (præter
quam quod ſanctum, & pium) ad hoc na
turaliter conducere tradit *Stephan. Du-
rand. lib. 1. de ritibus Eccleſiaſt. cap. 21. Ioan.
Andr. in cap. 1. de offic. cuſtod.* † Et exem- 33
plis comprobatur earum, quæ ad campa
næ ſonitum dæmones vaiulantes deiece
runt, vt tradit *Grilland. de Sortileg. quæſt.
7. Remig. lib. 1. dæmonol. cap. 26. Petr. Binſ-
feld. in confeſſ. malefic. par. 2. dub. 6.* † Ex qui 34
bus apparet quam doctè acie gladij ſpe-
ctra fugari docuerit *Homer. Odyſſ. 7.* non
quod illam timeat, ſed quod pœniteat
corpus aſſumptum diſſolui, vt Sibyla do
cet AEneā apud Vergil. lib. 6. Aeneid.

*Tu que inuade viam, vagina eripe fer-
rum, &c.*

¶ Cætera de plumbo liquefacto in 35
ſcutella aquæ plana infundendo ad ma-
leficij curationem, vt ſuperſtitioſa tra-
diderunt *Sprenger. in Mall. par. 2. cap. 1. q.
12. Petr. Gregor. lib. 13. de Repub. cap 1. ex
num. 2. Bapt. Codronch. lib. 2. de morb. vene-
fic. cap. 2. & libr. 3. cap. 13.* † Licet hoc 36
ad maleficij indagationem magis con-
ducat, & plura ad id doctè, & accurate
congeſſe-

congesserunt *Cæsalp.de inuestig. dæmon.*
cap.22.Codronch. de morbis benef. libr. 3.
37 *cap.11.12.& 13.* † De superstitiosa
ablutione manuum ad maleficia im-
pedienda *Remig.lib.dæmonolat.cap.1.* de
lotione humana *Annan.lib.4.de natura*
dæmon. quæ damnat *Ioann. Salisberiens.*
38 *lib.1.Polycrát.cap.8.* † De superstitiosis
verborũ formulis plura *Myreph. sect.*
2.antid.298.& 405. & sect.12. antid.
405.Teophrast.Paracels.lib.hyperphys.&
de morb.caduc.Agrypa, VVierus, Pompo-
natius, Mizaldus, VVecherus, Roger⁹, Go-
delmanus, Replaus, Esculanius, Melanch-
thonius, Sabellius, Aphrosideus, Trieteius,
& similes,quorum omnia damnamus
39 *supra cap 9.ex num.4.* † Qualia puto no-
mina illa Ephesia per quæ à dæmone
obsessi liberabantur teste, *Plutarch. in*
Sympofiac.& conuitia,& lædoriæ,quas
commendat *Appollon. apud Philostrat.*
*lib.2.*de quibus *Thyræus de locis infect.p.*
40 3.c.56. † De sigillo,signo, imagine,ca-
ractere,& similibus tanquam vana,&
superstitiosa tradidere *Mart. del Rio li.*
1.Magicar.cap.4.q.1.Suarez de Relig.lib.
2.cap.12.Raph. de la Torre d.q.96. art.2.
41 *disp.2.* † Quidquid Aphrosidæus, Pa-
racelsus,Porphyrius, Pomponatius,&
similes contendant ex illo serpente
aereo Moysis, qui á serpentibus mor-
sos sanabat *Numer. cap. 21.* quia eius
vis, atque potestas supernaturalis á
Deo fuit his delirijs minime commu-
42 nicanda. † Ex quo perperam emana-
rum philacteria Iudæorũ,vt de Chry-
solito mulieris figura naturaliter for-
mato tradit *Thetelm.Iudæus lib.de sculp-*
*tilib.*de aureo sigilo Marbod.vbi sup.

Esse phylacterium fixus prohibetur in
auro,
Contra nocturnos fortis tutela timores.

¶ Vnicum tamen remedium natura-
43 le contra maleficiũ habetur per amo-
tionem signorũ maleficij, quę ex pac-
to Magus adhibuit; vt donec essent
appensæ dæmon malum cõtinuaret,
vt de vidua, & præsbytero signa con-
cremantibus,quo maleficia cessarunt,
narrat *Codronchus lib. 1. de morb.benefic.*
† De comitte ollã maleficij amouen- 44
te,refert *Sprenger.in Mall.p.2.q.1. cap.1.*
de loci amotione *Cæsalpin. lib.de inuest.*
*tig. dæmon. cap. 17.*de nodi disolutione
Rouseus in medit.venat.c.50.† Quidquid 45
illicitum videatur, primo ex eo, quod
qui talia signa amouet,cũ spe cessatio
nis, miscet se pacto,quod Magus,cum
diabolo celebrarat, vt signo posito ip-
se noceat, signo amoto nocere desi-
nat, quia non debemus pręstare con-
sensum in peccato alterius, *Apostol. ad*
Roman. c. 1. † Secundo, quia amouere 46
signa, est collere diabolũ, quia est pro-
testari, quod possit nocere, quibus, &
quando voluerit, quasi ab alio nõ pẽ-
deat,& quod sit fidelis, & verax, quod
pactũ seruat cum suis,ac pariter illum
timere, contra regis vatis doctrinam,
Ps.90.† Tertio, quia dæmon signis nõ 47
ligatur,vt diximus,nec potest diutius,
nec fortius hominem affligere, quam
Deus ei permisserit, qui pactis huius-
modi non astringitur, quare illa amo-
uere superstitiosum est, quia & aliqui
sunt dęmones,qui non eijciuntur,nisi
in oratione, & ieiunio, *D. Matth.c.17.*
† Et ita inter legitima remedia nõ an- 48
numerãtur huiusmodi amotio signi,
*c.si per sortiarias 33.q.1.*vt cõcludit *And.*
Cesalpin.vbi sup.†Quibus,& alijs ratio- 49
nibus argumẽtatur *Ioan.Hassels.in præ-*
lect. li.4. Sent. vt hoc remediũ tãquam
superstitiosum impugnet, quibus nobis
implicari non licet,nam accurate res-
põdit doctissimus diuinarum, & hu-
manarum literarum gloria cõspicuus
Mart.del Rio lib.6.Magicar.cap.2.sect.1.
q.3.ad fin.

¶ Verissimum enim est licitum es- 50
se signa maleficij tollere, vt opera dia-
boli destruãtur, vt docent *Angelicus*

Diuus Thom. D. Bonauent. & eorum præ-
ceptores Alber. Magnus, & Petr. Lombar.
& Gabriel. in Sent. 2. diſtin. 8. q. 2. Aureo
lus in Sent. 4. diſt. 34. † Primꝰ ex profeſſō
51 diſerens, qui tempore D. Thomæ vixit
Henr. Goethalz. lib. 5. q. 33. qui poſt lon-
gam diſputationem cócludit. Licet au-
tem pernitioſum eſt operibus ſuperſtitioſis
cōmunicare, Catholicum tamen eſt deſtrue-
re opus ſuperſtitioſum dæmonis, & in hoc ei
contraire, & ſic dico, quod licitum eſt ma-
leficiū deponere ſimpliciter, quēadmodum
licitum eſt, idolathicū in cloaca proijcere.
52 † Et contrariū ſentiētibus irridet Sco-
tus in Senten. 4. d. diſt. 34. Ex quo patet,
quod truſatica eſt illa quæſtio, an liceat tol-
lere maleficium intentione curandi malefi-
ciatum; non enim ſolum licet, ſed eſt merito
rium deſtruere opera diaboli; nec in hoc eſt
aliqua infidelitas, quia deſtruēs nō acquieſ-
53 cit operibus malignis. † Etiam ſi ad hoc
Magus adhibeatur, nā vt ait Caietan.
tract. 12. tom. 2. Et hoc abſque dubio lici
tum eſt, quia non eſt opus malefici, vt male-
ficus eſt, ſed hominis ſcientis impedimentū
proximi ſui; quia nulla hic euenit inuocatio
dæmonis, ſed ſola diſolutio ſigni, quo durāte
diabolus ſtatuerat malum alterius continua
54 re. † Vnde eleganter Illuſtriſsimæ Do
minicanæ familiæ alumnus, Domini
Imperatoris à ſecretis confeſsionibus
præpoſitus, litterarū eruditione non
minus, quā religione, & ſanctitate cla-
rus Dominic. Soto in 4. diſt. 34. q. 1. ar-
tic. 3. Nos poſse maleficum cogere, & ab eo
pecunia extorquere, vt ligaturas, quas ha-
bet ſepultas, aut ſuſpenſas, aut alicubi aſer-
uatas, illuc dimoueat, quia illud maleficum
facere virtutis eſt, & quicunq; ſciret vbi
55 ſunt, poſſet illas inde ſubtrahere. † Et ita
hoc non ſolum licitum, ſed, & merito
rium cenſuerunt Ioſeph. Angles in flor.
Theolog. q. de arte Mag. art. 6. diffic. 2. Ca-
ſtro lib. 2. de iuſta hæreticor. punit. c. 15. Le
deſm. p. 3. q. 58. ar. 2. diſt. 8. Henric. lib. 12.
de Sacram. c. 8. n. 3. Sylueſt. in Summ. v. ma
leficium q. 7. & 8. Angel. v. ſuperſtitio, §.
13. Turrecrem. in cap. moueat te, 22. q. 1.
Nauarr. in Manual. d. cap. 11. Binsfeld. in
l. eorum, C. de malef. & mathem. q. 5. Raph.
de la Torre d. q. 95. art. 4. diſp. 3. Leonard.
lib. 2. de iuſt. cap. 44. dub. 6. ex nu. 36. conci
uis meus Thom. Sanchez de Matrim. lib. 6.
diſp. 96. ex nu. 3. & in Sum. tom. 1. lib. 2. c.
41. nu. 19. Suarez de relig. lib. 2. cap. 17. ex
nu. 9. † Etiam ſi tollatur ſignum, quod 56
eſt pacti vinculū, cum ſpe ceſationis,
quia licitum eſt vitare locum, & perſo
nas à quibus ſe ledi putat, & maleficos
de medio tollere, ne hominibus am-
plius noceāt per diabolum, vt eis viua
inſtrumenta, vt docet Mart. del Rio vbi
ſup. d. q. 5. art. 5. † Et ita dicendū eſt nul- 57
lo modo cooperari pacto, non primo,
quia iuxta illud non operatur: non ſe-
cundo, quia illud nō curat, ſed vult fa-
cto ſuo deſtruere, quatenus ſigno illo
ſeruatur; atq́ue ita non confirmat, ſed
reſcindit, vt docet Auulenſ. in Matth. c.
19. q. 90. † Nec opus illud amotionis 58
ſignorum per ſe eſt dæmonis inuoca-
tio, vel honoratio ex natura rei, neq́ue
ex intentione ſigni amobentis, quia
nō inteddit hac ratione dæmonē ho-
norare, vel eum inuocare, ſed intendit
inuocationem per Magū ſigno poſsito
factam, impedire, & anihilare, vt per
Delrium vbi prox. artic. tertio. † Neq́ue 59
obſtat, quod dæmon ſignis non liga-
tur, quia ſine ſignis nocere poteſt do-
nec Deus ei permiſſerit. Quia reſpon-
deo, non ligari naturaliter, ſed morali-
ter ex hypotheſi, quod vult ſtare pa-
ctis conuentis, quandiu conſtituit non
ceſaturum donec tali ligula ſic noda-
ta fuerit, vel loco ſuſpenſa, vel terræ
defoſſa; quia ſæpé, imò ordinarié
Deus permittit multa fieri per male-
ficos, & ſigna malefica; quæ ei im-
mediaté prohibuit, vt docet
Victoria in relect. de Mag.
ad fin.

C A P.

CAP. LIII. De remedijs diuinis, quibus maleficia tolluntur, & dæmones fugantur.

SVMMARIVM.

Diuina remedia contra maleficia, & dæmonum potestates valde proficiunt. num. 1.
Diuina remedia ad maleficia conducere Apostoli fatentur, & ipsi dæmones, numero 2.
Diuina remedia prosunt semper animæ, & corpori nunquam nocent. nu. 3.
Recurrendum est ad Deum quando opera humana non sufficiunt. nu. 4.
Fides vera contra maleficium efficax remedium. nu. 5.
Credenti omnia sunt possibilia. nu. 6.
Baptismus contra maleficium valde conducit. nu. 7.
Baptismo quamplures à dæmonibus liberati. nume. 8.
Confirmationis Sacramentum contra maleficia conducit. nu. 9.
Prudentius de Chrysmatis virtute cõmendatus. nu. 10.
Missæ sacrificium contra dæmones, & maleficia validissimum remediũ. nu. 11.
Peccatorum confessio contra maleficia prodest. nu. 12.
Eucharistiæ assumptio contra maleficia efficax remedium. nu. 13.
Eucharistiæ assumptio quare ad maleficia conducat. nu. 14.
Oleum sanctum contra maleficia, & dæmones. nu. 15.
Oleum sanctum à Christo per Apostolorum manus. nu. 16.
Oleum sanctum prodest nõ quatenus vnctio, sed vt Sacramentum. nu. 17.
Exorcismi contra dæmones, & maleficia valde conducere. nu. 18.
Exorcismi nihil aliud sunt, quam preces ad Deũ, & imprecationes ad dæmonẽ. n. 19.
Exorcismi per mille & trecentos annos in Ecclesia conserbantur. nu. 20.
Exorcismorum forma, & ritus remissiue. num. 21.
Exorcismorum authoritas contra hereticos. nu. 22.
Exorcismis pelluntur dæmones. nu. 23.
Agnos Dei contra maleficia, & dæmones conducere. nu. 24.
Orationes tam cõmunes, quam priuatæ contra maleficia. nu. 25.
Orationibus quamplures liberati. nu. 26.
Ieiunia, & pia opera contra maleficia, & dæmones prossunt. nu. 27.
Christi Domini nostri nominis inuocatio cõtra maleficia, & dæmones valde iubat. numero 28.
Dæmoniaci liberati Christi Domini inuocatione. nu. 29.
Mariæ Deiparis inuocatio contra maleficia & dæmones. nu. 30.
Mariæ Deiparis inuocatio quare cõtra maleficia conducat. nu. 31.
Reliquiæ sanctorũ contra maleficia, & dæmones prossunt. nu. 32.
D. Pauli sudaria, & semicintia dæmones pellebant. nu. 33.
Panis, & salis benedicti vsus contra maleficia. nu. 34.
Aqua benedicta similiter dæmones fugat. num. 35.
Aqua benedicta dæmones fugari confitentur. nu. 36.
Crux sacrosancta maleficia, & dæmones contorquet. nu. 37.
Crux telum dæmonibus formidabile. n. 38.
Crucis virtutes plures remissiue. nu. 39.
Crucis virtutes exẽplis confirmatæ. nu. 40.
Crucis bellicum contra spirituales hostes. num. 41.
Authoris Ecclesiasticæ censuræ summissio. numero 42.

DIVINA remedia cõtra maleficia, & dæmonum potestatẽ valde proficere nullus est, 1

qui ignoret, quam Deus Ecclesiæ reliquit D. Marc. cap. fin. *Signa autem eos, qui crediderint in nomine meo, dæmonia eijcient*, & rursus *dæmones eicite*. † Cuius
2 virtutem ad hoc efficacem esse fatentur ipsi Apostoli tanti, muneris admirati apud D. Luc. cap. 10. *In nomine tuo dæmonia subiciuntur nobis*, fatētur, & ipsi dæmones, qui diuinis verbis profligati se torqueri, ac cruciari quæruntur apud *D. Math. cap. 17. Luc. & Marc. vterque cap. 19.* † Vnde remedia diuina, at-
3 que Ecclesiastica præcæteris rebus veneranda sunt, quia carent omni peccato, atq; periculo, & prosunt semper animæ, & corpori nunquam nocent, & á morbis, alijsque maleficiorū noxis liberāt, atque præserbant, vt tradit *Bapt. Codronch. libr. 4. de morb. venefic. cap. 2.*
4 † Quæ ad maleficij curationem maximè conducunt, nam vt ait iustus Rex Iosaphat, Paralip. 2. cap. 20. *Cum ignoramus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad te Domine.*

5 ¶ Ex quibus quidem primū remediū est *vera, & viua fides*, cuius loricā induēdā in omni negotio docet *Paul. ad Ephes. 6. & Thessalon. 5.* & ad hoc cōmendat *D. Cyprian. ad Fortunat. de exortat. Martir. Lactant. lib. 2. cap. 16.* † Nam
6 credenti omnia sunt possibilia, vt docet Dñs per D. Matth. cap. 17. *Amen dico vobis, si habueritis fidem sicut granū sinapis, & dicetis monti huic, transi: transiuit, & nihil impossibile erit vobis.* † Secundo
7 legitimus Ecclesiæ Sacramentorum vsus: vt pro nondū iniciatis *Baptismus*, vt docet *Dominic. Soto in Senten. 4. dist. 3. art. 9.* † Vt de Tamracunga Indorū Re-
8 ge baptismo á dæmonibus liberato narrat *Petr. Chieza p. 1. hist. Peruan. cap. 11.* de Cassano Rege Tartarorum, *Bossius lib. 1. de notis Eccles.* nam vt de eius virtute ait Dñs per D. Marc. cap. fin. *Qui crediderit, & baptizat⁹ fuerit, saluus erit.*

† Tertio iuuat Sacramentū Confirma- 9
tionis, vt cui nondum recipit, consulatur eo initiari ex doctrina *Gregor. Nazian. orat. 1. in Iulian.* de cuius effectu plura *D. Clemens lib. 7. cōstit. Apostol. cap. 24. & lib. 8. c. 35.* † Nam vt ait Prudent. 10

Ac quis alumnus
Chrysmatis inscripto signaret tempora signo;
Qui Zoroastreos turbaret fronte susurros.

Quarto sacrificium *Missæ* ad hoc ma- 11
ximé cōducit, vt tradit *D. Aug. lib. 22. Ciuit. Dei cap. 8.* & exemplis confirmat de B. Theodoro *Metaphrast. in eius vita mense April.* de Episcopo Brixiēsi *Leon. Luxemburg. in Cathal. hæretic. lit. G.* † Pu- 12
ra peccatorum confessio secundū *tex. in cap. si per sortiarias 33. q. 1.* de cuius ad hoc mirabili virtute plura exemplis astruunt *Cæsarius lib. 1. miraculor. cap. 6. & lib. 3. c. 13. Theod. de Apoldia lib. 6. vita S. Dominici cap. 3. Surius to. 2. mense Mar. 22. Metaphrast. 14. August.* † Necnon sa- 13
crosanctæ Eucharistiæ assumptio, atq; perceptio deuota, *Cæsarius lib. 9. miraculor. c. 12. Metaphrast. in vita S. Auxentij 14. Februar. Palladius in Lausiaca c. 19. Vayrus lib. 3. de Fascin. c. fin.* † Nā ex eius 14
assumptione vna caro fit cum Deo, secundum eius promissionem in Euangelio, D. Matth. cap... *Qui mādacat meā carnem, & bibit meum sanguinem manet in me, & ego in illo.*

¶ Quinto prodest Oleum sanctum 15
iuxta illud D. Marc. c. 6. *Dæmonia multa eijciebant, & vngentes ægros oleo sanabāt.* † Quod ex diuina institutione ad hoc 16
Apostolus D. Iacobus promulgauit, *D. Matth. c. 6. D. Iacob. cap. 5.* & Ecclesia quasi a Christo per Apostolorum manus recepit, *cap. ad abolendam de hæretic. Trident. Sess. 7. Can. 1.* † Non ad peccata 17
remittenda, vt est vnctio, secundū hæreticos, sed vt est Sacramentum secūdum Catholicos, vt tradit *D. Chrysost.*

Homil.

homil. 4. in Corinth. 1.
18 ¶ Sexto proficiunt *Exorcismi* Eccle
siastici, quia vt ait Dominus apud D.
Luc. cap. 10. *Ecce dedi vobis potestatem*
calcandi super serpentes, & scorpiones, &
19 *super omnem virtutem inimici.* † Quia ni-
hil aliud sunt quam preces ad Deum,
D. August. lib. 22. Ciuit. Dei cap. 8. & im
præcationes ad dæmonē, *Petr. Thyræus*
20 *lib. de dæmoniac. p. 3. cap. 40.* † Per mille
quasi, & trecētos annos ab Ecclesia ad
hoc obseruati, *vt tradit Euseb. lib. 6. hist.*
Ecclesiast. cap. 35. Suarez in D. Thom. p. 3.
21 *q. 63. art. 4. disp. 15.* † De quorum forma,
& ritu plura *Hieron. Mengus in Flagel.*
dæmon. Sprenger. in Mall. par. 2. q. 2. cap. 6.
22 *Annan. lib. 4. de natur. dæmon.* † Quidquid
fremant hæretici, quia Apostoli Chri-
sti ministri, & dispensatores mysterio-
rum sunt, *D. Paul. Corinth. 1. cap. 4. Trid.*
23 *Sess. 2. can. 13.* † Quare merito Prudēt.
vere prudenter in Apotheos.

Intonat Antistes Domini fuge callide serpens,
Exue te membris, & spiras solue latentes,
Mancipium Christi fur corruptissime vexas, &c.

24 ¶ Septimo iuuant formæ ceræ or-
biculares á Romano Pontifice benedi-
ctæ, quas vulgo appellamus *Agnus Dei*
propter agnū vna in facie impressum,
de cuius effectibus liber extat integer
25 *Vicentij Bonardi.* † Octauo conducunt
Orationēs, tam cōmunes Ecclesiæ, quā
priuatæ Sāctorum viuorum, vt tradit
D. August. lib. 22. Ciuit. Dei, & lib. 2. de
Symb. ad Cathecum. cap. 1. Sozomen. lib. 6.
26 *cap. 28.* † Et exemplis astruunt *Remig.*
lib. 1. dæmonol. c. 13. & lib. 2. cap. 4. Petr.
27 *Thyræus in dæmoniacis p. 3.* † Ieiunia, &
alia pia opera, quia vt ait Dn̄s per Ma-
th. cap. 17. *Hoc genus dæmoniorum nō eij-*
citur nisi in oratione, & ieiunio.
28 ¶ Nono Saluatoris nostri Dn̄i IESV
Christi nomen, & inuocatio, D. Paul.
ad Rom. cap. 10. *Qui inuocauerit nomen*
Dn̄i saluus erit, nā vt ipsomet Domino
testātur Apostoli apud D. Luc. cap. 10.
Dn̄e enim dæmonia subiciuntur nobis in no
mine tuo. † Et exemplis illustrant, atque 29
confirmant *Surius tom. 4. fol. 154. & to.*
5. fol. 827. & to. 6. fol. 671. & to. 7. fol. 567.
Tertulian. in Apologet. Origen. cōtra Cels.
lib. 1. & 6. D. Athanas. de Verbo incarnat.
Alph. Villegas in Flor. Sāctor. p. 3. vit. 173.
† Nec non eius Sāctissimæ Matris Dei 30
parē Virginis S. MARIAE; quæ
quia caput diaboli conterit *Genes. c. 3.*
ad eius infestationes maximum reme
dium est, atque salutare, vt tradit *Cæsa*
rius lib. 6. miracul. c. 26. & 27. † Nā eius 31
sola inuocatione, vt hostis validissimi,
confractus diabolus metuit; aduenire
oppræssorem, ita fugatur, & eius vene-
na exarmata reddūtur, quia vt ait Pru
dent. Cathemer. hym. 3.

Namque Deum merita
Omnia Virgo venena domat.

¶ Decimo iuuant *Sanctorum*, qui in 32
cœlis beatitudine perfruūtur æterna,
Reliquiæ, vt cōtra Nouatores defendūt,
D. Hieron. contra Vigilant. D. Chrysost. con
tra Gentil. D. Ambros. serm. 77. Gregor.
Turonens. lib. 2. de gloria martir. c. 45. Ioan.
Gibbonus disp. de sanctis ex nu. 319. Petr.
Thyræus p. 3. de dæmoniac. c. 43. & de locis
infest. p. 3. cap. 67. † Nam vt de reliquis 33
Doctoris Gentiū D. Pauli legitur apud
D. Lucam Euāgelistam in Actis Apo-
stol. cap. 19. *Super languidos deferebātur*
á corpore eius sudaria, & semicinctia, &
recedebant ab eis languores, & spiritus ne-
quam egrediebatur. † Panis, & salis bene 34
dictæ ad id iuuāt, vt statuitur in *Concil.*
Nannetensi can. 9. de quibus plura cōge-
runt *Fran. Suarez vbi sup. d. disp. 15. Ste-*
phan. Duran. lib. 2. de ritib. Eccles. cap. 58.
Metaphrast. mensē Decembr. Græzer lib.
3. de S. Cruce cap. 37.
¶ Vndecimo plurimum iuuat *Aqua* 35
benedicta, vt decisum est in *cap. aquam*
de

de consecrat. dist. 2. quam lustralem appellamus, & ad hoc maximé cõmendat *Theodoret. lib. 5. histor. Ecclesiast. cap.* 21. & eius vsum ab Apostolis desumptum probat *D. Clemẽs lib. 8. Constit. Apo-*
36 *stol. cap.* 31. † Et exemplis exornat *Surius in vitis Sanctor.* de efficacitate *Cretzer lib. 4. de Cruce cap.* 36. Idque cacodæmones Indijs confessos narrat *Fran. Gomera in histor. Mexican. cap.* 235.

37 ¶ Duodecimo pro coronide sit signaculum *Sanctæ Crucis*, quod aduersus omne maleficium, & venenum esse præstantissimum antidotũ docet Dñs per D. Marc. c. fin. *Signa autẽ eos, qui crediderint hæc sequẽtia, in nomine meo serpẽtes tollent, & si mortiferũ quid biberint nõ*
38 *eis nocebit.* † Quare illud tellum dæmonibus formidabile vocat *Eustathius in vita Euthych. lib. 1. cap.* 10. & omnem Magicam tollere affirmat *S. Athanas. lib. de incarnat. Verb.* & arma inexpugnabilia aduersus dæmones, *Metaphrastr.*
39 *mense Nouembr.* † De cuius mirabilibus effectibus liber integer esset conficiendus, plura, & si non pro merito quidẽ scripserunt *D. Cyprian. sermone de Pass. Christi, Origen. lib. 3. in Iob, Lactan. lib. 4. cap. 24. Suarez in D. Thom. par. 3. quæst. 25. artic. 6. disput. 56. D. Gregor. Nazianzen. orat. 1. in Iulian. D. Chrysost. homil. 8. ad Colocens. D. August. lib. 2. de symbol. ad Catechum. D. Gregor. libr. 2. dialogor.* 40
cap. 10. † Quarum omnia exemplis cõfirmant *Thom. Bosius lib. de signis Ecclesiast. cap. 8. & sequentibus, Glycas Annal. par. 4. Sprenger. in Mall. part. 2. quæst. 4. cap. 1. Pet. Thyræus in dæmoniac. dict. par. 3. cap. 44. & lib. de locis infest. par. 3. cap. 68. Iacob. Grætzer. lib. 3. de Cruce, Surius tom. 2. Cassaneus in Cathal. gloriæ mund. par. 4. conclus. 98. & 99. Cenedo collectan.* 41
22. ad Sext. num. 3. † Quia verum signũ bellicum est contra spirituales hostes validissimum, quippé ex eo pendet verus, & vnicus Imperator noster Christus optimus maximus ad fugandos hostes, & incitandos suorum animos à primé necessarium, vt poté militiæ 42
nostræ vexilum. † Ad cuius gloriam, & maiorem laudem, qua potui breuitate vtriusq; Magiæ opus expleui: in quo si quid laudato dixero, quod Ecclesiæ minus probetur, pro indicto, inlaudato habeto. Dat. Granat. ex nostro Musæo xviij. Maij. M. DC. XII.

D. Franciscus Torreblanca Villalpando V. I. Licentiat.

Hispali, excudebat Ildefonsus Rodriguez Gamarra. Anno 1618.

EPITOMES DELICTORVM IN QVIBVS APERTA, vel occulta inuocatio dæmonis interuenit.

LIBER III.

DE CRIMINIS PVNITIONE in Foro exteriori.

D. D. PHILIPPI III. HISPANIARVM REGIS Catholici iussu scriptus, ac totius Senatus Regii approbatione, ad Fiscalis instantiam vulgatus.

CAP. I. de externa criminis punitione.

SVMMARIVM.

Iudicia externa negant hæretici. n. 1.
Iudicium externum crimen esse. n. 2.
Hæreticum non occidere, sed vitare. n. 3.
Christus Apostolos compescuit, qui Samaritanos volebant perdere. n. 4.
Lutheri de iudici externi sententia. n. 5.
Hæreticorum sententia de iudicio externo detestatur. n. 6.
Iudices violetæ religionis, apud Athenienses. n. 7.
Religionis causa multi puniti. n. 8.
Crimen nullum maiusquam, quod in religionem committitur. n. 9.
Delictorum punitio tendit in bonum publicum. n. 10.
Pœna vnius metus est multorum. n. 11.
Bonis nocet, qui malis pepercit. n. 12.
Hæretici Sathanæ imitatores. n. 13.
Sacræ scripturæ sensus ad Ecclesiam pertinet. n. 14.
D. Matth. c. 7. de iudicio externo explicatus. n. 15.
D. Paul. Corinth. 1. ca. 6. de Iudicio externo illustratus. n. 16.
Argumenta negatiua, neque arguũt, neque probant. n. 17.
Hæretici lupi appellantur. n. 18.
Pastoris cura est prouideri gregi. n. 19.
Hæreticos scandalosos occidendos iussit dominus. n. 20.
Hæreticos puniendos esse in foro exteriori probatur ex sacris litteris. n. 21.
D. Luc. cap. 6. de hæreticorum punitione explicatur. n. 22.
Nullum cogendũ suscipere religionem. n. 23

 Virga,

Virga, & correctio tribuit sapientiã. n. 24.
Libertas Lutheri magis seruitus censetur. num. 25.
Vitiosũ est viuere, vt vnusquisq; vult. n. 26
Licentia deteriores sumus. num. 27.
D. Petr. Canr. 2. c. 2. de libertate hæretica explicatus. n. 28.
Criminis punitionis triplex causa. n. 29.
Pœna quæ tendit ad emendã dumtaxat leuior est. n. 30.
Pœna damni dati resarciendi magis considerabilior est. n. 31.
Reipublicæ interest ne crimina sint impunita. n. 32.
Vnius pœna metus est multorum. n. 33.
Pœna delinquentiũ documẽtum aliorũ. n. 34
Reipublicæ causa puniuntur improbi. n. 35.
Punitur delinquens ne bonis noceat. n. 36.
Vuln⁹ immedicabile ense rescindi debet. n. 37.
Hæreticos puniunt non solum veræ religionis cultores, sed etiam ij, qui verum Deum ignorant. n. 38.
Noua religio semper detestata fuit. n. 39.
Diopites decretum de noua religione. n. 40.
Scytæ Anacharsim Regem occiderunt propter externos ritus. n. 41.
Anaxagoras, & Diogenes propter negatã religionem puniti. n. 42.
Socrates damnatus quod nouam religionem induceret. n. 43.
Alcibiades, & Aristoteles impietatis dãnati. n. 44.
Violatæ religionis pœna antiquissima. n. 45.

1 IVDICII partes suscepturus cõtra Magos, & hæreticos huiusmodi, qui derelicto proprio creatore Deo, eius hostis dæmonis pręsidia quærunt, pactis, & superstitionibus nitẽtes, vt pro tãto crimine debitas iure pęnas præsoluant, á criminis punitione est exordiẽdũ, quia eã exclamãt *Ioan. de Hus, Ioan. VVitcleph, Mart. Lutherus, & omnes ferè hæretici,* vt sibi, & suis contra Pontific. Max. & Potestates tẽporales tueantur, dũ iudicia negãt ex illo Matt. 7. *nolite iudicare.* 2
†Cõtendẽtes iurisdictionẽ externã impiã esse, vt pote, quę incertis, & variabilibus testimonijs nititur contra diuinã Dei creaturã fragili, & caduco iudicio perdendã, sibi crimen, dũ alios iudicãt imponentes, Paul. Corint. 1. c. 6. *iã quidẽ delictũ est in vobis, quia iudicia habetis inter vos.* †Nã dicunt hæreticũ non occi- 3
dere, sed vitare dominum docuisse *Matt.* 18. dũ in pertinaci hæc subdijt. *Si autẽ Ecclesia nõ audierit sit tibi sicut Ethnicus & publicanus.* Apostol. ad Tit. ca. 3. *Hæreticũ hominem post vnã, & secundam correptionẽ deuita; scias enim quia subersus est.* †Et ita dicunt quod Apostoli dũ vo 4
lebant ignem de cęlo deducere, & Samaritanos hæreticos perdere compescuit eos Christus dicens apud D. Luc. c. 9. *Nescitis cuius spiritus filij sitis, non venit filius hominis animas perdere, sed saluare.* † Ex quibus concludit Lutherus nõ 5
esse boni spiritus hęreticos, & magos, huiusmodi occidere, & comburere, sed mali spiritus, qui erat homicida ab initio, & filij Chaldeorũ, quorũ Deus Vr semper vrit, & sęuit, quia nullus est cogendus suscipere religionem *cap. de Iudæis dist. 45. cap. maiores §. item de baptism.*

¶ Quæ licet sententia tot Sacrę scri 6
pturę testimonijs cõprobari videatur falsa nihilominus est, hæretica, detestabilis, scandalosa, ac temeraria, quia hæreticos, & impios, qui in religionẽ aliquid machinantur, quales magi huiusmodi omni cura occidendos esse, ac in vtroq; gladio insequẽdos ex omni iure authoritate cõprobarũt *Alf. Castro li. 1.*

de

de iusta hæreticor. punit. concius meus Episcopus D. Iacob. Simanc. de Cathol. instit.
7 *tit. 46.* †Nam eos, qui religionem turbant, aut ab ea dicedunt, non solū Catholici, sed & Ethnici grauiter punierunt. Apud Athenienses iudices fuerūt violatæ religionis per duo milia annorum ante Christum natum, qui sacerdotes fuerunt sacri Eleusini, omninm sacratiores, *Pausan. Eliac. li. 5. & de reb.*
8 *Phocens. lib. 10.* †Et Prothagoras, Anaxagoras, Anacharsis, & innumerabiles alij, Grecos, Scythas, & Persas ob eam causam varijs tormentis, & supplicijs affecti sunt, vt traddunt *Iosepb. lib. 2. cōtra Apion, Plutarch. li. de superst. & in vita Niciæ, Diogenes Laert. in eorum vita, D. Chrysost. hom. 4. in Pauli Corinth. 1. D.*
9 *Cyril. lib. 6. contra Iulian.* †Nam cum nullum sit crimen maius, quam quod in religionem committitur, *Cic. li. 1. natur. Deor.* merito in hoc crimine omnes nationes excandescerunt, ac acerbissimis pœnis damnarunt, vt traddit *conciuis meus Episcopus Simanc. de Cathol. inst. tit. tit. 34. ex n. 1. & tit. 46. ex n. 34.*
10 † Quia in peccatorum punitione nō tā delinquentis correctio attenditur, sed bonum publicum, quod ex talis emenda nascitur, sine, vt ait D. Isidor. lib. 5. Ethimolog. cap. 20. relatus in cap. factæ sunt leges, dist. 4. *vt humana coerceatur audatia, tutaque sit inter improbos inocentia: & ipsis improbis formidatio sup*
11 *plicio refrenetur nocendi facultas.* †Vt vnius pœna metus sit multorum, *Deut. cap. 13. & 19. & 21. Prou. c. 19. & 21.* nam dum flagelatur pestilēs etiam innocens astutior fit *l. 1. C. ad l. Iul. repe-*
12 *tund.* † Vnde merito dicere solebat cōciuis meus L. Annæus Seneca lib. de morib. *bonis nocet, qui malis pepercit*, & Lactant. lib. de ira Dei cap. 17. *bonorum salutem custodit, qui malos punit.*
13 ¶ Neque obstant in cōtrarium adducta quibus se hæretici tuentur perperā Scripturam sacram intelligentes, atquê vsurpātes, vt eorum patre Sathana sacrijs testimonijs abutens Christum persuadit, vt á templi pinaculi miteret
se deorsum *D. Luc. c. 4.* † Sic nobis pas- 14
sim religionis veritate imbutis, ipsi hæretica vesania turgidi errores suos sacris testimonijs palliatos solent obicere, diuinam omnem, & humanam sapientiam præuertentes, dum sacram scripturam ex suo capite interpratare audent, cum sensum ad Ecclesiam pertineat, vt tradūt *Iræn. lib. 3. aduers. hæres. cap. 40. & lib. 4. cap. 43. Origen. in Matth. homil. 29. Simanc. de Cath. instit. cap. 59. ex*
nu. 4. † Et vt ad obiecta veniamus non 15
obstat illud *Matth. 7.* quia Christus ibi iurisdictionē contentiosam non prohibuit, sed illos, qui temerario ausu in aliorum vitas sine lege, & potestate censores existunt, vt in sua potius vitam oculos conijciant, quam aliorum facta carpiant, nam vt ait Apostolus ad Rom. cap. 14. *Tu quis es, qui iudicas seruū*
alienum. † Nec minus obstat illud. *Paul.* 16
Corinth. 1. cap. 6. Nam cum iudiciorum contentiones quales gentes interse habuerant, absq; inuidia exerceri nequāt, clerici eas accipientes delictum habere profitetur, quia iurgium contentiones non sunt altitudini ecclesiasticæ digne. D. Matth. cap. 5. *Qui vult tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimite ei, & palium.* †Neque etiam obs- 17
tat illud *Matt. 18. & Apost. ad Tit. 3.* Nā cum argumentū á negatiuis, neque arguat, neque probet, non sequitur hoc non reperitur, ergo non debet fieri, vt
asserunt *Dialectici.* † Nam si Christus 18
hæreticos exurendos non instituisset: nunc ob id pastor vigilans eos patietur impune in Christi gregem grasare? nam hæretici lupi apellantur, *D. Matth.*
c. 7. † Ob id enim irascitur Deus in pas- 19
tores suos apud Ezech. c. 34. *Quia pro eo, quod facti sunt greges mei in rapinam, &*

oues meæ in deuorationem omnem bestiarũ agri, eo quod non eßet pastor (nec enim quæsierunt pastores mei gregem meum: sed pascebant pastores semetipsos, & greges meos non pascebant) propterea pastores audite verbum Domini, hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse super pastores requiram gregem meum. † Et licet in dicto loco eos occi-
20 dendos non præceperit alijs locis expræsse cauit D. Matt. cap. 18. D. Marc, 9. *Væ homini illi per quem scãdalum venit: expedit enim ei, vt suspendatur mola asinaria ad collum eius, & demergatur in profundum maris.* † Et dum hæreticos vetare
21 docuerit ipse sacrilegos ementes, & vẽdentes de templo eiecit, *D. Matth. c. 21. Mar. 11. Luc. 19. Ioan. 2.* & D. Petrus eo præsente, nec vetante quidem auriculam Malcho sedicioso amputauit. *D. Ioan. c. 18.* & D. Paulus Ananiam, & Saphiram hæreticos occidit, *Act. Apos. 5.*

22 ¶ Neque etiam obstat illud *D. Luc. cap. 6.* quia eo discipuli merito á Christo repręhenduntur, quod ignem de cœlo contra Samaritanos peterentur, quia id magis ex vindicta, quam animarum salute facere videbantur, quod secus est in Magistratus, qui iure, non iniuria puniunt, vt tradit *Ioan. Roffens. tract. contra*
23 *assert. Luth. art. 33.* † Neque dicendum est nullum esse cogendum ad suscipiẽdam religionem, nam illud intelligitur de illis, qui illam nunquam sunt professi, nam tamen de eos, qui iam fidem Catholicam susceperunt, quia cogẽdi sunt in ea perseuerare, ne arbitrio suo abutẽtes in hæreses in sanissimas præcipitentur, & perditi ipsi cœtetos perdant. *cap. displicet. 23. q. 4. cap. vides. 23. q. 6. cap. Iu*
24 *dæis, dist. 45.* † Nam virga, atque correctio tribuit sapientiam *Prouerb. c. 19.* siue vt ait D. Isai, c. 26. *Sola vexatio intellectũ dabit auditui.* &c. c. 28. *Misereamur impio,*
25 *& non discet iustitiam facere.* † Vnde tales hæretici non sunt audiendi, nã libertas ille Lutherana, magis seruitus est quã libertas D. August. epist. 166. *Posse peccare non libertas, nec pars libertatis.* † Et 26
Arist. lib. 5. Polyt. c. 9. *Vitiosum esset viuere, vt vnusquisque vult, viuere autem conuenienter reipublicæ non seruitutem, sed salutem esse.* † Nam vt ait D. Chrysost. ad 27
Rom. ser. 23. *Libertas dissoluta, & moderamine carens vbique mala, & confusionis causa est.* quia vt ait Comicus, *Deteriores nos omnes sumus licentia.* † Vt sic merito 28
de his prophetico lumine testetur D. Pet. can. 2. c. 2. *In errore conuersantur, libertatem promitentes, cũ ipsi serui sint corruptionis.*

¶ In criminibus enim puniẽdis tres 29
causæ considerantur, vna vt is, qui delinquit corrigatur, atque emendetur: altera vt ei satisfiat, cui damnum est illatũ: tertia vt cœteri á similibus peccatis deterreantur, quæ omnia pereunt, si á pœna mentes arceantur *D. Thom. 2. 2 q. 10. cum seq. Cast. lib. 2. de iusta. heretic. punit. c. 3.* † Et licet pœnam illam, quæ tendit 30
ad emendationem dumtaxat eius, qui peccauit leuior esse soleat, cuiusmodi est castigatio parentũ, maritorũ, & dominorum. *l. 1. C. de emend. seruor. l. 1. de emendat. propinq. l. item quæritur. §. Iulianus. D. locati.* † Ea vero quæ ad damnum 31
datũ resarciendum dirigitur longe cõsiderabilior est, nam ad iustitiam commutatiuam pertinet: commutat enim multa pro culpa; quinimo iustitia ipsa punitiua est cõmutatiua pœnæ pro culpa, & nõ respicit punctum indiuisibile, *Soto in sent. 4. dist. 19.* † Et in grauioribus 32
non tantum satisfieri debet ei, qui damnum passus est, sed etiam vniuersæ reipublicę, cuius in primis interest, ne crimina sint impunita. *l. locatio. §. quod illicite, de publician. & vectigal. cap. vt famæ de sent. ex communic.*

¶ Quod autem pertinet ad publicũ 33
exemplũ magis perpendi solet, vt vnius pœna metus sit multorum, nam vt legitur Deuter. c. 13. *Vt omni Israel audiẽs timeant.*

timeant. & cap. 19. *Vt audientes cœteri timorem habeant.* & cap. 21. *Vt vniuer-*
34 *sus Israel audiens pertimescat.* † Nam pœna eorum qui delinquunt documentum, doctrina, & exemplum est aliorum, Prouerb.cap.19. *Pestilente flagellato, stultus sapientior erit.* & cap.21. *Dum flagelatur pestilens, etiam innocens astu-*
35 *tior fit.* † Itaque merito pro republica puniuntur improbi, vt qui semel peccauit, non peccet iterum: & qui tranquilitatem publicam perturbauit, eam deinceps promoueat, dum is, qui præbuit exemplum peccandi, præbeat alijs exemplum satisfaciendi, vt docet *Seneca lib. 1. de ira, Biesius lib. 2. de republ.*
36 † Quibus accedit alia causa ne bonis noceant. Et alios sibi similes faciat, vt dicit *Plato lib.10. de legibus.* Nam vt ait Demosth. contra Aristogiton. *Insanabile ingenium oportet extetminare, & tollere de medio, ne eo vsque expectare, quod*
37 *accipiatis malum.* † Quare merito Cic. Philipp. 8. *In corpore si quid eiusmodi est, quod reliquo corpore noceat, vri, ac secari patimur, vt membrorum aliquod potius quam totum corpus intereat.* ex quo recte versus.

Sed immedicabile vulnus
En se recidendum est, ne pars sincera trahatur.

38 ¶ Quibus ex causis non modo veræ religionis cultores punire solent hęreticos huiusmodi, sed his etiam qui verum Deum ignorabant, nam Iulius Paulus lib. 5. Receptar. scriptum reliquit, tit. de vaticinat. *Qui nouas, & vsu, vel ratione incognitas religiones inducunt, ex quibus animi hominum moneantur, honestiores deportentur, humiliores capite pu-*
39 *niantur.* † Nam omnia quæ in Deorum prouidentiam excogitabantur, aut contra receptam religionem verterentur damnauit antiquitas, authore *Plutarch. lib. de superstit.* vt sic noua religio reprimeretur, vt ait *Euseb. lib. 4. præparat.*
Euang. † Sic Diopites decretum fecit, 40
vt omnium, qui de Dijs non recte sentirent, aut de rebus cęlestibus nouos sermones inducerent, nomen deferretur, & iuuente populo decretũ ratum fuit, vt narrat idem *Plutarc. in Pericl.* † Quod 41
apud alias nationes etiam inualuit, nã Scytæ Anacharsim occiderunt, & regem suum Scylam regno priuarunt, & necarunt propter externos ritus, vt narrat *Heredot. lib. 4.* † Anaxagoras impie- 42
tatis accusatus est, quod solem lapidem esse dixerit, authore *Plutarch. lib. de superst.* & Diagoras, quia opem Deorum negauit exterminatus fuit, vt tradit *Tatianus in orat. contra Græc.* † Et So- 43
crates damnatus fuit, quod nouam religionem introducere videretur, vt tradunt *Plato in Apolog. epist. 7. Cic. lib. 1. de natu. Deor. Seneca epist.* 105. † Alcibia- 44
des absens tanquam hæreticus damnatus est, vt narrant *Thucides lib. 6. & 8. & Plutarch. in eius vita.* Aristoteles impietas accusatus, quod cultus Deorum minus probaret in Chalcidem profugit, vt meminit *Laertius in eius vita.* † 45
Vt sic contra hæreticos huiusmodi, qui Magos occidi negant, non solum diuina, sed prophana testimonia aducamus, quibus videant quam antiquum, quam vsitatum, omni sæculo, & apud omnes nationes sit hęreticos punire, ac Deorum criminibus in exteano iudicio cognoscere..................

CAP. II. De pœna violatæ religionis per omnes mundi ætates.

SVMMARIVM.

Religionis causa apud omnes nationes prima hauita. n. 1.
Athenienses violatæ religionis causam vindicabant. n. 2.
Eumolpides apud Athenienses qui fuerint. n. 3.
Eleusina sacra quare omnium religiosiora. num. 4.
Ciuitas sine religione stare non potest. numero. 5.
Religio necessaria ad reipublicæ conseruationem. n. 6.
Religio totius beatitudinis causa. n. 6.
Luzbel apostasiæ reus primus è cœlo eiectus. n. 7.
Ludouicus Paramo correctus. n. 8.
Adamo ex violata religione punitus. numer. 9.
Adam ex sua electione hæresim contraxit. num. 10.
Nemrot primus post diluuium induxit idolatriam. n. 11.
Nemrot turrim ædificat vt contra Deum se tueri posset. n. 12.
Lingu confusio facta Nemrot in peccati pœnam. n. 13.
Abraham pro religione à Caldæis in ignem eiectus. n. 14.
Chaldæorum igne liberatur Abraham. numer. 15.
Sarra ex violata religione Ismaelē, & Agarem eiecit. n. 16.
Iacob violatæ religionis causam experitur. n. 17.
Moyses Iudæos idolatras, Chore, Datham, & Abiron scismaticos occidit. n. 18.
Abimalech idolatras ex violata religione occidit. n. 19.
Dauid Deos alienos iussit comburi. n. 20.
Manases multiplicauit Magos, & maleficios, quia Solem, & Lunam coluit. n. 21.
Iosias Magos, & idolatras exterminauit. num. 22.
Nabuchodonosor ex violata religione Iudæos puniuit. n. 23.
Nabuchodonosor inquisitoris munus exercuit. n. 24.
Esdras inquisitoris munus sustinuit. n. 25.
Mathathias idolatriam destruit. n. 26.
Iudas Machabeus Apolonium ob violatam religionem occidit. n. 27.
Ionathas, & Hircanus violatæ religionis causam fungerunt. n. 28.
Christus Iesus vt inquisitor se gessit. numer. 29.
Christus Dominus violatæ religionis causam experitur. n. 30.
Christus Dominus hæreticos Iudæos reuocat. n. 31.
Christus Dominus discipulos tarditatis vitio compescuit. n. 32.
Christus Dominus ex violata religione varijs pœnis Iudæos punit. n. 33.
Iudæorum euersionem ob Christi mortē prædictam. n. 34.
Apostolis vt Christi successoribus causa religionis commissa. n. 35.
D. Petrus Ananiam, & Saphiram ex violata religione punit. n. 36.
D. Paulus Elimam obcecat. n. 37.
Hæreticos tradidit Sathanæ Apostolus. num. 37.
D. Ioannes causam violatæ religionis defendit. n. 38.
Episcopi successerunt Apostolis. n. 39.
Episcoporum munus est hæreticos exterminare. n. 40.
Violatæ religionis causa Episcopis fuit commissa. n. 41.
Inquisitores primi ex D. Bernardi familia. num. 42.
D. Dominicus de Guzman in Hispania primus inquisitoris munus exercuit. n. 43.
Dominicanæ familiæ fratres hæreditario iure in officiū inquisitoris successerūt. n. 44

S. Inquiſitionis tribunalia ante Reges Catholicos nulla. n. 45.

Inquſitorum creatio á ſede Apoſtolica, numer. 46.

Tribunali ſancti Inquiſitionis propagatio, num. 47.

1 RELIGIONIS cauſa apud omnes nationes prima, & præſtantiſſima hauita fuit, quia vt ait conciuis meus L. AnneusSeneca (quem ſanctum appellat *D. Hierony. de viris illuſt.*) lib. 4. de benefic. cap. 4. *Nulla gens adeò extra leges, moreſque proiecta eſt, vt Deum*
2 *negat.* † Quare apud Athenienſ. qui in Deorum culru, ſtudioque religionis longe alios omnes antecelluerunt, nō tantum Areopagitæ impios ſeueriſsime punierunt, ſed etiam violatæ religionis apud Eumolpidas agebatur, vt narrat *Demoſten. in orat. aduerſus An-*
3 *drot.* † Erat autem ſacratiſsimorum pars Eumolpidæ, qui Eleuſinis ſacris, (omnium primis) præponebantur, ex quo apud eos impietatis cauſa tractare iuſſum fuit, qui ad auguſtiora religionis erant propoſiti, in qua pagane totius Theologiæ myſteria continebantur, vt tradit *Pauſan. Eliacor. lib.*
4 *5. & de rebus Phocenſ. lib.* 10. † Vtpotè in quibus diabolus humanæ lapſus, & ruinæ triumphum ſibi inſtituit decantandum, quod ex Eua reportarat, vt tradit *Anton. Clar. Syluius, lib. 1. de legibus Rom. iuris antiq. cap.* 13. † Fuit enim
5 religionis cultus, non ſolum ad bene, beatæqué viuendum neceſſarius, ſed etiam ad externam polytiam, quia ſine religione ciuitas ſtare non poteſt, vt docet *Cicer. lib. 1. naturæ Deorum, Ariſt.*
6 *lib. 7. Polytic. cap.* 8. Nā vt ait Plutarch. lib. aduerſus Colot. *Facilius credo ſine area edificeri poſſe, quam ſine religione reſpublica gubernari.* † Vnde *Machiauellus* homo ſané impius, ac polyticorum noſtri temporis anteſignanus *lib. 1. ſuorum diſcurſ. cap.* 11. Religionem neceſſarium eſſe ad rempublicam gubernandam affirmat, & *lib. 1. cap.* 12. certius nullus, inquit, indicium reperiri poteſt ad alicuius reipublicæ ruinæ, quam ſi in ea religio, & cultus diuinus deficiat. † Nam totius principatus potentiam, 6
ſubditorum obſeruantiam, peccandi metum, ac reipublicæ tranquilitatem in religione ſitam eſſe contendit *Bodinus (eiuſdem laui homo) lib. 4. cap. 7.*

¶ Vnde ſapientia æterna ante mun- 7
di creationem in illa diuina, & primeua Angelorum republica Spiritus, qui arrepta ſibi diuinitate ſimiles altiſſimo eſſe voluerunt, ipſemet Deus inquiſitoris officium fungens Luzbelem, & ſequaces hæreſis, & apoſtaſiæ reos (omnibus gratiæ bonis confiſcatis) á cœleſti ſede in inferorum perpetuo, & tenebroſo carcere detrudit, *D. Auguſt. lib. 3. de Trinitat.* † Quod adendum eſt 8
ad *Ludouicum Paramo tract. de origine & progreſ. S. offic. Inquiſit.* viro ſané erudito, dum huius tam celebri apoſtaſis criminæ oblitus originem ab Adæ lapſum repetere inſtituit, cum prima creaturæ infidelitas Angelorum fuerit, vt tradunt *Toſtat. & alij ad illud Ezech. cap. 28. Tum Cherub extentus, & protegens poſuite in monte* Dei, &c.

¶ Poſt mundi autem creationem 9
in prima ętate, in Adamum humani generis protoplaſtom, ac vniuerſalem parentem non minori ſcelere proprio ore confeſſum, ac mulieris teſtimonio conuictum, excommunicationis ſententiam protulit Geneſ. cap. 3. *Maledicta terra in opere tuo*, ac bonorum confiſcationis, *Emiſsit eum Dominus de paradyſo.* ac loco ſacci benedicti, *Fecit quoque Dominus Deus Adæ, & vxori eius tunicas pelliceas, & induit eos:* Ex quo ſacci benedicti pœna emanauit, vulgo

esta columna repite la antecedente

Sanbenito, nam potentia peragentes apud antiquos sacco induebantur, Es-
10 ther cap. 4. *Et indutus est sacco.* † Nam Adam ex sua electione hęresim contraxit, vt docet *Diuus Augustinus lib.* 1. *aduersus Iulian. cap.* 3. Nam vt ait Tertulianus lib. 2. aduersus Marcion. cap. 2. *Quis dubitauit ipsum illud Adæ delictum hæresim pronunciare, quod per electionem suam potiusquam diuinæ sententiæ admisit.*

11 ¶ In secunda mundi ætate, qui incipit illico post vniuersalem cathaclysmum, quod vniuersam terram operuit, ab origine mundi secundum Hæbreos anno 1658. & secundum Septuaginta interpretes 2244. Nemrod filius Chus, nepos Cham, & pronepos Noe, *Genes. cap.* 10. primus induxit hominibus idolatriam, vt ignem quasi Deum colerent, vt tradit *Hugo de Sanc-*
12 *to Victor. in adnotat. ad Genes.* † Et suasit ędificare turrim, *Genes. cap.* 11. cuius culmen pertingeret ad cœlum, eo animo, vt inquit *Diuus Augustinus lib.* 16. *ciuitatis Dei cap.* 4. *vt contra* Deum *se tue-*
13 *ri posset.* † In tanti sceleris pœnam confundit Deus linguas eorum, vt nemo posset intelligere proximum suum, quo Deus sacrilegos ausus hominum hæreticorum solet compescere; vt in varias linguas, ac opiniones diuisi confusione puniantur, vt tradit *Ludouicus Paramo vbi supra, lib.* 1. *tit.* 3. *cap.* 1. *numer.* 3.

14 ¶ In tertia mundi ætate, quæ incipit secũdum Hębreos ab anno 2032. & secundum septuaginta Interpretes 3389. Abraham primus Chaldæos exprobans quod ignem colerent ab eis in igne deicitur, vt cremarentur, sed liberatus diuinitus Pater fuit futuri sæculi, vt tradit *Diuus Augustinus lib.* 12. *ciuitatis Dei, cap.* 3. *Rupertus lib.* 3. *de Tri-*
15 *nitate.* † Et ita intelliguntur illa verba *Genes.*

Sanbenito, nam petentia peragentes apud antiquos sacco induebantur Es-
ter cap. 4. *Et indutus est sacco.* † Nam Adam ex sua electione hæresim contraxit, vt docet *Diuus Augustinus lib.* 1. *aduersus Iulian. cap.* 3. Nam vt ait Tertulianus lib. 2. adnersus Marcion. cap. 2. *Quis dubitauit ipsum illud Adæ delectum hæresim pronunciare, quod per electionem suam potiusquam diuinæ sententiæ admisit.* 10

¶ In secunda mundi ætate, quæ incipit illico post vniuersalem cathaclysmum, quod vniuersam terram operuit ab origine mundi secundum Hæbreos anno 1658. & secundum Septuaginta Interpretes 2244. Nemrod filius Chus, nepos Cham, & pronepos Noe, *Genes. cap.* 10. primus induxit hominibus idolatriam, vt ignem quasi Deum colerent, vt tradit *Hugo de Sanc-* 11
to Victor. in adnotat. ad Genes. † Et suasit ædificare turrim, *Genes. cap.* 11. cuius culmen pertingeret ad cœlum, eo animo, vt inquit *Diuus Augustinus lib.* 16. *ciuitatis Dei, cap.* 4. *vt contra Deum se tue-* 12
ri posset. † In tanti sceleris pœnam confundit Deus linguas eorum, vt nemo posset intelligere proximum suum, quo Deus sacrilegos ausus hominum hæreticorum solet compescere; vt in varias linguas, ac opiniones diuisi confusione puniantur, vt tradit *Ludouicus Paramo vbi supra, lib.* 1. *tit.* 3. *cap.* 1. *numer.* 3. 13

¶ In tertia mundi ætate, quæ incipit secũdum Hæbreos ab anno 2032. & secundum septuaginta Interpretes 3389. Abraham primus Chaldęos exprobans quod ignem colerent, ab eis in igne deicitur, vt cremarentur, sed liberatus diuinitus Pater fuit futuri sęculi, vt tradit *Diuus Augustinus lib.* 12. *ciuitatis Dei, cap.* 3. *Rupertus lib.* 3. *de Tri-* 14
nitate. † Et ita intelliguntur illa verba Genes. 15

Geneſ. cap. 15. *Ego ſum Dominus qui edu-*
xi te de Vr Chaldæorum, ideſt, *de igne Chal*
dæorum, Eſdr. 2. cap. 9. *Tu es Deus, qui ele-*
giſti Abraham de igne Chaldæorum.
16 † Quim, & Sarra eius vxor Inquiſito-
ris officium fungens Iſmaëlem idola-
tram cum Agare matre Aegyptia de
domo expulit Geneſ. cap. 21. *Cum vi-*
diſſet Sarra filium Agar ludentem cum
Iſac. Ludere enim idolatrare ſignifi-
cat, Exod. cap. 32. *Sedit populus mandu-*
17 *care, & bibere, & ſurrexit ludere.* † Item
& Patriarca Iacob hoc inquiſitoris mu
nere vſus fuit cum vocatis domeſticis
ſuis monet vniuerſam ſuam familiam,
vt auiciant Deos alienos, quos adora-
18 bant plures ex eis, *Geneſis cap. 34.* † Item
& Moyſes, dum Iudæos vitulum ado-
rantes á Leuitis occidi iuuet, *Exod. ca-*
pit. 33. & ſciſmaticos Chore, Dathan,
29 & Abiron, *Numer. cap. 16.* † Nec non
Abimalech, cum propter idolatriam
ſeptuaginta fratres ſuos occidit, *Iudic.*
cap. 9. & Saul dum Magos, & Ariolos
exterminare fecit. *Reg. 1. cap. 28.*
20 ¶ In quarta mundi ætate, quæ in-
cipit ab origine mundi ſecundum Hæ-
breos ex anno 2929. & ſecundum ſep-
tuaginta Interpretes 4295. non defu-
erunt, qui pro religione pugnarent:
nam Dauid in octauo anno regni ſui
deuictis Philiſtæis, eorum Deos iuſ-
21 ſit comburi, *Paralip. 1. cap. 14.* † Et poſt
mortem Manaſſes, qui adorauerat So-
lem, & Lunam, & vniuerſæ militiæ
cœli ædificauit altaria, & multiplicauit
magos, maleficos, & incantatores, ob
quod captiuus in compedibns ab Aſ-
ſyrijs ductus in Babylonem, *Reg. 4. ca-*
22 *pit. 21. Paralip. 2. cap. 33. & 36.* † Eius ne-
pos Ioſias in regno ſuccedens acerri-
mi Inquiſitoris officium ſuſtinuit nam
altaria, & ſimulachra Baal deſtruit,
lucus excidit, Soli, & Lunæ ſacrifican-
tes occidit, fana Moloch commin-
uit, ac oſſa ſacerdotum ibi ſepultorum
exumat, atque comburit: inſuper, &
omnes magos, & idolatras in vrbi-
bus Samariæ, Manaſſæ, Ephraim, &
Simeon, vſque Nephtalim ſubertit,
Reg. 4. cap. 22. & 23. Paralip. 2. cap. 35.
† Et anno quinto deſolationis Iudeæ 23
Nabuchodonoſor Rex Babylonis vaſ-
tat Aegyptum, repertoſque ibi Iudęos
partim occidit, partimque transfert in
Babylonem. Et in Iudæa, & Hieroſo-
lyma numerum ingentem occidit
propter idolatriam, & quibus vitam
conceſsit in captiuiratem duxit, vt tra-
dit *Ioſeph. lib. 10. antiq. cap. 11. Hierem.*
cap. 52.
¶ In quinta mundi ætate, quæ inci- 24
pit ab origine mundi anno 4743. ſe-
cundum ſeptuaginta Interpretes, &
ſecundum Hębreos 3367. & ab vrbe
condit. 163. in tranſmigratione Baby-
lonis Nabuchodonoſor obſtupefactus
miraculo illo fornacis ardentis relin-
quentis intactos tres pueros Ana-
niam, Azariam, & Miſaelem Inquiſi-
toris exercens munus edicto publico
iuſsit, vt occidatur quiſquis Deum Iſ-
raeI blaſphemauerit, *Daniel cap. 3.* † Et 24
poſt captiuitatem Babylonis ſub Reſa
filio Zorobabel primi Ducis Iuda Eſ-
dras ſcriba inquiſitoris munus exer-
cuit dum in templo é ſuggeſto lege-
ret edictum legis Domini á mane vſ-
que ad meridiem vniuerſa mulritudi-
ne virorum, ac mulierum audiente,
flente, Deumque adorante, vt habe-
tur *Eſdr. lib. 2. cap. 8. & lib. 3. cap. 9.*
† Item, & Mathathias ſacerdos cum 26
quinque filijs ſuis Anthiocho Rege,
nec ſe, nec ſuos idolis ſacrificatu-
rus reſpondit, & Iudęum ſacrifican-
tem occidit, idolatriam deſtruit, vin-
dicat legem, ac reuocat Dei cultum,
Machabeorum. 1. cap. 2. & lib. 2. cap. 5.
† Et mortuo Matharhia Iudas Macha- 27

beus eius filius succedens, non minori religione omnes impios trucidat, & Dei hostem Apolonium Cælesyriæ ducem occidit, exercitumque eius delet, *Machab.1.cap.3.* & *lib.2.cap. 8.* ac blasphemum illum, & impium Nicanorem,& exercitum eius, & quinquaginta septem milibus bellatorum conflatum, Deo fretus fugat, *Machabeor. 1.*
28 *cap.7.*& *lib.2.cap. 15.* † Defuncto Iuda succedit Ionatas frater eius Inquisitor extrenuus, qui Azotum, & templum Dagon succendit *Machab. 1. cap.10.* & eius nepos Hircanus ob idolatriam Samariã obsidione captã solo adæquat, vt tradit *Ioseph. lib. 1. de bello Iudaic. cap.2.*

29 ¶ In sexta mundi ætate Christus Dominus noster primus Inquisitor fuit legis Euangelicæ, qui decimotertio suæ natiuitatis die notum fecit vniuersæ Hierosolymę per tres Reges Magos se in mandum venisse, *Matt. cap. 2.* ac in duodecimo anno decens Illosin templo pręstantissimi Inquisitoris speci-
30 men præbuit, *Matt.cap.3.* † Item,& eijciens sacrilegos de templo flagelans eos, qui de diuina Dei puęsentia malesentientes eius domum commertijs suis fedaberant, *Matth.cap. 21. Marc.11.*
31 *Luc. cap. 19.* † Et similiter quando conuincit hęreticos Iudęos futuram mortuorum resurrectionem negantes, eos testimonio scripturę redarguens,
32 *Matth. cap. 22. Marc.12. Luc. 20.* † Ac passim eorum peruersa dogmata corrigit, & Discipulos ad Emaus iter facientes, de sua resurrectione quod ad modo dubitantes tarditatis vitio com-
33 pescit, *Luc.cap.24.* † Et tandem in punitionem eorum, qui non crediderunt, Iudæos priuat regno, & sacerdotio, diruit templum, ac tradidit eos in perpetua infamia,& captiuitatis gentium, á qua non liberabuntur vsque in finem mundi propter infidelitatem, & hæresim, & mortem Christi, vt tradit *Ioseph.lib.7.de bello Iudaic.cap.24.* † Secun- 34
dum quod eis prædictum erat per Prophetas, *D. Isai.cap.28.29.42.49.50.59.* & *65. Hierem. cap. 3. 5. 8.* & *12. Oseas cap. 3. Amos. 8. Michæ. 5. Sophon.3. Zachar. 11. Psal. 20.68.* & *108. Luc.cap.9. D.Petr.canon.1.cap.2.D.Paul.ad Rom.9.*
† Et Christi successores Apostoli, qui- 35
bus data est inquisitorum iurisdictio in causa fidei, & potestatem super omnia Magica incantamenta, D.Luc cap.10. *Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutẽ inimici.* † Passim inquisitorũ sus- 36
ceperunt officiũ, nã D. Petrus Ananiã, & eius vxorem Saphiram de Spiritu sancto mentientes, tanquã hęreticos morte afficit, *Acta Apost. cap. 5.* & Simonem ante magica volantem de medio aere vi orationis reuocat, ac contriuit, vt refert *Hegesipus.* † Et D. Paulus in Pa- 37
pho insula Elymam magum, & pseudo prophetam Iudæum suæ prædicationi resistentem dicto excecat, *Act. Apost. cap. 13.* & Hymenęum, & Alexandrum hæreticos, quos excommunicauetat tradidit Sathanæ, *ad Timoth. 1.cap.1.* † Et fornicarium, qui nouerca 37
sua vxoris loco vtebatur, & de matrimonio male sentiebat, pręcipit publico Ecclesię consensu tradi Sathanæ corporaliter, *ad Corinth.1.* † Et D. Ioan- 38
nes Euangelista cum liberatus ab exilio redijsset Ephesum reperit Elionem, Corinthum, & Marcionem hæreticos asserentes Christum ante Mariam non fuisse, neque esse Deum aduersus quos scripsit, tam dilucide suum Euangelium,& Apostoli omnes horum hęreseos damnarunt in celebri illa Synodo, quam habuerunt in Hierusalẽ, *Act. Apost.cap.15.*

¶ Sed Apostolis successerunt Episcopi, qui diuino iure Ordinarij fuere Inquisitores Acta Apostol. 2. *Attendite* 39

dite vobis, & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Eccle-
40 *siam Dei.* † Nam Episcoporum munus est custodire oues sibi creditas, & hæreses extirpare, *cap. excommunicamus.* §. *addicimus de hæretic. cap. ad abolendam, eodem tit. lib. 6. cap. fœlices. cap. eam te de rescript. Simancas de Cathol. instit. tit. 25.*
41 *ex num. 1. Rosas. sing. 44.* † Et ideo multis synodis decisum est, vt causas omnes heresis expedirent, & præsertim *Concilio Nicæno, relato in cap. quoniam. dist. 18. & in Concilio generale Lateranens. relato in cap. cum ex iniuncto; & in cap. vt commissi de hæretic. & in. d. cap.*
42 *ad abolendam.* † Vsque dum Albigensium errores de Trinitatis minysterio, ac sacramento pœnitentiæ malesencientes, quæ adeó fideles vexabant, vt Episcoporum diligentia pro eis extirpandis non sufficeret, á sede Apostolica delegati sunt primi Inquisitores ex nobilissima D. Bernardi familia tempore D. Innocent. III. vt tradit *Ludouicus Paramo, de origine S. Inquisit. lib. 2.*
43 *tit. 1. cap. 1. ex num. 7.* † Qui primordia huius sacrosancti tribunalis, ac fundamenta iecerunt, & eis alij sustituentes pro emergentibus negotijs creabantur, vsque ad tempora D. Alexand. III. Pontifex max. quo Christianæ fidei vindex D. P. S. Domiuicus de Guzman Hispanus Oxonēs. diocœcesis, religione, litteris, & nobilitate clarus, nobilissimæ ordinis Prædicatorum fundator, primus Inquisitor Generalis, creatus est anno Domiui M. C. LXX. sub Alphonso III. Rege Castellæ, *vt Hispaniæ*
44 *testantur Chronic.* † Et postquam D. P. Dominicus miraculis corruscans vltimum diem clausit, Inquisitoris officium ad suos fratres, quasi hæreditario iure translatū illud per omnes orbi partes extrenuē geserunt, ac plurimi eorū pro fide, & religione tuenda, non dubitarunt impiorum gladijs in memoriam posteritatis occumbere, vt tradit *Paramo vbi supra. d. lib. 2. tit. 1. cap. 5. ex nu. 1.* † Quorum multi, ac de santissima 45
Franciscana religione alij, qui non minore pietate corruscant post modum in Hispaniam missi fuerunt: licet ante Reges Catholicos nullū sanctæ Inquisitionis tribunalē erectum comperio, nam tempore Regis Ioan. II. ad damnandum Henricum Marchionem Villenæ Magiæ crimine diffamatum ab ipso Rege electi fuerunt iudices, quorum alter Alphon. ab Spina grauiter queritur illo sæculo nullum existere inquisitorem in *lib. in scripto fortalitium fidei in præfat.* † Reges autem Catholici 46
de fidei incremento satagentes à sede Apostolica impetrarunt, vt in Hispania vnus Inquisitor Generalis crearetur, cum potestate alios Prouinciales inquisitores instituendi, pro vt sibi videretur, & cum id obtinuisset, primus omnium creatur Inquisitor Generalis D. Thom. Turrecremata, familiæ Prædicatorum, pietate, & religione preclarus, vt tradit *Zurita lib. 1. Annal. cap. 49.*
† A quo vsque in hodiernum diem sanc 47
tæ Inquisitionis tribunalia tot viris litteris, & religione preclaris distincta, ad tantum fastigium sunt euecta.......

APPENDIX.

Obiectio de Eleusinis sacris.

Bonæ Deæ sacra solis mulieribus quare data. n. 1.

Bona Dea prima materia fuit. n. 2.

Terra non solum hominum, sed Deorum præbuit materia. n. 3.

Bonæ Deæ nomen quare prodire nefas. n. 4.

Bona Dea Ena fuit. n. 5.

Sacra bonæ Deæ ad humanæ lapsus triumphum diabolo decantandum inducta, num. 6.

Serpens

Serpens in honore quare esse cœpit.n.7.
Serpens culta in sacris Isidis, & Osiridis. num.8.
Serpentibus coronabantur celebrantes Orgia Bachi.n.9.
Euoi dictus Bachus.n.9.
Bachus quare dictus Liber pater.n.20.
Vinum quare libabatur Bacho lactis nomine.n.11.
Sanguinem á muliere non traximus, sed á viro.n.12.
Principium est, quod ex se non aliunde pendet.n.13.
Materia forma periclitatur.n.14.
Sacra bonæ Deæ singulis mensibus mulieres, quo mestrua paciebantur, celebrabãt. num.15.
Sacra bonæ Deæ singulis annis celebrata. num.16.
Sacra bonæ Deæ quare noctu fierent. n. 17.
Nocte animam sensuum motu liberata ad se ipsam quiescit.n.18.
Arborem homini vetitam vitem fuisse. num.20.
Vitis aurea in templo Iudæorum, quam Aristobolus ad Pompeium dono misit. n. 21.
Vitis fructum quare sacerdotibus vetitum. num.22.

¶ Reprehendor quod in sacris Eleusinis dixerim paganæ totius religionis mysteria contineri, quia in illis diabolus humanæ lapsus, & ruinæ triumphũ (quod ex Eua reportauit) sibi instituit
1 decantandum.*num.*4.† Nam dicunt sacra fuisse bonæ Deæ, solis mulieribus dedita, & noctu celebrata propter nefandissima scelera, quę nec diu, nequê á viris fieri licebãt, vt tradit *Pausan. Elia corum.* 1. *Prop.*

Interdicta viris metuenda lege piamur.

2 † Bona Dea, prima materia fuit in qua bonum est per se, quod in alijs mediante forma contingit *Aristot. 2. Physicorum.* Ideo Opem, Rheam, Maiam, Cererem, Tellurem, Materteram, & alia terrę nomina appellabant, vt tradit *Varro lib. 4. de lingua Latina.* † Quia ter- 3
ra non solum hominum, sed Deorum prębuit materiam *D. Augustin. lib. 6. ciuit. Dei. cap. 8.* Nam á Dijs sola potentia distinguimur, non natura, *Apolon. 1. Argonaut.* † Sed nomen prodire ne- 4
fas fuit ob inimicitas mulieris, & serpentis, quas Deus in tanti sceleris poenam indixit *Genes. cap. 3.* Siue ob religionem, Papin. Thebaid. 4.

Et triplici mundi dominum quem scire nefactum
Illud, sed taceo.

† Nam bona Dea Eua fuit, ideo finxe- 5
runt, ei Bachũ nutriendũ traditũ, quẽ ipsa deprauauit, quia arborem vetitam primis parentibus vitem fuisse crediderunt, vel ex illo Esdræ. 4. cap. 5. *Ex omni arbore solam sibi Deus vitam elegit*, † Quã 6
postea patrem serpentis forma deflorasse tradiderunt, quia sub his ambagibus diabolus humanæ lapsus, & ruinę sibi instituit triumphum, qui Euam sub serpentis specie corrupsit, & á iustitia originali auertit *Genes. 2.* † Vnde ser- 7
pens in honore esse cępit, & antiqui Dei superstitio orta, qui ad populi terrorem Domo *gorgonon* dicebatur quasi dęmon serpens: nam γοgγον *serpens* significat *Eustach.* Iliad. θ † Et in sacris 8
Isidis, & Osiridis serpens culta, authore *Plutarch. in eorum comment.* vnde Ouid. lib. 1. Metamorph.

Sistraque erat, nusquamque satis quæsitus Osiris,
Plenaque somniferis serpens peregrina veneni.

† Quare celebrantes Orga Bachi ser- 9
pentibus coronabantur clamantes tota nocte, *Euoi, Euam*, teste. *Dionys. de situ Orb.* vt sit in illo mysticæ matris scelus prodirent, ex quo Bachus Eua dicebatur, Ouid. 4. Metamor.

Nictelliusque, Eleleusque parens, & Iachus, & Euam.

Qui

10 † Qui ſimiliter liber pater dicebatur, quia vinum libertatem ſignificat, quã dæmon Euæ promiſsit Geneſ. capit. 2. *Eritis ſicut dij*. Horat. Carm. 2.

Euoe parce Liber
Parce graui metuende Thyrſo.

11 † Sed quia non fuit vera libertas, ſed tantum defectio á Deo, ideo in eius ſacro vinum non proprié, ſed lactis nomine offerabatur; vt libertatis blanditias oſtenderent; lac enim blanditię ſunt Prouerb. capite, 5. *Si te lactaberint peccatores.* & capite. 16. *Vir iniquus lactat amicum.*

12 † Nec lac proprié libabatur, ſed nomen tantum, quia doctiſsimus author huius ſuperſtitionis intellexit in Eua nón eſſe principium generationis, quia ſanguinem á muliere non trahimus, ſed à viro. *l. 1. §. conſanguineos. D. de ſuis, & legit. l. non facile. §. 1. D. de gradibus cognat.*

13 † Principium enim eſt, quod ex ſe non alium dependet, quod in Eua dari nequit, quia é viri corpore educta eſt, *Geneſ. cap. 1.* & ita nil mirum ſi vxor in iure vicem filiæ ſuſtineat. *l. 1. D. de rerum amotar.* † Vnde viri arcebantur, Propert.

Interdicta viris metuenda lege piamur.

14 Non quod virgo eſſet, quę mater fuit cunctorum viuentium, ſed quod materia, quæ eſt mulier forma periclitatur, ſeu poluitur, ſiue quod maieſtas ſuperiorem abhorret, Seneca.

Nec regna ſocium ferre, nec tedæ ſciunt.

15 † Quæ vt arcana fierent condebantur in ciſta, Catull.

Pars obſcura cauis celebrant Orgia ciſtis.

Principio ſingulis menſibus, quo mulieres menſtrua paciuntur celebrabant à viris ſeductæ, per noctem concurrentes.

Et non aſſuetis per nox vlulauit Eleuſis Menſibus.

16 † Poſtea annale ſacrificium in hac forma deſcribitur ab Ouid. lib. 10. metamorph.

Feſta piæ Cereri celebrant annua matres
Illa quibus niuea velata corpora veſte
Primitias frugum dant ſpicea certa ſuarum,
Perque nouem noctes venerem, tactuſq; viriles
In vetitis numerant.

17 † Nocturna enim ſacra fuerunt, quia religioſiora, vel quod Græci myſteria ſua noctu celebrarent *D. Clemen. ſtrom. 4.* vel vt eius antiquitatis fuiſſet inditium, quia nox prior eſt quam dies, qui actionem ſignificat, cum prior ſit ſtatus, quam motus in his ſenſibilibus, quia omne quod fit neceſſe eſt fieri ab aliquo principio immobili, nam ſi moueretur, non erit principium, *Ariſt. lib. 1. Phyſicor.*

18 † Siue etiam quod nocte anima ſenſuum motu, & officio liberata ad ſeipſam reuoluta quieſcit, Horat. in Oepod. od. 5.

O rebus meis infideles arbitræ
Nox, & Diana, quæ ſilentium regis
Arcana cum fiunt ſacra.

19 ¶ Neque abs re fuit arborem vetitam homini vitem cogitare, nam vt ait de huiuſmodi lapſu propheta Ezechiel. cap. 15. *Filij hominis quid fiet de ligno vitis ex omnibus lignis nemorum, quæ ſunt inter ligna ſyluarum? nunquid tolletur de ea lignum, vt fiat opus, aut fabricetur de ea paxillus?* &c.

20 † Quo in loco Hieronym. Prado apud auunculum meum Ioan. Bapt. Villalpando in Regio Codice, tom. 1. ad Ezech. d. cap. 15. fol. 172. *Appellès merito vitam alteram artificiatam non ſine diuino auxilio á Noe inuentam, vt ſuccederet in vicem ligni vitæ hominis vetiti.*

21 † Quare Moyſes (qui Geneſeos libros ſcripſit) non ſine myſterio vitem auream in templo colocauit, quam Ariſtobolus ad Pompeium dono miſsit, vt traddunt *Annæus Florus noſtrorum Senecarum*

origine

origine lib. 3. cap. 5. Ioseph. antiq. Iud. cap. 14. Iustus Lipsius lib. 2. Elector. cap. 5. † Et sacerdotibus non solum vinũ, sed omne vitis fructum, quasi prẹuaricationis causam, interdixit Leuit c.6. *Accetum ex vino, & quidquid, quod ex vba exprimitur non bibet, vbas recentes, sicasque non comedet.*

CAP. III. de suprema Regis iurisdictione, & potestate.

SVMMARIVM.

Adamo primo parenti data est iurisdictio omnis & potestas. n. 1.
Iurisdictio omnis à Deo emanauit. n. 2.
Eccles. 17. Sap. 9. explicantur de iurisdictione. n. 3.
Regum eligendorum causa. n. 4.
Regum officium. n. 5.
Regis munus iudicare. n. 6.
Iudices Regum loco constituti. n. 7.
Imperatores iura abibant. n. 8.
Nuñus Rasura, & Laincalnus iudices. n. 9.
Iudices purpurati, & coronati, apud Hæbreos. n. 10.
Regis manu omnia expediebantur. n. 11.
Consules vnde dicti, & quare creati. n. 12.
Consulis officium iudicare fuit. n. 13.
A Consulibus ad populum prouocatio quare inducta. n. 14.
Dictatoris officium supremum fuit. n. 15
Prætor creatus vt iurisdictioni praeesset. num. 16.
Quæstores parricidi, Triumviri capitales, Aediles, e alij iudices. n. 17.
C. Iulius Cæsar Imperatoris nomen primus vsurpat. n. 18.
Legis Regiæ origo. n. 18.
Legis regiæ potestas. n. 19.
Magistratus populi Romani. n. 20.
Hispani à Romanis habitum, mores, & linguam suscepimus. n. 21.
Romance dictum quasi Romanum. n. 22.
Hispanẽ loquẽdo latine loqui possumus. n. 23
Corduba cæteris alijs Latina lingua antecelluit. n. 24.
Cordubenses ciues Romani habiti. n. 25.
Roma quos armis subigere nequirat, sociorum nomine deuinxit. n. 26.
Roma ab Hispanis condita, & gubernata. num. 27.
Comites ex Imperio in Hispaniã misi. n. 28
Comitis efficium magis ad imperium. n. 29
Proconsulis officium ad iurisdictionẽ. n. 29
Procõsul Beticæ iurisdictionis munus. n. 30
Comitis dignitas multis sæculis ante Romanos Hæbreis floruit. n. 31.
Comites in Hispaniæ priusquam Reges creati. n. 33.
Comites in Hispania temporales post creatos Reges. n. 33.
Comitis dignitas hodie perpetua. n. 34.
Comites sunt rectores perpetui. n. 35.
Sentẽtia Vicari Præfecti vrbis non est prouocanda ad ipsum Præfectum. n. 36.
Sententia Vicari dictarum potestatum non est appellanda ad ipsas potestates. n. 37.
Bobadilla reprehensus, qui putauit à sententijs Vicari appellari ad Comitem. n. 38.
Reges nostri non ex lege Regia, sed ex domino imperium accipiunt. n. 39.
Regum nostrorum iurisdictio non ex vsurpata Cæsaris potestate, sed ex D. Pelagi electione. n. 40.
Reges ante Pelagium eligebantur. n. 41.
Electione Reges creari iussum est. n. 42.
Lege Gottorũ ad succesores Regum regnũ delatum. n. 43.
Rex noster caput, & finis totius iurisdictionis. n. 44.
Magistratus omnes ex Rege deriuantur. num. 45.

IVrisdictio omnis, & potestas á Deo Domino data est primo omniũ parẽte ac protoplasto Adamo Genes. cap. 1. 1
Replete terram, & subicite eam & dominamini piscibus maris, & volatilibus cœli, & vniuersis, quæ mouentur

tur super terram. † Nam vt ait Sapiēs Ec-
clef. cap. 17. *Deus creauit hominem, &c.*
& dedit potestatem eorum, quæ sunt super
terram, & Sapient. cap. 9. *& sapiētia tua*
constituisti hominem, qui dominaretur crea
3 *turæ.* † Quæ sanè ad iurisdictionem, &
imperium esse referenda expressè do-
cent *D. August. lib. 14. Ciuit. Dei, cap. 21.*
Dionys. li. de diuin. nomin. c. 12. D. Thom.
p. 1. q. 96. art. 1. & lib. 3. de regim. Prin-
4 *cip. 1.* † Sed discretis gentibus, & vrbes
conditæ cum omnia vnius arbitrio regi
non possent, cœperunt homines bene
moratos Principes constituere, vt pœ-
nis, & præmijs propositis corruptā na-
turam, & vitiosos motus licentius erū
pentes in oficio continerent *l. 1. D. de*
5 *iust. & iur.* † Nam Regis officium est
vrbes, atq; homines fœlices, & beatos
facere, vt docent *Socrates, & Aristote-*
les, ille relatus á *Xenophon. lib. 3. de dic-*
tis, & factis Socrat. & lib. 2. & 8. de Cy-
ropæd. hic vero *lib. 8. Ethicor. cap. 11.*
6 *Iāblic. epist. ad Dyoscol.* † Vnde eorū mu
nus apud omnes nationes iudicare fuit
Reg. 1. cap. 8. *constitue nobis Regem, vt*
iudicet nos, sicut vniuersæ habent nationes.
Reg. 3. cap. 10. *Constitui te Regem, vt fa*
7 *ceres iudicium, & iustitiam.* † Ex quo a-
pud Hæbreos Regis loco iudices cons-
tituti sunt á Moyse vsque ad Saulem,
vt patet ex libris *Iosue, & Iudicū, Ruth.*
cap. 1. quando Iudices præerant. Qui rexe
runt Israel per annos CCCCL. Acta
Apost. cap. 13. *& distruens gentes septem*
in terra Chanaam sorte distribuit eis terrā
eorum quasi per quadrigentos & quinqua-
ginta annos, & post hæc dedit iudices vsq;
8 *ad Samuel propheta.* † Hinc Augustus Im
per. asidue iura reddebat, vt traddit *Sue*
ton. in eius vita cap. 33. Vespasianus, Do
mitianus, Galba, Claudianus, Traian.
Hadrianus, Aurelius, Cōmodus, Perti-
nax, Seuerus, Caracala, Iustinianus, Fre
dicus, & alij, quos refert *Tiraq. de No-*
bilit. cap. 28. ex num. 17. † Ex quo apud

nos Regis vices gerentes *Nuñus Rasu-*
ra, & Layn Caluus iudices appellati sūt.
Et inuictissimi pariterque potētissimi
Reges nostri hāc sibi, & posteris legem
imposuerunt, vt singulis hebdomadis,
semel quo ad minus subditorum con-
trouersias proprio iudicio dirimerent
l. 1. l. 2. tit. 2. lib. 2. Recopil. Greg. in l.
29. tit. 9. p. 2. † Vt sic quasi propriū Re 10
gū munus exercētes Iudęi iudices pur
purati, coronatique iudicabant, vt trad
dit conciuis, & præceptor meus *P.*
Mart. de Roa in singularibus locis, singulari
tate, & eruditione plenis lib. 3. c. 7. & 8.
quod Reges apud Troianos præstite-
runt, Virgil. Aeneid. 6.

Hoc Priami gestamen erat, cum iura
vocatis
More daret populis.

¶ Quare apud populum Romanum 11
licet varijs vicissitudinibus iactatum,
Magistratibus, qui supræmę iurisdic-
tioni, & imperio pręponebātur mu-
nus iudicare fuit, nam principio ex Ro
mulo omnia manu Regis expedieban-
tur *l. 2. D. de orig. iur. Tit. Liuius lib. 1. ab*
vrbe cond. Decad. 1. † Sed Regibus ex- 12
pulsis, cum nihil nocentius vnius do-
minationis proprio malo dedicissent,
imperium duobus viris mandarūt, qui
eo quod reipublicę consulerent Consu
les dicti sunt, vt traddit *Fenest. de Ma-*
gist. Ayn. Riual. lib. 2. hist. iur. † Qui in 13
eadem regiam iurisdictionem succede
runt *l. 2. D. de orig. iur.* & iudicio præpo
nebantur, vt ex lege XII. Tab. traddit
Ryual. d. lib. 2. REGIO IMPERIO
DVO SVMPTO: IIQVE PRAE-
EVNDO, IVDICANDO, CON-
SVLENDO: PRAETORES IV-
DICES, CONSVLES APPEL-
LANTO. † Sed ne ipsi, vel posteri 14
deinceps per omnia regiam potesta-
tem sibi vindicarent, lege cautum est,
vt á Consulibus ad populū prouocatio
esset, ne ipsi iniussu populi in caputciuis
animad-

animaduertere potuissent, vt traddũt *Tit. Liuş li.1. ab vrbe cond. Decad. 1. Aymar. Riual, lib. 2. hist. Iur. Car. Sygon. de antiq. Iure Rom. lib. 1.*

15 †Quod postea Dictatori concesserunt, qui in summo periculo creatus libera animaduersio data est, quam (ob summam, quam habebat potestatē) vltra sex menses fas non erat retinere *d. l. 2. D. de Orig. iur. Tit. Liuius, & Sygon. vbi sup.*

16 ¶ Sed cum Consules finitimis vellis abocarentur, neque in ciuitate esset, qui ius reddere posset, Prætor creatus est, sic dictus, quia iurisdictioni præesset, vt constat ex l. XII. Tab. quam referunt *Riual. d. lib. 2. Alicat. lib. 3. Parerg. cap. 3. Alex. ab Alex. lib. 2. dier. Ganial. cap. 15. & lib. 4. cap. 4.* IVRIS DICEPTATOR, QVI PRIVATA IVDICET, IVDICARI VE IVBEAT PRAETOR STO.

17 † quibus Quæstores parricidij, Tricem viri capitales, Aediles, & alij iudices regio imperio successerunt, vt docēt *Tit. Liuius lib. 3. Decad. 2. Aymar. Riual. d. li. 2. Dionys. Halicarnas. li. 1. Carol. Sygon. li. 2. Annæus Florus nostrorũ Senecarũ origine, degestis Rom. c. 2.*

18 †vsq; dum C. Iul. Cæsar in Dictatorem electus donis, & beneficijs alecto populo summam potestatem Imperatoris nomine (cũ Regis inuisus esset) vsurpat: & ne amplius populo libertatis esset spes, legem Regiã tullit, vel eam populo ferre coegit, quæ lex Imperij appellatur *l. ex imperfecto C. de testam.* propterea quod de Cæsaris Imperio lata est, *Cornel. Tacit. lib. 17. Annal.*

19 †Per quem omnis potestas in Principem translata fuit, siue reddita *l. 2. C. de vetere iur. enucl. Duaren. lib. 2. disp. cap. 19. Ioan. Corrasius lib. 6. Miscellan. cap. 8. Couarr. lib. 1. variar. cap. 1. n. 3. Petr. Gregor. in syntag. p. 3. lib. 47. ca. 20. n. 5.*

20 †Ex cuius dignitate alij Magistratus pululare cœperunt, vt Præfectus Augustalis, Præfectus Prætorio, Præsides Prouintiæ, Proconsules, Præfectus vrbi, & alij de quibus extant, *tituli in Iustin. C. lib. 1.* de quorum singulis egerunt *Sygon. & Riual. vbi sup.*

21 ¶ Ex quorum omniũ progressu multi polytiam nostram constare suadere conantur, vel ex Romana illa dominatione, qua subacta Hispania, in Nos habitum, mores, & linguam transmisit, vt author est in hæc verba Strabo, *Turdetani autem, maxime, qui ad Bætim sunt, plane Romanos mores assumpserunt, nec sermonis quidem vernaculi memores, ac plerique facti sunt Latini, & colonos acceperũt Romanos.*

22 †Ex quo idioma nostrũ veteres meritó dixerunt *Romance* quasi *Romanum*, vt notat omnigena eruditione clarus amicus noster *D. Bern. Alderete lib. 2. de lorigem de la leng. Espan. cap. 7.*

23 † Quod adeo est verum vt etiam postquam Gotti, Humi, Vandali, & alij barbari plurima nobis vitia induxerint Hispanè loquendo possumus Latinè loqui simul, vt primi omnium tentarunt cōciues mei *Ioan. de Mena in cãt. & Amb. de Moral. ad Arithmeticã Silicei, & eius ex sorore nepos Ferd. de Oliua in Dialog.*

24 †In quo patria mea Cordubensis longe alijs anteceluit, vt de suo tempore testatur Romanæ eloquentiæ parens Cicero in Orat. pro Archia poet. *Vt etiam Cordubæ natis poetis pingue quedam sonantibus atque peregrinum aures suas dederunt.*

25 † Et ciues Romani hàuiti sumus, ex Constirutione Antoninij Pij *auth. vt liberi de cœtero. §. fin. collat. 6.* quam somnijs inuoluit *Acursius in l. in orbe Romano C. de statu homin.*

26 † Nam imperiosa illa ciuitas, vt omnes ad se alliceret, etiam quos armis subegit sociorum, nomine deuinxit, & ciuium Romanorum priuilegia concessit, *Machab. 1. cap. 8. D. August. lib. 5. Ciuit. Dei, cap. 17.* nam vt ait Claudian.

Matris non Dominæ ritu, ciuesq; vocauit,

Quos

Quos domuit, nexuq́, pio longinqua re-
uinxit.
27 ¶ Sed capta á Romanis Hispania(á
quibus ipsa cōdita,& gubernata fuit)vl
tra Prętores,qui vrbanis,& Prouiuciali
bus rebus præsidebant.d.l.2. D. de orig.
iur.de quibuslatê Sigon.& Rinal.vbi sup.
28 Tit. Liuis lib.2.ab vrbe cond. † Alius Ma-
gistratus introduci cępit, qui Comes ap-
peiabatur, & cū supræma iurisdictione
& imperio mitti consueuit, vt apparet
ex inscriptione multarum legū ad hos
Comites rescriptarum, & præcipué ad
Constant. Comitem Hispaniæ in.l.cū seruum
6.C.de seruis fugiti.& ad Octau. Comitem
29 Hispaniæ in.l.1.C.vbi senator.† Ad quem
vt ad Virregem difficiliores causæ refe-
rebantur,vt apparet ex.l.vnica.C.de offi.
ComitisOrient.quia magis ad dominatio
nē quam ad iudiciū præponebatur, nā
ad id Proconsulis officium deseruiebat
30 l.1.C.de offi.Procōsul.& legat.† Qui etiā
Hispaniæ non defuit, & Proconsul Bæti
cæ appellabatur,vt apparet ex.l.2.D.de
his qui sūt sui,ex rescripto D.Pij ad Æliū
31 Marcianum Proconsulē Bæticæ.† Sed Co
mitis dignitas multis sæculis ante cap-
tám Hispaniam Hæbreis fuit á tēpore
Dauid Regis Iuda,Reg.2.c.20. Qui esse
voluit pro Ioab Comes Dauid. Dauid au-
tem regnauit secundum Hæbreos circa
annos mundi 2900, Hispania autē cap
ta est á Romanis ab vrbe condita anno
D.XXXV.qui fuit ante natumChristū
XXVI. vt ex Dion.Casio, & alijs tradit
Bern. Alderete,lib.1. del origen de la leng.
32 Espan.cap.2.
¶ Quod extitit in causa,vt iam Ro-
mano iugo depulso, qui supręmę iu
risdictioni, & imperio Hispaniæ præpo
nerētur,nō Reges,sed Comites appella
bamus,vt de Ferdin. GonzalesCastellę
Comiti(á quo Reges nostri originē du
cūt)& alijs tradūt cōciuis meus Ambr.
33 de Moral.lib.10.Marian.8.Guardiol.dela
nobleza de Espan.c.40.† Sed creatis pos-
tea Regibus Comites tēporales esse cę
perunt,nā á Regibus ad alicuius populi
iurisdictionē præponebantur,nō secus,
ac hodie Rectores ciuitatuum,quos ap
pellamus Corregidores,vt tradunt Zurit.
tom.1.Annal.lib.2.c.64.& Amb.de Mo
ral.d.lib.10.c.33. quia in Regis Vicarij
eligebātur,Belluga in speculo Princip.rub.
22.§.& quia.n.56.† Quorū munus ho- 34
die perpetuum est,& ad successores de
uenit iure hæreditario, cū dignitate,&
imperio,Ant.Gom.in,l.90.Tau.n.12.Gre
gor.Lop.in.l.12.tit.1.p.2.Molin.de primo-
gen.lib.1.c.11.n.10.† Vnde eos Recto- 35
res perpetuos appellat Auend.in.cc.Præ
tor.c.7.n.1. Azeued.in rub.tit.7.& 25.
lib.3.Recopil.† Atq; ita quemadmodū à 36
sentētia Vicarij Præfecti vrbis,siueRec
toris appellari nō potest ad ipsum Rec
torem,quia vnū,& idē tribunal est, &
vtriusq; vna,& eadem iurisdictio. c.Ro-
mana,& ibi omnes,de appellat.in.6.Bart.in
l.1.D.quis,& à quo appellet.& in.l.præci-
bus.C.de appellat.Couar.in Pract.c.4.n.8.
† Ita similiter á sententijs iudicū dicta- 37
rum potentatū,ad ipsosmet Duces,Co
mites,& Marchiones appellari non po
test Angel.in.l.1.§.qui mandatā.D.de offi.
cius Couarru.d.c.4.n.6. Capicius decis.27.
Rolan.cons.4.n.41.& cōs.75.ex n.15. vol.
3.† Quidquid ex pragmatica Guadala- 38
xaræ contrarium suadere conetur Cas-
tillo de Bobadilla in Polyt.lib.2.c.16.n.77.
quia in Regia nostra Granatensi Chan
cellaria nunquam vidi eorum senten-
tias per dominos Auditores reuocare,
vel confirmare: sed attenta solum,quæ
á Vicario eorum lata est sententia ad
vlteriora procedere, & reuocata, vel
confirmata supplicationis libellum ad
mittere, quod non fieret, si vterque
esset valida,ex tit.ne liceat tertio prouoc.
¶ Et quia idē Bobadi.vbi sup.lib.1.c.1. 39
num.19. Regis nostri iurisdictionem ab
illa Cæsaris potestate deriuari conatur
persuadere, respuendus est, ne tanto

Principi, tam vitiosum principium tribuamus cũ Reges nostri, non ex lege regia, sed ex Deo imperiũ accipiũt *Prouerb.9. Tu elegisti me Regẽ populo tuo, & iudicẽ filiorum tuorũ.*

40 † Cuius collatio facta non est ex illa vsurpata Cęsaris potestate, sed ex legitima D. Pelagi electione, qui post miserã Hispaniæ cladẽ á Gottis, qui ad Canthabros, & Astures se receperũt electus fuit summa cũ potestate, & imperio, à quo ad posteros iure hęreditario, & successiuo regnum delatũ est. *l.2.tit.15.p.2. Couar. in pract.c.1.ex n.1.*

41 † Nã ante Pelagium Reges Hispaniæ nullo iure sanguinis, sed per electionẽ Primatuũ, & Presbyterorũ creabãtur, vt apparet ex Cõc. Tolet.4.can.fin. *Sed defuncto in pace Principe, Primates totius gentis cũ sacerdotibus successorem Regni cõsilio comuni constituãt.*

42 † Idemq; statuitur in *Cõcil. Tolet.5.can.3. & concil.6. pluribus locis*: & in libro antiquissimo legũ Hispaniarũ, dictus, *Fuero juzgo in Procem. l.2* cuius hęc sunt verba: *Doncas establecemos, que de aqui adelante los Reyes deuẽ ser esleidos en la ciudad de Roma, o en aquel lugar do murio el otro Rey, con consejo de los Obispos, e delos ricos omnes dela corte, y del pueblo.*

43 † Post Pelagiũ tñ, quia in eo summam virtutem, & religionẽ subditi agnouerunt, quasi eum perpetuum regnũ volentes constituere á Gottis lege generali sancitũ est, vt si Rex fuisset Catholicus, primogenitus eius ad regnum vocaretur, vt tradunt *Ioan. Lupus de obtent. Regni Nauar. §.9.p.6. Lud. Molin. de primoge. lib.1.c.2.n.13.*

44 † Et ita potentissimus Rex noster nullo electionis vitio, nulla tyranica dominatione, nullo ambitu externę gloriæ, sed ex diuina dispositione iure hæreditario, & successiuo Regnum potitur, ipseq; est caput, & finis totius jurisdictionis. *l.2. & l.5. cũ seq. tit.23.p.3. l.1.2. et per tot. tit.1. lib.4 Recop. Parlador. lib.2. rer. quotid. c.1. n.5. Valasc. de iure emphit. q.8. ex n.20. Matiẽ. in. l.1. tit.10. gl.21. ex. n.6. li.5. Recop.* † Ex cuius capite, vt ex limpidissimo fõte omnes Hispania Magistratus deribãtur, de quibus quia alij fusé egerunt nobis, qui ad alia properamur, remorari non licet, nam vt vere Comicus.

Non ita quisquam bene subducta ratione ad vitam fuit,
Quim res, ætas, vsus semper aliquid apportet noui,
Aliquid semper moneat. &c.

APPENDIX.

1 Repræhendor, quasi nimis iactans dixerim Romam ab Hispanis cõditam, & gubernatam, *n.26.* quia asseruit Romã á Romulo conditam. *l.1. D. de orig. iur. l. fin. D. de rer. diuis.* & ab Hispanis nunquam gubernatam, quia regimen vrbis non nisi ciuibus Romanis dabatur. *l. Barbarius Philippus. D. de offi. præsid.*

2 † De origine enim vrbis multis sæculis ante Romulum natum, quinimo ante Aeneę in Italiam aduentũ totius antiquitatis, & moris maiorũ armariũ sic testatur Virgi. Maro lib.8. Aeneid.

Tunc manus Ausoniæ, & gentes venere Sicanæ.

3 Sicani isti Hispani fuerũt authore Dionys. Halicar. lib.1. *Sicani tunc eam tenuerunt*, de Roma agit, *genus Hispanum, quod fugatum à Liguribus paulo antea ibi habitare cœperunt.*

4 † Nã vt ait Strab. lib.6. *Ex quibus fuerũt Hispani, quos Ephorus primos de barbaris, ait, istam insulem habitasse*, quã Romam fuisse probat Seruius ad illud Aeneid.7. *Rutuli, vetere sque Sicani.*

5 † Et vt alios pretermittam Tucides Græcus (quem maximis laudibus extollit Cic. in Orat. lib.10. c.1.) ille enim lib.6. *Sicani primi demõstrãtur incoluisse, atq; vt ipsi prædicant omnium primi, quippe cum sint illius terræ indigenæ, sed veritas arguit eos Iberos esse orinudos à flumine siccano.*

6 † Siue

ue malueris *Sicore*, qui transit prope Leridam, quem hodie vocamus *Segre*, vt non indigne recenset conciuis meus potis historicus, quam poeta Lucan. lib. 4. Farsal.

Super hunc fundata vetusta
Surgit Ilerda manu, placidis præluditur vndis,
Hesperios inter Sicoris nō vltimus amnis.

7 † Quibus in Romanæ monarchiæ Imperio succederunt Aborigines, qui subiūgandis finitimis, & ędificandis vrbibus á Tyberi vsque ad Lyrim, vocatiq; Aborigines vsque ad bellum Troianū, vt narrant *Tit. Liuius lib. 1. ab vrbe condit & Annæus Florus lib 1. hist. Halicarnaseus, Panuinus, Sigonius, Frosterus, & alij qui Romanam hostoriam conscripserunt.*
8 †Exusta Troia Aeneas ad Italiam appulit, ibique ab Euādro hospicio receptus (qui tunc Romæ Imperio potiebatur) ad quadam polytiam Romanos redegit, vt testatur *Virgil. vbi sup.* ex quo merito Imper. Iustinianus Nouel. 47. *Aeneas Rex Troianus, quædam nobis reipublicæ initia dedit, & nos ab illo Æneadæ*
9 *appellamur.* †Is ex Lauinia Syluium suscepit, qui Aeneā Syluium creat, deinde Latinum Syluium, Latino Alba ortus, Alba Atys, Ati Capys, Capi Capetus, Capeto Tyberinus, Agrypa deinde Tyberini filius, post Agripā Romulus Syluius, á patre accepto imperio regnat, quibus & alijs Proca succendēs Numitorem, & Amuliū filios tulit, vt *nar-*
10 *rat Tit. Liuius d. lib. 1. Decad. 1.* †Ex quorū primo Rhea filia inter Vestales cōsecrata ex milite (Martis nomine) gemelos suscepit filios, qui ob matris incestu ad Tyberim proiecti, á Faustulo Regis pecotoris magistro reperti sunt, qui Accę Laurentiæ vxori tradit educandos, quæ quia corpus venale habebat Lupa inter pastores appellabatur, factus est locus fabulę, qua creditur eos à Lupa educatos fuisse, vt narrat *Marc. Ant.*

Sabelicus, lib. 2. ab orbe cōd. decad. 2. †Qui 11
ex eo quod Romæ sub Luperaculi rupe educatentur Romulus, & Remus dicti sunt, non é contra, vt falso vulgus opinarur nā Roma dicta est, siue á Romo Aeneę Comite, vt voluit *Cæphal. Gergicius*, siue à Roma, filia Athlātis Itali, & Laucariæ matronæ Hispanæ, quā alij volunt fuisse fundatricem, *Plutar. in Romul. Fr. Ioan. de Pineda in Monarch. Eccles. p. 1. lib. 2. c. 17. §. 2.* † Siue á voce Græca 12
ῥωμαλέος quę robustum significat, vt tradit *D. Hieron. lib. 1. contra Iouin.* siue ex Hærea voce ראמה *Romah*, quę excelsum importat, eo quod excelsis collib⁹ sita esset, vt ad illud Genes. c. 26. *Vox in Romah audita est.* tradit Guil. Hamer. & ex eo diligentissimus concius, & amicus meus *Ioann. Baptist. Nauarr. in Threno. Hierem c. 1. fol. 14.* † Qui quidē 13
Romulus, & Remus eo quod Romā patriam muris cinxissent, ac colapsam polytiam erigerēt cōditorum nomē sunt adempti, nō aliter quam de Semirami ad Babyloniā meminit *D. Aug. lib. 16. de ciuit. Dei. c. 4.* De ipsa Roma quam ante Euandrum Ianus, & Saturnus moderarunt Vigil. d. Aeneid. 8.

Hanc Ianus pater, hanc Saturnus condidit vrbem.

De ipso Euandro vbi proxime Maro.

Tūc Rex Euander Romanæ cōditor arcis.

¶ Quo ad imperiū autē barbarè adu 14
citut. *l. Barbarius*, quia Hispani ciues Romani erāt, vt diximus *n. 24.* & ob id Traianus natus Hispaniæ Romanū Imperiū obtinuit, nec non Trogus Pompeus Romanorum Imperator Hispanus fuit, natus Cordubę, *vt constat ex vitis Pontif.*
†Et vt alios interim taceā L. Annęus Se 15
neca, quē Reges nr̄i Cordubēsem fuisse fatētur in *l. 2. tit. 4. p. 2.* Romę publicé cōsulatū gessit anno vrbis DCCC II. vt patet ex l. 1. D. ad. S. C. Trebel. *Factū est senatus consultū tēpore Neronis VIII. Kal. Sep. Annæo Senec. & Trebellio Max. Cōss.*

16 †Fuit enim Hispania apud veteres magno in pretio habita, quæ ideo πανια *Pania* dicebatur, seu *Panonia*, ducta voce á *Pana* filio Dionysi, qui primus Hispa-
17 niam colluit *Plin. lib. 3. cap. 1.* † Siue á πανα *Pana* Græcum, quod Latiné *totũ* significat, ob eius diuitiarum potentiã, auri, argentiquè minas, hominum ingenia, virtutem, & doctrinam, vt notat *auunculus meus P. Ioan. Baptista Villalpando in Regio Codice tom. 1. p. 2. ad Ezech.*
18 *cap. 27.* † Postea autem *Spania* dicta est, addita S. quæ litterę P. & anteponebatur, & postponebatur, vt notat Marc. Capella lib. 3. de semivocal. *S nonnulli litteram non putarunt, quam Messalla quændam sibillum dixit, quæ tam vtriusque P litteræ copulatur, vt spado, psitacus.*
19 †Vnde ex ελλα dicimus *sella*, ex ερπο *serpo*, ex ὑπερ *super*; nam vt ait Marc. Varron, lib. 2. de re rust. *Sus Græce dicitur* υσ & lib. 4. de ling. Latin. ερπυλλον *ad-*
20 *dita S serpulum.* † Nam Hispania ob nimiam gentis virtutem, terræ fertilitatem, & metallorum copiam, adeò veterum animos in admirationem rapiebat, vt inter omnes Romani imperij prouintias prima, & præstantissima habita esset secundũ *Plin. lib. 3. c. 3.* ideo addita Σ dixerunt *Spaniam*, nam Græcis Σ πανιον *Spanion* nimirum est, vt notat Plato in Euthyd. τογερ Σπανιον ω
21 ευθυδημετιον. † Vnde Licet aliæ prouintiæ, quæ Romano suberant imperio in tributo earum rerum essent, quibus abundabant, Hispania solũ viros dare cõsueuit (loco tributi) quibus Romana monarchia regeretur, vt notat Claudiã. in laudibus Seren.

Nam aliæ gentes, quas fœdere Roma recepit,
Aut armis domuit, varios aptauit in vsus
Imperij, *&c.*
Sola nouum Latijs vestigal Iberia rebus
Contullit Augustos.

CAP. IIII. de Pontificis iurisdictione in temporalibus.

SVMMARIVM.

Pontifici max. iurisdictionem hæretici negant in temporalibus, vt in sua tueantur crimina. n. 1.
Vicari Dei potestatẽ Lutherus reclamat. n. 2
Hæreticorum sententia de Pontificis *potestate refutata. n. 3.*
Concilij Florentini decretum de Pontificis potestate. n. 4.
Vtriusq; gladij potestatẽ esse penes Põtificẽ. (n. 5.
Gladij vtriusque potestatem esse penes Pontificem probant Patres *Orthodoxi. n. 6.*
Eadem sententia probatur ex Theologis. *n. 7*
Iurisperiti in eadem veniunt sententiã. n. 8.
Pontificis iurisdictio in temporalibus negata à Catholicis. n. 9.
Iurisdictionem temporalem esse penes Ecclesiam qui tenuerint. n. 10.
Christus Ecclesiæ suæ pastori simul cum iurisdictione spirituali temporalem concessit. n. 11.
Iurisdictione concessa omnia videntur concessisse, siue quibus exequi nõ potẽst. n. 12
Iurisdictionem temporalem penes Ecclesiã esse. n. 13. (tati. n. 14.
Sacramẽtari de pontificis iurisdictione refu
Ecclesia vnica est, vna fides, & vnum caput. n. 14.
Ecclesiã vnicũ caput habere probatur. n. 15.
Ecclesiæ plura capita dare hæreticũ est. n. 16
Ecclesia militans ad normam triumphantis componitur. n. 17.
Plura dare principia absurdum est. n. 18.
Vnitas Ecclesiæ in vno capite conseruatur. num. 19. (bus. n. 20.
Vnitatem Ecclesiæ conseruari in spirituali-
Finis iurisdictionis temporalis in Christiano homine nen est vltimus finis. n. 21.
Ecclesiæ promissum per vnum pastorem gubernari. n. 22. (ficat. n. 23.
Pascere spiritualiter, & temporaliter signi-
Pascere pro regere, et gubernare. n. 24.
Ligare, et absoluere ad iurisdictionem simul

HAERETICI, & nouatores in Chriftum, ac 1
diuinum eius Vicarium, Ecclefiæ principem, ac omnium noftrorũ rectorem, patrem, atque paftorem canina rabie perfufi blafphemis, & conuitijs lacefere non defínunt temporalem poteftatem ei denegantes, quo fe in fua crimina tueri arbitrantur, quorum primus (quod ego

ſcio) *Ioan. de Hus, & Ioan VVitcleph* in-
tet alia ſui erroris dogmeta, hęc etiam
ſeminarunt, quæ damnata ſunt cum
ſuis authoribus *in Concilio Conſtantienſ.*
2 *ſeſſ. 15. & fin.* † Poſt hæc *Martin. Lu-*
therus defenſionem prædicti Ioannis
de Hus ſui præceptoris ſuſcipiens, eo
quod Pontificis iuſſu concrematus fuiſ
ſet, in ipſum Pontificem diuinę Maieſ-
tatis Vicarium, & vicês Dei in terris ge
rentem blaſphemo ore ogganit, ac D.
Petri ſucceſſorem non eſſe, nec Vica-
rium Dei tam impudenter auſus eſt in-
ſanire, vt nec relatu dignus videatur,
quem ſtrenuè confutauit *Epiſcop. Ioan.*
Roffcnſis, artic. 25. qui eo fuit ab hæreti-
cis decollatus, vt tradit *Alphon. Cactro*
de iuſta hæretic. punt. lib. 3. cap. 4. † Quam
3 quidem ſententiam ſequuntur alij hæ-
retici, *Caluinus lib. 4. inſtit. cap. 11. §. 8. q.*
10. & 11. vſque ad 14. Petr. Martir ad Pau
li Rom. cap. 13. Magdeburgenſ. cent. 1. lib.
2. cap. 4. col. 435. & cent. 8. q. 10. & 11.
cap. 10. quos ſatis refutat *Robert. Bellarm.*
Cardinalis Societ. Ieſu, vir omnigena eru-
ditione clarus tom. 1. de controuerſ. Chriſt.
fid. lib. 5. cap. 1. † Ideo Concilium Flo-
4 rentin. ſub Eugenio IIII. pro Græco-
rum vnione celebratum hanc protulit
ſententiam. *Deffinimus ſanctam Apoſto-*
licam ſedem, & Romanum Pontificem in
vniuerſum orbem tenere primatum, & ip-
ſum Romanum Pontificem ſucceſſorem eſſe
D. Petri principis Apoſtolorum, & verum
Chriſti Vicarium, totiuſque Eccleſiæ caput,
& omnium Chriſtianorum patrem, atque
doctorem exiſtere. † Idemque probatur
5 ex verbis *Apoſtol. ad Rom. cap. 13. & Co-*
rinth. 2. cap. 10. & 13. cap. ſi quis ſuadente
17. q. 4. cap. ita quondam de Iudæis, cap. con
quæſti, de ſent. excommuni. cap. nolentes de
hæretic. cap. paſtoralis de offic. Ordin. cap.
quicumque de ſent. excommunic. in 6. cap.
fœlices de pœn. lib. 6. Clem. cupiẽtes de pœn.
& Clem. grauis de ſent. excommunicat. Ex
trauag. vnam ſanctam de maiorit. & obe-
dient. & Extrauag. inter cũctas. §. duos de
priuileg. Trident. ſeſſ. 6. de reformat. cap. 1.
& ſeſſ. 8. in decreto de translat. Concil. &
ſeſſ. 9. de prorogat. ſeſsionis, & ſeſſ. 14. cap.
7. & ſeſſ. 21. cap. 2. & ſeſſ. 24, cap. 1. † Eã- 6
demque ſenrentiam tuentur Patres Or
thodoxi, *D. Gregor. lib. 4. homiliar. homil.*
27. Theophylact. ſuper Matth. 16. & ſu-
per Luc. 22. Leo Papa huius nomin. I. ſerm.
3. de anniuerſ. ſuæ Pontifi. D. Auguſt. tract.
56. ſuper Ioan. lib. 2. cõtra Donatiſtas, ſerm.
124. de tempor. & ſerm. 26. de ſanctis
& epiſt. 157. D. Hierony. pluribus epiſtol.
ad Damaſum Pap. D. Ambroſ. ad Pauli Ga
lat. cap. 1. Petr. Chryſoſtom. homil. 56. ſuper
Matth. 16. Athanaſ. in epiſt. ad Liberium
Pap. Euſebius Cæſarienſ. lib. 2. Eccleſiaſt.
hiſt. cap. 14. Hilarius ſuper Matth. lib. 6. de
Trinit. Cyprian. epiſt. 3. lib. 2. & epiſt. 8. lib.
4. Origines ſuper Matth. homil. 6. Irenæus
lib. 3. aduerſ. hæreſes. cap. 3. † Defendunt 7
etiam Theologi, *D. Thom. contra errores*
Græcor. opuſc. 1. lib. 1. de regim. Prin. cap. 1.
& 6. & lib. 3. cap. 8. 18. & 19. & in Sen-
tent 2. diſt. fin. & part. 1. q. 59. art. 2. Petr.
de Palude lib. de poteſtate Eccleſ. Henriq.
quodlib. 6. q. 25. Durand. de orig. iuriſd. q. 3.
Caietan in Apologet. tom. 1. opuſc. tract. 2.
cap. 13. ad Octau. & 2. 2. q. 43. art. 8. Victo
ria in relect. 1. de poteſt. Eccleſ. q. penult. &
relect. de Indis inſulam. p. 1. num. 26. Soto
lib. 4. de iuſt. q. 4. art. 1. Bañez de iuſt. in
præamb. de Domin. q. 4. dub. 2. Driedo lib.
1. de libert. Chriſt, cap. 15. & 16. & lib. 2.
cap. 2. Sanderus lib. 2. de viſib. Monarch.
cap. 4. Ant. de Corduba in qq. Theolog. lib. 1.
q. 57. dub. 3. Melch. Cano de locis Theolog.
lib. 6. cap. 3. † Et eſt communis Canoniſ- 8
tarum, & Legiſtarum, *gl. Innocent. Abb.*
& alij in cap. nouit de iudic. & in cap. cau-
ſam quæ, qui filij ſint legit. Ancharr. in cap.
1. de conſtit. num. 3. gloſ. in Clem. ad noſtram
de hæretic. Innocent. in cap. ex ſuſcepto de
foro compet. Ioan. Andr. in Clem. 1. de iure
iurand. Speculat. in tit. delegat. §. nunc oſ-
tendendum. v. 39. & de reſcrip. §. ratione

autem

autem.Bart.in.l.1.§.1.D.de req.reis, & in l.fin.C.de legib.Bald.in proœm. Digeftor.n. 18.& in.l.non ambigitur.D.de legibus,n.6 Oldrad. conf. 180. num. 12. Alexand. 24. num.23.volam,5.Marfil.in.l.fin. D. de iurifdictione omnium iudicum.num.148.Conrad.in templo Iud.lib.1.cap.1.§. 2. num. 8. & 9.Turrecremat.tract. de poteftate Pap. Steph. Aufrer.in Clem.vt clericorum de offic.Ordin.Syluefter. in fumma. v. Papa.Bellarmin.in cap.futuram.12.q.1.Petr.de Mõte.tract.de origine iurifdi.q.1.

9 ¶ Nam licet nullus textus de iure diuino, qui hanc poteftatem Petro, & fucceſſoribus concefsiffe videatur audacter affirmet omnigena eruditione clarus *Epifcopus Præfes Couarru.in Pract. cap.31.num.2.* refpondens ad illud Pfal. 104.*Nolite tangere Chriftos meos.*& illud Matth.cap.18.*Quemcũque ligaueris,&c.* & illud Ioan cap.fin.*Pafce oues meas.* & alijs, quibus prefati authores hanc Pontificis poteftatem tuentur,loquutos de
10 iurifdictione tantum fpirituali.† In qua etiam funt fententia, *Innocent. in cap.2. de maiorit.& obedient. Alciat.in cap.cum non ab homine de iudic. et in l.iubemus nullum.C.de facrof.Eccle∫.Iul Clar.in pract.q. 36.num.1.Boer.decif.31. ex num.3.& decif.69.ex num.1.cũ alijs per Cenel. collect. 37.ad Decret.& collect.57.ad Decretal. num.1.Anaftaf.Germon.de facror.immunit.lib.3.cap.13.num.108. Ioan. Garfia ad l.Corduh.glof.9 num. 12.Gregor.in.l.56. tit.6.part.1. Azeued in.l. 10.tit.1.lib.4. Recop.Cauall.in pract,q.550. Farinac. to.*
11 *1.q.8.num.2.*† Nihilominus tamen fentẽtia noftra vera eft,& tenẽda,nã Chriftus Ecclefiæ fuæ paftore prouidens iura etiam temporalia concefsit, vnde iura diuina tueri pofset,& aduerfus hoftes fe tueretur,vt perfifteret, & conferuaretur, nam vt ait Apoft. ad Corinth. cap.2.*Poteftas mihi data in ædificata, &*
12 *conferuanda.*† Nam cum fpiritualem etiam hæretici Petro demandatam fateantur,de neceſſario concedere tenẽrur temporalem,quatenus conducit ad fpiritualem,& ratione peccati, quia iurifdictione conceſſa omnia illi videntur concefiffe, fine quibus ex equi non poteft.*l.2.& ibi omnes D.de iurifdict.omnium iudicum.cap.1.cap.præterea de offic. deleg.*† Et ita iurifdictionem tempora- 13
lem penes Ecclefiam effe ore pleno fatendum eft:non temporaliter, vt fuadere connatur, *Marta tract. de iurifdict. p.1.cap.18.cum.feqq.* Sed ratione peccati, & in ordinem ad fpirituale, vtpote cui omnes Chrifti fideles fubditi fumus de necefsitate falutis,vt docet Bonifacius VIII.Pont.Max.in *Extrang.vnam fanctam inter communes, de maiorit. & obedient.*†Nam licet Sacramentarij ex hac
diuina conftitutione poteftatem tem- 14
potalem Papæ difiteantur, quia ab eo condita eft: in errore fuo obcecantur, quia legis ratio eft æterna, D.*Thom.2.2. q.96.* Ideo licet in ea non fit fcripta poteft allegari, *c. ratio nulla.* & ibi. DD.*de præbend.l.fcire oportet.§.fufficit. de excufat.tutor.* Quin imo difponente Pontifice,de quo fcriptum eft. D.Luc.cap.10. *Qui vos audit,me audit.*† Obfiftant ergo 14
ftelliones, et calida, quam merentur per fundam,quia Ecclefia vnica eft,vna fides, vnum caput,qui Chriftus eft, & eius nomine Petrus,& fucceſſores,quia vt ait Apoftolus ad Ephef. cap. 4. *Eft vnum corpus, vnus fpiritus, vna fides, vnum baptifma, vnus Deus, & Pater omnium.*

¶ Verum enim eft quod Ecclefia
Catholica fit vnica,& tanquam corpus 15
quodam myfticum vnico capite præficitur, quod eft Chriftus,cuius omnes fideles funt membra, vt docet *Apoftolus ad Colofenf.cap.2.cap.quemadmodum. cap. præterea.23.q.7.* Et ita in articulis fidei vnam fanctam Catholicam Ecclefiam confitemur, & habetur in cap. *Ecclefia de confecrat.dift.1.*† Vnde vt in corpore 16

humano monstruosum est plura alia capita quam vnum constituere, ita detestabile, & hæreticum in hac Ecclesia militante aliud caput quem Christi Vicarium constituere. *cap. 1. & 2. de sum. Trinit. & fide Cathol. glos. in cap. non autem*
17 *7. q. 1.* † Nã Ecclesia militans ad normã triumphantis componitur, vt docet *Apost. ad Hæbr. cap. 3.* cuius caput solus Deus est, *ad Heb. cap. 1.* de qua D. Ioan. in Apocalyp. cap. 21. *Vidi Hierusalem*
18 *nouam descendentem de cœlo.* † Quare vt absurdum est plura dare principia, Arist. lib. 2. Metaphys. *In quolibet genere causæ oportet vnũ principium dare ad quod posteriora reducantur.* Ita similiter in Ecclesia, quia ex pluralitate nascitur diuisio, quę in omni polytica republica est fugienda, *cap. quoniam in plerisque de offi. Ordin.* quia scriptum est, *Omne regnum in*
19 *se diuisum desolabitur.* † Vnde verisimile est Deum voluisse per vnicum caput Ecclesiam suam gubernari, pro vnitate magis conseruanda, quam semper commendat Apostolus ad Ephes. cap. 3. & cap. 4. *Vt essent soliciti seruare vnitatem.* & Act. Apost. 4. *Erat multitudinis credentium cor vnum.* Ioan. cap. 17. *Vt sint vnum, & idem.*

20 ¶ Nam licet qui contraria tenẽt hęc vera in spiritualibus profiteantur, nam potestas temporalis simpliciter considerata, non quatenus est in ordine ad spiritualia, sed solum vt tendit ad fœlicitatem temporalem est quid pęnitus diuisum, & separatum à potestate Ecclesiastica, & ita potest esse sub alio principe, etiam non subdito, quia per hoc
21 non scinditur vnitas Ecclesię. † Nihilominus tamen sententia nostra tenenda est, quia finis iurisdictionis temporalis in Christiano homine non est vltimus finis, sed antecedens vltimo fini, & illi seruiens, & propterea, qui eius curam habet, subditus esse debet illi, qui præst vltimo fini. Nam si ad regimen aliorum regnorum á sapientissimis, & doctissimis viris post longas disputationes decisum est non posse ea commodius regi quam per vnum regem. *Plato de repub. dial. 1. Aristot. lib. 8. Ethicor. cap. 10. Homer. Iliad. 2.*

Non multi præsint domini bonæ, sit caput vnum.

† Hoc multo magis conueniens, imo 22
necessarium videtur dicendum in regime Christiani status, in qno continentur omnes fideles coniuncti tanquam in vno corpore, cui promissum est per vnum regem, & pastorem gubernari, Ezech. cap. 87. *Faciet gentem vnam, & ponet regem vnum.* & cap. 34. *Suscitabo super eos pastorem vnum.* & cap. 37. *Pastor erit omnium vestrum:* quod Christus confirmat per Ioan. c. 10. *Et fiet vnum ouile, & vnus pastor.*

¶ Quare cum in hac potestate Chri 23
stus constituerit D. Petrum in pastorẽ omnium D. Ioann. cap. fin. *Pasce oues meas:* omnium eorum potestatẽ videtur transferre, nam pascere spiritualiter, & temporaliter regere significat. Paralip. 1. cap. 11. *Tu pasces Dominum meũ Israel, & tu eris princeps super eũ.* & lib. 2. Reg. cap. 5. *Tu pasces populum meum Israel, & tu eris dux super Israel.* Micheas cap. 5. *Et stabit, & pascet in fortitudine Domini.*
† Quare pascere pro gubernare, atque re- 24
gere accipitur in *cap. quamuis de regur. iur.* & pro regimini spirituali, & temporali *in cap. inter cætera de offic. ordin.* & alia aducens id tenet *Marta de iurisdict. p. 1. cap. 13. ex num. 8.* † Quod etiam insi- 25
nuatur in illo Matth. cap. 18. *Quæcumque aligaueris super terram, erunt aligata, & in cœlis, &c.* Nam aligare significat legem imponere, Matth. cap. 23. *Aligant enim onera grauia* (de lege Pharisæorum agit) *& importabilia humeris hominum.* & ita intelliguntur, *cap. aligant. 26. q. 7. cap. baptismus, de consecrat. dist. 4.* † Quia dicto 26
loco dominus Petro promisit, vt quid-
quid

quid ipſe ligaberit, id eſt, *quam obligationẽ præcipiendo ipſe fidelibus impoſuerit*, ſit ligatum,& in cœlis,id eſt, *ſe ratum habiturum*; vel quod iudicando damnauerit ſe confirmaturum,nam ligari, & ad forum trahi paria ſunt, vt tradit *Marta de*
27 *iuriſdict.p.4.cent.1.caſ.55.num.5.* † Nam in iudicio Apoſtolorum ipſe Deus eſt qui ligat,ipſe qui præcipit, ipſe qui iudicat,ideo dicit apud D.Luc.cap. 10. *Qui vos audit,me audit,& qui vos ſpernit,me ſpernit*.quæ verba propriê ad Apoſtolos, & eorum ſucceſſores pertinere docent *D.Cypria.lib.4.epiſt.9.& D. Baſil.in cõſt.*
28 *monaſt. cap. 23.* † Nam Apoſtoli miſsi ſunt á Chriſto in eadem poteſtate, qua ipſe á Patre miſſus eſt, D.Ioan. cap.20. *Ecce ego mitto vos ſicut miſsit me Pater.*
29 † At Chriſtus Dominus miſſus eſt á Patre,non tantum vt redemptor,& hominum reparator,ſed etiam vt prçceptor, & legislator, D. Iſai. cap. 53. *Dedi eum ducem, & præceptorem gentibus.* & Pſal-9. *Conſtitue legislatorem ſuper eum.* quæ ad litteram deChriſto intellexit*Clemẽs Alexan in Pædagog.*
30 ¶ Neque obſtant illud *D.Ioan.cap.18. Regnum meum non eſt de hoc mundo:* quia Chriſtus ſe Regem non negauit, ſed regnum ſuum non eſſe caducam, vt illorum, qui eum de prædicta poteſtate interrogabant, ſed æternum,quod nullis viciſsitudinibus auferetur, Daniel.cap. 2. *Et regnum euis, quod non cor-*
31 *rumpetur.* † Et ita dum ſe regem dixiſſet, ne de hoc regno caduco intelligeretur fugit in mortem dum illumRegem eligere volebant Iudæi apud *Ioã. cap.6.*vt docet*Turrecremat.q.116.Præfoſit.in cap.cum ad verum.96.diſt.*Vt ſic merito dicere poſſet apud eundẽ Ioan. cap. 5. *Claritatem ab hominibus non acci-*
32 *pio.* † Neque minus obſtat illud Ioann. cap. 3. *Non enim miſit Deus filium ſuum, vt iudicet mundum, &c.* Quia ad redẽptionis myſterium iudicia dirimere non fuit neceſſarium: non quod earum poteſtatem non habuiſſet, cum controuerſias dirimeret dç dimittenda vxore, *Matth. cap.* 19. Et de tributo reddendo Cæſari, *Matth. cap. 22.* † Neque obſtat 33
familiçherciſcundç iudicium non ſuſcipere,*D.Luc.cap.12.* Nam vt res parui momenti non debuit Dominus ea implicari,quemadmodũ Principes ea non iudicant,non ex defectu poteſtatis, ſed quia nõ decet præterquã in arduis,vt Ietro conſuluit Moyſi *Exod.cap.18.* † Ne- 34
qué minus obſtat illud *Ioan.cap.8.*Nam licet aducatur ad id quod noluerit Dominus adulterç iudiciũ ſuſcipere, Ego illud contra intelligo, quod Dñs illud iudiciũ ſuſcepit, ac iudicando ſẽtẽtiã tullit,tum cum dixit, *Qui primus veſtrum,*&c.tum etiam cum adulteræ alloquitur, *Neque ego te condenabo:* quia hoc eſt iudicis munus, cum de delicto non conſtat, relaxare, *cap. graue. 11.q.3.Couarru.lib.1.varior.cap.1.n.8.*
¶ Neque etiam obſtat illud Marc. 35
cap. 12. *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari,* quibus Chriſtus á ſe, & Petro incipiens ſoluit tributum, quia id fit ad euitanda ſcandala cum liber eſſet, *Vt autẽ non ſcãdalizemus vade,&c.*vt & obſeruauit edictũ Cæſaris, *D.Luc.c. 2.* † Neque minus 36
obſtat illud Matth.cap. 19. *Niſi quis renuntiaberit terrenis:* quia poteſt intelligi vt actu, vel etiam vt ex animi præparatione, vt docet *D.Thom. 2.2.q.184. artci. 7.* vel ſæculi illecelebris, nam vt aliui legitur, *Qui manum mittit ad aratrum, vt reſpicit retro non eſt aptus miniſterio.*quia vt ait Apoſtolus ad Timo. cap.2. *Nemo militans Deo, ſæcularibus negotijs ſe immiſcet.* † Neque tandem ob- 37
ſtat illud Matth. cap. 20. *Principes gentium dominantur eorum, &c.* Quia dictum eſt ad tollendam eorum ambitionem,qui quærebant,quis eorum maior futurus eſſet, & ſui ipſius exemplum oſtendens dixit, *Filius hominis non venit miniſtra-*

miniſtrare,quod nō inhibent poteſtatē,
ſed exercicium, *Albert.Pigh.lib.5.cap.1.*
38 † Et it a non obſtat illud D.Petr.Can.1.
cap. 2. *Subditi ſtote Dominis veſtris.* &
illud Pauli ad Ro.13.*Omnis anima ſubli-*
mioribus poteſtatibus ſubdita eſt. quia ſo-
lum loquuntur in priuatis,& ſubditis vi
ris,non autem in ſacerdotibus , vt do-
cet *Pigh.d.cap.1.*& ita intellegit illa ver
ba *Innocent. III. P. M. in cap.ſolitæ de*
maiorit.& obed.

39 ¶ Chriſtus enim, vtpote æterni Pa-
tris filius in omnium Regem , & Pon-
tificem conſtitutus fuit Pſal.2. *Et adora*
bunt eam omnes Reges terræ,& omnes gen
tes ſeruient ei.& Pſalm.71.*Dominabitur à*
mare vſque ad marem,& à flumine vſque
ad terminos orbis terræ. Micheas cap. 5.
Ex te egréditur , qui ſit dominator Iſrael.
Zachar cap.11.*Dominium eius à mari vſ-*
que ad marem:quod ad litteram deChri
ſto intelligit *D.Thom.lib.3.de regim.Prin*
40 *cip.cap.12 13.&* 14.† Et in NouoTeſta
mento D. Ioan. cap.13. *Sciens, quia om-*
nia dedit ei Pater in manus. Luc. cap. 10.
Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. D.
Paul ad Hæbr.cap.1.*Quem cōſtituit hæ-*
redem vniuerſorum.& ad Hæbr. 2.expo-
nens illud Pſal.8. *Omnia ſubiecisti ſub pe-*
dibus eius Apocalyp.c.1.*Princeps Regum*
41 *terræ.* † Vnde ſuę poteſtatis conſtituēs
Vicarium ſibi Petrum in eadem quam
habuit á patre poteſtare omnia vide-
tur demandaſſe , ac cœleſtis,& terreni
imperij iura committere capit. omnes
22.diſt.*Petro æternæ vitæ clanigero terre-*
ni ſimul , & cœleſtis iura commiſsit. facit
etiam text.*in cap. tibi Domino.* 63. *diſt.*
cap.alius cap. nos ſanctorum. 15. *q.* 6. *cap.*
*quia præſulatus.*1 *q.4.cap.duo.96.diſt.*

42 ¶ Sed cum hæc ſint iura poſitiua,ne
Pontifices ex ſuo capite fingere hære-
tici agganiant, eandem concluſionem
iure diuino probabo *D. Luc. cap.* 22. ex
quo duos gladios ad vtriuſqué iuriſdic-
tionis Eccleſiaſticæ, & ſæcularis poteſ-
tatem Apoſtolis Chriſtum conceſiſſe
apperte teſtantur *gloſ.& DD.in cap. no-*
uit de indic.& in cap.cauſam quæ , qui filij
ſint legitim. & in cap. licet ex ſuſcepto de
foro competent. Abb.& Felin.in Extrauag.
vnam ſauctam,de maiorit. & obed. Ioann.
Andr.in Clem.ad noſtram de hæretic. Idē
*Abb.in.d.cap.nouit.ex num.*11. *& conſil.*
82. *vol.* 1. † Confirmatur præterea ex
verbis Pauli hanc externam iuriſdictio 43
nem penes Eccleſiam eſſe *Act. Apoſt.*
cap.2. in hæc verba, *Attendite vobis , &*
vniuerſo gregi , in quo vos Spiritus ſanctus
poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei.
† Nam Epiſcopus ordinariæ iuriſdictio 44
nis munus fuit Cic.lib.7.ad Actic. *Vult*
me Pompeius eſſe quem tota Campania, &
maritima ora habent Epiſcopum. Vnde eos
Præſides ſui territori dixit *Bald in.l. ſiue*
pars D. de dilat. quia iudices ordinarij
ſunt *cap.de perſona.* 11.*q.*1.ideo dixit, *re-*
gere Eccleſiam , quia ad iuriſdictionem
prępoñitur Virgil.Eclog.4.

> *Paccatumque reget patrijs virtutibus*
> *orbem.*

¶ Neque id munus ab Eccleſiaſtica 45
dignitate eſt alienum, vt multti ex noſ
tris ſunt arbitrati , ſiquidem ſacerdotiū
veteris legis, quod noſtri fuit repræſēta
tio, Apoſtol.ad Hæbr. cap. 10. *Vmbram*
habet lex futurorum bonorum. quia vt ip-
ſemet Paulus ait Corint. cap. 10. *Hæc*
omnia in figura contingebāt illis. ad iuriſ-
dictionem,& imperium prępanebatur
Malach. cap. 2. *Labia ſacirdotis custo-*
dit ſcientiam , & legem exquirant de
ore eius. † Nam ſacerdotis munus fuit 46
lites,&controuerſias dirimere,& de ea
rum ſingulis iudicium inferre , Deuter.
cap.17.*Si difficile,& ambigum apud te iu*
dicium eſſe proſpexeris,inter ſanguinem,et
ſanguinem :cauſam, & cauſam:lapram, &
non lepram , & iudicium inter portas tuas
videris verba variari,ſurge, & aſcende ad
locum,quem elegit Dominus Deus tuus: ve-
nienſque ad ſacerdotes Leuitici generis, &
ad

ad iudicem, qui fuerit illo tempore, quæresq;
ab eis, qui iudicauit tibi iudicij veritatem.
47 †Quod receptum est *in cap. per venera-*
bilem, qui filij sint legitim. nam sacerdo-
tis munus ad iudicia præponebatur D.
Hierem. cap. 1. *Ecce constitui te hodie su-*
per gentes, & regna, vt euelas, destruas, di-
sipes, disperdas, ædifices, & plantes.

48 ¶ Nequé obstat dicere hanc gladij
potestatem esse prohibitam Pontifici,
cùm Petro iussum sit mittere ad vagi-
nam, vt tradit *D. Bernard. lib. 10. ad Eu-*
gen. P. M. quia non iussum est proijcere,
aut relinquere, sed conuertere, hoc est
seruare in aliud tempus, vt docet *idem*
Bernard. lib. 4. de consid. ad Bonifacium:
& ita hanc gladij potestatem penes Ec
clesiam esse fateturidem *Bonifac. VIII.*
in. d. Etrauag. vnam sanctam, de maiorit.
49 *& obedient.* † Nam ex primitiua Eccle-
sia, in qua promittitur Christus sacer-
dos secundum ordinem Melchisedec
Psalm. 109. Sacerdotes gladij materia-
lis potestatem habebant, quippe Moy-
ses sacerdos Psal. 98. *Moyses, & Aaron*
in sacerdotibus, Aegyptum interficit
Exod. cap. 2. & mandauit Leuitis, vt in-
terficerent Idolatras *Exod. cap. 32. cap.*
disciplinæ distinct. 45. cap. quod crudele.
50 *23. q. 4. cap. non inferendæ. 23. q. 3.* † Phi-
nees filius Sacerdotis Eleazar, & ipse
quidem Sacerdos arrepto pugione me
chum Iudæum confodit nomine Zam
bri, coeuntem cum scorto Madianiti-
de, & meruit pactum sempiterni Sacer
dotij, vt legitur *Numer. cap. 25. & in can.*
51 *occidit. 23. q. 8.* † Et Samuel Sacerdos
mandauit in frustra concidi Agag Re-
gem, *Reg. 1. cap. 15.* & Elias Propheta
occidit Prophetas Baal. *Reg. 3. cap. 28.*
& duos quinquagenarios Regis Ocho-
ziæ *Reg. 3. cap. 1.* & Matathias Sacerdos
occidit Iudæum falsis Dijs sacrificantẽ
52 *Machab. 1. cap. 2.* † Similiter post Chris-
ti aduentum, ipsimet Cpristus acceptis
funiculis eiecit ementes, & vendentes
de templo, *D. Luc. cap. 19. Matth. cap. 21.*
Marc. 11. Ioan. 2. cap. vendentes. 1. q. 3. cap.
eijciens, dist. 88. † Et Petrus primus eius 53
Vicarius ad defensionem Magistri au-
riculam Malcho amputauit, *Ioan. cap.*
18. Et Ananiam, & Saphiram occidit,
Acta Apost. cap. 5. cap. legitur, cap. occidit
cap. Petrus. 23. q. 8. † Et Paulus obceca- 54
uit Elymam magum, *Acta Apost. cap.*
14. Et alia temporalia pro rei exigen-
tia laudabiliter obijt, nam vt ipsemet
ait Apostol. Corinth. 1. cap. 6. *Nescitis*
quoniam Angelos iudicabimus, quanto ma-
gis temporalia?

¶ Sunt enim Imperium, & Sacerdo 55
tium velut vnius corporis duo mem-
bra præcipua, quorum alter alterius au
xilio semper eget, *cap. dilecto. de sentent.*
excommunic. † Vnde idem homo vtram 56
qué potestatem sustinuit Ecclesiasticã
nempe, & temporalem, licet duæ func-
tiones diuersæ non in fine, quia vtrins-
que idem est scopus mandatorum diui
norum in otio, & pace conseruatio,
Apost. ad Roman. cap. 9. sed quo ad exer
citium, quia vna in diuinis, altera in hu
manis imperium obtinet, *cap. duo sunt,*
96. distinct. † Hinc semper ijdem fuerũt 57
Reges, & Põtifices, vt tradit *Euseb. lib. 1*
Ecclesiast. hierarch. cap. 5. nam apud Hæ-
breos sacerdotium Regno iunctum
fuisse doctè animaduertit *Auunculus*
meus D. Ioan. Bap. Villalpando in Regio Co-
dice, tom. 1. p. 2. ad Ezech. cap. 28. & tom.
3. Apparat. p. 1. lib. 3. cap. 15. n. 32. † Et ita 58
licet Dominus, quo ad officia, & rerũ
suarum, inter clericos, & laicos discri-
men constituisset, & voluit Leuitas sa-
cra tractare; at tamen viuente Moysi
illius iudicio cæteri omnes, tam qui ex
Leui, quam qui ex alijs tribubus descen
debant erant iudicandi, vt optime ag-
nouit; *Idem Genitricis meæ frater vbi*
prox. & tom. 2. p. 2. de extrema visione
Ezechiel. cap. 58. † Similiter apud Ro- 59
manos probatur sacerdotium regno

iunctũm fuiſſe,vel ex eo quod memo-
riæ protulit Tit. Liuius, lib. 1. ;ab vrbe
condit. *Tunc ſacerdotibus creandis* (de
Numa agit) *quam ipſe plurima ſacra obi-
bat,& maxime, quæ ad Flamminem Dia-
lem pertinent.* † Idque apud alias natio-
60 nes obſeruatum teſtatur doctiſsimus
amicus noſter P. *Ioan. de Pineda in* Iob-
tom.1.cap.12.verſ.19.num.1. Nam vt de
Anio Græcorum Rege memorar Vir-
gil. Aeneid,3.

*Rex Anius, Rex idem hominum, Phæ-
bique Sacerdos.*

61 ¶ Et cum paſtoris officium factum
ſit propter gregem dicendum non eſt
in perſona Petri expiraſſe,vt Lutherus
&ſequaces contẽdunt,ſed eo defuncto
ad ſucceſſoresperuenire quamdiu grex
perduraberit,nam cum veteris legis Sa
cerdotium figura ſit noſtri Pontifica-
tus extra controuerſiam eſt defuncto
Aaron ſucceſiſſe Eliazarum. *Numer.
cap.* 20. & Eliazaro Phinees, *Iudic.* 20.
62 † Quod in Dei Eccleſia defuere non
debebat,ne eſſet á cephala, & ita Ro-
manum Pontificem ſucceſſorem eſſe
diui Petri,tam in ſpiritualibus,quam in
temporalibus, etiam ſi id non expri-
mant electores accurate probarunt Cõ
*cil.Nicæn.can.6. & Conſtantinop. action.
4.& Synod.6.act.2.& Lateranenſ. cap.5:
& Lugdunenſ.Generale ſub* Greg.X.*quod
habetur in cap.vbi periculum de elect.in 6.*
63 *& Trident.ſeſſ.14.cap.7.* † Nam paſtoris
officium eſt errantes oues reuocare,cõ
tagioſas abertere, innobedientes puni-
re,& omnia alia pro rei exigentia præſ-
tare,quia paſcere,tam ſpiritualiter quã
temporaliter gubernare ſignificet, vt
docet *Marta de Iuriſd.p.1.cap.13.ex n.8.*
† Et ita ex hac temporali poteſtate va-
64 cante Imperio Pontifex in adminiſtra
tionem ſuccedit, donec alius fulcie-
tur,vt ſtatuit *Innocent.*III.*in cap. licet de
foro compet. & Cõcilium Vienen. in Clem.
Paſtoralis de re indic. & ad id eſt optimus*
*text.in Extranag,ſi fratrum.§ ſane in noſ-
tram,ne ſede vacant. & alijs relatis tenet
Marta de iuriſd.d.p.1.cap.20. ex num.33.*
† Ac Imperatorem iudicat *cap. conue-* 65
nior.24.q.8. ac eius ſententias nullas de
clarat *Clem. paſtoralis 15. de re indicat.*
atque eum deponit, *cap. Apoſtolicæ de
re iudi.lib.6.* Vt Zacharias Papa qui pri
uauit Regem Francorum Chilpericum
eo quod erat ſtupidus in regni admiuiſ-
tratione,& Pipinum Caroli Martelli fi
lium in regno ſuſtulit, *cap.alius. 15.q.6.*
† Et Innocent IIII.cognoſcens, quod 66
Sanctius II. Rex Pottugalię erat negli
gens,dedit illi coadiutorem Comitem
Bolooum eius fratrem, *cap.grandi de ſu-*
plend. neglig. prælator. † Et Stephan. II- 67
tranſtulit Imperium á Conſtantinopo-
li ad Germanos ex cauſa merê tempo-
rali, *cap. venerabilem de election.* & eadẽ
ex cauſa translatum eſt de Germanis
ad Græcos, *Ioan. Auentin.lib.6.fol.636.*
† Innocent.III.depoſuit Ottonẽ IIII. 68
Impetatorem, & elegit in Regem Ro-
manorum Federic-Regem Sicilię. Iti-
dem,& priuauit Federic.IIII.Impera-
torem,& ſuſtituit Comitem Holandr.
† Et Innocent.VIII.Ferdinãdum Apu 79
leiæ regem depoſuit,& Paul.III. Hen-
ricum Angliæ Regem priuauit, & Pius
IIII.inter Oratores Hiſpaniarũ,& Ga-
liæ de præcedẽtia iudicauit.† Ex quib⁹ 70
licet exẽplis nõ ita concinatis *D.Marta
vbi ſup. p.1. c. 23. ex n. 6.* penes Pontifi-
cem externam iuriſdictionem eſſe di-
recto, & non ratione ſpiritualitatis au-
ſus ſit affirmate,ſi recte omnia perpen-
dãtut cauſam ſpiritualitatis habet ane-
xam,aut bonum publicum,aut pacem
conſeruandã, ex quibus in tẽporalibus
datur Eccleſiæ cognitio *cap.nouit de iu-
dic.c.diſcordantes,c.placuit,diſtinct.
90.c. de præsbyterorum.
17.quæst.4.*

CAP.

CAP. V. de iurisdictione delegata Inquisitorum.

SVMMARIVM.

INquisitorum potestas á Sede Apostolica dependet. n. 1.
Inquisitores sunt delegati á Papa. n. 2.
Inquisitores posse vires suas alteri subdelegare. n. 3.
Delegatus a Principe duplex est. n. 4.
Delegatus a Principe, aut in locum Ordinarij, ant ad causam specialem. n. 5.
Delegatus a Principe, subdelegare potest. num. 6.
Delegatus a Principe non subdelegat quando eius industria videtur electa. n. 7.
Pesquisidores subdelegare non poßunt. n. 8.
Inquisitores in locum ordinarij constituuntur. n. 9.
Inquisitores constituuntur ad vniuersitatē causarum. n. 10.
Inquisitores a Sede Apostolica iurisdictionem, & potestatem accipiunt. n. 11.
Inquisitor Generalis instituitur a Papa *cum authoritate nominādi Inquisitores. n. 12.*
Inquisitores a Generali Inquisitore nominati á Papa videntur electi. n. 13.
Delegatus a delegato non potest subdelegare. n. 14.
Delegatus á delegato non potest sententiam suam mandare executioni. n. 15.
Executio sententiæ est meri Imperij. n. 16.
Merum Imperium non transit in delegatū. num. 17.
Iudex post sententiam functus est officio suo. n. 18.
Delegatus a Principe, siue ab inferiore sententiam suam executioni mandat. n. 19.
Leges non dedignantur sacros Canones imitari. n. 20.
Delegatus ab inferiore iure ciuile sententia mandat executioni. n. 21.
Causa in delegatū commissa plena potestas transfertur super omnibus quæ ad actum pertinent. n. 22.
Causa sine executione manca est. n. 23.
L. a diuo Pio D. de re indic. explicata de iudicibus datis. n. 24.
Iudices dati non habebant iurisdictionem, sed notionem. n. 25.
Iudicibus datis a præscripta formula recedere non licebat. n. 26.
Leges plures de iudicibus datis explicatæ. num. 27.

PONTIFICIS iurisdictiōnem in temporalibus fundatā sequitur Inquisitionis potestatem (quæ contra Magos, & hæreticos huiusmodi dirigitur) rationabilem, firmam, stābilitam esse, nam omnis Inquisitoris potestas á Sede Apostolica dependet, quoniam á quocunque eligantur semper ab Apostolica Sede habent authoritatem, vt docet, *Eymeric. in direct. Inquis. p. 3. q. 3. & 6. & ibi Pegn. com. 52. & 53.* †Et ita censentur delegati á Papa & non subdelegati ab Inquisitore Generali, qui eos nominat, *cap. ne aliqui cap. vt officium cap. per hoc de hæretic. lib. 6. cap. ad abolendam eodem tit. gl. in Clem. nolentes de hæretic. Lapus alegat. 32. Abb. in cap. causam de offic. delegat. & in cap. fin. de re iudic. Alciat. in rub. de offic. Ordin. n. 19. Simanc. de Cathol. instit. tit. 34. n. 13. Cuman. in Lucern. v. Inquisit. ex n. 5. Rojas de hæretic. sing. 44. & 97.* †Vnde plusquam mauifestū est posse alteri vices suas subdelegare, (quidquid alij ogganiant) & commissarios, & vicarios ad causam mandatā constituere, vt traddunr *Eymeric. d. p. 3. q. 15. & ibi Pegn. comm. 64. Villadie. de hæretic. q. 7.* †Nō tantū fauore fidei, vt prę fati testātur authores, sed ex mero iure nā delegatus á Principe duplex est, aut in locū Ordinarij cū ead iurisdemictiōne *l. 2. C. de offic. eius qui vicer alter. l. 1. §. præ-*

1 2 3 4

§.præfecto.D.de leg.3. † Aut ad causam
5 speciale,in qua maior est quocumq; or
dinario d.c.pastoralis.c.tuæ de offi.vicar.
& causas omnes meri,& mixti imperij
expedit. d.l.2. de offic. eius. † Quorum
6 vterque subdelegare potest.d.c.pastora-
lis.c. super quæstionem. §. porro de offic.
deleg.l.à iudice.C.de iudic,l.19.tit.4.part.
7 3. † Nisi eius industria videatur electa,
vt in cap. fin. §. cæterum, de offic. deleg.
cap. licet dedecim. l. inter artifices. D. de
solution. Couarr.lib.3.variar.cap.20. num.
8 5. † Qualiter in regijs delegatis, quos
Pesquisidores dicimus, Auendan.de exeq.
mandat.cap.1.n.26.Pet.Gregor.in syntag.
p.3.lib.47.cap.22.ex n.8. Azeued. in.l.6.
tit.5.lib.3.Recop.n.3.
9 ¶ At tamen Inquisitores á Papa in lo
cum ordinarij constituũtur ad causam
hæresis,quæ principio Episcoporũ fuit
vt decisum est in Concil. Nicæn.relato in
can.quoniam,distinct.18.& in Conc.genera
le Lateranens.relato in cap. ad abolendam,
cap.cum ex iniuncto,cap.vt commissi de hæ
10 retic. † Item ad vniuersitatem causarũ,
vt docet Cardinal. in Clemen. multorum
de hæretic. Archidiacon. in cap. ne aliqui,
eod.tit. lib. 6. quia omnis causa hæresis
commissa est, vt per DD.in.d. cap.ne ali-
qui,glos.in Clem.nolentes de hæretic.† Vn-
11 de tanquam delegati ab ipso Pontifici
habẽdi sunt,nam Inquisitor Generalis,
qui eos nominat,solum pręstat nudum
ministerium,ipsi á Pontifice iurisdictio
nem,& potestatem accipiunt, vt docet
Pegn.in direct.d.p.3.comm.75.† Quia In-
12 quisitor generalis á Papa instituitur cũ
authoritate nominandi alios Inquisito
res,& ita in eorum electione Papa est,
qui instituit,arg.tex.in.l.pater.D. de ma-
numiss. vindict. vbi dicitur, quod si pa-
ter scripsit filio, vt aliquem ex seruis
suis manumittat, & ille manumisserit
Stichum, quod ille Stichus erit liber;
solum enim elictionem filio concés-
sit, ipse vero pater manumisit. l. item
eorum.§. si decuriones.D.quod quisque vni
uersit. † Quare Inquisitores nomina- 13
ti, seu electi virtute dictæ commissio-
nis, quæ á Pontifice max. dicto Inqui-
sitori generali cõmittitur á Papa vide-
ri electi probãt DD.in c.is qui,de præbẽd.
in 6. Eymeric.d.p.3.q.6. & Pegn. com.55.
¶ Alias enim si non á Papa,sed á de 14
legato iurisdictionem acciperent, non
solum alteri subdelegare non possent,
c.super quęstionem.§.si vero de offi.deleg.
c.cum causam,de appellat.l. more. D.de iu-
risdict.omn. iudic.l.fin. D. de offic.eius.l.á
diuo Pio.D.de re iudic.l.á iudice. D. de in-
dic.† Verum etiam neque sententiam 15
suam mãdare possent executioni, quia
recurrendum esset ad superiorem,hoc
est,qui eos delegauit,Bart. in.d.l. á diuo
Pio n.14.Ias.13.Alciat.lib.2.Paradox.c.
2.n.3.quia nõ propria,sed mãdata iuris-
dictione vterentur,& vices eius,qui eos
delegauit.l.1.§.qui mandatam.D.de offi.
eius.† Nã cũ executio sententię sit me- 16
ri imperij.l.imperiũ.l. iubere cabere. D.de
iurisdict.omn.iud. quod nõ transit in de-
legatos.l.1.D.de offi.eius.† Pro eius exe 17
cutione deboluẽdũ esse ad delegatum
videtur tenere tex.in.d.l.á diuo Pio,dum
ait iudicum á se datorum sententias exequẽ
tur, ij qui eos dederunt.† Quia postquam 18
sententiam dixit iam functus est offi-
cio suo.l.si vt proponis.C.quomodo,& quã
do iud.l.Paulus.l.iudex.D.de re iudic.
¶ Quod licet tot iuribus, & rationi- 19
bus fulciatur falsum est tamen,nam de
legatus,siue sit á Principe, siue ab infe-
riore sententiam suam executioni mã-
dare potest, cap. significasti,cap.ex litte-
ris,de offi.deleg.c.si delegatus, eod. tit. lib.
6. cap. cum Bertoldus, cap. cum venissem,
de eo qui mittit in possess. † Quibus quidẽ 20
nonnulli superati differẽtiam inter ius
canonicum,& ciuile constituunt, quos
refert Menoch. lib. 1. Arbitr. q.74. n.4.
& 8. refugium quidem miserorum,nã
leges non dedignantur sacros canones
immi-

immitate, *cap. 1. & 2. de noui operi nunt.*
21 †Nam etiam iure ciuili delegatus ab in
feriore sententiã suam executioni mã-
dat. *l. fin. C. de iudic. l. si reus prinatus iuncta*
gl. v. præses. D. de procurat. l. si soluturus
D. solut. auth. de exhibend. reis. §. si vero cbl
22 *lat. 5.* † Nam causa simpliciter in dele-
gatum cõmissa, potestas plenaria trans
fertur super omnibus, quę ad actum ex
pectant *l. 2. D. de iurisd. omn. iudic. c. præ-*
23 *terea de offic. deleg.* † Alias enim causa
sine executione manca omnino relin-
queretur *Ant. de Prato in l. fin. D. de offi.*
eius Gouean. lib. 2. de iurisd. & imper.
24 ¶ Neq; obstat tex. in d. l. á diuo Pio,
Sententiam exequantur ij, qui eos dederunt,
quia nõ loquitur in iudices delegatos,
sed datos, qui à Prętoribus, & alijs huius
modi Magistratibus ad causę tantũ cog
nitionem dabantur. l. 1. *iudices litiganti-*
bus dare. l. imperiũ, *iudecer dandi licentia*
25 D. de iurisdict. omn. iudic. † Qui qui-
dem non habebant iurisdictionem, sed
tantum notionem. *l. ait Prętor.* D. *de re*
iudic. l. fin. C. *vbi & apud quem,* & notant
Rebuff. pro Tribunal. cap. 11. Duaren. in
l. actiones. D. de in litem iurand. † Ij nam-
26 que ex eo sententiam executioni man
dare non poterant, quia á præscripta si-
bi formula, nec latum vngium rece-
dere licebat, vt docte contra Barto-
lum, & alios defendit Pręceptor meus
Gabriel Henriq. primatius Salmant. in lec.
ad d. l. à diuo Pio typis excusa ex n. 18. Et
ante eũ Longobal. in d. l. imperiũ ex n. 170.
27 *& alij relati à Cauall. in Pract. q. 632.* †Et
ita intelligendus tex. *l. penult. D. de con-*
fess. vbi qui condemnare poterat, ab-
soluere nõ potuit, & tex. l. vt fundus. D.
commun. diuidund. *quod in iudicium de-*
ductum est, debet enim intelligi de iudi
28 cio á Prætore præscripto. † Et tex. *in l.*
in priuatis. D. *de iudic.* vbi patet in causa
filij fuit iudex datus, quia non suo arbi-
trio, sed formula sibi pręscripta iudicat
non alias vt in. *l. qui iurisdictioni. D. de*

iurisd. omn. iud. l. venditor. § iudices. D. *de*
iudic. vt notat *Bald. in. § item si adnc, n.*
18. Inst. mandat.

CAP. VI. de Magiæ criminis immanitate.

SVMMARIVM.

Magiæ criminis immanitas. n. 1.
Magiæ professores quo ad primum sunt hæretici. n. 2.
Magis vtitur dæmon ad fallendos homines num. 3.
Magiæ crimen grauius est hæresi proprie dictæ. n. 4.
D*æmonum immolationes morte naturali multatæ. n. 5.*
D*æmoni consecrationes morte puniuntur. num. 6.*
D*æmonum consultationes morte vindicantur. n. 7.*
Rebaptizatio primus apostasiæ aditus. n. 8.
Magi Deum *blasphemant. n. 9.*
Milites, qui vetiuam diferunt disciplinam, morte puniuntur. n. 10.
Magi vt heretici puniuntur. n. 11.
Magiæ crimina ad hæresim expectat. numer. 12.
Magis pœnitentiæ locus iure ciuili denegatur. n. 13.
Niniuitæ, Hierosolimytani, & Cananei ob magiæ crimen puniti. n. 14.
Saul, & Ochozias ob magiæ crimen morte multati. n. 15.
Manases ex magiæ crimine mortẽ oppetit. num. 16.
Manases de magiæ crimine testimonium. num. 17.
Iezabel vt benefica notata præcipitata fuit num. 18.
Numa Pompilus, & Tullus Hostillus magiæ crimine dediti. n. 19.
Nero, Valerianus, Iulianus *apostata magi. num. 20.*

Zoroaster igne succẽsus quod magiam secta retur.n.21.
Simon Magus ob magiæ artem præcipitatus.n.22.
Magiæ sectatores varij quam strage perierunt.n.23.& 24.
Magiæ crimen damnatur lege Moysi.n.25.
Magiæ crimen damnatur Regum edictis. num.26.
Magiæ crimen damnatur Prophetarum elogijs.n.27.
Magiæ crimen damnatur iure Ecclesiastico.n.28.
Magiæ crimen damnatur iure ciuile. n.27.
Curiositatis vitium repræhensus.n.30.
Curiosus pro malefico.n.31.
Rub. de curiosis,et stationar. explicata. numer..32.
Curiosus vnde dicatur.n.33.

1 MAgiæ crimen inmane, ac detestabile est, nam ex eo offenditur Deus opt. max. Deipara Virgo, & omnes cœlites, & vniuersa Ecclesia, genusq; humanum, & animata, inanimataq; omnia.
2 † Nã eius professores, quo ad primũ sunt hæretici, quibus dæmon vtitur, ad fallendos homines quasi formosis meretricibus, quibus hæresia cõparatur, *D. Isai.c.1.*
3 †Et queadmodũ læ nones, quãdo scorti forma defloruit: ex scorto lenã faciunt, ita dæmones cum prima illa hæresis species ita perijt, vt minus homines in errore pelliciãtur, ex hæreticis magos faciũt, vt tradit *Mart. del Rio in prolog. Mag.*† Vnde hoc crimẽ
4 grauius est heresi proprie dicta, nam in eo primo interuenit idolatria grauior quã Ismaelitarũ, nã illi aureũ vitulũ cõ luerunt, *Exo.c.32.* Hi vero ipsũ Cacodemonẽ, quẽ adorant, sacrificant, obediẽtiæ omagium, & fidelitatis præstant, vt tradit *Remig.lib.1. de Dæmonol.* † Quod
5 crimen morte naturali damnatur iure diuino Exod.c.22. *Qui immolat Dijs occidetur.* Nam ex eo Rex Acab iussu Dei occiditur a Iehu, *Reg.4.cap. 9.* & Ioas á suis occiditur, *Reg.4.c. 12.* & Amasias, *Reg.4.c.14. Paralip.2.c.25.* † Sequẽ suos 6
demoni addiciunt, quod nõ min⁹ mortis pœna prohibetur, Leuit.c.20. *Siquis dederit de semine suo idolo Moloch morte moriatur,* vt impius Acham, & Manasses fecerunt, *Reg.4.c.21.& 23. Paralip. 2.c.28.* † Secundo tanquam Deum dæ- 7
monem consulunt, ab eoq; edoceri cupiũt, & iuuari, quod pœna mortis Ochozię Regi fuit multatum, Reg.4.c.1. *Nũc quid non est Deus in Israel, vt eatis ad consulendum Beelzebud Deum Accaron? quam obrem hæc dicit Dñs, de lecto super quem ascendisti nõ descendes, sed morte morieris.*
† Tertio rebaptizantur, quod est pri- 8
mus apostasiæ additus, vt magis Christianæ religioni afficiãt iniuriã, *c. rebaptizare, c. ostenditur cum alijs de consecrat. distinct.4.c.1. de summa Trinit. & fide Cathol.c.fin. de baptism. Trident. sess.7.can.9.* Quod similiter pœna mortis damnatur. l. *siquis rebaptizare. C. ne sacrum baptis. iteret. l.9. tit.4.p.1.* † Quarto vt veri 9
apostatæ Deum blasphemant. *l.2. & l. 3. C. de apostat.* & exercẽt ritus, & sacrificia diabolo fœdius, quam vlli olim pagani. *l.1. & 2. l. nemo. C. de pagan. & sacrifi.* † Quod quia transfugium est de 10
Deo (cui se sacrameuto militiæ in baptismo adixerant) ad dęmonem eius hostem, non minus debent morte puniri, quam milites, qui votiuam diserunt disciplinã. *l. desertorẽ. §. is, qui ad hostes D. de re milit. l. aut damnum. §. hostes autem. l. si quis aliquid. §. trasfugæ. D. de pœn.* † Quę omniã, cum in vno con- 11
currant crimine, quorum singula morte naturali damnantur, manifestè apparet, quam iustissimé ignito gladio, ac alijs hæreticorum pœnis, puniantur, vt infra trademus in *cap.9.10.11.* & 12. † Non solum malefici, & haruspices, 12
vt

vt in *l.3.C,de malefic.& math.* sed etiam
magos, sortilegos, incantatores, ac di-
uinos, quia sunt apostatæ, sunt hæreti-
ci, sunt peccantes contra naturam,
quorum omnium hæc legitima poe-
ma est, vt tradunt *Abb.& Hostiens. in
cap.ad abolendam de hæretic. & in cap.1.
de apostat.Brun.lib.5.de hæretic. cap.3.Co-*
13 *rasius lib.3.Miscellan.cap.8.* † Et est gra-
uius crimen hæresi proprie dicta, quia
non solum Deũ renuntiant, sed dæmo-
ni eius hosti fœderãtur, & ab eo edoce
ri cupiunt, quare licet hæreticis pœni-
tentiæ locus sit, at tamen his magis iu-
re ciuili diserte denegatur. *l.3.C.de apos-*
14 *tat.* † Vt sic merito resipiscant, nam in-
ter causas præcipuas excidij Niniuæ
memorat propheta *Nahum c.3.* quod
in ea magi, & malefici magni fie-
rent: & eam ob causam minatur Hie-
rosolymę *Michæ. cap. 5.* & Cananei
deleti, & pulsi sedibus suis, *Deuteronom.*
15 *cap.18.* † Et Saul non excidit regno, ni-
si postquam magiæ præsidia quæsiuit,
Regum.1.cap.28. qua de causa Ocho-
zias fuit morte multatus, *Regum.4.*cap.
16 1. † Et Manases ob maleficiorum imi
tationem calamitosi regis specimen
fuit, *Regum.4.cap.21.* cuius peccatum
posteri luetunt. *d.Regum.4.cap.25.* adeó
vt nec paccari Deus potuerit Iosiæ pie-
17 tate, *Regum.4.cap.23.* † Nam vt ilio tes-
tatur Paralip.2.cap.33. *Obseruabat som-
nia, sciscitabatur auguria, maleficis artibus
inseruiebat, habebat secum Magos, & in-
cantatores; multaque mala operatus est*
18 *coram Domino, vt irritaret eum.* † Qua-
re Iezabel, vt Venefica notata præ-
cipitata de fenestra fuit, & lacerata á
canibus, *Reg.4.cap.9.* idemq; finem sor-
tiretur Ezechias, nisi pœniteret, *Reg.4.
cap. 21.*

19 ¶ Et vt sacra prætermittam de ex-
ternis Regibus idem habetur, nam om
nes qui magię dediti sunt strage perie-
runt, vt de Numa Pompilo narrat *Plu-
tarch. in Num.* de Tullo Hostilio *Titus
Liuius lib.1.ab vrbe condit.* † De Nero- 20
ne, *Plin. lib. 30. cap. 1.* de Valeriano,
Nicephor. lib.6. cap.10. de Iuliano apos-
tata, & alijs *idem Nicephor. lib.10. cap.
29. & lib. 7. cap. 45.* † Nam ipsius ma- 21
giæ inuentor *Cham*, seu *Zoroaster* ab ip-
so dęmone, quem importunius solici-
tabat igne succensus, & concrematus
fuit, vt narrat *Clemens, lib. Recognit.* † De 22
Simone mago notissima res, quod in
aere á dęmone sublеuatus, præcipita-
tusqué, fractis cruribus, cum ignomi-
nia, & dolore interijt. † Horum simi- 23
lia de Cynope mago narrat *Prochorus*,
de Zaroe, & Arphaxat, *Abdias lib. 6-*
de Odane, Hollero, Metothimo; *Ma-
gn̄s Olaus in histor. Septentr.* † De Sopa- 24
tro, *Eunapius in Aedesio*, de Orpheo,
Mopso, Amphiareo, qui omnes magi
fuere, & strage conciderunt, narrat
Cæl. Rodigin. lib. 19. antiq. lect. cap.7.

¶ Quare magiæ crimen omni iure 25
prohibetur, & authoritate, nam pri-
mo damnatur lege Moysi Leuit cap.19
*Non declines ad magos, neque ab ariolis ali-
quid sciscitemini, ne polluamini per eos.* † Se 26
cundo Regum edictis Reg. 3. cap. 28.
*Saul substulit magos de terra, & interficit
eos, qui pythonem habebant in ventre.* † Ter 27
tio Prophetarum elogijs, Hierem. cap.
27. *Nolite audire prophetas vestros, & di-
uinos, & somniatores, & augures, & ma-
leficos.* † Quarto iure Ecclesiastico, 28
*c.si quis Episcopus, c.non oportet, c.aliquãti,
cap.si quis clericus, huius 26. q. 5. cap. ex
tuaram de sortileg.* † Quinto iure ciuili 29
tam Imperiali. *l.nullus. l. nemo. l. quicum-
que. C.de malefi.& mathen.* quam Regio,
l. 1. tit.23. part.3. l.6. tit.13. lib.8. Recopil.
† Nam vt ait Ecclesiast. cap.3. *Altiora* 30
*te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus
fueris, sed quæ præcepit tibi Deus illa cogita
semper, & in pluribus operibus eius ne fue-
ris curiosus.* † Curiosus pro malefico me 31
minit Horatius, sed locus nõ ocurrit,

plura in id memorat, *Cuiat. li. 20. obseruat. cap. 22. & lib. 27. cap. 17.* † Iustinia-
32 nus tamen curiosos dixit illos, qui passim delicta in re militari commissa nũtiabant, vt notat *Alciatus in Rub. C. de cu-*
33 *riosis, et stationar. lib. 11.* † Curiosus enim dicitur á cura non parua, vt putat *Laurent. Valla*, sed magna, & nimia, & ita qui de rebus vanis, & futilibus admodum satagebãt, dicebantur *curiosi*, & sic in malam partem pro malefico inualuit in. l. nemo aruspex. C. de malef. & mathem. *Sileat omnibus perpetuo diuinandi curiositas.*

APPENDIX.

1 MAgiç crimen grauiorem esse hęresim proprié dictam aserui, *nu.* 4. nam qui ad magiam huiusmodi deflectuntur peiores sunt, quam qui ad cœteras diaboli sectas degerant, etiam Mahumetanas, cum illi nunquam Deũ abnegent, nec Deiparæ Virginis Mariæ patrocinia renuncient, neque alias abominationes faciant, quales isti perditi, *de quibus sup. lib. 2. cap. 7. ex num. 6.*
2 † Nam apud Mahumetanos Christum Dominum abnegare, aut beatissimam eius matrem Mariam maledicere crimen grauissimum est, tum quia ex eorum propagine Mahumat se natũ gloriabatur, quam maledicere crimen læsæ maiestatis fuit. *l. 1. C. si quis imperatori maledix. l. quisquis. C. ad. l. Iul. Maiestat.*
3 † Tum etiam quia Virginem Mariam beatissimam prædicant in Alcoram cõceptam sine peccato originali, ex qua Christus Dominus carnem suscepit, quem dicunt *Rhoh Ala*, hoc est, *Spiritum Dei*, datum ad generis humani repara-
4 tionem, *Rhoh Ala bem Mariem.* † Nam dicunt primo datum Moysim ad legis promulgationem, quam quia Hæbrei non perceperunt missum fuisse á Deo Spiritum eius Iesum Christum, quem Hæbrei crucifigere volentes, in cęlum raptum, missum postea Mahumat, vt veritatem doceret, suadentes ex illo D. Ioan. cap. 17. *Cum venerit ille spiritus veritatis docebit vos.* † Et ita his tribus 5
appellant *Cidena*, quod significat, *Dominus noster*, legum promulgatores *Cidena Muza. Cidena Iza, & Cidena Mahumet*, ad suos stabiliendos errores vera falsis admiscentes. † Quare ad Mahu- 6
metanam sectam degenerantes Christiani non coguntur Christum Dominum abnegare, aut eius beatissimam matrem maledicere, aut fidem renunciare, sed solum dicere, *Lahidla hed Ala Mahumet arazol Ala*, quod significat, *Vnus Deus est, & hæc veritas docuit Mahumat.* † In quo tota Mahumetanorum 7
religio versatur, quia eius fide saluos fieri credunt, errantes in Trinitate, & verbi incarnatione, Mahumat prophetam Dei, & veritatis authorem confitentes, qui Sathanæ discipulus, & pater mendatij fuit, vt de suo testatur magistro D. Ioan. cap. 8. *Cum loquitur mendatium ex proprijs loquitur, quia mendax est.*

CAP. VIII. de magiæ huiusmodi qualificatione, siue de his, quæ sapiunt hæresim.

SVMMARIVM.

Magiæ crimina trifariæ sunt naturæ. n. 1.
Maleficia distinguntur in hæreticalia, & non hæreticalia. n. 2.
Inuocare dæmonem ad faciendum quod facere nequit sapit hæresim. n. 3.
Credere dæmonem tanquam Deum est mere hæreticum. n. 4.
Petere á dæmone quæ non repugnant eius naturæ non sapit hæresim. n. 5.

Bar-

Facien-

*Facientes, quæ ab Ecclesia non sunt institu-
ta fieri, valde sunt suspicti. n. 48.*
*Facta mala confessus, & prauam intentio-
nem negans tanquam hæreticas punien-
dus. n. 49.*

OMNIA magię crimi-
na, de quibus suscipitur
1 disputatio, trifariæ sunt
naturæ: nam aut sunt
hæretica facta, id est, qui
hæresim præse ferunt,
aut *hæreticalia*, siue quæ sapiunt hære-
sim, aut *nõ hæreticalia*, quæ peccato tãtũ
2 aut superstitioni inuoluuntur.† In quo-
rũ primo ab alijs disentio, qui maleficia
omnia in hæreticalia, & non hæretica-
lia tantum distingunt, vt tradunt *Paul.
Grilland. de sortileg. q. 10. ex. nu. 2. & q.
11. ex n. 1. Nicol. Eymeric. in director. In-
quisit. p. 2. q. 42. Nauarr. in Manual. cap. 11.
ex n. 28. Iul. Clar. lib. 5. Receptar. §. hære-
sis, Farinat. tom. 1. q. 20. ex num. 79. Marta
3 de iurisdic. p. 2. c. 12. n. 2.* † Inuocare enim
dęmonẽ ad faciendum, quod ipse neq;
scire, neq; facere potest, vt reuelare futu
ra, & suscitare mortuum, sapit tantum
hæresim manifestã *Alphon. Castro lib. 1.
de iust. hæret. puni. c. 15. Cuman. in Lucerna
Inquisi. v. sacra abuti, Rojas de hæretic. p. 2.
assert. 12. n. 267. Grillãd. de sortileg. d. q. 10
n. 16. Farinac. d. q. 20. n. 85.* † Credere au-
4 tẽ illa posse pręstare ex propria virtute
non solum sapit hæresim, sed est mere
hæreticum, quia tribuere creaturæ, quę
sũt propria creatoris, est error in mẽte,
in quo propriè hæresia cõsistit, *c. hæresis
c. hæreticus. 24. q. 3.* † Petere autẽ, vt reue
5 let furta, aut ad libidinẽ tẽtet, aut quid
aliud quod eius naturæ non repugnat,
neq; est hæreticũ, neq; hęreticale, quia
nullus fidei error contrarius accedit, vt
tradit *Eymeric. d. q. 42. Panorm. in c. 2. de
sortileg. Grillan. d. q. 10. n. 16. Oldrad. cons.
6 210.* † Quod quia non ita distinguit *Bar
bat. cõs. 55. lib. 1.* indoctè cõtendit quod
dæmon inuocare ad cognoscendũ, vel
faciẽdum, quod ipse facere, vel cognos
cere potest á Deo non impeditus, sapit
hætesim manifestã, & ideo eius cogni-
tionẽ ad dños hæreticæ prauitatis In-
quisitores pertinere, quẽ sequuntur *Peg
na ad Eymeric. d. q. 42. Spina in Apolog. 4.* 7
aduersus Ponzinib. † Sed cũ in his nullus
mẽtis error sit, neq; sapit hæresim, neq;
ad dominos hæreticæ prauitatis Inqui-
sitores pertinet, c. accusatus. §. sane de
hæret. lib. 6. *Inquisitores hæreticæ prauita-
tis à sede Apostolica deputati de diuinatio-
nibus, aut sortilegijs (nisi hæresim saperet
manifestam) se intromittere non debent.*
¶ Sapęre autẽ hæresim dicitur quan 8
do actus ex se dininitatẽ aliquam crea-
turæ ttibuit, vt qui dæmonem tãquam
Deum consulit, *c. ij qui 26. q. 2. c. igitur. d.
26. q. 4. Archidiacon. in d. §. sane, Oldrald.* 6
cons. 210. † Vel ei submittit latriã, eum
tanquam Deum adorando. *d. c. igitur. d.
26. q. 4.* man etiã Angelos bonos, & bea
tos latriæ veneratione adorantes sunt
hæretici, *c. quidam hæretici 24. q. 3.* Quini
mo dæmones Dei hostes, prohibitum
Exod, c. 20. Leuit. 19. † Vel ab eis edoce- 10
ri cupiunt de rebus, qui sunt Deo reser-
uatis, vt fecit Ocozias consulens Beel-
zebu de morbi euentu, *Reg. 4. c. 1.* vel de
futuro belli contingente, vt Saul, *Reg. 1.
c. 28.* † Vel á dæmone petijt, quę sunt vl
tra suam naturam, vt Solem sistat sicut 11
Iosue, *Iosue. c. 10.* mortũ suscitet, vt phy
tonosia putabatur, *Reg. 1. c. 28.* hominẽ
trãsformet vt Nabuchodonosor, *Dani.
c. 4.* Vel quid simile quod solius Dei est,
vt tradunt *D. Thom, Alb. Mag, Bonauent.
& alij in sent. 2. dist. 7.*
¶ Item sunt hæreticalia omnia, quæ
cum aliquo dicto, aut facto hæretico 12
exercentur, vt si quis in sortilegio etiã
amatorio Deum abnegaret, vel crede-
ret illa posse volũtatẽ cogere, vel quid
simile; quod fidei repugnat articulis,
quod

quod eſt hæreſis, *c. hæc eſt fides 24.q.1.*
13 †Vel miſceantur aliqua Eccleſiæ ſacra
menta, vt hoſtia conſecrata, *c. accuſatus*
§. ſane de hæretic. li.6. Nã licet nullũ hæ
reticũ proferat verbũ, ſatis ſuſpectus eſt
de fide, qui ſacroſanctum illud Saluato
ris corpus pro dæmonis reſpõſis offert,
aut conuiciat, vt tradit *Grilland. d.q.10.*
14 *n.4.* †Item ſi miſceatur ſacrũ Chryſma,
aut aliquid aliorum ſacramẽtorũ, quia
faciendo mentionẽ de corpore & ſan-
guine Chriſti, & baptiſmo, conſequens
eſt vt etiã intelligatur de alijs ſacramẽ
tis, quia de ſimilibus ſimile eſt iudiciũ,
c. inter cæteras de reſcrip. & ite concludit
Comenſ. in lucerna Inquiſ. v. ſacra abuti.
15 † Item ſi abutantur verba Euangeliorũ
vel ſacræ ſcripturę ad alium finẽ quam
Deus inſtituit, nam eo ſolo eſt ſortile-
giũ qualificatũ, & valde hæreſi ſuſpec-
tum, vt tradit *Rojas de hæretic. p.2 aſſert.*
32. n. 167. quia hæreticorũ propriũ eſt
verba ſacræ ſcripturæ cõmutare, vt tra-
16 dit *D. Paul. ad Timoth. 1. c. 1.* † Item ſunt
hęreticalia quę pręſeferũt aliquid, quod
eſt hæreſis, vt baptizare imagines, quia
eſt error putare illas eſſe capaces huius
ſacramẽti, vt docet, *Frãc. Pegn. in direct.*
17 *Inquiſ. p.2. comm. 67.* † Vel rebaptizare
pueros, vel putare formam, vel materiã
baptiſmalẽ eſſe aliam, quam Chriſtus
inſtituit, *c. rebaptizare, c. oſtenditur de con*
18 *ſecrat. diſt. 4. cap. fin. de baptiſm. Trident.*
ſeſſ. 7. can. 11. † Vel miſceantur ſacramẽ
talia vt aqua benedicta, thura paſcha-
lia, ramos Dñicæ in paſsione, Agnos
Dei, Aræ fragmentum, & alia Eccleſia
ſtico ritu benedicta, & conſecrata cre-
dens ad maleficia habere virtutẽ effica
tiotẽ, vt tradit *Comenſ. in Lucern. Inquiſi.*
19 *v. ſacra abuti.* †Quia cum non adhibuiſ-
ſet, niſi crederet habere virtutẽ ad ma-
leficiorum operationem, hæreſis eſt,
quia aliter ſentit de ſacramẽtis, & ſacra
mentalibus quam Eccleſia inſtituit, *c.*
ad abolendam de hæretic. lib.6.

¶ Item ſunt hæreticalia omnia in qui 20
bus dæmon inuocatur, vt amicus Dei,
& carus, vel ſi putat hoc non eſſe pecca
tum, vel ſaltem non graue, vt tradit
Fran. Suárez lib. 2. de releg. cap. 8. † Quia 20
ille qui peruerſum habet dogma á fide,
vel falſas, aut nouas opiniones gignit,
aut fouet, eſt hęreticus manifeſtus,
cap. hæreticus, cap. inter ſciſma. 24. q. 3.
† Vel petat á dæmone illa, quæ ipſe fa- 21
cere, vel cognoſcere non poteſt, vt fu-
tura contingentia, ſecreta cordis hu-
mani, & ſimilia Deo reſeruata, quia eſt
tribuere creaturę, quę ſunt propria crea
toris, quod eſt hæreticum. *d. §. ſane de*
hæretic. lib.6. † Vel etiam illa, quæ ipſe 22
valet pręſtare, ſi tamẽ credit illa poſſe
ſcite, vel facere, etiam Deo non permi-
tente, vel petat non vt á creatura, ſed
vt á Deo omnino infalibiliter, vt tradit
Bart. Spina lib. de artib. magic. concl. 1. cum
ſequent.

¶ Item ſunt hæreticalia omnia quæ 23
fiunt ab hæretico, vel mago, qui eſt de
expræſſa dæmonis profeſsione: nam li-
cet non reſpectu operis, ſaltem reſpec-
tu operantis hereticalia ſunt, vt tradũt
Menoc. de arbitrar. lib. 2. caſ. 388. n. 4. Fa-
rinac. d. q. 20. ex n. 81. Marta de iuriſdict.
p. 2. cap. 12. † Non ſolum quando fiunt
per modum adorationis, ſed etiam 24
per modum Imperij, quia omne com-
mertium cum dæmone nobis interdic
tum ęſt, vel ipſo Apoſtolo proclaman-
te Corinth. cap. 10, *Nolo ſocios vos fieri*
dæmoniorum. † Vnde errat *Comenſ. in Lu* 25
cerna Inquiſit. v. dæmones inuocare, docẽs
inuocationem dæmonis per modũ Im
perij eſſe licitam: quia cũ illud non ſit
per exorciſcam dignitatem, omnis via
percluſa eſt, vt docet conciuis meus *Si-*
manc. de Cathol. inſt. c. 21. n. 13. † Et cũ ta- 26
lis inuocatio á mago fit habente pactũ
expreſſum manifeſtã, ſapit hæręſim, li-
cet non miſceantur verba hæreticalia,
vt cõtra Grillandũ tenẽt *Caſtro de inſt.*
hæreticor.

hæreticor. punit. lib. 1. cap. 15. Oldrad. d. conf. 210.
27 ¶ Item sunt hæreticales omnes inuo
cationes dæmonis etiam á non haben
te expresso pacto, dum dæmoni offe-
runtur sacrificia, adorationes, suffumi-
gationes, sumisiones, cantus, & oratio
nes execrabiles, vel quid aliud ex arte
adhibitum, etiam si in certo numini of
ferant, vel alio quam dæmonis nomi-
ne, vt sacerdotes Baal, qui in ipso ido-
lo dæmonem inuocabant, *Reg. 4. c. 18.*
28 † Nam licet adoratio absque repræhen
sione Angelis tribuant sancti viri, vt
Abraham, *Genes. cap.* 18. Loth. *Genes.* 19
& datam videamus Angelo Manue,
Iudic. 13. Item & Regibus, vt Assuero,
Ester. cap. 3. Dauid. *Reg. 3. cap.* 1. Prophe-
29 tis, vt Ietro, *Exod. cap.* 18. † In illis enim
propter superioritatem, & naturæ ex-
cellentiam, qua Deo chariores præsu-
muntur merito ab inferioribus adoran
tur duliæ veneratione, vt sancti, & alij
beati Deo chari, quia in illis Deus ve-
neratur, vt tradit *Pegn. in direct. Inquis.*
30 *part. 2. comm. 67.* † Quod secus est in dę
mone, nam nullo modo licitum est ei
latriæ cultum, vel duliæ venerationem
submittere etiam respectu creatoris,
nam hęc est hęresis damnata ab Inqui-
toribus Aragoniæ de mandato Domi
ni Papæ, vt testatur *Eymeric. vbi sup. p. 2.*
31 *q. 10.* † Quare dæmoni latriæ cultum,
vel duliæ exhibentes, credentes, sacrifi-
cantes, inuocantes, vel aliquid Deo re-
seruatis tribuentes tanquam hæretici
sunt habendi, vt tradit idem *Eymeric. d. part. 2. q. 43. & ibi Pegn. comm. 68.*
32 ¶ Nam licet nullus facto dicatur
hæreticus, quia hæresia non in opere,
sed in mentis errore consistit, *cap. hære-
sis, cap. hæreticus 24. q. 3. D. Thom. 2. 2. q. 11. art. 2. Castro lib. 1. de iusta hęrer. punit. cap. 7. Tabiena in summ. v. hæreticus, nu. 1. & copiosius. §. 25. num. 66. Simanc. de Cathol. inst. tit. 31. num. 4. Albertin. de agnoscend. assert. q. 2. n. 2. Couarr. lib. 3. variar. Brun. de hæretic. lib. 1. cap. 2. Rojas p. 1. q. 40. Cano. lib. 12. cap. 8.* † At tamen quia 33
ex facto animi error ostenditur rectè
quis punitur pro hæretico, nam cum
factum sua apte natura est damnatum,
& malum præsumitur mala intentio-
ne factum. *l. si non conuicij. C. de iniurijs, & famos. libel. cap. 1. de præsumpt. Panormit. in cap. cum te. n. 29. de re iudic. & in cap. ad hæc. n. 1. & 3. de appellat. & facit text. in l. nam ludus, & in l. item Mela. D. ad l. aquil.* † Vt si quis dæmones adora- 34
ret, idolis genua flecteret, reuerentiam
hæreticis scienter, & suo more, exhibe-
ret, communionem ab eis, vel consola-
tionem acciperet, aut se more Iudæo-
rum circuncideret, incantationes face-
ret, vel similia, quæ nullo modo pos-
sunt in bonam partem accepi, vt docet
Eymeric. d. p. 2. q. 34. † Nam hæc facta 35
pro manifesta hæresi habentur, cum
ex eis oriantur iuris præsumptiones,
quæ veræ, & proprie probationes dicũ-
tur. *l. fin. ad fin. D. de probat. Ias. in l. 1. n. 9. C. de militar. testam. & in l. sicut Imperator. num. 8. D. de legat. 1.* † Imo fortiora 36
sunt facta ad demonstrandum animũ
quam verba. *l. nostram prouisionem. C. de testam. l. 3. § falsus. D. rem. ratam haber. l. fin. C. de repudiand. hæred.* Nam ex factis,
& gestis exterioribus animus, & volun-
tas intelligitur. *l. nutum. D. de leg. 3. cap. vidua de regul. iur.* † Siquidem talis 37
præsumitur animus qualia facta, *cap. existiment. 11. quæst. 3. cap. cauete. 22. quæst. 5.* quia rei qualitas agentis in-
tentionem demonstrat. *l. non codicil-
lum C. de testam.* † Quia qualis est actus 38
talis est iudicandus animus. *l. si proponis. §. 1. D. de inoffic. testam.* Cum plus sit fa-
ctis demonstrare, quam verbis enuclea-
re. *l. si tamen. § ei qui seruum. D. de ædilit. edict. l. reprehendenda. C. de instit. & substitut.* † Quare dum factum per se est 39
damnatum, præsumitur mala intentio

ne

ne in faciente. *l. si conuitij. C. de iniur. c. 1. de præsumpt.* Omne enim maleficium praua intentione, & voluntate præsumitur factum. *l. nam ludus. l. item Mela D. ad. l. aquil.* †Maiorem enim animi voluntarem; & deliberationem facta, quam verba ostendunt, *cap. filij de hæretic. cap. contra Christianos eod. tit. lib. 6. cap. delecti de appellat. cap. fin. distinct. 30. l. Paulus. D. rem ratam haber.*

40

41 ¶ Vnde licet talis Magus dum conuincitur magorum imagines adorasse, inuocasse demones, fecisse pactum, vel quid tale infidelitatis opus, non excusabitur, etiam si dicat se praua intētione nō fecisse, puta mulieris in amorem peliciēdi, vel thesauros inueniendi, quod per se non est hæreticum factum, vt probat *Simanc. de Cathol. inst. tit. 30. n. 26.*

42 † Nam hæreticus non dicitur, nisi qui peruersum dogma in mente recepit cō tra aliquem fidei articulum. *Imola, & Ant. in cap. firmiter de summ. Trinit. & fide Catho. Brun. de heret. lib. 1. c. 2. Guerrero in Thesa. relig. tit. de heret. num. 20. Iul. Clarus in Pract. §. heresis; Albertin. de agnoscend. asser. q. 6. nu. 8. & q. 23. num. 52.*

43 † Sed quia Ecclesia nō iudicat de occultis, *cap. sicut tuis, cap. tua nos de simonia.* Nam ex his quę sunt in animo, solus Deus cognitor est, *cap. nunc quid, de pœnit. dist. 1.* nec per testes probari possunt *Innocent. in c. super eo, de renunt. Hippol. in l. 1. §. diuus Adrian. D. ad. l. Corn. de sicar. n. 36. & in l. 1. C. eod. n. 28.*

44 †Per signa exteriora animū interpretatur, nā factis præsumitur de affectu, *cap. qui viderit 22. q. 5. cap. nuper de vigam. l. dolum. C. de dolo*, quia plus est in facto, quam in verbo aliquid facere, *cap. dilecti, de appel lat.* nec refert an quis voluntatem suā exprimat verbis, an factis. *l. de quibus. D. de legib.* †Vnde merito talia facientes,

45 quæ hæretici, aut magi hęreticales facere solent pro hæreticis habentur, ex iuris præsumptione, quæ liquidissima probatio est *glos. in. l. si tutor peritus. C. de periculo tutor. Bald. in rub. de præsumpt. n. 5*

† Nam ceremonia, & cultus externi, sunt mores, & ritus ad obseruandam quempiam religionem, vt sic merito eā habere censeatur, cuius cęremonijs & ritibus vtitur, *cap. fin. dist. 30. cap. 2. cap. filij, cap. contra Christianos de hæretic. lib. 6. Archid. in cap. fin. de baptis. Rojas de hæretic. p. 1. num. 314.* 46

† Etiam si talis cultus religiosissimus videatur in ieiunijs, pœnitentijs, orationibus positus in quibus nihil mali habere videtur, nam solet diabolus sanctissimis quoque rebus abuti, vt in errorem facilius homines dilabeantur, nam vt ait Apostolus ad Colocens. cap. 2. *Nemo ergo vos seducat in cibo, vel potu, aut parte diei festi, aut Nœomaniæ, aut Sabathorum, &c.* 47

† Neq; excusari possunt ignorantia, quia eo quod faciunt, quę ab Ecclesia non sunt recepta, aut instituta fieri valde sunt suspecti, quia nullus dicere, aut facere nō præsumitur, nisi quod prius mente cogitauit. *l. labeo. D. de supelect. legat.* & ita licet intentionem neget, facta prædicant, *cap. cauete 22. q. 5. cap. humanæ aures. d. 22. q. 4. cap. existimant. 11. q. 3.* 48

† Vnde dū se talia fecisse profitetur, sed prauam intentionem negat, tanquam pertinax negatiuus est relaxandus curiæ sæculari ad punitionē, *Anan. in cap. excommunicamus. §. credentes de hæretic. num. 11. Turrecrem. in summ. Eccles. lib. 4. cap. 4. Imola in Clement. 1. §. fin. de vsuris. Rojas de hæretic. part. 1. ex num. 276. & max. num. 311. Albertin. de agnoscend. assert. q. 32. num. 17. & q. 34. num. 53. & q. 36. num. 18. Simanc. de Cathol. inst. tit. 24. & 47. n. 22. & in Enchirid. tit. 40.* 49

CAP.

CAP. VIII. de sortilegijs non hæreticalibus.

SVMMARIVM.

Hæreticalia non sunt, quæ fiunt à non habente pactum expressum, dum nullus fidei error contrarius accedit. n. 1.

Dæmonem inuocare vt reuelet præsentia, aut præterita, rem loco moueat, in secta viuentia producat, & alia quæ suæ naturæ sunt, non est hæreticale. n. 2.

Inuocare dæmonem vt spiritum scientem, & valentem ex diuina permissione ordinaria, non est hæreticum. n. 3.

Respondetur ad obiecta de pacto habente cum dæmone. n. 4.

D. Thomas de sortilegijs hæreticalibus explicatus. n. 5.

Apostasia non semper hæresim continet. num. 6.

Inuocatio non semper exhibet actum latriæ. n. 7.

Inuocare in iure pro implorare auxilium. num. 8.

Diuinationes, quæ vanas obseruationes continent, non sunt hæreticalia per se. numer. 9.

Eymericus de chiromantia reprehensus, qui putauit indistincte damnari ex pacto. mer. 10.

Chiromantia in multis casibus naturalibus permissa. n. 11.

Sortilegia quæ tendunt ad occulti indagationem non sunt hæreticalia, etiam si dæmonis expectetur auxilium. n. 12.

Dæmonem innocare vt mulierem in amorē pelliciat, non est hæreticale. n. 13.

Sortilegia, & imagines facere ad procurandum amorem mulieris, vel morbum curandum per se non sunt hereticalia, numer. 14.

Sacramentalia admiscere dum non credit ad maleficia habere virtutem, non est hæreticum. n. 15.

Sanctorum reliquias vti ad maleficia nō est hæreticum. n. 16.

Imagines sanctorum comuiciare non est hæreticum. n. 17.

Hostiam non consecratam admiscere licet sacerdos super eam plures missas celebrauerit, non est hæreticum. n. 18.

Hostiam non consecratam populo adorandā proponere non est hæreticum. n. 19.

Expoliare altaria, & consueta luminaria extinguere non est hæreticum. n. 19.

Missas celebrare super hostiam litteris inscriptam, aut super cuticulam panis aptæ ad sortilegia, non est hæreticum. numer. 20.

Hæreticum sola mens facit dum in ea quæ sunt fidei errat per intellectum. n. 21.

Nullum opus externum quantumuis horrendum, est hæreticum. n. 22.

Error solus in eo, qui paratus est corrigi, non facit quempiam hæreticum. numer. 23.

Marcellinus Pont. max. de hæresi excusatus. n. 24.

Diuus Cyprianus de hæresi excusatus. numer. 25.

Osius Episcopus Cordubens. de hæresi excusatus. n. 26.

D. Paulus reprehendit D. Petrum principem Apostolorum n. 27.

D. Augustinus, & D. Hieronymus contrarias sententias protulerunt.

1 NON hæreticalia autem sunt omnia, quæ fiunt á non habente pactum expræssum cum dæmone, dum nullus fidei error contrarius accedat, vt si inuocaretur dæmon ad faciendū, vel cognoscendum, quod ipse facere, vel cognoscere potest á Deo non impeditus, vt docet *Menoch. de Arbitrar. cas. 388. Oldrald. cons. 210. Farinac. q. 20. tom.*

tom.1.Tiraq.de pœn.caſ.4.n.3.Grilland.de ſortileg.q.10.n.13.& q.11.num.19.& 20.

2 † Vel reuelare præſentia, & preterita, res loco mouere, in ſecta viuentia producere, tempeſtates excitare, & ſimilia quæ dæmoni naturæ non repugnant, de quibus in ſuis locis fuſe á nobis actum eſt *lib.1. & 2.*

3 † Nam inuocare dæmonem ad quocumque opus naturæ, non vt dæmonem, ſed vt ſpiritum ſcientem, & valantem ex diuina permiſsione ordinaria præſtare, non eſt hæreticum, quia nullum errorem in mente fouet, in quo hæteſia conſiſtit, *cap.hæreſis, cap.hæreticus 24. quæſt.3.*

4 † Neque in contrarium facit *Nicolaus Eymericus in direct. Inquiſit.part. 2.quæſt.* 43. dum poſt annumeratis multis caſibus, in quibus hæreſis interuenit, hęc ſubdijt ex D. Thom. *In alijs operibus magicis, in quibus complementum operis ex virtute dæmonis expectatur, in omnibus enim eſt apoſtaſia á fide propter pactum initum cum dæmone, vel verbo tenus ſi inuocatio interſit, vel facto aliquo, etiam ſi ſacrificia deſint.*

5 † Quia ibi *Diuus Thomas*, ex quo prædicta verba refert, *ex Sentent. 2. diſt. 7.art.fin.* de ſortilegiis agit hęteticalibus, in quibus á dæmone quæritur aliquid quod eſt extra ſuam naturam, per meram inuocationem virtute præcedentis pacti, quod ſatis hæreſim ipſomet Eymercio docente, & *Pegna, commentario 68.*

6 ❡ Neque minus obſtat *Albertus Magnus, vere magnus, & omni commendatione dignus in Sentent. 3. diſtin. 7. art. fin.* dum ait, *Si autem non ſit* (de inuocatione agit) *niſi opere ſimplici tunc eſt apoſtaſia*, nam apoſtaſia non ſemper hæreſim continet, nam quandoque tranſgreſsionē pręcepti ſignificat, *cap.ſi quis venerit, cap.illud, de maioritate, & obedientia, gloſ. in cap.1. de apoſtat.* quæ in quocumque magiæ opere interuenit, vt tradit *Petr. Binsfeldus in cōfeſsionibus maleſi.part. 1.*

† Nec inuocatio ſemper exhibet actum latriæ, vt docet *D. Auguſtinus tom.3 .lib.1.locution.* cuius hæc ſunt verba; *Iacob benedicens nepotes ſuos filios Ioſeph, ait inter cætera: inuocabitur in his nomen meum, & nomen patrum meorum: quare notandum non ſolum exauditionem, ſed etiam inuocationem dici aliquando, quæ non Dei, ſed hominis ſunt.* 7

Et in iure inuocare accipitur pro implorare auxilium, ſeu gladium ciuilis Magiſtratus, *l.Epiſcopale. C.de Epiſcopale audientia, capite primo de officio Ordinarij, Baldus in.l.1. D.ſi quis ius diſcreti non obtemperauerit.* 8

❡ Item non ſunt hæreticalia per ſe Aſtrologia, Phyſiognomia, Chironantia, Augurium, Sortilegium, & ſimilia, in quibus vanæ ſunt obſeruationes, aut ſuperſticioſæ vanitates, vt tradūt *Eymeric. in direct. Inquiſit. p. 2. q. 42. & ibi Franc.* Pegna *comm. 67. Marta de iuriſdict.part.2, cap. 12.num.6. Farinac.tom.1. quæſt. 20. Menoch. de arbitr. caſ.* 388. 9

† Dum tamen caueas ab *Eymerico. part.2. quæſt.* 43. dum de chiromantia agens, hæc generalia verba ſcripta reliquit: *Quidam ſunt ſortilegi, & diuinatores meri, vt qui ex manus delineamentis diuinant, & iudicant de effectibus naturalibus, & conditionibus hominis.* 10

† Nam chiromantia in multis caſibus naturalibus pērmiſſa eſt, vt diximus *lib. 1. cap.9.* quam licet ſuperſtitioſi homines ſomnis ſuis deprauauerunt, non propterea, quæ naturalem habent cauſam, reſpuenda ſunt, quia propter malos pices non rumpimus retia, nec debemus occidere impium cum iuſto, *Geneſ. capite 18.* 11

† Item non ſunt hæreticalia ſortilegia omnia, quæ tendunt ad alicuius oculti cognitionem, etiā ſi demonis expectetur auxiliū, vt qui per inſpectionē 12

Astrolabij furtum indagare procurat,
13 vt in *cap. ex tuarum, de sortileg.* † Ita dę
mone m inuocare, vt mulierem ad libi
dinem tentet, vel in amorem pelliciat,
non est hæreticum per se, quia Dñs eũ
vocat tentator, *Matth. c. 4.* & ita tenent
*Panorm. in cap. in tabulis, de sortileg. Co-
mens. in lucerna Inquis. v. sortilegia, D. Tho
14 mas 2. 2. q. 92. art. 2.* † Neque etiam sorti
legia, quæ imagines faciũt ad procurañ
dum amorem mulieris, vel alicuius
morbi curationem (nisi in professori-
bus, & pactum expręssum habentibus)
vllo modo hæresim sapiũt per se, quia
magis est superstitiosum, quam hęre-
ticum, vt docet *D. Augustinus lib. 10. ci-
uitatis Dei, cùm alijs per Oldr. cons. 208.
Geminianus in cap. accusatus de hæretic. in
lib. 6.*

¶ Item non est hæreticale admisce-
15 re sacramentalia, dum nõ credit habe-
re virtutem ad maleficia, quia actus nu
de, & per se nõ est hæreticus, sed super-
stitiosus, vt tradit hęreticę prauitatis In
quisitor *Paul. Grillan. de sortile. q. 10. n. 15
16 16. 17. & 18.* † Nec non etiam miscere
reliquias sanctorum, aut eas dissoluere
ad maleficia, non est hæreticum, quia
nõ est contra latriam, sed contra duliæ
venerationem, vt tradunt *Veracruz lib.
1. de adorat. disp. 6. c. 8. Suarez de Relig. lib.
3. cap. 6 Valent. tom. 3. disp. 1. q. 24. pun. 2.*
17 † Et sic similiter nõ est hæreticale ima
gines beatæ Virginis (etsi ei maxima ve
neratio debeatur) vel aliorũ beato-
rum terra prosternere, aut ausu temera
rio cõpungere, vel cõuiciare, licet gra-
uissimum sit peccatũ, *c. si canonica. §. fin
18 de offi. ordin. lib. 6.* † Itẽ admiscere hostiã
non consecratam, licet sacerdos plures
Missas super illã celebrauerit, quod pu-
tatur aptũ ad amorem consiliandum,
non pertinet ad hæresim, *c. de homine de
19 celebrat. miss.* † Item nec clericus dicitur
hæreticus, qui talem hostiam non con-
secratam populo adorãdam proponit,
nec qui causa doloris expoliat altaria,
& consueta luminaria extinguit, vel ce
lebrat Missas defunctorum, pro viuis, vt
cicius moriantur, *c. quicumque h. 26. q. 5.*
† Similiter si super hostiam litteris ins- 20
criptam, quę putãtur apta ad sortile-
gia Missas celebrauerit, aut super cuti-
culam panis, vel quid simile aptum ad
malificia, non est hæreticus, *c. si quis E-
piscopus. d. 26 q. 5.*

¶ Hæreticum enim sola mens facit, 21
dum in ea quæ sunt fidei errant per in-
tellectum, & pertinaciter adhæret erro
ri, per voluntatem approbans falsa pro
veris, & vera pro falsis, vt docent *D.
Thom. 2. 2. q. 11. art. 1. Alexand. de Ales p.
2. q. 181. memb. 1. Albertin. de agnoscend.
assert. q. 2. n. 12. & q. 6. n. 8. & q. 23. n. 52.
Palac. Rubeus in allegat. de hæresi. §. 3. &
4.* † Itaquẽ nullum opus exterius quan 22
tumuis horrendum est hæresis absque
errore in intellectu, siue in eo, vt moto
á voluntate eligente, taliter quod in hę
retico requiratur falsa credulitas ex
parte rationis, & peruersa voluntas ex
parte concupiscibili, *cap. dixit Apostolus
24. q. 3. cap. excommunicamus. §. credentes
de hæretic. cum alijs per Ioan. Rojas de hæ-
retic. p. 1. c. 1. ex n. 34.* † Neque si paratus 23
est corrigi, pro hæretico est iudicãdus,
quia error solus non facit hæreticum,
sed iunctus cum pertinatia, vt tradunt
*Cardinal. Turrecrem. in summ. Eccles. p. 2.
lib. 4. c. 1. & Archiepis. Florent. in sum. p. 2
tit. 12. cap. 5. Episc. Simanc. de Catho. inst.
c. 31. n. 7. & c. 25. n. 2. & in Enchirid. tit.
49. n. 4. Albertin. vbi sup. & tract. de hære
tic. in rub. lib. 6. q. 1. n. 19. & q. 13. n. 14.* Nã
vt ait D. August. lib. 1. de Trinit. *Errare
potero, sed hæreticus non ero.* † Nam eo ex- 24
cusatur Marcellinus Pontifex max qui
tempore Domitiani, & Maximialini á
paganis cõpulsus idolo thurificauit, vt
habetur in *c. nunc autem. dist. 21.* † Et san 26
ctissimus Ossius Episcopus Codubẽsis,
qui Nicęnę sinodo pręfuit, Illiberitano
Arela-

Arelatensi, & alijs multis á Pagano cō pulsus idolis flectit genua, menre tamē intacta, vt multis adductis comprobat omnigena eruditione clarus amicus noster. *D. Bern. Alderete lib. 1. de las an-*
26 *tiguedades de España, ex cap. 4.* † Et D. Cyprianus in errore, quod profitebatur de baptismo, *cap. si quis inquit. 1. q. 1. cap.*
27 *quomodo exaudit de consecrat. dist. 4.* † Et D. Paulus doctrinam D. Petri principis Apostolorum reprehendit, ex eo quod D. Petrus sentiebat legalia non esse seruanda, vt patet ex eleganti dis-
28 putatione D. *Paul. ad Galat. c. 2.* † Et Ecclesiæ doctores D. Augustinus, & Hieronymus passim sibi inuicem fuerunt contrarij, & contrarias sententias protulerunt, vt habetur in *cap. 1. dist. 26. vbi glos.* inquit, *male sentiebat hic Hieronymus, late D. August. lib. de bono coniug. cap. 18. Villadiego de hæretic. q. 7. n. 7.*

CAP. IX. *de iudice competente in vno quoque Magiæ crimine.*

SVMMARIVM.

Iudex vniuersalis omniū solus Deus. n. 1.
Deus per seipsum iudicia exercuit. n. 2.
Iudicia constituta à Deo *humana, ob frequētes hominum controuersias. n. 3.*
Adam iudicem vniuersalem creatus. n. 4.
Reges constituti à Deo ad iurisdictionē. n. 5.
Lege naturali, & scripta vnius iudicio omnia iudicabantur. n. 6.
Iurisdictio spiritualis, & temporalis post aduentum Christi distinctæ. n. 7.
Magiæ hæreticalis cognitio ad Episcopos fuit principio delata. n. 8.
Magiæ hæreticalis punitio hodie ad Inquisitores pertinet. n. 9.
Inquisitores ex causa hæresis tam aduersus clericos, quam laicos cognoscunt. n. 10.
Magiæ crimina dū sapiant hæresim specialiter ad Inquisitores sunt demādata. n. 11
Inquisitores maiores sunt quocumque ordinario. n. 12.
Inquisitores possunt quoscumque iudices cōpellere, vt ad se acta contra magos hæreticos mittat. n. 13.
Reus subesse debet iudici, vel ratione originis, delicti, vel domicilij. n. 14.
Magus de hæresi suspectus, potest à iudice loci, in quo reperitur, puniri. n. 15.
Hæresis crimē habet causam continuā. n. 16
Magia hæreticalis non præscribitur viginti annis. n. 17.
Sortilegia non hæreticalia viginti annis præscribuntur. n. 18.
Maleficia coniuncta hæresi nullo tempore præscribuntur. n. 19.
Hæresis causa etiam post mortem instituitur. n. 20.
Sententia in mortum directo lata est nulla. n. 21.
Sententia in mortum ferri potest si cum eo lis cœpta sit. n. 22.
Pœna pecuniaria sententiæ latæ in mortum ab hæredibus exigitur. n. 23.
Hæredes rei in crimine læsæ Maiestatis quinquenio præscribunt. n. 24.
Sortilegij non hæreticalis reus discutitur à laico, vel Ecclesiastico comulatiue. n. 25
Clericus sortilegij reus ab Ecclesiastico solo discutitur. n. 26.
Clericus gaudet foro Ecclesiastico etiam si post commissum delictum ordines assūpserit. n. 27.
Tempus commissi delicti non attenditur in clericis factis post delictum. n. 28.
Laicus factus clericus post commissum crimen apud laicum, quo ad bona respondere tenetur. n. 29.
Ecclesia delinquentibus fouet, qui se ad eam recipiunt. n. 30.
Clerici apud temporales iudices etiam volētes litigare non valent. n. 31.
Clericus nullo modo forum suum renutiare valet. n. 32.
Fori priuilegium concessum est in fauorem totius ordinis clericalis. n. 33.

IVDEX competēs in omne crimine solus Deus est, qui scit reddere vnicuique mercedem pro merito *Gen. cap. 18. Deuter. 10. Iob.*

34.

34. *Psalm.* 7. 61. *&* 93. *Isai. cap.* 11. *Eccl.*
35. *Hierem.* 17. *Matth.* 16. *&* 25. *Acta*
Apost. 17. *Apostol. ad Rom.* 2. *ad Timot.*
2 2. *cap.* 4. *ad Hæbr.* 12. †Et ita per se ip-
sum primum illud Apostasiæ crimen
in primo omnium parente, ac proto-
plasto Adamo compescuit *Gen. cap.* 3.
& alia multa hominum scelera in ge-
nerali cathaclysmo puniuit *Genes. c.* 6.
& primos diuinitatis opugnandæ cona
tus in Nenrod *Genes. c.* 11. & efrenatã
libidinem in Sodoma *Genes. cap.* 19. &
alia multa iudicis officia frugit *Ge-*
nes. 28. *descendam & videbo vtrum cla-*
morem quem venit ad me opere compleue-
3 *rint.* †Sed cum ad frequentes hominũ
controuersias non par esset Deum des-
cendere, aut ex eius benignitate delin
quendi homines ocasionem arriperẽt,
quia semper tando gradu procedit O-
seas cap. 11. *non conuertam vt disperdã*
Ephraim, quoniam Deus ego, & non homo.
4 †Necesse fuit adearum componenda-
rum hominem constituere, vt vitiosos
hominum motus licentius erumpen-
tes in officio contineret, quorum pri-
mus fuit Adam *Genes. cap.* 1. nam vt le
gitur Sapient. c. 9. *& sapientia tua consti*
tuisti hominem, qui dominaretur creaturæ.
5 †Et post eũ alios Reges, & Principes in
eadẽ iurisdictionẽ prouectos Prou. c. 8.
per me Reges regnant, varios eiusdem po
testatis ministros creare, nã propagata
natura vnus omnia expedire non pote
6 rat *Exod. c.* 18. †Qui licet principio vnus
fuisset, & Adamus, & eius successores
in lege naturæ omnium causas expedi-
rẽt, & in lege Scripta cæteri omnes tã,
qui ex leui, quã qui ex alijs tribubus de
cenderãt Iudicio Moysi etãt iudicãdi,
7 *vt diximus sup.* †Post aduẽtũm Christi
iurisdictiones distinctæ sũt, & Põtifices
ad spiritualẽ, Reges ad tẽpotalẽ creati
de iurisdictionis cõpetentiæ lites oriri
cœperunt quas cõponere nostri non
est institutũ, sed cuiusque Magię crimi
nis cognitionẽ ad quẽ pertineat osten-
dere, secundũ vnuscuiusq; naturam de
qua in præcedenti capite actum est.
Quando enim crimen est hæreticũ, 8
aut hæresim sapit, licet principio ad E-
piscopũ diæcesaneũ eiuspertineret cog
nitio *cap. ad abolendam cap. excomunica-*
mus de hæretic. †Nunc ad Inquisitores 9
hæreticę prauitatis pertinet priuatiuè
cap. acusatus §. sane de hæretic. lib. 6. quia
ad id á Sede Apostolica hodie sunt de
putati *c. Inquisitores, de hæret. lib.* 6. †Et 10
ita aduersus omnes tã clericos, quám
laicos hodie priuatiuè cognoscunt, *cap.*
vt officiunt de hæret. cum aliis per Eymeri
cum & Pegn. in direct. Inqis. Siman. de Ca-
thol. instit. cap. 34. *ex n.* 1. *Ioan. Rojas de*
hæret. p. 2. *assert.* 12. *n.* 267. *Conrad. in tẽp.*
Iudic. lib. 1. *cap.* 1. §. 3. *ex n.* 1. †Quod spe 11
cialiter in hoc Magiæ crimine dum sa
pit hæresim eis demandarunt SS. DD.
Innocent. VIII. *Iul.* II. *Leo X. Hadrian.*
VI. *Põtt. Maxx.* vt apparet ex eorũ bul
lis, quas referunt *Syluest. lib.* 3. *de strigi-*
mag. c. 1. *Binsfeld. in confess. malefic. Spren*
ger. in Mall. ad princip. †Qui cũ sint dele 12
gati à Papa ad causã specialẽ maiores
sunt quocunq; Ordinario, *cap. pastora-*
lis, c. tuæ, de offic. vicar. & causas omnes
meri, & mixti imperij expediuntur *l.* 2.
C. *de offi. eius.* †Et ita possunt quos- 13
cunq; iudices compellere, vt ad se acta
contra huiusmodi magos facta mittãt
cap. præsidentes, cap. vt officium. §. de-
nique, cap. vt commissi, de hæretic. lib.
6. *cap. cum Bertoldus, de re iudic.* †Etiã 14
si reus talium Inquisitorum iurisdic-
tioni non subiciatur, nec ratione ori-
ginis, nec delicti, nec domicilij, vt ne-
cessarium est ad cognoscendũ de quo-
cunque crimine *l.* 1. *C. vbi de crimine*
agi potest cap. si. diligenti de foro compet.
Couarr. in Pract. cap. 11. *ex numer.* 3.
†Nam reus de hætesi suspectus in qua-
cunque parte reperiatur potest iure 15
optimo per iudicẽ quoque loci puniri,

ex communi ſententia praxi recepta, vt per *DD. in cap. vt commiſsi de hæretic. lib. 6. Guido Pap. q. 202. Duen. reg. 378. n. 7. Couar. d. c. 11. ex n. 12. Flamin. Carthar.*
16 *de execut. ſẽt. c. 1. ex n. 245.* † Quia hereſis crimẽ habet cauſã continuã, & ſucceſsiuã, & ideo vbicũq; hæreticus verſabitur, ibi delinquere cẽſetur, vt reſoluũt *Arnal. Albertin. de agnoſcend. aſſert. Catho. q. 25. Fran. Pegna in direct. Inquiſit. Schol.*
17 *45. Farinac. d. tom. 1. q. 7. limit. 9.* † Etiam ſi á crimine deſito viginti anni ſint tranſacti, quo ſpatio ſottilegia omnia, & maleficia pręſcribuntur, vt ex communi ſententia ſolita etuditione do-
18 cet *Farinac. d. tom. 1. q. 10. n. 28.* † Nam id procedit in ſortilegijs non hæreticalibus, in quibus reus poſt viginti annos (niſi in foro conſcientię) non tenetur reſpondere *gloſ. in cap. admonere 33. q. 2. Abbas, & Felin. in cap. fin. de præſcrip.*
19 † Dum enim maleficium coniunctum eſt cum hæreſi, quamdiu quiſque venit accuſari, & puniri põteſt, quia nullo tẽporis ſpatio præſcribit, vt tradit *Gigas de crimine læſę maieſtat. lib. 1. tit. qualiter in crim. proced. q. 14. & q. 29. & cum aijs*
20 *Farinac. d. q. 10. ex num. 29.* † Imo, & poſt mortem ratione hereſis poterit aduerſus eos inquiſitio inſtitui, & eorum cadauera exhumari, & comburi, vt tradunt *conciuis meus Epiſcopus Simanc. de Cathol. inſt. cap. 18. ex num. 7. Alphon. Caſtro lib. 2. de iuſt. hæretic. punit. cap. 18. Fran. Pegn. vbi ſup. p. 3. Schol. 102. & alij relati á Cenedo collect. 16. ad ſex.*
21 *num. 1.* † Sed non citatur reus, ſed hæredes, & ſententia fertur, in memoriam eius, ne in mortuum directo feratur, & ob id eſſet nulla, vt tradit *Sebaſ. Medicis*
22 *tract. mors omnia ſoluit. concl.* † Niſi cum eo lis cæpta ſit, vt ex communi ſanctæ Inquiſitionis practica reſoluunt *Zanchin. de hæretic. cap. 41. ex num. 3. Gigas crimine læſę Maieſt. tit. qualiter proceda-*
23 *tur, lib. 1. q. 20. vſque ad 28.* † Et tunc pœna pecuniaria ab hæredibus exigitur, vt ex multis firmat *Peregrin. de iure fiſc. lib. 4. tit. 5. num. 31,* quo puto vſque ad annũ quadtageſsimum: nam minori ſpatio non præſcriberent hæredes, *cap. 2. de præſcrip. lib. 6.* † Quantumuis in crimi- 24
ne læſæ Maieſtatis humanæ quinquenio præſcribãtur. *l. 2. l. apoſtatarum. C. de apoſtat. cum alijs per Ant. Gomez tom. 3. Variar. cap. 11. n. 12.*

¶ In alijs autem, quæ non ſunt hæ- 25
retica, neq; hæreſim ſapiunt, vnuſquiſqué á ſuo iudice diſcutitur, laicus á Laico, & Eccleſiaſtico camulatiuẽ: ita vt qui prius capiat rerum, illum puniat, quia delictum eſt mixti fori, *Abb. in c. 12 de ſortileg. ex n. 3. Paul. Grilland. q. 11. n. 4. Iul. Clar. in Pract. §. hæreſis. v. ſucceſsiue quæro, Simanc. in Pract. cap. 8. & cap. 11. Marta de iuriſdict. p. 2. cap. 12. num. 10.*
† Clericus vero ab Eccleſiaſtico tan- 26
tum priuatiue, nam laicus in clericum nullam habet cognitionem, *cap. 1. & 2. de foro compet. cap. decernimus, cap. at ſi clerici, cum alijs de iudic. cap. qualiter, & quando de accuſat. cum vulgat.* † Etiam 27
ſi poſt commiſſum delictum, & nomen receptum inter reos ordinem aſſumpſerit, *Stephan. Aufrer. in Clement. 1. fallen. 11. num. 19. de offi. ordin. Plaza de delict. cap. 32. num. 2. Flamin. Carthar. de execut. ſent. cap. fin. num. 308. Farinac. d. q. 8. num. 107. Couarr. in Pract. cap. 32. n. 4. Marta de iuriſdict. p. 4. cent. 2. caſ. 121. ex n. 11.* † Nam ratione excommunicatio- 28
nis non attẽditur tempus cõmiſsi delecti, vt in *l. 1. D. de pœnis.* ſed ſententiæ, vt ex multis reſoluunt *Gutierrez in Practic. lib. 1. q. 5. ex num. 1. Iul. Clar. lib. 5. receptar. §. fin. quæſt. 36. ex n. 43. Rob. Lancellot. de attent. part. 2. cap. 4. de attent. litepend. limit. 20. ex num. 16. cũ alijs per Cened. collect. 23. ad Decretal. ex nu. 1.*
† Licet quo ad bona capta reſpondere 29
teneatur, vt tradunt *Ant. Scapus de iure non ſcript. lib. 1. cap. 1. ex n. 6. Anaſt. Ger*

mon.

mov.de ſacror.immunit.lib.3.cap.15.ex n.
77.Tiber.Decian.lib.4.Criminal.cap.9.ex
30 60.Azeued.in l.1.tit.4.lib.1.Recop.†Nã
ſi Eccleſia delinquentibus fouet, qui ſe
ad eam recipiũt ex ſacri loci immunita
te, quanto magis fabere debet eos, qui
ex eius gremio effecti ſacrum ordinem
recipiunt? vt coligitur ex cap. bene quidẽ
cap. denique, cap. ſi Imperator, 96. diſt.
31 †Tanta eſt enim iudici laici incapaci-
tas circa res, & eccleſiaſticas perſonas,
vt neque volentes, apud temporales iu
dices tanquam eorum lege diuina inca
paces clerici vllatenus agitari valeant
cap. 2. cap. ſignificaſti de foro compet. cap.
ad audientiam, de conſuetud. cap. quamquã
de cenſib. lib. 6. cap. 1. & per tot. 11. q. 1.
32 Trident. ſeſſ. 25. cap. 3. †Quia neque ta-
cite, neque expreſſê, neque Epiſcopi cõ
ſeuſu accedente, neque fatendo ſe lai-
cum, neque iureiurando forum ſuum
vllatenus renunciare valent d. cap. ſig-
nificaſti, cap. ſi diligenti de foro compet. cum
alijs per Gutierr. de iuram. confirm. p. 1. c.
33 16. n. 13. †Quia priuilegium fori non
vnicuique cletico in particulari conceſ
ſum eſt, ſed toto ordini clericali, ideo-
que particularis renunciatio eum tolli
nequit, cum iuri publico nitatur, quod
priuatorum pactionibus derogari non
debet l. ius publium. § paciſcar D. de pact.
l. neque pignus. §. priuatorũ D. de reg. iur.
34 †Etiamſi clerici ſint minorũ Ordinum
quia ſola prima Tonſura gaudet priui-
legio Ecclſiaſtico, vt ea iniciati priua-
tiué ab Eccleſiæ prælatis diſcuciatur,
cap. 2. de foro compet. & ibi DD. & in cap.
qualiter & quando, de iudic. & in cap. vni-
co de cleric. coniugat. lib. 6. Bart. & alii in
authent. præsbiteros, & in auth. ſtatuimus
C. de Epiſc. & cleric. Roland. à Valle conſ.
4. vol. 1. n. 17. & conſ. 16. vol. 4. n. 12.
Ioan. Garſia de Nobilit. ad l. Cordubæ gl. 9.
n. 50. & teſtatur communem Viuius in ſuis
commun. oppin. v. clerici à poteſtate Farin.
35 tom. 1. q. 8. n. 5. †Non in criminalibus tã-
tum, vt voluit Garſia, & Farinac. vbi
ſup. ſed etiam in ciuilibus, vt ex genera-
litate d. cap. 2. de foro compet. deffendit
Doctiſſ. Luſitanus Pet. Barboſ. in l. Titia D.
ſoluto matrim. & Cardinal. Thuſcus tom.
1. Pract. lit. C. concl. 285. n. 14. †Quia pri- 36
ma tõſura verus ordo Eccleſię eſt, cap.
cleros 21. diſt. cap. duo ſunt genera 12. q. 1.
l. 1. tit. 6. part. 1. Trident. ſeſſ. 21. de reform.
cap. 1. & ſeſſ. 23. cap. 2. & de reformat.
cap. 10. †Quæ clericos efficit vere, & 37
realiter, cap. cum contingat de ætate, &
qualitate ordin. Albert. Trotius de vero, &
perfecto cler. cap. 2. Flamin. lib. 4. de be-
nefic. q. 2. n. 56. Nauarr. in Manual c. 22.
n. 17. Couarr. in c. quia nos n. 4. de teſtam.
& lib. 1. viriar. c. 10. †Ita vt eius aſſump 38
tio recipientibus liberet â poteſtate ſæ-
culari, & conſtituat eos in Eccleſiaſti-
ca Bart. & Horoſc. in l. cum quædam pue-
la ex n. 15. D. de iuriſdict. omn. iudic.
Aucnd. de exeq. mandat. cap. 22. n. 12. Ti
raq. de pœn. caſ. 25. n. 8. Aufrer. de poteſ-
tate ſæcular. reg. 1. & in d. Clem. 1. d. fal-
len. 11. Gutier. in Pract. d. q. 5. Cauall. q.
563. n. 5. Marta de iuriſd. p. 4. cent. 2. caſ.
121. ex n. 11.

Quod quidẽ de iure communi abſ- 39
que dubio procedit, nam hodie obſtat
grauiter Trident. ſeſſ. 23. de reform.
cap. 6. Is fori priuilegio non gaudeat, niſi
beneficium eccleſiaſticum habeat: aut cleri-
calem habitum, & Tõſuram deferens alicui
Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſeruiat, vel
in ſeminario clericorum, aut in aliqua ſcho-
la, vel vniuerſitare de licentia Epiſcopi,
quaſi in via ad maiores ordines ſuſcipiendos
verſetur. † Niſi vellis Concilium om- 40
nes minorum Ordinum clericos non
compræhendere, ſed eos duntaxat, qui
ante quatuordecimum ætatis annum
verſabantur, de quibus in præcedenti-
bus verbis fit mentio, vt olim in prima-
ria Granatenſis Academiæ catedra (diſpu-
tationis cauſa) primus communi aplauſu di-
ſerui in lectura ad cap. decernimus, de iudi-

eijs, quæ typis excusa est anno 1609. *& ætatis nostræ XXVI.* † Nã prænomen is, ea,
41 id (per quod dicta verba enunciantur) quando facit relationem, vt hic, vires sumit relatiui quis, vel qui, Cic. ad Attic. *Venit mihi obiam puer tuus, is mihi litteras abs te reddidit:* & est demonstratiuum: & præteriti repetitium. *l. si seruus legatus. §. si ita scriptum. D. de leg. 1. l. nuper. D. delegat. 3.*
42 † Nam cum regulariter minores ordines pupilis tantum conferantur: *c. 1. & 2. de ætate, & qualit. ordi.* & ijs maximè qui tantũ legere, & scribere norunt, quæ solum requiruntur, vt prima Tonsura inicientũt. *d. sess. 23. de reform. c. 4.* & alij minores Ordines ijs qui saltem Latinam linguam nouerũt conferantur. *d. sess. 23. de reform. cap. 11.*
43 † Sacrosanctum sacerdotij munus, ad quod per minores ordines, tanquam per gradus quosdam ascenditur. *d. sess. 23. cap. 2. & de reform. d. cap. 11.* altiorẽ scientiam requirit Malach. cap. 2. *Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem exquirunt de ore eius.* nec non virtutis culmen, quia vt legitur Trindent. sess. 22. de reform. cap. 1. *Cum à rebus sæculi in altiorem sublati locum conspiciantur, in eos, tanquam in speculum, reliqui oculos conijciunt ex eis summunt quod imitentur.*
44 † Operæpretium fuit eos, qui in beneficij colatione vita, & mores probatæ nõ erãt, in Ecclesia, aut scola constituere, vt in virtutis, & litterarum fontes ad mynisterij apicem informentur, vel ex eo quod ipsamet synodus subdijt d. sess. 23. de reform. cap. 18. *Quod adolescentiũ ætas nisi rectè instituatur prona sit ad mundi voluptates sequendas, nisi á teneris annis ad pietatem, & religionem informetur.*
45 † Vnde quia de his pupilis agit litterarum, & virtutis destitutis, nisi Ecclesiã, aut scholã versarentur, vt in eis litteris, & virtute induantur, tanquam suo ministerio non deseruientes, ad forum nõ luit admittere, & ideo de his agens dixit, *quasi in via ad maiores,* † nam alij ætate, litteris, & virtute prouecti, non sunt 45
quasi in via, sed in ipsa via ad maiores, quia in his sine assiguatione vlla conferuntur. *d. sess. 23. de reformat. cap. 13. 14. & 15.* nam dictio *quasi* denotat improprietatem. *l. 2. C. de inoffi. testam. principio Institut. de obligat. quæ ex quasi delict.*

Nisi malueris Concilium de incorrigibilibus, & facinerosis, & qui se immiscent sæcularibus agere, nam cum hij causam dedissent dispositioni, ex quo eos ordinari vetuit. d. sess. 23. de reformat. cap. 4. *De quibus probabilis coniectura non sit, eos non sæcularis iudicij fugiendi fraude, sed vt Deo fidelem cultum præstent hoc vitæ genus elexisse.* † Ita eos nisi 46 47
resipiscant, & in Ecclesia, aut schola de mãdato Episcopi (quasi in via ad maiores ordines suscipiendos versentur) ad Forij priuilegium noluit admittere, ne Ecclesia productitia peccati videatur, *cap. nuper de regularib.* † Nam cum huius 48
modi clerici, qui nec litteris, nec virtute illustrantur in Ecclesia, aut schola non assistuũt, præsummuntur in eadẽ persistere contumatia, rectè eos fori priuilegio non gaudere decernit, donec ea versare præcogniti pietate, & claris moribus conspicui præclarum bonorum operum exemplum ab eis possit expectari, vt habetur. *d. sess. 23. de refor. c. 14.* † Nam Tonsurati puniri nõ 49
possunt á laico sine præuia degradatione, vt etiam extante Consilio Tridentino defendunt *Couarru. in cap. alma mater. p. 1. §. 1. n. 9. de sent. ex communicat. & in 4. p. 2. cap. 6. num. 3. Nicol. Plotus de censur. §. 6 ex num. 1. Petr. Dueñas reg. 99. Hieron. Gõzalez in reg. 8. chancell. glos. 5. §. 6. ex n. 6. & gl. 35. n. 55. Marta de iurisdict. p. 4. cent. 2. cas. 121.* † Ideo necessariũ 50
videtur vt Concilij dispositio (quæ nulla præuia degradatione clericos huiusmodi ipso facto á laicis voluit discuti) quod

quod de illis intelligatur, qui sunt ipso facto fori priuilegio priuati, quales incorrigibiles, & qui se immiscent sæcularibus, *cap. 1. de apostat. cap. quisquis 84. dist. omni Ecclesiasticæ dignitatis priuilegio nudetur.* cap. ex litteris de vita, & honest. cleric. *Mandamus quatenus si talis tertio à te commoniti ab huiusmodi nō resipuerint, sed prætermissis diuinis officijs negotiationibus institerint sæcularibus, cum*
51 *facto priuilegium abiciant clericale.* † Nam ad hoc vt clerici defacto á laico puniātur nō expectata Ecclesiastici degradatione, necessaria est trina monitio, & quod ipsi nihilominus in eadem persistant contumatia, *cap. in audientia de sent. excommuni. cap. contingit, cap. fin. de vita, & honest. clericor. glos. in cap. ex parte de priuileg. Couarru. in Pract. cap. 31. numer. 6. & cap. 32. num. 1. Farina. tom. 1. q. 8. num. 60. Barbos. in. l. Titia. D. solut. matrim.*
52 *num. 35.* † Vbi communiter tenet non sufficere monitionem factam in synodo, sed particulariter fieri deberi ad priuandum vnicuique foro, etiam in delictis reiteratis, *Cardinal. Thuscus in Pract. tom. 1. lit. C. conc. 377. num. 9.* & quamuis segerant, vt laici, & habitum, & tonsurā dimiserint clericalem, *Decius in cap. at si clerici de iudic. Roland. cons. 4. vol. 1.*
53 *num. 28.* † Nam hoc ptiuilegium fori clericis competit ratione Ordinis, & non habitus, dum illum ex malitia deferre non despexerint, vt tradit *Capella Tholosana decis. 104.* & ita eum non portantes, dum se enormibus non immiscent, aut moniti neglexerint, non priuantur foro, vt docent *Farina. d. q. 8. num. 68. Marta de iurisdict. p. 4. cent. 2. cas. 135. n. 18.*

¶ Neque obstat communem eorū,
4 qui huc vsque Concilium absque vlla distinctione acceperunt *Couarr. in Pract. cap. 32. Ant. Gomez tom. 3. variar. cap. 10 num. 13. cum alijs per Cened. collect. 105. ad Decretal. num. 4.* & vltra ab eo relatis *Anastas. Germon. de sacror. immunit. lib 3. cap. 15. num. 49. Ioan. Garsia de nobilit. ad l. Cordub. glos. 9. num. 50. Belluga in speculo Princip. rub. 11. §. videndum, fol. 54. Menoch. de Arbitr. lib. 2. cas. 246. Perez in. l. 2 tit. 18. lib. 8. Ordin. Azeued. in. l. 1. tit. 4 lib. 1. Rec op. Salcedo ad Diaz in Prax. cap. 62. num. 9. Auend. de exeq. mandat. lib. 2. cap. 22. num. 12. Iul. clar. in Prax. §. fin. q. 36. num. 13. Gutierrez in Pract. lib. 1. cap. 7. & de iuram. confir. p. 1. cap. 17. nu. 13. Paz in Prax. tom. 2. prælud. 2. num. 6.* † Nam 55
doctorum sententiæ probabiles tātum sunt non necessariæ, vt defendit *Marius Salomonius in. §. responsa prudentum Insti. de iure natural.* quia eorū munus in interpretando, cauendo, & respondendo consistit, vt tradit *Cic. in orat. pro Muren.*
† Cum nec veteres iurisconsulti, quos 56
legum conditores iura appellant. *l. fin. C. de legib. l. nulla. C. de procurat. l. si furiosi. C. de nup.* nullam iuris statuendi potestatem habuissent, vt ex multis probant *Salomonius, & Balduin. in. d. §. responsa prudentum, & nouissime præceptor meus nulli postponendus D. Ant. Pichardo ibi. ex num. 1.* nam ad id solum constituebantur, vt de iure publico cousulerentur. *l. 2. §. iuris ciuilis. D. de orig. iur.* † Vnde cō- 57
munem sententiam sequendam non esse vbi est ratio in contrartum ex multis probat *Hieron. Zauall. in Pract. communes contra com. in præfac. ex n. 22.* nam vt ait Imperator in. l. 1. §. sed neque. C. de vetere iure encul. *Sed neq; ex multitudine authorum, quod melius, & æquius est iudicatore, cum possit vnius forsam, & deterioris sententia multos, & maiores aliqua ex parte superare.*

¶ Neque etiam dicendum est legē 58
non distinguere, neque nos debere, ex vulgata. *l. de pretio. C. de publician. & vectig.* quia leges generaliter loquentes ita intelliguntur. *l. 1. §. generaliter. D. de leg. præstand.* Nam id non procedit vbi iura corriguntur, aut resultat absonus intellectus,

lectus, quia tunc iura iuribus sunt con-
corcanda, vt euitetur legum corructio
l. vnica. C. de inoffic. donat. cap. cum expe-
59 *diat, de election. lib. 6.* † Et cum illud dica
tur esse in mente legis, quod ex eius ver
bis deducitur *l. nominis, & rei. §. verbum
D. de verbor. signif. l. 3. D. de legit. tutor.*
quia ex ratione posita in lege lex ipsa
debet intelligi, & interpraetari. *l. liber-
tum.* D. *de ritu nupt. l. statu liberi. §. Quin
tus Mutius. D. de statu liber. cap. 1. de tem-*
60 *porib. ordin. lib. 6.* † Hæc opinio magis fa-
uorabilis videtur; tunc quia magis Con
cilij dispositioni quadrat, quam alia, nã
cui non conueniunt verba legis, neque
eius debet conuenire dispositio. *l. 4. §.
totius. D. de damno infecto. l. hoc accessare
§. omnibus. D. de accusa. cap. in omnibus. §.*
61 *fin. de elect.* † Tunc etiam quia nos ma-
gis reducit ad terminos iuris commu-
nis, quia facilius reuertetur res ad suam
naturam. *l. si vnus. § pactus ne peteret.* D.
*de pact. l. fin. C. de sponf. larg. cap. ab exor-
dio. dist. 25.* Et ita leges nouæ semper
intelligi debent, vt minus ius commu-
ne lædant. *l. 2. C. de noxal. l. sancimus. C. de
testam. l. præcipimus.* C. *de appellat. auth.*
62 *quas actiones. C. de sacros. Eccels.* † Idque
maxime Concilium Tridentinũ, quod
conuocatum fuit, vt constat ex bulla
suæ Indict. XI. Kal. Iun. M. D. XLII.
ad bonorum morum reductionem, vel vt in
bulla cõfirma. VII. Feb. M. D. LXIII.
& restituendam Ecclesiasticam disciplinã.
vel vt sess. 1. *ad reformationem cleri*, quo-
rum causa fuisse congregatam, aperte
fatetur sess. 3. *& moribus reformandis,
quorum causa est congregata.* & sess. 16.
*vt abusus, & mores corruptissimos emen-
daret.* & sess. 18. *vt mores, qui à veteri ins-
tituto defluxerant ad meliorem vitæ ratio-*
63 *nem reuocaret.* † Quare minorum ordi-
num clericos, qui ex iure communi
erat in possessione fori, & secundum
eius dispositionem vitam duxerant, eos
defraudare non videtur dicendum,

cum illos de quibus agit ad eorum nor
man vellit reuocare. d. sess. 23. de refor
mat. cap. 17. *vt sanctorum Ordinum à Dia-
conatu ad Ostiariatum functiones ab Apos-
tolorum temporibus in Ecclesia laudabiliter
receptæ, & pluribus in locis aliquamdiu in-
termissæ in vsu iuxta sacros canones reuocẽ
tur.* † De quorum priuilegijs agens sanc 64
ta synodus sacrorum canonũ cultrix,
non solum ea non reuocare, se expres-
se confirmare voluntatis suę intentio-
nem fuisse aperte declarat pluribus in
locis, maxime *sess. 22. de reform. cap. 1.
& sess. 24. de reformat. cap. 21. & sess. 25.
de reformat. cap. 20.* quorum vltimi hæc
sunt verba, *Decernit itaque, & præcipit
sacros canones, & Concilia generalia om-
nia, nec non alias Apostolicas sanctiones, in
fauorem Ecclesiasticarum personarum, li-
bertatis Ecclesiasticæ, & contra eius vio-
latores editas, quæ omnia præsenti etiam
decreto innouat, exacte ab omnibus obserua-
ri deberi.* † Ex quibus omnibus videtur 65
dicendum Tridentinum *d. cap. 6.* de pu
pilis, aut malis clericis loqutum, quos
reformare intendit, nam ideo eius dis-
positio inscribitur sub epigraphe *de Re
formatione*, vt ad eam reducatur, quia le
ges debent intelligi sub titulo, sub quo
iacent *DD. in. l. princeps legibus. D. de le-
gibus, Duaran. lib. 2. disputat. Cuiat. lib. 15.
obseruat. cap. 30. cum alijs per præceptorẽ
meum Ioan. Pareja in otio quadrimestr. ad
l. Papiam popeam. p. 2. ex n. 41.* Reforma-
re enim nihil aliud est quam in pristi-
num statum restituere, Ouid. lib. 1. Me-
tamot.

*Sed pro me quidquid erit, dum quod fuit
ante reformet.*

¶ Quod licet tot iuribus, & rationi-
nibus fulciatur, quibus olim aductus in 66
primaria Granatensis academię cathe-
dra hanc sententiam contra commu-
nem defenderim, nunc maturiori stu-
dio, donec aliud ab Ecclesia statuatur á
communi non discederem, nam in ea

veniunt

veniunt Reges nostri in *l.* 1. *& fin. tit.* 4.
67 *lib.* 1. *Recopilat.* † Nam licet lex temporalis de re spirituali inter Ecclesiasticas personas disponere nequit *Auth. cassa, et irrita. C. de sacros. Eccles. cap. Ecclesias. Ma*
68 *re, de constit.* † Vt quæ tot sapientissimorum virorum (quales omnes qui Regio nostro assistunt) consilio, & consultatione Episcopi de Cariate Nuntij Apostolici factæ sunt ad consilij mentem plurimum conducunt, quia deficiente iure canonico recurrendum est ad ius Regium *DD. in c.* 1. *de noui oper. nunt. Rod. Suarez in. l. post rem iudicatam ex n.* 8. *D. de re indi. Couarru. in Pract. cap.* 8. *num.* 5. *Paz in Praz tom.* 2. *part.* 2. *cap.* 1. *num.* 1. & 3.

APPENDIX.

1 POstquam hæc scripsi incidi in bullam S. D. N. D. Sixti V. data Romæ apud sanctum Petrum anno salutis M.D.LXXXVI. Nonis Ianuar. pōtificatus sui an. I. qua indistincte cauetur, vt de omnibus maleficijs, sortilegijs, mathematicis, & alijs quibuscumque magię criminibus cognoscatur per dominos hæreticę prauitatis Inquisitoribus cumulatiue cum Episcopis locorū ad præuentionem, nulla facta veteris iuris distictione inter hæreticalia, & nō hæreticalia, quæ ideo omnia debet cōplecti, quia indefinita æquipollet vniuersali, *Etrauag. vnam sanctā de maiorit. & obedient.* † Quæ licet aliquamdiu vsu
2 intermissa sit, hodie à supræmo sanctæ Generalis Inquisitionis Senatu in viridi obseruantia est reuocata, & hoc anno rescriptum est vniuersis sancti Officij Inquisitionibus, vt eam obseruari faciant; cuiusmodi decretum vidi, & alia in proposito collegi *lib.* 1. *de magia diuinatrice, c.* 8. *de vanitate astrolo.* & bullā in serui, vt non habentibus subueniatur *in appendici ex n.* 19. *d. cap.* 8.

CAP. X. de sententia excommunicationis in magiæ crimine promulgata.

SVMMARIM.

Magiæ crimen omnibus hæreticorum pœnis punitur. n. 1.
Magiæ criminis diuersa capita ad vnum crimen subordicantur. n. 2.
Magiæ crimen hæreticale comprehenditur excommunicatione contra hæreticos promulgata. n. 3.
Excommunicatio hæreticorum continetur in bulla cœnæ Domini. n. 4.
Hæreticorum excommunicacatione, tam oculti, quam manifesti incurrunt. numer. 5.
Hæretici incurrunt in excommunicatione à die commissi criminis. n. 6.
Hæreticos vitare non tenemur antequam ab Ecclesia denuncientur. n. 7.
In pœnis ipso facto incurrendis necessaria est sententia saltem declaratoria. numer. 8.
In hæreticis notorijs non est necessaria declaratio. n. 8.
Magi qui hæreticalia non conficiunt, non sunt excommunicati, sed veniunt excōmunicandi. n. 9.
Anathema sit, *declaratur sentētia ipso facto incurrenda. n.* 10.
Anathema sit, *loquitur de sententia ferenda. n.* 11.
Capitula obscura per alia eiusdem authoris declarantur. n. 12.
Magi non solum, sed Fautores, Receptores, Consultores, Consiliarij in excommunicatione incurrunt. n. 13.
Magi hæreticales absolui nequeunt, nisi à Romano Pōtifice, aut dñis Inquisitoribus. n. 14.

Magi

1 MAGIAE crimen quádo sapit hæresim, licet in eo repertus, non hæreticus, sed magus dicatur: omnibus hæreticorum pœnis punitur, vt statuerunt Pontifices Ioann. XXII. *in Extrauag. super specula*. Innocent. VIII. *in Extrauag. cum accepimus*, quæ ponuntur ante *Malleum, Paul. Grilland. de sortileg. q. 10. ex nu. 4. Fran. Pegna in direct.*
2 *Eymerici*. † Nam licet capita diuersa habeant ad vnum tamen crimen subordinantur, vt notat Eymeric. *in direct. q. 2 fol. 109.* siue vt ait tex. in cap. excommunicans de hæretic. *Facies quidem diuersas habentes, sed caudas ad inuicem colligatas, quia in vanitate conueniunt in id*
3 *ipsum* † Vnde primo comprehenduntur in excommunicatione contra hæreticos promulgata in *cap. canonica 11. q. 3. cap. sane. 24. q. 3. cap. ad abolendam, cap. accusatus, cap. excommunicamus, de hæretic, cap. nouerit, de sent. excommunicat. Iul. Clar. lib. 5. Receptar. §. hæresis, Castro de iusta hæret. punit. lib. 1. cap. 13. Eymeric. d. p. 2. q. 92. Comens. in Lucerna Inquisit. v. sortilegio, Grilland. q. 11. Simanc. de Cathol. instit. tit. 21. & 62.* † Quæ maior excommunicatio est quotannis in 4
bulla cœnæ Domini publicata, de qua *Soto in 4. dist. 22. q. 2. art. 3. Episcop. Simanc. de Cathol. instit. cap. 3. & 27. & 42. ex numer. 1. Castro de lege pœnal. lib. 2. cap. 15. & de iusta hæret. punit. lib. 2. cap. 28. Aragon 2. 2. q. 11. art. 3.* † In qua non minus 5
occulti, quam manifesti incurrunt *Nauarr. in Manual. cap. 11. num. 17. Iul. Clar. lib. 5. Receptar. §. hæresis, num. 23. & §. fin. q. 91. num. 1. Rojas de hæretic. p. 1. ex num. 240. & p. 2. assert. 37. num. 319. & singul. 17. num. 153. Gutierrez lib. 1. cononic. qq. cap. 13. ex num. 5. Couarru. in reg. peccatum, p. 2. num. 7. Perez in l. 1. tit. 1. lib. 1. Ordinam, & in l. 3. tit. 4. lib. 8. fol. 83. Menoch. de Arbitrar. cas. 360. ex n. 6.* † Quia 6
ipso iure sunt excommunicati. *d. cap. excommunicamus, de hæretic. clemen. 1. eod. tit.* & á die commissi criminis adhæret eis excommunicatio, sicut lepra leproso, & homini vmbra, vt dicit *Gutierrez vbi sup. cap. 2. ex num. 9.* † Licet eos vitare non teneamur ante- 7
quam ab Ecclesia denuntientur, vt ex Concilio Constantiensi aducunt *Nauarr. in Manual, cap. 27. num. 35. notab. 3. Couarru. in cap. alma mater, de sent. excom munic. p. 1. §. 2. num. 9. Gutierrez d. cap. 1. ex num. 7.* † Nam in pœnis ipso facto in- 8
currentibus necessaria est saltem declaratio, qua talem incursum denuntiet Ecclesia, *cap. cum secundum leges de hæret. lib. 6. l. eius, qui delatorem, & ibi Bart. D. de iure fisc. Ant. Gomez, variar. 3. cap. fin. num. 3.* † Nisi adeó notorius sit, 8
quod nulla possit tergiuersatione celari, *Abb. in c. cum non ab homine, n. 29. de iudic. cum alijs per Gutierrez vbi sup. n. 3.*

¶ In

9 ¶ In alijs autẽ qui hæretica non cõ-
ficiunt, neq; quæ hæresim sapiunt non
est indicta excommunicatio ipso iure,
sed veniunt excõmunicandi per sentẽ-
tiam, c. aliquanti, *ab Ecclesia habeatur ex
traneus*, c. si quis clericus, *ab Ecclesiæ cõmu
nione pellatur*, c. fortes. 16. q. 5. *sub anathe-
matis interdicto prohibemus*, quæ omnia
iura nõ loquũtur de sentẽtia lata, sed fe-
rẽda, vt docet *Suarez de Releg. li. 2. c. 19.*
10 † Neq; obstat tex. in c. si quis ariolos. d.
26. q. 7. ibi; *Si quis ariolos, aruspices, incãta
tores obseruauerit, aut phylacterijs vsus fue
rit, anathema sit*, quibus verbis declarari
solent censurę ipso facto incurrẽdæ, vt
11 tradit *Suarez de censur. disp. 3. sect. 3.* † Nã
verbum illud *sit*, quia est de futuro, nõ
indicat sententiã latã, sed ferendã, se-
cundũ *gl. in c. si quis clericus de vita, & ho
nest. cleric.* nã cũ ibi dicat text. *anathema
sit*, exponit, *id est, fiat, non enim est excõmu
12 nicatus ipso iure.* † Quorũ vterq; textus
cũ desumptus sit ex Cõcilio Romano
sub Grego. II. qui vixit ad annũ salutis
DCC.XV. eadem in vtroq; ratio debet
militari, & intelligi de sentẽtia ferẽda,
cuius similis est *gl. in c. si quis, dist. 30. &
Nauar. in Manual. c. 27. n. 12.*
13 ¶ Et in prædicta excõmunicatione
ipso iure, non solũ magi hęreticalia cõ-
ficientes incurrunt, sed etiã fautores, re
ceptores, consulentes, & cõsultores, *c.
vt cõmissi, c. priuãdi de hæretic. li. 6. Pegn.
in direct. Inquisi. p. 3. com. 155. Simãc. vbi
sup. & in Enchird. tit. 63. n. 9.* nã vt ait de
iure nr̃o Regio. l. 5. tit. 3. lib. 8. Recop.
*Porque hereje es aquel Christiano, y deue ser
14 por tal juzgado q̃ va alos adiuinos.* † A qua
quidẽ excõmunicationis nota absolui
non pussũnt, tã ipsi, quã huiusmodi sor-
tilegi (etiã virtute bullæ Cruciatæ) nisi
á Romano Pontifice, vel hæreticæ pra
uitatis Inquisitoribus, vt tradũt *Nauar.
Pegna, & alij vbi sup. Couarr. in c. alma ma
ter. p. 1. §. 11. n. 15. conciuis meus Ant. Cor
duba in sum. q. 8. Medices in sum. peccat. p.
2. tit. 9. q. 66. Viuald. in Cãdelab. Eccles. tit.*
*de absolut. ex n. 9. & in explicat. bullæ Cœ
næ Dñi, n. 134.* † Qui id limitat tantũ in 15
mortis articulo: sed in hoc casu etiam
absq; bulla Cruciata absolui potest á quo
cũq; præsbytero, *c. fœlicis de pœn. lib. 6. c.
pastoralis, de offi. ordi. c. cupientes, de pœn. in
Clemẽt. c. inter cuncta. §. duos in Extrauag.*
† Quod alij dicũt locũ habere dum cri 16
men est ocultum: sed in eo casu nõ ex
pectato mortis arriculo ab Episcopis lo
corũ possunt absolui. Tridẽt. ses. 24. de
reformat. c. 6. *Idem in hæresis crimine in
eodẽ foro conscietiæ eis tantũ*, scilicet Epis
copis, *sit permissum.* † Et quãuis hæc Cõ 17
cilij dispositio reformata sit á Pio V. &
Gregorio XIIII. Põtt. maxx. & dñis In
quisitoribus ea potestas demandata, vt
tradũt *Viual. vbi sup. ex n. 13. Gutierrez in
d. c. 13. n. 30.* † Quod ad mortis tñ articu 18
lũ nulla patet dubitatio quin in eo ma-
gus hæreticalia conficiens á quocumq;
sacerdote habente potestate possit ab-
solui, etiã sine bulla Cruciata, vt in Cõ-
cilio Trident. sess. 14. c. 7. *Vt nulla sit re-
seruatio in mortis articulo.* † Et ita prædic- 19
ta intelligunt, & resolvunt *conciuis meus
Episcopus Simãc. vbi sup. c. 51. n. 6. Rojas de
Hæreti. p. 2. assert. 38. n. 320. Gutier. d. li. 1
c. 1. n. 59. Lucerna Inquisi. v. excõmunicatus.*
¶ Et quia quæri solet *ex prima Inst. Hisp
pal.* an magus huiusmodi hæreticalia in 20
oculto cõficiẽs, vt plena probatio habe
ri nõ possit, in hãc incidat excõmunica
tionẽ, & dico, quod si talis magus illã
ad actũ externũ erupit, quãuis ocultissi
mé fecerit, debet reconciliari, illã pro-
prijs Inquisitoribus confitendo, quod si
tantũ mente concepit á proprio cõfes-
sario, poterit absolui, *vt in d. instruct. c. 5
fol. 159. gl. & DD. in Ccem. 1. de hæretic.*
† Nã in hoc æquiparantur hæretico mẽ 21
tali, qui absolutione Inquisitorũ nõ in-
diget, vt tradũt *Petr. de Palud. in Sent. 4.
dist. 13. & ibi Soto dist. 22. q. 2. a. 3. Anto. in
summ. p. 3. tit. 24. c. 4. Angel. in sum. v. hære
ticus. n. 2. Syluest. v. excõmunicatio. 7. Castro
lib. 2. de iust. hæreticor. punit. c. 12. & lib. 2.*

de lege pœnal.c.fin.Hermas li.2.de instaur.
22 *relig.c.6.* † Nam licet nullo modo hereticum mentalem inueniri posse negauerit *Albert.Pighius lib.6.hierarch.Ecclesiast.cap.6.*& multo minus Magus quia hæresis eius quodammodo facto committitur, vt diximus *sup.cap.7. de Magiæ*
23 *huiusmodi qualific. ex n.32.* † Nihilominus tamen Magus mentalis dari potest quando quis cogitat in corde Magiam esse licitam, vel credit dæmon habere potestatē ad ea quæ sunt Deo reseruata,&c.nam vt fides vera perficitur interius,sic ex oposito intimé hæresis consumatur solo disensu interiori, cum cō sensu in piæ voluntatis, *Caiet. 2.2.q.11. art.3. Ananias in cap. siquis Episcopus de hæretic. Albertin.de agnoscend.assert.Cathol.q.25. Bald. in l. siquis non dicam rape*
24 *re C.de Episcop.& cleric.* †Sed si talē errorem quod talis Magus mente conceperat verbo, aut scripto pepererit, vel dæmonem inuocauerit, vel quid aliud magicum quanuis clanculum, vel ocultissimê fecerit:nihilominus eo ipso in sententim excommunicationis incidit, & alijs pœnis hæreticorum obnoxius est, *cap.porro de sent.excommunic.gl. & DD.in Clem.1.de hæretic.§.verum & ibi Imol.n.18. & Cardinal in §.fin. Abb. & Filin. in cap.vlt.de hæretic. Tiraq. in l. si vnquam C.de reuoc. donat. v. reuertantur n.240.*

CAP. XI. *de bonorum confiscatione.*

SVMMARIVM.

Bona externa sine virtute non modo non iuuant,sed quodāmodo sunt damnosa.n.1.
Bona publicantur in Magiæ crimine. n.2.
Bonorum confiscatio intelligitur de Magia hæreticale. n.3.
Magia hæreticalis pro vera hæresi reputa-(tur n.4.
Bonorum confiscatio in hæresi crimine desuetudine tolli nequit. n.5.
Magos hæreticos bona confiscari secundum authoris sententiam. n.6.
Bonorum confiscatio in hæreticali crimine fit à die commissi criminis. n.7.
Donationes, & venditiones in fraudem fisci factas reuocantur.n.8.
Alienatio bonorum ante condemnationem regulariter tenet. n.9.
Alienatio post commissum crimen (etiam læsæ Maiestatis) sustinetur ante bonorū interdictionem.n.10.
Alienatio pro causa necessaria etiam eius, qui in vinculis detinetur, valet. n.11.
Alienationis reuocatio per Fiscū fit soluto pretio.n.12.
Bona etiam fraudulenter vendita non reuocantur a Fisco sine pretij solutione.n.13
Fructus rei posessæ mala fide non cedunt possessori. n.14.
Bona restitutioni subiecta nō cōfiscātur.15.
Bona prohibita alienari non transeunt in Fiscum. n.16.
Læsæ Maiestatis crimen, non ocupat bona restitutioni subiecta. n.17.
Priuatorum pactionibus ius publicum non derogatur. n.18.
Maioratus clausula, vt ante commissum crimen ad succesorem transferatur impedit Fisci ingressum.n.19.
Clericorum bona Ecclesiæ intuitu obtenta non confiscantur. n.20.
Fructus benaficiorum non possunt confiscari ob hæresi posessoris. n.21.
Fructus adquisiti ex quotidianis distributionibus non confiscantur. n.22.
Bona clericorum ob hæresim confiscantur siue patrimonialia, siue aduentitia sint, vel suo labore comparata. n.23.
Fœudalia post commisum crimē statim ad directos dominos reuertuntur. n.24.
Fructus fœudi viuente posessore Fiscus succedit. n.25.
Vsusfructus peculi aduentitij ex delicto patris consolidatur in filio. n.26.
Vsusfructus dotalium ex delicto mariti remanent penes vxorem. n.27.

Ius

Ius patronatus non confiscatur.n.28.
Filij hæreticorum priuantur legitima, numer.29.
Bona damnatorum ex iure communi referuantur filijs.n.30.
Iura quæ bona damnatorum adiudicat filijs † Orthodoxis reuocata sunt.n.31.
l.2.& l.3.tit.26.p.7.corriguntur.n.32.
Filij nati antequam eorum parentes in hæresi laberentur, succedunt patribus suis, n.33.
Legis odium non idem est in filijs natis quã nasciturís.n.34.
Filij solum nati post patris crimen ex infesta radice proueniunt.n.35.
Hæresis crimen licet sit mere spirituale ad instar carnis vitia regulatur, n.36.
Clericorum bona propter hæresim confiscata ad Ecclesiam pertinent.n.37.
Clericorum bona ex nouiore iure diuidun- inter Episcopum, Ecclesiam, & dominum temporalem.n.38.
Bona huiusmodi clericorum per varias Extrauagantes diuiduntur inter camaram Apostolicam, & Inquisitores.n.39.
Bonorum confiscatorum applicatio fit secundum consuetudinem loci, n.40.
Hispaniæ bona hæreticorũ applicantur Fisco Regio ex causa fidei defensionis, numer.41.
Fidei defensio Hispaniæ munus est, numer.42.
Fiscus capit bona cũ suis honeribus, vt erant apud indignum, n.43.
Fiscus succedit in bonis delinquentis vt hæres extraneus.44.
Fiscus tenetur soluere debita delinquentis, n.45.
Filij hæreticorũ dum paruuli sunt à Fisco alendi n.46.
Fiscus tenetur dotare filias delinquentis in cuius bonis succedit.47.
Fiscus tenetur dotẽ vxori delinquentis restituere, & dũ non restituit eã alere.n.48
Doscõfessata fiscus nõ tenetur soluere.n.49
Arrhas vxori delinquentis tenetur Fiscus soluere, n.50.
Arrhæ non dantur in præmiũ virginitatis. n.51.
Mulier in actu concupiscentiæ deseruit viro in viliori officio quam potest præstare.n.52.
Arrhæ dantur, & viduæ.n.53.
Fiscus tenetur vxori delinquentis soluere donationes propter nuptias, & alia quæ à marito sanæ mentis accepit.n.54.
Fiscus tenetur ad dimidiam partem lucratorum. n.55.

BONA externa sine virtu-
te, quia nõ modo iuuat, 1
sed sunt quodammodo
dãnosa, vt inquit *Plato*
li.4. de leg, in delictis en-
ormibus merito publicã
tur, quia sceleratis hominibus nihil a-
liud sunt quam paratissima flagitijs, ma
lisque omnibus instrumenta, vt docet
Aristot.lib.2.Moral. † Et cum nullum 2
sit immanior quam magiæ crimen,
merito in illo bona publicari, & Fis-
co addici *Constant. Impe.* decreuit *in. l.*
nullus haruspex. C. *de malefi. & math.*
quam ita obseruari testantur *Cassan. in*
Consuet. Burgun. rub.2.§.1.num. 21. Fran.
Lucan. de Fisc.p.2.nu. 33. Sebast. Guazzi-
nus de confiscat. bonor. ampl. 26. concl. 13.
n.7. † Et licet legis dispositio sit genera
lis, magos omnes, tam hæreticalia quã 3
nõ hæreticalia cõfintes, & eorũ Recep
tatores: in nõ hæreticalibus verius ad-
missi bona nõ publicari, nã ex solo sorti
legij crimine bona non confiscantur,
vt ex Senatus Mediolani sententia re-
soluit *Iulius Clarus lib.5. Receptar. §. hæ-*
resis, num.fin. ad fin. † In hæreticalia au- 4
tem conficientes id absque dubio ad-
miserim, vt eorum bona publicentur,
vtpote qui hæretici reputantur, *cap. ac-*
cusatus. §. sane de hæretic. lib. 6. eorum
pœnas subire debẽt, quia nihil intereſt
mentis errorem verbis manifestare, an

rebus ipsis, & factis *l. de quibus D. de le-*
5 *gib. l. nostram prouisionẽ C. de testam.* †Nã
licet hæc pœna hodie in huiusmodi
Magos non practicetur, qui frequen-
ter publica infamia notati, cũ mithra
carthacea fustigantur, vel ad trirremes
mituentur: nulla facta bonorum con-
fiscatio, in pœna imposita ipso iure, nõ
obstante desuetudine exigitur, vt trad
dunt *Tiraq. l. si vnquam v. reuertatur n.*
350. *priuil.* 24. *Sebast. Guazzinus de con-*
6 *fiscat. bonor. concl.* 15. *n.* 34. †Et ita huius-
modi Magos, & sortilegos hæreticalia
conficientes, quia ipsis hæreticis peio-
res sunt, bona confiscari censeo ipso iu
re, vt ipsismet hęreticis, quibus hęc pœ
na ipso iure est indicta, *cap. vergẽtis cap.*
excomunicamus §. damnati de hæretic. cu.
cũ secundũ leges eod. tit. lib. 6. *l. Manicheos*
l. Gazzaros C. de hæretic. l. 2. *tit.* 2. *& l.*
19. *tit.* 31. *par.* 7.

7 Et cũ huiusmodi bona á die cõmissi
criminis sint cõfiscata ipso iure omnes
donationes, venditiones, filiarũ dotes,
ꝑmutationes, distractiones, & quascũq;
alienationes, etiã titulo honoroso fac-
tas, post cõmissum crimẽ á Fisco reuo
care etiã prætio non soluto tenent *Con*
rad. in Prax. *§.* 3. *tit. de bonor. publ. nu.* 14.
Boss. eod. tit. n. 76. *Carpan. super nouam*
Constit. Mediol. tit. de bonor. cõfis. c. omniũ,
n. 610. *Thomas Sanchez in summ tom.* 1.
8 *li.* 2. *c.* 22. †Quod verũ intellige, dum sit
dolus, & reo sit bonorũ administratio
interdicta per sentẽtiã, aut sit super cri
mine formata accusatio, aut ipse in vin
culis detineatur, ex quib' præsumi pos-
sit in fraudẽ Fisci factũ, vt per *DD. in l.*
post contractũ, de donat. Pereg. de iure Fisc.
9 *lib.* 5. *n.* 180. †Quia regulariter tenet hu
iusmodi alienatio post cõmissum cri-
men ante litis contestationẽ, *Bart. in l.*
siquis post C. de bon. proscrip. Iul. Clar. q. 78
Carpan. in d. cap. omniũ n. 79. *Ant. Gom. to.*
3. *c.* 14. *n.* 4. *Mazol. cons.* 48. *n.* 32. *Thom.*
10 *Sanchez in summ. d. c.* 23. *ex n.* 31. †Etiam
in crimine lęsæ Maiestatis, vt tenet *Pe*
regr. d. lib. 5. *n.* 152. *Alciat. in d. l. post con-*
tractum, n. 8. *& cũ aliis late* Prosp. *Farin.*
tit. de crimine læsæ Maiest. q. 116. *§.* 2. *ex*
n. 59. *Guazzin. de confiscat. bonor. limit.* 13.
concl. 13. *ex n.* 3. †Idque maxime si talis 11
alienatio fiat pro causa necessaria, puta
alimẽtorũ, &c. quia etiã post sententiã
tenet, *Carpan. in d. c. omniũ ex n.* 826. *Pe-*
tr. Surdus de aliment. priuileg. 35. *n.* 4. *Pe-*
guera decis. 151. *n.* 12. *Ant. Gom. to.* 3. *d. c.*
14. *n.* 3. *Thom. Sanchez vbi sup. d. c.* 22. *ex*
n. 14. †Et quando alienatio reuocatur 12
per Fiscũ tenetur soluere prætiũ emp-
tori ex bonis cõfiscatis, *Iul. Clar. q.* 78. *n.*
15. *Pereg. d. lib.* 5. *n.* 158. *Surd. vbi prox. tit.*
8. *d. priuil.* 35. *n.* 2. *Guazzin. vbi sup. limit.*
14. *d. concl.* 13. *n.* 1. †Etiã si bona fraudu- 13
lenter emerit *l.* 1. *§. siquis in fraudẽ D. si-*
quis in frand. Boss. tit. de bonor. publ. n. 45.
Decian. tom. 1. *lib.* 5. *c.* 44. *n.* 4. *Peregr. d. n.*
158. *Guazzin. d. limit.* 14. *n.* 2. †quoad fru-
ctus autem perceptos secus est, quia vt 14
eos faciat suos necessaria est bona fi-
des: & ea interueniente si locupletior
factus est, restituere tenetur, *Vazquez*
1. 2. *q.* 96. *art.* 5. *Valẽt.* 2. 2. *disp.* 5. *q.* 6. *Tole-*
do in summ. lib. 5. *c.* 17. *Leonard. lib.* 2. *de*
iust. ca. 14. *d. rub.* 1. *n.* 7. *Nauarra de restit.*
li. 3. *c.* 4. *Thom. Sanch. vbi sup. c.* 23. *ex n.* 3.

¶ Bona autẽ, quę sunt restitutioni
subiecta nõ cõfiscantur, sed deferũtur 15
ei, qui post mortẽ erãt restituẽda *l. Impe*
rator D. de fidei cõmiss. libert. l. Statius Flo
rus §. Cornelio fœlici D. de iure Fisc. Ale-
xan. cons. 23. *lib.* 1. *Ruin. cõs.* 124. *lib.* 2. *Cas-*
san. in Consuet. Burg. rub. 2. *§.* 2. †Quod in- 16
tellige verũ quãdo talia bona sunt pro-
hibita alienari a testatore, quia nec etiã
pendente conditione possunt transire
in Fiscũ, vt late per *Bern. Diaz in Prax.*
c. 124. *n.* 19. Neque quo ad vtile domi
nium durante vita delinquentis *Ant.*
Gom. in l. 40. *Taur. n.* 91. *Marsil. sing.* 314.
†Etiã in crimine læsæ Maiestatis *Pereg.*
lib. 5. *n.* 103. *Sfort. Odd. cõs.* 53. *n.* 1. *Gigas de* 17

crim.

crim. læsæ Maiest. tit. per quos crim. Farin. tract. de crim. læsæ Maiest. q. 150. Guazzi. de confisc. bonor. limit. 17. concl. 13. ex n. 18. Michael. Crass. de success. §. 1. nu. 10. Ba-
18 *card. ad Clar. d. q. 78. n. 39.* † Nam licet priuatorum pactiones ius publicũ derogari non possint. *l. ius publicum. §. priuatorum. D. de pact.* ex quo in causa maioratus, quando fundator cauit, quod hora ante cõmissum crimẽ ad successorẽ deueniat, respondit confiscari *Episc. Simã.*
19 *de Cathol. inst. tit. 9. ex n. 271.* † Fallitur sane (licet alias sit vir eruditus, & omni honore cõmẽdãdus) quia per dicta verba impeditur Fisci ingressus, eo quod testatoris dispositione legis ministerio in successorem dicta bona deferantur, vt præter Gigan. & Farin. vbi prox. tradũt ex nr̃is *Ant. Gom. in d. l. 40. Taur. n. 91. Molina. de primog. li. 4. c. 10. ex n. 5. Pelaez de Mieres p. 1. q. 40. Guazzi. d. limit. 17. conc. 13. ex n. 19. & limit. 31. n. 3.*

¶ Quod si clerici sunt huiusmodi de
20 linquentes bona eorũ, quæ ex Ecclesia, vel respectu eius adquisiuit, cõfiscari nõ posse, sed esse Ecclesię restituenda tenent *Nicol. Eymeri. in director. p. 3. q. 112. Conrad. Brun. de hæret. lib. 5. c. 6. Ber. Diaz in Pract. c. 106. Couar. lib. 2. variar. c. 9. n.* 12. † Idq; dicendum in redditibus bene
21 ficiorum, nam cum verum dominiũ eorum nãsciscantur *Ioã. Maior, & Gabriel in Sent. 4. illa dist. 24. q. 20. hic vero dist. 15 q. 8. Couarr. in c. cũ in officijs. de testam.* Sane quidem non possunt cõfiscari ex hęresi possessorum, vt probat *Simanc. d. tit.*
22 9. n. 90. † Idem similiter in bonis adquisitis ex quotidianis distributionibus Ecclesiastici beneficij, nam similiter earũ habent plenum dominium *c. vnico, de cleric. non residentib. Soto lib. 10. de iust. q. 4. art. 3. conc. 3. Decius cons. 280. Paris. 33.*
23 *vol. 4.* † In alijs autem bonis, siue patrimonialibus, siue quæ ab amicis, vel cõsanguineis, vel suo labore, vel industria adquisiuit, minor est dubitatio, quin ob hæresim eorũ confiscentur *Oldral. cons. 17. Bened. in c. Raynuntius de testam. v. & vxorẽ n. 242. Bossius tit. de hæret. n. 33. Co-*
uarr. d. c. 9. n. 12. Simanc. d. tit. 9. n. 92. † Se 24
cus tamẽ in fœudalibus nã statim ad directos dominos reuertũtur, *Hostiẽ. in c. excõmunicamus. §. hæretici §. moneamur, n. 12. de hæret. Gigas de crim. læsæ Maiest.* 25
lib. 2. tit. de pœna crim. q. 5. † Licet quo ad fructus fœudi viuente reo Fiscus succedat, *Andr. de Isernia in cap. 1 §. præterea, tit. quæ sit prima caus. benefic. amitt. & §. denique, eod. tit.* quem refert, & sequitur *Gigas. d. q. 5. num. 4. & 7.* † Secus 26
in vsufructu peculij aduentitij, quia ob delictũ patris cõsolidatur in filio, cũ sui iuris efficiatur *Ant. Gom. variar. 2. c. 15. n. 18. Gigas vbi sup. tit. de pœna cõm. crim. q. 13. n. 4. Carpan. in. d. c. omnium, n. 204. Farinac. q. 24. n. 29. Peregrin. d. lib. 5. n. 129*
† Idemque dicendum est de vsufructu, 27
quod maritus habet in bonis vxoris *Iul. Clarus. d. q. 78. nu. 14. Pereg. d. lib. 5. num. 82. Farinac. q. 25. num. 111. Boss. tit. de honor. publ. num. 651. Guazzin. vbi sup. limit. 35. concl. 13. ex num. 1.* † Ius autem 28
patronatus, quia similiter non confiscatur eius emolumentum, neque ad Fiscum transit, neq; ad hæredes transmittitur, cui bona denegantur, ideo Ecclesia remanet libera sub potestate Episcopi, vt ex Lãbertino, Molina, & alijs probat *Petr. Cabalcan. in qq. criminal. cas. 40. n. 8. Farinac. d. q. 25. ex n. 153.*

¶ Filij autem Magorum huiusmodi 29
propter hæresim parentũ priuantur legitima iure naturæ debita, & alijs emolumentis, quos ex paterna hæreditate expectabantur, *cap. vergentis, de hæreticis, Iul. Clarus lib. 5. Receptar. §. hæresis Grillard. de hæretic. quæst. 4. Pegna in direct. Inquis. part. 2. schol. 6. Simanc. d. tit. 9. ex num. 3. Tib. Decian. tom. 1. lib. 5. cap. 45. Farinc. q. 24. nu. 44. Guazzin. vbi sup. limit. 23. nu. 29.* † Nam licet regulariter 30
bona damnatorum reseruentur filijs,

ex dispositione *Auth. bona damnatorum C. de bonis proscrip.* in hæresis crimine locum non habet, etiam si filij sint Catholici, *cap. 2. §. hæretici. d. cap. vergentis, cap. statutum, de hæretic. lib. 6.*
31 † Nã licet de iure ciuili eorum bona non solum reseruarentur filijs orthodoxis per *l. Manichæos. C. de hæretic.* sed etiam agnatis, & cognatis Christianę fidei socialibus. *l. cognouimus. C. eod. tit.* hodie reuocatæ sunt ex *l. Gazzaros. C. eod. tit.*
32 † Et similiter correctæ sunt *l. 2. & 3. tit. 26. part. 7.* quæ hæreticorum bona non extantibus filijs ad Regem pertinere decreuerunt: & si hæreticus clericus esset Episcopo, quia hodie indistinctè eorũ bona, siue clerici, siue laici ad Regem
33 pertinent. *l. 1. tit. 3. lib. 8. Recopil.* † Præterquam quod in filijs, qui nati sunt antequam patentes eorum, in hæresi laberentur, vt ex multis firmát *concinis meus Episcopus Simanc. vbi sup. tit. 29. ex num. 22. Castro de iusta hæretic. punit. lib. 2 cap. 26. & lib. 1. de potestate leg. pœn. cap. 7. Iul. Clarus. d. §. hæresis. n. 17. Tiraq. de primogen. q. 31. ex num. 4. Rojas de hæretic. d. p. 2. assert. 44. ex n. 354. Anto. Gomez varia. 3. c. 2. n. 16. Perez in l. 1. tit. 1. lib. 1. Ordin. & in l. 1. tit. 7. lib. 8. fol. 197.*
34 † Nam ratio propter quam priuantur filij hæreticorum omnibus paternis emolumentis non eadem est in filijs, natis, & nacituris, vt tradit *Simanc. vbi sup. n. 25.* vbi ait nullam legem esse, quæ filios natos excludat á paterna hæreditate, imo multę hanc distinctionem suffragantur. *l. 2. C. de libertin. & eorum fil. l. 6. tit. 27. p. 2. l. 4. & 5. tit. 1. lib. 4. Ordin. l. 3. tit. 9. eod. lib. 4. Concil. 13. Toletan. cap. 1.*
35 *Valer. Max. lib. 2. cap. 1.* † Solum enim nati post commissum crimen ex infecta radice proueniunt: nam filius antequã generetur dicitur esse in patre secundum corporalem substantiam, & secũdum potentiam generationis actiuã, quem admodum Leui dicitur decimatus in lumbis Abrahæ, *D. Augustin. super Deuter. q. 42. & ad Hebr. 7. D. Ambros. Cathari. de peccato orig. disp. 6.* † Nam licet hæresis sit vitium mere spirituale, 36
nã minus, quã aliæ carnis vitia trãsmittitur; & sic inter carnis opera hæreses posuit *D. Paul. ad Galat. cap. 5.* & fornicationem appellant *D. Isai. c. 1. & 57. D. Ierem. 3. Ezech. 6. & 16. Oss. 1. & 2. Apocalyp. 18.* Vnde recte poeta.

Qui viret in folijs venit á radicibus humor;
Et patrum in filios transeunt cum semine mores.

¶ Quibus tamen huiusmodi bona sic confiscata applicentur, non potest 37
vno verbo (vt mos nostra est) enodari; nam de iure communi bona clericorũ tam mobilia, quam immobilia ex crimine hæresi proscripta ad Ecclesiam suam pertinebant, *cap. excommunicamus §. damnati, de hæret. lib. 6. Peregrin. de iure Fis. lib. 4. tit. 5. ex nu. 32.* † Et in terris 38
imperij seruatur distributio *Innocent. in Clem. IIII.* quod vna pars assignetur domino temporali, alia Episcopo loci, alia Inquisitoribus, *Extrauag. statuimus, §. teneantur insuper, de hæret.* quem obseruari in in Italia testatur *Zanchin. de hæret. c. 26. ad fin.* & in statu Mediolani *Iul. Clar. lib. 5. Receptar. §. hæresis, num. 11.*
† In alijs autem locis per varias Extra- 39
uagantes Pontificum aliter diuiduntur aliquando inter Cameram Apostolicam, & Inquisitores, vt tradit *Zanch. in. d. cap. 26. Decian. lib. 5. cap. 44. num. 3.* Aliquando solis Inquisitoribus reseruantur, vt ijdem testantur *Decian. & Zanchi. vbi sup.* † Aliquando talia bona 40
inter Romanam Ecclesiam, Episcopum, & Inquisitores diuiduntur, æqualis portionibus *Felin. in cap. irrefragabili. §. cæterum, num. 5. de offic. ordin.* In quibus omnibus seruanda est consuetudo loci, vt tradit *Iul. Clar. d. §. hæresis, n. 15.*
† In his autem Hispanię regnis talia 41
bona

aplicantur regio Fiſcô, ſiue delinquẽtes ſint laici, ſiue clerici ex particulari ratione defenſionis fidei, ac eius tribunalis conſeruatione, vt tradit *Epiſcopus Præſes Couarru.lib.2.Variar. cap. 9. num. 12.Iul.Clar.d. §. hæreſis, num.11. Burſat. conſ.43. vol. 1.Peregr.de iure Fiſ. lib.4.tit. 5. num. 31.Guazzin.de confiſcat.bonor. cõclu.31.num.20.*
42 †Nam fidei defenſio proprium Hiſpaniç munus eſt, vel ex eo quod regnum iſtud datum eſt Chriſto á Patre in hæreditatis ſuæ melioratio- nem, Pſalm.2. *Poſtula á me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſsionem tuam terminos terræ.* Nam ſub illis *termi nos terræ* intelligiturHiſpania, in qua po ſiti ſunt orbis termini, *D. Leand. in homil.ad Concil.3.Tolet.*

43 ¶ Et quia Fiſcus capit bona cum om nibus oneribus, & honoribus, vt erant penes indignum.*l.quod dicitur. c.de iure fiſc.l.cum fiſco, ad Sylan. auth. hoc amplius*
44 *C.de fidei comm.* † Quia per confiſcatio- nem ſuccedit in bonis delinquentis vti heres extraneus *Caſſan. in conſuet. Burg. rub.2.§.1.de confiſcat. v.& apperuant, ex num.3.Fachin.lib.6.controuerſ.cap.21.Petrus Surdus de Aliment.tit.8.priuileg.59. & tit.1.q.31.ex num.5.Farinac.q.25.num.*
45 169. † Tenetur ſoluere omnia debita delinquentis, quia omnia quæ tranſeũt in hæredem extraneum tranſeunt etiã in Fiſcum, *Peregri.de iure Fiſ.lib.5.ex numer. 68. Carpan. d. cap.omnium, num.118. Baiard. ad Clar.q.78. num. 113. Honded, conſ.95.num, 109. vol.1. Ruinus Iun.conſi.*
46 *131.nu.4.vol.2.* † Et quia nullum maius debitum eſt quam filiorum educatio, nam qui alimenta negat, necare videtur. *l. necare, D. de liber.agnoſcend.* cautũ eſt vt dum paruuli ſunt à Fiſco alantur, *in prima inſtruct. Hiſpal.cap.22. Ioan, Lupus in cap.per veſtras. §. 72. Quemada,q.*
47 *24.Plot.conſ.30.ex n.83.* † Item & dotare filias, *Plot.d.conſ. 30.num. 84. Carpan. in d.cap.omnium, num.531.Surdus de Aliment.q.31.num.15, tit.1. Guazzin.de confiſ. bonorum, limit.4.concl.13.& concl.20.numer,17.* †Dotem vxori reſtituere, *Iulius* 48 *Clar.q.78.num.14.Farinac.q.25.nu.111. Boſſ.de bonor.pub.num.651.Plot. d.conſil- 30.num.50.Peregri.de iure Fiſ.d.lib.5.numer. 82.* & dum nón reſtituitur, eam ale- re, *Boſſ.de aliment. vxori praſtan. Baiard. ad Clar.q.78.num.88.* †Dum vera ſit dos 49 non confeſſata.l ſi quis poſt hac. C. de bonis proſcrip. *Dos, etiam, non quæ aliquoties inaniter dotalium inſtrumentorum teno re conſcribitur, ſed quam ſe corporaliter tradidiſſe docuerit*, niſi per lapſum decenij exceptio non numeratę dotis ſpiret, *Auth.quod locum, C.de dote non mun. Farinac.q.25.n.122.* †Arrhas ſimiliter, quás 50 in præmiũ virginitatis dari exiſtimãt *Gomez Arias in.l.49.Taur. n. 8. Ioannes Lupus rub.de donat.§.12.num.1.Padilla in auth.res quæ, num.31.C.commun.de leg.Couarru.in 4.p.2.cap.3.§.7.num.12.Rejas de ſucceſsion.cap.33. num. 35.* † Sed falſum 51 eſt, nam cui virgo non fuiſſet Fiſcus reſtituere non teneretur, neque ipſa petere poſsit in conſcientia, quorum neutrum dici poteſt, & ita arrhas dari exiſtimo in præmium pudicitiæ, quam viro proſtituit mulier, ut ex multis comprobat conciuis & amicus meus *Thomas Sanchez de matrim.lib.6.q.27.n.4.* †Nam 52 deſeruiẽs in vilíſsimum actum concupiſcentiç obſequitur viro in viliori officio, quam poteſt preſtare, vt norat alter conciuis, meus *Ioannes Baptiſta Nauarrete* (*maioris iudicij quam oſtentationis*) *in Ierem.Threnor.cap.5.f.l.339.* † Nam ar- 53 rhæ dantur, & viduæ.*l.1.tit.2.lib.3. Fori, Gregor.in.l.87.tit.18.p 3.& in.l.1.tit.11. p.4.* & ita omnibus deberi á Fiſco reſtitui decteuit l. 2. C. ne vxor pro marit. *Comprehendas arrhas, & alia munuſcula, quæ à ſponſo data ſunt oſculis interuenientibus cum primum copulantur: hæc enim nõ confiſcantur, quia pudititiæ præmio cedunt.*
† Donationes propter nuptias, annul- 54

los, monilia, & alia quæ á marito sanę mētis accepit. d. l. si quis post hac. *Etiam, quæ ab inoxio adhuc marito ante nuptias titulo donationes accepit, vel durante matrimonio largitione viri ad eā ante proscriptionem peruenerint, apud eam firmiter*
55 *permaneant.* † Dimidiam partem lucratorum (vbi illā habere vxores consuetudo est) quia indignum visum fuit, vt bona lucrata ex parte vxoris non cōmittētis delictum Fisco cedant. *l. ob maritorū. C. ne vxor pro marit. Palat. Rub. in rub. de donat. inter,* prętérquam in Corduba patria mea, vbi vxores dimidiam lucratorum non percipiunt, *Simanc. de Catho. instit. tit. 9. n. 74.*

CAP. XII. de infamia iuris, & facti.

SVMMARIVM.

Magi hæreticales infames sunt ipso iure. n. 1

Credentes, fautores, defensores, & receptores magorum infames sunt. n. 2.

Filij magorum infames sunt vsque ad secundam generationem. n. 3.

Filij nati ante patris delictum non notantur infamia. n. 4.

Filius non gaudet honore patris ante natiuitatē adāptā, neq; infamia ex crimine. n. 5

Filius natus dum pater erat sanæ mentis, nō est infamis. n. 6.

Filius non tenetur portare iniquitatem patris. n. 7.

Vnusquisq; debet pro peccato suo puniri. n. 8

Filij hæreticorum ex causa sine proprio scelere puniuntur. n. 9.

Filij parentū pleriq; sunt immitatores. n. 10

Filios pro parentum scelera punire solet diuina iustitia. n. 11.

Deus visitauit peccata parentum in filios. n. 12.

Nobilitas generis non amittitur propter parentis hæresim. n. 13.

Pater hæreticus non nocet filio Catholico in successione aui. n. 14.

Crimina suos tantum debēt tenere authores. n. 15.

Nobilitatis *causa virtus est. n. 16.*

Virtus sola confert nobilitatem. n. 17.

Nobilitas sine virtute maca censetur. n. 18.

Magi hæreticales, & eorum filij ad officia publica non admittuntur. n. 19.

Magi, & eorum filij ad beneficia Ecclesiastica non admittuntur. n. 20.

Magi hæreticales, & eorum filij, fautores, & receptatores sunt beneficiis suis ipso iure priuati. n. 21. & 22.

Magi huiusmodi, & eorum filij, & fautores non sunt ipso iure beneficiis suis priuati, sed veniunt priuandi. n. 23.

Authoris sententia circa priuationem beneficiorum hæreticorum, & eorum filiorū. n. 24.

Hæreticorum beneficia à die commissi criminis amittuntur per ipsos. n. 25.

Receptatores, fautores, & defensores per sententiam sunt beneficiis priuandi. n. 26.

Filii hæreticorum ad beneficia adquirenda excluduntur. n. 27.

Filii hæreticorum beneficia obtenta retinent. n. 28.

Beneficiis Ecclesiasticis non priuantur filii hæreticorum, quæ obtinent tēpore delicti. n. 29.

Magi hæreticales etiam pœnitentes honoribus, & beneficiis priuantur. n. 30.

Magi hæreticales quamuis non sint ipso iure priuati, priuandi veniunt. n. 31.

Deponatur, *significat in perpetuum. n. 32*

Magis hæreticalibus pœnitentibus bona solent restitui. n. 33.

Hæretici, qui absque misericordia in manus iustitiæ temporalis decesserunt, pro pertinacibus habentur. n. 34.

Pertinaces non sunt, qui delictum agnoscūt, & misericordiam petunt, etiam si ei ex alia causa non concedatur. n. 35.

Authoris sententia circa pertinaces negatiuos. n. 36.

Relapsi licet pœniteant, non dicuntur Ecclesiæ reconciliati. n. 37.

Ecclesiæ

Ecclesiæ reincomparati. n. 38
Filij suspectorum de hæresi. n. 39.
Filij contumacis infamiã contrahunt. n. 40.
Contumax pro hæretico habetur. n. 41.
Filij spuri, noti, bastardi hæreticorum. n. 42
Filij hæreticorum ad pœnam post crimen patris. n. 43.
Infamia hæreticorum notantur eorum filij tam nati, quam nasciturі. n. 44.
Legis ratio eadem militat in filiis hæreticorum natis, & nasciturіs. n. 45. 46. & 47
Filios natos ante patris crimen verius est legem non compræhendere. n. 48.
Filij hæreticorum non solum ad officia, & beneficia adquirenda esse incapaces, sed ademptis priuari. n. 49.
Authoris sententia de inhabilitate filiorũ hæreticorum. n. 50.
Inhabiles ad obtinenda beneficia, non priuãtur obtentis. n. 51.
Lex pœnalis non debet extendi. n. 52.
Cap. Fœlicis de pœnit. in 6. illustratur. n. 53.

1 ET quia huiusmodi proprio creatore derelicto dæmonis eius hostis auxilia petunt infami lege astricti diuino honore se indignos iudicauerunt, infames sunt ipso iure, atq; ita vt ipsismet hæreticis portæ dignitatũ omni iure claudũtur, *auth. Gazzaros. C. de hæretic. l. isti quidem. D. quod met. caus. c. alieni. 2. q. 7. c. infames. 6. q. 1. c. infamibus, de reg. iur. c. 2. §. hæretici, de hæretic. lib. 6. Brun. lib. 5. de hære-*
2 *tic. c. 8.* † Itẽ Credentes, Fautores, & Receptorẽs, & defensores, *c. vt inquisitionis §. prohibemus de hæretic. lib. 6.* de quorũ singulis tractarunt *Episcopus Simanc. de Cathol. instit. tit. 15. Repertor. Inquisit. v. credentes*, &c. † Item, & eorum filij vsq;
3 ad secundam generationẽ. *c. quicũq; de hæret. lic. 6.* quod intellige per lineã paternam vsq; ad filios, & nepotes: permaturã autem filios nõ excedere, *Hostiẽs. in c. vergentis de hæret. n. 4. Ant. Gom. variar. 3. c. 2. n. 4.* † Dũ tamẽ tales filij nati
sint pòst parentum suorum delicta, nõ 4
tamẽ antea, quia nulla lex est, quæ illorum filios, nisi natos post crimẽ puniat, vt probat *Simanc. vbi sup. tit. 29. ex n. 30 Tho. Sanchez in summ. tom. 1. lib. 2. cap. 16.* † Nã si filius natus ante dignitatem pa
tris, nõ cõsequitur prærrogatiuas, & ho 5
nores eius, multo minus illi nocere debet crimen á patre post eius natiuitatẽ cõmissum. *l. si quis decurio. l. neque Dorotheum. l. neminem. l. diuæ memoriæ. l. fin. C. de Decurion. lib. 10. l. senator. C. de dignit. lib. 12. l. emancipatum. D. de senatorib.* & eo maxime cum odia restringi, fauores cõueniat ampliare, *c. odia, de regul. iuris. l. si quis in suo §. 1. D. de inoffic. testam.* † Qua
re filios tãtũ cõpræhẽdere videtur post 6
patris natos delictã, quos infames esse omni iure tradunt *Calderin. tit. de hæret. cons. 3. Cyn. & Angel. in. l. quisquis. C. ad. l. Iul. Maiest. Dominic. in c. 2. §. hæretici, de hæret. lib. 6. Alf. Carthagena in* Concil. *q. 7. Tiraq. de iure primog. q. 31. n. 4.* † Nã etsi
filiusnon teneatur portare iniquitatem 7
patris, *Ezechiel. cap. 18. vbi multa collegit Pradus apud Auunculum meum Ioã. Bapt. Villalpando in Regio Codice, tom. 1. fol. . . & ipse Auunculus meus, siue Genitricis meæ frater, tom. 2. p. 2. de externa visione Ezechiel. c. 42.* † Quia vnusquisque debet pro pec
cato suo puniri, *Genes. c. 18. l. sancimus. C. de pœn. l. crimen. C. eod. c. 2. de Const. c. quæsiuit, de his quæ fiunt à maiore par. c. Romana ad fin. de sent. excommunic.* 8

¶ Nihilominus tamẽ quamuis abs-
que propria culpa, & causa nullus sit pu 9
niendus, quandoque etiam ex causa sine proprio scelere multi puniuntur, *c. quoniam frequentor, §. si vero, vt lite non contestat, cap. renouantes. & ibi glos. 22. dist. cap. antiqua, de priuileg. glos. in. d. cap. 2. de Constit.* † Idque specialiter in hoc
magiæ crimine propter eius deformi- 10
tatem, ac detestationem, vt in viuo filio patris memoria damnetur, & facta

eius

eius extirpentur, quia plerumque filij parentum sunt immitatores, vt post alios tradiderunt *Conciues mei Simanc. vbi su. ex n.1. & Regius Cõsiliarius Lara de Corduba in l. si quis à liberis. §. itẽ rescripsit. D. de liberis agnoscend. num. 6. Castro de iusta hæreticor. punit. lib. 2. cap. 10. ex numer. 11. Couarru. lib. 2. variar. cap. 8. ex numer. 1. Anton. Gomez. tom. 3. cap. 13. num.*

11 † Nam & in hoc immitantur diuinam iustitiam, quæ in euersione Sodomæ, & Gomorrę, ptopter parentum scelera, paruuli etiam combusti sunt igne, *Genes. cap. 19.* & Dathan, & Abiron idẽ contingisse scribit sacra pagina. *Reg. 2. cap. 12.* & filijs Acan cum patre morte

12 absorti sunt, *Ios. cap. 6.* † Nam similiter etiam in sacra pagina legimus Deum visitasse peccata parentum in filios vsque in tertiam, & quartam generationem, *Exod. c....* & apud externos plura huiusmodi, *Plutarch. lib. de seranum. vind. Iustinus Philos. q. 138. Cœl. Rodigin. lib. 6. c. 14.*

13 ¶ Infames quidem sunt quia ab infame parente procreantur: sed si quam habent generis nobilitatem non amittunt, nam ea, quę proueniũt ab auis, & attauis, & maioribus nõ auferuntur nepotibus, & alijs descendentibus propter parentum suorum crimina, vt do-

14 cet *Simanc. d. cap. 29. num. 18.* † Et hoc iure vtimur, quia pater hæreticus non nocet filio Catholico in successione aui paterni. *l. cum pater. §. hæreditatem D. delegat. 2.* neque in iure elegẽdi, quia non sunt nominatim iure electionis priuati *Abb. & alij in cap. excommunicamus. §. credentes de hęretic. Cassan. in con-*

15 *suet. Burgun. rub. 3. §. 5. num. 69.* † In hoc enim iura suos tantum tenent authores, vt ille qui crimen commisit omni honore, & nobilitate priuetur, quia vt ait Dominus Reg. 1. cap. 2. *Quicumque honorificauit me, glorificabo eum, qui autẽ*

16 *contemnent me, erunt ignobiles.* † Quia totius nobilitatis causa virtus est, vt tradunt *Bald. in l. si qua. C. de secund. nup. Salicet. in l. prouidendum. C. de postulan. Sarmient. lib. 1. selectar. cap. 15. num. 6. Azeuedo in l. 8. tit. 7. lib. Recopil. num. 1. & in Curia Pisan. lib. 1. cap. 12. num. 13. Tiraq. de nobilit. cap. 4. & cap. 22. Tapia Aldana de triplici bono. lib. 1. per tot.* † Nam vt ait 17
conciuis meus L. Annæus Seneca lib. 3 de benefic. *Eadem omnibus principia, eademque origo est, nemo alter nobilior, nisi cui rectius ingenium.* ad quod plura congeserunt *Luc. de Pena in l. mulieres. C. de dignitat. lib. 12. Ioan. Neuizan. in Sylua nup. lib. 4. ex num. 127. Matth. de Afflict. in cap. 1. §. si vero de controuers. inuest. in vsibus fœudor.* † Siquidem nobilitas sine vir 18
tute manca debet, vel potius nulla iudicari, vt docet *Tiraquel. vbi sup. cap. 22. ex num. 2.* nam vt ait Iuuenal satyr. 8.

Stemata quid faciunt, quid prodest Pontice longo.
Sanguine censeri, pictosque ostendere vultus
Maiorum; si coram Lepidis male viuitur.

¶ Et tam hæretici quam eorum fi- 19
lij ad officia publica non admittuntur, *cap. nulla officia 54. dist. cap. infames. 6. q. 1. cap. alieni. 2. q. 7.* Imo non possunt esse iudices, neque aduocati, nec vllam dignitatem obtinere, maioriæ, Patronatus, fęudi, vel similium, vt tradit *Simãc. de Cathol. instit. tit. 46. ex nu. 52.* † Neque 20
ad beneficia Ecclesiastica obtinenda, & obtentis priuantur, cap. statutum 15. de heretic. lib. 6. Ne *videlicet hæretici, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filij vsque ad secundam generationem ad aliquod beneficium Ecclesiasticum, seu publicum officium admittantur, quod si secus factum fuerit, sit irritum, & inane. Primum, & secundum gradum per paternam lineneam comprehendere declaramus, per maternam vero ad primam dumtaxat volumus hoc extendi. Hoc sane*

Sane de filijs, & ne potibus hæreticorũ cre-
dentium, & aliorum huiusmodi, qui tales
esse, vel tales decisisse probetur, non tamen,
illorum, quos emendatos esse constiterit, &
reincorporatos Ecclesiæ vnitati, & pro cul-
pa huiusmodi ad mandatum Ecclesiæ pœni-
21 *tentiam receperint.* † In quo ab interptæ-
tibus dubitari solet an huiusmo, credẽ
tes, & receptatores, & eorũ filij sint ip-
so iure suis beneficijs priuati, an veniãt
priuandi per sententiam, cuius dubita-
tionis ansam dedit Bonifaci rescriptũ
in cap. vt comissi de hæreticic, lib. 6. in illis
verbis, *Priuandi præterea, vel priuatos nũ-*
22 *ciandi.* † Et quod sint ipso iure priuati
notat *glos. in cap. quo iure* 8. *dist. Ioan. An*
dreas, & Præpos. in. d. cap. vt comissi Fe-
lin. in cap. 2. Abb. in cap. inter dilectos, de
rescrip. Bern. Diaz in Prax. cap. 106. Nam
vt snnt ipso iure infames, & excommu
nicati, ipso quoque iure sint suis benefi
cijs priuati, vt notat *Salced. ad Diaz. d.*
23 *cap.* 106. † Contra tamen Magos, & hę
reticos huiusmodi non esse ipso iure
suis beneficijs, & officijs publicis priua
ti, sed postquam per sententiam fuerint
condemnati, tenent *Alphos. Castro de*
iusta hæreticor. punit. lib. 2. c. 9. Simanc. de
24 *Cathol. instit. tit. 46. n. 72.* † Mihi tamen
prior sentẽtia verior videtur, quód Ma-
gi huiusmodi sint ipso iure priuati, nã
dicta verba declarrtiue accipiuntur in
d. cap. vt commissi, *priuandi, vel priua-*
tos nunciandi: quod si nollis, debes ad-
mittere, vt dictio *priuandi* referatur ad
hæreticorum fautores, & receptores,
dictio vero *priuatos denunciandi* ad ipsos
hæreticos, vt exponir *Couarr. lib. 2. va-*
25 *riar. cap. 8. nu. 4.* † Nam quidquid sit de
iure veteri, de iure tamen nouo nullo
pacto negare possumus, quod hæreti-
ci, & magi huiusmodi sint ipso iu-
re á die commissi criminis suis bene-
ficijs priuati, quia vt ait Pius V. Pontif.
max. in bulla data Romæ apud S. Pe-
trum VI. Kal. Febr. M. D. LXVI. *Va-*
cantia beneficia ob hæresis crimen sedis A-
postolicæ ordinationi reseruari.
¶ De hæreticorum vero receptori- 26
bus, defensoribus, & fautoribus, minor
est dificultas, quod non sint ipso iure
beneficijs priuati, sed pre sentẽtiã fore
priuandos, cap. excommunicamus. §.
credentes, de hæretic. *Si vero clericus*
fuerit, ab omni officio, & beneficio depona-
tur, vt notat optime *Couarru. d. c. 8. n. 4.*
† Filij tamen licet ad officia, & benefi- 27
cis huiusmodi non admittantur, *cap.*
omnipotens de accusat. glos. in cap. cum inter
canonicos de Electiõn. Hojeda de benefi. p.
1. cap. 2 3. ex num. 79. & cap. 24. num. 6. Ro
jas de hæretic. p. 2. assert. 42. ex num. 336.
& singul. 66. † Iam obtenta retinent 28
Couarru. d. cap. 8. num. 4. Menoch. de recu-
per. remed. 1. ex num. 342. Quia inhabili-
tas ad obtinenda regulariter non impe
dit obtentis *gl. in Clem. 1. §. ipsius, de pœn.*
† Quare neque ipso iure, neque per sen- 29
tentiam beneficijs Ecclesiastis, quæ tẽ-
pore paterni criminis obtinebant non
erunt expoliandi P*anormit. in cap. ver-*
gentis, de hæretic. Villadiego, q. 23. Siman-
cas de Cath. instit. tit. 29. n. 30.
¶ Altera dificultas, quæ ex *d. cap. sta-* 30
tutum. 15. suboriri solet, an prædicta in-
famiæ, & priuationis pœna locum ha-
beat in pœnitentibus, & conuersis, &
ait quod non *Eyricus in director. Inquisi.*
p. 3. q. 113. † Quod si intelligatur de ip- 31
sis hæreticis, & magis huiusmodi, an-
ceps mihi videtur controuersia, nam li-
cet non sint ipso iure priuati, omnino
priuandi veniũt, vt in Concilio Illiberi
tano, c. 51. *Ex omni hæresi, qui ad nos fide*
lis venerit, minime est ad clerum promouẽ-
dus, vel si qui sunt in præteritum ordinati si
ne dulio deponantur. † Nam cum simpli- 32
citer dicat deponantur, in perpetuum
significat, *gl. in cap. 1. 50. distinct. Bernar.*
Diaz in Prax. cap. 127. & faciunt, quæ tra-
dunt Brun. lib. 3. de hæreti. cap. 7. Simanc.
vbi sup. cap. 47. n. 76. † Ita vt si aliquando 33
do-

dominis Inquisitoribus videatur ex æquitate,& misericordia sua beneficia restitui, propter pristinā rei dignitatē, aut reipublicæ vtilitatem,aut ipsius pœnitentia,quia sponte conuersus est, id caute considerare debent, & Pontificem,aut Senatum consulere,quia non nisi ex dispensatione agere valent, vt tradunt *Zanch. de hæretic. cap. 16. numer.9.*

34 ¶ Et cum ex text. decisione *in d. cap. statutum*,filij solum, & fautores hæreticorum,comprahendantur,qui absque misericordia pertinaces in manus iustitię temporalis decesserunt,disputari solet an relapsorum pœnitentium, qui curiæ sæculari traduntur, & moriūtur Catholici comprehendātur,& partem negatiuam tenuerunt *Gemin.in d. cap. statutum. §. hoc sane, Repert. Inquisit. v. filij. §. nunc videndum Montaluus in.l.2. tit.26.p.7. & Decanus Segouiens. tract. de*

35 *hæretic. cap. 18.* † Quoniam eorum parentes non videntur hęretici decesisse, cum pœniteant,& ad sacramentū pœnitentię, & Eucharistiæ admittātur. *c.super eo,de hæret.lib.6.*quia ex eo quod parentes eorum sacramenta recipiunt reincorporati videri possūt Ecclesię cū ea non tribuantur, nisi fidē habētibus,

36 *cap.extra Catholicam.1.q.1.* † Contrariū tamen,scilicet, quod filij relapsorū inhabiles sint,& infames,quamuis parentes eorum conuertantur,& admittātur ad Ecclesiæ sacramēta tenuerunt *Ioan. Andr.in d. cap. statum,super gl. v. reincorporatos, quem sequuntur ibidem* Philip. Fraucus *in fine, Simanc. in Enchirid. violatæ relig.tit.63.num. 2. & in Cathol. instit. tit.29.num.17.Ioann.Rojas tract. de hære-*

37 *tic.p.2.assert.42.n.337. & seqq.* † Quare licet prior sententia mitior sit in hanc vltimam me libentius subscribo, quia de iure veriorē puto, quia tales relapsi quāuis pęniteāt,non dicuntur Ecclesię reincorporati,nam vt tradunt *Ioan.Monach. & Geminian. in cap. accusatus. §. si vero,de hæretic.lib.6.n.14.*† Illi dicuntur 38

proprie Ecclesię reincorporati, qui per Inquisitores absoluti, & ad gremium Ecclesiæ pro debita absolutione, & obedientia reducti, vt in inuctam pœnitentiam peragant, admittuntur; quod cum relapsis conueniri non possit,non poterit eorum filijs aptari dispositio. *d. cap. statum,de hæretic.lib. 6.* † Et an filij 39

suspectorum de hęresi hanc etiam pœnām infamiæ,& inhabilitationis luant quæsitum est, *& Zanchin. tract. de hæretic.cap.28.num.4. & Repert. Inquisi. v. filij. §. item filij,*in hæc verba definierunt, *In filiis eorum,qui fuerunt suspecti propter fautoriam,& defensoriam,receptatoriam, vel similia bene habet locum dicta pœna, vt non possint Ecclesiastica beneficia obtinere, si modo isti parentes decesserunt tales, cap. statum.2. §. fin. de hæret.lib.6.* †Nam 40

filios damnati ob contumetiam infames,& inhabiles fieri iura profitentur, tum quia contumax habetur pro conuicto, *glos. in cap. contumatia de hæretic. lib.6.* tum quia ex eo, quod per annum perseuerauit præsumitur pertinax *Ioan. And.in.d.cap.cum contumatia, & ibi Gemin.num.11.*& argumentum de pertinace ad contumacem valet. *Albert.tract. de agnoscand.assert.Cathol. q. 29.num.9.*

† Cum itaque iudicio Ecclesię contumax pro hæretico habeatur, ac velut hæreticus condemnetur, consequitur plane vt in filios contumacis pœnæ ininhabilitationis,& aliæ descendant, vt velle videtur *Hieron. Gigas tract. de crimine læsæ Maiest.lib.3.tit. de pœnis quas filij.q.13.* 41

42 ¶ Et infamia, & inhabitatione, & alijs pœnis hæreticorum filijs eorum impositis à iure incurrunt, non solum legitimi,sed etiam spurij, nothi, bastardi, & alij etiam ex punibili complexu procreati, ne peioris conditionis sit castitas quam vitium, *auth. de restit. & ea*

quæ

quæ par. §. fin. & ita docent *Gregor. in. l. 2. tit. 2. part. 7. Couarru. lib. 2. variar. cap. 8. num. 3. Menoch. de præsumption. lib. 5. præsump. 33. num. 11. Zanchin. de haretic. cap. 28. Thom. Sanchez in summ. tom. 1. lib. 2. cap. 27. ex num. 1.*
43 †Dum modo post crimen parentum nati sint, vt docent *Cyn. in l. quis quis. C. ad l. Iul. Maiest. Præposit. in cap. quo iure 8. dist. cum alijs per Simanc. d. c. 29. ex n. 23.* quibus astipulatur de iure regio l. 6. tit. 27. part. 2. *pero no se entiẽda de los yerros que obierẽ fecho antes que eran, mas de los que despues fizieren.*
44 †Cõtra tamen vt tam filios natos ante patris delictum, quã post eius crimen nasciturus comprehendat prædicta infamia tenent *Alberic. & Salyc. in d. l. quis quis §. fin. gl. in cap. si quis cum militibus 6. q. 1. Palat. Rub. tract. de regno Nauarr. p. 5. §. 8. Angel. de malefic. v. che hai adulteráto la mia dona. Ant. Gomez tom. 3. cap. 2. n. 16. Castro de potestate leg. pœn. lib. 1. cap. 7. & de iusta hæretic. punit. lib. 2. cap. fin. Greg. in l. 2. tit. 2. p. 7. Hieron. Gigas vbi sup. tit. de pœn. quas filij. q. 5.*
45 †In quorum quidem sententiam libentius inclino tum propter rationes, & fundamenta eorum, tum etiam quia tex. *in d. l. quisquis in § fin.* in cuius decisione se fundat, *& in c. statutum, & in c. quicunque §. heretici, de hæret. in 6.* indistinte locuntur de filijs natis, & nasciturus, atque ideo indistincte sunt intelligendi *l. 1. §. generaliter D. de leg. præstand. l. 3. D. de offic. præsid.*
46 *l. de pretio D. de public. & vectigal.* †Tũc etiam quod prædicta infamia, quæ ex peccatis parentis descendit in filios, ideo imposita est, vt parentes á peccato abertantur, & cæteri in eis resipiscant, vt docet *glos. in Extrauag. Ioan. XXII. de pœn, §. filij eius, Castro de potestate leg. pœn. lib. 7. cap. 7. & de iusta hæretic. punit. lib. 2. cap. fin.* † Quæ
47 quidem ratio, tam reperitur in filijs ante delictum natis, quam nasciturus, cum vtrosque parentes diligant, & in vtrosque eorum memoria conseruetur, & sic ad vtrosque debere extendi tradidderunt *Doctores a nobis supra relatis hoc capite 12. numero 37.*
† Sed verius est natos non comprehendi, vt ex multis resoluit doctissimus conciuis, & amicus noster *P. Thomas Sanchez in summ. d. cap. 27. ex num. 9. Didac. Perez in l. 3. tit. 9. lib. 4. Ordin. Couarr. lib. 2. variar. cap. 8. num. 5. Rota in nouissimis volum. 3. lib. 2. p. 3. decis. 114. Menoch. de præsumpt. lib. 5. præsumpt. 33. ex num. 17. Gutierr. Canon. qq. lib. 2. cap. fin. ex num. 37.* 48

¶ Et quod multi docti viri tenuerunt, filios huiusmodi, non solum ad oficia, & beneficia obtinenda esse incapaces, sed etiam obtentis priuari, idque multis rationibus, & iuribus fundarunt *Ioan. Andr. in cap. vt commissi de hæret. lib. 6. & ibidem Geminian. in §. priuandi n. 4. Annanias in cap. vergentis n. 13. de heretic. Præposit. in cap. satis peruersum 56. distinct. Immol. in l. in insulam. D. solut. matr. Hieron. Gigas vbi sup. d. tit. de pœnis quas filij q. 11. n. 3. Palat. Rub. tract. de regno Nauarr. p. 5. §. 8. Eymeric. in direct. p. 3. q. 114.* †Verior mihi vi 49 50
detur, neque esse ipso iure priuatos, vt multi eorum voluerunt, neque per sententiam priuandos, sed solum ad recipiendos de nouo fieri inhabiles, tex. in cap. quicunque §. hæretici de hæretic. lib. 6. *ipsorum quoque filijs vsque ad secundam generationem ad nullum ecclesiasticum beneficium, seu officium publicum assumantur.* †Nam cum verba 51
illa de futuro sint, præteritum non comprehendunt, atque ita inhabilis ad obtinenda beneficia non priuatur obtentis, *glos. in Clem. 1. §. ipsius de pœn. quam sequntur ibi Zabarella, Imola, & Bonifac. numer. 54.*

 †Et

52 † Et quamuis ex iure defendi possit hæreticos, credentes, fautores, & cæteros huiusmodi inhabiles effectos ad obtinenda beneficia, obtentis etiam priuari ipso iure, in filijs tamen alia ratio militat, quia illi propio scelere puniuntur, his tamen alterius culpa inhabiles damnantur, & ideo cum sit pœnalis
53 non debet extendi, ... † Neque obstat *tex. in cap. fœlicis* §. *quod siquis, de pœn. in* 6. quia respublica sæpe minora crimina varis ex causis maioribus ratiouibus insequitur, ob euitandam delinquendi audatiam, vt tenet *Couarruu. lib. 2. variar. c. 8. n. 4.*

CAP. XIII. *de poena mortis imponenda in Magiæ crimine hæreticale.*

SVMMARIVM.

Malefici morte damnantur iure diuino. 1.
Lagis veteris moralia obseruantur ad decisiones causarum. n. 2.
Magiæ crimina omnia morte multantur, num. 3.
Maleficij vox non solum ad venenarios restringitur, sed ad omne Malefici genus. num. 4.
Mechasephim vox apud Hæbreos quid significet. n. 5.
Maleficia ad omnia Magiæ crimina sunt amplianda. n. 6.
Diuinationis crimina omnia morte multantur. n. 7.
Maleficijs mors æterna parata in stagno ardenti. n. 8.
Magos huiusmodi non esse morte multandos affirmant non solũ hæretici, sed Catholici. n. 9.
Magi fatentur impossibilia ab eis patrata quia per somnis excessum deludũtur. 10.
Somnijs, quæ fiunt, nec meremur, nec demeremur. uum. 11.
Cogitationis pœnam non meretur n. 12.
Magiæ crimina negare verè peracta nihil aliud quam insanire. n. 13.
Magiæ crimina non pro illusionibus tãtum, sed pro veris, & nefarijs excessiuus puniuntur. n. 14.
Magiæ crimina vera esse negare hæreticũ est. n. 15.
Magiæ crimina morte multantur iure positiuo. n. 16.
Magiæ crimina morte multantur ex communi praxi ecclesiastica. n. 17.
Magiæ crimina morte multantur ex totius orbis consuetudine. n. 18.
Magiæ criminis pœna ignis fuit. n. 19.
Feralis pestis quid significet apud Imperatorem. n. 20.
Feralis pestis de morte crueta, potius quam de mortis genere dictum. n. 21.
Feralis pestis de morte cruenta dicitur. 22
Christianos tanquam Magos sub Neronis tẽpore igne crematos. n. 23.
Hispaniæ Magiæ crimina ante regem Ramirum ignis coercuit. n. 24.
Italiæ Magorum & Hæreticorum pœna ignis fuit. n, 25.
Magiæ crimina non mulierculárum tãtum, sed virorum, & nobilium. n. 26.
Hæretici hodie pertinaces viui, pœnitentes compræssis faucibus igni mandantur. n. 27.
Magi morte tradendi, nulla dissimulandi facta licentia. n. 28.
Reos morte dimitẽtes in diuino iudicio pro eis morte affiguntur. n. 29.
Pœna à lege præfinita à iudice retractari nõ potest. n. 30.
Rei vita quandò reipublice valde vtilis ei condonatur. n. 31.
Sortilegi crimen ad curiæ sæcularis traditionem non sufficit. n. 32.
Sortilegi crimen quando non progreditur ad pactum cum dæmone non multatur morte. num. 33.
Degradari pro curiæ sæculari tradi accipitur. num. 34.
Degradatio nõ nisi pro tria crimina expræssa permititur. n. 35.

Magiæ

Magiæ crimina non expectata incorrigibilitate morte multantur. n. 36.

Grauissima crimina sūt qualificata, & val de reipublicæ damnosa. n. 37.

Magi non solum, sed credentes, fautores, & receptores iure diuino morte puniuntur. num. 38. & 39.

1 QVIBVS, & alijs Hæreticorum pœnis Magi huiusmodi inusti ad mortē vsque deueniūt terribilium omniū malorum secundum *gl. in l. qui vltimo D. de pœn.* quæ eis lege diuina infligitur Exod. cap. 22. MALEFICOS NON PACIARIS
2 VIVERE. † Quæ non solum iudicialis positiua est, sed iudicialis iuris diuini, & naturalis, quæ á Deo minimé est per legem Euangeli sublata, & ideo allegari potest ad decisiones
3 causarum, vt tenet *Lancellot. de attentatis in præfat n.* 60. †Etiam si hominem nullū veneno necauerint, etiamsi segetibus, & animantibus non nocuissent, neque alia patrauerint crimina, nam eo ipso quod Dæmoni fœderati sunt interfici, & necari debent, siue sint *Malefici*, siue, *Magi*, siue *Sortilegi*, siue *Veuenari*, siue *Incantatores*, siue *Nicromantici*, siue qui alij, nullo eorum facto discrimine, vt ex VViero hæretico, conatur defendere *Ficardus cons.* 112.
4 †Nam ipsa vox latina satis patens est, non solum ad ipsos venenarios restringenda, sed ad omne maleficij genus amplianda, vt non minus de Græca, & Hæbrea docet *Mart. del Rio lib. 1. Magicar. cap. 2. & lib. 5. sect. 16.* † Quia
5 vox *Mechassephim* in Hæbreo fonte habet originem â *chasaph*, quæ non solum significat toxico perimere, sed aliquod Magorum ludibrium exercere *Exod. cap. 7. & cap. 22. Paralipom. 2. cap. 33. D. Isai. cap. 47. Daniel. 2. Micheas cap. 5. Malach. 3.* †Ex quo Nahum prophe- 6
ta cap 3. *& habebitis maleficia*, ad omnia maleficorum crimina extendendū docent ibi *Origen. & Ambros. Syluestr. lib. 1. de strigib. c. 9.* †Nam etiā Diuini, 7
Arioli, Aruspices, Augures, & qui somnia fingunt, vt Malefici, ex lege diuina morte naturali multantur Leuit. cap. 20. *vir siue mulier, in quibus pythonicus, vel diuinationis fuerit spiritus morte moriatur, lapidibus obruāt eos, sanguis eorū sit super eos.* † Quibus post hanc vitā æter- 8
na mors paratur in inferno, Apocalyp. Sap. 21. *Beneficijs, & idolatris, & omnibus mendacibus pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure, quod est mors secūda*: nā vt ait Alcim. lib. 2. carm. 15.

Damnabitur ille peremni
Iudicio, quisquis vetitum cognoscere tentat.

¶ Contra tamen Magos huiusmodi 9
non esse morte naturali multandos affirmant non solum hæretici *Danæus, dial. de Sorciar. Bodin. lib. Dæmonom. Pictorius in resolut. an sagæ igni multan.* Sed etiam Catholici, *vlder. Molitor. de Pythonib. mulier. cap. 8. Leonar. Vayr. lib. 2. de Fascin. cap. 13. Ioan. Salisberiens. lib. 2. Polycrat. cap. 17. Alciat. lib. 8. Parerg. cap. 22. & in cap. perniciosa num. 66. de offic. Ordin. Petr. Erodius lib. 5. rerum iudic. cap. 14.* †Quia fatentur impossibi- 10
lia, nempe se volasse ad conuentus, libidinem cum Dæmone expleuisse, tempestates excitasse, & alia huiusmodi peccata, quæ magis ad delusionem, quam ad verum, & realem actum videntur referenda, quasi per somni excessum peracta, in quo á Dęmone deludūtur, *c. Episcop. 26. q. 5.* †Nā ex eis, quę 11
in sōnijs fiūt nec meremur nec demeremur *cap. maiores §. verum de Baptism. Clem. 1. de pœnit. D. Thom. in 4. dist. 9. art. 4. Ias. in l. vt vim D. de iust. & iur.* †quia cogitationis pœnam non meretur *Reg. 1. c. 16. Apost. Cor. 1. c. 4. c. cogita-* 12
tionis

is de pœnit. dist. 1. *l. cogitationis D.*
13 *de pœnis.* † Sed cum ista negarē non tantum in somnijs, verum etiam vere, & realiter peracta cum iam sit insanire, vel ex eis, quæ congesimus *lib. 2. cap. 33. de translatione corporali ex num. 4. ad interpretationem dict.*
14 *cap. Episcopi*. † In Magos huiusmodi non pro illusionibus, sed pro veris, & nefarijs excessibus animaduertendum est, tex. cap. peruenit, *districta vltione h. 26. q. 5. cap. contra idolorum d. 26. q. 5. & Extrauag. Ioann. XXII. & Innocent. VIII.* & aliæ variæ *Alexand. VI.* quæ incipit *cum accipimus*, & *Leo. X.* quæ incipit *honestium petentium votis*, & *Hadrian. VI.* quæ incipit *dudum*
15 *vti votis*. † Quod cum Ecclesia tot, ac tantis Constitutionibus confirmet, qui iam dixerit Magos huiusmodi non esse morte naturali multandos sit tan quam Aethnicus, & publicanus: quia Ecclesiæ non obedientes sunt hęretici, nec non illi, qui ab eius decretis sine causa recedit, aut aliter putat quam quod Ecclesia instituit, *cap. hæc est fidem* 24. *q.* 1. vel se melius sentire arbitratur, cum illa non possit errare, *Matth. cap.* 27. *cap. violatores* 15. *distinctione.*

16 ¶ Confirmatur hæc conclusio iure sæculi Imperiali in l. nemo, *supplicio capitis ferietur gladio,* l. multi *ferialis pestis absumat,* l. nullus, cum alijs, *C. de malefic. & mathem.* quibus respōdet de iure nostro regio l. 3. *deuē morir por ende,* tit. 23. part. 7. l. 6. *que los maten por ello,*
17 tit 3. lib. 8. Recopilat. † Quod similiter communi Praxi comprobatur, non solum sub sellis sæcularibus, sed etiam in tribunalibus Ecclesiasticis; qui solēt tales delinquētes brachio sęculari tradere, vt in *Lucerna Inquisit. Vitorium Inquis. Directorio. Inquisit. Sprenger. in Mall. Iaquerus in Flagell. Simāc. in* Prax.
18 *Castro lib. 1. cap.* 16. † Et iudicio sæculari, qui solet sic relaxos, absque alia causæ cognitione morti traddere, vt apud nos Hispanos testantur *Couarruuias, Gregorius, Simancas, Rojas, Villalpando, & alij*: apud Italos *Grillandus, Clarus, Bossius, Carerius, Decianus, & Farinacius*, apud Gallos, *Remigius, Foller, Iaquerus, & Binsfeldus*, apud Germanos *Dambauder, Godelmanus, & Ficardus.*

¶ Cuius quidem suplicij genus ante 19
Diocletiani tempora ignis fuit, vt constat ex Codice Gregoriano *lib. 7. tit. de Malefic.* & in Theodosiano l. 1. ibi. *Flāmis ignibus exurendos*, & in Iustinianeo l. 3. de malef. & mathe. *concremādo haruspice.* † Neque in contrarium facit d. 20
l. multi, *feralis pestis absumat*, quod ad bestias obijciendos interpretantur *Odofredus, & Cuiat.* sed causam non docent, cur sententiam mutem. *Feralis* enim pro *ferino pastu* á nullo Clasico receptum video authore. † Quare feralem accipio potius, vt Constantinus 21
maleficos vltimo supplicio affligēdos decernat, quam vt pœnæ genus exprimat. *Feralia* enim *dira* appellantur; & sic *ferales flammas*, funestas atque lætales *Minutius* dixit. † Sic & etiam *feralis* 22
pestis, de morte cruenta intelligitur, quia de Dijs Manibus, quibus feralia sacrabantur accitis arte Magica locutus fuit, vt narrat *Ræbard. lib. 5. varior. cap.* 3. † Quod neque á Neronis tempore af 23
fuit, qui Christianos, taquam Magos huiusmodi flammis tradebat, aut stantibus ad palum destinatis vnco gutturi suffixo é lamina ardente pix, aut vnguentum in caput liquefiebat, Iuuenal. Satyr. 1.

Pone Tigillinum, tæda lucebis in illa,
Qua stantes ardent, qui fixo gutturi fumant.

Apud nos Hispanos iam ante ann. DCCC. XL. IIII. á regno Ramiri regis Magiæ sacra, cantionesque ignis coercuit, 24

uit, vt traddit *Ioan. Marian. lib. 7. de rebus Hispan. c. 13.* postea Alfonsus IX. programmatis sanctione cauit in l. 1.
25 tit. 1. lib. 4. Forij *la tal sea de fuego.* †In Italia Imperator Fredic. II. rex Neopolit. lege sanxit, vt hæretici viui comburerentur an. M. CC. XXII. vt testantur *Repert. Inquisit. v. comburi, Matth. Afflict. in Constit. Neap. tit. 1. num. 43. Ludou. Carerius in Pract. tit. de hæret.*
26 *n. 132.* †A temporibus D. Gregorij quãdo Romæ Basilius quidã senator Magus flãmis absumptus fuit, *Cassiodor. li. 4. variar. epist. 23. & 24.* Vt videas hoc crimen non mulierculaum tãtum, & viliũ, sed virorũ etiam, & nobiliũ fuisse, quidquid VVierus, & similes ogganient.

27 ¶Hodie tamen ex cõmuni praxi rẽceptum est, vt contumaces viui, pœnitentes vero cõpræssis faucibus igni mãdentur, vt traddunt *Paul. Grilland. de hæretic. q. 3. Zanchin. q. 9. Rojas p. 2. assert. 4. ex n. 137. Couarr. lib. 2. variar. c. 10. n. fin. Simanc. de Cathol. inst. tit. 46. ex n. 45. & tit. 48. ex n. 1. Castro de iusta hæret. punit.*
28 *lib. 1. cap. 9. & lib. 2. cap. 12.* †Nulla iudici conniuendi, aut dissimulandi permissa licentia, nisi ipse pati velint, quod in alijs connibendo indulserat *l. nulli hæreticorũ C. ne sacrum baptis. iteret.* Nam vt ait Cassiodorus lib. 9. varior. *Impium est iudices illis esse indulgentes, quos cœlestis*
29 *pietas non patitur impunitos.* †Caueãtque ne fiant socij furum, & cum Iosaph his, qui oderunt Dominum amicitias iungantur iram Domini concitentur *Paralipom. lib. 2. cap. 19.* videant ne audiant terrificum illud dictum Regi Achaz Reg. 3. cap. 20. *quia dimisisti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima illius.* †Nam pœna á lege
30 præfinita á iudice retractari non potest, quia vt ait diuinus Plato (quem á D. Hieremia in Aegipto sacris litteris edoctum testatur *D. August. lib. 2. doct. Christian. cap. 28.*) in Apolog. Socrat. *Non enim ad hoc sedet iudex, vt per gratiam concedat, sed vt iudicet secundum leges.* †Nisi quando crimen non est e- 31
normme, & vita rei valde sit vtilis reipublicæ, ac necessaria, & non adsit accusator, quia tunc benè poterit supræmus iudex pœnam debitam relaxare, inferior tamen minimé, *D. Thom. 2. 2. q. 67. art. 4. Soto lib. 5. de iust. & iur. q. 4. art. 4.*

¶Neque obstat ad hanc curiæ sæ- 32
cularis traditionem, siue relaxationẽ sortilegij crimen non sufficere, vt quibusdam canonum locis inixus defendere conatur *Abb. in cap. ad abolendam de hæretic.* † Quia illa loquntur 33
quando sortilegij crimen intra suos cãcellos continetur, hoc ẽst, non progreditur vltra illicitam diuinationem, nõ coniunctam cum expresso pacto apostatico, vt sunt pleraque Astrologorum, & similium, de quibus loquuntur, *cap. vnico, huius 26. q. 1. cap. siquis Episcopus d. 26. q. 5.* †Nam de alijs 34
quando incantationes etiam medicamentis ad malorum remedium adhibitæ alius canon ex D. Augustino expræssé iuuet clericos degradari, *cap. admoneant d. 26. q. 7.* vbi degradari ponitur pro curiæ sæculari traddi, vt notat *Anton. de Butrio in cap. at si clerici de iudic.* †Quidquid de verbali tantum 35
depositione accipiat *Abb. in d. admoneant*, quia degradatio non nisi propter tria crimina expræssa iure canonico permitatur, *cap. cum non ab homine, de iudic.* †Quia id procedit in crimini- 36
bus tantum grauibus, non tamen in enormibus, & grauissimis vt omnia Magiæ crimina censentur, in quibus nõ expectata incorrigibilitate pro vnico tantũ crimine debent clerici degradari, & traddi curię seculari puniẽdi, vt docent *Guil. Benedict. in cap. Raynutius de testament. Bern. Diaz in Prax. cap. 33.*

& 90. Felician. lib. de deposit. & degrada. cap. 12. & 14.
37 †Quod & fatetur *idem Abb. in cap. tuæ, de pœn.* & inter grauissima collocat, quæcunque sunt qualificata, & valde perniciosa reipublicæ, pro quibus puniendis, quia ius canonicum non habet condignam pœnam, introductum est, vt iudices Ecclesiastici tales reos puniendos curiæ sæculari traddant *cap. nouimus de verbor. signif. cap. penult. de hæretic.*
38 †Non solum ipsos criminis reos, sed etiam credentes, consultores, & fautores, nam & hij pro hæreticis reputantur *cap. vt commissi cap. priuandi de hæretic. lib. 6. Pegna in direct. Inquis. p. 3. com. 155. Simanc. de Cathol. Instit. cap. 3. & 27. & in Enchirid. violatæ Relig. tit. 63. n. 9. collega meus, & amicus Pelaez de Mieres p. 1. q. 1. n. 66.*
39 † Nam vt ait Leuit. c. 20. *Anima quæ declinauerit ad Magos, & fornicata fuerit cũ eis, ponam faciẽ meã contra eam, & interficiam iam in medio populi sui.* Sicuidem attestante Apost. ad Rom. cap. 1. ad fin. *Quoniã, qui talia agunt digni sunt morte, non solum, qui ea faciunt, sed etiam, qui consentiunt facientibus.*

CAP. XIIII. de pœna Magiæ non hæreticalis.

SVMMARIVM.

Magiæ nõ hæricalis in foro pœnitentiali pœna. n. 1.

Pœnitentiæ possunt à confessario moderari. num. 2.

Publico crimine olim imponebatur publica pœnitentia. n. 3.

Laicus pro prima vice excommunicatur pro sortilegio. n. 4.

Incorrigibilis in foro Ecclesiastico fustigatur. n. 5.

Clerici sortilegi ad bonum finem, suspenduntur per annum. n. 6.

Clerici sortilegi si dolo faciunt deponuntur ab ordine. 7.

Clericus celebrans super rebus aptis ad sortilegia deponitur. n. 8.

Clericus, qui consueta luminaria extinguit, deponitur. n. 9.

Sæculari foro tam hæreticalia, quam nõ hæreticalia conficientes morte multantur. num. 10.

Sortilegij pœna quæ hodie sit in foro sæculari. n. 11.

Iudicis arbitrio pœnæ sunt remissæ. n. 12.

Iudex debet sic arbitrio vti vt legibus, canonibusque se accomodet. n. 13.

Iudex non debet legis præceptum temere transgredi. n. 14.

NON hereticalis Magię Pœna varia est de iure Canonico, nã olim in foro pœnitentiali, tam clericus, quám laicus quadraginta dierũ pœnitentiam subijt *cap. 1. & ibi omnes, de* 1
sortileg. †Quæ hodie á confessario possunt moderari, quia omnes pœnitentię eius liberæ sunt arbitrio, *Menoch. de Arbitr. lib. 2. cas. 388. n. 6. & 7.* 2
†In foro fori si publicum erat crimen, olim imponebatur publica pœnitentia, quã si detractaret, vel non compleret á communione fidelium arcebatur *cap. pro dilectione, de consecrat. dist. 2.* 3
†Hodie sublata illa publica pœnitẽtia laicus pro prima vice erit excommunicandus, *cap. siquis Episcopus cap. aliquanti huius 26. q. 5.* 4
†Si monitus perseuerat, & vilis est persona in foro Ecclesiastico publicé est fustigandus: si honestior relegãdus, vel perpetuo carceri mancipandus, *cap. contra idolorum d. 26. q. 5. Abb. in cap. 1. & 2. de sortileg. Felin. in cap. cum sit generale, de foro compet. n. 20. Roman. sing. 660. Grilland. de sortileg. q. 11. num. 4. & 10.* 5

Clerici

¶ Clerici autem non hæreticalia cõficientes ſi bono zelo, & ſimplicitate cordis faciant, & ad bonum finem, á diuinis, & altaris miniſterio ſuſpendũtur per annum, & vltra iudicis arbitrio, *cap.2.de ſortileg. Grilland. vbi ſup. q.14.*
7 *num.3.* †Si dolo malo fecerit deponuntur ab ordine ſacro, & omnibus beneficijs priuantur, & in monaſterio perpetuo detruduntur, & degradãtur *cap.*
8 *ſiquis Epiſcopus huius 26. q. 5.* †Veluti ſi celebrat ſuper rebus profanis, quæ putantur apta ad ſortilegia, vt cuticula, qua infantis caput naſcentis eſt inuolutum, panis incoctus, ſiue maſſa cruda, hoſtia ſanguineis literis circunſcripta, &c. *Bern. Diaz in Prax. cap.39. Grilland. d. q.14. Menoch. d. caſ. 388. ex n.10*
9 *Farinac. q.20.n. 107.* †Idem dicendum ſi cõſueta luminaria extinxerit *cap. quicunque huius 26. q.5.* ſi vaſibus, aut veſtibus ſacris abutatur, vel miſſas defunctorum pro viuis celebrauerit, vt citius moriantur *cap. quiſque 2. q. 8. cap. de benedictione 32. q.1. cap. admoneant d. 26. q. 7. Farinac. q. 19. n.49. tom.1. Grilland. de ſortileg. q. 16.*
10 ¶ In foro ſæculari tam hæreticalia, quám non hæreticalia conficientes morte naturali damnantur *l. nemo l. ſi excepta cum ſeqq. C. de maleſic. & math.*
11 cum alijs *per Farinac. d. q.20. n.88.* †Hodie tamen ſolent virgis cœdi, & ad triremes, vel in exilium mitti, & interdũ pecunia multari, vel alia extrahordinaria, (pro iudicis arbitrio) pœna; vt de vtroque iure receptum teſtantur *Abb. in cap. 2. de ſortileg. Grilland. d. q. 11. ex num. 7. Farinac. d. q.20. num. 84. 89. & 94. Did. Perez in l. 9. tit. 1. lib. 8. Ordinam. Salcedo ad Diaz in prax. cap. 107.*
12 † Nam hodie omnes pœnæ iudicis arbitrio ſunt remiſſæ *l. hodie l. in metallum l. aut facta D. de pœn. l. quid ergo §. pœn. grauior D. de ijs, qui notant. infam. cap. nõ afferamus 24. q. 1. cum alijs congiſtis á Farinac. d. tom.1. q.17. ex n. 4.* †Dum tamen iudex arbitrio ſic vtatur, vt canonibus, legibuſque ſe acommodet, nam licet facti quæſtio in arbitrio ſit iudicãtis, pœnæ vero perſecutio non eius voluntate, ſed legis authoritate definitur *l. ſi operam l. ordinem D. ad municipal. l. ſi qua pœna D. de verb. ſignif.* †Neq; eorum preſcriptum tranſiliat temere, niſi qualitas facti, conditio perſonarum, animus delinquentis, ſcandalum inde exortum, ſimilia ve ſuadeant pœnam intendere, vel minuere, *D D. in d. l. ſi qua pœna, & in d. l. aut facta, & in l. reſpiciẽdum D. de pœn. & in l. militis C. de cuſtod. reor. Farinac. d. tom.1. q. 18. ex n.63. Grilland. d. q. 11. n. 7. Simanc. de Cathol. inſt. tit. 46. ex n. 78. Segura Daualos in director. p. 2. cap. 11.* 13 14

CAP. XV. de libris Magorum.

SVMMARIVM.

Libri Magorum, vt eorum authores ſunt vitandi. n. 1.

Epheſi ad fidem conuerſi ſuperſtitionis libros concremarunt. n. 2.

Honor Imp. exterminandos decreuit, qui libros Magos non comburerent. n.3.

Libri Magorum debent, vt eorum authores igni ardere. n. 4.

Libri damnati cenſentur eorum, qui damnati ſunt authores. n. 5.

Libros noxios damnare ſolent etiam Gentiles. n. 6.

Athenienſes in concione conbuſerunt libros Pithagoræ, qui de religione parum ſentiebant n. 7.

Auguſtus Cæſar duo milia Fanaticorum libros combuſit. n. 8.

Libros vaticinos apud Romanos iuſſos ardere. n. 9.

Antiochus libros veteris teſtamenti combuſit, quod noxios, & hæreticos putáuit. n. 10.

Domitianus sacra volumina iussit ardere, quod noxia putauit, n. 11.

Libros hæreticorum vt ipsosmet hæreticos vitandos. n. 12.

Principes, qui religionis cælo impiorum libros interdixerunt. n. 13.

Libros Arrij combusit Cõcil. Nican. & D. Cyprian. libros Magicos. n. 14.

Hæretici libros sacros deprauant. n. 15.

Euangelia, & Apostolorum scripta ab hæreticis deprauata. n. 16.

Sacra scriptura ab hæreticis deprauata laceranda est. n. 17.

*Libros Magorũ, etsi multa bona contineãt, comburi palam. n.*18.

*Poetarum volumina, quasi hæretica damnata. n.*19.

Libros priuatos legere interdictũ, nisi Episcopi, & Inquisitorum licentia. n. 20.

Libros hæreticorum non sunt legendi, nisi diuina reuelatione. n. 21.

Libros hæreticorum legentes ex curiositate grauiter peccant. n. 22.

Hæreticos non debemus audire etiam vera loquentes. n. 23.

*Diabolus plerique vera falsis admiscet.*24.

Libros hæreticos legere nulli permissum est sub excomunicationis pæna. n. 25.

Originis libri permissi quãuis author damnatus. n. 26.

Libros hæreticos legi possunt Inquisitores, vel Commissarij pro tempore, & qui hoc à Sede Apostolica obtinuerunt. n. 27.

Lectionem hæreticorum librorum solus Pontifex concedere potest. n. 28.

*Eius est dispensare, cuius prohibere. n.*29.

Excommunicatio ex lectione librorum prohibitorum est reseruata Sedi Apostolicæ. n. n. 30.

Libri hæretici apud aliquem reperti eo ipso faciunt eum suspectum de hæresi in eis contenta. n. 31

*Christianus ex ficta præsumptione impietatis non damnatur. n.*32.

Authoris sentẽtia circa suspicionem de hæresi ex libris damnatis. n. 33.

Honorij, & Arcadij de librorum hæreticorum retinentium pœna. n. 34.

Constantini, & Theodosij pœna circa libros hæreticorum. n. 35.

*Libri hæretici suspicionem gignunt si ille, apud quem reperiuntur sit author. n.*36.

*Libri hæretici conscripti, & reperti apud authorem nõ excusantur ignorãtia. n.*37.

MAGIAE libros, vt eorum authores esse vitandos *Iul. Paulus lib.* 5. *Recept.* reliquit scriptum *in tit ad l. Cornel. de Sicar.* & Vlpian. in l. cœteræ 4. D. familiæ hercifcund. *tantundem debebit facere in libris improbatæ lectionis Magicis forte, vel his similibus: hæc enim protinus corrũpenda sunt.* †Qua propter Ephesi, qui Magiæ crimine contaminabantur Apostolorũ prædicatione conuersi ad eorũ pedes scelera sua patefacientes, libros artis publice concremarunt, Acta Apost. cap. 19. *eos, qui fuerunt curiosa sectati contulerunt libros, & combuserunt coram omnibus.* †Ex quo merito Impp. Honorius, & Theodosius è ditione Romana exterminandos Magos statuerunt, qui libros sui erroris in omnium oculos coram Episcopum nõ combuserint *in l. Mathematicos* 11. *C. de Episcop. aud.* †Nam cum pro hæreticis habeantur, debent vt ipsi eorũ scripta ardere, vt in sexta synodo Generali historias ab hæreticis confictas igni ardere iusserunt Patres, *can.* 63. & Leo ille magnus præcipit, vt hereticorum Codices interdicantur, & ignibus concrementur, quod in Concilio Constantiens. comprobatum est dum Apostoli ipsi libros hereticorum damnarunt, *can.* 59. †Quia damnati authores, libri quoque illorum damnati intelliguntur, atque omnia eorum opera, *cap. fraternitatis, de hæretic. & ibi omnes, & in cap. damnamus de summ. Trinit. & fide catho-*

1 (MAGIAE libros)
2 (Qua propter)
3 (Ex quo merito)
4 (Nam cum pro hæreticis)
5 (Quia damnati authores)

Cathol. Zanchin. de hæretic. cap. 7. Campeg. ad Zanchin. cap. 34. Castro lib. 2. de iusta hæreticor. punit. cap. 15. 16. & 17. Albertin. de agnoscend. assert. q. 12. ex nu. 13. & q. 28. Rojas sing. 224.

6 ¶ Et non solum verę religionis cultores, verum etiam qui peruersa dogmata susceperunt, libros noxios damnare solent, nam Plato ille diuinus libros poetarum, qui de religione sua parum senserant repudiandos, & extirpan-
7 dos docet *lib. 7. de legib.* † Et Prothagoræ libros quos de diuinitate male conscripsit Athenienses in contione combuserunt, sub pręconis voce à singulis, qui illos habebant, inuestigati, vt tradũt *Cic. lib. 1. de natura Deor. & Lactant. lib. 1. de Ira Dei, & Laert. lib. 9.* Et Augustus Cęsar duo milia Fatidicorũ librorũ concremauit: vt referunt *Suet. in Au-*
8 *gust. & Dion. lib. 54.* . . . . . † Et libri religionis Numę Pompilij á Prætore in Senatu delati, quia leues quasdam sacrorum causas continebant, ex Patrum authoritate cremati sunt, vt narrant *Plutarch. in Num. Plin. lib. 13. natural. histor. cap. 13. Tit. Liuius lib. 40. Lactant. lib. 1. de diuin. instit. cap. 22. Valer. Max. lib. 1. cap. 1. D. Augustin. lib. 7.*
9 *Ciuit. Dei c. 34.* † Et vt ad rem redeamus idem *Liuius lib. 39.* ita scribit *quotiens hoc Patrum, auorumque ætate negotium est magistratibus datum, vt vaticinos libros conquirerent, comburerentque*, & lib. 25. *vt quicunque libros vaticinos, præcationes ve, aut artem sacrificandi conscriptam haberet, eos libros omnes litterasque ad se de-*
10 *ferrent.* † Et Rex Antiochus putans libros Veteris Testamenti, noxios, & reprobos esse, edicto pœnali eos prohibuit: & milites eius, libros legis Dei cõbusserunt igni; & apud quemcunque inueniebant eos trucidabant, vt legi-
11 tur *Machab. 1. cap. 1.* † Et eodem errore atque impietate infectus Domicianus edictis iussit, vt sacra omnia volumina igni concremarentur, vt traddunt *Euseb. lib. 8. Ecclesiast. histor. cap. 2. Nicephor. lib. 7. c. 3.*

¶ Ex quibus satis perspicuum est sa- 12
pientes homines iure quodam Gentiũ, vt suceptam quisque religionem tuetur, eius contrarios, ac noxios libros dannasse: quod multo magis fieri debet in veræ religionis cultoribus, ne in explicabiles errores in rempublicam Christianam inducerentur: namsi vitare debemus impiorũ colloquia, multo magis eorũ libros, qui tanquã perennes fontes perpetuum virus scaturiẽtes euomũt. Libri enim fontes appellantur, *vt per DD. in psalm. 67. Pierus in Hieroglif. Castro lib. 2. cap. 15.* † Vt sic merito 13
multi religiosi Principes impiorum libros dãnauerint, vt Constantinus magnus Arrij libros: Theodosius, & Valentinianus libros Nestorij: Valentinianus, & Martianus libros Eutychetis, & Apolinarij: Honorius, & Theodosius libros Mathematicos: Arcadius, & Honorius, & Iustinianus libros omnes hæreticorum publicé comburi iusserunt *in l. damnato l. quicunque C. de hæretic. l. fin. tit. 16. lib. 9. l. 24. tit. 4. lib. 16. C. Theodos. 5. Synodo Constant. act. 1. Nicephor. lib. 8. hist. Ecclesiast. cap. 25. &*
lib. 17. cap. 9. † Et in concilio Nicæno 41
libros Arrij combusti sunt, vt testatur *Socrat. lib. 1. cap. 9.* & D. Cyprianus libros Magicos palam combusit, vt author est *Gregor. Nazianz. orat. 19.* quod & ipse Theodas quoque fecit, sicuti in historia retulit *Damasc.* Simachus, Gelasius, & Ormisma Manicheorum libros exuri fecerũt. Et qui olim arte Magica insignes erant ad Christianam religionem conuersi, impiæ vanitatis libros incendijs traddiderunt, vt memorat *Athanas. lib. de Incarnat. Verbi.*

¶ Et non solum in suis scriptis virus 15
erroris immiscent, sed etiam sanctorũ volumina deprauant, atque corrumpunt,

punt, vt in suos sensus trahant, qualiter olim Euangelia ipsa, & Apostolorum scripta ab hereticis fuisse deprauata tes-
16 tatur *Tertullian. contra Marcion.* †Et libri Clementis, Dionysij, Originis, & aliorum corrupti fuerunt, & demum SynodumCalcedon. & acta quintæ Synodi, & capita quędam Ephesini Consilij adulterata fuisse, tradunt, *Euseb. lib. 4. Ecclesiast. histor. cap. 23. & lib. 5. ca. fin. & lib. 6. cap. 10. Rufinus lib. de adulter. librorum, Orig. & D. Isidor. lib. 3. de summo bon. cap. 12. Ioan. Picus in Apolog.*
17 *q. 7. Brunus lib. 6. de hæret. cap. 7.* †Quæ quidem eo laceranda sunt, & comburenda, quia plus magis quam libri hæreticorum nocere possunt, dum illos bona fide legunt, nam vt ait Leo magnus epist. 91. *vt pietate sanctorum voluminum deprauata, non quod Spiritus sanctus docuit, sed quod diaboli Magister in-*
18 *seruit legatur, & prædicetur.* †Et ita potiori ratione ipsos Magorum, siue hæreticorum libros lacerandos, & concremandos esse etiam si multa bona contineant, docet, *Hostiens. in d. cap. fraternitatis num. 1.* nam vt ait Irenæus lib. 3. aduersus hæres. cap. 4. *non oportet quærere apud alios veritatem, quam facile est ab Ecclesia discere*, quia sapientia in ore fidelis complanabitur *Eccle-*
19 *siast. c. 34.* †Timendum enim est ne dulcedine veritatis lectores allecti, impietatis venenū incauti ligurriant, ideo Platonis lex Poetarum volumina nisi á ciuitatis Rectoribus, & legum custodibus approbata á nullo priuato legi prohibuit *lib. 7. & 8. de legib.* nam Athenienses philosophiæ libros Carminibus componebant, ex quo poesiam á sapientia non differre dixit *Tycius Pla-*
20 *tonic. serm. 29.* † Et in Concilio Lateranens. sub excommunicationis pœna fuit interdictum priuatos libros legere si Episcopi, & Inquisitoris iudicio non approbentur, *sess. 10.* quod renouatum est in *Synodo Trident. sess. 4.* & Regijs pragmaticis maiori cura cautum, ac pœnis grauibus sancitum *in l. 24. tit. 7. lib. 1. & in l. 48. tit. 4. lib. 2. Recopil.*

¶ Nam licet Ethnicorum libros le- 21
gendos esse, & siquid recte dixerint ab eis tanquam ab iniustis possessoribus in nostrum vsum vindicandum docuerint *D. August. lib. 2. doctrin. Christ. ca. 40. & tex. in cap. turbat, cum seqq. dist. 37. Niceph. lib. 10. cap. 26.* nam vt ait *Dionys. Alexand. lib. 3. de baptis.* se ad huiusmodi lectionem diuina visione fuisse monitum, & ei obsecutum fuisse, quia Apostolicæ sententiæ congruebat, dicenti, *omnia probate, quod bonum est tenete.* †Id non procedit in hereticorum libris, vt sine delectu ad omnibus 22
legantur, quia non omnes sunt Augustini, aut Dionysij, nec diuinam de illo habent reuelationem, imo dum ad id curiositate mouentur, grauiter peccāt, quia Pontificum præcepta contēnunt, de quibus scriptum est, qui vos spernit, me spernit *D. Luc. cap. 10.* & similiter se exponunt periculo probabiliter, de quo etiam extat apud Eccles. cap. 3. *qui amat periculum peribit in illo*, & Eccle siast. cap. 13. *qui tetigerit picem coinquinabitur ab ea.* †Nam inter vtilia errores 23
plerique latent, vt tenent *D. Gregor. lib. 5. Moral. cap. 10.* quæ etiam doctos secum, quandoque trahunt, & ita Christus seruator noster dæmonium dicentem veritatem tacere iussit, ne Iudæi in omnibus alijs ei fidem adhiberent, vt docent *Theophylact. & Euthym. super Marc. cap. 1.* siue quod neque veritatē ex ore peccatoris Deus vellit, psal. . . . . *Quare tu enarras iustitias meas per os tuū.*
† Improbus enim Magister est Diabo- 24
lus, qui falsa veris sæpe permiscet, & specie veritatis testimonium fraudis obtexat, & ideo etiam Paulus compescit Dæmonium viam salutis prædicā-
tem,

tem, *Acta Apost.* 16. quia vt ait Poeta

Ne corrumpantur amari
Melle doli, si vera canit, qui falsa ministrat.

25 ¶ Vt sic nullus quantumuis litteris
prouectus, aut in dignitate constitutus
sibi licere putet vllo pacto hæreticorũ
libros legere, scribere, retinere, sub ex-
communicationis maioris pœna, *vt*
per DD. in cap. fraternitatis, & in d. cap.
26 *damnamus, cap. excommunicamus §. cre-*
dentes de hæretic. †Nisi libri sint recepti,
quamuis author damnatus, vt Origi-
nis libros quos permisit *Gelasius in cap.*
sancta, distinct. 15. qui ideo legi possunt,
27 *cap. sane profertur 24. q. 2.* †Aut talis,
qui legit, aut retinet sit Inquitor, vel
Commissarius pro tempore existens,
aut á Sede Apostolica habeat rescrip-
tum, & non alius etiam si Episcopus sit
vt traddit *Franc. Pegna in Director. p. 2.*
28 *cap. 4. comm. 3.* †Nam licet plerique vel-
lint hãc potestatem posse dominos In-
quisitores concedere, licet amplasit eo
rum potestas, in hoc tamen verius est,
non posse, quia Romanus Pontifex ex
supræma potestate hoc sibi reseruauit,
gl. in d. cap. excommunicamus v. Aposto-
lica, de hæretic. & apparet ex litteris Iu-
29 *lij III. relatis à Pegna vbi sup.* †Nam
cum ipso facto in anathematismos bul
lę Cænæ Domini incurrãt, ipso Roma
no Põtifici reseruatos, ab alio quã ab eo
dispensatio concedenda non videtur,
quia eius est dispensare, cuius prohibe-
re *l. fin. C. de legib.*
30 ¶ Vt sic interim caueant, qui sacras
confessiones audiunt neminem eo-
rum posse reum ab hac excommunica
tione absoluere, vt impræfata bulla
cauetur §. illos autem. ibi. *& audiendi*
confessiones officia interdicimus: ac nun-
ciantes eisdem, & declarantes aperte, non
grauius contra eos spiritualiter, & tempo-
raliter processuros.
31 ¶ Ex quo disputant doctores qua
pœna sint huiusmodi afficiendi, & nõ-
nulli iurisperiti non admodum perité
àiunt, quod si libri hæreticorum, apud
aliquem reperiantur, hoc ipso proba-
tum erit illum hæreticum esse; atque
ideo, vt conuictum puniri posse, *Ar-*
chidiac. in cap. sæpe profertur 24. q. 2. Ioan.
Andr. in ca. filij, de hæretic. lib. 6. Roman.
sing. 326. Marsil. cons. 52. & in l. qui fal-
sam D. de fals. & in Pract. §. diligenter,
Ananias in cap. siquis Episcopus de hæret.
Gratus cons. 151. lib. 2. Carerus, de hære-
tic. n. 125. †Quod nunquam aprpobaui, 32
quia ex sola prę sumptione, siue ficta
probatione neutiquã impietatis Chris-
tianus homo damnari potest, vt lege
Pontificia nominatim vetitum est *c. lit*
teras, de præsumpt. †Sed solũ hæresi suspe 33
ctos esse, & ita ex personarũ, & librorũ
qualitate, alijsq; circunstãtijs causa cog
nita iudices in vnaquaq; specie ex ęquo,
& bono statuant, *Ioan. Andr. & Domi-*
nic. in cap. 2. de hæretic. lib. 6. Albertin.
de assert. Cathol. q. 28. Godróphed. in l.
damnato C. de hæretic. Repert. Inquis. *v.*
libri §. 1. Caßanæus in Consuetud. Bur-
gũd. rub. 1. des Iustices, super tit. es droictz.
d'icelles n. 53. †Nam licet primã sen- 34
tentiam tueatur in hæc verba, Hono-
rius, atque Arcadius *Codices, hæretico-*
rum doctrinam continentes, summa sagaci-
tate quæri, ac prodi mandamus, sub aspecti-
bus iudicantium incendio mox cremandos:
ex quibus siquid forte aliquis, qualibet occa
sione, vel fraude occultasse neque prodidis-
se conuincitur, sciat se velut noxiorum co-
dicum retentorem capite eße plectendum.
†Quibus astipulatur lex quędam Mag- 35
ni Constantini, cuius hęc sunt verba;
Siquis conscriptiones Arrij celasse compe-
riatur, & non repente proferens igne con-
sumpserit mortis supplicio subiaceat. vt ha
bentur in C. Theodosiano *in l. 24. tit.*
de his, qui super religione contend. & in Iu
stinianæo l. quicunque C. de hæretic. † In fo 36
ro Ecclesiastico (vbi de his cognosci-
tur)

tur) prædictæ leges non habent authoritatem, *Auth. cassa, & irrita. C. de sacros. Eccles. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ de Constit.* Ideó sententiam non mutor, nisi talis Codicis (eius apud quem reperitur) sit author, siquidem non minus hereticus est, qui hæreses dicit, quã qui scribit, imo deliberatione maiori libri scribuntur, quam verba enunciãtur, *l. lex Corneliæ §. si quis librum D. de iniur.*

37 † Sunt enim hæreticorum libri in diuinum Dei Vicarium, & totam Ecclesiã, ac diuos omnes impij famosique libelli, ideó ei, cui reperiuntur maximè suspectum reddunt, *l. 1. C. de famos. libell.* etiam si non contumatia, sed per ignorantiam disputet, vt contra Pelagium scribit *D. August. epist. 96. cap. fin. 24. quæstione 2.*

CAP. XVI. De processus fulminatione in Magiæ crimine.

SVMMARIVM.

Magiæ crimen extraordinarium. n. 1.

Magiæ crimine seruatur processus ordinarius. num. 2.

Criminibus priuilegiatis, quædam sunt cõmunia, nu. 3.

Ordo Iudiciorum est de substantia iudicij. numer. 4.

Ius publicum non derogatur priuatorum pactionibus. num. 5.

Iudex non seruans iuris formam, facit actus nullos. num. 6.

Iuris forma seruanda est in possessorio, & iudicio summario. num. 7.

Iniustitia ex ordine plus inficit, quam iniustitia ex causa. nu. 8.

Ordo Iudicorum obseruandus est a quocunque Iudice. num. 9.

Ordo substantialis Iudicij obseruandus etiã a Principe. num. 10.

Princeps plerique iuris rigorem relaxat. num. 11.

Princeps ad hoc, vt absque iuris ordine procedere valeat, debet exprimere. nu. 12.

Princeps non præsumitur iura derogare, nisi expresserit. nu. 13.

L. 2. & l. 10. tit. 17. lib. 4. Recopil. explicantur. num. 14.

Forma substantialis iudicij dicitur, quæ a lege, vel statuto est indicta. num. 15.

De corpore delicti primo constare debet in actis externis. num. 16.

Delictis incorporeis proceditur ex indicijs vrgentibus num. 17.

Delictis occultis proceditur coniecturis. numer. 18.

Fatenti se ad conuentus delatum imponitur pœna, vt si omnia Magiæ crimina commesisset. num. 19.

Accusatio debet adesse vt Iudex tuto procedat. nu. 20.

Inquisitio remedium est extraordinarium. num. 21.

Inquisitio in exceptis ex mero Iudicis officio. num. 22.

Inquisitio hodie remedium est ordinarium. num. 23.

Diffamatio delicti in omni processu debet præcedere. num. 24.

Diffamatio criminis non debet præcedere in hæresi. num. 25.

Iudex procedens sine criminis diffamatione facit actum contra charitatem. n. 26.

Delinquentem non diffamatum inquirere, est eum sine causa diffamare. nu. 27.

Iudicium sine diffamatione criminis, est iudicium temerarium. nu. 28.

Iudicium sine diffamatione, est contra ius naturale, & diuinum. nu. 29.

Procedere in delicto sine diffamatione, est genus proditionis. nu. 30

Inditia alia debent concurrere præter diffamationem. nu. 31.

Inditia debent præcedere etiam in causa ex mandato Principis. nu. 32.

Iudex procedens sine inditijs mulctatur in Syndicatu, & tenetur parti damno illato. num. 33.

Indi-

Inditia ad procedendum debent esse legitima, & quæ de iure subsistant. num. 34.

Inditia grauia necessaria sunt ad reum publicandum. n. 35.

Inditia leuia non sufficiunt ad capturam. num. 36.

Captura non fit ex inditiis leuibus, etiam in atrocissimis. n. 37.

Captura non fit etiam in casu ne reus fugiat ex leuibus inditijs. n. 38.

Capitur reus ne fugiat præcedentibus grauibus inditijs, & postea informatio sumitur. n. 39.

Captura continet in se iniuriam personalem, & præiudicium irretractabile. num. 40.

Captus iniuste potest se defendere etiam percussis satellitibus. n. 41.

Captus iniuste fugiens, non videtur crimen confiteri. n. 42.

Fugiens à carcere, in qua iniuste detinebatur, non tenetur de dolo. n. 43.

Captus iniuste si non fugit, dignus est pœna. num. 44.

Iniuste captus tenetur fugere, & non expectare iniquam iudicis sententiam. num. 45.

Iniuste captus si nō fugit, dum potest, peccat mortaliter. n. 46.

Inditia grauissima debent præcedere ad torturam. n. 47.

Inditia ad torturam ea debent esse, vt nil aliud iudici desit ad condemnationem, quam rei confessio. n. 48.

Tortura fit explenijs indicijs, condemnatio ex plenis probationibus. n. 49.

Indiciorum grauitas iudicis arbitrio est remissa. n. 50.

Iudicis arbitrium debet se legibus, & canonibus acommodare. n. 51.

Inditia debent esse, quæ de iure subsistūt. num. 52.

Iudex præsumptionibus non magis, quam legibus credit. n. 53.

MAGIAE crimen licet extraordinarium 1
sit, & ex exceptis, eo
quod quædam continet peculiaria, quæ
non cōtinentur sub legis generali dispositione:
vt sunt crimina apostasiæ,
hæresis, sacrilegij, blasfemiæ, homicidij,
& cōcubitus contra naturā, & cū
creatura spirituali, & odij in Deū, qui
bus nil potest esse atrocius: †In eo tñ 2
ordinè proceditur, & seruatur ordo,
& processus ordinarius, siue generaliter
promotore fiscale, siue particulariter
ad instātiam partis, vel officio
iudicis inquisitio instituatur, quia
publicum est crimen, & habet nomē
certum, & pœnā præfinitam in iure,
*DD. in l. fin. C. de accusat. Ant. Gom. li.
3. varior. c. 13. n. 6. Gigas de crimine læsæ
Maiest. tit. per quos crim. q. 15. n. 6. Farinac.
tom. 1. q. 18. n. 60.* †Iudicē tñ non 3
arctari ad priscas illas solemnitates
sequendas neq; ordinē illud publicorū
iudiciorū antiquū, quod exoleuisse
scribit *Paul. 1. c. lib. 8. de public. iudic.*
sed teneri sequi cum ordine, qui
ætati naturæ consentaneū est; quia in
criminalibus priuilegiatis, siue excep
tis iura quædā sunt cōmunia, qua qui
turbet, aut negligat eius iudicialia ac
ta nulla forent, *Farinac. tom. 1. q. 30. n.*
120. †Nā cū ordo iudiciorū sit de sub 4
stantia iudicij á lege in fauorē publicū
introductū, vt tenet *Cardinal. in Clem.
sæpè de verbor. signif. q. 12.* á iudice tolli
nequit, *l. 1. §. 1. D. de ferijs l. formā C. de
offici præfecti prætor.* †Neq; etiā partiū 5
consensu quia priuatorū pactiones iu
ri publico derogare non debēt *l. ius pu
blicū §. priuatorū D. de pact.* quia vt ait
tex in l. testādi C. de testib. *nā iurisdictionis
mutare formā, vel iuri publico derogare,
nō est cuiquā permissū.* †Et ita iu-
dex, qui iudicij formā nō seruat facit 6
actus nullos *l. prolatā C. de sentent. &*

ve iudic. lege 1. C. de execut. rei iudic. cap. ad petitionem §. fin. de accusat. cap. veritatis de dolo, & contumat.
7 † Nam etiam in iudicio summario; & possessorio iuris formam obseruandam esse docuerunt *Bart. in l. naturaliter §. nihil commune D. de acquirend. possess. Abb. & Felin. in cap. consultationibus de offic. delegat.*
8 † Quia plus inficit in iusticia ex ordine, quam ex causa, siquidem prima reddit sententiam nullam, secunda non, vt traddit *Panormit. in cap. cum olim de re iudic. Ancharan. consil. 269.*
9 † Ideo talis ordo á quoquocunque iudice obseruandus est, siue ordinario, siue delegato, *Bald. in l. proscriptione C. si contra ius, vel vtilit. Decius consil. 483. lib. 4.*
10 † Quantumuis superior censeatur, quia ordo substantialis iudicij etiam á Principe obseruandus est, *cap. licet causam, quia nolumus á iuris tramite declinare, deprobat. cap. veritatis cap. cum dilecti de dolo, & contum. cap. cum olim de election. cap. cum ad sedem de restit. spoleat.*
11 † Nam licet plerique Princeps iuris rigorem relaxet, & causas de plano, & sine figura iudicij dicernat, *Clement. sæpe de verbor. significat. Clem. dispendiosam de iudicijs.*
12 † Hoc intelligitur quando ipsemet Princeps declarat se velle sine iuris ordine procedere, vt per *Doctores in dict. cap. cum dilecti de dolo, & contum. & in l. ex imperfecto D. de leg. 3.*
13 † Quod non præsumitur nisi expræserit *Abb. & Felin. in dicto cap. licet causam, & in cap. 1. de Constit.* quia non videtur tot constitutiones sine causa subertere *cap. Ecclesia vestra de Election. l. siquando C. de inoffic. testam.*
14 † Neque obstant Regni *l. 22. tit. 4. & l. 58. tit. 5. lib. 2. & l. 10. tit. 17. lib. 4. Recop.* quibus cauetur iudicibus, vt procedant absque iuris scrupulitate, sola facti veritate inspecta, quia illud intelligitur, quoad pronunciandum, non quoad sustantiandum, quia dum non obseruatur forma iudicij sustancialis actus corruit, quia forma dat esse rei, *l. 3. quæsitū D. ad exhibend.* † Et illa dicitur forma substantialis iudicij, 15
quę á lege, vel statuto est introducta, *c. cum delicta de rescript. cap. venerabili de offic. delegat. Bald. in l. prolatam C. de sent. & in l. 1. D. de liberis, & posth.*

16 ¶ Quando enim delictum ad actum externum erumpit, vt infanticidium, cadaueris delaceratio, & similia, primo constare debet saltem ingenere delictum esse commissum, *l. 1. §. item aliud D. ad S. C. Syllania. l. vnde Neratius §. fin. D. ad l. Aquil. l. Diuus Traianus D. de militar. testam. l. siquis legatum §. cœterum D. ad l. Cornel. de Sycar. l. eius qui delatorem D. de iure fisc.* † In alijs autem, quę 17
consistunt in intellectu, vt hæresis: vel in oculto, vt pactum cum diabolo, comesationes cum eo, colloquia, concubitus, & alia huiusmodi difficilimæ indagationis, si inditia sunt vrgentia, licet non constet de corpore delicti, procedi potest, *Bern. Comensis tract. de strigib. num. 14. qui est post Lucernam Inquisit.* † Nam in 18
ijs, quæ fiunt in oculto, & secreto proceditur coniecturis, & præsumtionibus *l. fin. C. de procurator. tutor. vbi glossa notat, & Bald. in l. quicunque C. de seru. fugitu. & in rub. C. de probat.* † Aut quando dicunt se 19
ad conuentos delatos, quia eo solo puniuntur tanquam si supradicta omnia commisissent, vt docent *Arnald. Albert. de agnoscend. assertione Catholic. quæstione 25. dub. 1. ex*

num

num. 1. *Ponzinibius tractat. de Lamijs ex num.* 70. *Conrad. in Pract. tit. de Inquisit. num.* 26.

¶ Dum tamen ad procedendum aliqua
20 adsit accusatio, quia sine illa non vide-
tur Iudex posse procedere, *cap. vt no-
strum, vt Ecclesiast. benefic. l. librorum. D.
de accusat.* ad quod facit illud Christi
responsum adultæ apud D. Ioan. cap. 8.
*Mulier quis te accusat? neque ego te con-
demnabo.* † Quia Inquisitio remedium
21 est extraordinarium, *l. rescripto, § si
quis accusatorem, D. de muner. & ho-
nor. l. fin. C. de in ius vocand. capite* 1.
& ibi Doctores de accusat. & in l. 3.
*C. eodem tit. capite Quisquis, 22. quæst.
4. glos. in l. 2. §. si publico, versic. Sine
accusatore, D. de adulter. Iulius Clarus,
in Practicis, quæstione 3. Bernardus
Diaz, regul.* 336. † Quod licet in
22 alijs criminibus procedat, in excep-
tis tamen, vt in hoc Magiæ crimine du
bium non est, quod etiam sine accusa-
tore, ex mero iudicis officio inquisitio
instituatur, *gl. & Bart. in l. 2. §. si publi-
cum. D. de adulter. Maranta de ordine iu-
dicior. par. 6. tit. de Inquisit. ex num.* 16.
*Iul. Clar. in Pract. §. fin. quæst. 5. Meno-
chius conf.* 100. *ex num.* 260. † Et maxi-
23 mé hodie quando inquisitio iam reme
dium est ordinarium, quia in quocunq;
crimine Iudex sine accusatore ex mero
eius officio procedit, ne delicta ma-
neant impunita, ex communi sententia
praxi recepta, *Bald. in l. ea quidem, C. de
accusator. num. 44. Iul. Clar. vbi sup. quæst.
3. Ant. Gomez dict. tom. 3. cap. 1. nu. 49.
Conrad. vbi sup. num.* 2.

¶ Hoc tamen obseruato quod ad pro-
24 cedendum, præcedat criminis diffama-
tio, quæ vicem accusationis obtinet,
*Genes. cap. 18. D. Luc. cap. 16. cap. qualiter,
& quando, cap. inquisitionis, de accusat.
cap. 1. & 2. eod. tit. in 6. cap. licet Hely de
simonia, cap. Deus omnipotens, 2. quæst. 1.
Angelus de malef. vers. Fama publica ex
num. 2. Maranta de ordine iudic. par. 6. tit.
de Inquisit. num. 19. Marsil. in Pract. §.
Constante. num. 12. Menoch. de Arbitrar.
lib. 1. quæst. 78. nu. 1. Farinac. d. p. 1. quæst.
1. num. 50. & par. 2. quæst. 71. ex num. 4.*
† Nisi Magiæ crimen sit hæreticum, 25
nam in hæresi procedi potest ad Inqui
sitionem ex indicijs, & præsumptioni-
bus verosimilibus, etiam si infamia
non precedat. *cap. excommunicamus. §.
adicimus de hæretic. & ibi Cardinal. Ana-
nias, & Felin. in cap. Vt officium, in prin-
cip. dict. tit. lib. 6. Bartol. in l. congruit,
de offic. Præsid. Bald. in l. iuuemus, C. de
probat. Alciat. in cap. 1. de offic. ordinand.
num.* 49. † Nam in alijs procedere sine 26
diffamatione, & dirigere inquisitio-
nem in peccatorem occultum, & ad
detegendum eius peccatum interroga-
re testes est omni iure prohibitum, quia
est contra charitatem, qua tenemur
diligere proximum, sicut nos metipsos
*D. Matth. cap. 7. & 25. Leuitic. cap. 19.
cap. 1. dist. 1. D. Thom. 2. 2. quæst. 25. D.
Anto. tom. 4. summ. tit. 6. cap. 4. & 5.*
† Quia inquirere delinquentem non 27
diffamatum est illũ sine causa diffama-
re, & proculdubio grauissimam ei irro-
gare iniuriam; cum bona fama sit bo-
num inæstimabile, Ecclesiast. cap. 41.
*Cura de bono nomine, hoc enim magis per-
maneuit tibi, quam multi thesauri prætiosi.*
& Prouerb. cap. 22. *Melius est bonum
nomen, quam diuitiæ multæ.* † Et est iudi- 28
cium temerarium iure diuino prohibi-
tum, Matthæi capite 7. *Nolite iudicare.*
Prouerbiorum capite 24. *Ne insidieris,
& quæras iniquitatem in domo iusti.* Apo-
stol. Corinthio. 1. capite 4. *Nolite ante
tempus iudicare*, & reddit rationem,
*Quousque veniat Dominus, qui illuminauit
abscondita tenebrarum, & manifestauit
consilia cordium.* † Et similiter est con- 29
tra ius naturale reuelare secreta. *cap. Om
nis vtriusque sexus, de pœniten. & remiss.
cap. Sacerdos. de pœnit. dist. 6. cap. Dilectus*

G 2 *filius*

filius de excessib. prælator. Nam vt ait Prouerb. cap. 11. *qui ambulat fraudulenter reuelat arcana, qui autem fidelis est celat amici commissum.* † Et est
30 proditionis quodam genus oculta reuelare; & contra humanam naturam, quod vt ostenderet Martialis sic cecinit

Quæque tibi quondam tenero ducenda palato
Plena dedit nutrix vbera, tygris erat.
Aut mala nostra minus, quam non aliena putares,
Duritiæque mihi non agerere reus.

31 ¶ Et præter famam concurrere debent alia indicia, etiam ad inquirendum, alias inquisitio nulla erit, & processus, & omnia inde secuta, *l. milites, D. de qq. l. iustissimos C. de offic. rector. l. si quis alicui C. ad l. Iuliam Maiest. Anton. Gomez in l. 80. Taur. num. 20. Cened. collectan. 34. ad Decretal. num. 3. Palat. Rub. in cap. per vestras de donat. inter. §. 21. ex num. 11. Aluarado de coniectur. men. lib. 2. cap. 3. num. 73. Fa-*
32 *rinac. tom. 1. p. 1. q. 1. ex num. 40.* †Etiã si fiat ex mandato Principis, quia debet intelligi, præcedentibus indicijs, *glos. & Bald. in cap. licet vndique, de offic. deleg. Boss. tit. de Inquisit. num. 25. Roland. à valle cons. 94. numer. 11. vol. 4. Tiber. Decian. tom. 2. lib. 6. cap. 21. ex num. 37. Farinac. vbi sup. q. 1. & 36.*
33 *ex num.* 51. †Alias iudex multabitur in syndicatu, & tenebitur ad interesse, & actione iniuriarum *Bald. in l. sancimus, C. de iudicijs, & in Rub. C. de pœna iudic. qui male iudic. & in l. seueriter C. de accusat. Plot. in l. si quando C. vnde vi, numer. 630. & 635. Bossius titul. de accusat. num. 21. Paris de Puteo in syndic. rub. de Barrataria, Offusc. cons. 64. num. 6.*

34 ¶ Inditia autem ad inquirendum licet leuia dicat sufficere *Bossius vbi sup. num. 8.* quem reprehendit *Iul. Clarus in practic. q. 20.* ea debent esse legitima, & quę de iure subsistant, vt excommuni fismant *Menoch. de Arbitrat. lib. 1. q. 78. num. 1. Mascard. de probat. lib. 1. q. 351. num. 1. Flamin. Carthar. de exe-*
cut. sent. cap. fin. num. 59. †Ad transmi- 35
tendam tamen reo inquisitionem, siue ad eum denunciandum, vel publicandum necessaria sunt indicia grauia, vt tanent *Offuscus d. cons. 64. num. 3. Menoch. d. q. 78. ex num. 1. & cum alijs Farinac. d. q. 1. num. 45. & q. 36. num. 52.*
†Vnde ad capturam leuia indicia non 36
sufficere contendunt *Neuizan. in Sylua lib. 5. num. 68. Marsil. in pract. §. constante num. 1. Angel. de Malefic. v. quod fama num. 4. Iul. Clar. d. §. fin. q. 28. Cæphal. cons. 93. num. 6. lib. 1. & cons. 166.*
ex num. 17. lib. 2. †Etiam in crimini- 37
bus læsæ Maiestatis, *gl. & Bald. in l. si quis alicui C. ad l. Iul. Maiest.* & in atrocissimis, *Conradus in pract. tit. de cap-*
tura num. 2. † Et quanuis fiat ne reus 38
fugiat, nam in hoc casu, licet possit á captura incipere, *arg. l. aut prætor §. si*
debitorem D. de ijs, quæ in fraud. †Non 39
tamen sequitur, quod non debeant præcedere indicia, sed quod possit absque fulminatione processus delinquentem capere, & postea informationes summere, *Paul. de Castro in l. si longius §. si filius familias num. 3. de indicijs, Brunus de indicijs p. 2. q. 9. num. 5. Paris de Puteo in synd. verb. captura, cap. 2. ex num. 12. Nouel. in pract. §.*
1. num. 23. †Nam captura continet in 40
se iniuriam personalem, & præiudicium irretractabile, vt traddunt *Bald. in l. per diuersas C. mandat. & in l. si clericus C. de Episcop. & cleric. Iass. in l. 4. §. si quis condemnatus D. de qq. Neuiz. consil. 52. numer. 8. Roland. 17. numer. 1. vol. 3. & consil. 40. numer.*
10. volum. 4. † Quare iniuste captum 41
posse se deffendere, etiam percussis setellitibus, & carcere rupto fugere

gere, si aliter se liberare nequit *glos.* & *DD. in Clem. pastoralis verb. per violentiam D. de sentent. & re iudic. Bart. in l. vis eius C. de probat. Ripa in l. admonendi D. de iure iurand. Marsil. in pract.* §. *diligenter numer.* 50. & *in* §. *attingant numer.* 37. *Tiraquel. de vtroque retract. in praef. num.* 64. *Menoch. de Arbitrar. lib.* 2. *cas.* 301. *num.* 14. & *lib.* 1. *de praesumpt. q.* 89. *ex num.* 43. *Couarr. lib.* 1. *variar. cap.* 2. *num.* 11. *Prosp. Farinac. d. tom.* 1. *q.* 27. *num.* 111. & *q.* 30. *ex num.* 120. & *q.* 32. *ex num.* 97.

42 †Neque per hoc videtur crimen confiteri, vt tradunt *Alberic. in l. in eos D. de custod. reor.* & *Foller in pract. p.* 4. *principal. p.* 3. *v. etsi confitebuntur, num.* 52. Vt etiam in crimine haeresis tenent *Rojas de haeretic. p.* 2. *assert.* 15. *num.* 185. *Franc. Pegn. in Direct. Eymeric. p.* 3. *schol.* 47. †Neq; tenetur de violentia, aut car-

43 cere rupto, vt traddit *Menoc. de arbitr. lib.* 2. *cas.* 585. quia id magis ad iniuriae, damnique pro pulsionem, quã ad fraudem, & vim pertinent *Neuizan. consil.* 52. *num.* 11. & *consil.* 161. *num.* 37. †Et

44 ita per hoc non debet puniri *Marsil. in pract.* §. *attingam num.* 42. & *tract. de Bannit. v. carcerati num.* 44. imo si non fugit dignus erit poena, *arg. l. non omnis* §. *qui captus D. de re milit. Luc. de Penna in l. prohibitum D. de iure fisc. num.* 11. *Paris de Puteo vbi sup. v. resistentia cap.* 1. *num.* 6. †Quia tenetur fugere & non

45 expectare iniquam iudicis sententiam vt colligitur ex *D. Thom.* 2. 2. *q.* 69. *ar.* 4. *Archidiac. in cap. cum homo* 23. *q.* 5. *cum*

46 *alijs per Couarr. d. cap.* 2. *num.* 12. †Et in foro animae peccat non fugiendo, quia sui ipsius humicida est, vt de communi tenent *Petr. Plaza de delict. lib.* 1. *cap.* 32. *num.* 6. *Iul. Clar. in pract.* §. *fin. q.* 21 *Couarr. d. cap.* 20. *num.* 9. & 10.

47 ¶ Ad torturam autem non sufficiũt quaecunque indicia, sed grauissima, vrgentia, & vero similia; non praesumpta, sed certa, & luce (quod aiunt meridiana) clariora, vt traddunt *Menoch. de arbitr lib.* 2. *cas.* 270. *ex num.* 5. & *de praesumpt. dicta q.* 89. *numer.* 3. & *consil.* 283. *volum.* 3. *ex num.* 2. *Mascard. de probat. conclus.* 385. *num.* 20. *Iul. Clarus in pract. q.* 64. *ex numer.* 63. *Rolan. à Valle consil.* 24. *volum.* 1. *num.* 23. *Bursat. consil.* 336. *numer.* 16. *volum.* 3. †Ita vt ad condemnationem 48 nil aliud iudici deesse videatur, quam rei confessio *l. milites*, ibi, *veluti certis indicijs aducti, D. de qq. iuncta l.* 1. *D. de custod. reor.* ibi, *vt sola rei confessio deesse videatur.* †Nam quando iu- 49 dex putat se habere plena inditia, procedit ad torturam, quando vero plenas probationes, ad condemnationem, *l. adictos l. fin. D. de custod. reor.* cum *alijs per Osascum deciss.* 79. *num.* 6. *Menoch. de praesumpt. lib.* 1. *q.* 91. *ex num.* 1.

¶ Quae autem inditia dicantur le- 50 uia, quae grauia, quae grauissima, iudicis arbitrio remituntur, *Bartol. in l. fin. D. qq. numer.* 5. *per tex. in l.* 3. §. *eiusdem quoque D. testib. l. de minore* §. *plurium D. de qq. Angel. de Malefic. verb. quod fama publica num.* 9. *Marsil. in Pract.* §. *diligenter, num.* 32. *Anto. Gomez variar.* 3. *cap.* 13. *num.* 13. *Bursat. consil.* 201. *num.* 50. *volum.* 2. *Menoch. de Arbitrar. d. cas.* 270. *ex num.* 3. *Mascardus de probation. libro* 1. *quaest.* 15. *num.* 15. & *libro* 2. *conclus.* 859. *num.* 7. & *libro* 3. *conclus.* 1385. *ex numer.* 16. † Dum tamen arbitrio sic vtatur, vt legibus, ca- 51 nonibusque se accommodet, aut vt inquit textus *in l.* 1. *D. de vsuris*, vt legem non offendat, *capite cum autem, distinct.* 22. *capite iudicet* 3. *quaest.* 7. *glossa in l. eas causas D. de condit.* & *demonstrat. Marsil. in pract. d.* §. *diligenter, ex numer.* 24. *Carthar. in pract. interrogandor. reor. lib.* 4. *cap.* 1. *Baiard. ad Clarum dict. quaestion.* 64. *ex numer.* 56.

52 †Nam inditia ad hoc, vt admitantur ea debent esse, quæ de iure subsistant, vt traddunt *Marsil. in d. §. deligenter num. 30. Foller. in Pract. v. quod suffocauit, num. 25. & de communi Bonacos. p. 2. commun. verb. inditia, Roland. à Valle consil. 57. ex numer. 31. vol. 4. Hondedeus cons. 17. ex num. 24. & cons. 100. num. 5. Hip. Riminald. cons. 361. num. 53. vol. 4. Osasc. deciss. 79. ex num. 13.*

53 †Quia iudex presumptionibus non magis credere debet, quam leges ipsæ credunt: etsi enim vehementer putet presumptione aliquam esse veram, quia ex propria conscientia, etiam sibi certa, iudicare non debet, *l. illicitas §. veritas D. de offic. præsid. cap. litteras de præsumpt. Simanc. de Cathol. instit. tit. 50. num. 3.*

CAP. XVII. *de inditijs leuibus, grauibus, & grauissimis.*

SVMMARIVM.

Inditia leuia, quæ sint. n. 1.
Comuenticula Magorum frequentans facit inditium leue. n. 2.
Magos associans indicium est generale. num. 3.
Fama per se sola indicium non facit. n. 4.
Famæ nihil incertius. n. 5.
Popularis vox inanis, & falsa. n. 6.
Popularis applausus malis artibus quæritur num. 7.
Omnes qui secundum carnem nati sunt persequuntur spiritualem. n. 8.
Famæ nemo credit nisi inconsideratus. num. 9.
Fama ab vnius dicto sæpe incipit. n. 10.
Fama iudicium non facit ad torturam. n. 11
Fama neque in ciuilibus, neque in criminalibus probat. n. 12.
Fama non facit semiplenam probationem nisi alijs indicijs adiuuata. n. 13.
Fama debet procedere ex causa certa, & verosimili. n. 14.
Testes deponentes de fama debent reddere rationem de ortu, & origine. n. 15.
Fama non probatur si dicant se publice, vel à mille audiuisse. n. 16.
Famæ authores debent nominari in eius probatione. n. 17.
Testis deponentes de fama debent concludere de authore quod sit honestus, &c. num. 18.
Fama debet esse solida, non leuis, varia, aut decrescens. n. 19.
Fama incontinenti debet oriri. n. 20.
Fama, quæ his non probatur, vt vanus populi rumor debet contemni. n. 21.
Fama logitime probata nihil aliud facit quā semiplenam probationem. n. 22.
Famæ peior testis reperiri non potest. n. 23.
Fama nec plene, nec semiplene probat, sed coadiuuat alia inditia. n. 24.
Fama per se nihil probat, sed iuncta cum alijs. n. 25.
Minæ iunctæ cum fama probant, illius, qui solet illas exequi. n. 26.
Fuga iuncta cum fama probat. n. 27.
Fuga ante inquisitionem facit iudicum, non secus. n. 28.
Fugiens è manibus satellitum non probat de delicto. n. 29.
Fugiens captus nec semiplene probat. n. 30.
Inditium ad torturam non facit fuga post acusationem. n. 31.
Inditia grauia sunt, quæ delicto facile, & frequenter solent adesse. n. 32.
Repertus in loco maleficij indicium graue facit. n. 33.
Repertus circa patibula expoliando cadauera, indicium de Magia facit. n. 34.
Repertus in nocte S. Ioannis colligens grana fœlicis, de Magia suspectus. n. 35.
Maleficii quisquiliæ indicium graue faciūt vbi reperiuntur. n. 36.
Medicamenta venena sunt. n. 37.
Magiæ instrumenta parata iudicium graue faciunt. n. 38.

Libri

1 INDITIA leuia illa
dicuntur, quæ ſola ſuſ
pitione, ſiue leui iuris
præſumptione nitun-
tur, vt conuerſatio cũ
malis hominibus, *arg.*
l. 3. §. *nullus putat D. de excuſ. tutor. l. itẽ*
apud Labeonem §. *item aduxiſſe D. de in-*
2 *iurijs, & famoſ. libell.* † Veluti ſiquis re-
periatur conuenticula Magorum, vel
hæreticorum frequentando, *c. excomu-*
nicamus in fine, de hæretic. aut eos aſſo-
ciãdo, vel quid ſimile: nam qui á recta
ratione dignoſcitur quantuluncunque
debiare, pro hæretico, & Mago habe-
3 tur *l. 2. C. de hæretic.* †Quod licet ad tor
turam ſufficiens tenere videatur *Maſ-*
card. de probat. lib. 1. concl. 452. *num.* 4.
Indicium ſatis remotum eſt, & gene-
rale, quod ſolum coadiubat alia indi-
tia ſecundum *Proſp.* F*arinac. d. tom.* 1. *q.*
4 52. *num.* 88. †De quo genere eſt *Fama*,
quæ etſi in omni crimine probanda ſit,
adhoc vt iudex tuto poſsit procedere,
numquam tamen per ſe ſola indicium
facit *l.* 3. §. *eiuſdem D. de teſtib. c. teſtes*
c. ſæpe etiam, & ibi gloſ. 4. q. 3. Dueñ. reg.
299. *& teſtatur communem Mich. Craſſus*
in ſuis commun. lib. 2. cap. 16. *q.* 1. *Rota*
5 *Rom. tit. de præbend. deciſ.* 16. † Nam cũ
fama ex populi rumore oriatur, nihil
ea incertior eſt, quia vt ait Herodot. in
Thalia, *Pleui enim ſuum eſt nihil intelli-*
gere, quo enim pacto ſciat, qui neque edoc-
tus eſt, neque honeſtum nouit, ne domeſti-
cum quidem, quia ad res agendas ſine conſi-
lio præceps ruit, torrenti fluminis ſimilis.
6 † Siue vt ait Plato in Axiocho, *populus*
ingratus eſt, moroſus, crudelis, inuidus, im-
modeſtus, vt qui ſit ex collubie turbæ, &
ſtultis inſolentibus collectus, quam ob rẽ
eius electio iure damnatur, qui vocibus
populi poſtulatus eſt, *l. decurionum filij*
C. de pœn. l. ſi conſtat, de appellat. cap. 2.
de Election. †Ex quo merito Apoſtolum
7 dicere cõſtat apud Gratinaum in cap.
fin. diſtinct. 47. *ſi hominibus placerem*
Chriſti ſeruus non eſſem; nam vt ait con-
ciuis meus L. Annæus Seneca, eius fa-
miliaritate deuinctus epiſt. 29. *Malis ar*
tibus popularis fabor quæritur, ſimilem te
illis facias oportet, alioquin non prouabunt.
†Nam cum populus conſtet ex perdi- 8
tis hominibus, inuidis, deſidioſis, igna-
ris, ac fraudulẽtis, vt ait *Phalaris in epiſt.*
ad Aegeſipp. omnes, qui ſibi non cohe-
rent odio habent *D. Ioan. cap.* 15. & ſic
dicunt apud Eccleſiaſt. cap. 33. *circun-*
ueniamus iuſtum quoniam contrarius eſt ope
ribus noſtris, nam omnes qui ſecundum
carnem nati ſunt perſequntur ſpiritua-
lem *cap. qui ſecundum* 23. *q.* 4. † Vt ſic 9
videas quam futilis, & inanis ſit fa-
ma, Tertullian. in Apologet. cap. 8.
F*ama incerta eſt, cui nemo creddit, niſi in-*
conſideratus, quia ſapiens non creddit incer
to. M*andatium ab vno ſeminatur, aut inge-*
nio emulationis, aut ambitio ſuſpicionis, aut
ingenita mentiendi voluntate. †Vt pote, 10
quę ex vnius dicto, & is ignaro, invido,
inimico, ac maleuolo, ſæpe incipiens,
in altum ſe extollit, ſeu vt ait Virgil.
Aeneid. 4.

Vires acquirit eundo,

Nam vt ait Ouid.

Hinc narrata ferunt, alio menſuraque
ficti
Creſcit, & auditis aliquid nouus addicit
author.

¶ Vnde famam indicium non face- 11
re ad torturam (contra vulgatam *Bar-*
toli opinionem in l. de minore §. *plurium*
D. de qq. ſecutam à Claro in Pract. q. 21.)
eleganter defendunt *Angel. de Maleſ.*
v. quod fama publica, Iaß. in l. admonendi
num. 251. *de Iure iurand. Bern. Diaz reg.*
333. *Petr. Dueñas* 301. *Simanch. de Cath.*
inſtit. cap. 65. *num.* 36. F*oller in pract. v.*
dentur capitula, Maſcard. de probat. cõcl.
754. *Menoch. de præſumpt. d. q.* 89. *ex*
num. 29. † Nam fama neque in ciuili- 12
bus, neque in criminalibus per ſe ſola

vnquam

vnquam probat *gl. in l. 3. §. eiusdem D. testib. cap. si testes cap. sæpe etiam 4. q. 3. cap. illud, de cleric. excommun. Felin. & Decius in cap. veniens*, ille *n. 11.* hic verò *n. 23. de testibus, Rota Rom. d. tit. de præbend. decis. 19.* Et dicit communem *Michael Crassus in suis commun. lib. 2. c. 16. q. 1. Dueñas reg. 299. Couarr. in 4. p.*

13 *2. cap. 8. §. 3. num. 3.* †Neque facit semiplanam probationem nisi alijs inditijs adiubetur, & probetur, quo ad minus per duos testes omni exceptione maiores, *Bart. in l. de minore §. plurium D. de qq.* quia socij criminis non admittuntur, *l. 4. C. de qq. cap. fin. 15. q. 3. l.*

14 *fin. tit. 7. lib. 2. For.* †Et quod à causa certa, & vero simili proficiscatur *l. decurionum fili, & ibi gl. C. de pœn. l. si priuatus D. qui, & à quib. l. diuo Marco C. qui manumit. non poss. l. milites §. penult. D.*

15 *de adulter. cap. Ossius, de elect.* †Et ita testes deponentes de fama, etiam non interrogati, debent reddere rationem de ortu, & origine famæ, vt docent post *Bart. in d. l. de minore, Roland. cons. 3. ex num. 51. lib. 1. Mascard. de probat. lib. 2. concl. 749. ex num. 11. & lib. 3. concl.*

16 *1369. num. 8.* †Neque sufficit quod dicant se audiuisse publicè à multis personis, vt tenet *Grammat. cons. 42. num. 2.* etiamsi dicant à mille audiuisse, *Mascard. de probat. concl. 749. num. 7.* aut sæpe, ac sæpius, *Hipp. Riminald. cons. 59. num. 34. lib. 1.* quia debent depone quo ad minus à maiore parte populi, *Marsil. in d. l. de minore §. plurium num. 49. &*

17 *53. Mascard. d. concl. 749. num. 2.* †Et debent similiter nominare authores, à quibus fama habuit originem, vt per *Bart. & Marsil. in d. l. de minore*, nec sufficit, quod dicant se non recordari, *Decius in cap. veniens num. 38. de testib.*

18 †Quia debent concludere specialiter in eo, qui famam seminauit, quod sit honestus, & fide dignus, non accusati inimicus, neque alius improbatę vitæ, *cap. qualiter, & quando d. cap. inquisitionis, de accusat.* †Solida, non leuis, neque 19

varia, aut decrescens, vt per *Angel. de Malefic. v. quod fama publica num. 45. Brun. de indicijs p. 1. q. 3. num. 32.* non contraria, nec diuisa, sed constans, vniformis, eadem in toto populo, vt traddunt *Roland. d. cons. 3. num. 49. lib. 1. Tiraq. de pœn. cas. 27. num. 4.* †Et quod 20

simul incontinenti oriatur, nam tunc delicto inesse videtur, *l. quod ait lex D. ad l. iul. de adulter. l. 3. §. cum igitur D.* 21

de vi, & vi armat. †Alias neque ad inquirendum sufficere, sed vt vanus populi rumor debere contemni, ex multis docent *Farinacius dicta p. 2. q. 47. ex num. 43.*

¶ Et quando ita probatur fama ni 22
hil aliud facit quam semiplenam probationē in delictis occultis, quę sunt difficilis probationis, ita vt eo transferatur onus probandi in aduersarium, *Menoc. de arbitrar. lib. 2. cas. 89. ex n. 87. Mascard. de probat. lib. 2. concl. 253. n. 22. & lib. 3. concl. 1124. num. 9.* †Nam in 23

alijs delictis non difficilis probationis, peior testis quam fama reperiri non potest, vt traddunt *Roland. cons. 77. num. 6. lib. 3. & cons. 447. num. 10. lib. 4.*

†Qui nec plenè, nec semiplenè probat, 24
sed tantum coadiubat alia inditia, *Mascard. vbi sup. lib. 1. concl. 11. num. 6. in præf. & lib. 2. concl. 748. num. 9. & conclus. 753. num. 5.* †Quia non per se, sed 25

iuncta cum alijs probat: vt si accedant iactantiæ, vel minarum verba, *DD. in l. fin. D. de qq. Menoch. de præsumpt. lib. 1. concl. 89. num. 28. Farinac. d. tom. 1. p. 2. q. 50. ex num. 5.* †Illius, videlicet, qui 26

solet minas exequi. *Farinac. tom. 2. q. 50. ex num. 22.* †Vel fuga sit secuta, vt 27

per *Farinac. vbi sup. q. 48. ex n. 2.* . . . . . .
†Quod intellige quando fuga accidit 28
ante inquisitionem, secus post formatam accusationem, vt traddit *Bartolus iuris nostri lucerna in l. 1. D. de bonis eor.*

Ias.

Iaſ. in l. admonendi, D. de iureiur. nu. 169. *Felin. cap. nullus de præſumpt. Menoch de*
29 *præſumpt. d. q. 89. nu. 39.* † Nam poſt for-
matam accuſationem, etiam ſi captus
ê manibus ſatellitum ſe eripiat, ac fu-
giat, nihil probat cōtra eum de delicto,
quia non ex criminis conſcientia, ſed
carceris timore, fugiſſe creditur, vt con
tra Follerũ, Carerum, & alios animad-
uertit *Proſp. Farinac. d. q. 48. ex num.* 14.
30 † Quia tunc nec ſemiplene probat *gloſ.*
in l. in bonæ fidei, C. de rebus cred. & in l.
admonendi, de iureiuran. vbi Ripa teſta-
tur communem, Bart. in l. 1. de bonis eorum.
Oldrald. conſ. 65. Decius 234. Boer. deciſ.
31 215. † Et ideo ex ea torqueri non poſſe
teſtatur Iuriſcõſultus in *l. Fulcinius ius. §.*
quid ſi autem latitat, D. quibus ex cauſ. in
poſſeſſ. catur. cap. accedens, vt lite non con-
teſt. Bald. in d. l. bonæ fidei.
32 ¶ Inditia grauia ſunt vehemẽtia, mag-
na, & fortia, quæ dicuntur veroſimilia,
quia ad delicti perpetrationem facilé,
& frequenter ſolent adeſſe, *Bald. in l. in*
hoc, C. vnde cognat. Cyn. in l. metum. C. de
33 *dolo.* † Vt in illo qui reperitur in loco
maleficij *arg. l. 1. §. quid ergo, & §. hoc*
autem, ad S. C. D. Syllan. . . . .
34 † Qualis eſt ille, qui in tempeſtę noctis
ſilẽtio reperitur circa patibula mortuo-
rum expoliando cadauera, vel circa cœ
menteria, vel alia loca inſueta colligen
do oſſa, capillos, dentes, laqueos, tuni-
cam, & alia huiuſmodi, in quo (non ſo-
lum de ſepulchro violato tenetur) ſed
etiam Magię crimine grauiter eſt ſuſ-
pectus, quia mortuorum fibris Magi vti
ſolent ad maleficia conficienda, *vt di-*
ximus lib. 2. de Magia operatiue cap. 36.
35 † Vel reperiantur in nocte S. Ioannis
colligendo grana herbæ *fœlicis*, vulgo
helecho, quia Magi ad maleficia ſua vtun
tur, vt tradit *Raph. de la Torre tom. 2. de*
vitijs oppoſ. Relig. quæſt. 69. art. 3. diſp. 2.
36 † Vel in eius domo reperiantur, vel alię
herbę peſtiferę, vnguenta, ſerpentes, pi-
xydes, bufones, laqueos, dẽtes ſuſpẽdiõ
ſorũ, vel quid ſimile ad maleficiũ aptũ,
arg. l. 1. §. poſidere. D. de vi, & vi armat.
† Quia non ſufficit, quod ſit venenatũ 37
ad hoc, vt indicium faciat, ſed quod ad
Maleficia ſoleat comparari, quia ex her
bis peſtiferis conficiuntur medicamen
ta, vt docet conciuis meus *Auicena, in*
Anthidotario, ex quo medicamenta ve
nena dixerunt *II. CC. in l. quod ſæpe, D. de*
contrahen. emptione, l. venenum. D. de ver
bor. ſignif. † Vel reperiantur inſtrumen- 38
ta Magicæ noxæ, vt bufones transfixi,
& in loco abſcondito ſuſpenſi, oſtiæ cir
cunſcriptæ, vel imagines præter Dei,
& ſanctorum ex cera, lana, vel argila,
quia hæc ad maleficia comparantur, vt
Canidia, apud Horat.

Lanea effigies erat, altera cerea maior
Lanea quæ pœnis compeſcerat inferiorẽ.

Vel laminæ varijs carracteribus inſig- 39
nitæ, vel barbaris litteris notatę, aut
noctis: libri Magorum, quibus ex
officio, vel priuilegio eos retinendi cõ
ceſſum non eſt, nam eo ipſo criminis
ſunt ſuſpecti, vt traddunt *Pegna in Di-*
rector. p. 2. comm. 42. Simanc. in prax, c.
39 ex num. 3. † Vel quos ſciunt eſſe Ma 40
gos occultant, munera mittunt, viſitãt,
vel defendunt *capit. accuſatus §. ille ve-*
ro de hæretic. vel conſilium, faborem,
vel euxilium præſtãt, *cap. vt inquiſitionis*
§. fin. de hæretic. † Vel vocatus, vt de fi- 41
de reſpondeat, comparere ſubterfugit,
aut contumaciter ſe abſentat, neque cõ
paret intra deſignatum tempus, *ca. cum*
contumatia de hæretic. lib. 6.
¶ Dicitur ſimiliter indicium graue quã 42
do ad Iudicis præſentiam loquitur quis
tremens, trepidans, vel variãs, pallens,
vel ſudans per anguſtia timoris; quod
ſæpe ex criminis conſcientia delinquen
tibus ſolet adeſſe, vt tradunt *Bart. in l.*
de minore. §. plurium. D. de qq. Brun. de in-
ditijs p. 1. quæſt. 3. num. 38. Menoch. de Ar-
bitrar. lib. 1. q. 39. nu. 173. † Quia oculus 43

& vultus

& vultus sunt animi indicij, *Ecclesiast. cap. 13. Prouerb. 10. Sapient. 17. Iob. 15. Cicero pro Roscio Amer. & lib. 1. de legib. Aristot. lib. 9. Ethicor. cap. 4. Plutarch. lib. de tranq. anim. & lib. de sera numin. vind. D. Chrysostom. in Genes. homil. 20. & in Actibus Apost. homil. 47. D. Gregor. in Iob. 12. cap. 19.* nam vt ait Iuuenal. Satyr. 13.

Hoc tu euasisse putes, quos diri conscia facti
Mens habet attonitos, & surdo verbere cædit.

44 Licet hoc aliquando ex naturali hominis pusillanimitate, vel alia ex causa naturali soleat accidere, vt traddunt *Boss. in Pract. tit. de inditijs ex num. 40. Menoch. de præsumpt. d. q. 89. ex num. 71. & testatur communem Bonacos. in suis commun. p. 1. v. indicium, Simancas de Catholic. instit. tit. 65. ex num. 33. Iul. Clar. in pract. q. 21. num. 88.*

45 † Vel quando quis interrogatus de crimine non respondit, vel non apte, nec directò respondit, vt si dicit *nescio*, vel, *non recordor*, nã & hoc casu, nullo alio inditio poterit torqueri, vt respondeat confessando, vel negando crimen, *Bald. in l. accusationum C. de accusat. num. 6. Paris. de Puteo in Syndic. verb. tortus, cap. 7. num. 16. Brun. de inditijs, p. 2. q. 5. num. 4.*

46 † Nam etiam in criminalibus reus tenetur iurare de calumnia, & medio iuramento respondere positionibus datis, vel ad instantiam partis, vel officio iudicis interrogatis, vt de communi traddit *Iul. Clar. d. lib. 5. q. 45. num. 4. & ibi Baiard.*

47 † Quare non respondendo, etiam articulis ad instantiam partis contrariæ præsentatis, indicium graue facit contra se, vt traddit *Mascard. de probat. lib. 3. concl. 1385. num. 15.*

48 ¶ Inditia autem grauia dicũtur maxima, & violenta, & quæ sunt proxima delicto, *cap. cum contumatia cap. accusatus de hæretic. DD. in l. 1. D. de qq. Brun. de Indicijs p. 2. q. 5. num. 8.*

49 † Proxima delicto dicuntur, quæ respiciunt veritatem rei, & tangunt delictum, vt ex multis probat *Prosper. Farin. vbi supr. q. 37. ex num. 10.*

50 † Quæ dicuntur inditia indubitata, *l. sciant cuncti C. de probat.* quia arctant mentem iudicis, vt omnino creddat, & non possit in contrarium declinare *Paul. de Castro in l. fin. C. de probat. num. 5. Mascard. lib. 3. de probat. concl. 1222. num. 67.*

51 † Qualia sunt inditia iuris, & de iure, in quibus quia ius præsumit, & super præsumptionem statuit firmum ius, debet iudex tanquam in aliquo proposito existente quiescere, & plus inuestigare desinere *Bart. in l. ea quidem C. de accusat. num. 8. Angel. de Malef. v. quod fama publica num. 9. Brun. de Inditijs, q. 1. numer. 3. Gandin. tit. de præsumpt. & inditijs in dub. num. 9. Alciat. de præsumpt. in prælud. ex num. 3. Menoch. eod. tract. lib. 1. q. 3. num. 18. & q. 7. num. 16. Mascard. de probat. lib. 1. concl. 5. num. 11.*

52 † Quia vt ex tali præsũptione crimẽ legi patet, ita etiam debet patere iudicij *Boss. in pract. tit. de coniectur. ex num. 29. Ant. Gomez tom. 3. cap. 12. variar. num. 25. Tiraquel. de pœn. cas. 27. num. 10. Iul. Clar. in pract. §. fin. q. 20. Mascard. de probat. lib. 1. concl. 196. num. 4. & lib. 3. concl. 1221. ex num. 41.*

53 † Adeo vt nec probationes in contrarium admittuntur *cap. afferte mihi gladium, & in cap. litteras de præsumpt. DD. in l. fin. C. ad Macedon. & in l. antiquæ C. ad vellian. l. si ij, qui C. ad l. Iul. de adult. gl. in l. fin. D. de eo quod met. caus. & in l. siue possidetis C. de probat.*

54 Verius tamen est aduersus præsumptiones iuris etiam & de iure probationes in contrarium admitti, vt traddit *Menoch. de præsumpt. lib. 2.* quia nullus ex præsumptionibus debet damnari . . . .

55 † Vt si quis inueniatur Magiæ caracteres circulos, annulos, schedulas, nomina, imagines, vel

vel quid simile ad maleficium aptum conficiens, vel adorans Magos, vel idola, vel consolationem á Magis petens, vt solent hæretici, *cap. filij, cap. accusatus de hæretic. lib. 6.*
56 †Vel visus de loco exire fugiens, ac pallens, & cum instrumento Magicæ noxæ, in quo loco tunc inuentus est aliquis læsus, vel maleficiatus, *Bald. in l. neque naturales D. de probat. Angel. in l. fin. D. quod metus caus. num. 6. Brun. de indicijs p. 1. q. 4. ex num. 9. Anton. Gomez variar. 3. cap 13. num. 11. Menoch. de Arbitrar. lib. 2. cas. 270.*
57 *ex num. 18.* †Nam pallor, & trepidatio in delinquēte indicium est à iure aprobato, *l. de minore §. tormenta D. de qq.* & ex instrumentis magicis lex male præsumit *cap. illud h. 26. q. 2.* & fuga de loco vbi res est maleficiata, maleficiū arguit, quia ex singulis facti qualitatibus sumitur coniectura, *l. vtrum D. de*
58 *donat. inter.* †Quemadmodum in homicidio Aiacis, quod ea de causa Vlixi imputabatur, quod de loco exiret cum gladio sanguine madido, vbi cadauer repertum est, tradunt *Anton. Gomez d. cap. 13. num. 11. Mascard. de probat. d. conclus. 1222. Menoch. de præsumption. lib. 1. q. 89. num. 117. & de Arbi-*
59 *trar. d. cas. 270. num. 19.* †Nam delictum dicitur manifestum, non solum quando depræhenditur quis in ipso delicto, sed etiam in actu proximo *Bart. in l. fur est manifestus D. de furt. Abb. in cap. 3. de probat. num. 10.*

60 ¶ Quod quidem quando probatur legitimé, quoad minus per duos testes de visu omni exceptione maiores, reus vt conuictus ex concludenti probatione damnatur, vt traddunt *Osasc. decis. 79. num. 6. Menoch. de præsumpt. lib. 1. q. 91. num. 1. Farinac. d. tom. 1. p. 2. q. 52. ex num. 51. & tom. 3. q. 36. ex num. 55.*
61 †Licet reus quando damnatur ex tali præsumptione, siue probatione in mitiorem pœnam debeat damnari, voluerūt *Angel. de Malefic. v. fama publica n. 22. Marsil. in rub. de probat. n. 238. Iul. Clar. in Pract. q. 21. & ibi Baiard. dicit cōmunē: Bonacos. in suis cōmun. p. 1. Mascar. lib. 1. conclus. 867. n. 26. & lib. 3. concl. 1220. num. 12. & conclus. 1221. num. 58.*
†Quia iudex quando reum condemnat ex præsumptis probationibus debeat sententiam suam temperare, *Marsil. d. rub. de probat. ex num. 241. & in l. repeti D. de qq. Plaza de delict. cap. 14. num. 3.* 62
†Et pœnam esse pecuniariam dicit post *Marsilium vbi prox. num. 238. Mascard. d. concl. 1221. num. 58.* & corporalem non ordinariam, *idem Mascard. d. concl. 1220. num. 2.* qualis est damnatio in metalum, ad trirremes, in exilium, & fustigationē. 63
†Quamquam haut negem posse si vellit in pœnam ordinariam delicti iudex reum damnare, vt multis relatis con probat *Petr. Cenedo collect. 62. ad Decretal. num. 4.* & vltra ab eo relatis *cognatus meus Iacob Garsia Villalpando in l. 22. tit. 1. p. 7. §. 9. Simanc. de Cathol. instit. tit. 50. num. 21. Anton. Gomez variar. 3. cap. 12. num. 25. Farinac. vbi sup. d. q. 86.* 64
†Nisi crimen sapiat hæresim, in quo propter eius atrocitatem non condēnatur reus in pœnam ordinariam quantumuis vehementis, & magnis præsumptionibus sit difamatus, *c. litteras 14. de præsumpt. Palar. Rub. in allegat. de hæresi §. 11. Ioan Roxas sing. 165. Simanc. de Cathol. instit. tit. 51. num. 11. Imola in clem. 1. de hæretic. Oldrad. cons. 110. Butrius in cap. afferte de præsumpt. Inocent. in cap. quia verisimile, eod. tit.* 65
†Nam quando contra hæreticū sunt inditia grauissima adeo, vt indiccant vehementem suspitionē, reus non damnatur, sed compelitur iurare de vehementi, vt traddunt *Nicol. Eymeric. in Direct. Inquis. p. 2. q. 42. & 55.* 66
†Si tamen nollit abiurare traddendus est Curiæ sæculari animaduersione delita puniendus *cap. ad abolendam* 67

68 §. 1. *de hæretic.* †Si tamen non fatetur crimen poſtquā eſt conuictus, nec cōſentit abiurare, eſt vt hæreticus impœnitēs condēnandus, *ex d. c. ad abo-*
69 *lēdam.* †Violēta enim ſuſpicio ad cōdemnandū ſufficit, quia ea conuictus pro hæretico habetur, *cap. excōmunicamus* §. *quia vero, cap. vt officium de hæret.*

70 ¶ Et hoc ſané verū eſt quando tale inditiū per duos teſtes legitimos probatur, nā ſi per vnum tantū, quanuis ſit omni exceptione maior, iudex nō procedit ad condemnationē, ſed ad torturā, vt per *DD. in l. 1. §. idē Cornelio & in l. maritus* D. *de qq. gl. & Angel. in l. 3. C. ad l. Iul. Maieſt. & in l. fin. C. familiæ herciſcund. Menoch. de præſumpt. lib. 1. q. 89. n. 21. Maſcard. d. l. 1. q. 15. n. 12. & lib. 2. cōcl. 894. n. 5. Ant. Gom. d. c. 13.*
71 *n. 7.* †Etiāſi nulla alia inditia concurrant, *Bart. in l. fin. D. de qq.* quia vnū inditiū proximū delicto per vnū teſtem probatū facit ſemiplenā probationē *Maſcar. d. lib. 1. q. 4. ex n. 11.* quę eſt neceſſaria ad torturā, *gl. in l. ſiquis C. ad l. Iul. Maieſt. Farinac. d. q. 36. n. 220. et q.*
72 *37. n. 43. & 55.* †Nā quando plura inditia ſunt neceſſaria ad torturā intelligūtur de remotis, *Menoch. d. caſ. 270 n. 32. Baiard. ad Clar. q. 64. n. 60. & conſ. 213. n. 8. vol. 1. Carrer. in Prax. tit. de inditijs* §. *ſed ad vnum, & de cōmuni firmat Bonacoſa in ſuis cōmun. p. 2. v. tortura non*
73 *poteſt.* †Quæ non ſolū debent eſſe plura, ſed probari etiā ſaltē per duos teſtes omni exceptione maiores, *Iul. Clarus in Pract. d. q. 64. Bonacoſ. d. p. 2. v. inditia remota Burſat. conſ. 35. n. 2. vol. 1. et conſ. 316. n. 25. vol. 3. Oſaſcus deciſ. 79. n.*
74 *15.* †Nam in nullo caſu, etiā in excep tis teſtes ſingulares de inditijs remotis admituntur, vt probant *Bald. conſ. 515. n. 2. vol. 5. Marſil. 18. n. 12. & conſ. 41. n. 10. & conſ. 59. num. 6. Farinac.*
75 *tract. de oppoſit. contra teſt. q. 62.* †Et li cet fabore fidei teſtes infames, & ſocij criminis admitantur, *cap. in fidei fabore, de hæretic. lib. 6. cap. litteras de præſumpt. Salycet. in l. quoniā liberi, C. de teſtib. Boher. deciſ. 319. n. 2. Menoch. de Arbitr. d. caſ. 474. n. 28. Simanc. de Cathol. inſtit. tit. 35. n. 18. Maſcard. de probat. li. 1. concl. 35. n. 7. & lib. 3. concl. 1311. n. 22*

†In alijs delictis reus non torquetur 76
niſi teſtes ſint omni exceptione maiores, vt traddunt *Marſil. in l. 1.* §. *Diuus D. de qq. & in Pract.* §. *diligenter n. 60. & ſing. 209. Menoch. de Arbitrar. li. 2. caſ. 474. n. 25. Maſcar. de probat. cōcl.*
1311. num. 13. †Nec plures ſufficiūt ni 77
ſi conteſtes, quia plura inditia nō debent coniungi ad efectum torquēdi, niſi ſingula ſint ſpecifice probata, vt traddunt *Menoch. de præſumpt. lib. 1. q. 91. n. 4. Burſat. conſ. 35. num. 1. Farinac. de oppoſit. contra teſtes, q. 64. ex n. 57.*
& tom. 3. q. 86. n. 95. †Aut talia inditia 78
ad vnū crimē ſubordinentur, vt traddunt *Simanc. vbi ſup. tit. 35. ex num. 34. Ant. Gomez variar. 3. cap. 12. n. 12. Myſinger. obſeruat. 100. cent. 2. Maſcard. d. lib. 3. concluſ. 1223. ex num. 32. Farin. d. q. 37. num. 39.* †Quod in crimi- 79
ne etiam hæreſis verum putat idem, *Ant. Gomez d. cap. 13. nu. 18. Ioannes Rojas de hæretic. p. 2. aſſert. 6. ex num. 121.* & in crimine Magiæ *Pegna in Di rect. comm. 55.* & in crimine leſæ Ma ieſtat. *Maſcard. de probat. d. lib. 1. con cluſ. 462. num. 19. & lib. 2. concl. 894. num. 4. & lib. 3. concl. 1385. n. 32.*

CAP. XVIII. de Tortura, & rei confeſſione.

SVMMARIVM.

T*Ortura qua de cauſa inducta. n. 1.*

Tortura in omni crimine imponitur. num. 2.

H Tor-

Tortura in Magiæ crimine. n. 3.
Tortura non imponitur quando pœna est pecuniaria. n. 4.
Tortura in ciuilibus non imponitur ob euitanda absurda. n. 5
Tortura est pœna corporalis, & ea quidē grauissima. n. 6.
Pœna omnis corporalis maior est omni pecuniaria. n. 7.
Magiæ crimine omnes admittuntur ad torturam. n. 8.
Milites, Doctores, & Aduocati ratione ordinis non torquuntur. n. 9.
Clarissimi, & Decurionum filij ratione dignitatis non torquentur. n. 10.
Magiæ crimine omnes priuilegio suo expoliantur. n. 11.
Clerici, vel Monachi lenior torquuntur, num. 12. & 13.
Clericos, & Monachos grauior torquendos. n. 14. & 15.
Minores 14. annorum sunt tantum terrēdi, non torquendi. n. 16.
Minores 25. annorum maiores tamen 14. torquendi sunt. n. 17.
Senes pro viribus cuiusque viribus sunt torquendi. n. 18.
Debiles torqueri possunt dum absit mortis periculum. n. 19.
Pregnantes ratione partus non torqueri, nec terreri, n. 20.
Pregnantes torqueri nō possunt post partū in dies XL. n. 21.
Mutus & surdus a natura torqueri nō possunt. n. 22.
Frustra expectatur euentus cuius effectus nihil operatur. n. 23.
Reus priuilegiatus si fatetur crimen in tortura non potest damnari. n. 24.
Confessio extorta sine plenijs inditijs non probat. n. 25.
Confessio extorta sine plenijs inditijs non validatur si noua superueniant. 26.
Tortura sine plenijs inditijs inferri non potest in exceptis. n. 27.
Iudex faciens cōtra legē omnia irritat. 28
Confessio ex torta contra legem dicitur facta metu tormentorum. n. 29.
Confessio facta metu tormentorum inualidatur. n. 30.
Confessio facta repetita quæstione, in quo casu inualida. n. 31.
Confessio extorta negatis reo defensionibus est nulla. n. 32.
Defensiones nulli sunt denegandæ. n. 33.
Reo confesso, & conuicto adhuc termini dandi sunt. n. 34.
Confesso, & conuicto multæ possunt esse defensiones per quas non debeat damnari, n. 33.
Confessio extorta per iudicem non habentem potestatem est nulla. n. 36.
Confessio facta pendente appellatione a sententia torturæ est nulla. n. 37.
Confessio facta promissa reo impunitate est nulla. n. 38.
Mentiri iudici non licet, cōtra Bodinū. 39
Mentira est res plane mala, quæ licita fieri nequit. n. 40.
Iudex torturam inferens, quo casu teneatur actione iniuriarum, & damni. 41.
Iudex dolo faciens grauius est puniendus. num. 42.
Dolus non præsumitur in iudice, nisi probetur. n. 43.
Sententia in dubio potius præsumitur lata ob ignorantiam, quam ob dolum. n. 44.
Iudex procedens iuris ordine non seruato, non præsumit lex pro eo. n. 45.
Iudex procedēs sine ordine punitur. n. 46.
Iudex male iudicans tenetur infamia. 47.
Iudex male iudicans punitur officij amissione. num. 48.
Iudex male iudicans tenetur ad damna, et litis expensas. num. 49.
Iudex male iudicās tenetur Tallionis pœnam subire. num. 50.
Iudex male iudicans damnatur perpetuo exilio. n. 51.
Iudex male iudicās capite plectitur. n. 52.
Iudices superiores male indicantes grauius sunt puniendi. n. 53.

Tor-

1 TORtura iure inducta est, vt ait D. Cyprian. tract. contra Demetr. *vt facinoris veritas, quæ indice voce non promi-*
2 *tur dolore corporis exprimatur.* † Quæ hodie in omni crimine imponitur, *l. 1. D. de qq. l. milites, C. eod. tit.* tam publico, quámpriuato; *Ghirland. tract. de qq. & tort. q. 5. n. 1.* Et in omnibus casibus, nisi aliter de iure statutũ sit, *Brun.*
3 *in Pract. de inditijs p. 3. q. 3. n. 1.* † Quod ad hoc crimen dubiũ non est admitti, cum sit grauissimum, & atrocissimum, & is quidẽ ex exceptis: nã ad inferẽdam torturam regulariter necesse est, quod delictum sit capitale, *l. edictum D. de qq.* & quo ad minus pœnã habeat corporalẽ, *Peguera decis. crim. 16. n. 3. Ant. Gomez variar. 3. c. 13. n. 2.*
4 † Nam quãdo pœna est pecuniaria regulariter tortura non infertur, DD. *in d. l. edictũ D. de qq. Iul. Clar. in Pract. §. fin. q. 64. Plaza de delict. li. 1. c. 3. n. 3.*
5 † Quia plura sequerẽtur absurda, quæ in proposito cõsiderãt *Hyp. Marsil. in Pract. §. expedita ex n. 57. D. de qq. Fari-*
6 *nac. tom. 1. p. 2. q. 42. ex n. 9.* † Cũ tortura nõ solũ sit pœna corporalis, sed ea quidem grauissima, & maior vtriusq; manus abcissione, *Auth. vt nulli iudicum §. fin. & ibi DD. collat. 3. Marsil. in*
7 *l. diuus D. de qq. ex n. 2.* † Et omnis pœna corporalis, licet minima, maior est qualibet pœna pecuniaria quãuis magna, *l. in seruorum D. de pœn.*
8 ¶ Quo ad personas autem: crimẽ istud est exceptũ, ideo priuilegio suo omnes expolliãtur, vt per DD. *in l. si quis alicui, & in l. nullus D. ad l. Iul. Maiest. & in l. proditores D. de re militar. Simãc. in Prax. c. 54. Ant. Gom. variar. 3. c.*
9 *13. n. 3.* † Diuersi mode tñ. Nã qui sunt priuilegiati ratione ordinis, vt Milites, Doctores, & Aduocati, qui regulariter torqueri non possunt, *l. milites D. de qq.* Nobiles, *l. nullus C. ad l. Iul. Ma-*
iest. † Vel ratione dignitatis, vt Claris- 10
simi. & Primates, *l. seueram C. de dignit. li. 12.* Decuriones, & eorũ filij, & nepotes, *l. fin. C. de Decurion. li. 10. l. Diuo Marco, l. decuriones C. de qq.* † Illi pla- 11
ne priuilegio suo omnes expolliãtur, vt traddunt *Simanc. de Cath. inst. tit. 65 Marsil. in l. edictum D. de qq. n. 31. Ghirl. de tortur. q. 6. n. 10.* † Etiã si clerici sint, 12
vel monachi in quos lenior tortura, quã in alijs dixit, *Iul. Clar. in Pract. §. fin. q. 64.* per tex. in *c. illi, qui 5. q. 5.* ex illis verbis, *religiosius tortor.* † Et sane 13
quidẽ tũ propter periculũ excomunicationis, si forte torturæ modus excedit, tũ propter dignitatẽ Sacerdotis, cui summa semper, & vbiq; reuerentia habetur, vt traddit *Simãc. de Cathol. inst. tit. 65. n. 49.* † Licet contrariũ 14
teneri videatur *Foller. in Pract. c. 31. v. tortus. n. 7.* dicẽs quod imo acrius torquendi sunt clerici, quam laici, quia eorũ delicta grauiora, & punibiliora sunt, quam delicta laicorum, *l. præsbyteri C. de Episc. & cleric. c. præsbyteri 5. q. 5.* † Nec contrariũ suadetur ex illis 15
verbis *religiosuis tortor*, quia non indicant, quod tortura lenior habeatur, nec ex eius cõtextu potest colligi, cũ postea dicat, *diuersis cruciatibus*, sed quia vt Iudex, sic & tortor dicitur religiosus, *l. 1. §. Diuus Seuerus D. de qq.*
¶ Quo ad alios tñ, qui sunt exẽpti ra- 16
tione ætatis, puto si sint minores an. XIIII. tantũ esse terrendos etiam terrore reali, vt nudando, ligando, & ad aculeum aducendo, non tñ imponẽdo, *l. ex libero §. 1. D. de qq.* sed habena
minando, vel ferula cœdẽdo, *l. 1. §. im-* 17
puberi D. ad Syllan. † Si minores ann. XXV. maiores tñ an. XIIII. torqueri posse puto contra *Bald. in l. quicunque, de seruis de fugitiu. n. 17. & Ant. Gomez dict. cap. 13. num. 13.* & ad id moueor ex tex. in *d. l. de minore D. de qq.* vbi de illis loquens sic ait, *omnes omni-*

no ſi ad teſtimonium prouocetur, cum res
18 *exegerit, torqueantur.* †Senes vero pro
cuiuſcumq; viribus, minus tñ acriter,
quam viri, DD. *in l. quæſtionis modum,*
§. ignoſcitur D. *de qq. Simanc. de Cath.*
inſt. tit. 52. Iacob. Portius conſ. 99. Fari-
nac. d. tom. 1. p. 2. q. 41. n. 103. Flam. Car-
thar. in Pract. *interrog. reor. lib. 4. cap. 1.*
19 †Idẽ de cæteris priuilegiatis ratione
debilitatis, qui torqueri poſſunt mo-
deratius, dũ tamen abſit omne mor-
tis periculum, vt traddunt *Carer. in*
Pract. *tit. de inditijs tract. 2. §. quæ per*
ſonæ n. 37. Plaza *de delict. lib. 1. c. 32. num.*
12. *Fran.* Perſonal. *tract. de inditiis, n.* 15
20 †Excipiendæ tamen prægnantes, fa-
bore partus, donec pepererint, *l. preg-*
nantes D. *de pœn.* quas ideo, nec terre-
re poſſe affirmat *Ant. Gomez d. ca. 13.*
21 *n. 4.* †Nec poſt partum in dies XL.
Iul. Clar. *in* Pract. *§. fin. q. 64. Carer. tit.*
denegat. crim. n. 34. Nec poſtea ſi pue-
rum lactãt, *idem* Clarus *d. q. 64. & ibi*
Baiard. Marſil. in l. edictum D. *de qq. n.*
22 *24.* †Item mutus, & ſurdus à natura,
nec torqueri poſſunt, nec terreri; vt
traddunt *Ghirland. tit. de qq. & tort. c.*
7. n. 8. Carer. in Pract. *tit. de inditis, &*
tort. §. circa tertium, quæ perſ. n. 4. Ant.
23 *Gomez d. tom. 3. c. 1. n. 69.* †Nam cum
non poſsint ex ſua confeſsione ſignis
manifeſtata damnari, fruſtra expecta-
retur eius euentus, cuius effectus ni-
hil operatur, *l. hæc ſtipulatio* §. *Diuus,*
D. *vt legator. nom. caueat.*
24 ¶ Iudex tamen, ſi quos ratione pri
uilegij, aut ætatis, vel alia cauſa de iu
re torqueri non poteſt, ſi aculeo ſubij
ciat, & reus in tortura fateatur cri-
men, de quo accuſatur, teneri, ex ta-
li confeſsione non poteſt damnari,
Hipp. Marſil. in l. edictum D. *de qq. ex*
n. 25. Brun. de inditiis p. 2. q. 3. Duen. *reg.*
190. *Foller. in* Pract. *p. 3. princip. p. 3.*
v. etſi confitebuntur, n. 75. Ant. Gom. d.
25 *cap. 13. n. 4.* †Idem dicendum ſi fiat
ſine plenijs inditijs, *gl. &* DD. *in l. pe-*
nult. D. *de qq. cum aliis per Roland. conſ.*
3. ex n. 55. & conſ. 12. n. 91. vol. 3. & de
comm. teſtantur *Maſcard. de probat.*
vol. 3. concl. 1385. n. 4. Ant. Gom. d. c. 13
n. 25. Foller in Prat. *v. etſi confitebuntur*
d. p. 3. n. 1. †Etiamſi noua ſuperueniant 26
inditia, aut aliás confeſsio verificata
ſit, vel milies ratificata, vt traddunt
Burſat. conſ. 20. ex n. 22. vol. 2. Riminal.
conſ. 88. n. 54. vol. 1. Maſcard. de probat.
concl. 353. & concl. 1385. n. 5. †Nam 27
cum talis tortura inferri non poſsit,
etiam in criminibus exceptis, ſine
plenijs, & legitimis inditijs, vt trad-
dunt Alber*i. in rub. ad l. Iul. Maieſt. n.*
3. Conrad. in Pract. *tract. 2. de inditijs,*
§. circa quartũ quomodo ad tort. n. 7. †Iu- 28
dex enim eam inferendo facit con-
tra legem, quæ ideo non ſolum actũ,
ſed omnia pariter ex eo ſecuta irrita,
& inania ſunt, *l. non dubium C. de legib.*
cum aliis per Menoch. lib. 2. Arbitr. caſ.
201. ex n. 16. l. 38. tit. 18. p. 3. ibi *pero to*
da coſa que por ella ſea fecha nõ deue otro
ſi valer. †Et talis confeſsio dicitur fa- 29
cta metu tormentorum, etiamſi reus
grauiter non ſit tortus, imo nec leui-
ter, ſed ſolum ligatus, aut ad aculeũ
aductus, ſiue expoliatus, vt docent
DD. *in l. nouiſsime* D. *quod cum falſ. tu*
tor. Hipp. Marſ. in l. 1. D. *de qq. n. 55. &*
in Pract. *§. expedita ex num. 2. Carer. in*
Pract. *tract. 2. de inditijs, & tort. §. circa*
quartum, n. 15. Maſcard. de probat. concl.
352. n. 14. †Et hoc verum, ſi reus eſſet 30
valde timidus, aut debilis, ſecus in a-
lijs, quibus ſola tortura, iuris ordine
non ſeruato inualidat confeſsionẽ,
non tamen terror eius, aut minæ, vt
traddunt *Bald. in l. 2.* C. *quorum appellat*
n. 4. Conrad. in Pract. *tit. de negatione*
crim. num. 41. Anton. Gomez d. cap. 13
num. 14. Iul. Clar. in Pract. *§. fin. q. 64.*
Paris de Put. in ſyndic. verb. tortura, c. 9.
¶ Idẽ dicendum ſi repetita quæſ 31
tione

tione talis confessio fit ex torta, quãdo non licebat iudici repetere *Ant. Gomez d. cap. 13. num. 25. Gigas de crimine læsæ Maiest. lib. 2. tit. per quos crim. probet. q. 1. num. 32. Carer. in Pract. §.*
32 *2. num. 5.* †Idem si negatis reo defensionibus, vel copia indiciorum, per tex. in *Clem. Pastoralis in fin. de re iudic. cap. qualiter, & quando 2. de accusat.* . . .
33 †Nam defensiones nulli sunt negandę, *l. defensionis facultas C. de iure fisc. lib.* 10. etiam hæretico, vt tradunt *Boss. in Pract. tit. de inditijs, & tortur. num. 78. Roland. cons. 12. num. 61. vol. 3. Parisius cons. 2. ex num. 155. lib.*
34 *4.* †Nec non reo confesso, & conuicto, quia adhuc dandi sunt termini ad se defendendum, vt probat tex. in l. *desertorem. §. si ad idem D. de re milit. Salyc. in l. 2. C. de custod. reor.* & de communi firmant *Angel. de Malefic. v. qui iudex dictis inquisit. num. 1. Paris de Puteo in syndic. v. condemnatio, cap. 4. in princip.*
35 † Quia possunt esse multę defensiones reo confesso, & conuicto, per quas non debeat condemnari, *Marsil. in Pract. §. vlterius, num. 33. Iul. Clarus d. §. fin. q. 49. Foller. in Pract. v. et si confitebuntur p. 1. princip. p. 3. num. 64. Boss. tit. de confess. ex num. 2. Anton. Gomez d. tom. 3. ca.*
36 *12.* †Idem dicendum si talis confessio sit extorta per judicem non habẽtem potestatem, *cap. at si clerici, cum*
37 *ibi notatis, de iudic.* † Vel pendente appellatione, á sententia torturæ *Angel. de malefic. v. quod fama publica n. 100. Foller. in Pract. v. et si confitebuntur, p. 3. princip. p. 3. q. 56. Lancellot.*
38 *de attent. cap. 1. limit. 1. n. 99.* †Idem si iudex talem confessionem extorsit promissa reo impunitate, quam non cogitat, nec vult impendere, nec de iure potest, vt traddunt *Couarr. lib. 1. Varior. cap. 2. num. 16. Iul. Clar. §. fin. q. 55. ex num. 7. Plaça de delict. cap.*

37. Anton. Gomez d. cap. 12. num. 6. Azeued. in l. 3. tit. 3. lib. 4. Recopil. †Nam licet hęc omnia iudici permi- 39
tat *Bodinus lib. 4. Dæmonol. cap. 1.* quia mentiri licere asserit, quem sequũtur *Marulus lib. 4. Instit. bene viuend. cap. 4. Machiauel. lib. 1. discur. 13.* † Nu- 40
gantur plane vel delirant, nam mentiri est res simpliciter, & per se mala, & illicita, quem nec Pontifices dispensando bonam facere possunt, vt est communis Theologorum sententia cum *D. August. lib. contra mendat. & in epistol. ad Hieron. & in psal. 5. D. Thom. 2. 2. q. 110. art. 1. D D. Gregorius Isidorus, Inocentius, & alij, apud Gratian. Caus. 12. q. 5.*

¶ Iudex quando talẽ quęstionem 41
infert iuris ordine non seruato tenetur actione iniuriarum, & parti damno illato, *DD. in l. iniuriarum D. de iniuriis Bald. in rubr. C. de pœna iudicis, qui male iud. & in l. filius familias D. de Iudic.* †Quod verum est etiam 42
in foro conscientiæ, & si dolo fecit grauius puto puniri, *l. fin. D. de varijs, & extrahord. l. fin. C. de pœn, iudicis, qui male iud. §. 1. instit. de obligat. quæ ex quasi delict. Gabriel. in Sent. 4. dist. 15. q. 6. Felin. in cap. tua nos de homicid. Hippol. in l. 1. §. præterea D. ad l. Cornel. da Sycar. & in Pract. §. successiue.* †Et licet dolus debeat probari, 43
quia in iudice non pręsumitur, *l. 2. C. de offic. ciuil. iud. l. 1. C. de prædijs curial. lib. 10. c. illud ca. ad audientiã de decim. Hippol. in Pract. §. 1. n. 98. Alciat. de præsumpt. reg. 3. præsum. 9.* †Nã sen 44
tentia in dubio potius præsumitur lataper ignorantiam, quam ob dolum, *Paul. de Castro in l. seruo inuito §. cum prætor D. ad S. C. Trebellian. Mayner. in l. culpa caret D. de regul. iur. n. 14. Menoch. de Arbitrar cas. 340.* † Hoc fallit quã- 45
do iudex procedit iuris ordine nõ seruato, quia tunc lex non præsumit

pro eo, sed aduersus eum, *Bald. et Cyn. in l. sancimus C. de iudic. Paris de Puteo in syndic. v. iudex cap. 1. n. 22. reg. 1. præsumpt. 10. ex num. 9. Menoch. lib. 2.*

46 *præsumpt. 67. ex num. 27.* †Et ita quādo iudex aliquem condemnat, quem condemnare non debet, præter rationem, quam in æterno iudicio est rediturus, quam sciat esse exactissimam, quia vt ait Regius Vates psal. 99. *Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo, seculum nostrum in illuminatione vultus tui*, idest, in sæculo acta, que singulis horis, & momentis fecimus, illę erunt testes aduersus nos, vt docet amicus noster *Ioan. de Pineda in*

47 *Iob. cap. 10. vers. 5. num. 3.* †In humano iudicio talis iudex primo incurrit in infamiā iuris, & facti ipso iure, *l. iudices*, 12. ibi, *insignibus, & honore exuti*, *C. de dignitat. lib. 12. Auth. nouo iure, C.*

48 *de pœna iudic. qui male iudicau.* †Secūdo multatur officij amisione, *l. aliquid* 11. ibi. *nemo id rursus officium gerat, in quo antea decoxit.* C. de suscept. arcan. li. 10. l. iudices 12. C. de dignit. *nec sibi posthac eo honore blandiatur, quo se indignos iudicauerunt.* l. 56. tit. 5. lib. 2. Recopil. *pierdan el inzgado, i finquen inhabiles ende en adelante.* †Tertio cōdem-

49 natur ad damna, & litis expensas, *l. filius familias 15. ad fin. veram æstimationem litis præstare cogatur, D. de iudic. l. si iudex. 6. in quantum de ea re visum fuerit, D. de varijs & extraordin. cognit. l. fin.* C. *de pœn. a iudic. qui male iud. l. 2. & 3. D. ad l. Iul. repetūd. l. 24. tit.*

50 *22. p. 3. l. 52. tit. 14. part. 5.* † Quarto compellitur Talionis pœnam subire *Leuit. cap. 19. D. Matth. 7. Apocalyps. 13. Paul. ad Roman. cap. 14. cap. quisquis & seqq. 2. q. 8. cap. fin. de calumniator. l. fin. D. de accusat. l. 2. tit. 2. lib. 2. Forij l. 19. tit. 1. p. 7. l. 4. tit. 14.*

51 *lib. 4. Recop.* †Quinto damnantur in perpetuo exilio, *l. lex Iulia §. fin.* ibi, *in insulam deportari, D. ad l. Iul. repetundar. l. 26. tit. 22. p. 3.* & bonorum confiscationem, *d. auth. nouo iure con fiscatis omnibus bonis in exilium mitatur, C. de pœna iudic.* † Quæ hodie pœna 52

extenditur ad mortem, etiamsi pecuniam non acceperit, l. lex Iulia §. hodie D. ad l. Iul. repetund. *si ob hominem necandum pecuniam acceperit, vel licet non acceperit colore tamen inducti interfecerit, vel innocentem damnaberit, vel quem puniri non debuerat, capite plecti debent.* †Quibus quidem pœnis nō 53

excusatur quantumuis superior sit iudex, nam cum eo debeat artius iura seruare *l. digna vox C. de legib.* grauiori sunt pœna digni, l. 1. C. de cōduct. lib. 11. *grauior pœna constituenda est in eos, qui nostri iuris sunt & nostra artius debent custodire mandata.*

CAP. XIX. de quæstionis vsu non necessario.

SVMMARIVM.

Tortuna res fragilis, & periculosa, num. 1.

Tortura quam detestanda. num. 2.

Torturæ metu multi innocentes confessi sunt crimen. n. 3.

Torturæ fragilitatis sententia Ciceronis laudata. n. 4.

Reus conuictus non est torquendus. nn. 5.

Quæstionis iudicium subsidiarum quando veritas aliter haberi non potest. n. 6.

L. quoties C. de qq. exornata n. 7.

Torquendus non est reus ad hoc vt confessus non possit appellare. 8.

Reus conuictus, & confessus appellare potest. n. 9.

Iudex fatuus est, qui torquet reum conuictum. n. 10.

Conuinctus negans in tortura crimen plenas probationes ellidit. n. 11.

Iudicis

SED tortura res fragilis est, & periculosa, & quæ sæpe veritatẽ fallit, vt dicũt *Philosophus in Rhetoric. ad Alexand. & Vlpian. I. C. in l. 1. D. de qq.* 1
† Quia vt ait D. August. lib. 19. de Ciuit. Dei cap. 6. *Iudicia humana de hominibus quam sunt misera, quam dolend. ! qui dum in sua causa quisque torquetur, & cum quæritur, vtrum sit innocens, cruciatur: & inocens luit pro incerto crimine certißimas pœnas.* † Ideo velim iudices (quo posśint) ab ea abstinendos; nam multi sunt, qui metu torturæ confeśsi 2 3

confessi crimina inocentes periertũt, vt tradidit *Episcopus Simanc. de cath. instit. tit. 65.* & exemplis exornat *Episcop. Simon. Maiol. tom. 1. dier. Canicul. cap. 4.*
4 † Nam vt ait Cicero Iurisconsultorum disertissimus (vt tenet *Tryphonin. I.C. in l. cicero D. de pœnis*) ille enim lib 2. Rhetoric ad Herem. *Eis enim*, inquit, *qui torquuntur, credi non oportet, quod ex tortura veritas laboret, sitque tum minus tuta, quod varia sint ingenia hominum, varij affectus, varia tolerantia.* † Quin etiam res est
5 non necessaria iudicij, nam si reus cõuictus est, non est torquendus, vt crimen fateatur, cum etiam si diffiteatur, in pœnam ordinariam possit damnari, *Marsil. in pract. § nunc videndum num. 52. & in l. 1. D. de qq. num. 1. Boss. tit. de inditiis, num. 229. Iul. Clarus in Pract. §. fin. q. 64. Mascard. de probat. lib. 3. concl. 1385. num. 3.* †Nam quęs-
6 tionis remedium subsidiarium est, ideo non habendum nisi quando veritas aliter haberi non potest. l. Diuus Pius D. de qq. *sed si aliter veritas inueniri non possit, nisi per tormenta, licet habere quæstionem*, l. quotiens, C. eod. *si aliis probationibus veritas illuminari non possit.* † Nam licet loqui vi-
7 deatur in seruis, & pro causa pecuniaria, generaliter tamen, in omni persona, & pro omni crimine intelligitur, vt notant *Angel. in l. fin. C. de qq. num. 4. Marsil. in Pract. §. nunc videndum num. 51. & in l. 1. D. de quæst.* & dicit comm. *Eman. Suarez in suis commun. lit. q. num. 1. Mascard. de probat. lib. 3. concl. 1385. num. 3.* † Nec tor-
8 queri debent adhoc, vt confessus nõ possit appellare, vt in hoc Magię crimine Constantius, & Cõstans Impp. statuerunt in *l. obseruare C. quorum appell. non recipiuntur.* ibi, *obseruare curauis, ne quis maleficorum, &c. argumentis conuictus, testibus superatus, voce etiam propria vitium, scelusque confessus audiatur appellans.* †Nam reus etiam cõ- 9
uictus, & confessus ex communiori, & receptiori sententia potest appellare, vt contra *Bald. in l. 1. C. de iuram. calumn. num. 9. & alios*, eleganter probarunt *Marsil. in d. l. 1. D. de qq. ex n. 16. & in Pract. d. §. nunc videndum n. 22. idem Bald. sibi contrarius in l. 2. C. quorum appell. num. 6. Baiard. ad Clarũ in Pract. q. 64. Rota Lucens. decis. 13. num. 62. Flan. Carthar. de execut. sent. cap. 1. ex num. 81. Anton. Gomez var. 3. cap. 13. num. 20.* †Vnde fatuum es- 10
se iudicem, qui torquet reum conuictum, adhoc vt appellare nequeat dicunt *Angel. de Malefic. v. fama publica num. 94. Marsil. in dicto §. nunc videndum.* †Nam si in tortura negasset cri- 11
men, de quo erat conuictus, non solum indubitata inditia ellideret, *Alberic. in d. l. edictum D. de qq. num. 2. Iul. Clar. d. q. 64.* sed etiã plenas probationes anullaret, *Marsil. in Pract. §. nunc videndum, num. 25. & singul. 262 & in d. l. edictum num. 6. Couarr. in Pract. cap. 23. num. 5. Sarmient. lib. 1. selectar. cap. 1. num. 1. Flamin. Carthar. de execut. sent. cap. 2. num. 60.* Et 12
quamuis iudex protestetur reo reseruare in sua firmitate probationes legitimas, talis protestatio eum non iubat ad hoc vt contra legem faciat, vt tradit *Anton. Gomez d. cap. 13. n. 20*, quippe prohibitum est quæstionem inferre extantibus legitimis probationibus, *DD. in l. 1. D. de qq. & in l. quotiens C. eod. & in l. 1. C. de iuram. calumn.*

¶ Si cõuictus tamen crimen con- 13
fiteatur cum aliqua qualitate nempe se praua intentione non fecisse, in quo casu esse torquendum, vt intentionem declaret tenuerunt, *Cardinal. in Clem. fin. de vsuriis Albertin. de agnoscend. assert. q. 8. num. 12. & q. 37.*

da

ad fin. & q. fin. num. 18. *Simanc. de Ca*
thol. inſtit. tit. 13. *num.* 4. *& tit.* 52. *n.*
27. *& tit.* 65. *num.* 52. *Rojas de hære-*
14 *tic. p.* 2. *aſſert.* 18. *ex num.* 208. † Ve-
rius tamen abſque tortura eſt con-
demnandus, quia poſſum ſtare tuæ
confeſsioni in quantum dicis occi-
diſſe hominem, & non cogor ſtare
tuæ defenſioni in quantum dicis te
praua intentione non feciſſe, vel ad
tuam defenſionem, *Bart. in l. Aure-*
lius §. *idem quæſit num.* 2. *D. de libert.*
legat. Bald. in l. vnica, C. *de confeſſ. n.*
42. *& in cap. dudum num.* 35. *de elect.*
Hippolit. in l. 1. *num.* 30. *D. de qq. &*
in Pract. §. *poſtquam num.* 23. *Felin. in*
cap. cum venerabilis, de except. num. 12
& in cap. cum dilecti num. 18. *de accu-*
15 *ſat. Boer. deciſ.* 164. † Et licet contra-
riam tenuerint ſententiam *Salycet. in*
d. l. vnica, C. *de confeß. oppoſ.* 4. *Ale-*
xand. conſ. 1. *num.* 40. *volum.* 1. *Hip-*
pol. conſ. 36. *num.* 30. dicens eſſe com
munem veriorem contra Bartolum.
& ipſe Bart. ſibi contrarius, eam ſe-
quitur *in l. eum qui de iure iur. & Bald.*
ſibi etiam contrarius, *in* §. *item vaſal-*
lus cap. 1. *de controuerſ. in vſib. fœudor.*
& in l. non codicillos C. de codicill. n. 2.
16 † Nullus tamen eorum tenet reum
eſſe torquendum, ſed liberum dimi-
tendum, nam confeſsio cum aliqua
qualitate facta non poteſt ſæparari,
ſed debet acceptari intotum, vel re-
pudiari, *l. non vtique D. de except. cap.*
exceptionem obiciens de reg. iur. lib. 6.
gl. in l. ſiquidem D. de except. & in l. 2.
C. *de donat. ante nupt. cum alijs per Ti-*
17 *raq. de pœn. caſ.* 30. *num.* 17. † Nam vo
luntas ex qua oritur confeſsio eſt in-
diuidua, *l. ſi ijs, qui legem D. de teſtam.*
l. fidei commiſſa §. 1. *de leg.* 3. *l. in hoc*
iudicio D. familiæ herciſcund. l. dice-
re, de arbitr. Ideo ſeparari non po-
teſt ne vna, & eadẽ res diuerſo iu-
re cenſeatur, *l. eum qui D. de vſu capion.*

cap. cum in tua de decim. cap. cognoui-
mus, 12. *q.* 2. † Quare vt incidenter 18
tot controuerſias componam, dicen
dum eſt in reo conuicto, qui ad ſuam
deffenſionem crimen fatetur, aut
prauam intentionem negat, primam
procedere, vt nihilominus condem-
netur, ita declarant *idem Bart. in l. di-*
uus D. de re iud. Bald. in d. l. vnica C. de
confeſſ. num. 43. *& in l. decem,* D. *de*
verbor. Iaſſ. in l. vt vim D. *de iuſt. &*
iur. † Nam confeſſo delicto reus tene
tur probare feciſſe ad ſuam defenſio- 19
nem *Barr. in l. nemo ex his* D. *de regul.*
iur. Boer. deciß. 164. *num.* 15. *Boſſ. in*
Pract. tit. de C*onfeſſ. num.* 4. *Iul. Clar.*
in Prax. §. *homicidium, & dicit commu*
nem Decius *in cap. paſtoralis num.* 15.
de except. † Secunda procedit quan- 20
do delictũ ex ſola confeſsione rei tã
tum conſtat, quæ ideo cum eadem
qualitate, & vnico verborum contex
tu eſt accipiendũ, & propterea liber
dimitendus eſt, *Abb. in cap. auditis n.*
32. *de præſcript. quod dicet mirabile ibi*
Felin. num. 16. *&* 30. *& in c. cum vene-*
rabilis num. 15. *& in cap. cum dilecti,*
num. 18. *de accuſat. & in cap. afferte, de*
præſumpt. & in cap. ſignificaſti de homi-
cid. Hippol. in Pract. §. *poſtquam num.*
24. *& in l. repeti* D. *de qq. num.* 30. *&*
conſ. 129. *num.* 2. *& ſing.* 185. *Boer. de-*
ciſſ. 164. *Anton. Gomez variar.* 3. *cap.*
3. *num.* 26. † Neque in crimini hære- 21
ſis aliud tenerem, quia quando teſti-
monium de conſcientia alicuius re-
quiritur, cuique de ſe ipſo creditur,
l. Theopompus: D. *de dote prælegat. l. fin.*
C. *adl. Iul. repetund. cap. fin. de voto, cap.*
mulieri de iure iuran. cap. in noſtra de
procurat. cap. ſtatutum §. *aſſeſorem de*
Reſcript. lib. 6.

¶ Si tamẽ non conuictus crimene 22
de plano fateatur ſine quæſtione ſta-
tim condemnandus eſt, *l.* 1. *& ibi om*
nes, C. *de confeſſ. l. confeſſus* D. *de cuſ-*
tod.

tod. reor. l. cum sententiam. C. de pœn. l.
pro inde D. ad l. Aquil. Etiam si pro-
cessus sit inualidus, *cap. Pisanis de res-*
tit. spoliat. cap. 1. de accusat. lib. 6. Bald.
in l. 1. D. de iurisd. omn. iud. & in l. 2.
C. de re iudic. cum alijs per Anton. Gom.
23 *tom. 3. cap. 12. n. 8.* †Et quanuis talis
confesio vltra deducta in processũ
se extendat, quia omnia defecta su-
plet, cum sit maior probatio omni-
bus alijs, vt ex multis firmat *Prosper.*
Farinac. tom. 1. p. 2. q. 37. num. 19.
24 †Nec de complicibus quidem tor-
quẽdus, nam qui se ipsum non peper
cit, de alijs interrogari non debet, vt
dixit *Pontifex in cap. 1. de confess.* siue
vt ait I.C. in l. repeti D. de qq. *ijs, qui*
de se confessus est, in caput aliorum non
torquebitur, vel vt ait Imp. in l. fin C.
de accusat. *Nemo igitur de propio crimi*
ne confessus, super conscientia non scrute-
25 *tur aliena.* †Nisi Magiæ, crimen sit hę
reticum, in quo de socijs criminis in
terrogantur, & de ijs, á quibus didi-
cerunt, & vt eos manifestent torquũ-
tur, *l. libero l. vnius § testes D. de qq.*
l. qui vltimo D. de pœn. l. 8. tit. 30. part.
26 7. †Quod etiam in crimine falsę mo
netæ, & alijs quibusdam sancitum
est, l. 1. C. de falsa moneta, *l. diuus Ha*
drianus D. de custod. reor. l. etsi certus l.
prius D. *ad syllan.* & specialiter in cri-
mine lesę Maiestatis *Rojas sing. 50.*
27 *& 183.* †Quibus omnibus hęresis cri
men peior est, vt traddunt DD. *in d.*
l. repeti D. de qq. & in l. fin. C. *de accu-*
sat. Soto lib. de ratione tegen. secret. mẽb.
2. q. 6. Bald. cons. 95. lib. 5.
28 ¶ Si tamẽ confessus est, & non cõs-
tat de corpore delicti non est torquẽ
dus, vt ostendat, neque intestem, quia
non est sanus mente, qui tam teme-
rarium iudicium contra sui ipsius vi-
tam prodidit, atque ita liber dimitẽ-
dus est, vt docent *Bart. in l. diuus D.*
de milit. testam. & in l. 1. C. *de confess.*
Boss. in Pract. tit. de delict. ex num. 15.
Marsil. in Prax. §. postquam num. 48.
† Quia nullius in potestate est facere 29
delictũ vbi non est, aut de illo non cõ
stat, *Hieron. Gigas tract. de crimine læ-*
sæ Maiest. lib. 2. tit. postquam crimen q.
1. num. 5. neque se propria authorita-
te pœnæ subdere, quia nullus est dñs
membrorum suorũ *l. liber homo D. ad*
l. aquil. †Vt siquis confiteatur malefi- 30
casse hominem ignotum, de quo nõ
cõstat tali maleficio fuisse affectum,
vel dedisse toxica ad maleficiãdum,
quia si alias non constat de delicto
non debet reus ex tali confesione
molestari, *Marsil. in l. 1. D. de qq. num.*
5. & in rub. de probat. num. 103. & in
Pract. §. principium num. 5. & cons. 40.
num. 6. Foller. in Pract. v. etsi confite-
buntur num. 34. Brun. de inditijs p. 2. q.
6. num. 11. Iul. Clar. in Pract. q. 55. Fa
rinac. q. 2. num. fin. †Nisi crimen sit hæ 31
resis quod quia sola voluntate com-
mititur, ideo ex sola volũtate propia
confesione menifestata, damnatur,
Bald. in l. siquis non dicam C. de episcop.
& cleric. Iul. Clar. d. q. 55. Foller. vbi
sup. v. etsi confitebuntur num. 137. Pon-
zinib. tract. de Lamijs num. 52. Arnald.
Albern. de agnoscend. assert. q. 25. ex
num. 1. Mascard. de probat. lib. 2. concl.
859. *ex num. 1.*
¶ Si autem non confessus propio 32
ore, sed á lege pro confesso habeatur,
vt ille, qui á carceribus fugit, *l. in eos,*
D. de custod. reor. & qui nollit respon-
dere positionibus, *l. de ætate §. qui tau*
cit D. *de interrogat. action.* vel citatus
cõparere recusat, *cap. si post præstitum*
de confess. lib. 6. qui omnes á lege pro
confesis habentur, *Flam. Carthar. in*
Pract. interrogand. reor. lib. 3. cap. 3. ex
num. 17. †Ex tali præsumpta á lege cõ 33
fesione debet, vt si verê, & iudiciali
ter ore propio confessus esset, absque
tortura in pœnam ordinariam dam-

nári,

nari, *Iul. Clar. in Pract.* §. *fin. q.* 20. *Sarmient. lib.* 1. *selectar. cap.* 1. *Boss. in Pract. tit. de coniectur. num.* 29. & 34. *Anton. Gomez d. cap.* 13. *n.* 25. *Farin. tom.* 1. *p.* 1. *q.* 11. *num.* 97. †Etiam si ta-
43 lis confessio dicatur ficta á lege, vt per *Felin. in cap. nullus num.* 3. *de præsumpt.* nam vbi lex præsumit, & super præsumptionem statuit firmum ius debet obseruari, quia tantum operatur talis fictio facta á lege, in casu ficto, quantum veritas in casu vero, *l. vnica C. de rei vxor. action.* †Et propterea tantum operatur ficta confessio á lege, quantum vera facta in iu-
53 ditio ab homine, vt ex multis probat *Foller. vbi sup. v. etsi confitebuntur, ex num.* 28. *Flam. Carthar. d. cap.* 1. *ex numer.* 31.

36 ¶ Si tamén non confessus, nec cōuictus est testibus de visu, sed præsumptionibus tantum indiciatus, notandum est, quod si hęc sunt indubitata, *vt in l. sciant cuncti C. de probat.* & legime probantur, non debet reus torqueri, sed tanquam ex concludenti probatione cōuictus, damnari, vt probant *Menoch. de præsumpt. lib.* 1. *q.* 91. *ex num.* 1. *Ossasc. deciss.* 79. *ex num.* 6. †Quod intellige verum quando reus
37 nulla ratione se valet excusare, nam si se aliqua exceptione tuetur, vt quo adminus delatoris intentio dubia redatur, libar dimitendus est, quia ad consequendam absolutionem sufficit delatoris intentionem dubiam reddere, *Bart. in l. non solum*, §. *sed vt probari D. de operis noui nuntiat. Ias. in l. non hoc C. vnde legit.* Decius *in cap. in præsentiam ex num.* 2. *de probat. Felin. in cap. significasti de homicid.* †Neque
38 propterea est torquendus, nam quando actus duobus modis intelligi potest, factum præsumitur á lege, vt minus contineat delictum, *l. siquis intentione D. de iudic. Alciat. de præsumpt. reg.* 3. *præsumpt.* 35. *n.* 10. †Quia delic- 39
tum non præsumitur *l. merito D. pro socio, l. Arrianus D. de actionib. & obligat. l. semper in obscuris D. de regul. iur. cap. decidum de præsumpt. cap. store de reg. iur. Bald. in l.* 1. *C. de seruis fugit. ex num.* 7. *Alciat. vbi sup. præsumpt.* 1. *Hypol. in l.* 1. *C. ad l. Cornel. de sicar. num.* 68. & *sing,* 218. *Albertin. de agnoscend. assert. q.* 25. *num.* 17. †Vbi au 40
tem lex non præsumit, nec iudex debet præsumere.....

¶ Si autem prædicta inditia nō le- 41
gitime probantur, vel non sunt indubitata, & reus negat delictum in cōfessione, liber dimitendus est, quia iuramētum ibi delatum tollit omnē malam suspicionem. † Nisi crimen 42
sit hærasis, in quo, quia nec suspiciones quidem de fide sunt prætermitēdæ reus non dimititur, sed admititur ad se purgandum, *Simanc. de Cathol. instit. tit.* 56. *ex num.* 2. † Nisi verba 43
sint dubia, vel facta, hoc est quod duplicem habeant sensum, quia sunt interprætanda in fauorem rei, vt non contineant delictum *l. hodie l. præses l. interpretatione D. de pœn. cap. cum dilecti de accusat.* †Et propterea dimitē- 43
dus est, quia illud quod multipliciter intelligitur veritas ignoratur, *vt ex Boetio refert Bald. in l. scire leges D. de leg. num.* 3. & *in l. testium C. de testib. num.* 10. *Bart. in l. in ambiguo D. de rebus dubijs.* † Quod etiam in crimine 44
hæresis verum putat *Albertin. de agnoscend. assert. q.* 29. *num.* 19. & *q.* 8. *num.* 11. & *q.* 34. *ex numer.* 48. & *de hæretic. lib.* 6. *q.* 13. *num.* 19. *Rojas de hæretic. p.* 1. *num.* 201. & 366.

¶ Neque in delictis ocultis, & dif 45
ficilis probationis quæstionis vsus haibendus est, quia aliter veritas haberi non posit, nam eo ipso quod oculta sunt crimina nulius iudicantis sunt iurisdictione, *cap. erubescant* 32. *dist. cap*

in

46 *in scripturis, dist.* 96. †Quia iudicia humana non iudicãt de ocultis, *cap. tua nos, cap. sicut de simonia, cap. à nobis de sent. excommunic. Reg.* 1. *cap.* 16. *cap. Deus quando* 24. *quæst.* 3. *Victoria in*
47 *D. Thom.* 2. 2. *q.* 11. *art.* 3. †Nam occulta diuino Throno sunt reseruata, *D. Thom.* 2. 2. *q.* 95. *art.* 8. *Nauarr. in Manual. cap.* 11. *num.* 39. *Remig. lib.* 3. *Dæmonolat. cap.* 9. *Petr. Gregor. in Syntag. lib.* 48. *cap.* 19. *Andr. Gail. lib.* 2. *de pa*
48 *ce public. cap.* 7. *n.* 24. †Et ita iudex in illa procedẽs peccat mortaliter, quia diuinam vsurpat iurisdictionem, vt traddit D. Paul. Corinth. 1. cap. 4. *Nolite ante tempus iudicare.* Cuius rei rationem subdit, *quo vsque veniat Dominus, qui illuminiuit abscondita tenebrarum, & manifestauit consilia cordium.*

CAP. XX. de purgatione Canonica.

SVMMARIVM.

Purgatio canonica est de obiecto crimine ignorantiæ ostensio. n. 1.
Purgatio canonica lege Moysi in vsu. n. 2.
Purgatio criminis apud Israelitas. n. 3.
Purgatio canonica pro omni crimine in primitiua Ecclesia inducebatur. n. 4.
Purgatio canonica non solum priuatis hominibus, sed nobilioribus indicta. n. 5.
Pontifices Max. qui de obiecto crimine se purgarunt. n. 6.
Purgatio canonica hodie in crimine hæresis tantum. n. 7.
Suspiciones de hæresi dissimulandæ non non sunt, n. 8.
Purgationi canonicæ, quæ requirantur. num. 9.
Infamia non censetur, apud vulgares, sed apud probos viros. n. 10.
Suspicionibus credere non debet iudex magis quam leges. n. 11.
Purgatio canonica principio per ius iurandum, aut Eucharistiæ assumptionẽ. num. 12.
Anabaptistæ negant iurare licere. n. 13.
Sacramentarii negant ad criminis probationem sacramenta sumere. n. 14.
Purgatio per sacramentum licita. n. 15.
Purgatio per sacramẽti assumptionem laudata. n. 16.
Lotharius Rex sacramenti assumptione se purgauit. n. 17.
Charitate refrigerata purgatio per sacramentum esse desiit. n. 18.
Purgationes vulgares ex vulgi vsurpatione sunt inductæ. n. 19.
Purgatio canonica hodie per testium depositiones. n. 20.
Testium numerus in purgatione canonica varius. n. 21.
Testes in purgatione canonica quales esse debeant. n. 22.
Defensionis facultas reo auferenda non est. n. 23.
Purgationis ritus in tribunalibus Inquisitionis. n. 24.
Pœna varia pro vno crimine imponi non potest. n. 25.
Duplex tribulatio non est inferenda. n. 26
Reus pluribus pœnis non est grauandus. num. 27.
Reus in purgatione deficiens pro conuicto habetur. n. 28.
Reus in purgatione deficiens admititur ad pœnitentiam. n. 29.
Reus in purgatione deficiens, qui dicatur. num. 30.
Purgationi satis faciens reus liber dimitẽdus est. n. 31.
Iudex pronior debet esse ad absoluẽdum, quam ad condemnandum. n. 32.
Humanæ fragilitatis est abutere potestate. n. 32.

Pur-

1 PVRgatio canonica nihil aliud est, quam de obiecto crimine innocentiæ ostensio, vt traddunt *Alex. Alens. p. 3. q. 45. memb. 3. Syluester, Gofr. & alij*
2 *in summ. v. purgatio.* †Cuius origo reperitur in sacris litteris, nam in lege Moysi suspectus de furto iurare tenebatur, quod non extenderit manum
3 in rem proximi sui, *Exod. c. 22.* †Et maiores natu ciuitatis suspectæ de homicidio, purgabant illam dicẽtes, Deut. cap. 21. *manus nostræ non effunderũt sanguinem hunc, nec oculi viderunt.*
4 †Ex quibus & alijs sacrę Scripturę locis, quos conger *Alex. Ales. d. q. 45.* in primitiua Ecclesia purgatio canonica pro omni crimine inducebatur, vt patet ex *tit. de purgatione canonic. in Decretal.*
5 †Qua nõ solum priuati homines, sed multi etiã Pontifices Max. vsi sunt, ac de grauibus criminibus difamati innocentiã suã in populo ostenderũt publice se purgantes, vt traddit D. *Aug.*
6 *lib. de bono viduit. c. 22.* † Quemadmodũ Paschal. I. Damasus, Symachus, & alij Pontif. Max. corã populo solẽniter purgati sunt, & Leo III. coram Carolo Magno, Gregor. VII coram Henriquo IIII. Sixtus III. coram Valentinian. & Pelagij I. coram Narsete, vt referunt *Platina & cœteri in vitis Pontif. cap. mandastis cap. auditum 2. q. 5. Pighius lib. 6. hierarch. eccles. c. 17.*
7 †Et licet iã hodie in alijs criminibus in vsu esse desierit, in crimine tamen hæresis purgatio canonica etiã nunc vsitata, & in sacro Inquisitorum foro frequentata est, ad tolendas fidei suspiciones, vt notat *conciuis meus Episc. Simanc. de Cathol. instit. tit. 56. num. 1.* quidquid dicat Ouid.

Conscia mens recti famæ mendatia ridet.

8 Et quãuis de hæresi suspiciones etiã leuissimæ disimulandę non sint, vt traddit *Rufin. lib. 1. inuectiuar. in Hieron.* quia hæresis est fornicatio, & adulteriũ animæ, *Deuter. c. 31. Oseas cap. 4. Hierem. 3. Ezech. 16.* †Ad hoc vt pur- 9
gatio canonica inducatur, necessariũ est quod reus laboret publica infamia, & quod crimen plené probatũ nõ sit, nã si horũ alterũ desũt, nõ purgatione, sed condẽnatione, vel absotione causa perãgenda est, *c. nos inter, cap. si quis de gradu, c. cum dilectis de purgat. canon.* †Nec temere censeri debet 10
quispiã difamatus, si apud vulgares, malebolos, infames, aut leues homines male audiat; dum apud bonos, & graues viros eius existimatio læsa nõ sit, *cap. cum in iuuentute cap. penult. de purgat. canonic. cap. in cunctis 11. q. 3. c. Inquisitionis §. vlt. de accusat.* † Quia 11
nõ debet credere plus suspicionibus, quam leges ipsæ credunt, nam vt ait Tertul. in Apolog. c. 8. *Multũ in vtraque parte creabro fama mentitur, & tam de bonis mala, quã de malis bona falso rumore concelebrat.*

¶ Principio hęc purgatio fiebat, aut 12
per ius iurandum, *cap presbyter cap. super causam cum alijs, 2. q. 4.* aut per sacro sanctam Eucharistiæ sacramenti asũptionem, *cap. sæpe contingit, c. si Episcopi d. 2. q. 4.* †Quam quidem impug- 13
nantur hæretici, nam Anabaptistæ contendunt nunquam licere iurare, nec in iudicio quidem, quos late refutarunt, *Alf. Castro de iusta hæretic. punit. lib. 10. & Gregor. Valent. in 2. 2. disp. 6. q. 7. punt. 3.* †Et Sacramenti 14
purgationi irridet *Hotoman. in Fœud.* quia rabula ille cum Caluino suo præceptore, non credit sub panis specie Deũ viuũ esse: nos eutem, qui credimus, & illius præsentiam, seu trãsubstantiationẽ verã fatemur, etiã ad crimina detegenda, ex traditis *Thom. Sanchez in summ. tom. 1. lib. 2. c. 34. n. 13.*

I Hanc

15 † Hanc similiter purgationem licitã asseueramus, ex eiusdem met Christi verbis, apud D. Ioan. c. 6. *Qui manducaberit panem hunc, & biberit calicẽ Domini indigne reus erit corporis, & sangui-*
16 *nis Domini.* † Vnde hãc purgationem vt diuinã cõmendant Pontifices *in c. moniales, c. si quis de gradu, c. quotiens, ca. ex tuarum, cap. cum in iuuentute de purg.*
17 *canon.* † Et ideo ad eã Nicolaus Pontifex Lotharium Regẽ admisit, vt author est *Segisbert. in Chron. an.* 870. nã vt ait Apostol. Corinth. 1. c. 11. *probet autem se ipsum homo; & sic de pane illo edat, & de calice bibat; nam qui manducat, & bibit indigne, iudicium sibi man-*
18 *ducat, & bibit.* † Sed quia refrigerata charitate (vt inquit Apostolus) iuris iurandi contempta religio, quæ satis Deũ habet vltorem, *c. at si Christus, de iure iuran.* litigantiũ spem falleret. Et sacramentum Eucharistiæ suspectis dandum non sit, *c. dilecti, de purgat. ca-*
19 *non. c. tribus. de consecrat. dist. 2.* † Ad purgationes vulgares homines descẽderunt, quæ nullo legitimo vsu, sed quadã vulgi vsurpatione, & obseruatione superstitiosa introductæ sũt, *vt late probamus lib. 1. de Magia diuinat. c...*
20 ¶ Hodie autẽ in causis fidei ad tribunalia sãctæ Inquisitionis huius purgatio fit per testiũ depositiones, quos purgatores iura vocant, *vt per DD. in cap. inter solicitudines de purgat. canon.*
21 *Campegius ad Zanchin. c. 11.* † Quorũ numerus varius á legislatoribus aducitur, modo plus, modo minus, pro vt vnusquisq; laborat infamia, *c. omnibus, c. præsbyter 2. q. 5. c. ex tuarũ de purgat. canon. c. significasti de adulter. c. Inquisi-*
22 *tionis, §. fin. de accusat.* † Qui eligi debent ij, qui eandem dignitatẽ, & conditionem habeant quam reus, sed si tales non inueniantur eligẽdi sunt saltẽ viri probi, & catholici, qui vitã, & mores suspecti, tã anteactã, quám presentia nouerint, honesti, & bonæ existimationis, *c. si legitimi 2. q. 4. c. cum P. Mãconela, c. constitutis, c. inter solicitudines, c. cum dilectus de purgat. canonic.* † Et 23
si tales inueniri non possint, admitendi erunt alij expurgatores, quamuis æque idonei non sint, ne prorsus eis defensionis facultas auferatur, *c. cum in iuuentute ad fin. de purgat. canon. Abb. in d. c. inter solicitudines de purga. canon. Archidiac. in c. si legitimi 2. q. 4.* † Quo- 24
rum examinandi ritum, in vnaquaq; sancti Officij causa, in quibus talis purgatio admititur, post Eymericum, & alios traddit *conciuis meus Episcopus D. Iacob. Simanc. de Cathol. instit. cap. 65. ex n. 26.*

¶ Neque asentior eis, qui dicunt 25
reum vehementem suspectum prius torqueri, deinde si negauerit, cogere purgationem subire, & si expurgatus, compellere abiurare, quia cũ hæc sint variæ, ac diuersæ pœnæ, pro vno crimine imponi nõ possunt, *l. senatus D. de accusat. cap. at si clerici, §. fin. de iudic. cap. sceleratior. cap. sunt plures, de pœnit. dist. 3. c. presbyter. dist. 81. c. quid ergo 23. q. 5.* † Nam vt ait Nahum pro 26
pheta c. 1. *Non consurget duplex tribulatio, neque vindicauit Dominus bis in id ipsum.* † Nec ciuiles leges permitunt 27
pluribus actionibus experiri, quia multum refert an vna, an pluribus experiaris, quinimo in crimiualibus, vbi magnum est, an vna dũtaxat, vel pluribus pœnis graueris, *l. quod in hæredem §. eligere, de tribut. l. cum filius §. variis de leg. 2. l. absentem §. aduersus de pœn.*

¶ Et quia reus in purgatione defi- 28
ciens pro cõuicto habetur, debet pœna ordinaria puniri, dummodo iudicis arbitrio temperetur, *cap. de hæc de simonia, capit. inquisitionis de accusation. Abb. Hostiens. & reliqui in cap. inter solicitudines de purgat. canonica*

26 *nica, & in c. accedens de accusat.* †Nam
si pœnitentiam agere vellit, admiti-
tur, nisi forte relapsus sit: nam si is ad
mitendus est, cuius hæresis testibus,
& propria confessione probatur, mul
to magis ille, qui præsumpta quadã,
seu ficta probatione conuincitur, *l. fi-
lio quem pater D. de liberis, & posthum.
cap. afferte de præsumpt.* †Et dicitur in
30 purgatione deficere ille, qui ab omnĩ
bus expurgatoribs derelinquitur, vel
à maiore parte, vel aliquibus, pro vt iu
dicis arbitrio, *l. quod maior D. ad munici
pal. l. duo ex tribus, D. de re iudic. l. 1. D.
de iure deliberan. c. ad abolendã de hæret.*
31 ¶Si tamen reus ab omnibus com-
purgatoribus laudatur, & eorũ testi-
monio inditia excludit, nõ debet am
plius melestari, sed liber dimitti: nam
qui tormenta vincet purgat, quæcũq;
inditia: & qui purgationi canonicę sa
tisfacit, absoluendus est, & boni testi
monij vir declarandus, vt traddit *Si-
manc. de Cathol. instit. tit. 56. ex nu. 20.*
32 †Quia non debet iudex plus suspicio-
nibus credere quã leges ipsæ credũt,
nec ei suspectus deinceps reus est ha-
bendus, vbi iura omnem suspicionem
purgatam esse declarant, & eo maxi-
mé cum pronior debeat esse ad absol
uendum, quam ad condemnandum,
*cap. iudicet 3. q. 7. l. quæstionis modũ D.
de qq. cap. iudicantem 30. q. 5. cap. store*
33 *de reg. iur. l. absentem, D. de pœn.* †Et eo
magis quanto se alijs superiorem pu-
tat, vt traddit *Senec. lib. 2. de Ira*, quia
humanæ fragelitatis est abutere po-
testate, *Machab. 2. c. 7.* Non enim est
potẽtia nocere, sed imbecilitas, nam
vt ait Ouid. lib. 3. eleg. 5.

*Quo quisque est maior, magis est placa
biles iræ,*
Et faciles motus mens ingeniosa capit.

CAP. XXI. de criminis abiuratione.

SVMMARIVM.

Magus hæreticalis suspectus cogi-
tur crimen abiurare. n. 1.
Abiuratio hæresis, quid sit. n. 2.
Abiurantes, quid facere teneantur. n. 3.
Abiuratio de leui, & de vehementi. n. 4.
*Abiuratio ab omnibus hæresi suspectis pu
blice præstatur. n. 5.*
*Hæretici oculti, & pueri intra priuatos
parietes abiurant. n. 6.*
*Violenter suspectus non solum crimen, sed
omnia debet detestari. n. 7.*
*Hæresim abiurans, in quacunque postea dĩ
labeatur, punitur. n. 8.*
*Abiurans de leui si postea dilabeatur non
punitur, vt relapsus n. 9.*
Relapsus non est, qui de leui abiurauit. 10.
*Abiurans de leui, neq; ex probatione, neq;
presumptione reputatur hæreticus. 11.*
*Abiurare recusans, vt impenitens tradi-
tur curiæ seculari. n. 12.*
*Abiurans non solum errores, sed autores,
& libros detestatur. n. 13.*
*Abiurans debet Catholicam veritatem
confiteri. n. 14.*
Abiurationis formulæ variæ. n. 15. et 16.

Magus de hæresi crimi 1
ne suspectus, vt hære-
ticus cogitur crimen
abiurare: de leui si le-
uibus fuerit difamat⁹:
de vehementi, si magnis & vehemen
tis: de violenti tñ si de violenta suspi
cione laborauerit; vel si vere & for-
maliter sit hæreticus, vt traddũt *Sprẽ-
ger. in Mall. p. 3. q. 19. Eymeric. in direct.
Inquis. p. 2. q. 55. Zanchin. de hæretic. ca.*
41. †Est autem abiuratio in hoc casu 2
solẽnis hęresum detestatio, cũ asser-
tione contraria Catholicæ veritatis,
vt colligitur ex *c. Ego Berengarius de cõ
secrat. dist. 2.* & ex *c. ad abolendã, §. illos
quoque, de hæretic.* & ex *c. super eo.* & ex
*cap. acccusatus de hæretic. lib. 6. cap.
inter solicitudines de purgat. canonica.*

3 †Nã qui tale ſuſpicione laborant de-
bent cũ abiuratione generali omniũ
hæreſum,& aperta,atq; clara errorũ,
de quibus ſunt ſuſpecti canere palino
diã, & contraria aſſerere, & iurare,ſe
nũquã ad abiuratos errores redituros:
& hęc omnia conſcripto libello abiu
rationis propia inſcriptione munito
confirmare,quæ cuncta ab Apoſtolo
rũ temporibus recepta fuere teſtatur
Simanc.de Cathol.inſtit.c.55.n.8.& 10.
4 †Hac tñ differentia,quod qui iurat de
leui, intra priuatos Inquiſitoris parie
tes,debet eã recitare;ſi tamẽ de vehe
mẽti,vel violẽta iurandũ eſt publicé
conuocato populo, vt traddit *Rojas
ſing.1.n.26.* licet Eymericus vtranq;
publicé fieri deberi cõtendat, cũ, qui
abiurat publicé ſit de hæreſi ſuſpec-
tus, *in direct.* Inquiſ.*p.3.n.161.* †Nam
5 olim errores obiurabantur in Conci-
lijs generalibus, & prouincialibus, in
quorũ loco publica adiuratio ſucce-
dit,ab omnibꝰ de hæreſi ſuſpectis prę
ſtanda,etiã ſi impubes,aut doli capax
ab iurauerit, *c. ſiquis epiſcopus 1.q.7.c.
ad abolendam de hæretic.c. inter ſolicitu-*
6 *dines de purgat. canonic.* †Exceptis pue-
ris intra pupilarẽ ætatem, & qui ocul
tas hæreſes profitetur,qui pro leui ſuſ
picione publicé abiurare ſolent, ſed
priuatim in auditorio,ſiue camera In
quiſitorum, vt in *prima Conſt. Hiſpal.
cap.5.& tertia Vali ſolet. cap.12.*

7 ¶Debent enim violenter ſuſpecti
quando crimen fatẽtur,& parati ſunt
abiurare,& reddire ad ſanã mentem,
deteſtare non ſolũ errorẽ, de quo ac
cuſantur,ſed omnes alios Catholicæ
fidei contrarios, quia Chriſtianus nõ
eſt,qui omnia fidei contraria non de-
teſtatur,vt traddunt *Simanc.de Cathol.*
8 *inſtit.tit.1.n.12.& tit.57.n.7.* † Et ita
poſtea,in quacunq; hęreſi reperiatur,
(etiã ſi nominatim nõ ſit abiurata)
tanquam relapſus punitur, quia om-
nia ingenere abiurauit,*c.litteris,§.quo
circa,de præſumpt. Simanc. & ſprenger.
vbi ſup.Eymeric.in direct.Inquiſi.p. 2.q.
55.* †Leui quoq; ſuſpicione laboran- 9
tibus debet indici abiuratio tantum
ſpecialis hæreſis,de qua leuiter ſuſpec
ti, cum etiã ſi relabeantur in hac,aut
alia hęreſi non puniantur, vt relapſi,
*c.accuſatus de hæret.lib. 6.Simanc.d.tit.
1.n.19.Rojas ſing.1.nu.26. Eymeric. vbi
ſup.d.p.3.n.161.* †Vnde falſũ eſt quod 10
multi teſtantur,eumquoq; qui de le-
ui abiurauerit,ſi iterum incidat, vt re
lapſum eſſe puniendũ, *Anchar. in d.
c.accuſatus,notab.6. Afflict. in Conſtit.
Siciliæ tit.1.col.3.* quia id expreſſẽ ſa-
cros canones aduerſatur, vt traddit
Pegna in direct.p.2. ſchol.64. †Nã de le 11
ui abiurans,neq; ex probatione, neq;
ex iuris fictione reputatur hæreticus,
ſed tantũ ſuſpectus, quare relabendo
non cõuincitur,neq; de hæreſi, quam
fuit abiuratus,neq; de alia,quia in ge-
nere non abiurauit, vt traddit *Simãc.
d.c.53.n.5.Sprenger. d. q.19.* †Niſi ab- 12
iurare recuſauerit, in quo tã qui leui,
quam qui vehementi laborant,vt per
tinaces,&impœnitentes tradũtur cu
riæ ſeculari,*d.c.ad abolendã de hæretic.*
nã vt ait Leo ille magnus ad Aquila-
nenſ.Epiſc.epiſt.10. *qui correctos ſe vi
deri volunt ab omni ſuſpicione ſe purgẽt,
& obediẽdo nobis probent ſe eſſe noſtros.*

¶ Et in tali abiuratione non ſolũ 13
errores de quibus ſunt ſuſpecti tenen
tur abiurare, ſed eorũ etiã authores,
& libros, & dãnatos aſſerere, *c. ſalu-
berrimum 11.q.7.* vt de Pelagio hęreti
co teſtatur *D. Aug. ad Innocent. epiſt.*
95. †Atque ſimul debet catholicã ve 14
ritatem ſuis erroribus contrariã con-
fiteri, ac ſe proteſtare in eius fide de-
ceſſurũt,& iure iurãdo aſeuerare, vt in
Epheſina ſynodo deciſſũ eſt aduerſꝰ
Neſtoriũ, *ſentias autem, & doceas, quæ
nos vniuerſi per orientẽ,& occidentẽ Epiſ*

copi,

copi, & Magistri, præsulesque populorum
credimus, & docemus, idque apertissi-
15 me confiteri, *cap. donatum* 1.*q*.7. †Cu
ius quidem abiurationis formulæ va-
riæ sunt in iure, pro vt vnius cuiusq;
criminis natura, vna præscribitur *in*
cap. Ego Berengarius de consecrat. dist.2.
quam retulit *Eymeric.p.2.pag.*181. &
aliam eiusdem Berengarij, *Pegna lib.*
2.*schol.24.fol.*56. aliam *Turrecrem.li.*
4.*de Eccles.p.2.cap.*22. aliam *Castro*
*de iusta hæret.punit.lib.*1.*cap.fin.* aliā
16 *Rojas singul.* 1. †Alias referunt *Zanch.*
de hæretic.cap.20.num.2. & ibi alias
Campeg. Bern. Comens. in lucerna Inqui
sit. v. abiuratio Albertin. de agnoscend.
assert. Cathol. q.30. ex num.60. Rojas
sing.1. & de hæretic.p.2. assert. 41.n.
331. *Brun. lib.3. de hæretic. c.6.*

CAP. XXII. de Relapsis.

SVMMARIVM.

*Relapsi sunt qui iam semel crimen abiurarunt, & iterum dilabuntur. n.*1.

Relapsum quatuor species. n. 2. & 3.

Relapsus est, qui abiurat inuocationem, si iterum consulat dæmones. n. 4.

Relapsus cēsetur abiurans hæresim de qua tenetur, & omnes in genere, si postea in qualibet earum dilabeatur. n. 5.

Relapsus non censetur abiurans de leui si postea labeatur. n. 6.

Relapsus est abiurans de vehementi si postea hæreticos visitat, aut fouet. n. 7.

Relapsus censetur dilabens postquā ad purgationē canonicā fuit admisus. n. 8. 9.

Abiurans ex spontanea criminis confessione si relabitur non punitur, vt relapsus. n. 10.

Relapsum facit pertinatia, & impenitentia. n. 11.

Relapsus curiæ seculari traditur, etiamsi petat misericordiam. n. 12.

Delinquentibus semel partitur. n. 13.

D.Matt.c.18. de relapsis explicatus. 14.

Ezecch.c.18. et 33. de relapsis illustratus. n. 15.

RElapsi dicuntur, qui 1
prius lapsi fuerunt, &
pœnitentia ducti cri-
men abicerunt, in
quo iterum labentur,
nam ante abiurationem relapsus nō
dicitur etiam si sæpissimé labeatur,
cap. accusatus cap. super eo hæretic. lib.
6. *Petr. de Palud. in Sent. 4. dist. 13. q.*
3. *concl.5. Castro de iustæ hæret. punit. li.2*
c.2. †Et horum quatuor sunt species 2
prima eorum, qui in eadē hæresi labū
tur, quam antea abiurauerunt, *vt in c.*
ad abolendam, §. præsenti de hæretic. siue
deprehendatur facti euidentia, siue
confessione propia, siue testium pro-
ductione legitima, *vt traddit gl. in d.*
c. abolendam, v. deprahensus, & in c. su
per quibusdā, eod. tit. †Secūdo quando
vehemēter suspectus de aliqua hæresi 3
aut sortilegio heretico abiurat errorē
tanquā vehementer suspectus (si post
talem abiurationem deprehēsus est
in eadem abiuratā hæresim incidisse)
vt relapsus debet puniri, *c. accusatus in*
princ. de hæretic. lib. 6. †Vt qui dæmo
nes inuocabat, & propter hæresim, 4
aut vehementē suspicionem coactus
fuit solēniter abiurare crimē, ac dein
de iterum dæmones consulit, puniri
potest tanquam relapsus, vt traddunt
Archidiac. Dominic. & Franc. in d. cap.
accusatus §. sane de hæret. lib. 6. †Tertio 5
quando vehementer suspectus abiu-
rat illā heresim de qua tenetur specia
liter, & omnes alias generaliter, & po
stea incidit in aliā, qua primo fuerat
accusatus, quia tunc etiā relapsus cen
setur, *d.c. accusatus, §. cum vero de hæret.*
li. 6. †Sec⁹ si leuibus indiciatus iurat
de leui, & postea incidit in eam, aut
aliā hæresim, licet ex hoc grauius sit
puniendus, non tamen debet relapso-

rum loco haberi, nec traddi curiæ sæculari, *ex d. cap. accusatus, §. si autem*
7 *levi.* †Quarto quando quis in heresi depræhensus, vel suspectus vehementer cogitur abiurare, & postea hæreticos, vel Magos alloquitur, visitat, fobet, vel munera mittit, quia excusari nequit, quin ex approbati erroris consequentia fecisse, intelligatur relapsus censetur, *d. cap. accusatus, §. ille quoque, cap. vt officium de hæretic.*

8 ¶ Præterea non solum relapsus cẽsetur, qui de vehementi, aut violenta suspitione abiurauit, sed etiam qui ad purgationem canonicam fuit admissus, vt iterum labens, tanquam relapsus puniatur, cap. ad abolendam, §. illos quoque de hæretic. *illos quoque qui post abiurationem præfati erroris, vel postquam se propii Antistitis examinatione purgauerit, deprehensi fuerint in abiuratam hæresim incidisse sæculari iudicio, sine vlla penitus audientia decerni-*
9 *mus relinquendos.* †Nam licet Eymerico valde dificile videatur in *Direct. p. 2. q. 85. n. 7.* vbi ait consulendum esse Pontificem, & dubitanter loquitur, *in p. 3. num. 184.* vera est asserta sententia, quæ similiter confirmatur *in cap. excommunicamus, §. adiicimus de hæretic. & in cap. super eo, eod. tit. lib.*
10 *6.* † Et hoc verum nisi sponte crimen confiteatur, & ex vera criminis contritione ad Inquisitores sponte accedat, vt tradit *Castro lib. 2. de iusta hæretic. punit. cap. 2.* aut ocultum crimẽ manifestauerit, quia incorrigibilis nõ est, qui sponte crimen fatetur, vt tradit *Simanc. de Cathol. inst. tit. 57. num.*
11 *18.* †Neque qui à carcere fugit, licet pro conuicto habeatur, *l. in eos D. de custod. reor.* sufficiens est, vt quis dicatur relapsus, quia fuga non facit relapsum, sed pertinatia, & impœnitentia, & ita reijciendi sunt *Abb. in cap. cum non ab homine de iudic. Castro d. cap. 2.*

¶ Pœna autem Relapsi est, vt sine spe veniæ iudici sæculari relinquatur animaduersione debita puniendus, quantumuis ad sanam mentem conuertatur, quia semel hæreticis pœnitentibus parcitur, *cap. ad abolendam de hæretic. cap. super eo, eod. tit. lib. 6.* 12
†Nam vt ait Plato lib. 10. de leg. *Vt impÿ propriori lapsu ad carcerem damnarentur: si vero rursus impietatis crimine condemnati essent morte, sine venia plecterentur,* cui astipulantur *l. 3. C. de episcop. aud. l. seruos C. ad l. Iul. de vi publ. l. quicunque C. de seruis fugitiu.* 13
†Neque obstat dicere peccatorem tametsi sæpé sæpius relabeatur esse admitendum, quia Ecclesia Catholica nemini ad se redeũti gremium claudit, D. *Matth. cap. 18. & Ezech. cap. 18. & 33.* †Quia facile respondetur aliud esse in foro interiori, aliud in foro exteriori, in illo enim semper locus est pœnitentiæ, ac hereticis etiã relapsis absolutio salutaris non denegatur, in hoc vero hæretici relapsi curiæ sæculari relinquuntur, quia bona temporalia, qualia vitam, famam, & cœtera fortunæ bona iure amisit, vt traddit *Simanc. vbi sup. d. cap. 57. n. 14. & 15.* 14 15

CAP. XXIII. de Dogmatistis.

SVMMARIVM.

Dogmatistis pœnitentiæ locus non est num. 1.

Magistri, & duces erroris grauius puniũtur. num. 2.

Fidem alterius expugnantes quam acriter puniantur. n. 3.

Dogma-

Dogmatiſtis ex nullo iure denegatur penitentiæ. num. 4.
Dogmatiſtæ ex iure Canonico ad pœnitẽtiam admituntur. n. 5.
Eccleſia ſolis relapſis veniam denegauit. num. 6.
Dogmatiſtæ ad pœnitentiam venientes admituntur. n. 7.
Impænitentibus, relapſis, & quibus nolunt abiurare venia denegatur. n. 8.
Dogmatiſtæ moniti, vt errorem de ponãt perſeuerantes ſine miſeratione traduntur curiæ. n. 9.
Suplitia acerbanda ſunt in proteruis, & multum graſantibus. n. 10.
Dogmatiſtæ quare potius quam alij puniãtur. n. 11.

1 MAgos hæreticales, qui
alios in errorem indu-
cunt, vt ipſos hæreſiar
cas (etiã ſi pœnitcant)
tradendos eſſe curiæ
ſæculari, docuerunt *Repertorium Inquiſit. v. docere, Rojas de hæret. p. 2. aſſert. 43. Simanc. de Cathol. inſtit. tit. 47. ex num. 54. & in Enchirid. violatæ*
2 *relig. tit. 59.* †Nam Magiſtros, & du-
ces erroris grauius quam alij puniri ſolet, *Deuter. c. 13. Numer. 25. l. hi qui C. de apoſt. l. quoniam nulla facinora C. ad l. Iul. de vi public. Tiraq. de pœn. caſ. 47.*
3 †Nam vt Imperatores, & Iuriſcon-
ſulti teſtantur vltimo ſuplicio coercendi ſunt, qui illicita docere tentauerint, & qui fidẽ alterius expugnãt peruerſa doctrina, *l. quicunque C. de hæretic. l. penult. C. de apoſtat. l. fin. C. de Iudæis, l. 75. tit. 6. lib. 16. C. Theodoſ. l. 1. §. perſuadere, D. de ſeruo corrupt.*
4 †Quod licet tot iuribus fulciatur, ac
tot ſæculis inualuerit eorum conſuetudo, in contrarium eſt veritas, quia nullus eſt textus de iure Canonico, qui eos ad miſericordiam venientes non admittat, & indulgeat; imo in
Concilio Bitirrenſe cap. 16. de huiuſmodi dogmatiſtis agens, ita ſubdit, *ipſos ad conuerſionem pro vt poteritis inducentes, & conuerti volentibus vos exibeatis fauorabiles, & benignos.* † Et in 5
Concilio Tarraconenſ. cap. . . in hęc
verba cauetur, *Perfecti vero hæretici ſi conuerti voluerint, & dogmatizantes abſolutione præhabita, & abiuratione facta perpetuo carceri detrudantur.* † Neq; 6
obſtat iura ciuilia in contrarium adducta, quia in his diſponere nequeunt, ex defectu poteſtatis, *cap. Eccleſia S. Mariæ de Conſtit.* Eccleſia enim ſolis, relapſis veniam denegauit, quæ ad alios extendi nequit, cum iudex pronior debeat eſſe ad abſoluẽdum quã ad condemnandum, *cap. iudicet. 3. q. 7. cap. iudicante 30. q. 5. cap. ſtote de*
regul. iur. †Et ita hanc ſententiã, quod 7
dogmatiſtis pœnitentibus venia condonetur, expræſſé tenent *Eymeric. in direct. Inq. p. 2. q. 39. & p. 3. nu. 188.*
late Pegna, d. p. 2. ſchol. 46. †Niſi no- 8
lint abiurare, aut ſint impœnitentes, aut relapſi, quibus omnibꝰ ius canonicũ diſerte veniã denegauit, *c. ad abolẽdam, cap. accuſatus, cap. ſuper eo de hæretic. lib. 6. Eymeric. in direct. p. 2. q.*
55. & 57. † Aut tales Dogmatiſtæ 9
moniti ſint errorem deponere, vt Lutherus in Concilio Trident. quæ eſt canonica admonitio, & ſic redeũtes, licet non relapſi cenſeãtur, incorrigibilis, quos ius Canonicum traddi iuuet curię ſæculari; quia Eccleſia non habet condignam pœnã punien dos, *cap. cum non ab homine de iudic. c.*
nouimus, de verbor. ſignif. †Nam in pro 10
teruis & multis graſſantibus accerbanda ſunt ſuplitia, quia propter immanitatem facinorum licitum eſt iura tranſgredi, *l. aut facta, §. fin. D de*
pœn. Tiraq. de pœn. temp. caſ. 49. † Id- 11
que maxime in dogmatiſtis admonitis propter eorum pertinatiam, &

ob

ob bonum publicum, quia Magistri perempti, prouidentur discipuli, vt salui fiant, *Amos proph. cap. 9. cum aliis per Brun. lib. 5. de seditio. cap. 6.*

CAP. XXIIII. de absentibus, & eorum bonis.

SVMMARIVM.

Absens damnari non debet. n. 1.
Incerta cognitio est inter absentes. num. 2.
Crimina obiecta fateri videtur, qui sæpe monitus purgandi se ocasione non vtitur. n. 3.
Absens conuictus quibus præmissis possit damnari. n. 4.
Contumatia delictum est, per quod possit reus damnari. n. 5.
Comtumax non plectitur in amissione vitæ, vel bonorum. n. 6.
Absens nisi in crimine lesæ Maiestatis damnari non debet. n. 7.
Contumax, & positionibus non respondēs habetur pro confesso ex fictione iuris. num. 8.
Confessi habiti a lege dum volunt probare contrarium audiuntur. num. 9.
Tertius admititur ad probandam ignocentiam rei. n. 10.
Sententia contra absentem lata potius præsumitur ob contumatiam quam ob delictum. n. 11.
Sententia contra absentem potius interlocutoria, quam difinitiua censetur. n. 12
Sentētiæ absentis pœna non durat nisi quatenus durant contumatia. n. 13.
Repræhenditur consuetudo, quæ ex quocunq; crimine pœnam confiscationis bonorum imponit. n. 14.
Reus comparens infra annū a die sententiæ omnia ipso iure recuperat. n. 15.
Presentatio rei succedit in loco satisdationis. n. 16.
Præsentato reo omnia resoluuntur im vim simplicis citationis. n. 17.
Hæreticus cuius statua est cōbusta, si comparet auditur. n. 18.
Nulla temporis prescriptione a causæ defensione reus submouetur. n. 19.
Reus elapso anno auditur, quo ad personā nam bona remanent penes Fiscum. n. 20
Reus elapso anno non recuperat bona etiā si innocentiam docuerit. n. 21.
Bona allienata per fiscum im pœnam contumatiæ post annum non recuperat reus num. 22.
Bona inocentis a fisco allienata impœnam contumatiæ tenetur fiscus restituere contra communem. n. 23.

Absens damnari non debet, vt Imperator Hadrianus constituit, & pluribus sanctorum Patruum decretis cōprobatum est, *Acta Ap. cap. 25. l. absentem D. de pœn. cap. 1. de causa posess. & propiet. cap. 1. & seqq. 3. quæst. 9.* 1
†Quia vt ait D. Hieron. epist. ad Iulian. *inter absentes incerta cognitio est,* 2
& sicuti Menander ait, *qui prius condēnauit, quam causam luculenter audiuerit, is malus est, quia male credidit,* & Seneca in Med. *qui statuit aliquid parte in audita altera, æquum licet statuerit, haud æquus fuit,* nam vt ait Ouid.
Optima, nam nullo causa tuente perit.
Sed quia reorum propiū est latitare, 3
nam qui male agit odit lucem, maiores nostri statuerunt, vt illum qui neque denunciationibus, & edictis iudicum obtemperauerit, quando conuictus est in pœnam ordinariam damnetur, quia crimina obiecta fateri videtur, qui sæpe monitus purgandi se occasione non vtitur, *d. l. absentem, l. 1. & seqq. D. de req. reis, cap. absens, c. decernimus 3. q. 9.* †Absens enim si ple- 4
nē conuictus non est, sed iusta aliqua suspicione prēmitur, in foro Ecclesiastico

siastico citandus est, vt compareat, vel vocandus per edicta, vt intra certum tempus sui copiã faciat, sub pœna excõmunicationis, quod si neglexerit, & in ea persisterit cõtumatia per annũ, damnandus est tanquam hæreticus, *cap. cum contumatia de hæretic. lib. 6. Brun. lib. 4. de hæretic. cap. 11.*

5 ¶ Nam licet cõtumatia delictum sit, *l. omne delictum §. contumatia, D. de re militar.* propter quam reus multari possit, DD. *in l. 1. D. si quis ius dicenti non obtemper. Menoch. de Arbitrar. cas. 280. lib. 1. num. 1.* & excommunicari, *Abb. in cap. de quod valdeo, n. 10. de iudic. cap. quærenti de verbor. sig-*
6 *nific.* †Nam tamen in amissione vitæ vel bonorum plectendus est, vt ex multis firmat, *Farinac. tom. 1. q. 18. ex*
7 *num. 37.* . . . . . †Excepto enim crimine Maiestatis, in alijs etiam imponẽtibus pœnam corporalem, absens dãnari non debet, *l. absentem §. aduersus contumacem, D. de pœn. l. absentem C. de accusat. l. 1. D. de requir. reis, Abb. in cap. veritatis, ex num. 19. de dolo, & contumat. Boss. in Pract. tit. de requir. reis num. 1. Menoch. de Arbitr. lib. 1. q. 80. ex num. 97. Cacheran. deciss. 105*
8 *ex num. 8.* †Nam licet contumax, & positionibus non respondens habeatur pro confesso, *cap. si post præstitum, de confess. lib. 6.* hoc fit per fictionem tantum iuris, vt tenet *Cacheran. decis.*
9 *105. num. 6.* †Et ita si vult probare cõtrarium admiritur, vt ignocentiam suam ostendat, non solum coram superiorem, sed etiam apud eundem iudicem, qui sententiam tullit, *Bald. in l. error, C. de iuris, & facti ignoran. num. 14. Iass. in l. 2. C. qui testam. facere poss. Alciat. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 22. num. 7. Tiraq. de Retract. ligna gier. §. 4. gl. 1. num. 12. Menoch. de Arbitrar. cas. 416. ex num. 37. And.*
10 *Gail, de pace publ. lib. 2. cap. 8.* †Quod adeó est verum, vt tertius etiam admitatur ad docendum de ignorantia rei, contra reg. *l. penult. §. an crimen, D. de public. iudic.* tradit ex *Iasone, Bonacosa, & alijs, Flamin. Carthar. de exe cut. sent. cap. 1. ex num. 103. & cap. 3. ex num. 23.* † Nam sententia contra 11
absentem lata potius prẹsumitur ob contumatiam, quam ob delictum, *l. Papinianus §. meminisse, & ibi Bart. l. qui repudiatis D. de inoffic. testam. Foller. in Prax. cap. 33. nu. 90. Tiraq. tract. cessante causa p. 1. ex num. 62.* †Ideo po 12
tius interlocutoria, quam diffinitiua censetur ex tradditis ab *Alexandro, Socimo, & aliis in l. 1. §. hoc iudicium, D. si quis ius dicenti non obtemp.* † Cuius 13
ideo pœna non durat, nisi quatenus durat contumatia, *Felin. & Decius in cap. ex litteris num. 12. de Constit.*

¶ Et ita non obstante pœna publi- 14
cationis bonorum, quẹ ex quocunq; delicto hodie imponitur, *ex tit. de requir. reis*, quamuis male, quia sublata est per *Auth. bona damnatorem, C. de bonis proscript.* †Reus hodie comparẽs 15
infra annum á die sententiæ omnia recuperat ipso iure, si satis dederit *Alberic. in l. 1. C. de requir. reis num. 4. & de communi firmat Farinac. tom. 1. q. 11. num. 84. Flam. Carthar. vbi sup. d. cap. 1. ex num. 389. Iul. Clar. in Prax. q. 44. num. 1.* †Vel si se in carcerem præsen 16
tauerit, quod succedit loco satisdationis, vt ex dicto Farinacio, & alijs resoluit *Sebast. Guazzinus tract. de confiscat. bonor. limit. 64. concl. 13. ex num. 2.* † Quia tunc omnia acta resoluuntur in vim simplicis citationis: audi- 17
turque reus, quo ad bona, & quo ad personam, vt traddunt *Boss. vbi sup. num. 3. Angel. de malefic. v. qui dicatur num. 4. Iul. Clar. in Pract. q. 44.* †Etiã 18
si crimen sit hæreticum, & rei statua combusta sit, vt traddit *Episc. Simãc. de Cathol. instit. tit. 2. num. 20* † Quia 19
nulla

nulla temporis præscriptione à causæ defēsione reus summoueri debet, quin absens audiatur, *l.2. l. penult. D. de requir. reis.* †Et ita verum est quo ad personam, licet quo ad bona, elapso anno, in pœnam contumatiæ remaneant penes fiscum, donec innocentiam suam docuerit, & fuerit absolutus, *l. 1. cum alijs, D. de requir. reis, l. 2. C. eod. l. 2. D. si quis caut. l. qui commeatus, D. de re milit. cum alijs per Boss. & Clar. vbi sup. Conrad. in Pract. tit. de contumace, & bannito, ex num. 2.*
21 †Contra tamen quod elapso anno etiam si de ignocentia docuerit, & fuerit absolutus, bona non recuperare in pœnā contumatiæ traddunt *Conrad. vbi prox. tit. de public. bonor. n. 40. Farin. d. q. 11. n. 89. Guazzin. vbi sup. limit 65 concl. 13. ex n. 3.* †Idque magis si bona
22 fuerint alienata per Fiscū, vt facere solet, nam etiam si compareat infra annum, et fuerit absolutus adhuc bona alienata bannitus non recuperat, vt in praxi obseruari testatur *Baiard. ad Clar. q. 44. ex num. 9.* †Sed hæc pra
23 xis valde periculosa est in conscientia, vt fiscus ignocētis bona retineat, ideo cōtra Baiardum, & alios ex Romanæ Curiæ stylo contrarium resoluit *Guazzinus vbi sup. ex num. 12. & per pulchras decisiones Rotæ Farinac. d. q. 11. ex num. 98.*

CAP. XXV. de appellatione.

SVMMARIVM.

Appellatio est remedium salutare cōtra iniquitatem primi iudicis. n. 1.
Appellatio in omni casu censetur permissa nisi expræsse prohibeatur. n. 2.
Appellare posse negans debet ostendere. num. 3.
Appellatio non est deneganda etiam diabolo. n. 4.
Appellatio non solum suspendere verum extinguere dicitur sententiam. n. 5.
Appellatio extinguit præsumptionem, quæ stat pro sententia. n. 6.
Sententia postquam est appellata dicitur potius iniusta. n. 7.
Præsumitur magis pro appellatione, quam pro sententiam. n. 8.
Appellationi pendenti, nihil est innouandum. n. 9.
Appellatio eximit appellantem a iurisdictione iudicis aquo. n. 10.
Iudex aquo procedens post appellationem facit acta nulla. n. 11.
Attentata proueniunt ex natara ipsius appelationis. n. 11.
Iudex, a quo procedens post appellationē ius, iudicem, & partem ostendit. n. 12
Hæreticis non datur appellatio ab inquisitoribus. n. 13.
Hæresis causa fit de plano, & sine figura iuditij. n. 14.
Hæreticis in Hispania datur appellatio appellatio ad Papam, & ad Senatum sanctæ generalis Inquisitionis. n. 15.
Appellatio huiusmodi non solum ab difinitiua, sed ab interlocutoria datur. num. 16.
Appellatio ab excommunicatione efectū tantum habet deuolutiuum non suspensiuum. n. 17.

APPellatio atheriaca dicitur; & remedium salutaris contra venenum, & iniquitatem primi iudicis, *l. 1. D. de appellat. cap. suggestum eod. tit, in Decretal.* † Et ita in omni casu cēsetur per 2
missa nisi expressé reperiatur prohibita, *gl. in l. qui restituere, D. de rei vindicat.* †Vnde qui dicit in aliquo casu 3
non posse appellare, debet ostendere, cum habeat regulam contra se, vt traddunt, *Francus in cap. vt debitis, num. 43. de appellat. Lappus alleg. 2. n. 5.*

5. Tiraq. in tract. Lemort. fai fit, p. 6. principal. declar. 6. ex num. 9. Cephal. 4 conf. 185. num. 1. lib. 2. †Quare in dubio est appellationi deferendum: nec iudex debet eam reicere: quia nemini est deneganda etiam diabolo, vt est decisio Rotæ 16. alias 354. num. 3. de dolo, & contum. Parisius conf. 28. n. 11. lib. 4. Lancellot. de attent. p. 2. cap. 5. 12. ampliat. 5. num. 8. 11. & 14. †Nã appellatio dicitur tantæ potentiæ, vt non solum suspendere, verum etiam extinguere dicatur sententiam, l. 1.
6 ad fin. D. ad Turpilian. †Quin imo, & præsumptionem, quæ solet esse pro sententia, vt est communis, de qua Osascus deciss. 13. num. 4. Bursat. conf.
7 66. num. 2. lib. 1. †Nã sententia postquam est appellata, dicitur potius iniusta, Zasius in l. 1. D. de re iudic. Mis-
8 singer. conf. 41. num. 7. †Quia magis præsumitur pro appellatione, quia est magis fauorabilis, quam pro sententia, vt traddit Bapr. Ferret. conf. 51.
9 num. 23. lib. 1. †Et ita regula est, quod apgellatione pendente nihil est innouandũ, vt omdia iura proclamat, l. 1. C. vt appellation, pendent. Beroi. conf. 116. lib. 3. num. 10. Decius conf. 97. n. 1. lib. 1. Grat. conf. 26. num. 11. lib. 2. Menoch. conf. 2. num 150. lib. 1. Viuius
10 in comm. lib. 2. op. 3. †Nam appellatio eximit appellantem à iurisdictione iudicis á quo, etiam si superiori non sit presentata, vt traddit Lancellot. d. cap. 12. in præfat. ex num. 11. nisi defertione, aut lapsu fatalium finiatur, l. fin. C. de temp. appellat. gl. in cap. personas de appell. DD. in cap. cum sit Romana,
11 & in cap. ex ratione eod. tit. †Alias iudex procedens facit acta nulla, & attentata ipso iure. etiam si á superiore non inhibeatur, quia attentata pro ueniunt ex natura ipsius appellationis, vt tenet Lancellot. d. cap. 12. limit.
12 17. ex num. 34. †Et committit delictum quia eodem tempore ius, iudicem, & partem offendit, iuxta notata in cap. cordi de appell. lib. 6. Natta conf. 568. ex num. 14. lib. 3. ideo punitur triginta pondus auri, l. quoniam iudices, C. de appellat. & alijs pœnis congestis á Lancellot. vbi sup. p. 3. cap. 31. †Ni 13
si causa sit hæresis, in qua ab Inquisitotibus non datur appellatio tan hæreticis, quam eorum fautoribus, & defensoribus, cap. vt inquisitionis de hæretic. lib. 6. Clem. sæpe de verbor. signific. †Quia in negotio hæresis procedi- 14
tur simpliciter, & de plano, & absque strepitu iudicij, cap. fin. de hæretic. lib. 6. cum alijs per Comens. in Lucerna Inquisit. v. appellatio, ex num. 1. † Contra 15
tamen in his Hispaniæ regnis ab Inquisitoribus appellatio datur ad Papam, & ad senatum S. Inquisitionis supremum, vt probant conciuis meus Episcopus Simanc. de Cathol. instit. tit. 6. Zanchin. de hæretic. cap. 29. Eymeric. in direct. Inquis. p. 3. num. 121. & ibi Pegn. comm. 31. †Et non solum a dif- 16
finitiua datur huiusmodi appellatio, sed etiam ab interlocutoria dum iustam causam adfert, nam fribola non est admitenda, cap. cum appellationibus de appellat. lib. 6. † Nisi talis senten- 17
tia sit excommunicationis, in qua appellatio effectum tantum habet douolutiuum, non suspensiuum, cap. pastoralis, §. verum de appellat. Duen. reg. 42. num. 8. Lancellot. de attent. p. 2. cap. 12. limit. 21.

CAP. XXVI. De recusatione.

SVMMARIVM.

Recusatio defensionem continet, & a iure naturali emanat. n. 1.

Recusatio acta suspendit. n. 2.

Sententia & gesta post recusationem sunt ipso iure nulla. n. 3.

Recu-

RECVSATIO quia 1
defansionem cōtinet,
Clem. pastoralis, §. cæterum de re iudic. ex iure naturali emanasse
scribit, *Abb. in ca. cum inter, de except.* nam vt ait tex. in c. quod suspecti 3.
q. 5. *Nam quemadmodum naturale est suspectorum, & inimicorum iudicum semper velle refugere.* †Quare vt appella- 2
tio acta suspendit, quia miserum est apud iudicem suspectum litigare, *d. cap. cum inter, de except. cap. suspicionis, de offic. delegat. cap. secundo requiris,*
§. tertio postulas, de appellat. †Et ita 3
gesta, processus, & sententia per iudicem recusatum sunt ipso iure nulla, vt post plures traddit *Robert. Lancell. de attent. p. 2. cap. 6. de attent. post recusat. num. 4. & ex n. 11.* †Quod in om 4
nibus prouintijs, & Regnis commune est, & recusandi stylus praxi receptus, vt tradunt *Viuius in cap. quoniam contra falsam ex num. 148. de probat.*

Conar-

Couarru.in cap.26.Pract.Auẽd. de exe-
quend.mand.p.2.c. 23. Menoch. de Ar-
5 bitr. libr.2.caſ.152. † Et interponitur
in omni cauſa tam Eccleſiaſtica quã
temporali,& in omni iudicio,tam ci
uili,quam criminali, & á quocumq;
iudice tam de legato, quam ordina-
rio, *cap.ſuſpicionis de offic.deleg.cap.cũ*
ſpeciali de accuſat.cap.ſi quis contra, de
6 *foro compet.* † Licet de iure ciuili Or-
dinarius non poſsit recuſari, *gloſſ.in l.*
apertiſsimi C.de Iudic. quod intellige,
vt tollatur cauſa in totum, non ta-
men,vt detur alius Coadiutor, *auth.*
7 *ſi vero contingit C.de Iudic.* † Ad quod
de iure communi cauſa ſuſpitionis
debebat allegari, *Bart. Alex. & alij*
inſ. quia poterit, Iaſon.in l.apertiſsimi C.
de iudic. hodie tamen de iure Regio
ſufficit iurare de calumnia, *l. 1. titul.*
8 *16.libr.4.Recopil.* † Quæ in omnibus
Iudicibus temporalibus obſerbatur,
niſi ſupræmi ſint,qui propter vitæ in-
tegritatem, & officij eminentiam,
nõ recusãtur niſi cauſam ſuſpicionis
probare offeratur, & depoſitet pœ-
nã,quæ non probanti eſt impoſita, *l.*
36.titul.4.l.4.titul.6.libr. 2. Recopil.
9 ¶ In Eccleſiaſticis tamen non ſo-
lum ſuperiores, recuſari nõ poſſunt,
(niſi cauſa probetur) verum etiam
omnes inferiores, *cap.cum ſpeciali,de*
appellat.cap. ſecundo requiris, §. 1. eod.
titul.Bald.in l.apertiſsimi C. de Iud.nu.
7. Andr. Gail. obſeruat. 33. numer. 16.
10 † A quo nec Concilia,neque vniuer-
ſitates eximuntur, dum in ſęculari-
bus iuretur de calumnia,in Eccleſia-
ſticis cauſa oſtendatur, *Menoch. de*
Arbitr.lib.2.caſ.458.num.10. Did.Pe-
rez in l.1.tit.5.lib.3. Ordin.cum alijs per
Cenedum Collect.100.ad Decretal.nu.5.
11 † Niſi Concilia ſint Generalia, quæ
minimé recuſari poſſunt, quia Ec-
cleſiam Vniuerſalem repręſentant,
cui Deus promiſsit adeſſe, vtque ad
conſumationem ſæculi, *Matth.ca.27.*
c.1.c.violatoses diſt.15. † Nõ ſolũ quã- 12
do cauſa fidei deffinienda eſt,verum
quãdo tẽporalis tractatur, *Greg. Lop.*
in l. 22.tit.4.p.3.Auẽd.in c.23. Prætor.
p.2.n.13.Rolã.cõſ.19.vol.3.Rebuf. cõſt.
3.tit.de Reſcript. † Licet quo ad tem- 13
poralia poſſe recuſari (quia ceſſat
cauſa fidei pro qua Deus orauit *Mat.*
c.9.Luc.22.) tenuerũt *Cardinali.Tur-*
recremat.in Sũm.Eccleſ.lib.3.c.6. ad fin.
& lib.2.c.112.D.Tho.in 4.diſt.41.Me-
noch.d.caſ,458.ex n.13.
¶ Ciuitas ſimiliter,Collegium,& 14
Senatus recuſari poſunt generaliter,
Alberic. lib.2.ſtatutor.q.101.verſ. autẽ
poteſt, fol.39. Capicius deciſ.138.n.6.
Boert.deciſſ.269.n. 4. cũ alijs per Cened.
Collect.100.ad Decret.n.5. † Nam li- 15
cet ciuitas delinquere non dicatur,
quia homo nõeſt, ſed corpus quodã
fictum, *arg. l.mortuo D.de fidei iuſor.l.*
verum mixtura D.de vſucapion. †Qua- 16
tenꝰ repræsẽtatur per Rectores *l. 1.§.*
quibus l.2.l.ſicut §. fin. D. quod quiſque
vniuerſ. nom. c. innotuit, de his, quæ fiũt
à prælat. † Quia eorũ ſinguli,& ſimul 17
omnes odio, aut amore moberi poſ-
ſũt,& cõſpirari, nõ ſolũ errare, verũ
delinquere poterint, *Iul.Clarus in Pra-*
ctic.§.fin.q.16.ex n.7.Cacher. deciſ.39.
n.9. Farinac. to.1.q.24.ex.n.109.Cenedo
Collect.101.ad Decretal.n.2. †Adeó,vt 18
ciuitas poſsit deleri, atq; vaſtari, *Ti-*
berius Decian.tom.2.lib.7.cap.32.n. 14.
Azeued.in curia Piſan.lib. 4.cap.3.n.6.
Maſcard.de probat.tom.3.concluſ.1415.
ex n.1.& concluſ.1190.n.19.Farin.d.q.
24.n.120. †Quare eiꝰ recuſatio abſq; 19
dulio procedere teſtantur *DD.in c.pa*
ſtoralis, §.pyſana, de re Iudic.Petr.Greg.
in ſyntag.p.3.li.49.c.3.n.24. Azeu.in l.
1.tit.16.li.4.Rec.& in curia Piſ.d.li.4.c.
6.n.70. Paz. in prax.to.1.p.1.tẽp. 10.n.
22. † Etiam ſi vaga recuſatio videa- 20
tur, quæ ad omnes extenditur, *Rebuf.*

tract. de Recusat. articul. 9. gloss. 5. nu-
21 mer.46.tom.3.Constit.Franc. † Ex quo
iurisperitos omnes ciuitatis recusari
non posse, nisi specialiter nominen-
tur, traddiderũt Bald. in l. hoc modo D.
de condit. & demonstr. Gregor. in l.22.
22 tit.4.p.3. † Quia verius est ciuitas to-
ta, & iurisperiti omnes vnius, vel plu
rium ciuitatum recusari posse, licet
specialiter nõ nominentur, traddunt
Menoch. vbi sup. n.11. Capicius d. decess.
138. Conrad. in Curial. Brebiar. lib.1.cap.
9.§.2.n.9.& cum alijs Cened. d. collect.
100.nũm.5.

23 ¶ Inquisitores autẽ hæreticę pra-
uitas, vt qui grauissimi, ęquissimi, &
probatissimi semper eligũtur, vt qui
tanto muneri præponuntur, irrecusa-
biles sunt, quia nulla videtur causa,
quæ tantos viros suspectos reddat, vt
tradunt Archidiac. in cap. quia plerũque
de offic. Ordin. lib.6. Menoch. libr. 1. ar-
24 bitr. q.37. n.40. † Et nominatim eos re
cusari non posse scripserunt Dominic.
in d. cap. quia plerumque; Ripa de peste li.
3.n.140. Ioan Rojas sing.100. & tract.
de hæretic. p.2. tit. de priuileg. Inquis. nu.
25 435. † Contra tamen verius est In-
quisitores nominatim posse recusari
post alios tenuerunt Episcopus Simãc.
de Cathol. inst. tit.17. nu.51. Bernar. Co-
mensi. in Lucerna Inquis. V. recusatio, §.1.
Tabiena in summa V. Inquisitor, §.4.n.5.
26 † Nam cum sint homines & possint
errare, & odio, aut amore duci, du-
bium non est quin recusentur, quip-
pe Episcopos omnes, qui sub Conci-
lio fuerant combati D. Chrysosto-
mus recusauit dicẽs apud Sazomen.
lib.8. hist. Eccles. cap.17. *Neque se tam*
stultum fore, vt Iudices ferret suos; qui
27 *essent manifesti hostes.* † Et ita Inqui-
sitores recusari posse expressé cautũ
est per supremum Senatum S. Gene-
ralis Inquisit. Instruct. Matritiens ann.
28 1561. cap.52. † Dum tamẽ suspicio-
nis causæ ad ipsum senatum deducã-
tur, quæ non debẽt esse friuolæ, sed
capitalis inimicitia, conspiratio in
reos, vel quid tale, vt per Hostiens. in
sum. tit. de Recusat. §. quæ sint iustæ cau-
sæ, Zabarela in Clem.1. de hæretic. † Nã 29
licet in iuditio Ecclesiastico, ad pro-
bãdas recusationis causas arbitri eli-
gantur, qui de illis cognoscãt cap. sus-
picionis de offic. delegat. cap. cum speciali
de appellat. † In recusatione Inquisi- 30
torum in his Hispanię Regnis recur-
ritur ad Senatum á quo dum legiti-
mas causas iudicat, Inquisitori iube-
tur abstinere; dum leues, vt ad vlte-
riora procedat, vt traddit Simanc. tit.
17. num.52.

¶ Papa tamen licet errare possit, 31
cap. si Papa distinct.40. nõ poterit ta-
men recusari, cap. querelam, vbi notat
Panhormit. de Elect. cap. ipsi sunt cap. cũ-
cta per mundum, 9.q.3. † Nam cum 32
recusatio, & appellatio ad se inuicẽ
cohereãt, c. super eo de appellat. ad Pa-
pam nõ extenditur, quia nullum su-
periorem habet in terris adquem ap
pelletur, cap. ego solus, de maiorit. & obe-
dient. † Quia nõ est purus homo, sed 33
vices Dei gerens, Nauar. in cap. nouit,
de Iudic. Pacian. cons.123.n.88. neque
â nemine iudicatur cap. mandatis 2.q.
4. cap. si Papa dist.40. quia nullus ei po-
test dicere cur ita facis? idem Pacian.
d. cons.123. nu.89. † Quare appellãtes 34
à Papa ad futurum synodũ excom-
municantur in Bulla Cœnę Dñi, vt
traddit Vgolinus de cẽsuris Pontifici re-
seruat. p.2. cap.2.§.1.n.1. † Nam Papa 35
superior est omni Cõcilio etiam Ge-
nerali, nam ab eo debet conuocari,
ordinari, præsidi, & approbari, vt
traddunt Conrrad. in temp. Iud. libr. 2.
capitul. 1. §. 4. Sebast. Medices de legib.
part.1. quæst.9. ex num. 6. cum alijs per
Cened. Collect.108, ad Decretal. num.4.
& num.5.

¶ Re-

36 ¶ Reges,& Imperatores similiter irrecusabiles sunt quia nō habent superiorem, quippe non accipiunt potestatem á Papa, vt volunt *Abb. in c. nouit, de iudic. n.* 11. *Decius. 7. Nauar. notab. 3. ex n.* 19. sed á Domino Deo immediate, Prouerb. cap. 8. *per me Reges*
37 *regnant.* † Nam, vt Papa in spiritualibus Dei Vicarius est, *D. Ioan. cap. fin.* sic Reges,& Imperatores in tempo-
38 ralibus, *Appostol. ad Rom. c.* 13. † Qui ad externam polyticam prepositi recusari nequeunt dum non recognoscunt in temporalibus superiorem.

Cap. XXVII. De Inhibitione.

SVMMARIVM.

Inhiuitionis tractatio ex difficilioribus, num. 1.
Inhiuitionis materiam in causa violētiæ remissieu, num. 2.
Regibus nostris cognitionē cōpetere in causa violētiæ ex consuetudine, & priuilegio, num. 3.
Regibus nostris huiusmodi cognitionem iure naturali cōpetere probatur cōtra communem, num. 4.
Regibus nostris huiusmodi cognitionem competens iuræ naturæ á Iure toli nequit, num. 5.
Regibus huiusmodi cognitio competit iure diuino, num. 6.
Violentiæ cognitio Regibus competit iure positiuo, num. 7.
Regibus huiusmodi cognitio competit nō actu iurisditionali, sed priuato, nu. 8.
Iudice male exequēti violenter resisti potest, num. 8.
Facti quæstio rerum spiritualium laico denegatur, num. 9.
Facti quæstio dūtalis natura est, vt absque spiriturlium cognitio terminetur laico non denegatur, num. 10.
Cap. tuā de ordine cognitionum explicatum, num. 11.
Factum clandestini matrimonij ad efectū puniēdi potest laicus discutere, n. 12.
Matrimonium an de facto contractum sit, nō prohibetur sæculari indagare, n. 13.
Cap. vt Inquisitionis §. prohibemus de hæreticis explicatur, num. 14.
Factum hæreticum quod nihil spiritualitātis habeat non est prohibitum laico, num. 15.
Cap. si iudex laicus de sententia excomunicationis explicatur, num. 16.
Clericus captus á iudice laico si allegat declinatoriam poterit sæcularis assumere cognitionem, num. 17.
Sæcularis capiens clericum poterit cogere vt ostēdat exceptionem alias procedit ad vlteriora, num. 18.
Laici presumuntur omnes quando de contrario non constat, num. 19.
Captus obicere debet declinatoriam cum sit fundamētum suæ intētionis, n. 20.
Laicus assumit cognitionem vtrum captus sit suæ iurisditionis, num. 21.
Cognitio laici in causa clericatu, num. 22.
Auxilium Regiū in causa violentiæ quā laudauile, vt de facto, factum tollatur, num. 23.
Inhibitio Ecclesiastici per laicū, & præceptum de reuocandis actis quam periculosum, num. 24.
Inhiuitio est actus iurisditionalis quā priuatus exercere nequit, num. 25.
Actus post appellationem facti reuocantur priuilegio attentatorum, nu. 26.
Attentata & earum reuocatio actū Ecclesiasticorum ad Ecclesiasticos pertinet, num. 27.
Partes quæ ad Chancelarias recurrunt pro decreta de reuocādis actis iudiceis Ecclesiastici, sunt excomunicati ipso iure num, 28.
Iudices Regi Chancelariarum in causis Ecclesiasticis viollentiam cōmiti discernentes quāto laudi digni sint, n. 29.

Ecclesiastic⁹ nolēs post declarationē Cācelariæ actis acquiescere multatur, n.30.
Bulla Cœnæ Domini publicat[redacted] *eos, qui iudices Ecclesiasticos* [redacted] *cedentes impediunt, num.3*[redacted]
Iudices Regi submouentes [redacted] *ab iniusta executione iurisdictionem Ecclesiasticam potius* [redacted] *oneraut, num.32.*
Recursos huiusmodi ad Chācelarias propter prædicta præcepta rota Romana semper abhoruit, num.33.
Decisio Rotæ Romanæ in causa violētiæ ad Chancelariam recurrentis, nu.34.

1 INHIBITIONIS latam materiā aggrediens non omnia duxi prosequēda, sed solito more, quæ difficiliorē materiā reddunt, in quo primo se offert causarum Ecclesiasticarum apud Regios consiliarios cognitio ex causa violētiæ, atque ex ea Ecclesiastici Iudicis inhibitio, & de rebocandis actis præceptum.
2 † Huius cognitionis, & inhibitionis causam redendo indefessé insudarūt *Episcopus præses Conaru. in Pract. c.35. Did. Perez in l.5. tit.1. lib.2. Ordin. Greg. in l.13. tit.13. p.1. Aze. in l.2. tit.6. li.1. Recop. Auēd. de exequend. mand. p.1. cap.1. n.32. Ioan. Garsia de Nobilit. ad l. Cordub. gl. 5.9. nu. 51. Nauar. in cap. cū cōtingat de Rescript. & in Manual. cap.27. nu.69. Salcedo ad Diaz in Prax. cap.102. Segura Daual. in direct. Iud. p.2. c.13. n.51. Menoch. de retinend. posess. remed.3. ex n.356. Gutier. de iuram. confirm. p.1. cap.2. n.26. Auiles in cap.1. Prætor. glos. mandamos n.10. Mexia in l. Toleti fund.2 p.11. n.47. Aufrer. in Clem.1. de offic. ordin. Cacheran. deciss.30 Pedan. ex n.13. Fulu. Pacianus cōs. 166. ex nu.1. Paz in Prax. to.1. p.1. temp.1. ad princip. ex nu.23.*
3 † Omnes vna cum Reges nostri in præaligatis legibus vnanimiter asserentes, id sibi competere ex priuilegio Pōtificis, & consuetudine immemoriali, non satis sibi prouidētes, quia obid posset Pontifices illud derogare, vt S.D.N. Clem. VIII. iam pridem tentauit, & cōtraria cōsuetudine tolli, quia omnis res per quascumque causas nascitur, per easdē disoluitur. † Ego autem iure noturali inductū assero, vt de facto factum tollatur, quia natura docet vim, vi repellere, *l. vt vim D. de iust. & iur. l.1. §. vim vi, l. idem est §. cū igitur D. de vi, & vi armat. l. sed & partus §. quæ ei D. de eo quod metus caus. nā vt ait Poeta,* 4

Armaq; in armatos sumere iura sinūt.

¶ Et ita neq; iure positiuo, neque consuetudine illū delere valent, quia naturalia immutabilia sunt *§. sed naturalia Instit. de iure natural. § fin. de legit. agn. tutel. l. eas obligationes D. de capit. diminut. l. abdicatio D. de patria potest.* 5
† Idq; maximè cū ex mero iure Diuino descendat, D. Hierem. ca.22. 6
Audi Verbū Dñi Rex Iuda, qui sedes super solium Dauid. Facite iudicium, & iustitiā, & libertate vi oppræsum de manu calūniatoris, & aduenā, & pupilum nolite contristari, &c. † Quod iure positiuo cōprobatū est, *in cap. Regū, c. Princeps sæculi, ca. administratores 23. q.5. c. filijs, vel nepotibus 16. q.7. l.13. tit.13. p.2. l.2. tit.6. lib.1. l.36. tit.5. lib.2. Recopil.* 7
† Non actu quidē iurisdictionali, sed de facto equidē, vt vim vi repellant, quia iudici male exequenti violenter resisti potest nō solū per eum, qui iniuriam patitur, sed etiam per tertiū cuius nihil interest, *glos. in c. ex literis, & ibi Felin. de of. deleg. Afflict. in Cōst. Neapol. lib.1. rub.8. nu.78. Duen. reg.19. ampl.8. Oldrald. cōs.89. n.3. Menoch. lib.2. Arbitr. cas.378. num.8.* 8

¶ Neque obstat si dixeris quæstiō nem facti rerū spiritualiū laico etiā 9
esse

esse prohibitam, *cap. tuā de ordine cognit. cap. vt Inquisitionis §. prohibemus de hæretic. lib. 6. cap. si Iudex laicus de-*
10 *sent. excommunicat.* † Quia dū quæstio facti talis natura est, vt absque rei spiritualis cognitione terminari potest, nō est prohibitus sæcularis quim de illa cognoscat, *Padilla in l. 1. C. de iuris & fact. ignorant. n. 57. Menoch. de Recuper. possess. remed. 15. n. 212. & de Retinend. remed. 3. nu. 336. Quesada diuersor. qq. li. 1. cap. 34. n. 17. Farinac. tom.*
11 *1. q. 8. n. 25.* † Neq; obstat *d. cap. tuā,* quia ibi in causa Reginæ Cypri non dubitabatur solū, an fuisset filia Comitis, sed an legitimo matrimonio nata, vt succedere posset in Comitatu, & ideo eius cognitio sæculari, tāquam incompetenti, fuit denegata, quippe ad Ecclesiam expetat, *cap. la-*
12 *tor, qui filij sint legitim.* † Aliàs enim si dubitaretur de solo facto, scilicet an matrimonium inter eos contractum, ad efectum puniendi, eo quod clamdestinū esse quærebatur, nō prohibetur sæcularis quim de illo cognoscat, vt tradidit eruditiss. Conciuis, & amicus meus *Thom. Sanchez, tom. 1.*
13 *de Matrim. lib. 3. q. 54. ex n. 3.* † Vel ad aliud facti finem, vt traddunt *Bart. in l. quotiens, & ibi Ias. n. 6. C. de Iud. & in l. 2. C. de Iurisdict. omn. Iudic. n. 4. Felin. in cap. cum sit ex n. 1. de foro compet. Gutierres in Pract. lib. 3. q. 26. ex nu. 1. Menoch. de recup. poss. remed. 15. n. 338. Couarru. de spons. p. 2. q. 8. §. 12. num. 3. Anast. Germon. de sacror. immunit. libr. 3. cap. 15. num. 96.*

14 ¶ Neque minus obstat *D. §. prohibemus,* nam quæstio facti in specie illius textus, sæparari nō potest á quæstione iuris, vt siquis verba hæreticalia produxerit, quia necesse est scire an sint hæreticalia, & an cū scientia, & pertinatia protulerit, *Clem. 1. §. porro de hæretic. D. Thom. in 4. dist. 13. q. 2.*

† [redacted] 15
Sim[redacted]. *de Cath. instit. c*[redacted]

¶ Neque tandem obstat *d. cap. si* 16
Iudex laicus, quia non agit solum de quæstioni facti, sed de remitēdo clericum, ad efectū, vt Iudex Ecclesiasticus priuatiué de suis delictis cognoscat, ad quod nō sufficit quasi possessio clericatus, sed veritas, & validitas tituli clericalis, cū multi sint pro clericis reputati, qui re vera clerici non sunt, *cap. 2. de clerico non ordin. ce-*
lebr. † Secus tamen quando captus á 17
seculari Iudice allegat se esse clericū, cuius laicus bené asumit cognitionē quo ad efectū se informandi, vtrum ille statim, & absq; vlla retētione remittendus sit, cū ad id sufficiat quasi posessio clericatus, quæ laico nō denegatur, vt traddūt *Felin. in cap. fin. de exception. n. 10. Bald. in l. si qua per calūniam. n. 2. C. de Episc. & cleri. Iul. Clar. in*
Pract. §. fin. q. 36. n. 21. † Quinimó sæ- 18
cularis poterit cogere clericū, vt sibi ostendat ea, quę allegaturus est apud Eclesiasticū, vt videat vtrū sint concludētia, aliàs procedet ad vlteriora, *idem Felin. in c. cū sit Romana n. 3. de appellat Alex. in l. Titia D. soluto matr. Decius in c. decernimus, n. 24. de Iudic. Ca-*
cheran. deciss. 30. n. 15. † Omnes enim 19
præsumūtur laici, quādiu de cōtrario nō cōstat, *Ripa in d. c. decernemus n. 4. Boër. deciss. 171. nu. 14. Farinac. d. q. 8. n.*
38. † Quare captus obicere debet de- 20
clinatoriā, & ostēdere titulū, cum sit fundamētum suę intētionis, *Did. Peresius in l. 1. titul. 3. libr. 1. Ordinam.*
† Cuius recte laicus asumit cog- 21
nitio-

nitionem, vt sciat vtrum [redacted] sit suæ iurisdictionis, [redacted]

22 [redacted] Et in Franciam, [redacted]lan. lib. 4. *Inst. cap.* 6.

23 †Et ita regium auxilium violentiæ tollendæ quia in mero facto cōsistit, laico nō denegatur, vt de facto factū tollat; cum & in hoc casu sit permissa huiusmodi cognitio, vt tradiderint idem *Rupelan. d. cap.* 6. *Aufrer. de potestat. sæcular. reg.* 4. *fallen.* 8. *num.* 12. *Petr. Barb. in l. titia, D. solut. matr. n.* 35.

24 ¶ Quo ad inhibitionē autem iudicis Ecclesiastici per Regios auditores faciendam, & præceptum de reuocandis actis post appellationem factis, non ita assentior, quia hęc omnia sunt iurisdictionalia, Ecclesiasticæ potestatis, cuius laicus incapax est, *cap. sacerdotibus* 11. *q.* 1. *cap. ita dominus* 19. *dist. cap. bene quidem, cap. denique cap. si imperator* 96. *dist. cap. decernimus, c. at si clerici cum aliis de iudiciis.*

25 †Inhibitio enim est actus iurisdictionalis, *cap. tuam de ordine cognit.* quæ inducitur a iure, *tit. vt lite pendente nil innouan. & tit. nil nouari appell. pend.* quam priuatus exercere nequit, *l.* 3. D. *de testament. Lancellot. de attent. p.* 2. *cap.* 20. *in præf. q.* 1.

26 †Quare licet tales actus post appellationē facti sint nulli ipso iure, *cap. per tuas de sentent. excommun.* & reuocentur priuilegio attentatorum, quia inhibitio æquiparatur decreto irritanti, *Cassan. dec.* 2. *in princip. deciss.* 5. *n.* 7. *de restit. spoliat. Mandos. de inhibit. q.* 14. *num.* 2.

27 †Hoc quidem non pertinet ad Reges neque ad eorum consiliarios, sed ad superiores Ecclesiasticos, ex sacro Cōcilio Trident. sess. 25. de reformat. cap. 3. *Nefas autem sit sæculari cuilibet magistratiui prohibere Ecclesiastico iudice ne quem excommunicet, aut mandare, vt latam excōmunicationē reuocet (etiā sub prætextu, quod contenta in hoc decreto non sint obseruata) cū non ad sæculares, sed ad Ecclesiasticos hæc cognitio pertineat.*

28 † Et non solum ipsosmet iudices, sed partes grauatas pro huiusmodi pręceptis ad Regias Chancellarias, & senatus tēporales recurrentes, esse ipso iure excōmunicatos plures decisiones Rotæ tenuerunt, quarum nonullas congerit *Farinat. tom.* 4. *consl.* 121. *& consl.* 122. quia causam præbent, vt immunitas Ecclesiastica violetur, *cap. grauem de sentent. excommunic. & in processu Bullæ cænæ Domini,* §. 16.

29 † Quamquam haud negem prædictas decisiones, & sacro sanctum Concilium Tridētinum, & Bullam cænę Domini, & alias Apostolicas constitutiones nō comprehendere prædictos iudices quando solum violentiam commitī declarant, vt traddunt *cōciuis mei Cardinal. D. Franc. Toledo, & Fr. Anton. Corduba ille in summ. sacerd. cap.* 30. *hic vero in summ. casum consc. cap.* 35. *Nauarr. in d. cap. cum contingat de rescrip. Viuald. in candelab. ad Bullam cænæ Dom. cas.* 14. *ex num.* 102. *cum aliis per Cenedum collect.* 5. *ad Decretu. num.* 3. *& collect.* 17. *ad Decretal. num.* 2.

30 †Et non acquiescenti iudici causamque ad superiorem neganti deferri pecunię multa, & amissione temporalium compescere, quia inutilis esset prædicta potestas si inobedientes iustis poenis afficere non potuissent, *Greg. in l.* 13. *tit.* 13. *p.* 2. *Iul. Clar. in* Prax. *d.* §. *fin. q.* 36. *num.* 24. *Salcedo ad Diaz in* Prax. *cap.* 102. *&* 118. *Fulu.* Pacian. *consl.* 166. *ex num.* 162. *Cassan. in Cathol. glor. mund. p.* 5. *consid.* 24. *& in consuet. Burgun. rub.* 1. §. 5.

ol.

gl. fin lag*r*ace num. 81. Steph. Aufrer. de potest. sæcular. reg. 1. num. 22. Couarr.
31 in Pract. cap. 35. num. 3. †Nam bulla cenæ Domini in eos tantum publicatur, qui Ecclesiasticos iudices ritè, & rectè procedentes impediunt ne sua iurisdictione vtantur, non tamen quando iniustè litigantes grabant, aut iustum causæ cursum impediunt, quominus ad sedem Apostolicã appellatio perueniatur, vt præter supradictos traddũt, *Vgolin tract. de censuris Pontifici reserb. p. 2. cap. 16. §. 2. num. 1. Suarez de censuris tom. 3.*
32 *disp. 21. sect. 2. ex num. 78.* †Et ita eos ab iniusta executione arcẽdo (etiam pœnali iuditio) iurisdictionem Ecclesiasticam potius honorant, quam onerant, cum subditos á tali liberent tyrano, *Nauarr. in d. cap. cum contingat, & in Manual cap. 27. ex num. 49. Couarr. d. cap. 35. ex num. 3. Pacian. d. conf. 166. ex num. 5. Cacheran. d. decisſ.*
33 *30. ex num. 14.* †Quamuis hos recursus propter prædicta præcepta de reuocandis actis, & alijs huiusmodi Ecclesiasticę iurisdictioni reseruatis, Rota Romana semper abhorreat, procedatque (tanquam in excommunicatos) in eos, qui ad regias Chancellarias pro huiusmodi decretis recurunt, vt patet in vna manuscripta, quam ex fidelissimo originali habui, & (quia ad Hispaniã dirigitur) libuit inserere, quę talis est:

CORAM R. P. D. PEGNA
1. April. 1604.

34 CVM Martinus de Padilla senior resignasset benef. in manibus S. D. N. Clement. VIII. ad fauorem Martini iunioris ann. 1596. & litteris super resignatione expeditis, & coram prouisore Lucens. earũ executore præsentatis, opposuit se Petrus Gartis de eodem beneficio prouissus per obitum resignantis, agẽtes Petri apræfinitione cuiusdam termini quem nimis breuem esse prætendebant, appellarunt: & recursum habuerũt ad Gubernatorem generalem regni Gallicię, & præmissa narratiua quod ad ipsum pertinebat cognitio super violentiam factam per iudicem Ecclesiasticum, quam a mouere, & tollere debebat, obtinuerunt eidem prouisori mandari sub pœna amissionis temporalitatum quas habebat in dicto regno, vt eidem Petro concederet appellationem, aut infra tres dies sequentes trasmitteret sibi processum, vt eo viso prouideret.

¶ Causa in Rota introducta Petrus nulla facta mẽtione de recursu, neq; obtenta absolutione ab excommunicatione pro prædicto incursu eidem beneficiũ á Sede Appostolica impetrauit. Sed quia Martinus prętendebat gratiam à Petro obtentam ei non suffragari dubitaui an constaret de tali recursu, qui ad prędictum effectũ Petro obstaret. Et Rota vtraque parte informante ob recursum obstare censuit quia recurrendo ad iudicem laicum ipso iure incidit in sententiam excommunicationis cũ causam præbuerit, vt immunitas Ecclesiastica violaretur cap. *nouerit cap. grauem de senteat. excommunit, & ex textu (quem ignorare non licet) in processu in Bulla in cena Domini, quæ singulis annis solemuiter publicatur in §. 16.* graui anathemate feriuntur, qui ad Chãcellarias, & curias sæculares recurrunt pro obtinendis prohibitionibus, & mandatis contra prælatos Ecclesiasticos cũ iudices laici sint incapaces iurisdictionis in clericos exercendæ, *cap. Sacerdotibus 11. q. 1. cap. ita Dominus 19. dist. cap. benequidem, §. ista scriptura cap. denique cap. si imperator 96. distinctione,* & iudicibus Eccle-

Ecclesiasticis sint inferiores *d. cap. denique Clem. Romanus de iure iurando*, ideoque non possunt, nec debent Ecclesiasticos corrigere, aut eis inhibe bere, aut alia præcepta facere, & præsertim pœnalia, pro vt in casu proposito, *Abb. in d. cap. qualiter & quando num. 2. de iudiciis Mar. Socin. in cap. siquis clericus num, 8. & in cap. sane 3. num. 10. de foro compet. Rota deciss. 10 de consuetud. in antiq.* & dum pretextu violentiæ audent iudices laici iudicibus Ecclesiasticis superioris ordinis præcipere, aut inhibere, audent sacris Canonibus, & perpetuo Ecclesiæ vsui (quæ semper huiusmodi recursus damnauit, & anathemate plectendos censuit) grauiorem violentiam inferre. Et consequentet Petrus nō potuit adquirere beneficium impetratum quorū gratia fuit ipso iure nulla, *cap. postulatis de cleoico excom. ministr. cap. cum bonæ de ætate, & qualit. ordin. Inocent. in cap. post electionem num. 21. de concess. præbend. Selua de benefic. p. 3. q. 4. num. 22. facit* Couarr. *in cap. alma mater. p. 1. relect. §. 3. num. 3. vbi testatur de Communi.*

Ad excusationes datas per informantes pro Petro sequentes Responsiones dedit Rota. Ad primam quod recursus fuerit habitus non ab ipsomet Petro, sed ab Alfonso ei⁹ patre, de cuius legitimo mandato non cōstabat, fuit responsum primo istos recursus ad iudices sæculares præsumi factos ad instantiam & petitionem eorum, qui habent interesse in causa, *vt fuit sæpe in Rota decissum, & signanter in causa Cartaginens. portionis die 14 Nouemb. 1594. coram R. P. D. Serafino & in causa ciuitatis scholastriæ 24. Martij coram Pamphilio, & nuper coram me in causa Hispalens. beneficij die 22. Martij proxime præteriti.*

Sed quia alij ex dominis dicebant hoc non procedere vbi agitur de incurrenda pœna inhabilitatis, quo casu requiruntur probationes concludentes, & quod de mandato recurrentis habeatur fides, *vt fuit conclusum in causa Vincent. Cantoriæ die 14. Iulij 1610. coram domino meo Litta fuit 2. Responsum*; Petrum satis habuisse scientiā huius recursus, & illam ratā habuisse. Primo quia recursus fuit habitus, & prouisio á Generali gubernatore Galliciæ fuit obtenta, *in ciuitate Coruniæ die 1. Augusti* 1597. & tandē Petrus sub die 18. Iunij præcedentis eiusdem anni 1597. dederat mandatum Petro de Lemos specialiter ad hanc causam ad comparendum coram quibuscunque iudicibus in Regia Curia Valisoleti, & Regni Galitiæ ad obtinendum quascunque prouisiones. Secundo fuit responsum Petrum vsum fuisse d. prouisione quia die 3. Augusti eiusdem anni 1597. notarius ad instantiam partis eiusdē Petri notificauit dict. prouisionem Prouisori Lucensi. Tertio dicebatur oriri probationem sufficientē ex propia comparitione eiusdem Petri in loco iudicij sub die 14. Octob. eiusdem anni, & ex decreto sibi intimato & ex alia comparitione cum clausula, *citra reuocationem sui procuratoris*, & ex pluribus alijs comparitionibus, & actis per eiusdem Petrum factis ex quibus dicitur sufficienter constare de scientia recursus, & cum Petrus non reclamauerit, vel renunciauerit prouisioni iudicis sæcularis, & reperiretur in processu, ex tot actibus videbatur illam sciuisse, & ratam habuisse.

Ad secundam excusationem deductam ex clausula suplicationis, *teque absoluentes*, quæ concedi consueuit impetrantibus quascumque gratias ad effectum validitatis, & subsisten-

sistentiæ illarum informantes cõtra Petrum dicebant talem absolutionem nõ prodesse impediẽtibus executionem literarum appostolicarum tanquam violatoribus libertatis Ecclesiasticæ, & allegabant *Felin. in cap. Appostolicæ in principio vers. idẽ de absolutione de exceptionibus, & Rebuf. in prax. tit. de forma & declaratione nouæ prouisionis vers. teque absoluentes n. 12. & 13. Mandos. tract. de signatura gratiæ vers. absolutio ab excomunicat. ad fin.*

¶ Sed hæc Reponsio non satisfecit Rotæ, *quia Felin⁹ sum lauit se in cõcl. Inocent. 8. & Rebuf. in conclus. Iulij 3. & similiter Mãdos. in concl. tunc vigẽte quæ per mortẽ conditorum expirarunt,* & ideo amplexa fuit cõclusionẽ 65. S.D.N. Clementi PP. VIII. qua cabet præteritam generalẽ absolutionem à censuris Ecclesiasticis nõ suffragari violatoribus Ecclesiasticæ libertatis via facti auso temerario Appostolico mandato non obtemperãtibus, & Nuncios, vel executoris Appostolicæ Sedis & officialium eis cõmissa excuẽtes impediẽtibus si propter præmissa, vel aliquod eorum excommunicati á iure, vel ab homine per quatuor menses scienter excõmunicationis sentẽtiam sustinuerũt cũ non vigente hac clausula hauitus fuerit recursus contra Petrum merito fuit responsum.

¶ Ad tertiam excusationem pro Petro deductam quod ille recurrerit in casu licito, & permisso pro deffendenda propia posesione, quem casum nec Canones nec decisiones Rotales damnant, quim potius videtur prẹmittere, *vt apud Achilem decis. 36. de appellationibus in Impresis,* & etiã *in causa Tarracones Villæ de Reus die 4. Decemb. 1592. coram D. Serafino & in causa Salmantin. Cantoriæ die 24. Maij 1596. coram illustrisimo Blancheto tunc Rotæ auditore fuit responsum sicut alias Rota responderat in causa Oxonens. die 1. Decemb. 1595. coram me,* per prẹfatas decisiones non deffendi recursum ad Iudices laicos, & ad parlamenta & tribunalia Magistratũ licet in eis dicatur posse quandoque haberi recursus ad Iudices laicos, & invocari eorũ nudũ auxiliũ ad defendẽdã propriam posesionem qua quis de facto expoliatur, & qua quis etiam propia authoritate defendere potest, nusquam tamen legitur in eis quod talis recursus fieri posit ad tribunalia siuè Iudices laicos, tãquam Iudices ad efectum obtinendi inhibitiones, & mandata contra Prælatos & Iudices Ecclesiasticos, & præcepta pœnalias vt in casu proposito.

¶ Cæterum quia nihil est tam, vere dictum quod nõ posit sinistre interprætari, & informantes pro Petro vterentur etiam decisione in d. causa Oxonens. coram me, licet clarisimè huiusmodi recursus detestantur & damnet, ideo ex sentẽtia Rotæ ad tolendam omnem difficultatem visum fuit duo adiungere.

¶ Primum præfactas decisiones nullam præbuisse uec præbere istis recursibus authoritatem, nisi in casibus á iure Canonico exprẹsis, quãuis auditoris, qui prẹfatas decisiones cõpilarunt. Visi interdum fuerint istis recursibus defferre pro deffendenda posesione quã quis propria authoritate deffendere potest, non quod ad Iudices sæculares tanquam Iudices, & superioris recurrere liceat, *Sed tanquã ad homines priuatos iuuare tamen potentes, non secus ac si quis innocaret auxilium cuiuslibet transeuntis per vicos, vel plateas si fortè de facto ab alio potentiore de propia domo depelleretur,* non tamẽ, vt posset a Iudicibus laicis deffendi per citationes & inhibitiones & pœnarum

narum comminationes contra iudices Ecclesiasticos, quia tales recursus tanquam illicitos Rota sacrorum canonum cultrix, & obseruatrix nunquam aprobauit, aut tollerauit, quia potius in ea re grauissime lapsum *Couarr. pract. cap, 35. num. 3. & cœteros idem opinantes vno consensu semper censuit, & docuit.* Alterum fuit iam superiore sæculo viros pios præfatam Achilis decisionem formidasse nã, *Quintil. Mandos. tract. commissio forma 14. versiculo recurrendi num. 54.* licet fateatur prefatam decisionem posse sustineri, addit tamen ansam præbere non solum Regibus, sed etiam dominis temporalibus quibus vis circa negotia Rotalia (quæ vt plurimũ beneficialia existunt) & circa sacerdotia, & dignitates, ac personas Ecclesiasticas se intromittendi contra *tex. in cap. nouit de iudici*, & domini temporales ista ocasione, seu prætextu manutẽtionũ, seu defensionum, se & suos iudices super sacerdotijs, & sacerdotorum iurisdictionibus, & sacerdotibus constituerent. Et ego tẽpore meo propter istam causam sem per Achilis dicisionem vidi haberi suspectam.

¶ Quod atinet ad decisionem D. Cardinalis Blancheti in causa Salmantina sæpe fuit reprobata, & nulla eius pœnitus habita ratio. Atque ex his fuit conclusum Petro obstitisse recursum, vt non potuerit tanquã excommunicatus acquirere beneficium, quod á Sede Apostolica impetrãuit.

CAP. XXVIII. de prouocatione ad diuinum iudicium.

SVMMARIVM.

Ad diuinũ Iudiciũ si prouocatio auxiliũ humanum super esse non cernitur. n. 1.

Prouocatio ad diuinum iudicium, vt de iniustitia ratio redatur. n. 2.

Prouocatio ad diuinum iudicium licita secundum aliquos. n. 3.

Prouocatio ad diuinum Iudicium ex sacris litteris. num. 4.

Prouocatio ad diuinum iudicium periculosa. n. 5.

D. *Gumdizalui de Cordona, laudabile responsum incitatione militis. n. 6.*

Qui cientes alios iniuste citant peccant mortaliter. n. 7.

D. *Ferdinandus* IIII. *citatus interiisse. num. 8.*

D. Clem. V. P. M. & Philippus *pulcer citati interierunt. n. 9.*

Citationis memorandus casus in Granatanse ciuitate. n. 10.

Iudex citatus, qui examinis ex equo fuit delapsus. n. 11.

I*udices sibi ne temere datam potestatem agnoscant, multoties citati interuenerunt. n. 12.*

SED quando appellatio, & auxilium huiusmodi non satis iuuat, & se iniuria affici putant homines, nec aliud humanum præsidium superesse cernunt solent ad Deum iudicẽ confugere, non quidem malis, vt illos eripiat, sed vt sumpta de persecutoribus vltione tali indignos supplices iniuria fuisse, cunctis faciat manifestam. † Interdum illos ad tribunal Dei sisti intra certum tempus; interdum nullo tempore addito iuuẽt coram Deo comparere, vt de eorum nece rationem reddant, vt tradunt. †Quod multi licitum defendunt, tuẽtes se illo Sarræ ad Abraham Genes. cap. 16. *iudicet Deus inter me, & te,* & illud Dauid, ad Saulem Reg. 1. cap. 24. *Iudicet Dominus inter me, & te, & vlcis-*

4 *vlciſcar me Dominus de te.* † Et illud Zacharię cum iuſu Ioas Regis Occideretur Paralip. 1. c. 24. *videat Dominus, & requirat.* ad quod martyres etiam noui Teſtamenti proclamãt Apocalyp. c. 6. *vſquequo Domine nõ iu-*
5 *dicas, & non vindicas ſanguinem noſtrũ de his, qui hanitant ſuper terram.* † Licitum eſt ſacris viris: ſed has citationes immitari homines incompertæ ſanctitatis periculoſum eſt: nam facilè fallit amor proprius, & perſuadit nos iniuriam paſuros, cum non ſimus: facilè enim latens aliqua gloriæ: vel vindictæ, vel alterius perturbationis animi nebula ſe immiſcet, vt verita-
6 tem non videamus. † Vt nebulo ille, qui inuictiſsimum æque ad ſapiẽtiſsimum conciuem meũ magnum ducem D. Gũdizaluum Fernandez á Corduba dumad patibulũ, eius iuſſu, defferꝛeretur, ſe ignocẽs aſſerẽs eũ citauit, cui reſpondit, propera inquã nam illic habeo fratur, qui in expugnatione Granatenſi occubuit, vt reſpondeat, vt refert *Paul. Iouius, in eius vita.*

7 ¶ Qui ſcienter alios iniuſté citãt peccãt mortaliter, quia eos fugillãt, quos citant, vt oppræſſores innocentiæ: minus etiam conſtantes graui terrore percellunt, ita vt metu mortis poſſunt in morbum incidere, ac
8 mori. † De hoc exemplo ſunt innumera aliquando has citationes nõ irritas fore. Hiſpanorũ Annales prodierunt D. Ferdinand. IIII. Regẽ iuſiſſe duos nobiles perduelionis reos ex rupe altiſsima opidi de *Martos*, prę cipitari, illos conſtanter crimen negaſſe: quod quia videbãtur ſe fruſtra facere, tandem, ad diuinũ Tribunal probocaſſe, Regique denũciaſſe, vt ibi ante diẽ triceſsimũ ſiſteret, quo ipſe ſubita morte fuit conceptus, vt tradũt *Ambroſ. de Morales & Marian.* † Apud Gallos traditur Neapolitanũ 9
equitem in Templariorum damnatione, ad diuinum Iudicium probocaſſe, & Clement. V. Pontif. Max. & Philippum pulchrum Francorũ Regem, anni ſpacio conceſſo, coram Tribunal Dei citaſſe: intra quod Clemens repente moritur, & Philippus mox interijt, vt narrat *Fulgoſ. li. 1. c. 6. Maier. libr. 2. Annal.* † Et memoria 10
aduc recens eſt in hac Granatenſi ciuitate cum quidam ex vnius Iudicis criminalis odio indefenſus ducere- tur ad patibulum, Iudicem, & tabelionẽ citaſſe, qui in ipſa hebdomada ambo sũt perempti, & adhuc alius, alterum quem innocẽtem tollit, ſæpius phãtaſmate offenditur. † In vici- 11
nia Germania memorabile eſt illud Ioannis Turſonis, de quo ſic ſcribit Olaus libr. 4. hiſtoriæ Aquilon. c. 20. *Is genibus innixus: en morior iniuſtè, te que voco hac ora ante Tribunal Dei, vt reſpondeas, cur me innocentem mori condemnas; vix autem miſer carnificis manu obtruncatus fuerat, cum etiam Iudex de equo corruit examinus.* † Ne Iudi- 12
ces abſoluendi, atque legãdi datam poteſtatem præbertant, temeré ve ſententiam ſuam exequatur, quia nõ hominis, ſed Dei Iudicium iudicant, *Paralipom. 2. cap. 19.* qui requiret ſanguinem demanibus eorum, *Geneſ. capit. 4.*

CAP. XXIX. De executione rei Iudicatæ.

SVMMARIVM.

Res Iudicata diciturque finem cõtrouerſiæ imponit, num. 1.

Tranſitus in rei iudicatam tollit litis pendentiam, num. 2.

Parum eſſet ſententias ferre niſi executioni mandarentur, num. 3.

Senten-

Sententia non mãdatur executioni intra tempus ad appellandum, num.4.

Acta facta intra tempus ad appellandũt sunt ipso iure nulla, num.5.

Appellatio non datur contra tres conformes, num.6.

Sentẽtia Principis, & Præfecti prætorio non appellatur, num.7.

Appellatio non fit ab executione sententiæ, num.8.

Executio fit appellatione pendente, nu.9.

Appellatio non datur à præcepto executionis, num.10.

Executio à quo iudice facienda, num.11.

Ecclesiasticus requisitus pro executione sententiæ laici rectè eius assumit cognitionem, num.12.

Sæcularis requisitus ab Ecclesiastico pro executione sententiæ absque vlla causæ cognitione debet illam executioni mandare, num.13.

Hæretici ad curiam sæcularem relaxi debent contumaces viuos, pœnitẽtes compressis faucibus concremari, num.14.

Sæcularem cognoscere de valore sententiæ laici dicentes, reprehenduntur, numer.15.

Potestates sæculares in damnatos ab Inquisitoribus sunt meri executores, numer.16.

Quando manifeste constat de inocencia rei auditur reus cõtra tres conformes, numer.17.

Stante notorio grabamine cessat clausula appellationis remotæ, num.18.

Iniustitia notoria impedit litis ingressum num.19.

Nulitatis exceptio contra tres conformes præsumitur animo retardandæ executionis, num.20.

Grauamem notoriũ tollit malam præsũptionem, num.21.

Nulitate remota non intelligitur de notorio grauamine, num.22.

Notoria nulitas dicitur, quæ ex actis resultat, num.23.

Nulitas notoria admititur adversus tres conformes, num.24.

RES IVDICATA dicitur, quæ finẽ controuersiarum pronunciatione iudices accepit *l.1.D. de re iudic.* quia illa litem finiri, & extingui statutum est, *Rota deciss.* 10. *aliàs* 411. *si litem, nu.3. vt lite pendent. Afflict. deciss.*342. *num.*3. † Transitus enim in rem iudicatam tollit litis pendentiã, *Mandos. super reg. de subrogand. Collitig. q.*12. *nu.*2. *Parisius cons.*30. *n.*36. *libr.*4. *Beroius cons.*54. *n.*18. *lib.*3. † Ideó decissum est executioni mandari, *l.1.C. de execut. rei iudic.* quia parum erat sententias ferre, nisi executioni mãdarentur, *cap. quo ad consultationem, de re iudic.* † Nisi legitimè sit appellatum, *Auth. nouo iure C. de appellat.* vel sint partes intra decem dies dati, ad appellandum, *Bald. in l.1.C. de temporib. appel. Lãcellot. de attẽt. p.2.* † Aliás enim faciet actus nullos, & attentatos; nisi desertione, & lapsu fatalium appellatio sit finita *l. fin. C. de temporib. appellat. & ibi omnes & in cap. cum sit Romana, & in capit. ex ratione de appellat.* † Aut sint tres conformes aduersus, quas non datur appellatio, *l.1 & ibi omnes C. ne liceat tertio prouocar. Ripa in l.4.§. condẽnatus D. de re iudic.* † Aut sẽtẽtia sit Principis, vel Præfecti prætorio à quib⁹ nõ appellatur, *l.1. C. de sẽt. præfecti Prætor.* † Vel ab executione sentẽtiæ appellatio sit inducta, á qua similiter non datur appellatio, *l. ab executione* 5. *C. quorum appellat. non recipiant, l. ab executore D. de appellat. Alciat. in l.1.§. siquis ita D. de verb. oblig.* † Quia executio (appellatione pendente) fit in omnibus illis casibus in quibus à iure prohibitũ est appellare, *And. Barbat. cons.* 10. *n.*2

1 2 3 4 5 6 7 8 9

vbi

vbi ponit exemplum in eo, qui contra tres conformes volebat appellare, *Guido Pap. conf. 219. Rolan, conf. 77. n. 30. vol. 2. Lancellot. d. cap. 12. limit.*
10 *53. ex n. 4.* † Quippe á præcepto executionis non datur appellatio, nec facit actum nullum, neque atentatũ. *DD. in d. l. ab executore, glos. in cap. non solum de appell. lib. 6. Boer, decis. 259. n. 5. Tholosan. deciss. 500. & ibi. Aufrer.*
11 *in addit.* † Executio autem fit nõ solum ab ipso met iudice, qui sententiam tulit, quando transacta est in rẽ iudicatam, verum á iudice, requisito quia sententia in vno foro lata authoritatẽ habet rei iudicatæ in alio, *cap.*
12 *fin. de exceptionib. lib. 6.* † Neq; requiritur causæ cognitio etiã sententia in laici apud clericum, quod in ciuilibus tantum, & non in criminalibus obseruari deberi defendunt, *Bart. in l. Magistratibus D. de iurisdiction. omni Iudic. & in l. diuus D. de cust. reor.*
13 † Verius est in omni causa locũ habere, tam ciuili, quam criminali, dũ videat, an sit iusta, vel ne, vt tradunt *Marta de iurisdict. p. 4. cent. 2. cas. 169. ex n. 12. Maroto de iure quæsito lib.*
14 *1. cap. 7. ex n. 19.* † Quod secus est in laico, dum requiritur pro executione Ecclesiastici, propter incapacitatẽ, *DD. in cap. excommunicamus §. damnati de hæretic. lib. 6. Simanc. de cathol. instit. tit. 34. n. 48. Did. Perez in l. 3. tit. 4 lib. 8. Ordin. Couarru. in clem. 1. p. 1. §. 5. n. 6. Pegna in direct. Inquis. com. 20 fol.*
15 *131.* † Et ita Magistratus temporales dum eis ab hæreticæ prauitatis Inquisitoribus traduntur hæretici, debent eos absque vlla causæ cognitione, sic relaxos cõtumaces, viuos, pœnitentes vero cõpræssis faucibus igni mandare, vt tradunt *Simanc. vbi supr. d. tit. 36. ex n. 4. Lucer. Inquis. V. executio contra damnat. Iul. Clar. lib. 5. sent. §. fin. q. 96. n. 7. Salcedo ad Diaz in prax. cap. 133. Belluga in speculo Princip. rub. 11. §. viso. n. 1. late Flam. Carthar. de*
execut. sent. c. fin. † Quidquid contra- 16
rium tenere videantur *Igneus in l. 1. § cum Dominus n. 79. D. ad Sylan. Alciat. in cap. 1. de offic. ordin. n. 110. Brun. lib. 4. de hæretic. cap. 13.* scilicet quod dum constat manifesté de sententiæ iniustitia non esse per iudicem secularem execuẽdã, sed cognoscere de veritate aut Inquisitores supplicare, vt causã reuideant, quia id falsum est, vt ex multis probat *Simanc. vbi prox. ex nu.*
8. † Et eo iure vtimur quia potesta- 17
tes sæculares in tali casu sunt meri executores, *Bald. in auth. clericus C. de Episcop. & cleric. Angel. in l. Diuus 2. de custod. reor. Abb. & Ancharran. in cap. at si clerici de iudic. Salicet. in l. ea quidem C. qui accusare non poss. Ias. & Orosius in l. Magestatibus D. de iurisd. omni. Iud. Alciat. in cap. 1. de offic. ordin. Matth. de Afflict. in proemio. constit. Siciliæ glos. gladij, Brun. li. 4. de hæret. c. 15.*
¶ In alijs autem non ita; nã quã- 18
do manifesté constat de ignocentia, rei audiri debet etiã cõtra tres cõformes, quia sẽtẽtia iniqua non est exequẽda, vt ex multis probat *Rober. Lãcel. tract. de attẽt. p. 2. c. 12. limit. 8. ex n.*
25. & ca. 17. ex n. 75. † Nã stãte noto- 19
rio grauamine cessat clausula, appellatione remota, *gl. in c. ex cõquæstione de restit. spoliat. Deci? cõs. 49. Ruyn. 82. li. 5.*
† Quia notoria iniustitia etiã contra 20
agẽtẽ admittitur, & impedit litis ingressũ, vt traddit *Blãch. tract. de cõpromis.*
q. 4. n. 97. † Neq; obstat quod ex- 21
ceptio nullitatis cõtra tres cõformes presumatur poti? animo retardandæ executionis, *Ripa in l. 4. §. cõdẽnatũ D.*
de Iudicijs n. 14. † Quia id cessat, in 22
notorio grauamine, vt tenetet *Seba. Vãt. tract. de nul. sẽt. tit. quis possit dic de nul. n. 28. Lãc. d. c. 17. n. 127.* † Quia remota exceptione, & nullit. nõ intelli-

telligitur de notoria, & manifesta, *cap. veniens el 2. de testib. glos. in d. cap. ex conquæstione V. appellationem & in cap. sustitata V. sententiæ de restit. in integr. & in l. 1. §. siue autem D. de tabul. exibend. & in l. si alterius D. si minor se maior dix. cum alijs per Abb. in cap. super eo de offic. de leg.*

24 † Et dicitur nodoria nullitas, quæ ex actis resultat, quia omnem calũnia excludit, *Bart. in l. 4. §. cõdemnatũ D. de re Iudic. Abb. & alij in Clem. vt calumnijs eod. tit. Alexand. cons. 282. n. 3. lib. 6. & cons. 59. n. 17. lib. 4. & cons. 77. n. 2. lib. 2. Vant. de nullit. sent. tit. quid. sit nullitas, n. 22.*

25 ¶ Quæ non solum aduersus tres conformes, verum etiam contra sẽtentias Præfecti prætorio admittũur l. *nemo C. de sentent. tit. generali, l. fin, C. de temporib. appellat. auth. quæ supplicatio. iuncta gloss. V. retractionis C. de præcib. Imper. offer. & in l. vnica C. de sent. Præfecti prætor.*

CAP. XXX. De impedientibus Executionẽ rei Iudicatæ.

SVMMARIVM.

Leges Regni quæ aduersus sententias de Reuista *nullam exceptionem allegare prohibuerunt, num. 1.*
Lex 4. tit. 17. li. 1. Recop. aducitur, nu. 2.
Legis dificultas nõ legislatoris culpæ, sed inscitiæ nõ asequẽtiũ tribuẽda est, n. 3
Leges præsumunt pro re iudicata, num. 4.
Sententiæ Superiorum per Principum ora diuinitus promulgatur, num. 5.
Iudices Superiores (vt Deus) pronuntiant sola facti veritate inspecta, n. 6.
Legislatoris meus aliqando alia quam litera demonstrat, num. 7.
Lex 4. tit. 17. lib. 4. Recopil. non loquitur in manifestè grauato, num. 8.
Granare diciturquando proceditur iuris ordine non seruato, num. 9.
Iudices maiores, & minores tenentur obseruare leges generales, num. 10.
Iudex nõ obseruãs leges in eas cõmittit, 11
Iudices non obseruantes leges faciunt acta nulla, num. 12.
Quod nullum est, dicitur iniquum, nu. 13.
Iniustitia nulla maior quam nullitas, n. 13.
Sola facti veritate inspecta non intelligitur in processo sustantiando, sed in pronuntiando, num. 14.
Iudices Superiores tenẽtur in processo sustantiando obseruare substantialia iuditij, num. 15.
Legislator non præsumitur se incontinenti corrigere, n. 16.
Principes quando iuris rigorem relaxant debent exprimere, num. 17.
Derogatio iuris nõ præsumitur, quia odiosa, n. 18.
Principes iure positiuo, & legibus generalibus vti volunt, n. 19.
Præsentia Principis non supplet substantialia iuditij, n. 20.
Substantialia iuditij sunt, quæ à lege, vel statuto cabentur, n. 21.
Iuditium non dicitur vbi iuris ordo non serbatur, n. 22.
Superiores magis tenẽt leges obseru. n. 23
Superiores leges non obseruando grauius puniuntur, num. 24.
Superiores non poßunt iudicare secundum conscientiam, sed secundum allegata & probant, num. 25.
Innocientia rei opponi potest contra quascũque sentẽtias etiã de Reuista, n. 26.
Iudex facere non potest delictum, vbi nõ est, num. 27.
Quæstio facti licet in arbitrio sit iudicãtis, pœna tamem non ita, num. 28.
Inocentes non sunt condemnandi, nu. 29.
Peccatum ex malitia est contra Spiritũ Sanctum, quod non remititur, nu. 30.
Leges non intelliguntur in casu de quo legislator interrogatus nõ esset status, n. 31
Paria sunt occidere innocentem ac illum se defendere vetare, n. 32.
Leges nõ sunt vinculũ iniquitatis, n. 33.

Legi

Legi non est obediendum contra præceptum Dei, num. 34.
Peccatum dispensando Reges neque Pontifices licitum facere possunt, nu. 35.
Principi non dedit Deus potestatem peccandi neque auferendi alienum, n. 36.
Posse non dicitur quod cũ peccato potest, num. 37.
Lex 4. tit. 17. li. 4. Recopila. inteligentes de manifesté grabato iniuriam faciũt Principi, num. 38.
Lex 2. tit. 14. lib. 4. Recopila. de manifestæ grabato illustrata, num. 39.
Lex 3. tit. 14. libr. 4. Recopila. de grabamine notorio comprobata, num. 40.
Manifestê grabatus auditur contra quascumque sententias, etiam de Reuista num. 41.
Legis generali prohibitione non intelligitur cõpræhensa nullitas ex capite alterius statuti seu rescripti insurgẽs, n. 42.
Citationis defectus opponitur cõtra quascumque sententias, etiam de Reuista, num. 43.
Citationis defectus nulla lege est sublatus num. 44.
Sententiæ denegatis Reo defensionibus non potest statuto iustificari, num 45.
Princeps tolere nequit quæ sunt iuris naturalis, num. 46.
Sententia ex falsis instrumentis rectratatur, num. 48.
Sẽtẽtia ex falsis relatoribus est nulla, n. 48
Voluntas Principis defuit ex defectu veritatis, num 47.
Sententia Principis ex falsis relationibus est ipso iure nulla, num. 49.
Relatio ad Principem quantumbis in modico deficiat vitiat sententiam, n. 50.
Principi narrandum est omne quod difficiliorem redderet, num. 51.
Quod nullum est nullum efectũ potest sortiri, num. 52.
Erroris exceptio contra quascumque sententias, admittitur, num 53.
Piaculum esset, vt à Principe ostenso opere virtutis ipse ab eius obseruatione retraheretur, num. 54.
Sẽtentiæ Præfecti prætorio ex errore sũt nullæ ipso iure, num. 55.
Errore voluntatem excludit, num. 56.
Sẽtentia de Reuista est nulla quando leges non obserbat, num. 57.
Decretum Senatus, vẽga elb Escriano a hazer relacion, contra quoscumque Iudices habet e ectũ inhibitionis, n. 58
Relatione pendente quæcumque sententia est nulla ipso iure, num. 59.
Relatione pendente, vt appellatione, non est inobandum, num. 60.
Sententia de Reuista est nulla Relatione pendente, num. 61.
Relatione pendente iudices procedere nequeunt etiam partium consensu, n. 62.
Sententia de Reuista quæ sit nulla relatione pendente rebocatur querela, n. 63.
Iudices superiores procedẽtes in causa sibi prohibita delinquũt, vt pribati, n. 64.
Regalia Principes alijs cõmittere non videntur, num. 65.
Probibita supplicatio, & nulitatis querela non censetur prohibitus recursus ad Principem, num. 66.
Lege 4. tit. 17. lib. 4. Recopila. non censetur sublatus recursus ad Principem, num. 67.
Quibus lex non loquitur de illis nõ potest intelligi, num. 68.
Iura iuribus concordanda, vt ebitetur legum correctio, num. 69.
Leges nouæ intelligi debent, vt minus ius commune ledant, num. 70.
Interpretatio magis faborabilis quæ nos reducit ad terminos iuris communis, num. 71.
Omnis recessus à iure dicitur odiosus, numer. 72.
Lex generalis non comprehẽdit casus qui habent spectalem prouisionem, num. 73.
Lex si voluisset aliquid statuere, facilè expræssisset, num. 74.

Princeps & Iudex, & sententia iniqua tenentur ad restitutionem, num. 75.

1 NON dum ad superioris quæstionis coronidem perueneram, & nobis hac de re quæstio incidit nimis grauis, & ardua, in qua manifeste grauatus quærebatur de notoria iniustitia sententiæ superiorum Iudicū criminalium huius Curiæ, & petebat á supremo Senatu audiri, cōtra prædictā sētētiā, quæ erat *de Reuista*, dicēs ad prædictos iudices causæ cognitionē nō pertinuisse, neq; fuisse iuris ordinē; seruatū, neq; in causa auditum, neque datum tempus ad se defendēdum, aut suplicandum, neque cōmisisse delictum, neque conuictū fuisse, neque senatus decreta obseruasse, & pronunciatū relatione pendente, falsis testibus, & falsis relationibus, & errore notorio, & nihilo minus reus non audiebatur, ex Regni, *l. 3. & l. 4. tit. 17. & l. 1. & l. 2. tit. 19. lib. 4.*
2 *Recopil.* ✝ Quæ quidem leges aduersus predictas senrentias *de Reuista*, reis denegarunt opponi posse quascumque nullitates, etiamsi dicant ex acta constare, neq; defectum iurisdictionis, aut notorium grauamen, nam vt ait potentissimus Rex noster D. Philipp. II. in d. l. 4. quæ alijs omnibus, vt magis nouissima, sic magis cassū vrgebat. *Ordenamos, i mandamos, que en todos, i qualesquier negocios, en que cōforme a las leies destos Reinos, de las sētencias dadas por los del nuestro Consejo i Oidores de las nuestras audiencias, no ha lugar supplicacion, se entienda asi mesmo no auer lugar alegarse, ni oponerse de nulidad, aunque se diga, i alegue ser de incompetencia, o defecto de Iurisdicion, o que della notoriamente cōsta del processo, i autos del, o en otra qualquier manera, ni para impedir la execuciō, de las tales sentencias: ni para que despues de executadas se pueda tornar al pleito, i que por las dichas sentēcias se entiendam ser acabados, i fenecidos los dichos pleitos, sin que se puedan tornar a mouer, ni suscitar, ni tratar en manera alguna.* ✝ Et cū casus vngeret, neque vllus vnquā ex gregatum iuris interpratum, qui dictam legem sunt commentati, nec verbo vllo portam pondere viderentur in tam iustissima, & equa defensione, non sum arbitratus cum alijs in hac sirti impingere, neque legem culpare, vt rabula quidam asserebat, dicens durum esse, sed legem ita scriptam esse, *l. prospexit D. qui & à quib.* quia difficultas legis, nō legislatoris culpæ, sed inscitiæ non assequentium tribuanda est, vt tenet, *Aul. Gellius lib. 20. noctr. Atticar. cap.*
1. ✝ Lex enim sāctissima, iustissima 4
omni rationi, & iure consona habēda est; nam si iura pro vnaquaque sētentia (etiam pedanei iudicis) presumit esse iustam, & ex bono, & equo latam, *l. 2. C. de offic. ciuil. iudic. l. 2. C. de prædijs curial. lib. 10. cap. illud cap. ad audientiam de præbend. l. 10. tit.*
7. lib. 4. Recopilat. ✝ Quid de illa de- 5
beat præsumere? quę tot virorū applausu, qui cæteris alijs ingenio, literis, & nobilirate corruscant, ac tot partium solicitudine, atq; prudētum consultatione semel atque iterū, firmum, stabile, atque valiturū statuerunt, vt litigantium tergiberſatione cælari? ac inanis nullitatis spe, vt defectus iurisdictionis in Principe, anteuerti? quia prædictę sententię per Principum ora diuinitus promulgātur, l. 1. *D. de offic. præfect. prætor.* l. *à Proconsulibus D. de appell.* l. 1. *D. à quibus appellan. nō sit.* ✝ Vnde merito neque allegantes audiūtur, neque probare offerentes admittuntur, neque osten-

oſtendentẽs creduntur, quia licet ex actis conſtet, potuerunt iudices, vt Deus, omiſſa iuris ſcrupulitate ſola facti veritate inſpecta ſentẽtiam ferre, *l. 22. tit. 4. l. 58. tit. 5. lib. 2. Recopilat. l. 10. tit. 17. libr. 4. eiuſdem Recopilat.*

7 † Quod licet ita verum ſit: aliquas patitur exceptiones quibus partes ad uerſus aſſertas ſententias audiũtur, quas ex prædictæ legis contextu, mẽte, atque iuris conſona diſpoſitione (quæ, quia aliui, non habebis) delin care lubet, nam, vt ait Modeſt. Iuris Conſultus, in l. ſcire oportet, §. illud D. de excuſat. tutor. *ſed, & ſi maxime verba legis hunc habeant intellectum, tamen mens legislatoris aliud vult.*

8 ¶ Primó enim præfata lex nõ loquitur de manifeſte grauato, nec de illo poteſt intelligi, quia, vt ait Robert. Lancellot. d. capit. 12. limit. 8. numer. 25. *Quod ſi per legem aut ſtatutum tollitur appellatio non cenſetur ſublata, quandoquis manifeſte grauaret, ſecundum Bald. in l. 1. C. ſi de moment. poſſeſ. fuerit appellat. & in l. conſentaneum C. quommodo, & quando Iud. & per Alexandr. conſ. 77. viſis numero 12. colun. final. libr. 3. & conſ.* 160. *Viſo, num. 26. lib. 3. cum concord. de quibus per eund. Allexand. in l. 4. § condemnatum D. de re Iudic. & in l. de pupilo §. qui opus* D. *de noui oper. nunciat. quibus addde in recollect. Caputaquen. p. 2. deciſſ. 38.*

9 † Grauare autem manifeſte dicitur quando procedit Iudex iuris ordine non ſerbato, nam licet iuſta appareat, iniuſte tamen profertur, & ita non prẹſſumit lex pro tali ſententia, ſed aduerſus eam, quod ſit iniuſta, quia formam datam à lege, vel ſtatuto non ſeruabit, *Bald. & Cyn. in l. ſancimus C. de iudic. Paris de Puteo in ſyndic. V. Index. cap. 1. n. 22.*

10 † Etiãſi ſententia ſit ſuperioris, quia omnes Iudices tam minores, quam maiores in procedendo, & iudicando tenenentur obſeruare leges generales, *Auth. de Iudic. §. final. collocat. 6. & ſub Rub. in med. liter. non fiet. ſac. iuſſ.* ibi, *omnes Iudices, qualiter cumque iudicent, ſiue ex ſcripto, ſiue non ſcripto generales leges cuſtodiſſe debent, & ſecundum illas ſententias proferre, & aliter latas infirmas eſſe iuuet, & appellatione non indigent, neque ex compromiſſo infertur pœna.*

11 † Quod non vno iure comprobatum eſt, *in l. final. in fin.* C. *de vetere Iure & nucleand. l. final.* C. *ſi contra Ius, vel vtilitat. canonizata* in *capit. dicenti 25. quæſt. 2. & capit. iudicet 3. quæſt. 7. princip. Inſtitut. de offic. iudic.* Cuius hęc ſunt verba, *& quidem in primis illud obſeruare debet Iudex, ne aliter Iudicet, quam quod legibus, aut moribus proditum eſt.*

12 † Nam dum aliquid contra leges decernunt, vel earum formam non obſerbaberint pro nullo, in fecto, ac in vtili habendum eſt, *l. non dubium* C. *de legib. l. pacta quæ contra* C. *de pact.* l. *ex pretio* C. *ſi certum petat. capit. imperiali 25. quæſt. 2. capit. vides, diſtinct.* 10. *capit. 2. in fine de teſtib. capit. pro vida de Elect. libr. 6.*

13 † Nullum autem quod eſt dicitur iniquum, l. *ſcire oportet §. fin.* l. *qui teſtamento, & ibi Bald.* D. *de excuſat. tutor. idem Bald. in* l. 1. C. *de fruct. & litis expenſ. Aegid. concl.* 343. vbi dicit, *nulla eſt maior iniuſtitia, quã nullitas,* quod probat. *Vãtius vbi ſupr. titul. quid ſit nullitas ex numer.* 20.

14 ¶ Neque Predictæ poteſtates excuſari poſſunt, quod non tenentur iuris ſcrupulitatem ſerbare, in ſententijs ferendis, ſed ſola facti veritate inſpecta, d. l. 22. *titul. 4. cum alijs libr. 22. Recopillationis*, nam præter quam quod non loquuntur in proceſſo ſuſtantiando, ſed in pronun-

15 pronunciãdo, vt notat *Azeued.* † Ex-
præſſe eis cautum eſt, vt in ſuſtanciã-
do proceſum, obſeruent formam iu-
ris, & ſuſtãtialia Iudicij, & ad id mul-
tæ leges eis diriguntur *tit. 4. 6. & 7.*
libr. 2. tit. 1. 2. & 3. libr. 3. Recopil. quas
expręſſe obſeruare iurant. l. 6. d. tit. 6.
lib. 2. Recopil. *Iuren que guardarã nueſ-*
16 *tras leies.* † Quare credendum nõeſt
velle Principem tot cõſtitutiones at-
que leges, quæ de fulminandis pro-
ceſsibus tam maturo iudicio sũt ſta-
tuta, atque tot ſæculis firma, & illi-
bata comperta, ſine cauſa vno ictu ſu
bertat, & quæ modo iuſsit, modo ir-
ritet, quia non præſumitur legislato-
rem ſe velle incontinenti corrigere,
arg. l. præcipimus C. de appell. l. fin. C. de
teſtam, neque tot conſtitutiones vno
ictu ſubertere, *cap. Eccleſia veſtra de E-*
lect. l. ſi quando C. de in offic. teſtamẽt.
17 † Vnde licet Princeps pleriq; iuris ri-
gorem relaxat, & cauſas de plano, &
ſine figura iudicij dicernat, *Clement.*
diſpẽdioſam de Iud. Clem. ſæpe de verbor.
Id nõ intelligitur niſi expræſſerit *In-*
nocent. in cap. innotuit de Elect. † Nam
18 ad id d̃bet iura omnia derogare, *DD.*
in d. cap. licet cauſam, & in l. ex imperfe-
cto D. de leg. 3. quod nunquam præſu-
mitur quia iuris derogatio eſt odioſa
l. ius ſingulare l. quod vero D. ſoluto ma-
trim. l. aduerſus C. de nupt. l. ſi quando C.
de inoffic. donat. † Et ita aduerſus,
19 quaſcũque, ſentẽtias etiam Principis,
opponitur de iuris ordine non ſerba-
to, quia ex præsũpta eius mẽte (quo-
niam non conſtat de contraria) legi-
bus vniuerſalibus ac Poſitiuo iure ſe
vti velle videtur, *cap. veritatis de dolo*
& contumatia, ibi, *nos igitur videntes*
ordinem iudiciorũ in hoc facto fuiſſe ob-
ſerbatum, & eſt tex. in *cap. licet cauſam*
de probat. ibi, *quia nollumus à iuris tra-*
mite declinare. & ſimilia *cap. cum olim*
de Elect. cap. cum ad ſedem de reſtit. ſpo-
liat. † Quare licet præſentia Princi- 20
pis ſuppleat defectus proceſus, *Felin.*
in cap. cum olim de re iudic. non intel-
ligitur de illis qui ſunt de ſuſtãtia iu-
dicij, ne actus corruat, quia ſine ſubſ-
tantia non poſſunt eſſe accidentia,
Ariſtot. lib. 1. Phyſ. † Et illa dicuntur 21
de ſuſtantia iudicij, quæ á lege aliqua
vel ſtatuto obſeruari iuuentur, *cap. cũ*
dilecta de Reſcript. cap. venerabili de of-
fic. deleg. Bald. in l. prolatam C. de iudi-
cijs & in l. 1. D. de liber. & poſth. † Dũ 22
enim iuris ordo nõ obſerbatur, iudi-
cium nõ dicitur quia veritas corruit,
& iuſtitia opprimitur, D. Iſai. cap. 59.
Conuerſum eſt retorſum iudicium, & iuſ-
titia longe ſtetit, quia corruit in platea ve-
ritas, & æquitas non potuit ingredi. Et
facta eſt veritas in obliuione: & qui re-
ceſsit à malo, prædæ patuit: & vidit Do-
minus, & malum apparuit in oculis eius,
quia non eſt iudicium. † Neq; ſuperiori- 23
tate excuſantur, quia eo magis ſunt
culpabiliores, cum teneantur magis
leges obſerbare, *l. digna vox C. de legi-*
bus l. ex imperfecto D. de leg. 3. l. cum hæ-
rede C. qui teſtam. facere poſſ. cap. quæ cõ-
tra 8. diſt. c. iuſtũ diſt. 9. † Ex quo gra- 24
uius quam inferiores puniũtur, l. 1. C.
de conductoribus lib. 11. *grauior pœna*
conſtituenda eſt in eos, qui noſtri iuris sũt
& noſtra artius debent cuſtodire mãda-
ta, & ſic nulla ſententia magis in-
pugnatur ex nõ ſeruato iuris ordine,
quam ſuperiorum, *Vantius de nullitat.*
tit. an qualibet ſent. n. 24. † Nam dum 25
iudicare debẽt ſola facti veritate inſ-
pecta ſi iuris ordinem prętermiterẽt,
nec veritatem ſcirent, neq; iudicium
facerẽt, quia veritas nõeſt dum iudi-
cium præbertitur, quia nulla alia iu-
dici veritatas habetur quam, quæ
ex actis cõſtat, & ſi alia ipſi certa vi-
deãtur, quia nullus iudex quamtum-
bis ſuperior poteſt iudicare ſecundũ
conſcientiam, ſed ſecundum allega-
ta, &

tā, & probata, vt traddunt *Epiſcopus Præſes Couarru.lib.1. varior.cap.1.ex n. 17.Menchaca lib.1.controuerſ.cap.14.late Petr.Morla in Empireo iur.p.1.tom.1. q.1.ex num.30.*

26 ¶ Secundo contra quaſcumq; sētentias e,tiā *de* Reuiſta, opponi poteſt de ignocentia rei, quia de illa ſimiliter non loquitur prædictalex, nec intellegi poteſt, non ſolum quādo quis dāmnatur ſine cauſa, ſed etiam quādo non eſt ſufficiens ad pœnam impoſitam in ſententia, quia pœna debet eſſe cōmenſurata delicto *Geneſ. cap.9. Exod.21. Leuit.24. Deuteron.25. Matth.26. cap. duo iſta 23.q. 4. l. vnica C.de raptu virg. l. 3. D. ad l.Cornel. de*
27 *Sicar. l. 15. tit.8.p.7.* † Aliás erit iniuſta, iniqua, & inrationabilis, nec iuſtificari poteſt eo quod ſit *de* Reuiſta, quia Iudex facere non poteſt delictū vbi non eſt, *Hiere. Gigas de crim. læſæ Maieſt. libr.2.tit. per quos crim.q.1.n.5.*
28 † Nec illum punire pluſquam leges puniunt, nam licet quæſtio facti in arbitrio ſit iudicātis, pœnæ vero perſecutio, non eius voluntate, ſed legis authoritate deffinitur, *l. ſi operam l. ordinem D. ad Municipal. l. ſi qua pœna D.*
29 *de verbor. ſignificat.* † Nam illud eſſet innocentem damnare, quia condignam pœnam non imponit, quod illi eſt omni iure vetitum, & maximé iure diuino, D. Marc. cap.12. *Innocentes non ſunt condemnandi*, atque naturali, Apoſtol. ad Roman. capit. 2. *Natura docet reddere vnicuique ſecundum*
30 *opera ſua.* † Quare ſacratiſsimi Reges noſtri huiuſmodi grauatis remediū tolere non videntur, nec ei quod honor, aut vita, aut bona ſinè cauſa auferūtur, ora cōpeſcere videātur, nam illud eſſet peccatū ex malitia, quod in tam ſantiſsimis Regibus, vel ſuſpicari eſt nefas, quia pecatū ex malitia eſt cōtra Spiritū Sāctū, vt probat D.
Tho. 2.2.q.14.art.1. cuius reatus nō remititur, neque in hoc ſæculo, neque in futuro, *D. Matth. cap. 12. Marc.3. Luc. 11. Apoſt. ad Hæbr. 6.* † Vnde cū 31
finem litibus imponere decreuerint, quæ eſt ratio ciuilis, *l. 12. tit. 4. p. 3.* contra diuinam, & naturalem in tantum ſui diſpendium ſtatuere non videntur, de quibus legislator interrogatus vero ſimiliter non eſſet ſtatuturus, *cap. in generali de regul.iur.lib.6. & ibi gl. allegat. tex. in cap. frater noſter 16. q. 1.* † Credi enim non poteſt, 32
vt tam Chriſtianiſsimus Princeps, vt eſt eius conſtitutionis author, ſubditis ſuis legē imponere voluiſſet, per quam manifeſte grauatum remediū denegaret, cum paria ſint occidere ignocentem, ac illud ſe defendere vetere, vt ex multis reſoluit *Maroto lib. 1. de iure quæſito cap. 14. ex num.* 49. † Quo ſolo prędicta lex, quæ ſan 33
cta, iuſta, poſibilis, & ſecundum naturam eſſe debet, ad hoc, vt obliget, *cap. erit autem lex 4. diſt. Ariſt. lib.3. Polytic. cap. fin.* eſſet iniuſta, iniqua, & intollerabilis, quia vinculum eſſet iniquitaris, *cap. inter cætera 22.q.4 c. quāto de iure iurād. auth. ſcenicas nō ſolum §. 1. coll.5.* † Neque eam tenere- 34
mur obſeruare, quia legi non eſt obediendum contra pręceptum Dei, *D. Thom. 2.2.q.33.art. 7.* nam vt ait Apoſt. Act. 5. *Obedire oportet* Deo *magis quam hominibus.* † Nam procul- 35
dubio cauſa eſſet manifeſti peccati, quod nec Reges, nec Pontifices diſpenſando licitum facere poſſunt, *c. & ſi Chriſtus de iure iurand. c. ſupereo de vſur. cum aliis per Lodou. Gomez in reg. Chancell. de impetrat. benef. viuēt. q.* 3. † Nec iuuarētur, certa ſciētia & ple 36
nitudine poteſtatis, quia Deus nō dedit Principi poteſtatem peccandi, neque auferendi alienum, *Bart. in l. fin. C. ſi contra ius, vel vtilit. Fulgoſ. &*

37 *Decius in cap. fin. n. 6. de Constit.* † Ple-
nitudo enim potestatis in Principe
Christiano consideratur secundum
leges, quia non dicitur posse quod cũ
peccato potest, *cap. faciant 22. q. 2.*
Aliàs enim frustra Acab anxius esset
pro vinea Naboth, si eam sententia
de Reuista tollere potuisset? & indig-
37 ne Iezabel punita, *Reg. 3. c. 21.* † Quo-
rũ neuter dici potest, quia Princeps,
non est Dominus rerum priuatarum
neque sententia sua valet auferre
sine causa, imó auferendo, magis
peccat quã priuatus cũ magis leges
teneatur obseruare, nã vt queritur
Nero apud Sene. act. 2. scen. fin. *prohi
beor vnus facere quod cũctis licet*; cui Se-
neca respondit,

Maiora sẽper populus à Summo exigit.

38 Vnde firmiter tenendum est præ-
fatam legem non agere in manife-
ste grauatum, & aliter eam inter-
prætantes à tam sanctissimo Princi-
pe nostro puniri debent quia men-
tem eius sinistrè interpretãtur, quip-
pe in legem committit, qui verba le-
gis mordicus hærens, contra eius ni-
titur voluntatem, *l. non dubium C. de*
39 *legib.* † Nam de Principis voluntate
ex infinitis eius rescriptis manifeste
apparet, dum illa, quæ cõtra iuris for
man, aut in tertij præiuditium vertũ-
tur exequi prohibentur, l. 2. tit. 14.
lib. 4. Recopil. *Que si en nuestras car-
tas mandaremos alguna cosa en perjuizio
de partes, que sea contra lei, que la tal car-
40 ta sea obedecida, i no cumplida* † Etiam
si dicant se vti velle certa scientia, &
plenitudine potestatie, l. 3. tit. 14. lib.
4. Recopil. *Que si entre partes vuiere cõ-
tienda, i en perjuizio de qualquiera de-
llas se diere alguna nuestra carta, i sobre-
carta, con qualesquier penas, i clausulas
derogatorias, aũque se diga que proceden
de cierta scientia, i poderio Real absoluto,*
41 † Et ita nõ obstãte prædita lege quã-
do quis apparet manifeste grabatus,
auditur contra quascũque sententias
de Reuista, *Ant. Gomez, lib. 2. variar.
cap. 13. n. 33. vers. quarto potest. Iul. Clar.
lib. 5. Receptar, §. fin. q. 61. Paz in Prax.
tom. 1. p. 5. §. 10. n. 4. Viuius lib. 1. deciss.* 42
178. n. 2. † Nam in generali prohibi-
tione non intelligitur compræhensa
nullitas ex capite alterius statuti, seu
rescripti insurgens, ne statuẽtes se ip-
sos in continenti corrigeret videan-
tur, *arg. l. præcipimus C. de appell. & in
l. fin. C. de testam. Bart. in l. 1. § & par-
ui D quod vi, aut clam, cũ alijs per Vãtiᵘ.
vbi sup. tit. quis possit dic. de nulit. n. 50.*

¶ Tertio contra quascumque sen- 43
tentias, etiam *de Reuista*, opponi po-
test de citatione, quia nullitas ex de-
fectu citationis proueniẽs nõ cẽse-
tur sublata per legem ciuilem, quia
cũ sit iuris naturalis defectus á Prin-
cipe, vel statuto tolli nequit, *Clem.
pastoralis §. cæterum de re iudic. cap. 1.
& ibi Abb. de causa possess. & propriet.
& in cap. cum olim, de re iudic. Bald. &
alij in l. 1. C. de legib. & in l. fin. C. si
contra ius, vel vtilit.* † Et quod talis 44
nullitas ab statuto qualiter cumque
loquente, & prohibente non censea-
tur exclusa expræsse tenent *Innocent.
in cap. tua nos, de cohabitat. clericor. &
mulier. Bald. in l. 1. C. quomodo, & quãd.
iudex Alexandr. cons. 225. lib. 6. An-
charran. cons. 202. aliàs 211.* Decius *cõs.
38. numer. 7. & cons. 410. numer. 17.
& cons. 603. num. 11. & cons. 681. libr.
5.* † Idem dicendum si de negatis 45
Reo deffensionibus nam cũ deffen-
sio similiter sit á iure naturali pro-
ueniens, *l. deffensionis facultas C. de
iure fisc. libr.* 10. sub dicta lege non
videtur compræhendi, quia quæ
sunt iuris naturalis á Principe tol-
li nequeunt, §. *sed naturalia Institu-
ta de iure natural. §. final. de legi-
tim. aguator. tutel. l. eas obligationes*

D. de

D. de capitis diminut. l. abdicatio D. de
46 *patria potest.* † Nec sub quibuscumq;
verbis compræhendi per dictam le-
gem, quia intelligi debēt de nullita-
tibus ex iure Ciuili probenientibus,
de quibus disponere potest, non ta-
men ex iure naturali, quod tanquam
æquum & bonum debet illibatū per-
manere, vt ex multis probat *Sebast.*
Vantius de Nullitat. sent. tit. an quælibet
sentent. possit dici null. ex num. 13.

47 ¶ Quarto impeditur executio nul-
litate ex falsis instrumentis, vel testi-
bus, iuxta illud Daniel. cap. 13. *Reuer-*
timini ad iudicium, quia falsum testimo-
nium loquuti sunt aduersus eam. Nam vt
ait tex. in l. 1. C. si ex falsis instrum.
Si tabulas testamenti, quas secutus Pro
consul vir Clariss. sententiam dixit, fal-
sas dicere vis, præbebit notionem suam
non obstante præscriptione rei iudicatæ,
48 *quia nō dū de falso quæsitum est.* † Idem
dicēdum ex falsis relationibus, nam
ex defectu veritatis, defuit etiā Prin-
cipis voluntas, qui ad talem senten-
tiam præsumitur circumbentus, *cap.*
constitutus de rescripit. ibi, *circūuenisse*
prædecessorem nostrum, l. final. C. de
his, qui á non dom. *fallendo Principis*
conscientiam, l. 53. tit. 18. p. 3. *engañan*
a aquellos que dan las cartas, é fazenles
49 *errar en ellas.* † Et ita plusquam cō-
pertum est, quod sentētiæ Principis
ex falsis relationibus sunt ipso iure
nullæ, l. 1. §. quæsitum D. de appel-
lat. *si enim docuerit, vel falso, vel nō ita*
se habere, quæ scripta sūt, nihil á nobis vi-
detur iudicatum, cū alijs per *Iacob. Me-*
noch. lib. 2. Arbitrar. cas. 201. num. 2.
50 16. & 17. † Quantumbis in modico
defficiat, *cap. non potest, de præbend. in*
6. & ignorantia iuuetur, quia non tā-
tum attenditur relatoris negligen-
tia, aut dolus partis, quam defectus
volūtatis iudicātis, *Oldrald. cons. 257.*
n. 37. Achil. Pedroch. cons. 1. n. 145. &

170. † Et ita Regia diplomata in qui- 51
bus committitur obreptio, aut subre-
ptio sunt ipso iure nulla, quia narrā-
dum est, omne id quod difficiliorem
redderent Principē, vt tradddunt *Col-*
lega meus, & amicus Pelaez *de Mieres*
de Maiorat. p. 1. q. 3. num. 3. Lancello.
Galliæ cons. 121. nu. 43. & 44. Achil.
Pedroch. d. cons. 1. ex n. 143. Couarru.
lib. 1. varior. c. 20. n. 5. † Illud enim 52
quod nullum est nullum effectū po-
test sortiri, quia habetur perinde ac si
non fuisset, *l. 1. §. penult. D. quodquisq;*
vniuers. l. 1. in fin. cum l. seq. D. de au-
thorit. tutor. l. quotiens D. qui satis dare
cogant. l. de ætate §. quod ait Prætor D.
de interrogat. act. capit. 2. de trauslat.
Prælat. Clem. 1. de immunit. Eccles. l. nō
dubium C. de legib. capit. imperiali. 25.
q. 2.

¶ Quinto aduersus prædictas sen- 53
tentias *de Reuista* admittitur excep-
tio erroris, si in eis qualecumque re-
feriatur, quia sunt nullæ ipso iure, l. 4.
tit. 26. part. 3. *Quando fuere puesto ierro*
en la sentencia, maguer no se alcen de los
Iuizios, puedense rebocar quando quier, é
non deuen obrar por ellos, bien asi como si-
nō fuessen dados. † Quæ de omnibus 54
tam inferioribus quam superioribus
loquitur, nam omnes tenētur, vt di-
ximus, leges obseruare. Nam piacu-
lum esset, vt á Principe ostenso ope-
re virtutis ipse ab eius obseruatione
retraheretur, *Apostol. ad Rom. cap. 2.*
Soto lib. 1. de iust. q. 6. art. 7. Iust. Lips.
lib. 2. Polytic. cap. 9. & 10. † Et ita sen- 55
tentię Præfecti prætorio ex tali erro-
re sunt nullæ ipso iure, *gloss. in l. 1. C.*
de sent. præfecti Prætor. adeó, vt nec
supplicationis auxilium sit necessa-
rium, *l. 1. D. quæ sent. sine appel. rescin-*
dant. ibi, *cum contra sacras Constitutio-*
nes iudicatur supplicationis necessitas re-
mittitur. tex. in *l. 2. C. quando prouocar.*
non est necess. ibi, *& ideo in hac specie nec*
suppli-

supplicationis auxilium necessarium fuit.
56 † Nam error voluntatem excludit, l. *si per errorem D. de iurisd. omn. iudic.* quia non videtur consentire, qui errat, l. *consensisse D. de iudic. l. 15. tit. 22. part. 3.*
57 † Vnde in terminis quod aduersus tales sententias audiatur, quia sunt nullæ ipso iure expressé tenet D. Ioan. Gutier. in Pract. lib. 3. q. 17, num. 236. *Et potissimum prædicta vtriusque Chancellaris consultatio, etiam si expressé superioribus cōtra dicat, adhuc euitari posset, quia esset contra leges expressas* l. 2. *C. quando prouocar. non est necess. ibi; sententiā eius contra tam manifesti iuris formam datam nullas habere vires palam est.*
58 ¶ Sexto contra prædictas sententias opponi potest de nullitate inhibitionis, vt quando partes quærūtur se á iudicib⁹ criminalibus hui⁹ Curię vel alijs Magistratibus se cōprimi, & libellum quærelæ offerunt Regi, vel eius supræmo Senatui, & iubetur, quod tabellio eat ad faciendam Relationem, vt sæpius in Senatu rescribitur in hęc verba, *venga el Escribano a hazer Relacion.*
59 † Quia eo ipso præfati Magistratus sunt inhibiti ipso iure, vt in terminis docet, *Sebastian. Vantius tract. de nullit. sent. ex defectu iurisd. ordin. n. 143.* cuius hæc sūt verba, *Et quod de recusatione, & appellatione dictum est, idem dicendum erit de Relatione causæ ad Principem faciendā, quoniā Relatione petita suspenditur, imò finitur iurisdictio inferioris, nec valet id quod postea, seu illa pendente facit, cap. licet de offic. de leg. cap. bonæ de postul. prelator.*
60 † Nam sicut appellatione pendente nihil est inuocandum, l. 1. *cum rub. D. nil nouand. appell. pend.* ita similiter Relatione pendente, *vt per DD. in rub. de appellat. Franc. in cap. cū speciali eodē tit. in 6. Ioan. Andr. in cap. legitima eod. tit. cum alijs per Lancellot.* *d. tract. de attent. p. 2. cap. 8. n. 1.* † Nam 61 cum multi sint casus per cum cōgesti, *n. 2. 3. 4. & 5.* in quib⁹ debeat fieri Relatio ad Principē, si dicta Relatione petita prędictæ Potestates procedant, & in causa semel, atque iterum pronuncient, talis sententia *de Reuista* erit nulla ipso iure, vt ex multis firmat, *idem Lancellot. vbi prox. ex num. 6.* † Quia nequeunt procedere 62 etiam partium consensu, *argum. cap. cum de appellationibus, & ibi Abb. de appellat. lib. 6.* nam licet contariū tenere videatur *in cap. constitutus de appellat. in Decret.* verius est non posse procedere per *tex. in d. cap. bonæ & l. 2. de postul. prælator.* quem ad hoc commendat *Aufrer. in addit. Tolosanæ decis. 480* † Et licet ex clausula appellatione remota rebocari nō posit priuilegio attentatorum, potest rebocari per viam quærelæ ordinariê agendo secūdum *Hostiens. in cap. pastoralis, §. præterea & illi omnes de offic. delegat. Abb. in cap. vt debitus de appellat. cum alijs per Rob. Lācellot. vbi supr. p. 2. cap. 12. limit. 8. num. 43.* 63 † Idque maximé 64 si se intromiterēt in causa sibi prohibita, vt Natalibus restituendis, possessione ex primó decreto in causa maioratus, quā vocāmus *Tenutā*, & similibus quæ Reges nostri sibi in supræmæ potestatis ptærrogatibam reserbarunt, quia talis defectus iurisdictionis non compræhenditur sub dicta lege, quia cum sint prohibiti, non procedunt, vt Iudices, sed vt pribati *Bart. in* l. 1. *vers. cabeat* Iudex *C. si á non cōpet. Iudic.* † Et ita licet ex d. lege de- 65 fectus iurisdictionis aduersus tales sententias non possit allegari, in hoc casu cessat eius dispositio, cum vero similiter credi non possit ea quæ sūt Regalia, & supræmæ suæ potestatis prærrogatiuæ Principem alijs velle committere, *arg. cap. in generali de regulis*

gulis iuris in 6. cũ alijs per Ludou.Gom. in reg.Chancell.tit. de non iudicand.iuxta form. supplicat. q. 14. † Prohibita
66 enim appellatio, vel supplicatio, & nullitatis quærela, nõ censetur pro hibitus recursus ad Principem, vt docent Minodous in Neapolitan. deciss. 27. & deciss. 42. Abb. in cap.1.de Rescrip. Menoch.de arbitrar.lib. 1.q.70. Lãcellot.de Attent.cap. 19. de attent. pendente recurs.ex n.22. † Quinimo prædictam legem de hoc casu intelligẽtes crimem lesse Maiestatis cõmittunt, quia expresse agũt cõtra Supræmam Regis potestatẽ, in qua incurrunt negando recursum prędictum, vt ex multis tradunt Marta de iurisd. p.4.cent. 1.cas.56.n.8.fol. 119. Maroto de iure quæsito lib.1.cap.32.n.74.
67
68 ¶ In quibus omnibus casibus, & eorum singulis, quia Iudices manifeste grabant, eorũ nulitas opponi potest contra quascũque sententias de Reuista, non obstante prędicta legę quia cum de eorum vllis non loquatur, nec de illis potest intelligi, l. vnica §. si autẽ & ibi Bart. C. de caduc. tollen. cap. ad audientiam de decim. † Nam
69 licet leges generaliter loquentes ita intelligantur, l. 1. §. generaliter D. de legat. prestan. id non procedit quando leges corriguntur, aut resultat absonus intellectus, quia talia de legislatore nõ presumuntur, cum iuueat iura iuribus concordare, vt euitetur legum correctio, cap. cum expediat de Elect. libr. 6. l. 1. C. de in offic. donat.
70 † Idque magis in d. l. 4. quæ cum sit lex noua intelligi debet, vt minus ius commune lædat, l. 2. C. de noxal. l. Sancimus C. de testam. l. præcipimus C. de appellat. auth. quas actiones C. de sacros. Eccles. † Et ita hęc interpretatio
71 magis faborabilis censenda est cum nos magis reducat ad terminos iuris cõmunis, quia facilius reuertitur res ad suam naturam, l. si vnus §. pactus ne peteret D. de pact. l. fin. C. de sponsalit. largit. c. ab exordio dist. 25. † Quod 72 semper obseruandũ esse in omni statuto docet Cacher. deciss. 57.n.3. quia omnis recesus à iure dicitur odiosus, l. ius singulare l. quod vero D. soluto matrim. l. aduersus C. de nupt. cum alijs per Gallin. lib. 6. de verb. signific. cap. 15. ex n. 1. † Vnde cum prædicti 73 casus, neq; eorum vllus in dicta lege exprimatũ, ex ei⁹ generalitate nõ debent compræhendi, nam lex generalis non compræhendit casus, qui habent speciam prouisionem, l. doli clausula D. de verbor. signific. l. sanctio legum D. de pæn. † Nam si lex voluisset facile expræssisset, d. l. 2. §. si autem & ibi Bald. l. qui soluendo D. de hæredib. inst. l. si seruus §. non dixit prætor D. de acquiren. hæred. cap. inter corporalia de transl. Episcop. Tiraq. in l. si vnquam V. literis ex n.3. C. de reuocand. donat. † Et ita ex præsumpta eius vo- 75 luntate ad hos casus non potest extendi, vt innocẽtis vita, fama, aut fortuna auferatur: aut quæ tot iuribus nulla, & irrita sunt in tantum Reip. damnum; partium dispendium, iudicum peccatum; & ipsius mat Principis conscientiam sustineãtur; nam ex sentẽtia iniqua omnes ad restitutione m tenentur, D. Thom. 2.2. q. 62. art. 1. 2. & 16. Couarru. in cap. cũ esses n. 8. de testam. & in cap. peccatum p. 2. §. 3. n. 9. & §. 6. ex n. 1. de Reg. iur. lib. 6.

CAP. XXXI. De Ecclesiastica sepultura & ijs, qui sibi mortem conciscunt.

SVMMARIVM.

Ecclesiasticæ sepulturæ traduntur rei ex regionis consuetudine, n. 1.

Hære-

Hæretici pœnitentes traduntur Ecclesiasticæ sepulturæ, n. 2.

Hæreticis non denegatur pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramentum si pœnitẽtes appareant, n. 3.

Reorum cadauera tradenda sunt petentibus, vt Ecclesiasticæ sepulturæ tradãtur, n. 4.

Deuter. cap. 2. de reorũ cadaueribus illustratum, n. 5.

Reus tradendus est sæpulturæ Ecclesiasticæ, n. 6.

Iudex negans cadauera reorum sæpeliri tenetur actioni iniuriarum, & parti damno illato, n. 7.

Mortem oppetentes vi sibi illata non traduntur Ecclesiasticæ sepulturæ, n. 8.

Mortem sibi cociscentes ante executionem sententiæ tanquam pertinaces iudicantur, n. 9.

Excommunicati quare nõ mandentur Ecclesiasticæ sepulturæ, n. 9.

Qui in manifesto peccato moriuntur non debent in Ecclesia sæpeliri, n. 10.

Mortem sibi conciscentes diuinam vsurpat iurisdictionem, n. 11.

Inpœnitentia finalis est peccatum contra Spiritum Sanctum, n. 12.

Peccatum contra Spiritum Sanctum non remittitur, neque in hoc sæculo, neque in futuro, n. 12.

Mortẽ sibi cõciscẽtes peccãt contra ipsam naturam, n. 13.

Mortem sibi conciscentes peccant contra charitatem, n. 14.

Sanson excusatur de sui ipsius homicidio, n. 15.

Mortem sibi conciscere apud multos Philosophos laudabile, n. 16.

Fortitudinis magis est mortem comtẽnere quam odisse vitam, n. 17.

Mortem sibi conciscentes pœnitentiæ locum non relinquunt, n. 18.

Mortẽ sibi conciscentes rei debent in furcam agi, n. 19.

Iudex regulariter nõ potest in corpꝰ mortui sæbire, n. 20.

Crimine enim nec crimẽ nec criminis pœna potest extingui, n. 21.

Cadauera puniuntur in atrocioribus ad eorum necessarium exemplum, n. 22.

Statua rei sucedit loco cadaueris suspẽsionis, n. 23.

Mortem sibi conciscens, quambis delictum fateatur, & se pænitere afirmet punitur, quia similis est Iudæ, n. 24.

Mortem sibi conciscentes non amittũt bona, n. 25.

Memoriæ damnatio datur in pœnam, numer. 26.

Quæ requirantur ad bonorum confiscationem, n. 27.

Leges Regni correctæ in montem sibi cõbi conciscentes, n. 28.

Reus mortus ex egretudine tradendus est sepulturæ, n. 29.

Crimina morte extinguntur, n. 30.

Hæresis crimem morte non extinguitur, n. 31.

Bona hæreticorum ab hæredibus exiguntur, & eorum ossa exhumantur, n. 32.

Hæreticorum cadauera scienter sæpeliẽtes sunt excommunicati, n. 33.

Iudex dum corpus rei sæpelire permi it, quid facere teneatur, n. 34.

SED huiusmodi reis 1
iuxta tenorem sentiæ à carnificis manu interfectis, an traddi debeãt Ecclesiasticæ sepulturæ? dubitatum video, & sequẽdam esse regionis consuetudinẽ respondent *Ant. Gomez Var. 3. cap. 14. n. 8. Iul. Clar. lib. 5. Receptar. §. final.*
q. 100. *n.* 1. † AEquius est, vt tradãtur; nam etiam si hæretici sint, dum pœnitentes moriuntur Ecclesia non debet vllo denegari, *D. Matth. c.* 18. 2
† Nam eis non denegatur pœnitẽtiæ 3
& Eucharistiæ Sacramentum si veri pœnitẽtes appareant, *cap. super eo de hæretic.*

hæretic.libr.6.gl. in Clem.1.de pœnit.& remiſ. Turrecrem. in c. quæſitũ de hæret. Nauar.in Manual.c.25.& in Ench.c.22. Petr.Binsfeld. in cõfeſ.maleſic.p.2. dub.

4 5. † Vnde dubiũ nõ eſt, quod Eccleſiaſticæ tradãtur ſepulturæ, cũ crimina morte extinguãtur, *l. defuncto. D. de public.iudic.* *Petr. Binsfel.in l.*5.C.*de*

5 *mal.& math.q.2.c.1.* † Aliás iudex ſi in tale corp⁹ defunctũ ſæuierit cũ ſuſpẽdẽdo, vel cõcremando, aut ſæpellire negando, vel in loco ignominioſo id fecerit, tenebitur actione iniuriarum, & parti damno illato, *l.*1.§.*quoties* D. *de iniurij*, quod vindicare ad hæredes et cõsãguineos defũcti expectat, *Pet.*

6 *Binsfeld.in d.l.5.q.2.cõcl.2.* † Et ita iudices debent cognatis, vel quibus libet petentibus eorum cadauera concedere, vt Ecleſiaſticæ ſepulturæ tradãtur, l.1.l.fin. D.de cadauerib.punit. l.*obnoxios* C.*de relig.& sũpt.funer.Co-*

7 *uar.lib.2.variar.c.1.n.11.* † Quib⁹ aſtipulatur veteris iuris lex Deuter.c.12. *quãdo peccauerit homo, quod morte plectẽdus eſt, & adiudicatus morti appẽſus fuerit patibulo, non permaneuit cadauer eius in ligno, ſed in eadem die ſæpeliatur.*

8 ¶ Quo ad alios autẽ qui ſententiæ executionẽ morte prçuenerunt, ſi id fiat vi ſibi illata, dũ in carcere exiſtũt quia credũtur ex cõſcientia criminis mortẽ ſibi cõciuiſſe, mãdari non debẽt Eccleſiaſticæ ſepulturæ, *cap. pla-*

9 *cuit 23.q.5.c.ex parte de priuil.* † Nam eo ipſo pro cõfeſsis habẽtur, & tãquã pertinaces iudicãtur, & declarãtur excõmunicati, & demũ excõmunicantur, quo atinet ad operationẽ viuẽtiũ vt pro eo nõ fiãt præces, neq; oblationes neq; inter fideles ponatur, & hæc eſt cauſa ne mandetur, Eccleſiaſticæ ſepulturæ, *cap. ſicut in primò de hæret.c.2.c. accuſatus eod.tit.lib.6.c. à nobis de ſ't. excõmunicat. c. Eccleſiã de cõſecrat. diſt.1.c. ſane profertur 24.q.2.l.8.tit.13 p.1.Grillãd. de hæretic.q.9.n.2.Villadiego q.22.n.7.* † Nam in Eccleſia non 10 ſunt ſæpelliẽdi excõmunicati, hæretici, & qui in manifeſto peccato moriuntur, pro quibus Deũ orare non licet; nam ad id fideles in Eccleſia cõduntur, vt ingrediẽtes pro eis Deum prçcentur, D. *Auguſt. libr. de cura pro mort.cap.cum grauia,* 13.*q*.2.*c. ex parte cap.ſacris de ſepult.Clem.*1.*eod.tit.Caſtro de iuſta hæretic.punit.lib.2.cap.*18. *Brun. lib.* 4. *de cerem.cap.2.&.7.*

¶ Illi enim, qui mortem ſibi conciſcunt, diuinam vſurpant poteſtatẽ, quia vitæ, & mortis ſolus Deus author eſt, Deuter. cap.32. *ego occidã, & ego viuificare faciam,* & Sapient. c. 16. *tu es Domine, qui vitæ, & mortis habes poteſtatẽ.* † Et cõmitunt peccatũ cõtra Spiritũ Sãctũ, quod eſt impœnitẽtiæ finalis, D.*Tho.*2.2.*q.*14.*art.*1. quod ei remiti nõ valet, neq; in hoc ſæculo, neq; in futuro, *Mat.c.*12.*Marc* 3.*Luc.*11.*Hæbr.*6. † Et ſimiliter peccãt cõtra ipsã naturã, quæ reb⁹ omibus eam vim inſeruit, vt appetãt ſui cõſeruationẽ, & reſiſtãt corruptioni, vt traddit *Ariſt.libr.*2. *de Gener. l. vt vim D.de iuſt.& iur.* † Et peccant ſimiliter cõtra diuinũ prçceptũ, nã illud, *nõ occides*, ipsũ met hominẽ á fortiori cõplectitur, quia ſe ipsũ occidẽs magis cõtra charitatis ordinẽ pecat, quia charitas debet àſe incipere, *D.T.* 2.2.*q.*26.*et Sẽr.*3.*diſ.*18. nã vt ait Eccl. c.14. *qui ſibi nequã eſt, cui alij bon⁹ erit?*

¶ Neq; obſtat Sãſonẽ ſe occidiſſe, & inter Sãctos veteris teſtamẽti annumerari, nã id fecit ex diuina reuelatione, vt probat *Euſeb.li.*8.*hiſt.Eccl. c.*12.*& c.* 17. neq; aliud de tanto viro eſt credẽdum, cũ Deus ſui ipſius homicidam abhorreat, *cap. diſplicet* 23. *q.*4. † Nam licet apud varias nationes ſe ipſum occidere laudabile fuiſſet, vel pro infamia fugienda, vel vitæ

tædio,vel alia de causa,ex quo Chry-
sippus,Empedocles, Zeno, Cleãtes,
Lycurgus,Demosthenas,Themisto-
cles,Annibal,Cleomenes,Brut⁹,Ca-
to Vticẽsis,Marcus Antonius,&alij
multi prudentes, fortesque viri mor-
17 tem sibi nefariã consciuerunt. † Cõ-
traria sententia ipsis met Ethicis qui
melius sentierunt amplexa fuit, quia
fortium virorum est magis mortem
contemnere, quam odisse vitam , vt
docent *Plato in Phedro,& li.9. de leg.*
Arist. lib.3.Ethic.c.7. & lib.5.c.11.&
alij relati Alciat. libr.4.Parerg.capit.4.
18 † Quod maiorib⁹ de causis apud nos
tantum facinus execrari debet, quia
talibus sibi mortem cõsciscentibus,
salubri pœnitentiæ locus non relin-
quitur, *cap. si non licet, cap. placuit* 18.
q. 5. *D. August. lib.1.Ciuit.Dei cap.17.*
D.Clem. lib.7.Recognit.D.Cypria.lib.
de Duplici *mart. Origin.lib.2.in Iob.La-*
ctan. lib.3.diuin.Instit.cap.18.D.Thom.
Sent.2.q.64.art.5.
19 ¶ Et ita tanquam impœnitentes,
& de tanto seclere conuicti eorũ ca-
dauera debẽt à Iudicibus in furcam
agi, *Deci⁹ in l. imperiũ D. de iurisd.omn.*
iudic. Menoch. lib.2. Arbitr.cent.3. cas.
20 285.*n.*7. † Nã licet regulariter iudex
non possit in corpus in cauere mor-
tui sæuire , illud suspendendo,vel de-
colando, vt traddũt *Carrer. in Pract.*
§. *homicidium n. 223. Ant.Gomez, d.*
tom. 3.cap.3.num.13.Plaza de delict.lib.
21 1.*cap.*23. † Locum non habet quan-
do moriendo nouum crimen com-
mititur,& ipsa mors crimen est : cri-
mine enim , nec crimen, nec crimi-
nis pœna potest extingui , vt probat
Maroto de iure quæsito lib.2.cap.3.n.15.
22 † Idque maximé in atrocioribus vbi
re[illegible] i[illegible]s est cadauera puniri ad eorum
necessarium exemplum, *Iul. Clar. vbi*
supr. q. 51. *nu.* 15. *Menoch. d. cas.*285.
*n.*9. *Couar. lib. 2.variar.cap.1.Bald.in*

l. defuncto de public. iudic. Marsil. in l.
quæstionis D. de qq. n. 31. † Et ita li- 23
cet talis consuetudo sit iam hodie a-
bolita cadaueris suspẽdendi in tribu-
nalib⁹ sãcti Officij ei⁹ loco rei imago
erigitr̃ ex mẽbraneis cartaceis,vulgo
statua quæ proco curiæ sæculari trad-
ditur flammis exurenda, *Immola in d.*
l. defuncto D. de publ. iudic. & in l. 3.
D. de bonis eor. † Etiam si reus suum 24
delictum fuisset cõfessus, & se pœni-
tere affirmaret, quia similis est Iu-
dæ qui pœnitentia ductus se suspen-
dit, *cap.* Iudas, *cap.nihil dist.*3.*Villadie*
go de hæretic. q. 22.*Alberic. in rub. de*
bonis eor. † Et ita vbi bona confiscan- 25
tur potest agi ad bonorum confisca-
tionem, nam eo solo quod mortem
sibi consciscit bona non confiscan-
tur, *l.*3. §. *siquis autem D.de bonis eor.*
l. siquis filio §. *eius D.de iniusto rupt.l.*
fraudem §. *eius bona D.de iure fisci l.om*
ne delictum §. *qui se vulnerauit D. de re*
militar.l.24.tit.1.l.6.tit.21.p.7. † Vbi 26
autẽ talis cõsuetudo nõ est potest agi
ad menoriç dãnationẽ, *Iul.Cl.d.§.fin*
q.51.n.14. nã vt prætiosa est in cõspe-
ctu Dñi mors sãctorũ eius *Ps.*115. si-
ue,vt durat sẽper mors iusti cũ laudi-
bus, sic nomẽ impriorũ debet putres-
cere, *Prou.c.*10. † Ad bonorũ autẽ cõ- 27
fiscationem necessaria est accusatio
qua quis teneatur de aliquo crimine
*l.*1.*C.de bonis eor.l.*1.*D.eod.l.*21.*ti.*1 *p.*
7.*l.*2.*tit.*28.*ead.p.*7.*l.*9.*tit.*13.*li.*8.*Ordi.*
*l.*8.*ti.fin.d.li.*8. † Sed hodie correctæ 28
sunt prædictæ leges, per nouiora iu-
ra , *l.* 8. *tit.* 23.*lib.*8.*Recopil.*& alia in-
raq; certis in casib⁹ similiter corriũ-
tur se ipsũ occidere permitit, *l.*24.*ti.*
1.*l.*2.*tit.*27.*part.*7.

¶ Si vero nõ vi sibi illata,sed ægre-
tudine,vel debilitate, aut carceris in-
cõmoditate ãte sẽtẽtiã moriãtur,cõ-
munẽ aliás sequor, scilicet non posse
iudicẽ in mortũ sæuire,vel vetare ne
Eccle-

Ecclesiastica tradatur sepultura, nã actione iniuriarum, & peccato mortali teneretur, *d. cap. placuit, cap. ex parte de sepultur. Angel. & alij in l. 1. §. quotiens D. de requirend. reis, Couar. lib. 2. Variar. cap. 1. n. 11. Ioan. Maior in Sẽt.*
30 *4. dist. 45. q. 4.* † Nam absoluta corporis, & animæ compagine, qua crimina committũtur, reus liberatur eo quod præbentus à sũmo Iudice Deo, ad maximum eius tribunal aduolauit, quo alius se intromitere nequit, quia crimem mortalitate extinguitur, *l. 1. cum seqq. C. si reus vel accusat. l. 1. C. ne ex delict. defunct. l. defuncto D. de public. iudic. l. crimem D. de pœnit. §. non autem Instit. de perpet. & tem-*
31 *por. act.* † Nisi crimem sit hęreticum cuius reatus morte non soluitur, *l. apostatarum C. de apostat.* quia eo quod ex exceptis est, potest post mortem cõtra defunctũ agi, vt ex multis tra-
32 dit *Iul. Clar. d. §. hæresis.* † Et ita bona poterunt ab hæredibus exigi, & ossa exhumari, & comburi, quemadmodum iustus Rex Iosias fecit dum hæreticos & eorum ossa commisit igni, *Reg. 4. cap. 23. Paralip. 2. cap. 34.* & Iræne Augusta effodit ossa soceri sui hæretici, & iussit illa ardere, *Nicephor. lib. 17. Ecclesiast. hist. c. 27.* † Et 33
qui tales hæreticos scienter Ecclesiasticę sepulturę mandaberit, excõmunicationis sententia subiacebit, donec proprijs manibus ea publicè effodiat, & extrahat, si á fidelium corporibus decerni possunt, *cap. sicut de hæretic. cap. 2. eod. tit. lib. 6. cap. sacris de sepultur. Instruct. Hispal. c. 20.* † Po- 34
terit tamen iudex sinere corpus sæpelliri cum protestatione, & litem cœptam contra mortum prosequi, citatis ad defensionem quorum intest, vt etiam in hæresi crimine docent, *Episc. Simanc. de cathol. instit. tit. 62. Bellamer. decis. 677. & decis. 678. cum tribus seqq.*

EPITOMES DELICTORVM IN QVIBVS APERTA, vel occulta inuocatio dæmonis interuenit.

LIBER IIII.

DE CRIMINIS PVNITIONE in foro interiori animæ.

D.D. PHILIPPI III. HISPANIARVM REGIS Catholici iussu scriptus, ac totius Senatus Regii approbatione, ad pititionem D. Fiscalis vulgatus.

CAP. I. De iurisdictione spirituali.

SVMMARIVM.

Spiritualis iurisdictio soluis Dei est, n. 1.
Spiritualis iurisdictio in Christo admirata, n. 2.
Christus vt purus homo reputatus, nu. 3.
Messias in spirituali iurisdictione venturus fuit Euangelizatus, n. 4.
Christus à Patre missus est ad spiritualē iurisdictionem, n. 5.
Joannis de Hus, & Martin. Lutherus de Potestate Ecclesiæ refutati ex n. 6.
Iurisdictio spiritualis Ecclesiæ necessaria n. 7.
Difficiliores morbi ex peccatis oriri solēt, n. 8.
Corporis hominum & animi affinitas, n. 9.
Iurisdictio spiritualis solo Petro data secundum Hæreticos, n. 10.
Apostolos præfecit Christus in iurisdictione spirituali, n. 11.
Apostolos, Prophetas, Euangelistas, Pastores, atque Doctores ad salutem animarum, n. 12.
Iurisdictio spiritualis versatur circa peccatorum absolutionem, n. 13.
Claues Regni Cœlorum, & cura gregis datæ sunt Petro, n. 14.
Pascere Verbum ad spiritualem iurisdictionem dirigitur, n. 15.
Iurisdictio tēporalis reditur in inuitū. 16.
Dominatio externa non est altitudinis Ecclesiasticæ digna, n. 17.
Non potest militari Deo & sæculo, n. 18.
Christus Dominus criminalia & Ciuilia iuditia renuntiauit, n. 19.

Regnum, & alia temporalia Christus dimisit, n. 20.
Christo Domino omnia tradita sunt á Patre, n. 21.
Potestas nocendi non est potentia sed imbecilitas, n. 22.
Spiritualia cæteris rebus duxit Dominus anteponenda, n. 23.
Apostoli sunt constituti in Principes, & Iudices vniuersorum, Doctores, atque Rectores, n. 24.
Spirituali iurisdictioni cætara omnia subiacent, n. 25.
Iurisdictione concesa omnia illi videntur concessise sine quibus exequi non potest, n. 26.
Gladij potestas Ecclesiæ *data est, n.* 17.
Gladij potestas necessaria est, ad vnāquāque iurisdictionem conseruandā, n. 28.
Papa ex iurisdictione spirituali omnia potest, n. 29.
Omnes Christi fideles subsūt Ecclesiæ de necessitate salutis, n. 30.
Petro data sūt iura terreni imperij, & cœlestis, n. 31.

SPIRItualis iu
1 risdictio
& absoluendi á
peccatis
potestas
quia soliꝰ
Dei est, *Exod. capitul.* 34.
Psal. 18. 31. & 102. *Isai. c.* 43. & 44.
Hiere. 31. & 33. *Mat.* 7. *Marc.* 2. *Luc.* 5.
2 † Adeó priori sæculo in audita fuit,
vt eo Christus Dominꝰ blasphemia
fuisset notatus, quod peccata remitteret,
D. Matth. cap. 7. *Et videns IESVS fidem illorum dixit paralytico, confide filij remituntur tibi peccata tua; Et ecce quidam de scribis dixerunt inter se:*
hic blasphemat. † Causa fuit, quod 3
Christum Dominum, vt purum hominem reputabant, & priuatum, vt
fatentur apud D. Matth. c. 13. ad fin.
Non ne hic est fabri filius? non ne mater eius dicitur Maria? & fratres eius Iacobus, & Ioseph, & Iudas? & sorores eius non ne omnes apud nos sunt? vnde er-
go huic omnia ista? † Aliás enim si Chri 4
stum promissum Mesiam agnoscerent, hanc proculdubio, ei potestatem concederent, quippe in ea venturum iam diu eis fueret euangelizatum, per Isai. cap. 53. *ipse peccata multorum tullit.* Daniel cap. 9. *& finē ac-*
cipiet peccatū. † Et ita ipse in hac po- 5
testate á Patre missum apparte asser
tus est apud *D. Ioan. cap.* 1. *&* 3. & multorum peccata ente mortem suam remisit, *Matth. c.* 1. 9. 10. 11. 20. *&* 26. *Matth.* 2. *Luc. c.* 24. *Ioan.* 1. *Acta Apost.* 2. 4. 10. *&* 13.
¶ Ex quibus impié Ioan. de Hus, 6
& Mart. Lutherus contendunt Christum venientem, ad nostram redēptionem sua morte opus cōsumase, & in ea nos omnes saluos fecisse, ex meritis diuinæ gratiæ, quibus neq; pœnitentijs, neque absolutionibus opus non est, nam vt ait ipse Dominus per Ioan. c. *omnia consumaui, quæ dedisti,*
vt faciam. † Sed blasphemant huius- 7
modi heretici scripturę lumine obcecati, quia pœnitētia, & remissio peccatorum necessaria est neufragantibus post Christi mortem, & per consequens iurisdictionem spiritualem, ad quam Christus Dominus dicipulos suos misit, D. Luc. cap. 9. *conuocatisque duodecim Apostolis dedit illis virtutem, & potestatem super omnia dæmonia, & vt languores curarent, & misit illos prædicare regnum Dei, & sanare*
infirmos. † Quod de iurisdictione spi- 8
rituali, & absoluēdi à peccatis potestate, præter alios considero, nam difficilio-

ficiliores morbi ex peccatis oriri so-
lent, vt docent *D. Chrysost. in Matth. 4*
homil. 14. & in Ioan. homil. 37. Theophi-
9 *lact. in Marc. 2.* † Et ita ad salutē con-
ferēdam paralytico dixit Dominus
apud Matth. d. c. 7. *remitūtur tibi pec-*
cata, tanta prorsus est affinitas cor-
poribus hominum, mantibusque, vt
testatur *Aul. Gellius lib. 14. noct. Atti-*
car. cap. 13.

10 ¶ Alij paulò nequiores ham po-
testatem spirituale fetentur, sed eam
solum Petro datam impiè affirmāt,
cui Christus dixit apud Matth. c. 18.
Quemcumque ligaberis super terram liga-
tum erit in cœlis, & quemcumque solue-
11 *ris super terrā solutum erit in cœlis.* † Sed
dicendum est, quod & si promissio
illa soli Petro facta sit, vt Apostolo-
rum Principi, non propterea negan-
dum est alios Apostolos in eadē fuis-
se præfectos, cum post resurrectionē
eis omnibus dixerit apud D. Ioan. c.
20. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum*
remiseritis peccata, remittuntur eis, &
12 *quorum retinueritis, retenta sunt.* † Quia
ad salutem animarum, non solū Pe-
trum, sed Apostolos, Prophetas, &
Euangelistas, & alios ministros præ-
fuit, D. Paul. ad Ephes. c. 4. *Et ipse de-*
dit quosdam quidem Apostolos, quosdam
autem Prophetas, alios vero Euāgelistas,
alios autem Pastores, & Doctores ad cō-
summationem sanctorum in opus ministe-
rij.

13 ¶ Quæ quidem iurisdictio primo,
& principaliter ad animerum salutē
dirigitur, & peccatorum absolutio-
nem, in qua gradij potestas versatur,
Card. D. Fran. Toledo in sum. lib. 1. cap.
3. n. 7. Inocent. in cap. 2. de maiorit. &
obedient. Alciat. in cap. cum non ab ho-
mine de iudic. & in l. iuuemus nullam C.
de sacros. Eccles. Iul. Clar. in Pract. q. 36.
n. 1. Boer. deciss. 31. ex n. 3. & deciss. 69.
ex n. 1. Anast. Germon. de sacror. immu-
nit. lib. 3. cap. 13. n. 108. † Nam Chris- 14
tus Dn̄us hanc Petro promitens po-
testatē Regni cœlestis claues se da-
turum policetur, D. Matth. cap. 16.
Et tibi dabo claues Regni cœlorū, & pos-
tea in ipsa dignitatis, & officij cola-
tione dixit apud D. Ioan. c. fin. *Pasce*
oues meas. † Quod de spirituali iuris- 15
dictione intelligitur ipso met Petro
affirmate ad suos compastores, Ca-
nonic. 1. cap. 5. *Pascite, qui in vobis est*
gregem Domini prouidentes, non coacte
sed secundum Deum: neque turpis lucri
gratia, sed voluntarie, neque, vt dominā-
tes in clericis, sed forma facti gregis ex
animo. † Quod prorsus de iurisdic- 16
tione spirituali intelligitur, quę volū-
tarie exercetur, nam temporalis red-
ditur in inuitum, *l. inter stipulantem*
§. 1. D. de verbor. obligat. l. neque fœminā
D. de procura. cap. intelleximus de iudic.

¶ Ambitus enim, & dominatio 17
externa non est altitudini Ecclesias-
ticæ digna, ideó Dominus ad disci-
pulos Matth. cap. 26. *scitis, quia Prin-*
cipes Gentium dominantur eorum, & qui
maiores sunt potestate exercent in eos: nō
ita erit inter vos, quod qui voluerit maior
fieri, sit vester minister. † Vt sic do- 18
minationē, & ambitus externæ glo-
riæ spiritualia agentibus summobe-
ret, vt diuinis vacarent, quia non po-
test militari Deo, & sęculo, & ita ad-
monuit per Mat. c. 19. *Nisi quis renūcia*
berit terrenis, nō potest me⁹ esse discipul⁹.

¶ Vnde Dominus, vt verbo, sic & 19
exemplo doceret, iurisdictionem sę-
cularem offerentibus renunciauit in
causa criminali adulterijs *D. Ioan. c.*
8. & ciuili, familiæherciscundæ, *D.*
Luc cap. 12. dum rogatus, vt diuide-
ret hæreditatem, respondit, *Quis me*
constituit iudicem, aut diuisonem inter
vos? † Et regnum temporale offerē- 20
tibus relinquit, & fugit in montem,
Matth. cap. Quia vt ipse met testatur

 apud

apud D. Ioan. capit. 1. *non veni tollere*
regna, sed peccata, & capit. 3. *Non*
enim misit Deus filium suum in mundo,
vt iudicet mundum, sed vt saluetur mũ-
21 *dus per ipsum.* † Ad salutem autem
animarum nil magis est impedimẽ-
to, quam dominatio, ideò illam re-
nunciauit cum esset Dominus vni-
uersorum, Apocalyps. capit. 1. *Prin-*
ceps regum terræ, & ipsemet ait apud
D. Luc. cap. 10. *omnia mihi tradita sunt*
à patre meo, & D. Ioan. cap. 13. *sciens,*
22 *quia omnia dedit ei Pater in manus.* † Sed
humiliauit semetipsum, vt nos humi
litatem suaderet, & potestatis pleni-
tudinem fugere, quia potestas nocẽ-
di, non est potentia sed inuecilitas;
Nam vt ait Nero Imp. apud Senecã
in Octa. act. 2. Scen. fin. *prohibeor vnus*
facere, quod cunctis licet, cui Seneca
respondit.

Maiora sẽper populus à summo exigit.

23 ¶ Vnde nil mirum si dominatio-
nem, & temporalia Apostolis inter-
dixerit, non quod eis non subiaceãt,
sed vt rebus spiritualibus, & saluti a-
nimarum libentius incũberent, quã
cæteris alijs duxit anteponẽdam cũ
Apostolis dixit, Matth. cap. 10. *infir-*
mos curate, mortuos suscitate, leprosos
mundate, dæmones eicite, gratis accipitis
24 *gratis date.* † Aliás enim eos iudices,
& Principes vniuersorum constituit;
Doctores, atq; Præceptores Gẽtium,
D. Marc. cap. fin. *Ite, & prædicate Euã-*
gelium omni creaturæ; nec non & Rec-
tores, D. Ioan. cap. fin. *pasce oues meas,*
nam spiritualiter & temporaliter re-
gere significat, Paralip. 1. c. 11. *tu pas-*
ces Dominũ meũ Israel, & tu eris Prin-
25 *ceps super eum.* † Nam cum spiritua-
lis iurisdictio excellentior sit, & su-
perior temporali, ei preesse debet de
necessitate salutis, quia finis tempo-
ralis potestatis pendet quodãmodo
á fine potestatis spiritualis: fœlicitas
enim humana, quæ potestatis sæcu-
laris finis vltimus est, vt poté imper-
fecta, in beatitudinem supernaturalẽ
ordinatur, tanquam in sui perfectio-
rem, & summum omnium bonum,
vt traddit *Episcop. Simãc. de Cathol. inst-*
tit. tit. 45. n. 26.

¶ Præterea cũ Christus ipse om- 26
nes oues suas Petro, & eius succeso-
ribus regendas cõmiserit, addita po-
testate plenissima ligandi, atque ab-
soluendi: consequens etiam est, vt
omnia illa cõcessa intelligãtur, quæ
necessaria sunt ad munus perfectè ge
rendum, *l. 2. D. de iurisd. omn. iudic.*
cap. præterea, de offic. deleg. † Et ita vel 27
ex sola hac spirituali iurisdictione
temporalia omnia videntur tradita,
etiam gladij potestas, quatenus ne-
cessaria ad iurisdictionem conserbã-
dam, vt aduersus hostes fulciatur &
firma, & illibata persistat, nam vt ait
Apostol. ad Corinth. c. 2. *potestas mi-*
hi data est in ædificanda, & conserban-
da. † Quia gladij potestas necessaria 28
est ad vnamquãque iurisdictionem
conseruandam, *Benedict. in cap. Ray-*
nuntius V. vxorem de testam. ex n. 155.
Salcedo ad Diaz in Praxi cap. 102. &
cap. 118. Gregor. in l. 13. tit. 13. p. 2. Cas-
san. in Cathal. gloriæ mund. p. 5. consid.
24. & in consuet. Burg. rub. 1. §. 5. gloss.
fin lagrace. n. 81. † Et ita ex hac iuris- 29
dictione Petro data, potest Papa om-
nes Christianos ad concordiam, &
vnitatem cogere; transgressores pu-
nire, excessus corrigere, officio inuti-
les amobere, lites cõponere, contro-
uersias definire, & omnia Reipub.
Christianæ necessaria ordinare, *l. 1.*
D. si quis ius dicenti non obtemp. l. 2. D. de
offic. eius. D. Tho. & alij in Sent. 4. dist.
18. Auulens. in Numer. c. 15. q. 48. Mar-
ta de iurisdict. p. 1. cap. 17. cũ multis seqq.
† Quia omnes Christi fideles subsũt 30
Ecclesiæ de necessitate salutis, *Ex-*

trauag.

trauag. vnā sanctam de maiorit. & obedient. quia ex baptismo facti sumus quid spirituale, *Nauar. in cap. nouit, de*
31 *iudic. notab. 6. nu. 8.* † Ideo Papa ex hac iurisdictione in omnes Christi fideles præficitur, tam in spiritualibus quam temporalibus, cap. omnes dist. 22. *qui Beato Petro æternæ vitæ Clauigero, terreni simul, & cœlestis Imperij*
32 *iura concessit.* † Et Iudex est vniuersalis omnium nostrorum, vt certa fide tenendum est, quia vt ait D. Paul. Corinth. 1. cap. 2. *Spiritualis iudicat omnia, & ipse à nemine indicatur.*

CAP. II. De exomologesi, seu peccatorum confessione.

SVMMARIVM.

Medicina corporis & animæ æque necessaria probatur. n. 1.
Lapsis ante baptismum subuenitur regeneratione baptismali. n. 2.
Delinquentibus post baptisma datur pœnitentiæ Sacramentum. n. 3.
Vualdēses, & Lutherani in pœnitētiæ Sacramento refutantur. n. 4.
Presbyteros solos esse pœnitentiæ Sacramenti ministros. n. 5.
Iustificationem ex sola fide hæretici tumultuant. n. 6.
Fidem Magdalenæ & adulteræ gratiā impetrasse. n. 7.
Peccatorum ad remissionē sufficere credi culpam condonari, ex Luthero. n. 8.
Fides necessaria est & peccatorum confessio ad hoc, vt culpa condonetur. numer. 9.
Confessionis necessitas probatur. n. 10.
Pœnitentia vera est noua vita secundum Lutherum. n. 11.
Vita eterna posita est in obseruatione legis secundum Lutherum. n. 12.
Vita huiusmodi non sufficit pænitenti ad iustificationem. n. 13.
Iustos non minus quam peccatores vocauit Deus. n. 14.
Prædestinationis causa ex Deo est. n. 15.
Iustos aliter vocat Deus, aliter peccatores. n. 16.
Luc. c. 10. & 15. Matth. c. 11. de vocatione iustorum explicati. n. 17.
Matth. c. 3. Luc. c. 13. & 15. de vocatione peccatorum explicati. n. 18.
Confessionem integram peccatorū impossibilem dicunt Lutherani. n. 19.
Impossibile nihil Deus præcepit. n. 20.
Crimina quantūbis occulta adhuc tenemur confiteri. n. 21.
Contrictionem facere magis peccatorem aserunt Lutherani. n. 22.
Contrictio est domum Dei. n. 23.
Contrictionis deffinitio. n. 24.

AEQVA RATIO necessaria probatur medicina corporis, & animæ: illam necessariam docet ratio naturalis: hanc ratio fidei illustrata: de illa dicitur Ecclesiastic. cap. 38. *Altissimus de terra creauit medicinam, & vir sapiens non abhorreuit*
eam. † Necessitatem autem confessionis docet ratio fidei: naufragantibus enim in hoc mundo, de duobus remedijs prouidit Dominus in suis Sacramentis, sine quibus veniam, & gratiā assequitur nemo. Lapsis ante baptisma subuenit regeneratio baptismalis in nouam vitam, *D. Marc. 2*
cap. fin. † Post baptisma veró delinquentibus pœnitentiæ dedit Sacramentum, cuius rei ergo insinuauit necessitatem Dominus dicēs per D. Luc. cap. 13. *Nisi pœnitētiam habueritis omnes simul peribitis*, nam vt ait Trident. sess. 6. cap. 14. *hic enim iustificationis modus est lapsis reparatio: quā secūdam post naufragium de perditæ gratiæ tabulā SS. Patres nūcuparunt.* † Nec 3
enim 4

enim sufficit Deo confiteri, vt Vual-
denses contendunt, nec cuilibet pri-
uato, vt Lutherani affirmant, dum
ad omnes fideles verba Christi emis-
sa tumultuant, Matth. cap. 18. quem-
cumque ligaberis super terrā ligatū erit,
5 &c. † Nam ad solos presbyteros da-
ta sunt, vt declarat Trident. sess. 14.
cap. 6. Circa ministrum autem huius Sa-
cramenti declarat sancta Synodus falsas
esse, & á veritate Euangelij penitus alie-
nas doctrinas omnes, quæ ad alios quosuis
homines præter Episcopos, & Sacerdotes
clauiū ministerium perniciosé extendūt,
putantes verba illa Domini, quemcumque
ligaberis, &c.

6 ¶ Sed hanc peccatorum cōfessio-
nem heretici rursus impugnant, di-
centes peccata non ex confessione,
sed ex fide remiti, quia iustificatio ex
fide est, Apostol. ad Roman. cap. 3.
iustificans eum, qui est ex fide, & ad Ro-
man. 14. omne quod non est ex fide pec-
catū est, quia sine fide impossibile est
placere Deo, secūdum Apost. ad He-
7 br. cap. 11. † Quare dicunt Dominū
non misisse Magdalenam ad Sacer-
dotes, sed dixisse apud D. Luc. c. 17.
vade in pace fides tua te saluā fecit, &
adulteræ apud D. Ioan. cap. 8. vade,
nolli amplius peccare, & D. Petrus non
venit ad confessionē sed ad lachry-
8 mas, cap. Petr9 de pœnit. dist. 1. † Qui-
bus concludunt impié hæretici hu-
iusmodi cum Luthero suo precepto-
re, sufficere credere culpam cōdona-
ri, & mores in melius conuertere,
vt eorum remissio consequatur quia
credenti omnia sunt possibilia, D.
Marc. cap. fin. nam absolutus est, quis
quis se absolutum credit, secundum
9 Lutherū, art. 12. † Sed hęc omnia, quot
erroribus scateant, non est nobis nūc
disserere; Non enim negamus fidem
nō esse necessariam, sed vna cum fi-
de opus esse peccatorum confessio-
ne, vt quis iustificari valeat, vt decla-
rat sacra Trident. sess. 6. cap. 8. Cum
verò Apostolus dicit, iustificari hominē
per fidem, & gratis, ea verba in eo sensu
intelligenda sunt, vt per fidem ideò iusti-
ficari dicamur, quia fides est humanæ sa-
lutis initiū, &c. † Et ita quãbis liceat 10
credere culpā condonari, nō propte-
rea á necessitate cōfessionis excludi-
tur, quia vt ait ipsamet Synodus, d.
sess. 6. c. 9. Quãbis autē necessariū sit cre-
dere, neq; remitti, neq; remissa vnquā fuis-
se peccata nisi gratis, diuina misericordia
propter Christum: nomini tamen fiduciā,
& certitudinem remissionis peccatorum
suorum iactari, &c.

¶ Nam licet ex sententia Luthe- 11
ri multi affirmēt quod vera pœnitē-
tia sit noua vita, vsurpantes illud D.
Ambrosi Hæc est vera pænitentia ce-
sare à peccato, nam vt ait Regius Va-
tes Psal. declina à malo, & fac bonum.
† Quia in obseruatione legis posita 12
est vita æterna, Matth. c. 19. si vis ad
vitam ingredi serua mandata, & Psal.
quis habitauit in tabernaculo tuo, aut quis
requiescet in monte sancto tuo? qui ingre-
ditur sine macula, & operatur iustitiam.
† Sed hæc vita non sufficit pœniten- 13
ti ad iustificationem, quia necessaria
est peccatorum confessio, & pœni-
tentia ex diuino oraculo D. Luc. c. 5.
non veni vocare iustos, sed peccatores ad
pænitentiam. † Non quod iustos non 14
vocaberit, qui misit seruos suos vo-
care inuitatos ad nuptias, Matt. c. 22.
qui ait per eūdem Matth. cap. 11. ve-
nite ad me omnes, qui laborati stis, & ego
reficiam vos. † Nam vt ait D. Marc. 15
cap. 3. vocauit ad se quos voluit ipse, &
Apostol. ad Rom. cap. 8. quos prædes-
tinauit, hos & vocauit. † Aliter enim 16
iustos, aliter vocat peccatores: illos
ad continuandam vitā probam, hos
ad lamētum, & fletum, vt docet ca-
tholicæ veritatis propugnaculum D.
Thom,

17 *Thom.* † De priore vocatione dicitur Luc. cap. 10. *negotiamini dum venio*, & capit. 13. *contendite intrare per angustam portam.* Matth. cap. 10. *qui per-*
18 *seuerat vsque in finem saluus erit.* † De secunda, Matth. cap. 3. *Pænitentiā agite apropinquauit regnum cælorum*, Luc. cap. 13. *nisi pænitentiam ageritis omnes simul peribitis*, & capit. 15. *gaudium est in cælo super vno peccatore pænitentiam agente.*

19 ¶ Neque dicēdum est integram peccatorum confeſsionem, (vt præcipit Ecclesia) esse impoſsibilem, vt contendum Lutherani, ex illo Psal.
20 *delicta quis intelligit?* † Quia dū se in perditionem aducunt in Deum blasphemas existunt, dū credunt aliquid Deū impoſsibile præcepisse, D. August. ad Damas. PP. epist. 42. *Execramur blasphemiam eorū, qui dicūt Chris-*
21 *tū impoſsibile præcepisse.* † Et licet quātumbis occulta sint crimina aduc tenemur cōfiteri ex D. August. homil. 49. in cap. agite de pœnit. dist. 1. *Nemo sibi dicat occulte ago, apud Deū ago; ergo sine causa dictum est. Quæ solueritis in terra solutum erit in cælo. Ergo sine causa datæ sunt claues Ecclesiæ Dei, fructramur EuangeliumDei, fructramur verba Christi si promitimus vobis, quod illi negant, non ne vos decipimus?*

22 ¶ Sed de contrictione ait Lutherus facere magis pecatorem, nā quæ extra charitatem fiunt, vana, & falsa sunt, *Apostol. Corinth. 1. cap. 13.* & pertinent ad hypocrisim *Matth. cap. 15.*
23 † Quod Tridentina Synodus condenauit expreſsē, seſs. 14. cap. 4. *declarat sancta Synodus non solum non facere hominem hypocritam, & magis peccatorē, verum etiam donum Dei esse, & spiri-*
24 *tus Sancti impulsum, &c.* † Est enim contrictio verus terror contientiæ, quæ Deū sentit irasci peccato, & dolet se peccasse, non tam metu Gehenæ, quam summa Dei dilectione, D. *Thom. part. 3.*

CAP. III. De officio confessarij in ea parte qua iudex est.

SVMMARIVM.

Differentia inter forum fori, & forū poli n. 1.

Conscientia quid sit. n. 2.

Conscientiæ forum est boni & æqui. n. 3.

Confessarius corda & renes scrutatur, vt Deus. n. 4.

Magiæ crimine interuenit idolatria, apostasia, hæresis, sacrilegium, blasphemia &c. n. 5.

Confeſsarius debet primum examinare Magos de vera contrictione. n. 6.

Lachrymæ signa solent eſse contrictionis. n. 7.

Dolor magnus lachrymas solet exicare. n. 8.

Gaudia magna lachrymas solent adferre. n. 9.

Desperatio diuinæ misericordiæ signum est impœnitentiæ finalis. n. 10.

Diabolus, quibus falatijs vtatur ad induranda corda Magorum. n. 11.

Confessarij scientia huius operis maxime necessaria. n. 12.

Confeſsarij quid circa fidē debeat Magis interrogare. n. 13.

Confessari⁹ quid circa pactū Magos debeat interrogare. n. 14.

Libros artis, vel instrumenta secum habentes non possunt absolui. n. 15.

Magi seductores aliorum, quid facere debeant ad hoc, vt absoluantur. n. 15.

Magi quando fatentur esse malefiuiū inpendens non debent absolui donec destruant. n. 16.

Magi qui dāna intullerint non possunt absolui nisi resartiant. n. 17.

Magus cui bona cōfiscātur quid facere teneatur in restitutione. n. 18.

Mrgus

Magus tenetur ad restitutionē damni illa ti ex malefitio. n. 19.

Magus non satisfacit mortis pœna dãnis á priuatis & obligatio migrat ad quosf cumque bonorum possessores. n. 20.

Magus ad mortem damnatus tenetur ad damna, nisi partes morte contentæ profiteantur, n. 21.

Magus tenetur ad resartionem damni in foro fori & poli. n. 22.

1 CONSCIENTIAE forum quia non min⁹ distat à foro exteriori, quam cœlum á terra spirit⁹ á carne, ac De⁹ ab homine, non videtur huic tractationi satisfactum, si de illo specialia simul non præmiteremus, nam licet quædam sint communia, quædã sunt diuersa, imò & contraria, quia caro aduersatur spiritum secundũ *Apost.*
2 *ad Galat.* 4. † Conscientia enim est, quid intrinsecum latens in mente, vt inquit *Bald. in l. siquis filio § irritum D. de irrito rupt.* siue vt ait tex. in cap. no uit, de Elect. n. 2. *scientia mente reclusa, quam Deus asociat animæ, vt eam reprehendat de erroribus.* Et ita docet eleganter Baldus in cap. sacerdos de offic. ordin. not. 1. *Conscientia est cordis*
3 *scientia.* † Quare forum conscientiæ est forum boni, & ęqui, in quo homo se ipsum accusans rei, & accusatoris partes sustinit, quia vt ait Apostol. ad Rom. cap. 2. *Est in gentibus conscientia*
4 *factum accusans, vel defendens.* † Confessarius autem vices Dei gerẽs corda, & renes scrutatur, vt Deus, quare & si semper, & in omni crimine maximé circunspectus esse debeat, ad eluendas conscientiæ vnius cuiusque maculas, in hoc præsertim crimine de quibus agimus, quia maiores sunt Dæmonis fallatiæ.
5 ¶ In hoc Magiæ crimine quia interuenit Idolatria, apostasia, hæresis, sacrilegium, blasphemia, homicidiũ, & concubitus contra naturam, cum creatura spirituali, & odij in Deum, quibus nil potest esse atrocius, vt supra dictum est, *lib. 3. de crimin. punit. in foro exterior. cap.* † Debet Confessa- 6
rius singula perpendere, ac reum de singulis congrué interrogare, ac examinare, primó de vera earũ omniũ cõtrictione, quia vt ait Paul. Grillãd. de Sortileg. q. 9. nu. 2. *Diabolus nihil magis satagit, neque alio magis laborat, quam in persuadendo, vt persistant in sẽtentia, & vsque ad vitæ finem perseuerent.* † Cuius quidem impœnitentiæ 7
signum esse dicit, *ijdē Grilland. vbi sup num.* 3. quod licet suspiria alta emitãt, & omni cõnatu lachrymare procurent, lachrymas tamen non emittunt, quæ signa esse solent pœnitentiæ, ac nubæ moestis animũ obsidentis profluuium, *D. Luc. cap. 22. Psalm. 50. cap. lachrymæ, cap. porro, cap. conuertimini, cap. quē pœnitet, de pœnitēr. dist.* 1
† Sed hoc signum satis fallax est, & 8
incertum, quia nõnumquã ipsa doloris magnitudo lachrymas deficat, ac plané tollit, vt fatetur cõciuis me⁹ Seneca in Oedip.

Fletuque aceruo funera, & quæstu caret,
Quin ista tanti pernicax clades mali
Siccauit oculos, quodque in extremis solet
Perire lachrymæ.

† Et é contra nonulli ex magna lætitia solent lachrymare, Tob. capit. 11. 9
& cœperũt ambo flere præ gaudio. Quod haut latuit eidem cõciui meó Senecæ in Thyeste.

Subitos fundant
Oculi fletus; nec causa subest
Dolor, an metus? an habeat lachrymas
Magna voluptas.

¶ Quare

10 ¶ Quare huius impœnitentiæ sig-
num potius crediderim, si Lamiæ hu
iusmodi ex suorum criminum mag-
nitudine veniam consequi despexe-
rint, vt sæpé solet: nā Diabolus per-
suadit eas imposibilem esse ad Deū
conuerti, & veniam consequi pecca-
torum propter pactum secum initū,
& Dei abnegationem, alia quę se cō-
taminarunt scelera nefandissima,
11 sic enim nōnullis ille mentitur. † A-
lijs persuadit, quod licet in supplicij
locum aducantur, ignesque succen-
dantur; se illarum corpora, & la-
queo, & flammis palam erempturū,
facturumque, vt ex flammarum cō-
tactu nullum dolorem principiant,
vt sic illas dum desperatione deijcit,
vel spe lactat, & extollit; semper co-
natur earum corda obdurare, vt cūc-
ta negent, respuant quę confiteri, nec
resipiscant, nec pœniteāt delinquis-
se, vt traddit *Petr. Binsfeld. in confess.*
12 *malef. p. 1. prælud. 6.* † Quare confes-
sariꝰ debet in promptu habere sacræ
Scripturæ hac de re testimonia, Pa-
trū sētētias, ac omnia eui exēpla, quę
ex superioribus libris facilè colliget,
quibꝰ clare demōstret, vtroque Dæ-
monē mentiri, nihilq; eorum, quæ
pollicetur iactatorē illū præstare pos-
se; neq; si posset, velle; serioque con-
uersos, nunquam á Deo respui.

13 ¶ Post hæc debet pœnitentes in-
terrogare an ex animo renunciaue-
rint fidem, nam est apostasia, *cap. 1.
de Apostat.* vel quid crediderint con-
tra fidem, vel errorem foberint, quod
est hæresis, *cap. hæreticus 24. q. 3.* an
diabolum adorauerint Dulia, vel La
tria, putantes esse Deum, quod est
idolatria prohibita *Exod. cap. 22.* vel
habuērint cum eo pactum, quod est
infidelitas, *cap. illud cap. nec mirū h. 26.*
14 *q. 5.* † Vel quid promiserint, vel qua
solēnitate: vt cognoscāt an pactū ta-
citū, vel expresū contraxerint; quid
dæmoni pro pacto tradiderint, quia
solent filios offerre. An peterint ad
ludos quia ibi dæmoni prosternūtur,
et alia fedissima peragūt d quorū sin
gulis actum est, *lib. 2. de Magia operat.*
† Item an libros artis, vel instrumē-
ta secū habeāt, quia retinētes absol- 15
ui nequeūt, vt traddit *Simancas,* si ali-
quos seduxerint, quia debēt priꝰ eos
cōuertere, & si noluerint eos ad supe
riores Magistratꝰ defferre, vel accusa
re iuxta illud D. Mat. c. *si peccauerit in
te frater tuus corrige, inter temet ipsum,
quod si noluerit, denuncia Ecclesiæ.*

¶ Itē si ad alicuiꝰ dāni restitutionē
sūt obligati, tā illatū, quā impēdens, 16
nā si dānū adhuc pēdet, hoc est quod
venenū, seu maleficiū nō cæperit læ-
dere, sed post aliquod tēpus effectū
suū esset facturū, nō est reus absoluē-
dus donec quocūq; modó licito co-
netur malis futuris obiare, & ve-
neno anthidotū præbere, & malefi-
cij signa destruere, ex tradditis *lib. 2. c.
fin.* † Si vero dāna iā fuerint personis
vel fortunis illata, nō debet cōfessa- 17
rius eū absoluere sine præuia satisfa-
ctione, aut (si eā nequit præstare sine
fideiusoria, vel saltim iuratoria cau-
tione; quādo quis aduc liber, iurisque
sui cōfitetur, vt docēt *Nauarr. in Ma-
nual. c. 27. n. 59. cōciuis meꝰ Ant. à Cord.
tract. de los casos de cōsciēt. q. 68. Gutier
rez lib. 1. Canonic. qq. c. 40. ex n. 8.* † Nā
quādo est dānatus ad mortē in locis 18
vbi bona nō cōfiscātur, sufficit, quod
cōfessariꝰ hāc defūcti obligationem
(ex eiꝰ cōsensu) hæredibꝰ significet,
imó, & reus debet hoc corā iudicibꝰ
declarare velle se, vt d bonis suis om-
nibus quo ad fieri poterit satisfaciat,
quibꝰ dānū acceperūt, vt per *DD. in
reg. peccatū de reg. iur. & in c. nemo 14.
q. 5. Medin. p. 1. instru. cōf. c. 14. §. 33. Pe-
tr. Nauar. to. 2. de restit. lib. 4. c. 5. ex n. 3.*

19 ¶ At vero in locis vbi bonorũ cõ-
fiscatio capitale supplicium cõsequi-
tur, officium confessarij erit monere
reum, vt iudicib⁹ indicet, sed à Fisco
petere, vt qui in bonis, etiam in resti-
tutione hac exequẽda succedat, quid
quid alij talem restitutionem his nõ
esse necessariã autũ ment, quorũ hæ-
resis iam diu improbarũt *Medices in Sum. omn. hæres. p. 1. ver. restitutio, Alf.*
20 *Castro aduersus hæres. lib. 13.* † Non e-
nim Maleficij per mortis pœnã eua-
dũt obligationẽ restituendi, nã mor-
tẽ subeunt propter iniuriam Deo, &
Reipublicæ irrogatã, nõ propter dã-
num priuatorũ: & hæc eadem realis
obligatio restituẽdi migrat ad quos-
cumq; bonorũ successores, cũ nõ pœ-
na sit, sed delictũ, *cap. in literis, de Rap torib. & in cendiar. Couar. libr. 3. variar.*
21 *c. 3. Iul. Clar. in Pract. § fin. q. 51.* † Nisi
pars læsa ptofiteatur se tali supplicio
contẽtã esse, sibiq; satisfactũ, *Nauar. in Manual. c. 15. n. 25. Binsfeld. in cõf. ma*
22 *lific. p. 2. prælud. 13.* † Nam maleficus
tenetur in foro fori, & poli dãna illa-
ta resarcire, nã licet dęmon illa intu-
lerit, fuit tamẽ malefic⁹ causa ipsũ so-
licitãs, vt docat *Suarez de relig. li. 2. c. 17. n. 13. & c. 14. n. 12. & ex eo Tho. Sã-chez in Sũm. tom. 1. lib. 2. c. 41. n. 23.*

CAP. IIII. De bonis Magorum in foro conscientiæ.

SVMMARIVM.

Magus hæreticalis est bonorum suorũ dominio ipso iure priuatus. n. 1.

Magus hæreticalis tenetur bona sua offerre fisco secundum aliquos. n. 2.

Magus hæreticalis non tenetur bona sua offerre fisco ex authoris sententia. numer. 3.

Non oportet verum dicere, ni argumentis de contrariis satis fiat. numer. 4.

In foro animæ nihil interest an iniuste quis posideat, vel aliena inuadat. numer. 5.

Hæreticus ante sententiam non est priuatus dominio bonorum suorum. n. 6.

Ipso iure, *operatur, vt fiscus petere possit, non vt reus teneatur offerre. n. 7.*

Ipso iure, *nullum aliud dominium trãsfert in fiscum, quam cibile. n. 8.*

Ipso iure, *habet necesse partis postulationem. n. 9.*

Ipso iure, *perinde vallet ac si dicat per ipsum ius. n. 10.*

Ipso iure, *bona delata requirit accusationem & sententiã seruato ordine. n. 11.*

Qui actionem habet adrẽ recuperandã, rem habere videtur. n. 12.

Lex iusta quaten⁹ dicatur obligare in cõscientia. n. 13.

Lex vlt. tit. 3. & lex fin. tit. 9. lib. 2. Ordinamenti de obligatione restitutionis in conscientia explicantur. n. 14.

Magus non tenetur ante cõdemnationem bona offerre fisco. n. 15.

Sententia declaratoria non est necessaria ad hoc, vt hæreticus bona sua oferat. num. 16.

Sententia nulla est, quæ condemnationem aut absolutionem non continet. n. 17.

Euidẽtia patrati sceleris non eget clamore accusatoris, sed eget sententia iudicis. n. 18.

Lex quæ hæreticorum bona applicat fisco nullum in specie condemnat. n. 19.

Princeps, hæreticum nequit condemnare ante quam hæreticum eße constet, præcedente citatione & causæ cognitione. n. 20.

Hæreticus non tenetur bona offerre in foro conscientiæ ante quam in foro exteriori sit per iudicem iure damnatus. n. 21.

Quod pœnæ nomine ex actum est id eidẽ restituere nemo cogitur. n. 22.

Hæreticus ante sententiã est dominus bonorum

MAGVS HAERETICALIA cõficiens, quia bonorũ suorum domi nio est ipso iure ptiuatus, *cap. cum secundum leges de hæretic. li. 6. Auth. Gazaros C. de hæretic. l. fin. C. de bonis proscript. Fortunius in l. Galus §. & quid si tantum D. de liberis & posth. Lupus in cap. per vestras §. 72. de donat. inter. Brun. de hæreticis lib. 5. c. 6.*
2 † Licet á nemine accusetur debere tamen ea offerre fisco in foro conscientiæ, vt quãdiu nõ restituat sit in peccato mortali, tenẽt *Abb. & Felin. in cap. 1. de Constit. Paul. in l. 1. §. ad bestias de postulan. Barbac. in c. Raynaldus de testam. Cardin. in c. fraternitatis 12. q. 2. Tiraq. in l. si vnquã C. de reuocãd. donat. ver. reuertatur n. 246. Lud. Gom. in c. 1. de rescript. li. 6. Alfõ. Castro de iusta hæreticor. pœnit li. 2. c. 6. & lib. 2. de potest. leg. pœn. c. 10.*
† Sed 3 verius sẽper mihi visũ fuit non teneri ad talẽ pœnã ante cõdẽnationem siue declarationẽ in se ipsũ exeucndã vt traddũt *D. Tho. 2. 2. q. 62. art. 3. Ant. Gom. variar. 3. c. 2. n. 5. Soto li. 1. de iust. & iur. q. 6. art. 6. Sylu. est. in Sũ. ver. hæresis 1. n. 13. Bart. in l. qui delatorem C. de iure fisc. gl. in d. cap. fraternitis, 12. q. 2.*
† Sed quia non oportet vetũ dicere, 4 nisi argumẽtis de cõtrario satisfaciamus, quorũ omnes copiosior & neruosior cõgessit *Castr⁹ d. lib. 2. de lege pœnal.* nõ me tanto viro opponendi, sed veritatẽ ostẽdendi gratia, disputationẽ suscipiam, quia veritas examinata magis explende scit in lucẽ, *cap. graue 35. q. 9. gl. in c. cũ Ioãnes de fide instrum. Ias. in l. iuuemus C. de iudic.*
¶ Primó enim sic argumẽtatur, *Ca-* 5 *strus in d. c. 10.* quod hæretic⁹ est priuatus ipso iure dominio bonorũ suorũ, quod in fiscũ trãslatũ est: ergo vero dño bona illa redere debet alioquin lætaliter peccat retinẽs remalienam inuito dño: nam in foro animæ nihil interst, an iniustê quis possideat vel aliena inuadat, *cap. sæpe de rest. spoliator. c. cũ secundũ de hæret. lib. 6.*
† Difi- 6 cilior res est, quam vno verbo queat enodari, nã primò hæretic⁹ non est priuat⁹ ante sentẽtiã vero dominio bonorũ suorũ ipso facto, quia eorum potestas non pendet á charitate, vel gratia, vt per peccatũ amitatur: sed sicut adquiritur appræhẽsione, traditione, ac iustis causis, ac titulis, sic etiã cõtrario amititur, quarũ nulla est peccatũ, *D. Tho. 2. 2. q. 12. art. fin. Sot. et Gabr. in Sẽt. 4. dist. 15. Cõrad. de cõtract. q. 7.*
† Neq; per illa verba in d. c. cũ se- 7 cũdũ, *bona hæreticorũ ipso iure decernimus cõfiscata*, statim dñm bonorũ desinit, qui crimẽ cõmisit, vt fisco adquiratur, nisi ciuili modò, vt fiscũ eã petere possit, nõ tñ vt re⁹ teneatr illa offerre,

offerre, *l. commissa D. de publician. & vectig.* & ita tenet *doctiss. conciuis me Thom. Sanchez in Summ. tom. 1. lib. 2. c.*
8 *22. ex n. 20.* † Nam per verba illa, *ipso iure decernimus confiscata*, nullũ dominium in fiscum transfertur, nisi ciuile ius persequẽdi in iudicio bona illa quæ nõ ante fisci propié esse potuerunt, quàm de crimine sit pronũciatum, & virtute sententiæ in possessionem missus sit, quia traditionibus, & possessionibus dominia rerum acquiri solent, non autem verbis legum, *l. traditionibus* D. *de pact.* cum ante dãnationem reus eorum dominus dicatur, *l. quæsitum* D. *qui, & à quibus.*
9 † Quinimò verba illa, *ipso iure*, nõ habent vim tantam, vt executio statim á lege fiat, parte non petente, sed necesse est, vt ab eo postuletur, in cuius fauore lex illa verba posuit, nam supplementum legitimæ portionis filio debitæ, fit ipso iure: quod tunc demum locum habet, cum fuerit à filio petitum, *l. sancimus C. de inoffic. testam. cum alijs per Tiraq. in l. si vnquam* C. *de reuocand. donat. ver. reuertatur, n.*
10 8. † Quia verba *ipso iure*, perinde valent ac si quispiã dicat per ipsum ius non tamen, vt vulgus iocatur, nam veteres Iuris cõsulti ipsum ius per antonomasiam appellare solent, Ius illud antiquissimum XII. Tab. l. 1. §. fin. D. de superficieb. *& ipse ad exemplum earum quæ ipso iure constitutæ sũt*, l. si vsus fruct⁹ §. illud D. de vsu fruct. quemadmod. caueat. *siue ipso iure quis vsum fructum habeat.* l. in causæ la. 2. de minorib. *satis ipso iure munitus est*, l. 1. D. quod falsis tut. *non enim ipso iure* §. 1. Instit. de perpet. & tẽporal. act.
11 *aut ipso iure competunt.* † Quare verba illa nil aliud significant, quàm quod bona illa iure ipso delata sunt fisco, & obnoxia confiscationi, sed tamen opus est, vt fiscus ea petat, & Magus accusetur & ordine iuris seruato cõdemnetur, nam bona quædam fisco delata ipso iure ad fiscum pertinere dixit *Calistr. I. C. in l.* 1. *D. de iure fisc.*
† Nam si quando fiscus dicitur do- 12
minus bonorum eorum ipso iure, nõ intelligitur de vero & vtili dominio, sed tantum de actione, quæ dominiũ dici solet, nam qui actionem habet ad rem persequendam ipsam rem habere videtur, *l. qui actionem* D. *de reg. iur. l. qui autem* §. *apud Labeonem D. de his, quæ in fraud. l. vt mihi D. de donat. l.* 1. D. *quod cum eo l. fratres* §. *idem respondit* D. *pro socio.* † Neque obstat, 13
quod lex iusta obligat in conscientia, quia illud fit, vt peccator se iusté condemnatum sciat, ne resistat, non tamen quod teneatur bona sua offerre fisco, absque vlla cõdemnatione, nam ordo iudicij exterioris prætermitendus, aut perturbandus non est, *l. prolatam C. de sent. & interloq. capit. forum de verbor. significat. capit.* 1. *cum seqq.* 4. *q.* 4. † Neque huic solu- 14
tioni obstat, *l. vltim. titul.* 3. *& leg. fin. titul.* 9. *libr.* 2. *Ordinam.* quæ expræsse obligant in foro conscientiæ, ad pœnam præstandam, quia Illi quibus talia officia publica cõmissa sũt, ea lege, ne qnid vltra salarium accipiant, alioquim ad pœnas illi statutas teneantur, obligatur tum condictione qua officia acceptarũt, tum iuramento quod illas ita obseruare præstiterunt, *l. ea lege C. de condit. ob caus. l. debitores D. de iure iuran.* † Quod 15
in nostro casu longe abest quia legis lator non obligat talem Magum bona sua offerre, neque id facere potest, nec vult, nec velle præsumitur, vnde ante cõdemnationem non teneri expræssé docent, *Couarruuias in* 4. *part.* 2. *capitul.* 6. §. 8. *numer.* 10. *Conrad. de Contractatibus quæstion.* 7. *conclusion.* 2. *Soto libr.* 1. *de iustit.* q 6. art.

q. 6. art. 6. gl. in cap. fraternitatis 12. q. 2.

16 ¶ Secundo argumentatur quod sola sētētia declaratoria super crimine lata tenetur hæreticus in foro cōscientiæ bona omnia traddere fisco, etiam si nulla alia iudicis condēnatio adiecta est, ergo ante sententiam tenetur id ipsum facere, quia sentētia ad nil aliud exigitur quā vt cōstet crimen esse cōmisum. Quod cū hæretico sit notissimū frustra expectatur sententia declaratoria, quæ iuxta quorundam oppinionē necessaria nō est, *cap. cum secundum §. final. de hæretic. in*

17 *6. Felin. in c. canonum de Const.* † Cuius quidem fallatia vel exeo pēdet, quod putat Castrus sententiā declaratoriā vim condēnationis nō habere, nam dicit adeo requiri, vt crimē manifestum fiat; non enim profertur sentētia, vt per illam de crimine constet, sed vbi de crimine cōstat, vt reus vel absoluatur, vel condēnetur, quia sententia nullius momenti erit, quæ cōdēnationem, vel absolutionem non continet, *l. præses C. de sent. & interlo-*

18 *cut. omn. iud. l. 1. D. de re iudic.* † Neq; in crimine notorio est necessaria sentētia, vt ipsemet Castr⁹ putat, quia nullo iure suffragatur, cū nulliui euidens esse potest delictū, quod aliqua iusta defensione in toto, aut parte defēdi, aut excusari non queat; euidētia quidem patrati sceleris nō eget clamore accusatoris, sed tamen eget sentētia iudicis, *cap. euidentia, de accusat. &*

19 *ibi gl. & interpretes.* † Neq; enim lex humana eo quod talia bona applicat fisco generaliter quēquam in specie cōdēnat, vt necessariū est, *l. in summa D. de re iud. §. curare Inst. de action.* nā talis lex, nihil aliud dici potest quam sentētia Principis, quippe ipse est qui leges condit, *l. 1. C. de leg.* & vt inquit Imp. in auth. de Cōsulib. §. fin. *Prin-*

20 *ceps est lex viua, et animata.* † Sed Princeps non potest hæreticū aliquē ante dānare quā eū hæreticū esse constet, idq; non aliter fieri potest, quam antecedente citatione, atq; omni causa diligenter cognita, ergo neq; per legem potest quispiam ita dānari, & multo min⁹ sine sentētia hanc durissimā pœnam subire, *Clem. pastoralis § fin. de re iudic. c. 1. de causa poses. & pro piet. Plotus in l. si quando, n. 762. & cons. 30. n. 5. Guazzin. de confisc. bonor. limit.*

1. cōcl. 13. † Neq; quāuis sit crimē reo 21
ipso manifestū nō tamē propterea tenetur ad executionem pœnæ in se ipsum faciendā in foro cōscientiæ, pri⁹ quam in foro exteriori sit per iudicē iure dānatus, quemadmodū nec Princeps nec Iudex debet aut potest illū reum cōdēnare, quem certissimé scit crimen cōmisisse, nisi tāquam iudici hoc illi constiterit, per plenas probationes, *l. illicitas §. veritas D. de of. fic. præsid. l. prolatam C. de sentent. cap. si peccauerit 2. q. 1.*

¶ Tertium argumentum nō mi- 22
noribus nititur fallatijs; ait enim Castrus, si sciret fiscus per euidentiā rei, quæ nulla posset tergiberfatione celari, Petrum hereticum esse, & eo inuito bona illius caperet, non teneretur illi reddere, nam quod á quocūque pœnę nomine exactum est, id eidem restituere nemo cogitur, *l. quod á cūq; D. de reg. iur.* ergo Petrus tenetur illi illa offerre. † Nullus dubitat 23
quā inualida sit cōsequētia: ideó ad argumentū dico posesiionē hæretici nō esse iniustā, quia adue retinet naturale dominiū bonorū suorū habet enim titulū, & posesiionē, & bonorum administrationem, quia naturaliter insistit rei, cuius titulum, & causam habet, neque aliqua lege id ei ante sētētiā aufertur, nec propter heresin vllo iure āte illā amitit, quipe posesiionē remanere apud hereticū

 omnes

omnes concedunt, *l. aufertur* §. *in reatu D. de iure fisci, Anchar. in cap. cum secundum de hæretic. Curtius sen. consf. 20.*
24 † Quare fiscus neque occupare, neq;
inuadere potest talem possessionem,
neque enim manu propia ius sibi dicere, aut vim inferre debet hęretico
nondum condemnato, *l. nullus C. de Iudæis, l. 1. & seq. quando liceat vnicuiq; l. si quis in tātā C. vnde vi, Sebast. Guazzinus de confiscat. bonor. concl. 16. ex n. 1.*
25 † Ex quibus patet, quod si Castri opinionē sequeretur Fisc⁹, ex tali bonorū ocupatione, seu inuasione, tutus
non esset, quia cum iure nō fiat, prorsūs iniusta, & violenta esse debet, itā
vt ait Fabius declamat. 13. *quidquid iu-*
26 *re possidetur, iniuria aufertur.* † Et ita
Fiscus teneretur ad restitutionē illius
posessionis, quando quidem spoliatus etiam á iudice, iuris ordine prætermisso, confestium restitui debet,
etiam si prædo sit, *cap. in literis, cap. cōquærente de restitut. spoliat. c. licet Episcopus de præbend. lib. 6.* §. *retinendæ Ins-*
27 *tit. de interdictis.* † Quinimó fiscus teneretur occulto hæretico (bona occupādo) furti actione, tametsi verus
dominus non esset, quia eius inters
bona eius subrepta non esse, *l. itaque fullo* §. *fin. l. cum as pignori l. qui iniuriæ,*
28 §. *fin. D. de furt.* † Neque regula iuris
aliud suadet: ait enim *quodacumque pœnæ nomine exactum est*, exactū, ait,
non raptum, non spoliatum, nō violenter inuasum: nec aliud est in iure
ciuile exigere, quam instituta actione petere, *l. exigere dotem D. de iudic. l. 1.* §. *exactio C. de rei vxor. act. Alciat. in l. transacta D. de verb. signif.*
29 † Neque iubatur quod in executione
nō sit necessaria causę cognitio, quia
illud fit in executione iusta, non tamen in violēta invasione, & hoc est
quod docent, *Inocent. in cap. ex ratione de appellat. Bald. in cap. 1. de feudo sine culpa nō amitendo cap. pastoralis* §. *quia vero de offic. deleg. l. executorē C. de execut. rei iudic. Felin. in cap. de cætero de re iudic.*

¶ Quartum argumentum eiusdē 30
Castri, non minus debile & infirmū
est, quia dicit quod fiscus potest occupare secreto ab hæretico tot bona,
quot ille retinet, ex his, quæ ad fiscū
pertinent, quando fiscus non potest
in iudicio hæresim testib⁹ probare, ergo hæreticus ex conscientia tenetur
eadem bono fisco redere docēte Apol. ad Rom. 13. *Reddite omnibus debita.* † Non enim ab omni debitore 31
inuito exigi pecunia potest, neque enim ebeo, qui debitor est in diē, exigitur ante tempus; multo minus occupari clanculum bona hęretici poterūt ante sentētiā, nec in foro quidem conscientię quispiam debitum
soluere tenetur ante tempus, *l. cedere diem D. de verb. significat. l. 1. C. de plus petit.*

¶ Ad quintū, & sextūm argumē- 32
tum quibus Castrus probare conatur
possessionem hęretici esse iniustam,
& dominium bonorū suorum translatum esse in fiscum, ipso iure á tempore cōmissi criminis, ab hęredibus
non exigeretur: quibus non immoror, cum fribola sit illius ratio, quod
si hęreticus verum dominium non
haberet vtique non transmisisset illud in hæredes, á quibus auferri non
posset nisi propter eorum culpam.
† Nam hæredes non solum ex con 33
tractibus defuncti conueniuntur, sed
interdū etiam ex delictis; scilicet, si
lis fuerit cœpta cum defuncto, vel
pœna ipso iure imposita, ita vt post
mortem accusari posit reus, vt sit in
crimine hæresis, vel si ex maleficio aliquid ad eos peruenerit, quibus casibus hæredes soluere debent etiā inocentes, quāuis verum dominiū adeos
transf-

translatum sit, l. 1. C. *ex delictis defunct. cap. à nobis, el. 2. de sent. excomunic. cap. accusatus* §. *in eo de hæretic. lib. 6. l. 1. vt actio ab hæred. & contra hæred.*

CAP. V. De absolutione Sacramentali.

SVMMARIVM.

Hæreticus recurrere debet pro absolutione ad proprium parrochum, etiam recõciliatus ab Inquisitoribus. n. 1.

Inquisitores solum à censura absoluũt hæreticos non tamen à peccatis actualibus. n. 2.

Laicus potest in casu necessitatis à peccatis audire secundum alios. n. 3.

Laicus licet possit audire peccata non tamen absoluere, quia pertinet ad clauiũ potestatem. n. 4.

Magus de hæresi mentali prius absoluẽdus. n. 5.

Hæreticus occultus & mentalis in excõmunionem incidit. n. 6.

Hæresis contrahitur per solum errorẽ in intellectu causatum per malam electionem. n. 7.

Magi, qui errorem non fouent in mente quantumuis horrenda crimina perpetrauerint absoluũtur, vt cæteri peccatores. n. 8.

Magus in foro exteriori ex malis factis malã intẽtionẽ ostendit, & quare. n. 9.

Magus in foro animæ (quia de conscientia tantum quæritur) eiusdicto solo statur. n. 10.

Magus adhoc, vt absoluatur inspici debet an aliam incurrerit in censuram. n. 11.

Magus ex maleficio illato clerico vel religiosæ personæ incurrit in excommunicationem violentæ manus. n. 12.

Excommunicatio violentæ manus quouis modo lædentes comprehendit. n. 13.

Hæreticus damnatus censetur in mortis articulo positus. n. 14.

Reseruatio omnis cessat in mortis articulo. n. 15.

Hæresis occulta in his quæ nõ sunt in mortis articulo reseruatur Episcopis. n. 16.

Inquisitoribus nobiori iure hæresis occulta reseruatur. n. 17.

Venefitia sortilegia, & incantationes dũtaxat secutu effectu & quoad actos exteriores Episcopis reseruatur. n. 18.

Ordines mendicãtes virtute suorum priuilegiorum non possunt absoluere à cẽsuris Episcopo reseruatis. n. 19.

Ordines mendicantes virtute taliũ priuilegiorum possunt absoluere à prædictis censuris. n. 20.

Pontifex in talibus præuilegis suam quasi delegat potestatem. n. 21.

Cui plus licet non debet quod minus est non licere. n. 22.

Virtute Bullæ cruciatæ quæ potestatẽ cõcedit absoluendi ab omnibus peccatis possunt absolui à casibus Episcopalib⁹, *n. 23.*

Religiosis mendicantibus non est derogatum priuilegium absoluendi in casibus Episcopalibus. n. 24.

Tridentinum Sex. 14. cap. 7. non comprehendit Regulares. n. 25.

Pius IIII. in reuocatione Marimagni nõ derogauit Regularibus priuilegia absoluendi in reseruatis. n. 26.

Gregorius XIII. nec alius Pontifex *regularibus priuilegia absoluendi in reseruatis derogauit. n. 27.*

Regulares huiusmodi nouiori iure habent confirmata priuilegia absoluendi à reseruatis dũ sint ab Episcopis approuati. n. 28.

POST CONTRI. ctionem, confessionem, & satisfactionẽ, sequitur absolutio Sacramentalis, pro qua Mag⁹ hæreticalis debet recurrere ad 1

 propium

proprium porrochum etiam si sit recōciliatus ab inquisitoribus, *D. Tho. in Sēt. 4. dist. 18. q. 2. art. 2. Abb. in cap. de his de accusat. n. 4. Azpilquet. in c. Sacerdos n. 94. de pœnit. dist. 6. & cauetur expræse in Instruct. Matrit. an. 1561. ca*
2 *pit. 7.* † Illi enim solum á censura absoluunt, peccata autem actualia nō remittunt, quorum iudex parrochus est, nisi aliter reo sit priuilegio prouisum, vt post alios traddit *Maroto de iure quæsito lib. 3. cap. 16. n. 23.* † Quan-
3 tumuis sit in necessitate constitutus, nā licet in hoc casu necessitatis peccata audiēdi etiam laico permissum videatur *in cap. quod quidem 1. q. 1. cap. quem pœnitet 87. de pœnit. dist. 1. gl. in c. pastoralis §. præterea de offic. ordi.* quin & baptizare, *cap. in necessitate, dist. 4.*
4 *cap. diaconos dist. 95* † Secundum tamen est, quod licet baptismus sustineatur, quia nudum ministeriū exercet, confessio tamen non ita, nam licet peccata audire permitatur, non tamen tenet absolutio, quia pertinet ad clauium potestatem, quę laico est denegata, *cap. omnes, cap. noua quidem de pœnit. & remiss. Gonzalez in reg. 8. Chancell. gl. 6. n. 51. Soto in 4. dist. 18. q. 4. art. 1. Nauar. in Manual. cap. 21. num. 41. Trident. sess. 14. cap. 6. & sess. 23. cap. 15.*
5 ¶ Ad quam quidem absolutionē præmittendum est an Magus aliquē fidei errorem in mente foberit, scilicet, quod Dæmon sit omniscius, vel omnipotens; aut quod Sacramenta Ecclesiæ non sint vllius efficacitatis, vel quod vim habeant ad maleficij operationem, vel quid similē hæreticum, nam prius ab excommunione absoluendi sunt, etiam si in mēte tātum admiserit errorem, vt docet *Ro-*
6 *jas de hæretic. p. 1. ex n. 267.* † Hæreticus enim omninó occultus, & mentalis in excōmunicationem incidit. *Abb. in proœm. Decretal. n. 6. & in cap. extirpandæ §. quia vero, nu. 21. de præbend. & Felin. in cap. fin. de hæretic. & in cap. si vero n. 1. de sent. excōmunicat. Cardin. in Clem. vnica §. verum n. 7. de vsur. Felin. & Anan. in cap. fin. de hæretic. Aluertin. de agnoscend. assert. q. 33. n. 27. 29. & 32.* † Nam per solum er- 7
rorem in intellectu causatū per malā electionem contrahitur crimen hæresis, etiam si per opus exterius, vel loquelam, vel signa, vel per scripturā non fuerit peruentum ad actum exteriorem, *cap. excommunicamus §. credentes de hæretic. cap. quicumque eod. tit. lib. 6. glos. in Clem. 1. ver. ipso iure de hæret. & in cap. cogitationis, de pœnit. dist. 1.* † Si autem tales Magi errorē nō 8
foberint in mente, quātumuis horrenda crimina perpetrauerint, non sunt in foro cōscientiæ hæretici censendi, sed absoluendi, sicut ij, qui contra fidei dumtaxat professionem, & per sacrilegia mortaliter peccarunt, *Archiep. Florent. in Summ. p. 2. tit. 12. cap. 5. §. 1. Castro de hæretic. lib. 1. cap. 1. Lap⁹ in allegat. hæresis §. 2. Rojas de hæretic. p. 1. ex n. 316.* † Licet aliud vi- 9
deatur dicendum in foro fori. Nam cum illic ex malis factis malam intentionem prę sumat facientis, *l. si nō conuitij C. de iniur. cap. 1. de præsumpt.* merito illos punit, *vt diximus libr. 3. cap. 9.* quia ea quę sunt animó, improbabilia sunt, *Innocent. in cap. super eo, de renunciat.* quia Ecclesia non iudicat de occultis, *cap. sicut tuis cap. tua nos de Simonia.* † In foro autem animæ 10
quia de conscientia tātum quæritur eius dicto solo statur, *l. Theopōpus D. de dote prælegat. l. fin. C. ad l. iul. Repetund. cap. fin. de voto, cap. mulieri de iureiuran. cap. in nostra de procurat. cap. statutum §. assessorem de rescript. libr. 6.*

¶ Atendere tamen oportet an in- 11
currant in aliam censuram Ecclesiasticam, veluti si maleficium præbuerint

rint clerico, vel religiosæ personæ, quibus prospecta volunt Pontifices, *cap. si quis suadente diabolo 17. q. 4.* DD. *in cap. cum illorum de sent. excõmunicat.*
12 † Ex quo sequeretur notabilis læsio, ratione cuius incurrerent ipso iure in excõmunicatione violentæ man⁹ in clericos iniectionis reseruata Pontifici, *Couarru. in cap. alma mater, p. 1. §. 1. n. 9. de sent. excommun. Nicol. Plotus tract. de Censur. §. 6. ex n. 1. Gutier. lib. 1*
13 *Canonic. qq. cap. 5. ex n. 11.* † Nam in hac cẽsura non solum incurrunt, qui violentas manus in clericos, & Ecclesiasticas personas intullerint, sed quouis modo eos lædentes, *Couarru. lib. 1 variar. c. 11. ex n. 5. Medices in Summ. peccati, p. 2. tit. 9. q. 78. Plaza de delict. cap. 1. ex n. 28.*

14 ¶ Et quia in his censuris Põtifici reseruatis cuilibet Sacerdoti nõ cõpetit ius absoluendi, ideò distinguendum est in confessione rei ad mortẽ dãnati; & alteri⁹ spõte cõfitẽtis nõ cõdemnati, nam cum ille censeatur in articulo mortis, quo ad hoc positus, vt traddunt *Soto in 4. dist. 18. art. 4. Canus de pœnit. cap. 5. Nauarr. in Manual. c.*
15 *2. n. 9.* † A confessario quolibet poterunt absolui á quibuslibet censuris etiam reseruatis, quia in mortis articulo omnis cesat reseruatio, *cap. pastoralis §. præterea de offic. ordin. cap. fur es, de furt. cap. fœlicis de pœnitent. libr. 6. c. cupientes de pœnit. in Clement. cap. inter cuncta §. duos de priuileg. in Extrauag.*
16 *Trident. sess. 14. de pœnit. cap. 7.* † Secus est quo ad alios, qui non sunt in mortis articulo, nam licet dum crimen est ocultum eius absolutio Episcopis videatur delata ex Cõcil. Trid. sess. 24. de Reform. cap. 6. *idem in hæresis crimine in eodem foro consciẽtiæ eis tantũ*, scilicet Episcopis, *sit permisum.*
17 † Prædicta Concilij dispositio reformata est á Pio V. & Gregor. XIII. Pontif. Maxx. & dominis Inquisitoribus ea potestas demandata priatiué, vt traddunt *Viual. in candelabr. Eccles. tit. de absolut. ex n. 13. Gutierr. in d. c. 13. nu. 30.* † Quamuis verum sit ex 18
virtute *Trident. d. sess. 14. c. 7.* Episcopos sibi raseruare veneficia, sortilegia, maleficia, & incantationes, dũtaxat tamẽ secuto effectu, & quo ad actus exteriores ex recepriori sententia, *Paludan. apud. Syluest. v. casus, q. 5. Ant. p. 3. tit. 17. cap. 11.*

¶ Dubiũ tamen est, quod ab om- 19
nibus mobetur, an Mendicãtibus ordinibus virtute suorum priuilegiorũ, etiam Maris magni, quibus eis permituntur quoscumque, & vndecumque ad eos venientes absoluere á cunctis peccatis, & censuris (etiam Pontifici Max. reseruatis) exceptis ijs, que in Bulla Cœnæ Domini continentur: An inquã eis liceat absoluere á reseruatis Episcopo casibus, per Conciliũ Tridentinum? cuius negatiuã partẽ tenuerunt, *Episcopus Felician. de Censur. Viuald. in Candelabr. tit. de absolut. n. 52. edit. 5.* † Sed contraria senten- 20
tia verior est, nempe ex tali priuilegio posse etiam absoluere á censuris Episcopo reseruatis, quam *Viualdus ibi, n. 27. 32. & 35.* tribuit *Nauar. Fumo, Henrriq. & Medina*, nã in ea veniunt *Ambr. Carolus in disput. de minister. Sacram. confes. art. 16. & 91.* † Nã 21
cum Pontifex potestatem absoluendi habeat reseruata Episcopis, & per huiusmodi priuilegia concedat Religiosis, & quasi deleget suam absoluendi potestatem, *arg. Clem. super cathedram de sepult. gl. in cap. 7. de pœnit. in 6.* † Videtur similiter concesisse 22
casus Episcopales, quæ absque dubio minores sunt casibus Põtificijs, quia cui plus conceditur, quod minus est non denegatur, *cap. cui conceditur de reg. iur. in 6.* † Et ita virtute Bullæ 23
Cru-

Cruciatæ, & quarundam sodalitarũ quibus datur licentia eligendi confessarium, qui eos absoluat ab omnibus peccatis, tribuunt licentiã ei, quẽ isti elegerint, sic eos absoluendi, á casibus Episcopalibus, vt docẽt, *Nauar. in Manual. cap. 27. & Viuald. vbi supr. n.*
24 *37. & 52.* † Quod multó magis tribuendum est Religiosis ipsis, qui tale priuilegiũ à Sede Apostolica immediaté obtinuerunt, quia nec Concilium Tridentinũ, nec Gregor. XIII. nec alius Põtifex priuilegia hęc quo ad omnes vbique Religiosis aperté reuocarunt, vt erat necessariũ secun-
25 dum *Viual. ex d. n. 37.* † De Concilio Tridentino patet quod *d. sess. 14. c. 7.* tantum tribuit facultatem Episcopis sibi casus reseruandi, quo ad suos substitutos, sed Regulares isti nõ sunt eorum subditi, sed immediaté subijciuntur Sedi Apostolicæ, ergo &c.
26 † Quo ad Põtifices aparet, quod Pius IIII. in Bulla sua inserta Concilio, hoc priuilegium minimè tollat, eo quod Mare magnũ reuocauerit, quo ad ea in quibus repugnat statutis sacrosancti Concilij, quia non reperitur religiosos huiusmodi, quo ad Ordinarios subijcere, nec ista reuocare
27 priuilegia. † Nec Gregorius XIII. in prædicta Bulla, nec alius Pontifex talia priuilegia vsquam reuocauit, vt tradit *idẽ Viuald. n. 44. Maroto de iure qu. sito lib. 2. cap. 9. ex n. 11.* † Imó
28 priuilegia quędam concessa per Piũ V. quæ Religiosos videtur restringere, hæc de quibus agitur in suo robore relinquit, cum illa ad ius commune, & veteres Constitutiones reuocauerit, quo Religiosi facultatem habent ab omnib⁹ his casibus absoluẽdi, *Clem. dudum de sepultur.* dum modo sint ab Episcopis approbati, *Trident. sess. 14. d. cap. 7.*

CAP. VI. De absolutione priuilegiata.

SVMMARIVM.

Confessarius elect⁹ ex virtute Bullæ Cruciatæ valet absoluere ab hæresi secundum alios. n. 1.

Confessarius valet absoluere percusorem clerici virtute Bullæ Cruciatæ. n. 2.

Confessarius nullo Iubilei vel literarum Appostolicarũ oprẽtu hæreticum pœnitentem absoluere valet. n. 3.

Generali concesione non veniunt quæ quis non esset verosimiliter cõcesurus. numer. 4.

Absolutio á quacumq; excommunicatione à Romano Pontifice concessa ad alicuius benefitij collationem non comprehendit hæresim. n. 5.

Hæresis crimẽ licet non reperiatur exceptum in Iubiliei vel allis literis, trahitur ad similes. n. 6.

Cap. quamuis, de sententia excomm. quò ad extensionem explicatur. n. 7.

Extensio facultatis iuris cõmunis & priuilegi plurimum difert. n. 8.

Cap. quãuis de sent. excom. quatenus quis impeditur accedere ad Põtificem. numer. 9.

Semel absolutus non est amplius molestãdus. n. 10.

Absolutus virtute Iubilei potest inquiri ab externis iudicibus. n. 11.

Pontifices per Iubileum solum remittunt quæ ad animæ sunt. n. 12.

Absolutus à Põtifice donec Curiæ externæ fuerit satisfactus potest inquiri. numer. 13.

Absolutio ad iuditium externum debet fieri compositio pecuniaria cũ Datario *n. 14.*

Baptismo omnia crimina abluuntur. n. 15.

Baptismum non tollit actionem exteriorẽ n. 16.

Crimina

Criminis misti fori per punitionem unius
non tollitur in alio actio. n. 17.

1 SED AN CONFES-
sarius electꝰ ex Iubilæi,
vel literarum Appostoli-
licarum (quas Bullas vo-
canus) priuilegio, ab-
soluere valeat pœnitentẽ ab hac ex-
communicatione, cõtrouersum est:
quia absolutio huiusmodi etsi sit Ro-
mano Pontifici reseruata, suas vices
tali confessario remittit, vt á quocũ-
que (etiam sibi reseruato) absoluat
crimine; exceptis quibusdam, quarũ
nullum est hæresis: & sic exceptio fir
mat regulam in contrarium, *l. quæsi-*
tum §. denique D. de fund. instruct. l. nã
2 *quid liquide §. fin. D. de pœnu legat.* † Nã
confessarius indultu Pontificis per-
cusorẽ clerici valet absoluere ab ex-
cõmunicatione Canonis, ex quibus-
dam casibus exceptis, *cap. quamuis de*
sent. excommunicat. quæ Romano Põ-
tifice est reseruata, *Can. si quis suaden-*
te, 17. q. 4. & sic ab hæresis & alijs re-
seruatis cõcludũt *Abb. in cap. de coete*
de sent. excommunicat. Felin. & alij in d.
cap. quamuis, & fatetur communem,
Syluest. in Summ. ver. absolutio 4. dub. 4.
3 † Quibus non obstantibus contrariũ
verior est, nempe, non licere talibus
Sacerdotibus pœnitentes huiusmo-
di ab hac excommunicatione absol-
uere, quibuscũq; Iubilæi, vel litera-
rum Appostolicarum obtentu, quã-
uis eis á quacũque excõmunicatio-
ne maiori, vel minori absoluẽdi po-
testas concedatur, vt traddit *Florent.*
4 *p. 3. tit. 24. cap. 77. §. 1.* † Quia in ge-
nerali concesione non veniunt ea,
quæ quis nõ esset in specie verosimi-
liter concesurus, *cap. in generali de reg.*
iur. lib. 6. & ibi gl. allegat tex. in cap. fra-
ter noster 16. q. 1. Non enim generalis
concesio Papę facta legato extendi-
tur ad casus fidei, vt probat *Marot. de*
iure quæsito lib. 2. cap. 13. n. 15. † Et ita 5
absolutio ab excõmunicatione qua-
cumque per Romanum Pontificem
concessa ad alicuius beneficij Eccle-
siastici collationem non extenditur
ad excommunicationem hæresis, vt
traddit *Felin. in cap. Apostolicæ col. 1.*
de exceptionib. vbi testatur ita fuisse de
cissum ab Innocent. VIII. per quandã re-
gulam Chancellariæ.
¶ Neque obstat in his Iubilæi, & 6
alijs literis inter casus exceptos non
reperiri hãc excommunicationem,
quia casus illi excepti ad similes tra-
huntur, *cap. cum dilecta, & ibi Abb. &*
Decius de confirmat. vtili, vel inutil. cap.
ad audientiam, de cleric. non residentib.
Bald. in cap. post translationem de renun-
ciat. gl. in l. 1. C. de condict. indeuit. & in
l. fin. C. de reuocand. donat. Felin. in cap.
quoniam frequenter, vt lite nõ contestat.
† Neque minus obstat, *d. cap. quãuis,* 7
quia argumentari non potest ex eius
ratione ad aliás, vt docet ibi *Innocent.*
Ancharran. Cardinal. Abb. & Rauen.
† Quia tractatur de extensione facul- 8
tatis iuri communi concessa, hic ve-
ro de extensione priuilegij extra ius
cõmune dati, quod plurimum difert,
vt per *Fortun. in l. Gallus §. & quid si tã*
tum D. de liberis, & posth. col. 70. Felin.
in cap. postulasti de rescript. n. 13. † Qui- 9
nimó *d. cap. quãuis,* solum agit de ab-
solutione concedenda per inferiorẽ
á Principe, quotiens excommunica-
tus aliqua excausa iusta impeditur ac
cedere ad Romanum Pontificẽ pro
absolutione obtinenda, quod in nos-
tro casu cessat, vt docet *Maroto d. cap.*
13. ex n. 42.
¶ Sed ex his dubitari solet an ab- 10
solutus á confessario, cui tales literæ
absoluendi potestatem dederũt, pos-
sit inquiri á Dominis hereticę praui-
tatis Inquisitoribus, vel alijs iudicibꝰ
tempo-

temporalibus, quando crimen nõ est hæreticum, & videtur dicendũ, quod non: quia semel absolutus, non est amplius molestãdus, *cap. de his de accusationib.*
11 † Sed nihilominus tenendum censeo, quod talis absolutus posterit iterum á suis externis iudicib⁹ in foro cõtẽtioso inquiri, & puniri nõ obstãte prædicta absolutione: nã hęc ad satisfactionem diuinę offensæ dirigitur, posterior vero, necessaria est ad publicam vindictam, *gl. communiter recepta in d. cap. de his de accusat. Hostiens. & Immol. in cap. tuæ de procu-*
12 *rat.* † Nam Summus Põtifex per Iubilæum, aut alias Bullas non videtur committere ea, quæ ad forũ contentiosum concernunt, sed tantum ea, quæ ad pœnitentiæ forum, & cõsciẽtiæ purgationem expectat, vt ex stylo Curiæ Romanæ docet *Paul. Parisius cons. 67. n. 22. lib. 4.*
13 † Et ita licet à Romano Pontifice absoluãtur, donec Curiæ exteriori fuerit satisfact⁹, & damnum parti læsæ, cui maleficium intulerit, procedendum est aduers⁹ eum, tam officio iudicis quam ad instantiam fiscalis, vel accusatoris vt traddunt *Ant. Corduba de indulgẽt. q. 40. Couar. lib. 2. variar. cap. 10. ex. n. 3.*
14 † Nam per absolutionem huiusmodi hæc nequaquam remituntur, cũ nulla fiat compositio cũ Romanæ Curię Dattario, pecuniaria quidem, quę fieri solet, quotiens ad iudicium exterius aliqua dispensatio in Romanã Curia expeditur, vt docet *Ludou. Gomez in reg. Chancellar. de non iudicando*
15 *iuxta formam supplicat. q. 14. n. 3.* † Cùm etiam si Baptismum sacrum recipiat quo crimina omnia abluuntur, *gl. in cap. quod autem, 31. q. 1. & in cap. sine*
16 *pœnitentia, de consecrat. dist. 4.* † Quo ad exterius, & iudicialis fori accusationem minimé tolatur actio, *Abb. in d. cap. de his, & ibi gl. Cardinal. in Clem. 1. §. sane q. 14. de vsurijs, Decius in cap. quæ in Ecclesiarum col. 7. de Const.* & dicit communem *Ananias in d. cap. de his.* † Nam etiam in crimine 17
mixti fori per absolutionem vni⁹ nõ tollitur in alio accusatio, ex receptiori sententia praxi recepta, *cap. fœlicis §. per hoc de pœnit. in 6.* quem ad hoc commendat *Abb. in cap. tuæ, de procurat. & in cap. de his criminibus de offic. ordin. & in cap. cum sit generale de foro compet. Bald. in l. placet C. de sacros. Eccles. & cons. 260. libr. 3. Couarru. d. cap. 10. numer. 6.*

CAP. VII. De sigillo confessionis.

SVMMARIVM.

Sigillum confessionis post mortem in crimine hæresis nõ teneri secundum alios n. 1.

Sigillum confessionis post mortem teneri ex authoris sententia. n. 2.

Sigillum confessionis in hæresi crimine et læsæ Maiestatis teneri. n. 3.

Sacerdos tenetur seruare, quæ plena confessione accepit, nõ quæ promissione secreti. n. 4.

Sacerdos in delictis commitẽdis potest reuelare secretum ne fiant. n. 5.

Fabore boni publici possunt secreta reuelari. n. 6.

Promissio sub secreto sigilli, facere nequit, vt quod sigillum non est id facile fiat. n. 7.

Delicta commitenda quando confitens statuit perficere, tenetur cõfessarius reuelare secundum alios. n. 8.

Confessarius non potest reuelare etiã proditionem Reipublicæ. n. 9.

Confessarius in huiusmodi casu quid facere possit. n. 10.

Sigillum confessionis non teneri quando pœnitens

pœnitẽs habet plures sotios per quos posſit crimem perfici tenent alij. n. 11.

Sigillum confeſsionis non teneri quand. cõfitens ſe emendare nequit ſecundũ alios. num. 12.

Sigillum cõfeſsionis in his caſibus teneri ſecundum authoris ſententiam. n. 13.

Clementis VIII. decretũ vt notitia de peccatis in confeſsione habita ad externam gubernationem non vtantur. n. 14.

Sacerdos neque à Papa poteſt compelli ad reuelandam confeſsionem. n. 15.

Sacerdos ſi compellatur ad reuelandam cõfeſsionem poterit iurare ſe illam nõ audiuiſſe. n. 16.

Iudex ex peccatis à cõfeſſario reuelatis nõ poteſt reum nec quæſtioni ſubicere. numer. 17.

Accuſatio orta ex ſigilli violatione non grabat reum quia debet abſolui. n. 18.

Sacerdos reuelare poteſt confeſsionem ex licentia pœnitentis. n. 19.

Pœnitenti licitum eſt renunciare ius pro ſe introductum. n. 20.

Confeſſario ad hoc vt credatur de licentia pœnitenti quæ requirantur. n. 21.

Confeſſarius poteſt reuelare quæ aliũde accepit in delictis commitendis. numer. 22.

Confeſſarius quæ aliunde accepit extra cõfeſsionem reuelat etiam in cõmiſsis. numer. 23.

Confeſſario nõ creditur ſe extra confeſsionem ſciuiſſe niſi probet. n. 24.

Confeſſarius violans ſigillum confeſsionis, quibus pœnis affitiatur. n. 25. & 26.

1 SIGILLVM confeſsionis traditur á pleriſque nõ teneri poſt mortem pœnitentis confeſſariũ ad eius obſeruationem, nec viuẽte reo, quando eſt crimen hæreſi admixtum, & non vult pœnitere, *Alueric. in rub. C. de hæretic. n. 8. Palat. Rube°, in repet. capitul. per veſtras notab. 3. §. 26. num. 9.* vnde verſiculus:

Eſt hæreſis crimen, quod nec confeſsio celat.

Sed hęc ſententia neutro caſu vera eſt, quia tale ſigillum, vt ante rei mortem, ſic eo mortuo ſeruandum, quia moriendo ius famæ ſuæ non amiſsit, *Tiraq. tract. ceſante cauſ.* † Vimq; æqualem habet in omni crimine quãtumuis enormi, vt etiam in crimine hæreſis, & læſæ Maieſtatis tradunt *Gigas li. 2. de crim. læſ. Maieſt. tit. qui accuſare poſſ. q. 18. Ant. Gabr. libr. 7. concl. fin. n. 17. Albertin. de agnoſcend. aſſert. cath. q. 25. Soto & Ricard. in Sẽt. 4. diſt. 21.* † Quod verum intellige in ijs quę Sacerdos plena confeſsione accepit, non tamen in alijs, quæ ei ſub promiſsione ſecreti, & ſigilli confeſsionis tradita ſunt, etiam genu flexu, & facto ſigno crucis, nam ſi in teſtem producatur debere illud reuelare in iudicio communis eſt Canoniſtarum *Gabriel vbi prox. d. concl. fin. n. 16. Abb. & reliqui in cap. omnis vtriuſq; ſexus, de pœnit. et remiſsion. Gomez li. 3. c. 13. n. 9.* † Nulla facta differencia inter delictum commiſſum, & commitendum, vt volunt alij, quod quando cauſa eſt integra poteſt Sacerdos, quo ſecurius, & cautius fieri poſsit, reuelare confeſsionem, cui proderit, ne tale crimen perficiatur, *Gigas d. q. 18. nu. 11. Couar. in 4. p. 2. cap. 8. §. 12. n. 10. Salcedo ad Diaz in Prax. c. 109. Medin. p. 2. Inſtitut. confeſſ. c. 4.* † Quia hæc ſententia reijcitur ab alijs, nam qui ſe obligat ſub ſecreto tali æque ſe obligat ad cõmittenda, & commiſſa, ſed Eccleſia propter publicum bonũ velle irritari promiſsionem illam quo ad crimẽ committendũ, quia fabor boni publici ceſſat ordinariè, quo ad crimen commiſum, vt fatentur *Menoch. libr. 1. de præſumpt. q. 89. num. 17. Farinac. tom. 1. q. 51. num. 115.*

¶ Sané quidẽ promiſsio illa ſub ſe- 7

creto sigillij facere nequit, vt quod sigillum nō est, id facilé fiat, sed obligat solūmodó, more promissorū aliorū de secreto obseruādo, quorū vis se indetrimētū Reipublicæ cōtra æquuū & bonū nequit prorrigere, *Soto in 4. dist. 18. q. 4. art. 5. Ludou. Lop. p. 1. instruct. cōsciat. c. 37. Gutier. lib. 1. canonicar. qq. c. 11. n. 47.*
8 *& 48.* † Atq; ita quo ad delicta committēda quādo quis nō vult abstinere, aut resipisci, sed crimē statuit perficere, ea posse á cōfessario reuelari tenuerūt post *Abb. & Inocent. in d. c. omnis vtriusq; sexus, Gabriel. d. concl. fin. n. 7. Me-*
9 *noch. de Arbitr. cas. 180. n. 21.* † Sed hæc sententia periculosa est nō minus quā superior, vt quę retrahīt homines á cōfessione, & quæ portā pādit sigilli violationis; nisi dūtaxat in eo, qui non haberet animū cōfitendi, sed consilij petēdi, aut cōfessariū seducendi: non tamen in eo, qui cōfitendi mēte accedit, & se clauibus subdijt, & absolutionem petit, quia tunc, nec Reipublicæ quidē proditionē licet detegere, vt docent D. *Tho. Soto, Durād. & alij vbi sup. Nauar. in c. penult. §. Sacerdos de pœn. dist. 6. ex n. 120. Farinac. d. q. 51. ex num. 110.*
10 † Quod quidē tantum locū habet, quo ad veram reuelationē, non quod nequeat Sacerdos, Magistratib⁹, & Episcopis monere, vt super gregē suum vigilent, ciuitatē custodiant, & similia in genere, vt traddit, *August. ad Angel. de Malefic. ver. che hai tradito la tua patria, n. 18. cum alijs per Cened. collect. 60. ad Decretum, n. 5.*
11 ¶ Item quādo pœnitens habet plures cōplices ipse tamē pœnitet & metuat quod per socios crimen perficiatur, tenuerūt nōnulli, quod tūc, vt dāno futuro sucurratur posse confessorē crimen reuelare, etiam illo non consenciente, vt ex multis traddit *Farinac.*
12 *vbi sup. n. 101.* † Aut quando reus nollit pœnitere, nec se emendare, non teneri confessarium seruare sigillū, quia vera confessio dici nequit, traddiderūnt *Gabriel. & Menoch. vbi sup. Gigas, d. q. 18. August. ad* Angel. *d. n. 18. Bonacosa in suis comm. p. 1. ver. Sacerdos potest reuelare.* † Quorum neutris asentior, nā 13
ad hoc, vt sit vera confessio sufficit, quod pœnitens animo accedat confitendi, & clauibus se subijciat, ad hoc vt Sacerdos obligat⁹ maneat, ad sigillum, quanuis pœnitens complices habeat, quorum crimen non attenditur, vt tam altum sigilli ministerium violetur; nec æquitas, aut relegio hui⁹ Sacramēti patitur, vt qui fidē habuit, suaque arcana creddidit confessario vlla ex causa decipiatur, vt bené noctat *Nauar. in d. cap. Sacer, ex n. 144.* † Quare rectissimé S. D. N. Clem. VIII. ann. 14
1592. die 26. Maij decreto præcepit superioribus Regularium, vt diligentissimé caueant ne notitia de peccatis in confessione hauita ad exteriorem gubernationem vtantur: quæ licet ligare, dum taxat, videatur eos, ad quos scripta, omnes absque dubio obligat, quia omnes tenentur sigillum nō violare, quantumuis rationabili causa, vt tenet D. *Thom. in addit. ad p. 3. quæst. 11. artic. 1.*
¶ Nec potest ad reuelandū Sacerdos cogi, nec á Papa quidē, & multo nimis á quouis alio, vt fusé docēt, 15
Berous q. 12. n. 2. Gigas d. q. 18. n. 5. Vinal. in Candelabr. tit. de sigillo confess. ex n. 11. Victoria de Sacrament. confess. ex n. 183. Nauarr. in Manual. capit. 8. ex numer. 4.
† Et si compellatur posset dicere se 16
hoc in cōfessione nō audiuisse, vel sibi reū nō fuisse confessū, & hæc omnia iuramēto firmare, quia nō scit, vt purus homo, sed vt vices Dei gerens, vt notat, *Nauar. d. c. 8. nu. 19. & in d. §. Sacerdos n. 142. Gigas d. q. 18. nu. 4. Gomez tom. 3. c. 13. nu. 9. Mascard. de probat. lib. 1. in præfat. q. 5. nu. 51. Marta de iurisdict.*

17 dict.p.2.c.14.n.18. † Nec iudex ex eis,
quæ á tali sacrilego sigilli violatore
accipisset, aut ex scripto peccata cõ-
mendata, vt confiterẽtur, cognouis-
set, aut ab aliquo auscultãte pœnitẽ-
tem intellexisset, posset minimè ad
torturã eũ condẽnare, vt præter *Go-
mez d.n.9. Mascard. vbi prox. lib.2. cõcl.
377.n.1. & 3. Menoch. lib.1. de præsũpt.*
18 *q.89.n.26. & 27.* † Imó etiam si iam
illud condẽnasset testibus conuictũ,
& postea intelligeret totam delatio-
nẽ vel accusationẽ ortã ex sigilli vio-
latione, deberet dãnatũ absoluere, &
dimitere, vt etiã tenent, *Authores pro
ximè citati, Soto in 4.dist.18.q.4.art.5.*
19 ¶ Duo tamen casus sũt in quibus
licitũ est reuelare in cõfessione audi-
ta, & primus est quando pœnitens li-
centiã Sacerdoti reuelandi concessit
vt pertex in *cap. significasti, de adulter.*
traddũt *Scholiast. in Sent.4.dist.11. &
18. Nauar. in Manual. c.8.n.15. Couar. in
4.p.2.c.8.§.12.n.11. Mascard. d. concl.*
20 *377.n.10.* † Quia pœnitẽti licitũ est
renũciare ius pro se introductũ, *l. ge-
neraliter §. in his C. de secũd. nupt. l. quod
fauore C. de legib. c. quod ob gratiã de re-*
21 *gul. iur. li.6.* † Dum ad hoc cõstet de
licentia pœnitẽtis, nõ implicita, nec
interpretatiua: sed clara, & patẽti, aut
Sacerdos, qui de illa asseberat sit bo-
næ famæ, & mediãte iuramẽto con-
firmet, se talẽ licẽtiam obtinuisse, &
pœnitẽs ei nõ cõtradicat, vt traddũt
*Mascard. vbi sup. cõcl.1286.. Ant. Gabr.
lib.1. commun. tit. de testib. concl.1.n.28.
August. Berous quæstione duodecima.*

¶ Secundus casus est, si Sacerdos 22
id aliũde, seu alia via extra cõfessio-
nẽ ante, vel postea resciuerit, quẽ ad-
mittũt in delectis cõmitẽdis *Abb. &
alij relati ab August. ad Angel. vbi sup.
Farinac. d.q.51.* † Sed idẽ etiã in cõ- 23
missis censent cõmuniter Theologi
*Bonauẽt. in Sent.4.dist.21.art.2.q.3. Soto
d. dist.18.q.4.art.6.* & Iuris periti *Na-
uar. in d.c. Sacerdos, & in Manual. d.c.8
n.15. Viuald. in Cãdelabr. tit. de sigillo cõ-
fess. n.34. Gutier. lib.1. Canonic. qq. c.11.
n.74. Salced. ad Diaz, c.109. fol.369.
Ludouic. Lopez in p.3. Instruct. confe. c.*
37. † In quo nota nõ credẽdũ Sacer 24
doti dicẽti se extra confessionẽ reci-
uisse, quãtũuis probatæ vitæ sit, nisi id
probet, in quo si succũbat extrahor-
dinarie punitur, arbitrio Iudicis, vt te-
nẽt *Nauar. vbi prox. Mascar. d. cõcl.377
n.5. & 6. Farin. d.q.51.n.107.* † In alijs 25
autẽ Sacerdos sigillũ cõfessionis vio-
lãs deponitur, & in carcerẽ monaste-
rij detruditur, *cap. omnis de pœnit. et re-
mis.* Aliquãdo iussi fuere á Põtificib⁹
degradari, & pœna mortis affici, vt đ
quodã refert *Episc. Felician. li. de degra-
dat. c.14.* † De alijs pœnis quæ hodie 26
violatores sigilli mulctantur tractãt
*DD. in d.c. omnis §. caueat, de pœn. Salce.
ad Diaz in Prax. c.102. Lãcell. Cõrad.
in tẽp. iud. li.2.c.12.n.17. Nauar. d.c.8. ex
n.4. & in c.18.n.51. Ludou. Lop. d.c.37.
Menoc. de Arbi. cas.414. Gigas de crim.
Maiest. d. li.2.q.18. ex n.1. Mascar. d. cõ-
cl.377. ex n.2. cũ alijs per Cened. collect.
60. ad Decretum, n.1. & collect.75. ad
Decretal. n.1. & collect.101.n.5.*

Por mandado del Consejo del Rey nuestro Señor,

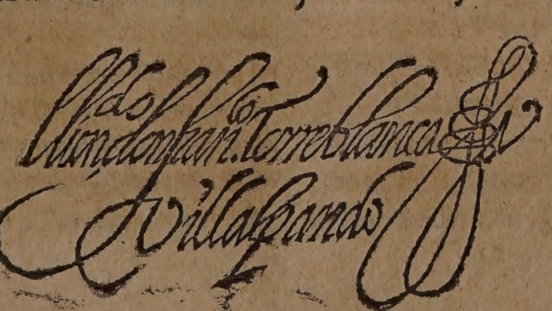

APPENDIX PRAETERMISORVM, QVÆ LIBRARIORVM INCVRIA IN ADVERSARIIS nostris prioribus Magiæ libris delituerunt.

CVM supræmi Senatus iussu, hi quatuor Magiæ libri (qui in aduersarijs nostris accusabantur) Regia authoritate transcriberentur, nõnulla sunt marginibus prætermissa, quæ hic sunt inserta, vt suis locis restituas; alia postea accedent; nam solemus, qui ingenio parum fidimus satietatis periculum fugere.

Ad lib.1.cap.1.n.62.ad fin.

63 † Sed quia diabolus diuinæ gloriæ cupidus hanc persæpe conatur immitare prophetiam, dando petentibus respõsa, vel ex antris, vel ex statuis, vel ex hominibus, reuelationes huiusmodi lynceis oculis sunt examinandæ, ne diuinis apologijs velata eius loco diuinatio irrepat, nam vt ait Poeta.

Fallit enim vitium specie virtutis, & vmbra.

64 Quæ tamen de diuina prophecia alijs institutis desiderãtur, præter Orthodoxos Patres, atq, ordinarios sacorum Interpraetes clare, dilucideq; prosecutus est omnigena eruditione conspicuus auunculus meus, &c.

Ad libr.1.cap.2.n.4.ad fin

5 † Ex delphini ebulientis saltationibus, tempestatem futuram, vt docẽt conciues mei, *Seneca in Traged.8.Agamen.Lucan. lib.5.Farsal.Ioan.de Mena ad Regẽ D.Ioan.II.ordin.5.copl.170.*

Ni veo delphines desuera mostrados:

Ad lib.1.cap.2.n.14.ad fin

† Quod ridiculum est, nisi ad naturalem auiculæ, & norbi sympatiam referatur, quia moriẽtis multa sunt naturalia signa, ex quibus quædam collegit conciuis meus Auerroes lib. 4. cap. 43. *Et quando album oculi rubeum fuerit, & ipsius venæ obscuræ, aut nigræ signũ mortis est proculdubio.* † Sed hæc ab auicula dignosci nequeunt, quia rationis compos non est, neque instinctus naturalis operatur, nisi in ijs, quæ ad suam conducunt cõseruationem, vt de equis *Plin.* &c. 15 16

CAP. III. De diuinatione physica, seu medica.

Ad libr.1.

PHYSICA diuinatio huiusmodi petitur ex morborum signis, quib⁹ præteriti, præsentis, & futuri status dignoscitur, quæ præcipua, & præstantissima me- 1

dicinæ pars est, quia in huiusmodi cognitione medici quodammodo Deo asimilantur, dum morbi euenta ex internis, & ex ternis causis prędicunt, ex quo in morbis esse aliquid diuinū dixit *Hippocrat. in προγνωστικ*
2 *cap.* 1. † Cuius quidē doctrinæ partes sunt Agnostica, Dignostica, & Prognostica, de quibus idem Hippocrates latè, benèque disseruit. De prima dū de internis pasionibus agit, & de ijs, quæ præter naturam in corporib' cōsistunt; De secunda quando antecedentia cognoscere docet ex præsentibus, vt in muliere sanguinem ebomente, menstrui suppręssionem: De tertia quando varios morborū euentus ex præsentibus, & præteritis prædicit, vt *in libris de Iuditijs, de dieb' Decretorijs, Prorrheticis, seu Prædictionū,*
3 *atque Prognosticon.* † Nam in libris de Iudicijs docemur præsentire, an ęger sit periturus, aut liberaturus á morbo paulatim, an repentina mutatione libarandus; In libris autem de diebus decretorijs vim morbi, secūdum eius naturā, & symptomata; In prorrheticis, seu prædictionū libris vtriusque morbi status prognostica continentur, vincere, ne an vinci morbus posit, ideó totam artem in tribus li-
4 bris diuisit *Galen. de Crisib.* † Quæ omnia medico sunt necessaria, quia prænotio huiusmodi parit prouidētiam, quam ei maximè commendat *Hippocrat. lib. 1. de præsag. c. 1.* ideò medicinam, & vaticinationem valde inter se coherere docet *idem Hippocrat. epist. ad Philopœm.* & medico valde necessariā vaticinationem huiusmodi cōstituit *Galen. li. 1. de arte, medi. c.* 18.

5 ¶ Diagnosis natura, ac tempore prior est prognosi, quia vt scribit Hippocrat. lib. de arte. *Si sufficiat medicus ad cognoscendum, sufficiet ad curandum.* Prognosis dignitate diagnosin antecelit, nā futuros morborum euentus prævidere admirabile est, & quasi diuini proximum, ex quo medici olim quasi mortales Dij & crediti, & habiti, quod mortalibus hominib' vitam & sanitatem imperciebantur, vt ex multis obseruat *Franc. Valleriola lib. 1.*
locorum cōmun. c. 1. † Sunt enim pro- 6
pia cuiuslibet morbi symptomata, quæ eius ideam, specieq́ue detegunt, vt eleganter docet *Gale. 1. de locis affect.* quorum signa ex quatuor in vniuersum deriuat fontibus excretis scilicet, doloris propietete, situ, & accidentibus propijs, *Pet. Garf. Carrero ad*
Galen, vbi sup. disp. 2. 3. & 4. † Non e- 7
nim satis est medico affectus speciē nosse, pars quoque affecta dignoscēda est, vt iudicium fiat; diuersa quippe vnius eiusdemque morbi instituitur curatio, pro varia partis, quam ob sidet natura, temperie, substātia, præstantia, situ, & sensu, vt docent *Hippocrat. & Galen. vbi supr.*

¶ Prognostica omnia signa é dua- 8
b', velut fontib' hauriēda sūt, morbo scilicet, in quo euēt' quæritr̄, & ęgro tātis natura, vt docet *Hippoc. lib. 1. de iudic.* in morbo tria expectāda sunt, species, seu idea, magnitudo, motus & mores; in ægro alia tria cōsiderātur, qualitas corporis, actiones, & excremēta, vt traddit *Galen. li. 1. de dieb.*
critic. † Qualitas expectari debet in- 9
cotore figura, & mole totius, sed præsertim faciei. Actiones tres sunt, naturalis, vitalis, animalis: naturalis in coctione lucet maximé, vitalis in pulsu, & respiratione; animalis in motione, & sensu. Ex cremēta alia vniuersalia, vt vrinæ, deiectiones, sudor, vomitus; alia particularia, vt cerebri, oculorū, auriū, ventriculi, thoracis, in
testimoniū, renū, vesicę & c. † Ex quib' 10
omnib' cōparatur diuinatio physica in omni morbo, prætérquā in accutis,

tis, quib⁹ nil certò prædici poteſt, aut dū fuerit humor habetque ὀργασμόν non ſunt tutæ prædictiones, quia ex cōmigratione ad locum nobiliorem leuis morbus ingraueſcit, ex tranſitu ad ignobiliorē ſanatur grauiſsim⁹, vt docet *Hippocrat. Aphoriſ. 19. ſect. 2.*

11 ¶ Morbi ſpeciem detegunt ſigna propia; quam Greci dicunt παθογνωμονικά. Magnitudinem, ἐπιγενόμενα, ſuperuenientia motū, & mores: vt in pleuritidis morbi (quē & dyſenteriā certiſsima habere ſiſma dixit *Galen. l. 12. Meth. c. 7.*) Signa pathognomonica ſunt lateris dolor pungens, idque vehemētis ratione membranæ, quæ eſt exquiſitiſsimi ſenſus; vt traddit *Hiero. Mercurial. in prognoſ. et in Pract. medic. cap. 9. Galen. libr. de de conſtit. artis medic. cap. 15.*

12 † Difficultas ſpirandi, tūc quia ab inflāmatione augetur vſus reſpirationis, tunc quia organorum reſpirationi dicatorū adeſt anguſtia: pulſus durus, & inæqualis ſerræ modó tactum feriens, dur⁹ ratione inflammationis, & partis obſeſſæ; Febris continua, eaq; acuta propter cordis viciniā, Tuſsis exſudante ſero in pulmones. *Galen. & Mercurial. vbi*

13 *ſupr.* † Magnitudinē veró pleuritidis indicāt ſymptomata ſuperueniētia, quæ per humoris propagationē fieri ſolēt, vt deliriū, alui flux⁹, ortopnœa facici, & oculorū rubor, maculæ per thoracē erūpētes, dorſi, & ſcapularū rubedo, quæ omnia pleuritidis inſanabilis ſigna sūt, vt traddūt *Aretæus; & Cœl. Aurel. Galen. li. 3. de criſ. c. 4. et*

14 *de locis affect. 5.* † Motū & mores pleuritidis denuntiant ἐπιφαινόμενα, quæ humoris morbifici, qualitatē malignā detegunt, quæ in ſputis, & linguæ colore cōſiderāda sūt, nā vt ait Hippocr. Aphor. 12. ſect. 1. *Sputū ſi ſtatim in pleuritide appareat, breuiorē morbum arguit, ſi verò poſtea, lōgiorē:* de linguæ colore, hæc eadē ſcribit Hippocr. *quibus pleuriticis cōtinuo linguabile fucata eſt, ſeptimo die iudicātur, ſubliuida autē bulla continuo in lingua humeſcens, difficulter exſolutum iri morbum oſtendit.*

¶ Faciei color ſignū ſolet eſſe, mor 15
bi, vel ſalutis, & hoc triplex rufū, liuidum, aut nigum. Rubor faciei non reflu⁹, vt in his, qui verecūdia erubeſcūt, ſed aliquātulū ſtabilis, vel naturalis eſt, & tūc refertur ad futurā hæmorrhagiā criticā: vel cōtra naturā, & tūc læthalē iudicat; phrenitidem, aut cōbulſionē. Liuid⁹ color, perpetuo lætalis, tūc inſolidis partib⁹, tū in excremētis *Hippoc. prog. 9. ſect. 1.* † Ni 16
ger color idē fere minatur periculū, pei⁹ tamē eſt partes liuere, quā nigreſcere, quia fit interdū nigredo per decubitū humoris atri; idē dicēdū de faciei forma, nā dū abſimilis eſt bené valētis, quia ꝗ prauata aut ōnino a ſe mutata, & pené emortua, quę cernitur in oculorū, & nariū peruerſione de qua *Hippoc. Aphor. 49. ſect. 4.* † Na 17
res acutæ, oculi cōcaui, collapſa tēpora, aures frigidæ, & cōtractę, cutis circa frontem dura, color totius faciei niger, perpetuo lætalis, vt traddit *Hipp. libr. 1. prog. cap. 5. et 6.* cui aſtipulatur cōciuis me⁹ Auerroes li. 4. c. 43. *Naſus acut⁹, oculi cōcaui, & aures depēdētes, & cutis faciei tēſa, et color eius viridis, vel obſcur⁹, et oculi quaſi cinericei, mortem denotant, & procedūt in morbis acutis.* † Vt in quadam ſuo tempore 18
oborta peſte præfatam faciei ſpeciem aparuiſſe teſtatur Lucret. lib. 6.

Cōpræſſeq; nares, niſi primoris acumē (lis,
Tenue, cauati oculi, caua tēpora, frigida pel
Duraq; ꝺe inhorrebat rictū, frōs tēta minebat
Nec nimio rigida poſt ſtrati morte iacebant.

¶ Séd explorata corporis quali- 19
tate (quæ prima omnium ſe dat in conſpectum) actiones humanæ percurrendæ ſunt, quarum aliæ ſunt anima-

animales, aliæ vitales, aliæ natura-
les ſecundum *Galen.* Animales aliæ
ſunt motrices, aliæ ſenſificæ, aliæ
principes. Sentiens facultas duplex,
interna, cuius obiectum cõmune eſt
ſecundũ *Ariſtotel.* externa cuius ob-
iectum ſingulare eſt. Principes facul-
tates tres ſunt, imaginatio, & ratioci-
20 natio, & memoria. † Motrix facultas,
vel debilis eſt, vel deprauata, vel abo-
lita. Debilitatis ſigna in decubitu, &
tremore lucent. Decubitus aut na-
turalis eſt, aut contra naturam. Na-
turalis, & ſanorum ſimilis eo, qui fit
in alterutrũ latus, manibus, pedibus
cruribuſq; modice reflexus, quæ figu-
ra media eſt, quã laudat Hyppocrat.
prognoſt. 1. *Optimi ſunt decubitus, qui
ſanorum ſimiles exiſtunt*, & aphoriſ. 6.
ſect. 2. *conuenit ægrotum in attollendo ſe
21 leuem eſſe.* † Decubitus contra natu-
ram, aut pron⁹ eſt, aut ſupinus. Pro-
nus delirij ſignum, modó terminum
aut conſuetudinis, aut mollici nulla
ſit excuſatio, *Hipp. in progn. aphor.* 18.
ſect. 1. ſupinus peior eſt, quia maximã
motricis imbecilitatem arguit, quod
ſi prolabatur in pedes, peſsimũ, quia
indicium eſt emortuæ, aut extinctæ
facultatis, *Hippocrat. aphor.* 14. *ſect.* 1.
22 † Tremor ſymptoma eſt etiã imbeci
lioris motricis facultatis, ſed ille tan-
tum lætalis eſt, qui ab exhauſto fit, ſic
acute febricitantes, & phrenitici fere
omnes tandem tremuli moriuntur.
Deprauati motus voluntarij ſympto
ma eſt conuulſio vniuerſi corporis,
aut partium; vniuerſi corporis ſi fiat
ab inanitione, lætalis, *Aphoriſ.* 3. *ſec.* 5.
particularis periculo non vacat: ſic
temporalium muſculorum conuul-
ſio, quæ dentium ſtridore denuncia-
tur, praua eſt, *Hipp. progn.* 20. *ſect.* 1.
23 † Motus abolitus apparet in apople-
xia, & paralipſi, qui ſunt priuati sẽſus,
& motus totius, vel aliquis corporis
partis, vt notat *Galen. lib.* 3. *de locis af-
fect. & ibi plura* Petr. *Garſ.*

¶ Sentifica facultas duplex eſt in- 24
terna, & externa. Interne prognoſti-
ca petũtur ex ἀναισθησία, id eſt, ſen-
ſus vacuitate, irritatis ſenſibus: ſic in
dolorificis cauſis nõ dolere peſsimũ,
Aphoriſ. 6. *ſect.* 2. ideo etiã in ſitifera
cauſa, nõ ſitire, malum, *Aphoriſ.* 59.
Sic phrenitici parum, aut raro bibẽ-
tes, tandem tremuli fiunt, aut conuel
luntur. † Externæ facultatis ſentien- 25
tis ſigna prognoſtica, in ſingulis ſen-
ſuum organis apparet, vt oculis, auri
bus, lingua, *Aphoriſ.* 49. *ſect.* 4. ſi cui
in febre acuta videndi vis, audiẽdi ve
pereat, ægro iam debili exiſtenti, in
propinquo mors eſt; *Valles ad Hippo-
crat. in prognoſt. c.* 19. † Principũ tun- 26
dem facultatum prognoſtica in mẽ-
tis coſtantia, aut inconſtantia, morũ
ſimilitudine, aut diſimilitudine lu-
cẽt, *Aphoriſ.* 33. *ſect.* 2. In quouis mor
bo mente coſtare, & bene ſe habere
ad illa, quæ offeruntur, bonum, cõtra
vero malum, *Aphoriſ.* 100. modera-
ti hominis proterua reſponſa, malũ
denuntiant, *Aphoriſ.* 48.

¶ Vitalis facultas ſpirituum pro 27
creatrix, in sãguineis, & perfectis ani-
malibus, duobus indiget ad ſui cõſer-
vationem, pulſu ſcilicet, & reſpira-
tione: ex quibus prognoſtici ſigna e-
ruenda ſunt, nam pulſus primó mor-
bi, & ſanitatis ſigna eſſe vult *Hippocr.
lib. de alimento, & de humorib. & lib.* 2.
de morb. Galen. libr. 2. *de pulſ.* † Pulſus 28
enim ſalutis & mortis certiſsima pro
fert inditia, nam pulſu conſtante ne-
mo interire poteſt, ſolus hic vitæ, &
cordis fidelis eſt nuntius; Pulſus er-
go magnus, vehemens, validus ſecu-
ritatẽ perpetuo pollicetur: languid⁹
vero, debilis, & paruus inuecilis fa-
cultatis eſt aſecla. Inæqualitas pul-
ſus ſemper damnatur, ſi perſeuerct, in
termiſ-

termiſsio iuuenibus periculoſiſsima:
repentinam quippe illis mortem mi-
natur, niſi ex arteriarum obſtructio-
ne,& oppreſione fiat, minus pueris,
minimè ſenibus, vt docet *Galen. vbi*
29 *ſupr.* † Sed ad hoc,vt medicus certũ
edat præſagiũ debet cõſiderare cau-
ſas omnes, quæ pulſum alterare ſo-
lẽt,tam naturales,vt ſexum, ætatem,
temperiem,hauitum corporis,& an-
ni tempus: quam non naturales,
vt aer ambiens, cibus & potus, ſom-
nus & vigilia, mot⁹ & quies, inani-
tio & repletio, & animi pathemata,
Galen. in arte medica, cap. 83. & 85. ex
quo pulſum tanquã fallaciſsimæ rei
30 fidendũ non eſſe ſcribit *Celſus.* † Reſ-
piratio autem cum ad vitalis faculta-
tis ſubſidium ſit comparata,eius etiã
robur, atque conſtantiam oſtendit,
ideó facilis,& libera in omnib⁹ mor-
bis acutis præclare ſemper ad ſalutẽ
apparet,vt docet *Hippocr. in prognoſt.*
Aphoriſ. 23. ſect. 1. Reſpiratio frequẽs
& parua, aut dolorem, aut inflãma-
tionem partium diaphragmate ſu-
periorum denotat; Reſpiratio mag-
na,& ex longis interualis,ſignum eſt
delirij. Reſpiratio parua, minutula,
& rara interitus iã iam futuri certiſsi
mum eſt indicium. Reſpiratio frigi-
da è naribus,& ore ducta, pernitioſa
eſt, vt late *Hippocrat. Aphoriſ. 24. d.*
ſect. 1.

31 ¶ Naturalis facultatis prognoſti-
ca ex coctione primum petenda sũt:
Coctionis autẽ ſigna in vrinis, & de-
iectionibus maximé ſunt conſpicua,
ex quibus bona aut mala colligitur
hypochondria, quæ in omni morbo
cõſideratur, quia optimũ ex ea prog-
noſticum eſt, vt docet *Hippocrat. A-*
32 *phoriſ. 16. ſect. 1.* † Ex vrinis certiſsi-
ma coctionis,& cruditatis, ſalutis,&
mortis petuntur indicia, quia vrina
hepatis,& venarum eſt excrementũ
ideó in ea duo ſunt conſidaranda, li-
quorem,& contenta: in liquore tria
expectãda,ſubſtãtia,qualitas & quã-
titas. Subſtantia, aut eſt tenius, aut
craſſa,aut mediocris,eaque vel preſ-
picua,vel turbulenta, *Galen. ad Hip-*
pocrat. libr. 2. de præſag. cap. 5. & libr. de
vrin. & lib. 2. de Criſib. cap. 12. Valleriol.
locor. comm. lib. 2. c. 10. Andr. Lauren.
libr. 1. de criſibus, capitul. 7. † Vri- 33
na tenius vel eſt cum febre, vel ſine
febre; que ſine febre eſt meatuũ tan-
tùm vrinæ dicatorũ, aut hepatis, lie-
nis, & viſcerum obſtructionẽ arguit,
nõnumquam etiam paroxiſmũ epi-
lepticum minatur. Quæ eſt cum fe-
bre cruditatem in vniuerſum arguit,
& ſi ſumma adſit viriũ inuecillitas,
mortem, aut periculum ingens mi-
natur, ſin autem conſtent, vires mor-
bi, longitudinem, aut abceſum imis
in partibus prænunciat, *Galen. ad Hip-*
pocrat. lib. 3. de morbis popul. com. 3. tex.
27. † Craſſa vrina moderate, arguit 34
caloris natiui robur, cuius impe-
rio το ὁμογενη congregantur, ideò
laudatur: quæ craſiſsima eſt dolo-
res, abceſſus prauos, morbi longi-
tudinem recidiuas prænunciat; quia
aut propter nimiũ calorẽ, aut prop-
ter immodicum frigus, aut ob partiũ
diuerſæ naturæ confuſionẽ talis eua-
ſit, *Galen. libr. 4. Aphoriſm. comm. 69.*
† Vrinæ perturbatæ in febre acuta,cũ 35
virium robore, diuturnitatem: cum
inbecilitate,mortẽ ſignificant: quod
ſi perturbatæ mingantur, & tales re-
maneant, ſintque iumentorum ſimi
les, dolorem capitis, delirium,cõuul-
ſionem præſagiunt, vt multis aduc-
tis docet *Galen. lib. 1. de criſib. & lib. 2.*
de præſagijs, & lib. 7. Aphoriſm. comm.
31. & de norb. popul. com. 3. lib. 3. tex. 15.
& lib. 4. de ſanit. tuend. † Quo ad quã- 36
titatem autẽ, copióſa vrina ſi ab eui-
denti cauſa non fiat, ſemper praua
eſt,

eſt,& vt ſignum,& vt cauſa: vt ſignũ quia vel humoris crudi abundãtiam, vel renum calidiorem imtemperiẽ, aut eorundem exſolutionem,aut denique totius corporis colliquationẽ indicat: vt cauſa quia vires deijcit,ſpiritus natiuumque calorem diſſoluit; *Galen.ad Hippocrat.libr.3.de morb.po-*
37 *pul.com.3.tex.41.* † Pauca vrina ſi fit ſiné febre, aut meatuum vrinariorũ obſtructionem, aut excretricis,& ſecretricis renum facultatis inuecillitatem arguit: cum febre acuta ſi nulla ſit excuſatio ſudoris critici mox erupturi, aut maximum inducat incẽdiũ ſerum exhauriens, aut ſeroſi humoris translationem ſymptomaticã ad ſuperiores partes,lætalis eſt,vt docẽt *Hippocrat.& Galen.vbi ſupr.*

38 ¶ Qualitas vrinarũ in colore potiſsimum, & odore expectanda eſt, color eſt albus,& nigrus,& rufus; Albus color ſine febre nihil læthale prę ſe fert, cũ febre periculoſus eſt, quia vel ſummam natiui caloris inuecilitatem oſtendit,vel vniuerſæ bilis trãſlationem ad caput,vel magnum hepatis incendium,quo ſanguis vna cũbile abſorbitur, vt tradit *And.Laurẽt. lib.1.cõtrouerſ.c.8.& lib.1.de Criſib.ca-*
39 *pit.9.* † Vrinæ nigræ ſi tales ſunt generatione perpetuo ſunt lætales *Hippocr.Aphoriſ.21.ſect.4.* quia aut natiui caloris extinctionem denotãt,aut maximum incendium omnia torrefaciens, *Galen.lib.1.de criſib.*licet quãdoque ſplenitici,& quartanarij vrinę nigræ profuſione liberentur,vt obſer
40 uat *Lauren.vbi ſupr. d.cap.8.* † Vrina prærubra, ſi talis ſit ab inflammatione ſeri, initio morbi lõgitudinem arguit,in ſtatu veró, mortem; ſi rubra ſit bilis permixtione, aut hepatis inflammationem denotat, aut ductuũ viſiculæ fellis obſtructionem: ſi talis ſit permixtione ſanguinis, aut eſt ab vniuerſo corpore,aut á renibus,& veſica: ab vniuerſo corpore ob plethoram, & ſuppræſsionis ſolemnis euacuationis, vt menſium, hemorrhoidum: Si á renibus, id per anaſtomaſin,diapedeſin,& diæreſin contingere poteſt,ab eroſione,& ruptione,periculoſa eſt,vt probat *Hippocrat.lib.7. de popular.morb.Galen.li.2.præſagior. com.27.And.Laurẽt.lib.1.de criſib.c.7.*
† Deiectiones autem ſunt excremẽta, & vomitus: de quorum natura, modò, conditione,qualitate, & quãtitate,atque colore,vidẽdus eſt Apolineæ facultatis anteſignanus *Hippocrat.in prognoſtic.Aphoriſ.13.ſect.2.et Aphoriſ.20.21.22.& 23.ſect.2.& vtronique eius interpretes Fran.Valles,& Ioan.Brauo,alter in Salmanticens,academi,alter in Complutenſi benemeriti Doctores. Hieron.Mercurial.in prognoſt. & in Prorrhetic.* 41

¶ Ad excrementa pertinet ſudor 42
in quo quinque expectãda ſunt ad iudicium, quantitas, qualitas, tempus, modus,& locus. De quantitate hæc prima lex ſancitur,vt nihil paucũ eſt criticum,ita quod nimiũ eſt,damnatur, nam paucũ malignos & multos humores, aut ſummam naturæ fatiſcentis exſolutionem denunciat, vt docet *Hippocrat.Aphoriſ.1.*Qui ex rigore perfrigidi exiguo ſudore madẽt vt ſe collegerint, moriũtur, *Aphoriſ.*
43. † Qualitatem ſudoris in calore, 43
& frigore conſiderat *Hippocr.Aphoriſ.37.ſect.4.* Frigidi ſudores cũ acuta febre,mortem; cum mitiori autẽ morbi longitudinem ſignificant; eſt enim frig⁹duplex,aut priuatiuum per abſentiam natiui caloris ab interceptione,retractione, inopia, aut poſitiuum per prę́ſentiam humoris frigidi, pituitę ſcilicet accidę,aut vitreę,quę cum difficile excutiatur, longitudinem arguit morbi. † Tempus ſudo- 44
ris

ris neceſſe eſt conſiderare ad faciendum iudicium, nempe, quod ſit dies criticus, nam alijs diebus ſuſpecti eſſe ſolent, *Aphoriſ.* 36. *ſect.* 4. ſudores febricitantib⁹ boni, qui manare cœperint die tertio, quinto, ſeptimo, nono, vndecimo, decimo quarto, &c. qui veró non ita fiunt, laborē, & mor bi longitudinem, & recidiuas ſigni-
44 ficant. † † De modo, ſciendum eſt, quod debet confertim, non ſenſim, & paulatim errūpere ſudor, nam qui ſenſim deſtillat ab exolutione eſt. Poſtremo eſt locus ſudoris, nam bonus illa eſt, qui per totum corpus effluit; prauus autem quod caput tantum, ceruix; & claiculæ roris inſtar humectat, quæ omnia vnico Aphoriſmo docet Hippocrat. in prognoſt. ſect. 1. *Sudores optimi ſunt in omnibus morbis accutis, qui diebus criticis contingunt: boni enim ſunt, qui per totum corpus fiunt; Peſsimi autem ſunt frigidi, & qui tantum circa caput, facieque & ceruicē exudant. Hi enim cum acuta quidem febre mortem, cum mitiori verò longitudinē morbi prænuntiant.*

45 ¶ Et quia morbi non vno eodemque tempore ſolbuntur alia ſunt cōſideranda circa eius natnram, an ſit acuta, mollis, aut diurna, an breuis, ſalutaris, an exicialis, popularis, an priuata, ſymptomatib⁹ cōmitata, an ſine illis, quia ex horem ſingulis varie pronunciare cōtingit, nā ſi morbus eſt accutus, incertas habet ſalutis, aut mortis prænuntiationes ſecū-
46 dū *Hippocr. li.* 2. *Aphoriſ.* 1. † Etenim vt vnicuique animātium generi proprium, ac peculiare viuendi tempus á natura tributum eſt, certo numero definitum: ſic et morbis quoque pro ſua cuique natura, durationis, atque ſolutionis eorum ſtatuta ſunt tempora, quibus ceu cancellis quibuſdam, ac terminis morbi concludūtur, quidam breuiori ſpatio, longiori alij finiuntur, habentque & morbi ipſi pereinde atque animalia ſuas ætates, vt docte, atq; copioſe demōſtrat *Galen. li. de morbor. tēporib.* † Quare illis qui d̄ 47
morbis velint iudicare hoc peſpectū eſſe debet, nō ſolū ad cognitionem morbi futuri euentus, ſed vt medicamenta ſuo loco, & tempore applicētur, nam vt ait Galen. lib. de conſtit. artis medic. cap. 18. *Itaque neceſſariū eſt ei, qui præſagiendi artem volet coſtituere, antea conſideraſſe, an ſicut vniuſcuiuſque animantis natura propiūm viuēdi tēpus obtinet, ita morbi ſinguli, vt nullus eorum ſolui poſsit quatuor diebus cuius naturales tempus ſtatum duos menſes cōtinet.* † Nam in morbis chronicis qui- bus tempus diurnum eſt, ac lento, 48
& vt plurimum, non periculoſo curſu gradiuntur, null⁹ diebus paucis ſolui poſſe certó prēſagire poterit, quod á craſſo, viſcido, ac lēto humore fiāt, multoque ob id tempore ad curationem indigeāt, vt de quartana febre, aqua intercute, melancholia, empyemate, & tabe, cæteriſque deuturnis. *Ioan. Hucherus tract. de prog. med. ca.* 5.
† Cōtra tamē acuti morbi, & magni 49
ſunt, & ad ſuum vigorem celerrime properant, paruoque tempore magnas faciunt permutationes, quare certiſsime mortem, vel ſalutem ad ferre dignoſcitur, vt traddit *Galen. lib.* 2. *Aphoriſm.*

¶ Et hæc eſt cauſa dierum critico 50
rum, ſeu Indicum apud medicos in quibus, quia morbus ſecundum eius naturam permutatur, atque de vno in alium migratur eſtatum, mortis aut ſalutis ſigna redit, & quaſi digito demonſtrant, vt docet *Galen. lib.* 3. *de criſib.* nam vt ait conciuis me⁹ magnus Auinzohar libr. 2. Theiçir tract. 2. cap. 2. *Criſis eſt pugna, quæ accidit inter virtutes corporis, & humorum, qui cauſam*

51 *eiusdem ægritudinis extitit.* † Nam etsi criticorũ rationem alij ex paris,&imparis numeri virtute exquirant, vt cum Pythagoricis multi ex Philosophis voluerunt, falsum omninó est, quia numeris nulla agẽdi vim tribuimus,eo quod non sint substantię,neque vllas qualitates habeãt, vt docẽt *Aristot.lib.12.metaphys.c.penult.& fin. Galen.lib.3.de dieb.decret.c.8.* Plin.libr.
52 *7.natur.histor.c.*40. † Alij volũt ex Lunæ cursu rationem pendere, nã Luna inquit Lucilius alit ostrea, implet & echinos murib⁹, fibras,& pecu addit,animalia saginat, menstrua mulieribus solicitat,morbo comitiali laborantibus auxiliatur, & multa alia, quia maximæ sunt Lunę vires in hęc inferiora, vt ait *Galen.li.3.dier.decre-*
53 *tor.cap.2.* † Ego tamen non assertior criticorum rationem à Luna pendere,nã si talis virtus á se ipsa habet omnes dies ea præditi esse debẽt, si autẽ ab alio per aspectũ,reflexionẽ,lumẽ, quadraturam,& oppositionẽ, necesse est vt eo die omnes simul pereant, aut sanentur,quod dici nequit, ergo nec talem causam ab ea ebenire, vt multis aductis docent, *Galen.lib.3.de dieb.decretor.Ioan.Lagius epist.35.Andr.Laurent.libr.3.de crisib.cap.8.* Ioann. *Heurnius in Prax.med.lib.3.cap.9.*

54 ❧ Alij tamen totam criticorũ rationem, & causam salutis & mortis in eis latentẽ referunt ad beneficos, & maleficos Planetas, vt docet in hæc verba Mercurius Trismegistus lib.de decubitu infirmor. *Medic⁹ ægri decubitum explorare debet, quod si horã, qua ægrotare cœpit, exquisitè depræhẽdere nequeat, inspiciat quomodo cœlum affectum sit, et ad quam stellarum Luna rationem habeat, oppositã scilicet, vel quadratam; cum maleficis enim si conformetur noxium morbum facit, cum beneficijs salutarẽ.* Ptolomeus lib.1. quadripartiti cap.6. *Super ægrotis criticos dies inspice stelarũ, ac Lunæ peragrationẽ in angulis figuræ sex decim laterum; vbi enim eos angulos bene affectos inuenies, bene erit languenti,contra male, si afflictos inuenies.* † Quorum ego neutro asen- 55
tior, quia nulla sunt in cœlo sydera malifica quę nobis malum aliquod immitant, quia omnia illa æqualis bonitatis Deus creauit ad mundi cõseruationem,vt ipsis Ethnicis percognitum est, Plato in Timæo, *Omnes stellæ diuinæ sunt, & bonæ, nec quidquam faciant mali, aut quædam maleficæ, sed maleficas esse in illo sancto, & pietatis loco quatenus conuenit? cumque omnia sydera plena sint cælestis sapientiæ, malitiam porro sciamus ex demẽtia nasci, quatenus conuenit malificas esse stellas dicere? N. si fortè id, quod fas non est interdũ easdem bonas, interdũ malignas esse existimandum: propterea que promiscue beneficia, & maleficia præbere. Sed hoc absurdum est putare, cælestem substantiã vna, eademque natura præditam, non in omnibus stellis eadem eße, sed plerasque tanquã à propia degenerare natura.* † Nã 56
si in corporibus cœlestibus aliqua esset malitia, aut astra aliqua maligna qualitate præditæ fuissent, de necessario corrumperentur, quod est erroneum, nam vt ait Aristot. lib 9. Methaphis. cap.10. *Non igitur quidquam in ijs, quæ à principio, & quæ perpetua sunt, malum est, neque error, neque corruptum, etenim corruptio de malis est.* Quod exponens eius interpræs *Auerroes in cõment.19.* sic testatur *impossibile est creditu, quod Astronomi dicũt stellas quasdam fortunatas esse, quasdam infortunatas.* † Nam cum astra, & sydera diui- 57
na sint corpora malum neque in illis esse, neque ab eis emanere posse cõtendit *Aristot.libr.1. de cælo cap.9. vbi plura eximius eius interpræs, atque conciuis meus Auerroes, com.19. & 21. &*

lib.3.

lib.3.tex.cõ.25. *cognat⁹ me⁹ D.Gaſp.Cadillo Villalpãdo cõ.2. idẽ Ariſtot.d.c.10. metaphyſ. & li.2.Phyſicor.Ioan.Hucher⁹*
57 *in prognoſt.med.cap.2.* † Quare dies critici, ſeu morborum indices, eo quod alij bene, alij male euentũ ſignificãt, minimé à numero, neq; Luna, neq; ab aſtris euenire poſsũt, ſed á corporis tẽperamẽto, aut morbi ſymptomatib⁹ vt rationibus, & argumentis eleganter defendunt *Hippocrat. libr. 1. Epedimiar. & libr. 2. ſect. 2. & prognoſ. 26. ſect. 2. Galen. libr. 3. de criſib. Ioan. Langius epiſtol. 35. Valleriola libr. 3. locor. commun. tit. de dieb. decretor. & in appendic. cap. 2. & ad Galen. in conſt. artis medic. cap. 18. Petr. Foreſt. tom. 1. obſeruat. medic. libr. 1. obſeruat. 22. & nullo ex his citato Andr. Laurent. libr. 3. de criſib. cap. 6. S. Bonauent. Ioãnes* Picus, *Et alij relati à Codronch. de morbor. venefic. li. 2. cap. 6.* Ioan. *Heurnius in Prax. med. lib. 3. cap. 9.*

Ad lib.1.c.4.n.3.propẽ fin.

per ſe ferunt, vt traddunt *Ambroſius Paræus lib.24. de monſtr. & prodig. c.13. Petr. Garſ. ad Galen. de locis affect. diſp.*
4 *37.cap.2.* † Nam monſtra, & prodigia perſæpe à Deo emituntur, vel in peccati alicuius pœnã, vel ad præuia peccatorum punitionem, quemadmodũ in Aegypto, &c.

Ad lib.1.c.8.appẽd.n.19. ad fin.

20 Quia in cœlo nulla ſunt ſydera, quę nautis tempeſtates, agricolis ſterilitates, medicis peſtes, aut alia mala etiã probabiliter inducãt, quia omnia ſydera plena ſunt bonitatis, atq; ſalubri, ac tiuſq; mali carens influẽtia, vt nõ vno in loco teſtatur diuinus Plato *in Epinomide & in Timæo, Ariſt. li. 1. de cœlo c.9. cum alijs à nobis aductis ſup. li. 1. de magia*
21 *diuinatr. c.3. de diuin. phyſic.* † Quare ridiculum eſt vlla infortunia, vllos morbos, vllum ve contagium, aut malum nobis ex aſtris emanare, nã ſi nobis aduerſaria cœleſtia corpora eſſent corrũpi ſtatim vniuerſum conſequẽs plane foret, vt docet cõciuis meus *Auerroes ad Ariſt. lib. 1. de cœlo com. 28.* † Quam 22
obrẽ ſi á ſyderum certó cõgreſſu quodam contages oriatur, contagioſa ipſa eſſe, & morbida execratione inquinata omninó oportet; quod cum impium ſit dicere, atque nefas diuiniſsimis vtique ac puriſsimis exiſtentibus corporib⁹, corruptionis omnis, ac paſſionis expertib⁹ fateri omninó neceſſe eſt, neque á cœlo, nec ſyderibus tãtum mali inmortalium perniciem deribari, vt contendit idem *Auerroes lib. 3. de cœlo comm. 25.* † Quare eleganter 23
his verbis teſtatur doctiſsimus Franc. Valleriola medicus in appendice ad libr. de locis commun. cap. 2. *Deſinant itaque Aſtronomi, & qui eos ſequuntur parum cordati medici, nobis ſuis fallatijs, techniſque imponere; graueque facinus arbitrentur malum cœlo, ac aſtris tribuere, vnde bona ad nos omnia, ceu à fonte puriſſimo manant: illudque cogitent, vanas eſſe, quæ de hiſce rebus traduntur Aſtronomorũ regulas, prorſuſque fallaces.* † Nam 24
vt ait Ioan. Heurnius in Praxi. med. li. 3. cap. 9. *Inexpugnabilis, & reipublicæ, calamitoſa quædam imprudẽtiæ nomine, ac vmbra præclaræ ſcientiæ huius æui medicos ac Chirurgos fere inuaſit: vt ignauus Acceſius nauta, quem cum nauigationis tæderet, Lunã infauſtã cauſari ſolitũ ferũt, ſic medici quidã, vt abiciãt morbos in auſpicatos dies Lunæ criminãtur, dũ cõclamatũ ſit de ægri vita, &c.* † Nam ægritudines, 25
caſus, & euẽta, ac tẽpeſtates minimé ab aſtris pẽdẽt, vt indocti medici, imperiti naucleri, atq; barbari agricolę tumultuãt, ſed naturę curſu, vel ab exalationib⁹ ab impuris locis manantib⁹, vt multis argumẽtis, atq; rationib⁹ probãt

Galen.lib.de differēt.febr.c.4. And.Lau-
rent.lib.3.de Crisib.c.6.Frāc.Valleriol.li.
1.locor.com.c.4. & in Append.*c.2.& ad*
Gal.in const.artis med.c.18.Bapt.Codrōc.
*de morb.venef. c. 6.*Ioan.*Hucherꝰ in The-*
26 *rapeut.lib.4.c.5.* † Quia astra in hæc in
feriora nihil aliud pręter lumē, mittūt,
& animantibus, atq; plantis, lapidibus,
& herbis, natiuum calorem ingerunt,
quæ propia sunt astrorū naturæ, ac phi-
losophiæ cōsona, nam vt ait Ioan.He-
urnius vbi supr. *Non ego is sum, qui diuina*
illa efficatia qua efflorescūt in his inferio-
ribus spoliare sydera, cœlumque velim, sed
doleo ignauissimos homines his vitalibꝰ vi
ribus nimis confusè omnia adscribentes.

CAP. XII. De Oraculis Sibylarum.

Ad finem Append.n.12.

14 ¶ Alij dicūt harū causam fuisse na-
turalem, nam diuinationem per som-
nium corporis naturam ad futurorum
præcognitionem cōducere existima-
uit *Arist.lib. de insomnijs*, & primó lo-
co melancholicis diuinandi virtutem
adscriuit, dum ait Probl. 1. *Multi inca-*
lescente humore melācholico, quia color ille
sedimentis est propinquus, morbo vesaniæ
implicātur, aut instinctu lymphatico effer-
15 *bescūt.* † Erasmus Roterodasmꝰ refert
Pamaceū medicum, quemdam nomi
ne Phlyarium patria Spoletanum, fa-
cili patratoq; remedio menti redidis-
se, qui in morbo probé Teutonicé lo-
quebatur, quod sanus nūquam potue-
rat, quibus assentitur, *Hieron.Cardanꝰ.*
16 † Quod quidem melancholiæ vitio
contingere arbitrantur ex frequentis-
sima humorum ebullutione, & vehe-
menti spiritū agitatione, vt posśit quis
diuinare, & varijs linguis loqui, *Leuin.*
17 *Lēnius li.2.de ocultis natur.c.2.* † Quod
minimè probare audeo, quia ad diui-
nationē spiritꝰ potētiā supra naturalē
agnosco, & ad linguarū loquutionē,
earū notitiā, quæ sola melancholia a-
daptari nō posśūt, *Hieron. Mercurial.in*
Pract.li.1.c.16.Petr.Forest.tom.1.obseru.
medic.lib.10.obseru.12.Petr.Garſ.ad Ga-
len.de locis affect. † Nā melācholia ima 18
ginatricē, ac reliquas cerebri faculta-
tes, quās principes, Medici vocant, cō-
mouet, impellit, ac in motū deducit;
quo fit, vt cū optime attēperatus est,
hoc est, calēs, lucidꝰ, fulgoreq; haut se-
cusq; ignitū rubensq; aurū, illustratus
admirabiles facit in animo notus, vt
docēt *Marsil.Ficinius lib.1.de vita long.*
c.4.Frāc.Vallerio. li.6.enarrat.to.1.enar-
rat.10. † Ex melācholico enim sāgui-
ne calēte attenuatoq; manere tenuis- 19
simi spiritus, calidissimi simul & luci-
dissimi, qui cū sint motu agiles, & ac-
tione vehemētes cōtēplationi & inge-
nio deseruire maximè valēt, & sic phy
losophiæ prodesse melācholicos dixit
Aristot. † Nā tali instrumēto munitꝰ 20
animus, atq; septꝰ acuté, solerterque
profundeq; abditissima queq; inquirit,
& inquirēdo pręstat diutius, ex quo vi
ri sūmi, atq; phylosophi singulares eua
serunt, qui animū ab externis corpo-
reisq̃, rebꝰ segregātes, eūdēq̃, se in to-
tū colligentes, altissima queq̃, & abs-
trusissima meditantur, sic vt diuino a-
flati furore esse videantur, vt testatur
Menard.7.epist.3. † Quod quia Prophe 21
tis cōtingere solebat, simul atq̃, Poe-
tis, qui ex intēsa imaginatione, quasi
extra se eleuati videbantur, vtrumq;
numini diuino veteres retulerūt, ideó
melancholia, ad sua cōmēdanda ora-
cula diabolus vtebatur, quam agitari
á dęmone dixit *Auicen.fen.1.tertij tra-*
ctat. 4.c. 18. a qua impulsi poetæ apud
Ouid.6.Factor.

Et Deus in nobis agitāte calescimꝰ igne

¶ Alij contendunt quandam é ter- 9
ra exalationem esse, quæ famaticos ef
ficit,

ficit, eo quod in antris quibusdã pha-
naticorum sedes conspiciantur, vt de
Delphico oraculo narrat *Cicero*, eius
diuinitatem cesasse quod terræ exala-
tio desierit, quæ furorē inspirabat, *lib.1*
diuinat. Alij corporum cœlestium in-
fluētijs adscribunt, eo quod diuini hu-
iusmodi magis quibusdam Lunæ reuo
lutionibus quam alijs vexãtur, ex quo
Lunatici dicũtur in Euangelio *D. Mat*
24 *thæi, c. 17.* † Sed hij omnes vin terræ
exalationi, ac cœlesti influētię tribuē-
tes manifesto errore implicãtur, quia
terrę exalatio nulla facit diuinos, licet
mēte attonitos aliquãdo efficiat, nec
cœlum hanc veritatem largitur, cum
nulla sint ei signa, quæ id prębere va-
leant, vt probat *Cæsalpin. libr. de inuest-*
tig. dæmon.
25 ¶ Quare hæc causa tota pēdet, vel
ex Dei virtute in Prophetas, & quos
elegit diffusa; aut dæmonis arte, &
caliditate diuina anhelãtis munia e-
mentita, vt probant *Cæsalpin. vbi supr.*
Bapt. Codrinch. libr. 2. de morb. venef. c. 8.
26 † Qui non solum per phantesiæ vitiũ
eos deludit, sed etiam eorum corpora
sub ingrediēs, tam per ora, quam alijs
corporis meatibus, etiam tenuissimis
poris, vt docet *Petr. Thyreus p. 1. de dæ-*
27 *moniac. c. 9.* † Nam cũ corpus hominis
sit penetrabile, & ipse spirit⁹, pertenuis
simis latebris subire potest, & hoc est,
quod absque læsione ingrediatur, & e-
grediatur, & sine nocumento inhabi-
tet, in quacumque vellit corporis par-
te, vt probat *Thyræus vbi supr. d. part. 1.*
28 *cap. 10.* † Etiam plures simul, non ea
spiritum, quæ corporum, conditio est,
vt vnus alteri cedat; vbi vnus spiritus,
ibi mille: & sic legitur in Euangelio
Luc. c. 8. *Legionem, multa dæmonia intra-*
berunt in homine, & cap. 11. *& assumpsit*
septem alios spiritus nequiores se, et ingres-
29 *si habitant ibi.* † Et quia atræ bili, vt hu-
morũ pessimo, dæmones residere so-
lent, quæ in liene est proximum hypo-
cōdrijs, diuinis huiusmodi ex imó vē-
tre vox prodire videtur, & sic eos sa-
cra pagina vētriloquos appellat *Act.*
Apost. c. 16. diuinosque quasi dęmone
pleni, *cap. illud 26. q. 3.* † Nã in his dia- 30
bolus prophetiam suam ementitur &
oracula tam soluta oratione, qua car-
mine, ex quo maleficia carmina dice-
bant veteres, Tibul.

Carmine læsa Ceres sterilē vanescit in
herbam.

Et canendo excantari, Virgil.

Cantando rumpitur anguis.

¶ Nam in hoc etiã diabolus diuinã; 31
vsurpat virtutem, qui oracula sua car-
mine mũdo promulgari voluit, vt dic-
ta Oracula Sybilarũ, quia donum pro-
phetiæ dabatur frequēter à domino si-
mul cum poesia, vt apparet ex Psalte-
rio Regis Vatis, quem carmine scriptũ
testatur *Ioseph. libr. 7. antiq. Iudaic. c. 10.*
† Itē & libri Iob carmine fuerũt scrip- 32
ti, vt docet *D. Isidor. li. 1. Ethimol. c. 59.*
necnon Cantica Canticorum á Salo-
mone, quia nihil aliud sunt; quã Epi-
thalamiũ Christi, & Ecclesię nuptiarũ
vt docet *idem Isidor. vbi prox.* † Et Pro- 33
pheta Hieremias in morte iusti Regis
Iosias cõposuit carmē Nehemias, *Pa-*
ralip. 2. c. 35. & Moyses antequã faciē
cornutã ostenderet carmē exametrõ
modulatus est, *Exod. c. 15.* & Iosue cur-
sum Solis nõ soluta oratione, sed car-
mine detinuit, vt traddit *Massius super*
Ios. c. 10. † Et Santissima Virgo MA- 34
RIA, Redēptoris nostri Genitrix, car-
mina modulauit, vt cõstat ex Euãgelio
D. *Luc. c. 1.* & ipsemet Christ⁹ seruator
noster priusquã pateretur ad Patrē ora
tionem hymno dirigit, *D. Matth. c. 26.*
† Vnde Prophetis, & Poetis nomen 35
cõmune fuit, dictiq; sunt vtriq; *Vates,*
nã poesia, vt prophetia ad mores cor-
rigendos, & virtutē denuntiandã fuit
cõparata, vt traddũt *Aristot. in poetic.*

Plato in Ione, Lel. Gyral. in histor. poetar. dial. 1. & sacrum nomẽ Poesiæ, Ouid.

Ad sacra Vatũ carmina afferto nostrũ.

Ad lib. 2. *c* 8. *n* 8 *ad fin.*

9 ¶ Fiebat enim dæmonis inuocatio conceptis verbis, & primó vllulatu incondito ferarum sono, vt de Erictho apud Lucanum visum est, *lib.* 1. *de magia diuinar. cap.* 16. *de necrom. n.* 34.

Confundit murmura primum.
Dissona, & humanæ multum discordia linguæ, &c.

10 Quem immitatus conciuis meus Musarum sui sæculi coripheus Ioan. de Mena in pœma Regi D. Ioan. II. ordin. 7. copl 245.

I comença la la inuocacion,
Cõ triste murmurio su disono cãto. &c.

11 Sed si diabol⁹ adesse noluerat, Magus eum minis terrere cœpit, vt Medea apud Senecam, Circes apud Ouidium, Erictus apud Lucanum, Canidia apud Horatium, Celestina in tragedia Calisti, & Melibeæ, & ali⁹ apud conciuem meum Ioan. de Mena vbi supr. d. ord. 7. copl. 251.

I con mis palabras tus hondas cabernas
De luz sempiterna te las henchire.

12 Minabantur enim se terram findere, & lucem Plutonem inferorum prę fidem percuti, nam molestatur claritate, eo quod obscura colat, *Senec. traed.* 1. *Ouid. lib.* 5. *Metamorph. Stat. libr.* 8. *Thebaid. Lucian. in Palinur.*

Ad lib. 2 *c.* 16 *n.* 20. *ad fin.*

Hieron. Mercurial. in Pract. lib. 1. *c.* 16.

21 Vt de quodam á dæmone hoc morbo oppræso, qui se lupum arbitrabatur narrat *Vvierus libr.* 3 *de præstig. dæmon. cap.* 18. de alijs quam multa ex atræ bilis excessu exemplis astruit *Petr. Forest. tom.* 1. *obseruat. medic. libr.* 10. *obseru.* 10. *vsque ad* 25. Vt de illa quæ se bobem, ex hoc vitio, crediderat, Homer. Odiss. 2.

Et sæpe in leui quærebat cornua fronte.
Omnia complectens falsis mugitibus arba.

¶ De cynanthropia, qua homines se canes putant, traddit *Petr. Forestus vbi sup. obseru.* 26. De alio, qui se lupum esse persuasum, homines fugerat & sanguinis desiderio ardebat, Ouid. lib. 1. Metamorph. 22

Territus ipse fugit, nactusque silentia ruris.
Exululat, frustraque loqui conatus ab ipso.
Colligit os rabiem, solitæque cupidine cœdis.
Vritur in pecudes, & nunc quoque sanguine gaudet.

CAP. XVIII. De vitæ prorrogatione.

Ad lib. 2. *post. c.* 17.

Itæ productrices causas á cœli influentia duci contendit, *Aristot. lib.* 2. *generat. animal. capit.* 1. nam Sol & homo generant hominem, & omnia, & rursus, *libr.* 4. *de gerat. animal. cap. fin.* Solem. Lunam, & syderum cursum, generationis, & vitę principia esse sũma certê ratione afirmauit: nam cœlorum irrequieto motu, vitali Solis, & siderum calore, atq; in fluxu generationis fieri, vitamque rebus genitis infundi, nemo est qui dubitet. † Necesse enim est mundũ hũc infra positum, (vt idem Aristoteles traddit *libr.* 1. *meteor. cap.* 2.) esse subditum inferioribus lationibus, vt omnis eius virtus inde regatur siue, vt eximius eius commentator Auerroes, de causis agens dixit, *Vitam progressionem esse quandam á sempiterno Ente, atque quieto manentem.* † Ille est enim qui 1 2 3

qui nobis inspirat spiraculum vitæ, *Genes. cap. 2.* & vt Moysis ait Deuteron. capit. 20. *Ipse est vita tua, & longitudo dierum tuorum*, & Regius Vates Psalm. 65. *Qui posuit animam meam ad vitam*, & Iob cap. 10. *Vitam, & misericordiam tribuisti mihi*, quia vita á solo Deo est, D. *Ioan. capit. 1. Acta Apostolor. cap. 17.*

4 † Vnde nullo humano artificio, neque dæmonis arte fieri posse videtur, vt vita prorrogari possit, nam ei terminus constitutus est, quem præterire non possumus, *Malach. capit. 3. Iob. cap. 14.* nam vt ait Horatius lib. 1. carmin. ode. 4.

Vitæ summa breuis, spem nos vetat incohare longam.

Ouid.

Tempora labuntur, tacitisque senescimus annis:
Et fugiunt fræno non remorante dies.

Vitæ enim tempus á Deo præfinitũ
5 nullatenus immutari potest, vt solo naturali lumine agnouit, *Aristot. libr. 2. de generat. capit. 10.* quia eo multó inferior est ars, & natura, vt docet *Galen. libr. de Marasmo.* nam vt ait D. Gregor. libr. 12. Moral. *Statum namque est homini á Deo quantum in ipsa vita mortali temporaliter viuat*, quod variari aut, immutari nequit, Numer. cap. 23. *Apud ipsum nulla est transmutatio*, Malach. 3. *Ego Deus, & non mutor.*

9 ¶ Verum cum vniuersales causę, concursu particularium in hæc inferiora agant, vt idem testatur *Aristotel. lib. 2. Physic. cap. 2.* humidi primogenij & calidi natiui symmetria quædam, qualitatumque agentium, & pacientium commesurata proportio, ad vitæ conseruationem, quodammodò iuuat, nam modice pingue, & qualitatibus omnibus temperatum humidum radicale (quod vitæ fons est, atque pabulum) esse omninó oportet, vt traddit *Auerroes ad* Aristotel. *vbi su-*
pr. † Proba namque temperies, com- 7
pago corporis firma, cœli clementia, soli ac regionis bonitas, victus cauta ratio, rerum vtilium obseruatio, abstinentia in omni victu, atque cultu corporis tuendi causa, voluptatum denique certissimæ vitæ pestis detestatio, atque fuga non productiorem modó, sed beatiorem, atque salubritate omninó florentem vitam efficiunt, vt probat *Mars. Ficinus libr. 1. de vita longa.* † Et per consequens, qui aut im 8
proba secundum naturam temperatura constant, infirmaque compage, aut pleniore cœlo, & in clementi, in salubri regione, in cauto victu vtuntur breuioris æui fore, quia non solum naturæ bonitas temperaturæ æqualitate genita, aut illius contrarium ad vitæ productionem, breuitatem ve faciunt, sed, & regionis præstantia, victuque & acurata ratio, vt docet *Hippocrat. libr. de aere, aquis, & locis.* † Nã 9
in Taprobania Insula, & Arabiæ fœlicis vrbe Reama ob regionis temperiẽ, perpetuamque cœli clementiam longæuos ibi esse homines, centesimum supra vigessimum, & amplius vegeta adhuc senecta attingentes narra, *Lu-douic. Rom. libr. 2. nauigat. capit. 9. et li. 4. capit. 8.* namquę temperata sunt, & omnis excessus expertia, naturæ amica, acque ea ratione proferendæ vitæ valde idonea sunt, vt docet *Hippocrat. libr. 6. Epidemiar. part. 6. Aphorism. 5.*

¶ Vnde cum ex his causis vita pro 10
duci, & contrectari valeat, bene doctrina, & arte prorrogari poterit, & contrarijs destrui, ut ait *Galen. libr. 5. de sanitat. tuend.* cuius multa docent idem *Galen. vbi prox. libr. 1. & 2. Marsf. Ficin. libr. de vita longa.* † Nam etsi in 11
cõmoda quedã vi naturæ homini euenietia vitari nullo pacto quæãt, qualis in seniũ siccitatis excessum, aut totius substan-

substantiæ deperditę fluor, possunt tamen aliquatenus corrigi atque resarciri cibo, potu, respiratione, & arteriarum pulsu, quę ad natiui caloris fomētum à natura insita habemus, vt docet
12 *Galen. libr. 1. de sanit. tuend.* † Ad quod quidem ars medica dirigitur, non vt nos à morte securos faciat, sed vt sanitatem custodiat: ac corp⁹ ab extrinsecis nocumentis muniat, neque vnum quodque corpus ad vltimam vitæ lōgitudinē perducat, sed de duabus reb⁹ securitatem prębet, putrefactionis, ne pœnitus subeat corpus, & defensionis humiditatis innatæ, ne scilicet citó dissoluatur, vt docet *Auicena fen. 1. primi*
13 *cap. singul.* † Sic igitur natiuus humor ne citò exhauriatř artis benificio diutissime conseruari potest, & putredo arceri, & vita proferri seruatis scilicet, principijs, quæ vitam fouēt, & natiuo calore, & radicali humore sūt amica, vt docet *Galen. libr. 5. & lib. 6. de tuenda*
14 *valet.* † Potest enim natiuus calor ita arte atemperari, humectate victus ratione, & ex cogitatis ad id auxilijs, ne humidū absumendo siccitatem, frigiditatemque, pabuli defectu, tandemque mortem inferat, & hac ratione vita produci, vt multis ex causis comprobant *Galen. vbi supr. d. libr. 5. & lib. 3. artis medic. com. 213. Marsil. Ficinus lib. de vita producend. & lib. de studiosor. vita tuend. Fran. Valleriol. lib. 3. locor. com mun. cap. 19. Valles controuers. lib. 6. cap. 1.*

CAP. XXVII. De diuinis apparitionibus.

Ad lib. 2. post c. 27.

1 APPARITIONE imaginaria omissa, qua Beati perfrunntur in cœlo, dum corporis mole soluti speculantur Deum, sicuti est, & non ex enigmatibus, vt inquit *D. Paul. Corinth. 1. cap. 13.* † De apparitione corporali agendum est, qua se Deus, Angeli, & Beati hominibus, visibiles exibentur. Nam etsi De⁹ visus non sit, nec videri posit ex inaccesibili gloria, quā homo capere nequit, Exod. capit. 33. *Non videt me homo, et viuet.* † Ex quo cum prędicat D. Paul. 3
2
ad Thim. 1. c. 1. *Regem sæculorum inuisibilem, & immortalem* & cap. 3. *Domin⁹ dominantium, qui solus habet immortalitatem, & lucem habitat in accesibilem, quē nemo hominum vidit, nec videre potest.* † Nihilominus tamē multoties Deū 4
visum agnosco in humana specie, vt apparuit primò parēti Adamo, *Genes. c. 3.* secundum *D. August. libr. 2. de Trinit. c. 10.* † Apparuit similiter Cain cœ 5
dem fratris obiurgans, *Genes. c. 4.* Abrahamo quādo eo familiarissimē vtebatur, *Genes. c. 18.* Moysi dum ē rubro eū vocauit, *Exod. c. 3.* & in monte Synai, *Exod. c. 20.* Isaiæ quando vidit eum sedentem in throno, *Isai. c. 6.* & Ezechieli super Cherubim, *Ezech. c. 10.* † Sic 6
eius corporis partes in scriptura describuntur, vt *vultus* eius super facientes mala, *Psal. 33.* & oculi ad fideles terræ *Psal. 100.* & os locutum, *Isai. c. 1.* nūc & manus extenta, *Exod. c. 3.* & caligo sub pedibus eius, *Isai. c. 3.* & palpabrę interrogant filios hominum *Psal. 17.* † Et 7
vt membra, ita & actiones, vt abscondere faciem, *Exod. c. 31.* Sedere super sedem sanctam suam, *Psal. 46.* descendere ad homines, *Genes. c. 18.* & in eos ex candescere, *Genes. c. 6.* de ambulare inter bonos, *Deuter. c. 23.* & alia pasim. † Quibus nostræ magis infirmitati cōsulitur, quam Dei natura, & conditio exprimitur, D. Ambros. lib. de Noé, & arc. *Non irascitur Deus, quasi mutabilis, sed irascitur, vt exprimatur peccatorū nostrorum acerbitas, quæ diuinam meruit offensam.* † Nam propium corpus Deus 9
non

non habet, sed alienũ (quando apparuit) assumit, & per sępe viri robusti, ad quod credẽdũ me mobet illud Exod. cap. 15. *Dominus, quasi vir, pugnator*, facie decora, ac fulgenti, Sapient. 3. *Fulgebunt iusti tanquam scintillæ*, aspectu terribili Iudic. c. 13. *terribilis nimis*, claritate maxima corruscans, si credimus D. Gregorio lib. 18. in Iob cap. 23. *Nimia quoq; claritate fulgebit corpus gloriosum.*

10 † Idque colligere possumus ex varijs eius apparitionibus factis Gedeoni, *Iudic. c. 6.* Manne, & vxori eius, *Iudic. c. 13* Abrahæ in conualle Mambre, *Genes. 18.* Loth vna cum filiabus ab incẽdio eripiens *Genes. c. 19.* Iacob redeunti de
11 Mesopotamia, *Genes. 32.* † Quod quidem corpus, hæretici putant Denm assumere phantasticum, vt Marcion, cõtra quẽ scribit *Tertul. lib. de carne Christi.* Lucanus, & Cedron, quos dãnat *Epiphan. hæres. 41.* Manichei, quos confundit D. *August. hæres. 46.* Priscillianistæ, vt refert *Leo Pontif. epist. 93. c. 4. & 17.*
12 † Gnostici tamen apud *Irænæum libr. 1. cap. 5.* putant etiam corpus quod Christum assumpsit ad humanam redemptionem fuisse allatum ẽ cœlo, iuxta illud Corinth. 1. c. 15. *Prim⁹ homo de terra, terrenus; secundus homo de cœlo, cœlestis*, contra quos Athanas. in symb. *Quẽadmodum caro, & anima vnus est homo, ita Deus & homo vnus est Christus; vnus non conuersione diuinitatis in carnem, sed*
humanitatis 13 *assumptione ~~diuinitatis~~ in Deum.* † Quare verum corpus assumere Deum, quã do hominib⁹ apparet, vt certa fide tenendum censeo, non alatum ẽ cœlo, neque factum ex nihilo, sed formatũ ex præiacente materia elementorum, vt docet cõmunis Theologorũ schola cum *D. Tho. in Sent. 2. dist. 8. Auulens. in Exod. c. 7. q. 13. Petr. Thyreus de apparit. spirit. lib. 1. cap. 18.*

14 ¶ Hic enim & Angeli hominibus apparent ad diuina renuncianda mysteria, vt deiparę Virgini Marię, *D. Luc. c. 1.* & alijs passim, quibus Angeli visibili formã sunt alloquuti, visi, atque cõmorati hominibus, vt multis aducetis docet *Petr. Leloyher libr. 1. spectror. Petr. Thyreus de lois in fest. p. 1. ex c. 1.*
† Nec desunt, qui omnes supradictas 15
Dei apparitiones Angelis referant, in persona Dei apparentib⁹ atque loquẽtibus, id enim testatur Dionys. li. 4. de cœlesti Hierarch. *per Angelos nobis donatæ sunt diuinæ reuelationes, & gloriosos ante legem, & post legem Patres Angeli*
ad diuinum reducebant. † D. Hieron. ad 16
Galat. 3. *Quod ait Apostolus lex per Angelos, hoc vult intelligi, quod in omni veteri Testamento, vbi Angelus primum visus refertur, & postea, quasi Deus, loquens inducitur, Angelus quidem vere ex ministris pluribus quicumque sit visus, sed in illo Mediator loquatur, qui dicit Ego sum Deus*
Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob. † Nam 17
vt ait D. August. lib. 3. de Trinit. c. 11. *Sed dicet aliquis, cur ergo scriptũ est, Deus dixit ad Moysim, & nõ potius: dixit Angelus ad Moysim? Quia cum verba iudicis præco prænunciat non scribitur in gestis, ille præco dixit, sed ille Iudex.* † Decernũ- 18
tur tamen secundum D. Thom. p. 1. q. 51. pun. 2. *Quando Angelus apparet in persona Dei; & quando in persona sua, licet vtrumque tẽpore ab Angelo immediate corpus assumatur: colligi potest ex ipsa re, quæ per talem apparitionem gerit. Nam si ea competit non Angelo, sed Deo, in persona Dei tunc Angelus apparet; vt cũ data est lex Moysi: & cum legitur apparuisse Deus de ambulans per meridiem, &c. Si autem ea res competat proprie Angelo; in persona sua tunc Angelus apparet, vt cũ Angelus apparuit Tobiæ &c.*
¶ Beatorũ autem animæ aliquãn 19
do in suis met corporibus apparẽt, aliquando in elementarijs ab Angelo fabricatis, quæ ipsę subingrediuntur, ac mouẽt, quẽadmodũ Hieremias, &

Onias fecerunt, vt Iudæ apparuissent, *Machabeor.2.capit.15.* Moyses, & Helias dum Christo Domino alloquētes, *D.Luc.c.9.* Samuel, Sauli Regi, & alij
20 de quibus dixim⁹ *cap.27.ex n.38.* † Nã licet plures negauerint fieri redit⁹ animarum ad viuos, vt cõtendūt *D.Chrysost.hom.fin.de Lazaro, alijsq; nõnullis locis, Tertulian.libr.de Anim. Athanas.siue quis alius in qq.ad Anthioch.q.11.& 13. D.Isidor.lib.8.Ethimolog.c.9.Theophyl.in*
21 *Matt.8.Maldon.in Luc.16.* † Nihilominus tamē quotiens Deus permittit rectè animæ defunctorum ad vitam redeunt, & maximé, quæ apud Purgatorij pœnas detinentur, vt ab viuis suffragia exposcant, vt docet *Petr.Thyræus*
22 *de locis infest.p.1.c.7.* † Nam quę apud Deum cœlorum beatitudine fruūtur fœlices, cum nulla adsit necessitas, cur viuentibus appareant, frequēter de earum apparitione dubitatur, sed ab Angelis in corporibus asumptis repræsentari, negandas tamen nõ esse testatur D Hieron.contra Vigilãt. *Tu Apostolis vincula inijcis, vt esse ad diē iudicij cogantur in custodia?* & rursus, *Cum diabolus, & dæmones vbique toto orbe vagētur, quare Martyres post effusionē sanguinis te-*
23 *nebūtur inclusi?* † Fateor tamē aliquādo ipsas Beatorum animas ab Angelis in elementatis corporibus viuentibus repræsentari, aliquando ipsos dæmones eas ementire, quia transfigurat se in Angelum lucis Sathana, ac multa viuentibus per delusionem operantur, vt diximus *lib.1.cap.16.* & dicemus infra *capite seq.*

CAP.XXVIII. *De spectrorum infestatione.*

Ad lib.2. post c.27.

1 SPectris, atque spiritibus loca quędam esse infesta adeó literarũ munumentis est proditũ, vt illud negare prorsus sit insanire, nam datæ sunt infestæ *domus*, vt inter alias illa quam *Alexander ab Alex.* hauitauit; dati fundi, vt Hesperij, quorum meminit *Augustinus*, Datæ *arces, & Palatia*, vt illa in Scotia, ob spirituũ gemitus mons dolorosus dicta, datæ *Ciuitates*, vt Moguntia. Datæ *Insulæ, et Prouintiæ* apud Aquilonares populos, & in Saxonia *Episcopatus Hisdesbei mēsis*, & alij pasim, vt meminit *Petr.Thyræus de locis in fest.p.1.cap.2.* † Quæ vel 2
sunt animæ dãnatorũ, quas Deus permittit ab inferno quandoque egredi, vt testes sint miserę suppliciorũ infernalium apud viuentes, quod probatur vel solo diuitis Epulonis exemplo, qui suorũ, quæ mox á morte sustinuit, tormentorum lamentabili oratione exclamat, apud D.Luc.cap.16. *Crucior in hac flãma.* † Vel sunt ipsi dæmones, qui 3
talia loca spectris redũt infesta, vt molestijs mortalibus fatiscant, qui cũ sint in perniciem humanã paratissimi, hęc quoq; tormēta viuentibus inferre nõ recusant, quia vt ait D.Petr.canon.1.c.5. *Tanquam leo rugiens, quærit quē deuoret.* † Nam licet iustorum animæ, bea- 4
torumque spiritus, atque Angeli boni præsepe soleant viuētibus apparere, vt omnium literarum monumentis probabimus capite præcedenti, ad has vexationes inferēdas solum dãnatorum animas, & dæmonũ spiritus proniores agnoscit Petr.Thyreus *vbi sup.c.6.7.&*
8. † Et hij sunt, qui domib⁹, & alijs lo- 5
cis, viuentibus terrores solicitant, metus incutiunt, ac dirá portendūt, quos apud Gentiles *Lares* dixerũt, Nos autem *Duendes*, appellamus, quod cicures apud homines cõmorentur, vt docet *Petr.Thyreus vbi supra c.8.Petr.Leloyher li.1.spectror.* † Qui solent homi- 6
nes terrere vel visu, vel tactu, val auditu, vel quocũque alio modó, cathenarum strepitum, clamores, & tumultus excitan-

excitando, genitus, riſus, voces, ſonos, vlulatus, non vere, & realiter, ſed ex aeris conquaſatione, vt de aduentante ſpiritu legitur Ezech. cap. *Et factus repēte ſonus, quaſi aduentētis ſpiritꝰ vehementis.*
7 † Vel ſumendo formas horribiles, atque ſpectabiles, & vt plurimū ferarum, atque monſtruorum, vt quę D. Antonio territabant, *D. Athanaſ. in eius vita*, & D. Dominico in ſpecie lacertæ deformis, atque abominabilis, *vt conſtat ex eius vita libr. 3. cap. 7.* Draconis multi coloris B. Brigidæ, vt
8 narrat *Surius tom. 4.* † Aliquando etiā corpora mollia offerunt media noctis caligine dormientibus, vel gradientibus, vt tactu illarum inhorreſcant, vt de amico ſuo ſimili pauore perterrito narrat *Alexand. libr. 2. c. 9.* & ille, qui in lecto aduenire ſpectrū ſentit in manu cultros habentem, qui capitis verticem tonſit, apud *Plin. lib. 7. epiſt. 27.*
9 † Nec perterrent tantum ſed dannum inferunt, vt qui precipites agunt, atq; propellūt in quos vadunt, vt de ſeruis Hiſperij narrat D. *Auguſt. lib. 22. Ciuitat. Dei c. 8.* de Ottone Imperatore ab ſpectris propio lecto deturbato ſcribit *Tacitus*, de S. Nicolao Tolent. ab ſpiritibꝰ terra proſtrato meminit *Surius tomo 3.* de Nerone ab ſpiritibus huiuſmodi matris nomine verberibus vexato,
10 refert *Krant.* † Qui perſæpe apparent in forma horribili, vt facilius terreant ſiue vt ait Alexand. ab Alexand. lib. 2. Genial. c. 9. *Squalidæ facie, vultu minaci, nigro corpore, & aſpectu formidabili*, nam vt ait Poeta.

Segnius irritāt animos demiſſa per aures
Quam quæ ſunt oculis commiſſa fidelibus.

11 ¶ Sed huiuſmodi ſpectra á dæmone eſſe quam plures negarunt, &c.

CAP. XXXI. De Gigantibus, & Pigmeis.

Ad lib. 2. c. 31. ante n. 1.

ET quia ex aſſerto concubitu dæmonum, & mulierum, natos fuiſſe Gigantes, omnes, qui filiorum Dei, & filiarum hominū concubitum, in præcedēti capite aſſeberant, neruoſe non dubitāt aſſerere, ſic intelligētes illud, Geneſ. c. 6. *Poſt quam autem ingreſſi ſunt filij Dei ad filias hominum illæque generunt, iſti ſunt potentes á ſæculo viri famoſi: Gigantes autem erant ſuper faciem terræ, &c.* † Neceſsé 2 eſt an ſint Gigantes huiuſmodi ex dæmonum congreſſū procreati oſtēdere, & cū aſſerta ſententia de filijs Dei, & filiabꝰ hominum de dęmonibus incubis, & ſucubis de teſtata ſit, vt dixi ſup. *cap. 30. ex n. 4.* opus eſt an tales Gigātes vtrum fuerint in rerum natura, an dæmonis illuſionibus referendos, aſſerere. † Gigantes, vt compertū eſt 3 ante diluuium, ita poſt diluuium, &c.

CAP. XXXII. De Centauris, Onocentauris, & Hippocentauris.

Ad lib. 2. c. 32. ante n. 1.

CEntauros, Onocentauros, & 1 Hipocētauros dæmonū phātaſmata eſſe multi ſunt, qui aſſeuerant eremi ſolitari incolæ, quæ in beatorum cœtu annumerātur fœlices, & primus omnium expertus eſt D. Antonius maximis horum ſpectris ſolicitatus, vt narrat D. Athanaſius in eius vita, *Dæmones beſtiarum, & ſerpētum formas induentes, omnia, vbi vir Sanctus agebat, protinꝰ repleuere phātaſijs leonum, taurorum, luporum, aſpidum, ſerpentum, ſcorpionum, nec non & pardorum, atque pantherarum.* † De Antonio etiam 2 per Erenum ad Paulum iter faciente ſic ſe habet D. Hieron: *Conſpicit hominem*

n m equo mixtum, cui opinio poetarũ Hip-
pocentauro nomen dedit, & pauló poſt, *in*
ter ſaxoſam cõuallem, haut grandem homũ
culum videt aduncis naribus: fronte corni-
bus aſperata, cuiᵒ extrema pars corporis in
3 *caprarum pedes deſinebat.* † Hãc ob cau-
ſam idem Hieronymᵒ Eremum dicit
Monſtruoſorum animalium feracem, & D.
Cyrill. in Iſai. c. 34. *Spiritus mali, libenter*
dicũtur in deſertis locis habitare. Procop.
c. 13. *deſertis incultiſque locis ipſi dæmo-*
4 *nes gaudent.* † Et ex Gẽtilibus Plin. lib.
7. c. 2. Satyros ſub ſolanis Indorũ mõ-
tibus, tum quadrupedes, tũc recti cur-
rentes humana efigie, admiſerunt. Et
in deſertis Alexan. ab Alexand. libr.
2. dier. Genial c. 9. *Immanes, ac formida-*
biles viſuntur imagines, vltra humanũ mo-
dum, nigris, & demiſis tunicis in veſte lu-
gubri, funeſtaque barba, atque capillo ſum-
5 *miſſo, atque horribile facie.* † Nam ſi hęc
valet dæmõ inducere, cur nõ alia mõ-
ſtra efingere, atque ex elementari cor-
pore ementire, & hominibᵒ (quaſi ve-
ra) repræſentare, ita vt oculorum aciẽ,
& tactum fallant, vt de alijs eius appa-
ritionibus in communi dicendum eſt,
6 *cap. 37. ex n. 38.* † Ex quo Centauros,
Onocentauros, & Hippocentauros vi-
ua animalia eſſe negarunt, &c.

CAP. XXXV. De inſectorum Productione, Transformatione, & Reſurrectione.

Ad lib. 2. c. 35. ante n. 1.

1 POſt dęmonis caliditates, cir-
ca hominis, Gigãtis, Pigmæi,
Hippocentauri, & aliorum
monſtuorũ productione, transforma-
tione, atque reſurrectione, quid in his
circa inſecta valeat, nunc erit oſten-
dendum, vt omnes eius dolos, atque
2 artes detegam. † Inſecta ſunt, quæ nõ
ex ſemine producuntur, ſed ex alijs re-
bus putrefactis fiunt, vt ex limo, &c.

CAP. XXXXI. De nocturnis terriculamentis.

Ad lib. 2. poſt cap. 38.

DÆmones, quia inimici noſ- 1
tri ſunt irreconciliabiles nos
maximê moleſtare cupiunt,
nam ea eſt aduerſariorum natura, vt
quos iuſto bello ſuperare nequeũt, ter-
ritare procurant, ideó licet ſemper id
exoptent, non tamen ſemper præſtare
poſſunt, ſed maximé nocturnis tẽpori-
bus, quia dęmones ſunt, vt ait D. Paul.
ad Epheſ. 6. *Principes tenebrarũ.* † Ideò 2
de nocte imperium exercẽt, quia noc-
tis humiditas, elementata corpora
diutuis retinet, ne diſoluantur, ac eius
opacitate facilius repreſentantur ſpe-
ctra, ac minus fallatiæ (propter dene-
gatã lucem) depræhendũtur, vt docet
Cæſalp. libr. de inuestig. dæmon. † Et hoc 3
eſt, quod luce diei aduenięte, vel lumi-
ne acceſito ſpectra huiuſmodi fugãtr,
& non ratione morali ab alijs aducta
quod qui male agit odijt lucẽ, ex *Ioan.*
c. 3. Nam ſunt, qui gaudent cum ma-
leſecerint, & exultant in rebus peſſi-
mis, *Prouerb. c. 2.* & qui peccatuũ ſuũ,
vt Sodoma prædicant? *D. Iſai. c. 3.* qui-
bus frons eſt meretricis? qui erubeſce-
re neſciunt, D. *Hieron. c. 6.* † Ideó noc- 4
turna terriculamenta quæ hominibus
dira denuntiant, atq; horrorem concu-
tiunt á dæmonibus excitantur, qui sũt
ordinis inferioris, quales Lares, & Ge-
nij, qui cum tantæ poteſtatis nõ ſint,
vt mala inferant, gaudẽt homines ter-
ritare, vt dicit *Petr. Leloyher libr. 1. ſpec-*
tror. † Sunt enim, vt ſingulis homini- 5
bus, domibus, ciuitatibus, atq; prouin-
tijs ſui Angeli Cuſtodes, ac tutelores á
ſummo

ſummo Deo ad defenſionē cōſtituti,
ſic & á Sathanæ principatu dæmones
pernitiem enixe procurantes, vt trad-
dunt *Origen. in Luc. homil.* 10. *& lib.* 3. *de*
princip. c. 2. *Caſsian. collect.* 8. *c.* 17. *& col-*
6 *lect.* 13. *c.* 12. † Nam eo quod Lares, &
Genij huiuſmodi nobſcū ſemper aſ-
ſiſtāt noſcunt paſsiones noſtras, ac ma
la (ex iam eminentibus) euentura pro
tendunt, vt prodigioſum illud Geniū,
qui mortē prædixit Bruto, de quo *Plu-*
tarch. in Brut. & apud Plaut. in Aulu-
lar. *Ego Lar ſum familiaris, ex familia, vn-*
7 *de exeuntē me aſpexiſtis.* † Quorū cauſa
apud Græcos, Romanos, Gallos, Drui-
das, Germanos, & alios pro Laribus,
& Genib⁹ ſtatis diebus humanis litant
hoſtijs, & cruore humano adolēt aras,
quia pernitie noſtra delectātur, & Ge
nialia ſacra Dianæ ſanguine expiaban-
tur. vt narrat *Alex. ab Alex. li.* 6. *Genial.*
8 *c.* 16. † Sic tumultus, voces horridæ,
vllulatus, vexationes, ſtrepitus, frago-
res, gemitus, clamores, ſonos, & alia,
quibus homines territare valeant, do-
mibus, turib⁹, thermis, ac alijs locis ex-
citare ſolent, nocte, vt plurimū, & in-
terdui quādoque, vt homines tremu-
los, aut anxios redāt, quia teſte D. Pau
lo, *Datus eſt ſpiritus Sathan, qui nos cola-*
phizet, Corinth. 2. cap. 12.

9 ¶ Quandoque etiam dæmones ſu-
periores his terriculamentis operas
ſuas locant. Libido ſiquidem huma-
num genus vexandi, ſtudiūque nocen
di, quæ ipſos nūquam deſerunt, efficit,
vt nullum, quāuis viliſsimū officij ge-
nus, ſuperiores dæmones fugiant, vt
auari mercatores, ex re quauis lucrum
ita illi vndecumque & vbicumq́, poſ-
ſunt hominib⁹ detrimēta afferre quę-
10 runt. † Sunt & boni Angeli, qui terri-
culamenta huiuſmodi procurant, vt
homines de malis impendentibus ad
moneant, vt á peccato deſiſtant, quia
vt ait Regius Vates, Pſal. *Poſuiſti me-*
tuentibus te ſigna, vt fugiant á facie arcus.
†Nec enim terror is, ac metus incuſsio 11
indigna eſt diuinis apparitionibus, nā
Adam audita Dei voce, Geneſ. c. 3. *ti-*
muit, Iacob ex ſcalæ viſione in qua Do
minus erat inixus cōfeſſus eſt, Geneſ.
c. 28. *Terribilis eſt locus iſte*, & qui vocē
Dñi audierūt, Exod. c. 20. *territi & pa-*
uore concuſsi, orabant Moyſi, *non loquar*
nobis Dñe, ne forte moriamur, ſic cōſola-
turus Gedeon Angelus dixit, Iudic. 5.
ne timeas, non morieris. † Naturaliter e- 12
nim anima licet diuinis viſionibus co-
letetur, timet á ſuperiori viſitari, aut
tāto numini perterritur, vt Regi Aſue-
ro fatetur Eſther, c. 15. *Vidi te Dñe, qua-*
ſi Angelū Dei, & cōturbatus eſt cor meū,
prætimore gloriæ tuæ: valde enim mirabi-
lis eſt Domine, & facies tua plena eſt gra
tiarum: cumque loqueretur rurſus corruit,
& pene exanimata eſt. † Sic enim viſo 13
Angelo fatetur Daniel. c. 8. *Pauens cor-*
rui in faciem meam, & Eliphat viſo ſpiri-
tu apud Iob c. 4. *Cum ſpiritus, me preſen-*
te, tranſiret, horruerunt pili mei capitis, &
pauor terruit me, & tremor, & omnia oſſa
mea perterrita ſunt. † Et in nouo Teſta- 14
mēto MARIA audito Angelo, apud
D. Luc. c. 1. *Turbata eſt in ſermone eius*;
& Diſcipuli audita voce de cœlo, Ma
thæi c. 17. *Ceciderunt in faciem ſuam, &*
timuerunt valde; & D. Paulus Acta A-
poſt. 9. *tremens, atque ſtupēs*, & quia cō-
mitabantur eū, *ſtabāt ſtupefacti*, & cu-
ſtodes ſepulchri, Domini, præ timore,
Matth. c. 28. *facti velut mortui.* † Cauſa 15
autem varia aſignatur ab interpræti-
b⁹, cur homines viſione diuina perter-
reantur, D. *Gregor. lib.* 4. *Moral. cap.* 30.
contemplationi diuinæ tribuit, quá
mens humana á ſtatu fortitudinis infirma-
ta, ipſo quo abſorbetur deſiderio, liquatur,
ſed non omnes cōtemplationis deſi-
derio flagrant; vt ſepulchri cuſtodes,
& qui commitabantur Paulum, &c.
† Fragilitati humanæ tribuit D. *Augu-* 16
ſtinus,

ſtinus, ſed lata eſt reſponſio, *Perera in*
Daniel.libr.12. inter alia,quibus triſtia
denũciãtur tremor commitare dixit.
Sed multis læta prædicuntur, & con-
17 tremunt,vt Iacob.&c. † Quare ex ip-
ſius viſionis natura rem perpẽdo, nam
plerique tales viſiones ſolent appare-
re oculis micantibus, vt Ioãni in *Apo-*
calypſi, alijs aſpectu terribili, vt cuſto-
dibus prædictis Matth. 28. *Erat autem*
aſpectus Angeli, velut fulgur, ſic enim ad
eius viſionem Daniel.c.10. *Domine in*
viſione tua diſolutæ ſunt compages meæ.
18 † Nam ex metu ſanguis ad cor, (vt ad
arcem) confugit, ideó cætera mẽbra
frigeſcunt, & vſu impediuntur, ex quo
tremor ſequitur,vt traddũt *Hippocrat.*
lib.4.de rat. vict. in morbis acut. Galen.li.
de tremore, & lib.2.ſymptom.c.2. Ariſto.
19 *in Poblem.ſect.16.probl.6.& 7.* † Vnde
ſequitur raucedo, & vocis impedimẽ-
tum, ſecundum *Auinzoharlibr.1.Thei-*
çir tract.10.c.45. vt viſo Angelo Zacha
rias obmuteſcit, *D.Luc.c.1.* & Moyſes
viſo Domino Exod.c.4. *Ex quo enim lo*
cutus eſt ad ſeruum tuum impeditioris, &
tardioris ſum linguæ, & Iſaias de ſe te-
ſtatur, c. 6. *A.a.a. Domine neſcio loqui.*
20 † Quibus enim viſiones nullis his de
cauſis ſiunt, non ſolent terrere, vt A-
braham, eiuſque vxori, atque ancila,
quin, & Adamo ante quam noxam
conrraheret; *Geneſ.c.2.* Aut id fit ex
nimia,Dei & Angelorum familiarita-
te;quod eos frequenter viſerint, nam
vt dicunt philoſophi, *Aſſuetis non fit*
paſsio.
21 ¶ Solent ſimiliter homines terre-
re, mortuorum animæ, ad hanc aurã
rebocatæ, diuina permiſsione,aut im-
perio:& ij maximé,qui ob ſuorum cri-
mina apud inferos degunt,vt ſuam mi
ſeram cõditionem fratribus, & ijs,qui
occaſionem peccandi fuerunt denun-
tient,vt reſipiſcant, quia eorum cauſa
acrius cruciantur. † Licet hoc paucis 22
concedatur nam inferni aditus ad hãc
vitam non eſt. Sic Epuloni illi, qui ex-
orabat,vt ad viuos rediret Lazarus,qui
fratres miſerandæ ſuæ conditionis ad-
moneret,reſponſum eſt, *Habent Moy-*
ſem, & Prophetas: audiant illos. Et cum
vrgeret ſecundo, putans pœnitẽtiam
agere, *Si quis ex mortuis ad eos veniret,*
ſed bene Abraham concludit, *Si Moy-*
ſim & Prophetas non audiunt, neque ſi quis
ex mortuis reſurgerit, credent. † Reſur- 23
gunt tamen ſpeciali Dei priuilegio ali
quando mortui huiuſmodi, ac de ſuo-
rum miſeranda clade viuos cerciores
faciunt, atque terroribus incuſsis ſuo-
rum tormentorum teſtes eſſe volunt,
vt ex innumeris exemplis comproba-
tur aductis in *Theotro vitæ humanæ, Ful-*
goſio, & alijs. † Ideó enim domos, ac 24
loca, quæ viuentes flagijs ſuis conta-
minarunt, poſt mortem ſpectris infeſ-
tant, vt in ijs, qui viuentes peccandi
occaſionẽ fuerunt puniantur,ad quod
reſpexit D. *Iſai.cap.34.* dũ domos La-
miarum dæmonibus hauitatas aſebe-
rat his uerbis *Domicilia Lamiarum, dæ-*
monium, & Onocentauri. † Ideó loca 25
& ſedes eorũ qui in grauib⁹ verſantur
pecatis ſpectris maxime infeſta eſſe ſo
lent, vt docent *D.Gregor.libr.4.Dialo-*
gor.cap.40. Caſsian. collect.7.cap.23. A-
lexand.ab Alexand.*lib.2.dier.Genial.Pe-*
*tr.*Thyræus *de dæmoniac.part.2.c.30. &*
de locis infeſtis capit.1.& cap.14.part.2.

Datt. Matriti ex noſtro Muſæo 22. Septembr.1615.

D. Franciſcus Torreblanca
Villalpando V.I. Licenciat⁹.